OSMANLI BELGELERİNDE

KAFKAS GÖÇLERİ

II

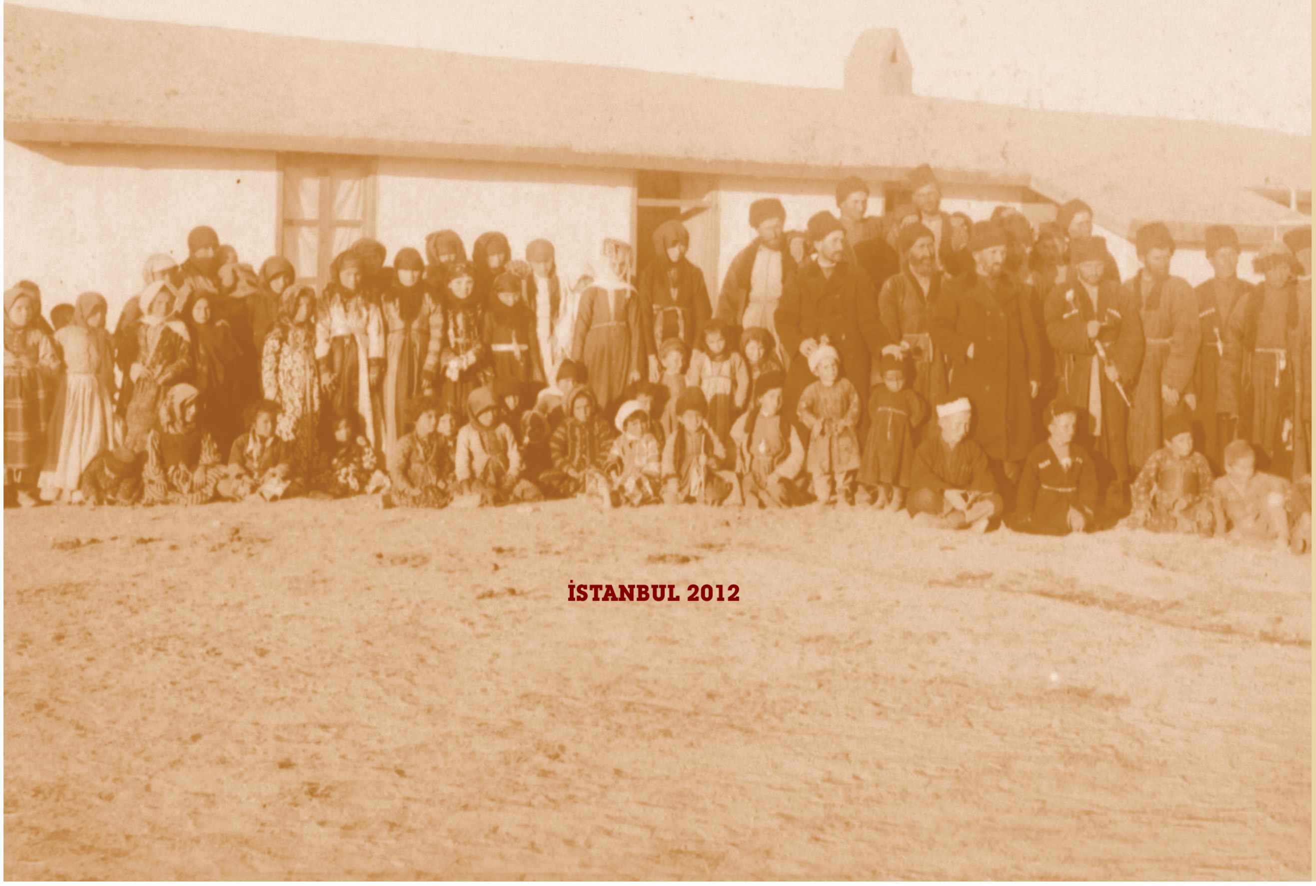

İSTANBUL 2012

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:03 Page 1

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 122

OSMANLI BELGELERİNDE

KAFKAS GÖÇLERİ

II

İstanbul 2012

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:03 Page 2

Proje Yöneticisi / *Project Manager*
Doç. Dr./*Assoc. Prof.* Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü / *General Director of State Archives*

Proje Sorumluları / *Responsibles for Project*
Doç. Dr./*Assoc. Prof. Dr.* Mustafa BUDAK
Genel Müdür Yardımcısı/ *Deputy Director of State Archives*

Sabahattin BAYRAM
Daire Başkanı / *Department Manager*

Dr. Ahmet Zeki İZGÖER
Yayın İşleri Koordinatörü / *Publication Coordinator*

Yayına Hazırlayanlar / *Preparatories for Publication*
Kemal GURULKAN
Dr. Ali Osman ÇINAR
Yusuf İhsan GENÇ
Uğurhan DEMİRBAŞ

Belge Fotoğrafları / *Document Photography*
Şefik KANYILMAZ
Rıfat VAROL

İngilizce Çeviri / *English Translation*
Mehmet GÜNEŞ

Grafik Tasarım / *Graphic Design*
Bülent ENGEZ

Baskı / *Printed*
SEÇİL OFSET
www.secilofset.com

Takım Numarası: 978-975-428-389-1
ISBN 978-975-19-5555-2

Önsöz

Kafkasya; Batıda Karadeniz kıyılarından doğuda Hazar Denizi'ne kadar olan ve bölgenin belkemiğini oluşturan, kuzeybatıdan güneydoğuya uzanan Kafkas Dağları'nın kuzey ve güney olarak ikiye ayırdığı bölgedir. Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan devletlerinin bulunduğu Güney Kafkasya'nın yanı sıra, Kuzey Kafkasya'da ise Dağıstan, Çeçen-İnguş, Osetya, Kabartay-Balkar, Abhazya ve Adige bölgeleri bulunmaktadır.

Karadeniz ile Hazar Denizi arasında bir köprü gibi uzanan Kafkasya; çeşitli topluluklar için binlerce yıldır geçit yeri olduğu gibi, dünyanın en eski yerleşik toplumlarını da barındıran bir bölgedir.

Bölgenin İslam diniyle tanışması, daha binli yıllara gelinmeden Araplardan müteşekkil İslam orduları vasıtası ile olmuşken Araplardan sonra bölgede İslam'ı temsil görevini Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde Türkler üstlenmişlerdir.

Lala Mustafa Paşa, Özdemiroğlu Osman Paşa ve Ferah Ali Paşa gibi komutanların faaliyetleri ile Kafkasların kapıları Osmanlılara açılmıştır.

Rusların 1552 yılında Kazan ve ardından 1556'da Astrahan'ı ele geçirerek Kırım'la irtibat kurmak ve Karadeniz kıyısında yer edinebilmek amacıyla giriştiği istilâ hareketleri ile Gürcistan'ı ilhâkları ve ardından tüm Kafkasya'ya yönelik faaliyetleri her geçen gün zayıflayan Osmanlı Devleti tarafından dikkatle takip edilmiştir.

Osmanlı Devleti, 1829 Edirne Antlaşması ile Kafkaslardaki nüfuzunu büyük oranda kaybetmiştir. Buna rağmen Müslüman Kafkas halkları için Osmanlı Devleti, Osmanlı Devleti için ise Kafkasya halkları önemini korumaya devam etmiştir. Nitekim 1853-1856 Kırım Harbi ve ardından da özellikle Ruslara karşı yürütülen ve "Müridizm Hareketi" olarak ifade edilen mücadelenin Ruslar karşısında başarısız olması üzerine Kafkasya'dan Osmanlı topraklarına yapılan yoğun göçler bu karşılıklı vazgeçilmezliğin göstergeleri olmuştur.

Bölge halkları açısından en yüksek ortak mensubiyet şuuru dinî kimlik üzerine olduğundan, temel kaygı, dinî benliğin gelecek nesillerde de muhafaza

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:03 Page 4

edilebilmesiydi. Bundan dolayıdır ki en çok korkulan ve tepki gösterilen husus, kimliklerinin tehdit altına girmesi ve gelecek nesillerin Rus baskısıyla Hıristiyanlaştırılması olarak görülmekteydi. "Rusya Devleti'ne terk olunan mahaller ahalisinden olup, kendi vefatından sonra ıyâl ve evlâdı o tarafta kalarak tanassur edeceği mülahaza ve havfından nâşi..." ifadeleriyle belgelere yansıyan bu endişelere karşı konulamayacağının düşünüldüğü hallerde ise ataların vatanından dahi vazgeçilebilirdi, çünkü orası artık "Daru'l İslâm" olmaktan çıkmış olarak telakki edilmekteydi. Bu ve benzeri düşünceler; Osmanlı topraklarına yani bölge halklarının Aktopraklar olarak ifade ettikleri Hilâfet topraklarına gerçekleştirilen kitle göçlerinin temel hareket noktalarından birisiydi.

Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kafkas Göçleri isimli iki ciltlik bu çalışmada Kuzey Kafkasya bölgesinden gelen muhacirlerle ilgili belgeler kullanılmıştır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi fonları taranarak yapılan değerlendirmeler çerçevesinde belgeler; Muhacirler Hakkında Talimatlar, İskân, Yardımlar, Problemler ve Çözüm Yolları şeklinde dört ana başlık altında toplanmıştır.

Göç ile ilgili genel konuların ele alındığı **Talimatlar adlı birinci bölümde**; "talimat" türündeki düzenlemelerden anlaşılmaktadır ki; Osmanlı yönetimi tek bir talimatla konuyu çözme yoluna gitmemiş, durumun gerektirdiği her şart içinde bölgesel-idarî nizamname türü talimatlar yayınlamıştır.

Osmanlı topraklarına gelen ve gelecekleri haber alınan göçmenler için uygun iskân bölgelerinin temini için etütler yaptırıldığı bu bölümde yayınlanan kırk altı konu başlığı altındaki belgelerde ortaya konulmaktadır.

Osmanlı topraklarına gelen muhacirlerin acil ihtiyaçlarının giderilmesi, geçici iskân yerlerine misafir olarak yerleştirilmeleri, hasta olanların muhacir hastanelerinde tedavi edilmeleri, bulaşıcı hastalık tehlikesine karşı karantinaya alınmaları, kimi zaman bir günde birkaç bin kişilik gruplar halinde gelenler için sayım, masraf belirleme ve bunları kayda geçirme işlemleri, gerektiğinde komisyon kurulması gibi hususlar da yine bu bölümün belgelerine yansıyan hususlar arasında zikredilebilir.

İskân başlıklı ikinci bölümde; Muhacir iskânı için devlete ait mirî araziler yanında, hanedana ait çiftlikler ve şahıs arazileri de tahsis edilmiştir. Tespit edilen yerlerin, muhacir gruplarının geldikleri bölgenin coğrafî şartlarına uygun olmasına özel önem verilmiş, meydana gelen aksaklıkların çözümü için büyük gayret sarf edilmiştir. İskan için belirlenen bu yerlere ulaşan muhacirler, bir müddet yerli halkın yanında misafir edildikten sonra kendileri için inşa edilen

evlere yerleştirilmiştir. Muhacir iskânı ile oluşturulan yerleşim birimleri, bazen müstakil köy bazen de bitişik mahalleler olarak planlanmıştır. Ancak kurulan köylerin orman sahası içinde olmamasına dikkat gösterildiği bu bölümdeki seksen iki konu başlığı altındaki belgelerden takip edilebilmektedir.

Yardımlar başlıklı üçüncü bölümde; Osmanlı ülkesine muhacir olarak gelen Kafkasya Müslümanlarının temel ihtiyaçlarının karşılanması hususunda yapılanlar elli iki konu başlığı altında görülmektedir.

Gerek devletin gerekse yerli halkın muhacirlere öncelikli olarak temel ihtiyaç maddelerini sağladığı, iskân gerçekleştikten sonra ise sosyal hayat için gerekli binalar; ibadet için cami, çocukların eğimi için okul yaptırdıkları görülmektedir. Bu binaların yapımında hanedan üyelerinin, bazı vakıfların ve halkın ileri gelenlerinin öncülükleri dikkat çekicidir.

Problemler ve Çözüm Yolları başlıklı dördüncü bölümde ise; Yolculuk esnasında; ihtiyaçları zamanında karşılanmayan muhacirlerin taşkınlık yapmaları, iskân için kararlaştırılan yerlere gitmek istemeyişleri, günlük yiyecek ve tayinatlarının temini gibi problemli durumlar ve çözümlerine ait elli altı konu başlığı altındaki belgeler bu grupta yer almaktadır.

Sultan II. Abdülhamit'in saltanatının ilk yıllarında hazırlanmış olan ve Kırım Savaşı'ndan itibaren Osmanlı topraklarına göç eden muhacirleri cetveller halinde gösteren bir defter de ekler bölümünde grafikler halinde değerlendirilmiştir.

Eserin son kısmına analitik indeks ve haritalar da eklenmiştir.

Çalışmada emeği geçen Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü personeline teşekkür eder, ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Preface

Caucasia is a region that expanding from Black Sea coasts to Caspian Sea in the east and constituting backbone of the region, and that Caucasian Mountains extending from northwest to southeast divide as north and south. There are Daghestan, Chechen-Ingush, Ossetia, Kabardino-Balkaria, Abkhazia and Adyghe regions besides South Caucasia including Azerbaijan, Georgia and Armenia.

Caucasia extending as a bridge between Black Sea andCaspian Sea is a region which has hosted the oldest settled communities of the world just as it has been passage for various communities for thousands of years.

While meeting of the region to Islam religion occurred through the Islamic armies consisting of Arabs, but after them Turks in the periods of the Seljuks and Ottoman undertook representation duty of Islam in the region.

Caucasian gates opened to the Ottomans bythe activities of commandants like Lala Mustafa Pasha, Özdemiroğlu Osman Pasha and Ferah Ali Pasha.

Russia's invasion activities and annexation of Georgia and after them the activities towards all Caucasia by seizing Kazan in 1552 and later Astrakhan in 1556 in order to contact with Crimea and to gain a place in the Black Sea coast had been watched carefully by the Ottoman Empire which had weakened day by day.

The Ottoman Empire largely lost its domination in Caucasus with the Treaty of Edirnein 1829. Nevertheless the Ottoman Empire had kept its importance for the Muslim peoples of the Caucasus. Thus,mass migrations which had been made from Caucassia to the Ottoman territories in the Crimean War of 1853-1856 and later the failure of the struggle named "Muridism Movement" and operated against Russian had been signs of that mutual indispensability.

Essential anxiety was protection of the religious identity in posterity because the highest joint conscience of belonging was on religious identity. Therefore the most feared and reacted matter was seen as their identity being in danger and Christianization of posterity by Russian pressures. Ancestors territory could be left because of the anxieties reflecting to the documents as

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:03 Page 8

"…because of consideration and fear that their own family and children would turn to Christianity after the death of people of the places abandoned to Russian State", because there had been thought as out of "Daru'l-İslam-Islam Land". These thoughts were one of basic points of mass migrations made into the Ottoman Lands, namely lands of caliphate that the region peoples mentioned as White lands (Ak Topraklar in Turkish).

Documents about immigrants who came from Northern Caucasian region were used in this two wolume-work named **Caucasian Immigrations in the Ottoman Documents.**

Documents were collected under four main titles as Instructions About Immigrants, Settlement, Contributions, Problems and Their Solution Styles in frame of evaluations by scanning the funds of the Prime Ministry Ottoman Archives.

In the first chapternamed Instructions examining general subjects about migration; it is understood from arrangements in kind of "instructions" that the Ottoman government didn't go to solve the matter by only one instruction, but published instructions in kind of regional-administrative arrangement under all conditions the case required.

It is explained in the documents under forty six titles in this chapter that the studies had been made to provide suitable settlement regions for immigrants heard about that they came and would come in the Ottoman lands.

Matters as providing urgent necessities of immigrants came to the Ottoman lands, placement of them to temporary settlement places as guests, remedying of patients in immigrant hospitals, taking them under quarantine against contagion danger; counting, determiningof expenses and enrolling the works for people who came sometimes in one day as groups of several thousands of people, and establishing commissions in necessity, can be mentioned among matters reverberated to documents in this chapter.

In the second chapter titled settlement; farms belonging to dynasty and private lands beside state-owned lands were allocated for immigrant settlement. A special attention was given to harmony of allocated placesfor geographic conditions of the regions that immigrant groups came from, and great efforts was made for solution of problems which occurred. Immigrants who reached to places allocated for settlement were settled to the houses built for them after they were entertained beside native people for a while. Settlement units composed by immigrant placement were planned sometimes as separated villages

and sometimes adjacent neighborhoods. However it can be followed by documents under eighty two titles in this chapter that attention was paid for those villages not to become in forest land.

In the third chapter titled contributions; activities made to provide main necessities of Caucasian Muslims who came to the Ottoman country as immigrants are seen under fifty two titles. It is seen that both state and native people initially provided main necessities, and they constructed buildings for social life, mosque for prayer, school for children education after settlement fulfilled. Pioneering of dynasty members, some religious foundations (vakif) and notables are drawing attraction in construction of those buildings.

In the forth chapter titled Problems and Their Solution Styles; documents are in this group under fifty six titles about problems and their solutions as violence of immigrants whom their needs weren't provided, their reluctance to go to places which were decided for settlement, procuring of their daily food and payments during journey.

A register prepared in the first years of Sultan Abdulhamid II and exposing in schedules the immigrants who had come to the Ottoman lands since Crimean War is examined as graphics in appendix chapter.

Analytic index and maps are supplemented to the last part of the work.

I thank to the personnel of General Directorate of State Archives who has laboured for this work, and I wish it is useful for concerned.

Assoc. Prof. Dr. Uğur ÜNAL
General Director of State Archives

İçindekiler / Contents

II. CİLT / *SECOND VOLUME*

ÖNSÖZ / *PREFACE* ... 3
İÇİNDEKİLER / *CONTENTS* ... 10
KISALTMALAR / *ABBREVIATIONS* ... 21

III. BÖLÜM / *CHAPTER III*

YARDIMLAR / *CONTRIBITIONS*

1 Çerkes ve Nogay muhacirlerinin her türlü kolaylık sağlanarak Sivas'a ulaştırılmaları / *Transportation of Circassian and Nogay immigrants to Sivas by providing every kind of facility* ... 24
2 Çerkes Hatukay kabilesi muhacirlerine yardım yapılması / *Contribution to immigrants of Circassian Hatukay tribes* ... 27
3 Çerkes ve Nogay muhacirlerine iskânları gerçekleşinceye kadar yardım edilmesi / *Contribution to Circassian and Nogay immigrants until the execution of their settlement* ... 34
4 Nogay ve Çerkes muhacirlerin misafir olarak kaldıkları yerlerin kira bedellerinin ödenmesi / *Payment of rental costs of places that Nogay and Circassian immigrants had inhabited as guests* ... 36
5 İstanbul'daki muhacirlere Yenibahçe'de barakalar yaptırılması / *Construction of sheds in Yenibahçe, for immigrants in Istanbul* ... 43
6 Sivas'ta iskân edilen Çerkeslere ev inşa edildiği / *About that house had been built for Circassians settled in Sivas* ... 45
7 Silistre'de Çerkes ve Kuban muhacirleri için halkın yardımıyla ev inşa edilerek gıda yardımı yapıldığı / *About that house had been built and food had been supplied with the help of the public for Kuban Circassians immigrants in Silistre* ... 50
8 Dağıstan muhacirlerinin iskânından dolayı Denizli Kaymakamlığı'na gönderilen takdir yazısı / *The appreciation writing sent to Denizli District Government because of settlement of Dagestan immigrants* ... 64

9 Çerkes, Kumuk ve Çeçen muhacirlerin yiyecek bedellerinin ödenerek Manisa'dan Bolu'ya gönderilmeleri / *Sending of Circassian, Kumuk and Chechen immigrants from Manisa to Bolu paying the cost of food* 66

10 Kütahya'da bulunan muhacirlere ev yapımını yerli halkın üstlendiği / *About that the home construction for immigrants in Kutahya was undertaken by indigenous people* 68

11 Çerkes Bestan kabilesi muhacirlerinin medrese tipi ev isteği / *Request of Circassian Bestan tribe immigrants for medrese type house* 70

12 Saray Kazası'nda muhacir iskân edilen yerde câmi inşasının hayırseverler tarafından üstlenildiği / *Construction of a mosque where the immigrants settled in Saray Town was undertaken by the benefactors* 72

13 Dağıstan muhacirlerinin Şeyh Şamil'e kefil olarak hacca gitmesi için izin talepleri / *Request of Dagestan immigrants as gua-rantor for permission to Sheyh Shamil for his visit of pilgrimage* 77

14 Osmanlı şehzadelerinin Çerkes muhacirlerine yardımları / *Benefits of the Ottoman princes to Circassian immigrants* 79

15 Askerî depolarda bulunan bazı lüzumsuz eski elbise ve ayakkabıların muhacirlere dağıtılması / *Distribution of some unnecessary old clothes and shoes in military warehouses, to immigrants* 82

16 Kastamonu Eyaleti, Bozok Kaymakamlığı ve Kengiri Sancağı muhacirleri hakkında Muhacirîn Komisyonu ile Sadaret arasında yapılan yazışmalar / *Correspondence between Immigrant Commission and Sadaret (Prime Ministry) about immigrants of Kastamonu Province, Bozok District Government and Kengiri District* 86

17 Ankara'ya gönderilen Çerkes muhacirlerine yol boyunca güzel muamele gösterildiği / *About that the nice treatment had been shown along the way for Circassian immigrants sent to Ankara* 88

18 Ruslardan almış olduğu madalyayı terkeden Çerkes Satoğlu Halil'e Mecidiye Nişanı verilmesi / *Giving a Mecidiye order to Circassian Satoğlu Halil who left the medal which he took from Russians* 90

19 Karesi'de Çerkes muhacirlere halk tarafından yapılan yardımın Takvim-i Vekayi'de ilan edilmesi / *Announcement of the assistance made by people for Circassian immigrants in Karesi, on the Takvim-i Vekayi* 94

20 İstanbul Muhâcirîn Komisyonu'nun beş senelik hesap ibra cetveli / *A five-year acquited account schedule of Istanbul Immigrant Commission* 96

21 Soğucak İskelesi'ne göç için gelecek Çerkes muhacirlere Rus makamlarınca kolaylık sağlanması / *Facility by Russian authorities for Circassian immigrants to come for migration to Soğucak Pier* 100

22 Ziştovi, Niğbolu, Plevne ve Lofça kazalarında iskân edilen Abazaların ihtiyaçlarının önceden yerleştirilen Tatar ve Nogay muhacirlerinin öşür gelirleriyle karşılanabileceği / *About that the needs of Abkhazians settled in Ziştovi, Nicopolis, Pleven and Lofça towns could be provided by tithe incomes of Nogay and Tatar immigrants placed before* 102

23 Muhacirîn İdaresi Memuru Osman Paşa'nın Abaza muhacirler için yaptığı harcamaların ödenmesi / *Payment of the expenses which Immigrant Administration Officer Osman Pasha made for Abkhazian immigrants* 107

24 Abaza muhacirler için yapılan harcamaların karşılanması / *Providing of expenses made for Abkhazian immigrants* 111

25 Karesi Sancağı'nda muhacir köyünde inşa edilen camiye imam-hatip tayini / *Assignment of imam-preacher for the mosque built in the immigrant village in Karesi District* 118

26 Trabzon'a gelen Dağıstan muhacirleri için ilâve masrafların mahallî gelirlerden yapılması / *Supplying of the additional costs from local incomes for Dagestan immigrants who came to Trabzon* 120

27 Abaza muhacir çocuklarının eğitimi için dil bilen öğretmenler bulunması / *Finding teachers who had language for the education of Abkhazian immigrant children* 122

28 Sayıları yüzbinleri aşan muhacirlere ucuz kredi verecek bir banka kurulmasının gerekli görüldüğü / *The establishment of a bank was deemed necessary to give cheap credit to immigrants who exceeded hundreds of thousands in number* 124

29 Yetim çocukların ve dul muhacirlerin toplanarak Tophane-i Âmire ve Sanayi Mektebi'ne gönderilmeleri / *Sending of orphan children and widow immigrants by gathered to Tophane-i Amire and Industrial School* 127

30 İstanbul'da toplanan ve taşraya sevkedilecek olan muhacirlerin listesi / *The list of immigrants which were collected in Istanbul and would be sent to the country* 131

31 Padişah yaveri Nusret Paşa'nın İstanbul Muhacir Komisyonu hakkındaki raporu / *The report of the Sultan's aide Nusret Pasha on Istanbul Immigration Commission* 138

32 Osmanlı topraklarına yeni bir Çerkes muhacir kafilesinin geleceğinin Kerç Şehbenderliği'nden haber alındığı / *About that the news was received from Kerch Consulate that a new convoy of Circassian immigrants would come to Ottoman Empire* 147

33 Kandıra, Akyazı ve Hendek nahiyelerindeki Abaza, Çerkes ve Rumeli muhacirlerinin ibadetleri ve çocuklarının eğitimleri için câmi ve okullar yapılması / *Constructions of mosques and schools for worships of Abkhazian, Circassian and Rumelian immigrants and for education of their children in Kandra, Akyazi and Hendek townships* 149

34 Kunaytıra'daki Çerkes muhacirlerine humma hastalığından dolayı yardım yapılması / *Contribution for Circassian immigrants in Kunaytıra, because of fever* 153

35 Kafkasya'dan deniz yoluyla gelen Çerkeslerin vapur navlun bedellerinin ödenmesi / *Payment of ferry freight costs of Circassians who came from Caucasus by the sea* 155

36 Antalya'daki Kafkas muhacirlerine eşit olarak tayinat verilmesi / *Giving equal payments to Caucasian immigrants in Antalya* 158

37 Çeçen muhacirlere Bağdat'ın Deylem Kazası'ndan yer verilmesi / *Giving place to Chechen immigrants in Deylem Town of Bagdad* 160

38 Ertuğrul ve İnegöl'deki muhacir köylerine cami ve okul inşası / *Construction of mosque and school for immigrant villages in Ertugrul and Inegöl* 164

39 Ticaretleri bozulan Tatarlara çiftliklerde ziraat yapma izni verildiği / *About that the permission was given to make agriculture in farms to Tatars whom their trade was deteriorated* 167

40 Tarsus'taki Kafkas muhacirlerinin tayinat bedellerinin arttırılması / *To Increase the payment costs of Caucasian immigrants in Tarsus* 169

41 Niğde ve Ereğli'de Kafkasya muhacirleri için inşa edilen evlerin kur'a çekilmek suretiyle dağıtıldığı / *About that the houses built for*

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:04 Page 14

Caucasus immigrants in Ereğli and Niğde was distributed by drawing lottery 171

42 Muhacir kadınlara evlendiklerinde arazi tahsis edilmesi / *To allocate the land to immigrant women when they were getting married* 174

43 Kırşehir Sancağı'na sevkedilen Kanuk kabilesinin perişan halde bulunduklarından ihtiyaçların karşılanması / *To provide the needs of Kanuk tribe sent to Kirsehir District, because of their miserable condition* 176

44 Kunaytıra Kazası'na yerleştirilen Kafkas muhacirleri için ev inşa masraflarına ilâve yapılması / *To Make additions to the cost of house construction for Caucasus immigrants placed in Kunaytira Town* 178

45 Muş Sancağı'nda yerleştirilen Çeçen kabilesinin Karaboyun muhacirlerine yiyecek ve zirai yardımda bulunulması / *Food and agricultural contributions for Karaboyun immigrants of Chechen tribe placed in Muş District* 182

46 Ankara'ya yerleştirilen Kafkasya muhacirlerinin ev inşaatı ve ziraat malzemesi ihtiyaçlarının Akköprü Emlâk-ı Hümayun İdaresi'nce karşılanması / *Providing by Akköprü Imperial Real Estate Administration, the home construction and agricultural equipment needs of Caucasus immigrants located in Ankara* 186

47 İstanbul'a gelen Kafkasya ve Batum muhacirlerinin yiyecek masraflarının ödenmesi / *Payment of food costs of Caucasus and Batum immigrants who came to Istanbul* 188

48 Adana Vilayeti'nde iskân olunan Kabartay muhacirlerin ödeyemedikleri tohumluk bedelin affedildiği / *About that the prices of seed that Kabardino immigrants settled in Adana Province couldn't pay were exempted* 190

49 Muhacir iskânı için düzenlenen piyangonun cazip hale getirilmesi için alınan tedbirler / *The measures taken in order to make attractive the lottery organized for immigrant settlement* 192

50 Bursa'nın Aziziye Kazası'ndaki muhacirlere çayırlık tahsisi / *Allocation of meadow for immigrants in Aziziye Town of Bursa* 194

51 Hüdavendigar, Konya ve Ankara vilayetlerinde muhacirler için yapılan hizmetler / *The services made for immigrants in Hüdavendigar, Konya and Ankara provinces* 198

52 Tahtakale semtinde ikamet eden Çerkes muhacirlerinin gereken yerlere sevkedilerek himaye edilmeleri / *Protection of Circassian immigrants who resided in Tahtakale Neighborhood, by sending to needed places* 202

IV. BÖLÜM / *CHAPTER IV*

PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YOLLARI /

PROBLEMS AND THEIR SOLUTION STYLES

53 Han ve Besni kabileleri muhacirlerinin kararlaştırılan iskân yerlerine gitmek istemedikleri / *About that the immigrants of Han and Besni tribes didn't want to go to the agreed settlement places* 206

54 Konya'ya iskân edilecek Azak ve Kırım muhacirlerinin kara yoluyla gönderilmeleri / *Sending through land the Azov and Crimean immigrants to be settled in Konya* 209

55 Konya'ya gelen ve gelmekte olan muhacirlerin yerleştirilmesinde ortaya çıkan problemler ve uyulan esaslar / *The emerged problems and adapted principles about placement of the immigrants who came and to come to Konya* 217

56 Vidin'e gönderilmesi tasarlanan muhacirlerin naklinde karşılaşılan güçlükler / *Difficulties encountered in transporting of immigrants considered to sent to Vidin* 222

57 Konya'ya gelen muhacirlerin yerleştirilmesinde yerinde tetkikler yapılarak işlerin masa başından yürütülmemesi / *To make investigations in the place, but not to handle the work at the table for placement of immigrants who came to Konya* 225

58 Vidin-Şumnu vilayetleri arasında Çerkes ve Nogay muhacirleri ile yerli Bulgar halkın karşılıklı yer değiştireceği şayiası / *The rumor about that the Circassian and Nogay immigrants and native Bulgarian population between Vidin and Shumen Provinces would change places mutually* 232

59 Kütahya'ya iskân için gönderilmişken eski vatanlarına dönmek üzere yola çıkan Çerkeslerin ikna edilmeleri / *Persuasion of the Circassians who set out to return to their homelands, while they were sent to be settled in Kütahya* 234

60 Uzunyayla'daki muhacirlerin haklarının korunması / *Protection of rights of the immigrants in Uzunyayla* 236

61 Çeçen muhacirlerinin İzmir'de alıkonulmaları / *Retaining of Chechen immigrants in Izmir* 239

62 Kayseri köylerindeki Çerkes muhacirlerinin Kozan aşiretlerine saldırarak olay çıkardıkları / *About that the Circassian immigrants in the villages of Kayseri made trouble, attacked to Kozan tribes* 241

63 Çerkes kabilelerinin Rus sınırından uzak mahallerde iskân edilmeleri / *Settlement of Circassian tribes to the places far from Russian border* 244

64 Kırım, Nogay ve Çerkes muhacirlerinin gönderildikleri yerlerde bulunan Hıristiyan halka iyi davranmadıkları söylentileri / *Rumors about that Crimean, Nogay and Circassian immigrants didn't behave well to Christian public in the places they were sent* 250

65 Bolu'nun Düzce Kazası'nda iskân olunacak boş arazi kalmadığı / *About that any vacant land didn't remain for settlement in Düzce Town of Bolu* 252

66 Trabzon ve Samsun'dan İstanbul'a gelecek olan muhacirler arasında hastalık olduğundan tecrit edilmeleri / *Isolation of immigrants to come to Istanbul from Trabzon and Samsun because the disease was among them* 254

67 Karesi Sancağı'nda yerleştirilen Abzıhlardan sonra başka muhacirin iskân ettirilemeyeceği / *Another immigrant couldn't be settled to Karesi District after Abzıhs who were placed* 257

68 Kars'taki Çerkes Tekay kabilesi muhacirlerinin iskân edildikleri araziye müdahalenin önlenmesi / *To prevent the intervention to the land the immigrants of Circassian Tekay tribe in Kars were settled* 261

69 Kıbrıs adasına gönderilen muhacirlerin yerleştirilmelerinde çıkan güçlükler / *The emerged difficulties during placement of immigrants who were sent to the Island of Cyprus* 263

70 Düzce tarafına savuşmuş olan muhacirlerin iade edilmeleri / *Returning of immigrants who slipped away to the side of Duzce* 265

71 Silahla dolaşarak cana kasdeden Çerkes, Çeçen ve Nogay muhacirlerin cezalandırılmaları / *Punishment of Circassian, Chechen and Nogay immigrants who killed the soul by wandering around with weapon* 267

72 Muhacir bölgelerini teftiş için Bâb-ı Âlî memuru yerine Seraskerlik'ten subay gönderilmesi / *Sending an officer of*

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:04 Page 17

Seraskerate instead of Babıâli (Sublime Porte) civil servant, to inspect the immigration areas ... 272

73 Çerkeslerin esirlerine muamelelerinden doğan haksızlıkların suçları artırdığı / *About that the injustices from Circassian treatments to their prisoners had increased the crimes* ... 276

74 Ankara'da Çerkes muhacirleriyle yerli halk arasında çıkan ihtilafın giderilmesi / *Resolving of the conflict between the indigenous people and Circassian immigrants in Ankara* ... 282

75 Yunan kral ve kraliçesinin, Osmanlı-Yunan sınırına Çerkes muhaciri yerleştirilmemesi için girişimleri / *Attempts of Greek king and queen, for Circassian immigrants not to be placed at the Ottoman-Greek border* ... 287

76 Çeçen muhacirlerin Selanik ve Kosova'ya geri dönmelerinin hoş karşılanmayacağı / *About that the return of Chechen immigrants to Selanik and Kosovo wouldn't be welcome* ... 289

77 Muhacirler arasında gezinen İngiliz ve Rus memurlarının faaliyetleri / *The activities of the British and Russian officers who wandered among the immigrants* ... 296

78 Yalova'da boş arazi kalmadığından yeni muhacir gönderilmemesi / *About that no new immigrants would be sent because no vacant land remained in Yalova* ... 299

79 Osmanlı topraklarına gelecek muhacirlerin gelişlerinin bir kaç ay önce haber alınmasının temini / *To provide to taking news a few months ago about reach of immigrants to the Ottoman Empire* ... 302

80 Karaçay halkına Osmanlı topraklarına giriş izini verilmediği / *About that the permission wasn't given to Karachay people for their entrance to the Ottoman Empire* ... 308

81 Re'sülayn'ın havasıyla uyum sağlayamayan Dağıstan muhacirlerinin Musul'da iskânları / *Settlement of Dagestan immigrants who couldn't adapt to air of Resülayn to Mosul* ... 316

82 Kafkasya'dan gelen muhacirlerin yiyecek bedeli istemek için Zile hükümet dairesine hücum ettikleri / *About that the immigrants who came from Caucasus attacked to Zile government office to ask for the price of food* ... 318

83 Merzifon'da bulunan Çerkes muhacirlerinin kış bastırmadan yerleştirilmeleri / *Placement of Circassian immigrants who were in Merzifon, before winter pressing* 320

84 Çerkes muhacirlerin Merzifon kasabasında taşkınlık yaptıkları / *About that the Circassian immigrants in Merzifon Borough ran riot* 324

85 Erzurum cihetine yerleştirilmeleri emredilen Çerkeslerin Sadaretçe Adana'ya gönderildikleri / *About that the Circassians who were ordered to be placed around Erzurum, were sent to Adana by Sadaret (Prime Ministry)* 326

86 Gürcü muhacirlerin izinsiz orman kestikleri / *About that the Georgian immigrants cut the forest without permission* 329

87 Muhacir iskân olunan yerlerde görevli mülki ve askeri amirlerin künye bilgilerinin temini / *Obtaining of informations about personal record of civilian and military superiors in charge where immigrants were settled* 331

88 Çerkes muhacirlerinin köle tüccarları tarafından rahatsız edilebileceklerinden İstanbul'a uğratılmadan iskân yerlerine gönderilmeleri / *Sending of Circassian immigrants to the settlement places without stopped by Istanbul because they could be disturbed by slave traders* 334

89 Çeçen muhacirlerin kaynak suyundaki kükürt kokusundan hasta olmaları sebebiyle nakledilmeleri / *Transfer of the Chechen immigrants because of their sickness from smell of sulfur in spring water* 338

90 Kafkas muhacirlerini getiren Rusya vapurunun karantina beklememek ve Mersin'e gitmek istememesinden dolayı temin edilecek başka bir vapurla götürülmeleri / *To take the Caucasian immigrants by another provided ferry because Russian ferry which brought them didn't want to wait for quarantine and wanted to go to Mersin* 340

91 Bir çok vilayette muhacir yerleşiminde aksaklıklar olduğu / *About that the hitches occurred about immigrant settlement in the many provinces* 342

92 Ahıska muhacirlerinin yerli halkın arazilerine musallat olduğu / *About that the Ahiska immigrants infested lands of indigenous people* 344

93 Bursa'da Mihaliç'te iskân edilmiş olan Çerkes muhacirlerin yerlerinin değiştirilmesi / *Relocation of Circassian immigrants settled in Mihaliç in Bursa* 350

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:04 Page 19

94 Teke sancağı'nda Çerkesleri bozgunculuğa sevkeden grup ve kişilerin yerlerinin değiştirilmesi / *Relocation of the groups and individuals who leaded the Circassians to violence in Teke District* 352

95 Kunaytıra'daki köylerde Çerkes muhacirler ile Dürzîler arasında kavga çıktığı / *About that the fighting arose between Druze and Circassian immigrants in villages in Kunaytıra* 354

96 Konya Vilâyeti'ne sevk olunan Çerkes muhacirlerine vilayetçe harcama yapılması gerektiği / *About that it was necessary to make expenses for Circassian immigrants who were sent to Konya Province by the province* 358

97 Rusya'ya geri dönmek isteyen Kafkasya muhacirlerinin ikna edilmeleri / *Persuasion of Caucasus immigrants who wanted to return to Russia* 362

98 Rus hududundan içeri giren muhacirlerin içinde firarî Ermenilere kılavuzluk yapacakların bulunma ihtimali olduğu / *Someone was likely among immigrants who entered from the Russian boundary, to make guidance for fugitive Armenians* 366

99 Karaçay kabilesi mensuplarının Osmanlı topraklarına göç etme taleplerine cevap alamadıkları / *About that the members of Karachay tribe couldn't get an answer to their demands to immigrate to the Ottoman territory* 370

100 Havran Sancağı'na bağlı Kuneytıra Kazası'nda nüfus sayımına itiraz eden Çerkes muhacirlerinin teskin edildiği / *The Circassian immigrants who opposed to the census in Kuneytıra Town subject to Havran District, were calmed down* 372

101 Kendilerine tahsis edilen iskân yerine gitmeyen Karaçay muhacirlerinin ya askeri güç kullanılarak gitmelerinin temin edilmesi ya da pasaportları verilerek Rusya'ya iade edilmeleri gerektiği / *To provide the departure of Karachay immigrants who didn't go to the settlement place allocated for them to their place or returning to Russia by giving their passports using military force* 375

102 Muhacirlerin kendilerine verilen malzemeleri satıp paraya çevirerek başka yerlere savuştukları / *About that the immigrants had slipped away to other places by selling goods given to them and turning to money* 378

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:04 Page 20

103 Sivrihisar Kazası'nda Karaçay muhacirleri için gıda alımında yapılan yolsuzluk / *The corruption made in Sivrihisar Town during the purchase of food for Karachay immigrants* 381

104 Bursa'daki muhacirlerin şehir meclislerinde üye olamamalarının sebebinin bildirilmesi / *Reporting of the reason why the immigrants in Bursa couldn't be members in city councils* 388

105 Sivrihisar Kazası'ndaki Karaçay muhacirlerinin yerli halk ile olan geçimsizlikleri / *Incompatibility of Karachay immigrants in Sivrihisar Town with indigenous people* 392

106 Karaçay muhacirlerinin tabiat şartlarından dolayı yerlerinin değiştirilmesi / *Changing of Karachay immigrants locations due to natural conditions* 400

107 Seyahat pasaportu ile gelen Kafkasya muhacirlerinin geçici olarak iskân edilmeleri / *Temporary settlement of Caucasus immigrants who came with travel passport* 402

108 Rusya Hükumeti'nin Kafkasya muhacirlerine para yardımında bulunduğu / *About that the Russian Government made financial assistance for Caucasus immigrants* 404

EKLER 409

İSKÂN GRAFİKLERİ 410

REFERANSLAR 431

İNDEKS 437

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:04 Page 21

KISALTMALAR / *ABBREVIATIONS*

Hicrî Ayların Rumuzları

Muharrem	M.	Receb	B.
Safer	S.	Şaban	Ş.
Rebîülevvel	Ra.	Ramazan	N.
Rebîülâhir	R.	Şevvâl	L.
Cemâziyelevvel	Ca.	Zilka'de	Za.
Cemâziyelâhir	C.	Zilhicce	Z.

Arşiv Fon Kodları

A. MKT. DV:	Sadaret Mektubi Kalemi Deavi Evrakı
A. MKT. MHM:	Sadaret Mektubi Mühimme Kalemi Evrakı
A. MKT. NZD:	Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret ve Deva'ir Evrakı
A. MKT. UM:	Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayat Evrakı
DH. MKT:	Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemi
DH. MUİ:	Dahiliye Muhaberat-ı Umumiye İdaresi Evrakı
DH. ŞFR:	Dahiliye Nezareti Şifre Evrakı
DH. UMVM:	Dahiliye Nezareti Umur-ı Mahalliye ve Vilayat Müdürlüğü Evrakı
HH. THR:	Hazine-i Hassa Tahrirat Kalemi
HR. SYS:	Hariciye Nezareti Siyasi
HR. TO:	Hariciye Nezareti Tercüme Odası Evrakı
İ. DH:	İrade Dahiliye
İ. HR:	İrade Hariciye
İ. HUS:	İrade Hususi
İ. KAN:	İrade Kanun ve Nizamat
İ. MMS:	İrade Meclis-i Mahsus
İ. MVL:	İrade Meclis-i Vala
İ. ŞD:	İrade Şura-yı Devlet
MAD. d:	Maliyeden Müdevver Defterler
MF. MKT:	Maarif Nezâreti Mektubî Kalemi
MV:	Meclis-i Vükela Mazbataları
ŞD:	Şura-yı Devlet Evrakı
Y. A. HUS:	Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı
Y. A. RES:	Yıldız Sadaret Resmi Maruzat Evrakı
Y. EE:	Yıldız Esas Evrakı
Y. MTV:	Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı
Y. PRK. ASK:	Yıldız Perakende Evrakı Askeri Maruzat
Y. PRK. AZJ:	Yıldız Perakende Evrakı Arzuhal Jurnal
Y. PRK. BŞK:	Yıldız Perakende Evrakı Başkitabet Dairesi Maruzatı
Y. PRK. DFE:	Yıldız Perakende Evrakı Defter-i Hakani Nezareti Maruzatı
Y. PRK. DH:	Yıldız Perakende Evrakı Dahiliye Nezareti Maruzatı
Y. PRK. KOM:	Yıldız Perakende Evrakı Komisyanlar Maruzatı
Y. PRK. MYD:	Yıldız Perakende Evrakı Evrakı Yaveran ve Maiyyet-i Seniyye Erkan-ı Harbiye Dairesi
Y. PRK. OMZ:	Yıldız Perakende Evrakı Orman, Maadin ve Ziraat Nezareti Maruzatı
Y. PRK. UM:	Yıldız Perakende Evrakı Umumi
Y. PRK. ZB:	Yıldız Perakende Evrakı Zabtiye Nezareti Maruzatı

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:05 Page 22

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:06 Page 23

BÖLÜM III

YARDIMLAR

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:06 Page 24

1

ÇERKES VE NOGAY MUHACİRLERİNİN HER TÜRLÜ KOLAYLIK SAĞLANARAK SİVAS'A ULAŞTIRILMALARI

Sivas Vilâyeti'nde iskân edilmek üzere deniz yoluyla Samsun'a çıkarılan Çerkes ve Nogay muhâcirlerinin yaşlı, kadın ve çocukları ile eşyalarının arabalarla taşınması, günlüklerinin zamanında ödenmesi, yanlarında rehber memûrlar bulundurulması gibi kolaylıklar sağlanarak yerlerine ulaştırılmaları

13 Eylül 1859

İzmid Kaymakamıyla Canik Mutasarrıfı'na

Zîr-i cenâh-ı Saltanat-ı Seniyye'ye iltica ile memâlik-i hazret-i şâhâne'de tavattun etmek arzusuyla Dersaâdet'e gelmiş olan Çerkes ve Nogay muhâcirlerinden Ankara Eyaleti'nde/Sivas iskân olunmak üzere Canik'e altmış sekiz hâne ve altı yüz doksan altı nüfusu şâmil olan Yenem kabilesinin yüz kırk bir hâne ve bin dörtyüz on dokuz nüfusdan ibaret olan Subek Hatukay kabilesiyle seksen dört hâne ve altı yüz altmış dokuz nüfusdan ibaret bulunan Hatukay kabilesinin buradan bahren Samsun'a nakliyle yollarda zahmet ve müzâyaka çekmemeleri için iki kafile olarak takım takım Ankara/Sivas cânibine sevk ve isrâ olunmaları ve bunların içlerinde bazı beğ ve ulemâ ve kabilece sâir mütehayyizleri olduğu misüllü hayli nisvân ve sıbyân ve bazı hastaları dahi bulunduğundan o makûle mütehayyizân ile yürümeğe muktedir olamayan efrâdın ve eşya-yı mevcudelerinin rükûb ve tahmili için iktizâsına göre yollarda her familyaya bârgir ve arabalar verilerek ücretleri mal sandıklarından itâ olunması lâzım geleceği misillü burada verilmekde olduğu vechile zükûr ve inâsdan on beş yaşından yukarı olanlara ikişer ve aşağı bulunanlara birer guruş yemekliklerinin dahi beher gün verdirilmesine mübâşir olmak üzere her kafileye Şehremaneti Behiyyesi tarafından mihmandâr yollu birer memûrun tayini ve oraya vusûllerinde dahi eyalet-i merkûme hududuna kadar beraber bulunmak ve yollarda mahall-i beytûtet ve esbâb-ı nakliyelerinin tedârik ve tertibine ve yemekliklerinin verdirilmesine bakmak üzere azâ-yı meclisden her kafileye birer memûr terfîk olunması ve bunlar vapur veyâhûd münasib İzmir kayıklarıyla gönderileceğinden vusûllerinde karaya çıkarılıp ber-minvâl-i muharrer hemen sevk ve izâm olunmaları husûsunun savb-ı şerîflerine iş'âr ve yanlarına terfîk olunacak memûrların intihâb ve tayiniyle harcırahları verilerek ve muhâ-

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:06 Page 25

cirîn-i merkûmenin İzmir'e kadar lâzım gelen yevmiye yemeklikleri dahi burada peşinen yedlerine itâ olunarak izâmı maddesinin dahi emanet-i müşârünileyha tarafına havalesi Meclis-i Âlî-i Tanzimat karar-ı müzâkerâtı iktizâsından olup mûcebince keyfiyet müşârünileyhâya bildirilmiş ve merkûmların takım takım oraya gönderileceği derkâr bulunmuş olmağla ve çünkü bunlar zîr-i sâye-i hümâ-pîraye-i Saltanat-ı Seniyye'ye rahîl olmuş bir takım garib ve âciz kimseler olduğundan haklarında icra-yı muâvenet gayret-i insaniyete hizmet ve eser-i hamiyyet ve fütüvvet olduğu derkâr bulunmağla muktezâ-yı rüşd ve reviyyetleri üzere bunların oraya vürûdunda mukaddem evvel be-evvel lâzım gelen memûrlar ile araba ve hayvanâtın hemen tedârik ve istihzârı ve orada ve esna-yı râhda beytûtetleri için dahi münasib mahallerin tehyi'esiyle vusûllerinde ber-minvâl-i muharrer mahall-i mezbûre sevk ve izâmları emrinde her türlü teshilât ve muâvenet ve müzâheretin irâe ve ifâsı husûsuna bezl-i himmet ve sarf-ı makderet eylemeleri siyâkında şukka.

15 Safer sene 1276 [13 Eylül 1859]

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:06 Page 26

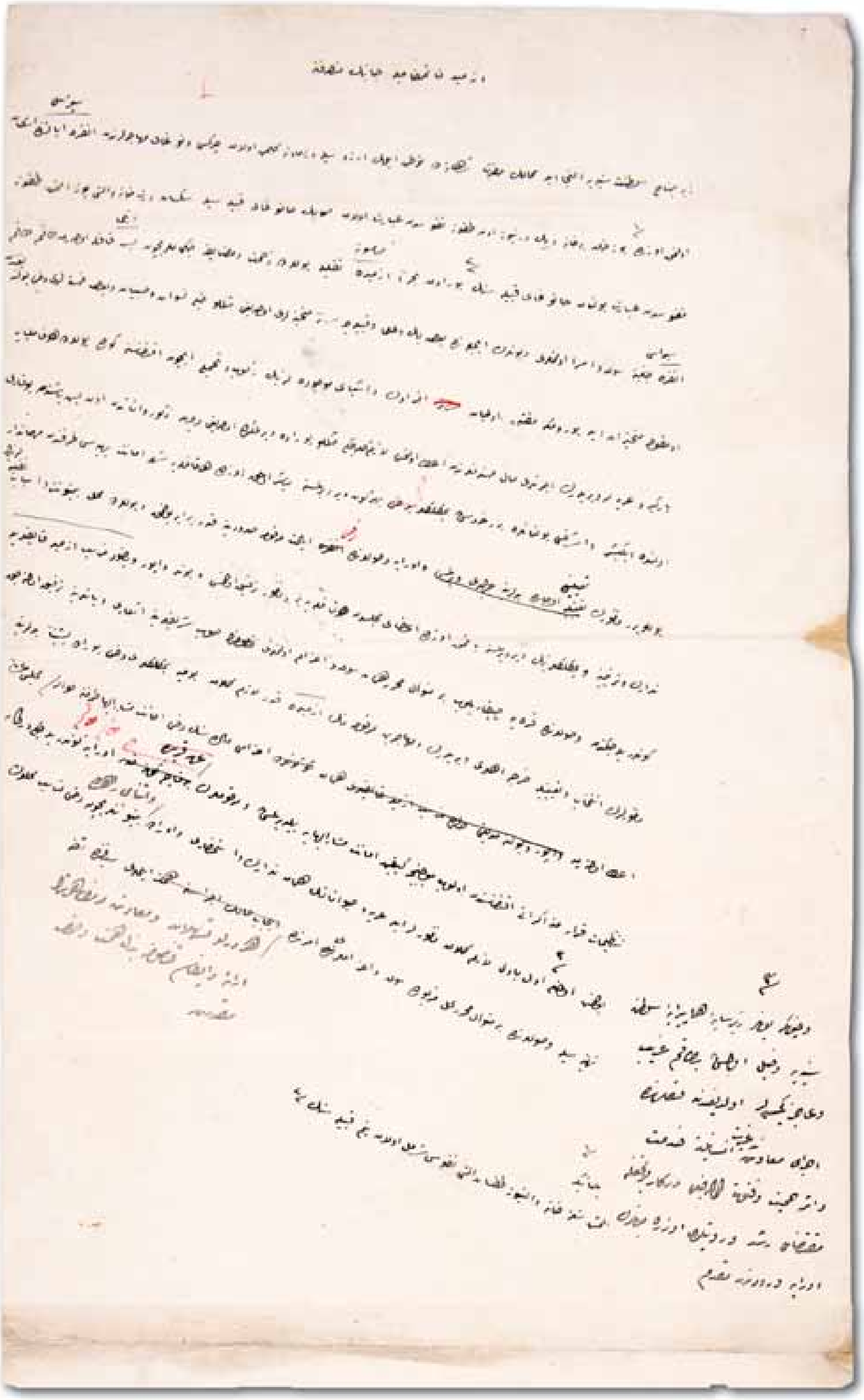

A. MKT. UM, 365/56

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:06 Page 27

ÇERKES HATUKAY KABİLESİ MUHACİRLERİNE YARDIM YAPILMASI

İstanbul'a gelen Çerkes muhâcirlerinden Hatukay Kabilesi'nin vapurdan çıktıkları anda içlerinde yalınayak ve çıplak olanları ile sayıları 8 bine ulaşan diğer muhâcirlerin muhtaç olanlarına elbise, hırka, entari, çizme, ayakkabı ve çorap verildiğine dair hesap pusulasının takdim olunduğu

2 Ocak 1860

2

Mukaddem ve muahhar Dersaâdet'e gelen Çerkes muhâcirlerinin içlerinde yalın ayak ve çıplak olanlarına hırka ve çorap misüllü şeyler itâsı hakkında Şehremaneti Behiyyesi'ne tastîr buyurulan tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine emanet-i müşârünileyhâ'dan bi'l-vürûd Meclis-i Âlî-i Tanzimat'a itâ buyurulan tezkire kıra'et olundu.

Hulâsa-i me'âlinde bu defa Deraliyye'ye gelen Çerkes muhâcirlerinden Hatukay Kabilesi'nin elbisesizlerine vapurdan çıkarıldığı esnada hırka ve entari ve çizme ve çorap verilip bahâsı melfûf pusula mûcebince on bir bin üç yüz kırk sekiz buçuk guruşa resîde olduğu ve bundan böyle gelecek muhâcirlerin dahi böyle çıplak ve elbisesizleri olduğu halde kezâlik sefineden çıkarılır iken bi't-tefrik iksâ kılınacağı misüllü Dersaâdet'de mevcud olan sekiz bin beş yüz kadar muhâcirin tefrik ve tahrir etdirilmekde olan elbisesizleri tahminen dört-beş bine takarrüb edeceğine ve geçen sene altı yüz nefer muhâcire verilmiş olan elbise-i şitâiye bahâsı otuz bu kadar bin guruşa bâliğ olmuş idüğüne nazaran işbu dört-beş bin kadar elbisesizlerin lüzûmuna göre iksâ olunması haylice mebâliğe peyveste olacağı beyânıyla ol bâbda istizân-ı keyfiyet olunmuş olup nezd-i ulyâ-yı hikmet-âşinâ-yı Vekâlet-penâhîlerinde müstağnî-i beyân olduğu üzere işbu hicret etmekde olan muhâcirîn zaten giriftâr-ı kemâl-i ye's ve felâket olarak çâr nâ-çâr terk-i dâr u diyâr etmiş ve her tarafdan esbâb-ı ümid ve imdâdları munkatı' olup bâb-ı hilâfet-me'âb-ı Saltanat-ı Seniyye Âsitân-ı şevket-ünvân-ı âlîsine ruhsâyî-i iltica ve emân ile arz-ı hâcet eylemiş bir takım bî-vâyegân olduklarından ve mâdem ki bunların kabulüne ve emr-i iskânları hâsıl oluncaya değin şiddet-i ihtiyacları derkâr olan masârıf-ı zarûriyelerinin tesviyesine müsâade-i merâhim-âde-i hazret-i Hilâfet-penâhî sezâvâr buyurulmakda bulunmuş olduğuna ve ber-vech-i meşrûh elbise ve ayakkabı verilecek nüfusun ekseriyeti ise nisvân-ı muhâcirîn ile kucaklarında ve yanlarında bulu-

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:06 Page 28

nan yalın ayak ve uryân ve hey'et-i mezellet ve ıstırablarını görmeğe tahammül olunmaz bir takım aceze ve sıbyân olarak bunların yâr u ağyârın nazar-ı im'ân ve dikkatlerine karşı eyyâm-ı şitâda öyle uryân ve nâlân ve bîçare ve sergerdân bırakılmaması ve bu elbise vesâire için verilecek masraf yalnız eyyâm-ı şitâda vürûd eden muhâcirlerin çıplak ve elbisesiz olanlarına mahsûs olarak husûl-i iskânlarına değin daimî ve umûmî bir şey olmadığı cihetle muhâfaza-i hayat ve canları için muhtac bulundukları elbise ve ayakkabı gibi şeyler itâsıyla dahi eltâf-ı mahsûsa-i hazret-i şehriyâriye mazhariyetleri iktizâ-yı şân-ı merâhim-nişan-ı cenâb-ı Tac-dârîden bulunduğuna binâen gerek sâlifü'z-zikr burada mevcud bulunan ve gerek bundan böyle kış içinde gelecek olan muhâcirlerin ber-minvâl-i muharrer açık ve çıplak olanlarına sadaka-i ser-şevket-i efser-i cenâb-ı tacdârî olmak üzere emsâli misüllü lüzûm-ı hakîkisine göre elbise ve ayakkabı itâsı tezekkür ve tensib olunmuş ve mezkûr tezkire pusula-i melfûfesiyle beraber leffen takdim-i pîşgâh-ı âlî-i Âsafâneleri kılınmış olmağla muvâfık-ı emr u irâde-i aliyye-i Vekâlet-penâhîleri buyurulduğu halde icra-yı icabı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Cemâziyelâhire sene 1276

es-Seyyid Mehmed Emin Âlî
ve diğer Meclis-i Tanzimat azâlarının mühürleri

*

Fî 14 Ca. sene [12]76 tarihiyle Dersaâdet'e gelen Hatukay Kabilesi elbisesiz çıplak olduklarından mübâyaa olunan eşyanın mikdârı

Kapamacı Karabet'den mübâyaa olunan			
Dört boy entari birbir üzerine 173 aded Fî-i beheri 20 guruş 3460 guruş	Üç boy hırka birbir üzerine 191 aded Fî-i beheri 20 guruş 3820 guruş	Sagîr ayakkabı 67 aded Fî-i beheri 8 guruş 536 guruş	Kebîr hırka ve entari ve ayakkabı 6 takım Fî-i beheri 80 guruş 480 guruş

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:06 Page 29

Cem‘an yekûn 8296 guruşCem‘an yekûn 8296 guruş

Mübâyaa olunan ayakkabı		Mübâyaa olunan çorab	
	Guruş		Guruş
Kaba ayak siyah çizme 8 çift fî-i beheri 30 guruş	210	Kebîr çorab 38 çift fî-i beheri 5 guruş	190
Vasat ayak yemeni 16 çift fî-i beheri 25 guruş	400	Kaba çorab 9 çift fî-i beheri 4.5 guruş	40.5
Kaba ayak yemeni ve kırmızı kâtır 71 çift fî-i beheri 14.5 guruş	1029.5	Sagîr çorab 141 çift fî-i beheri 2.5 guruş	352.5
Kabaca kırmızı çocuk çizmesi 28 çift fî-i beheri 15 guruş	420		
Sagîr yemeni ve kâtır 41 çift fî-i beheri 10 guruş	410		
	2469.5		583
Cem‘an yekûn 11348.5 guruş			

*

Atûfetli efendim hazretleri,

Mukaddem ve muahhar Dersaâdet'e gelen Çerkes muhâcirlerinin içlerinde yalın ayak ve çıplak olanlarına hırka ve çorap misüllü şeyler itâsı lâzım geldiğine dair Meclis-i Âlî-i Tanzimat'dan kaleme alınan mazbata melfûfiyle beraber manzûr-ı me‘âl-i mevfûr-ı hazret-i Mülûkâne buyurulmak için arz ve takdim olundu.

Me’âlinden müstefâd olduğu vechile bu defa Dersaâdet'e gelen Çerkes muhâcirlerinden Hatukay Kabilesi'nin elbisesizlerine vapurdan çıkarıldığı esnada hırka ve entari ve çizme ve çorap verilerek bahâsı melfûf pusula mûcebince on bir bin üç yüz kırk sekiz buçuk guruşa resîde olup bundan böyle gelecek muhâcirlerin dahi böyle çıplak ve elbisesizleri olduğu halde kezâlik sefineden çıkarılur iken bi't-tefrik iksâ kılınacağı misüllü Dersaâdet'de mevcud olan sekiz bin beş yüz kadar muhâcirin tefrik ve tahrir etdirilmekde olan elbisesizleri tahminen dört-beş bine takarrüb edeceğine ve geçen sene altı yüz nefer muhâcire verilmiş olan elbise-i şitâiye bahâsı otuz bu kadar guruşa bâliğ olmuş idüğüne

nazaran işbu dört-beş bin kadar elbisesizlerin lüzûmuna göre iksâ olunması haylice mebâliğe peyveste olup hicret etmekde olan muhâcirîn zaten giriftâr-ı kemâl-i ye's ve felâket olarak terk-i dâr u diyâr etmiş ve bâb-ı ihsân-ı intisâb-ı Saltanat-ı Seniyye'ye iltica eylemiş bir takım bî-vâyegân olduklarından ve mâdem ki bunların kabulüne ve emr-i iskânları hâsıl oluncaya değin şiddet-i ihtiyacları derkâr olan masârıf-ı zarûriyelerinin tesviyesine müsâade-i merâhim-âde-i hazret-i Hilâfet-penâhî sezâvâr buyurulmakda bulunmuş olduğuna ve elbise ve ayakkabı verilecek nüfusun ekseri ise nisvân-ı muhâcirîn ile kucaklarında bulunan uryân bir takım aceze-i sıbyân olarak muhâfaza-i hayat ve canları için eltâf-ı mahsûsa-i cenâb-ı şehriyâri'ye mazhariyetleri iktizâ-yı şân-ı merâhim-nişan-ı hazret-i Tac-dârîden bulunduğuna binâen gerek burada mevcud olan ve gerek bundan böyle kış içinde gelecek olan muhâcirlerin açık ve çıplak olanlarına emsâli misüllü lüzûm-ı hakîkisine göre elbise ve ayakkabı itâ olunması tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı inâyet-ünvân-ı hazret-i Padişahî müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı celîli infâz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr kılındı, efendim.

Fî 7 C. sene 1276

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı âlî-i hazret-i Mülûkâne buyurulmuş ve ber-minvâl-i muharrer muhâcirîn-i mûmâileyhimin açık ve çıplak olanlarına emsâli misüllü lüzûm-ı hakîkisine göre elbise ve ayakkabı itâ olunması müteallik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyâri iktizâ-yı münîfinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı âlî-i Âsafîlerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 C. sene [12]76 / [2 Ocak 1860]

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:07 Page 31

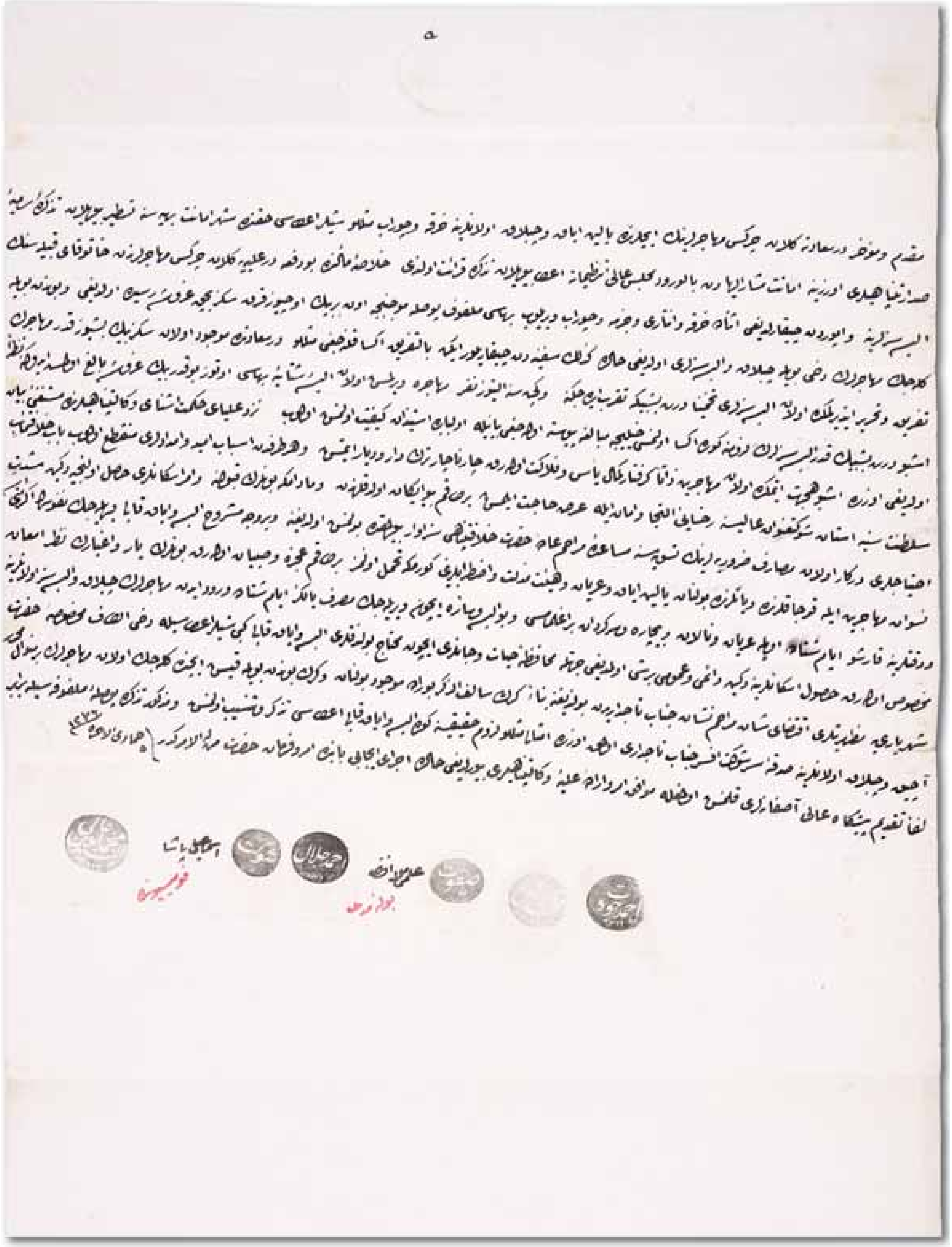

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:07 Page 32

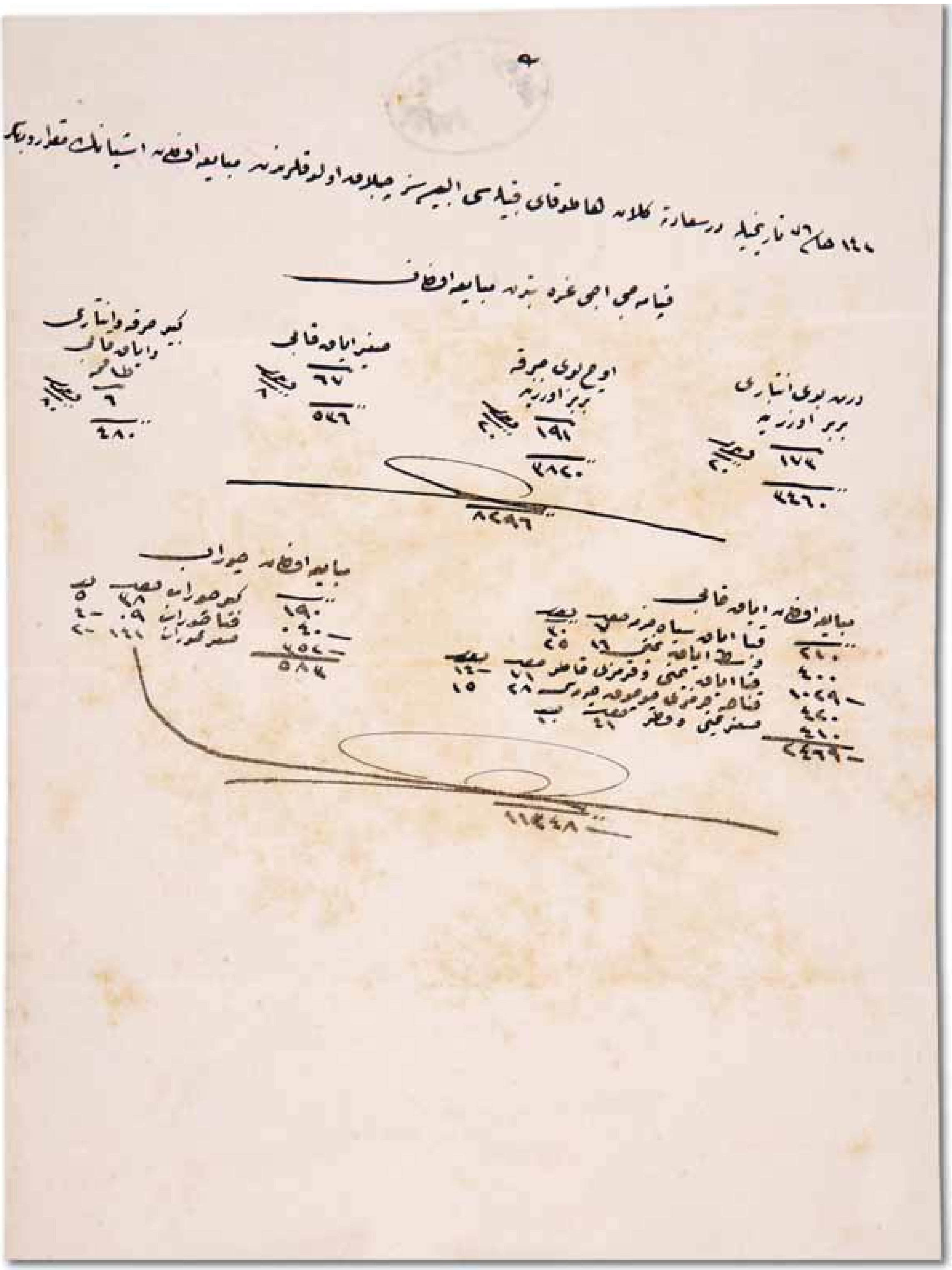

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:41 Page 32

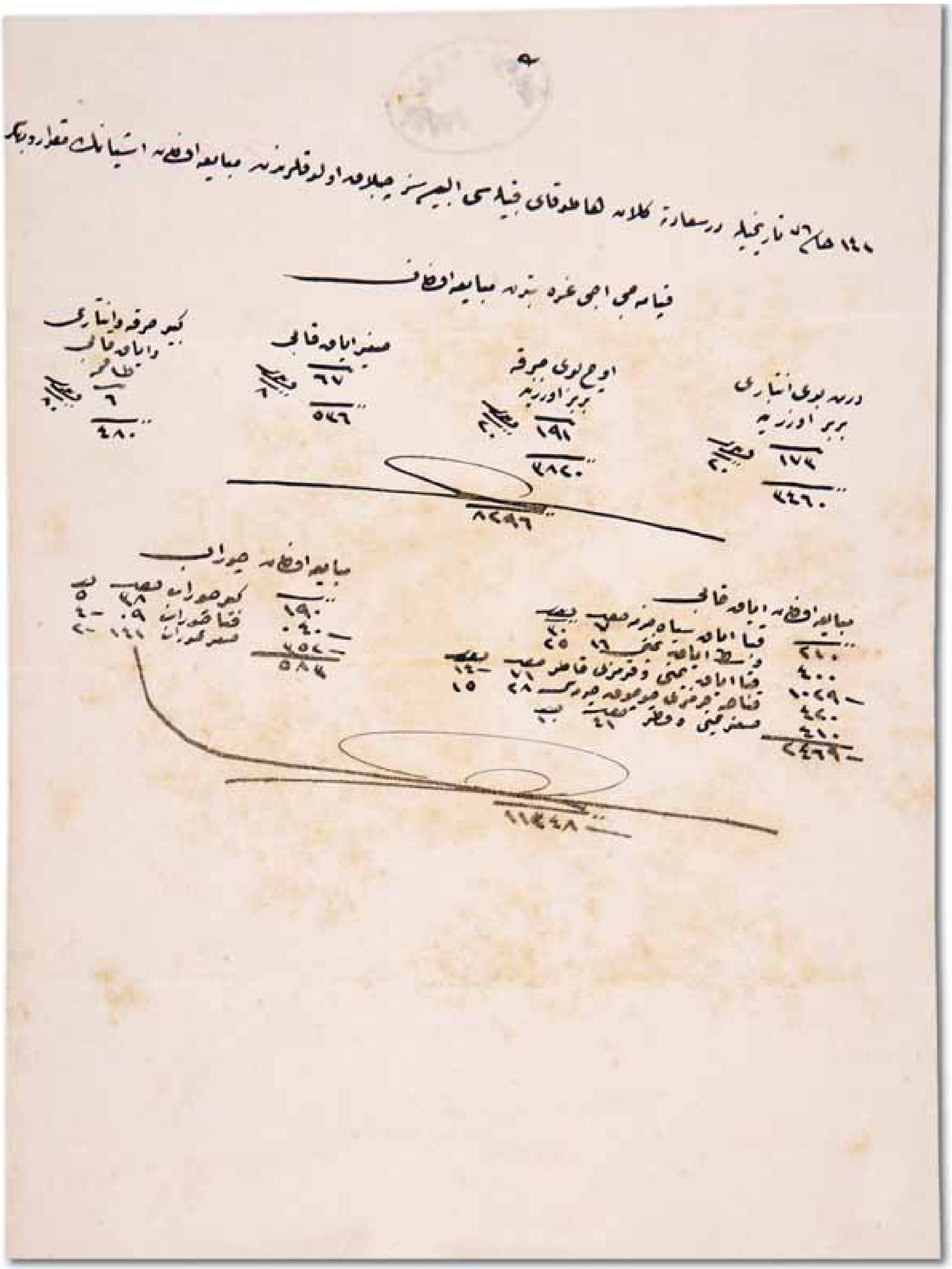

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:42 Page 33

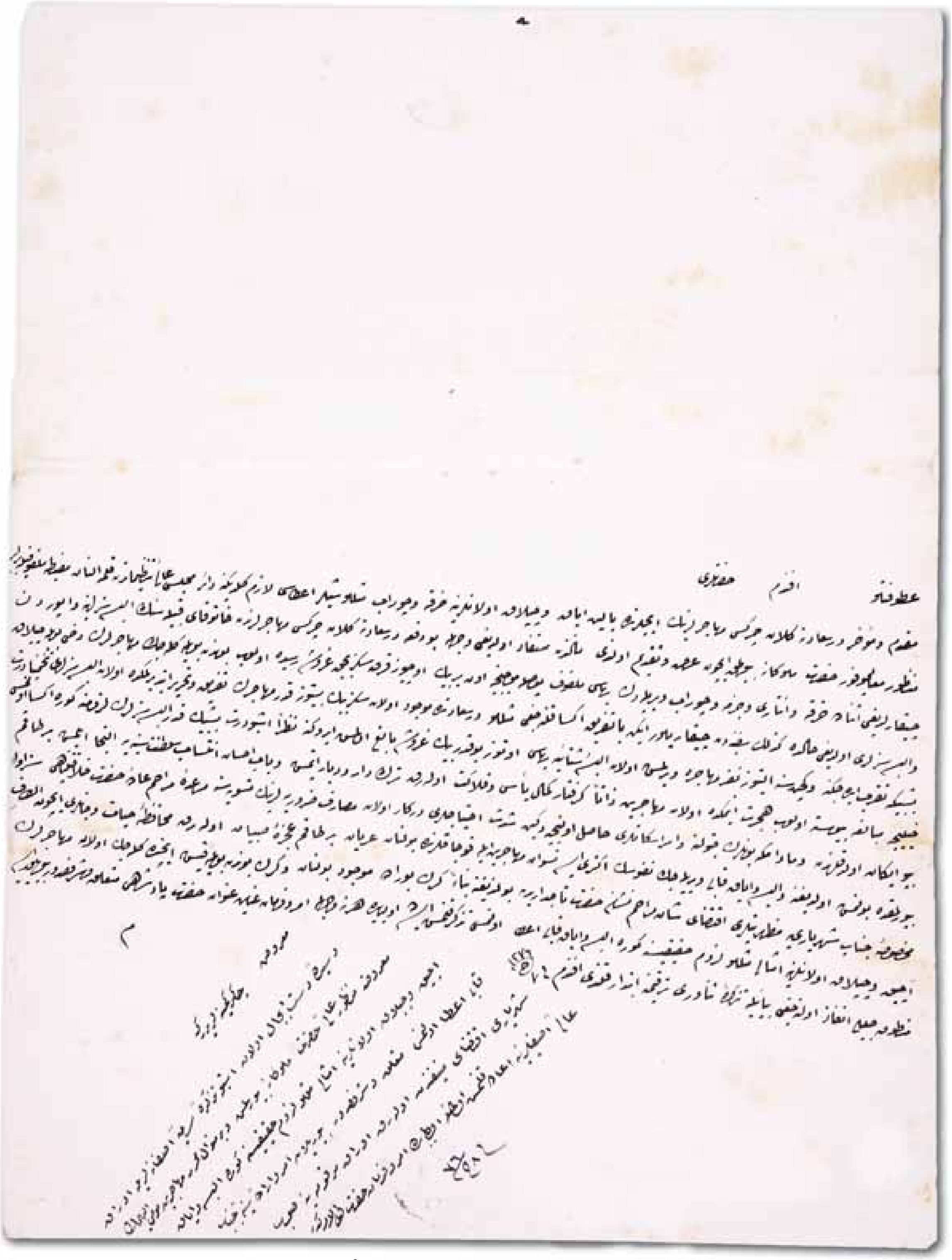

İ. DH, 449/29711

3

ÇERKES VE NOGAY MUHACİRLERİNE İSKANLARI GERÇEKLEŞİNCEYE KADAR YARDIM EDİLMESİ

Trabzon ili ve köylerine geçici olarak kabul edilen Çerkes ve Nogay muhâcirlerin iskânları gerçekleşinceye kadar 15 yaş esas olmak üzere günlük yemek bedeli verilerek muhtaç bırakılmaması

8 Şubat 1860

Trabzon Valisi Hazretleri'ne

Çerkes ve Nogay muhâcirlerinden ol tarafda bulunan sekiz yüz bu kadar nüfusun bazıları Trabzon'a ve bir takımı dahi münasib karyelere yerleşdirilmekde oldukları beyânıyla bunların icab eden yevmiyelerinin kemâkân itâ veyâhûd şu iskânlarına kadîm nazarıyla bakılarak kat‘ olunması hakkında vâki‘ olan iştibâh üzerine istizânı hâvî tevârüd eden mazbata me'âli rehîn-i ilm-i senâverî olmuşdur.

Ma‘lûm-ı vâlâları buyurulduğu üzere bunların bu sûretle iskânları şitânın hulûlü cihetiyle muvakkat demek olduğuna ve kendileri bir takım aceze ve garibü'd-diyâr kimseler olduklarından hâl-i sefâlet ve müzâyakada bırakılması merhamet-i seniyyeye muvâfık olmayacağına binâen mukaddemce dahi iş‘âr kılındığı vechile sâye-i şevket-vâye-i hazret-i şâhânede muhâcirîn-i merkûmenin husûl-i iskânlarına kadar kemâ fi's-sâbık on beş yaşından yukarı olanlarına ikişer ve aşağı bulunanlara birer guruş yemeklik itâsıyla bir gûne sefâlet ve zarûret çekdirilmemesi husûsuna itina ve himmet buyurmaları siyâkında şukka.

16 Receb sene 1276 / [8 Şubat 1860]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:42 Page 35

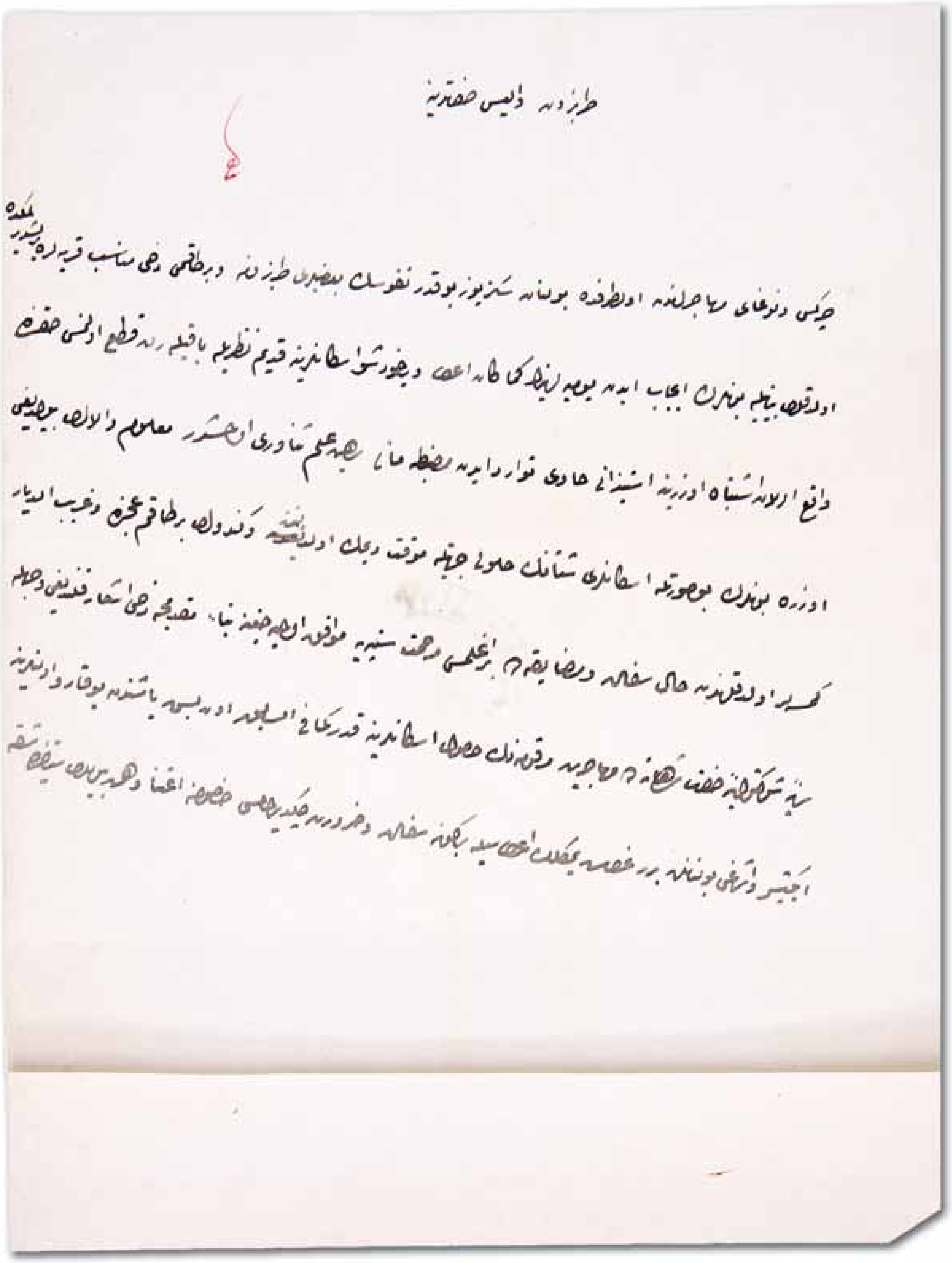
طرابزون والیسی حضرتلرینه

A. MKT. UM, 395/58

4

NOGAY VE ÇERKES MUHACİRLERİN MİSAFİR OLARAK KALDIKLARI YERLERİN KİRA BEDELLERİNİN ÖDENMESİ

Adana ve İzmit'e gönderilen Nogay ve Çerkes muhâcirlerinin iskânları gerçekleştirilinceye değin misafir olarak kaldıkları han, ev ve dükkânların kira bedellerinin Hazinece karşılanması

9 Mart 1860

Huzur-ı me'âl-i mevfûr-ı hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Li-ecli'l-iskân Adana Eyaleti'ne sevk ve izâm buyurulan Nogay muhâcirleri meskenlerinin inşâsıyla iskân olununcaya kadar muvakkaten Adana ve Tarsus ve Mersin'de han ve hâne ve dükkân ve medreselerde ikâme ve ik'âd olunmuş ve olunmakda bulunmuş olup ancak han ve dükkân sahib ve müste'cirlerinden bazıları muhâcirîn-i merkûmenin ik'âd olunmasından dolayı mağdur olduklarından bahisle emsâline tevfikan icarelerinin tesviyesi istidâ olunmuş ve muhâcirîn-i mûmâileyhimin icra-yı iskânları hakkında şeref-vürûd eden talimât-ı seniyyede mûmâileyhimin muvakkaten oturtulduğu han ve dükkân icarelerinin verilmesine dair bir gûne işaret olmadığından ne vechile muâmele olunmak lâzım geleceğinin istifsarına mecburiyet hâsıl olmuş olmasıyla bu bâbda ne vechile muâmele olunmak icab edeceğinden irâde ve iş'ârı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Receb sene [12]76

Mutasarrıf-ı Eyalet-i Adana
es-Seyyid Ahmed

*

Makam-ı mu'allâ-yı cenâb-ı Vekâlet-penâhî'ye

İzmid'de müsâfereten ârâm üzere bulunan muhâcirîn-i Çerâkise'nin münasib han ve hânelerde iskânları muktezâ-yı irâde-i aliyye'den olup ancak muhâcirîn-i mûmâileyhimin müsâfereten iskânlarına lüzûmu görünen yetmiş aded han odası ve beş aded müstakil han ve üç aded kahvehâne derûnlarına iskân etdirmiş ve oda ve han ashâbı bir nevi kisblerinden dûr olduğuna ve zarûret

çekmemeleri ma'delet-i seniyye iktizâsından bulunduğuna mebnî iskânları ibtidâsından hîn-i hurûclarına değin birer mikdâr ücret-i mutedile verilmesi irâde-i aliyye-i vekâlet-penâhîlerine menût olmağla istizân-ı hâl ma'razında takdim-i mazbata-i kemterânemize ibtidâr kılınmışdır.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 14 Receb sene [1]276

Kaymakam-ı Livâ-i İzmid
Ömer Tufan ve diğer azâların mühürleri

*

Adana mutasarrıfı saâdetli paşa cânibinden ve İzmid Meclisi'nden vârid olup Meclis-i Tanzimat'da kıra'et olunan tahrirât ve mazbata müeddâlarında Adana ve İzmid'e gönderilen Nogay ve Çerkes muhâcirlerinin husûl-i iskânlarına değin müsâfereten ikâme olundukları han ve hâne ve dükkânların ashâbı bedel-i icârlarının itâsı istidasında bulunduklarından bahisle icabı istizân olunmuş olup sâye-i adalet-vâye-i hazret-i şâhânede muhâcirîn-i merkûmenin hükûmet marifetiyle ikâme olundukları han ve hâne ve dükkânlar ashâbına münasib mikdâr kira i'tası umûr-ı tabiiyeden ve verilecek bedel-i icârın derece-i itidâli tecavüz etdirilmeyerek münasibi vechile tesviyesi lâzımeden olmasıyla meclisce mikdârı bi't-tayin Emvâl Sandığı'ndan itâsı husûsunun Adana ve İzmid mutasarrıfları saâdetli paşalara cevaben iş'âr ve Hazinece tesviye-i icabı keyfiyetinin dahi Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne tavsiye ve izbâr buyurulması tezekkür olunmuş ve zikrolunan tahrirât ve mazbata leffen takdim-i pîşgâh-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleri kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 10 Şaban sene 1276

[Mühür]
Meclis-i Tanzimat

*

Atûfetli efendim hazretleri,

Meclis-i Âlî-i Tanzimat'da kaleme alınıp melfûfâtıyla beraber manzûr-ı âlî buyurulmak için arz ve takdim kılınan bir kıt'a mazbata me'âlinden müstefâd olduğu vechile Adana ve İzmid'e gönderilen Nogay ve Çerkes muhâcirlerinin husûl-i iskânlarına değin müsâfereten ikâme olundukları han ve hâne ve

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:43 Page 38

dükkânların ashâbı bedel-i icârlarının itâsı istidasında bulunup sâye-i adalet-vâye-i hazret-i Mülûkâne'de bunlara münasib mikdâr kira itâsı umûr-ı tabiiye-den ve verilecek bedel-i icârın derece-i itidâli tecavüz etdirilmemesi dahi lâzımeden olduğundan meclisce mikdârı bi't-tayin Emvâl Sandığı'ndan itâsı husûsunun Adana ve İzmid mutasarrıfları saâdetli paşalara iş'ârıyla Hazinece tesviye-i iktizâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahi müteal-lik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 15 Ş. sene 1276

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ihtirâm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Âsafâneleriyle mezkûr maz-bata ve melfûfât manzûr-ı me'âl-i mevfûr-ı hazret-i Mülûkâne buyurulmuş ve husûs-ı mezbûrun tezekkür ve istizân buyurulduğu vechile mutasarrıf-ı mûmâiley-himâya iş'ârıyla Hazinece tesviye-i iktizâsının nezâret-i müşârünileyhâya havalesi müteallik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî muk-tezâ-yı münîfinden olarak mezkûr mazbata ve melfûfât yine savb-ı âlî-i Âsafîlerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Ş. sene [12]76 / [9 Mart 1860]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:43 Page 39

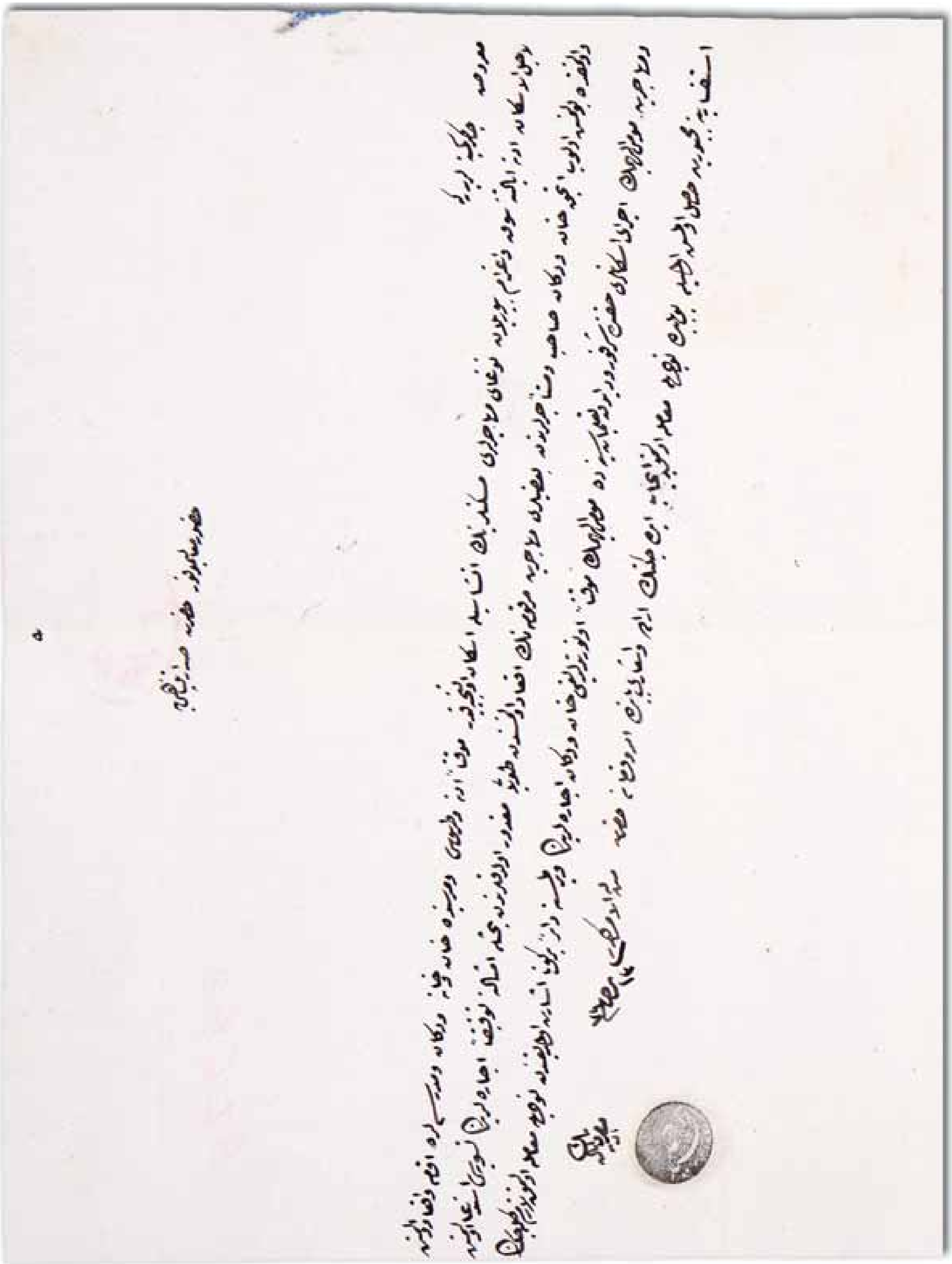

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:44 Page 40

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:44 Page 41

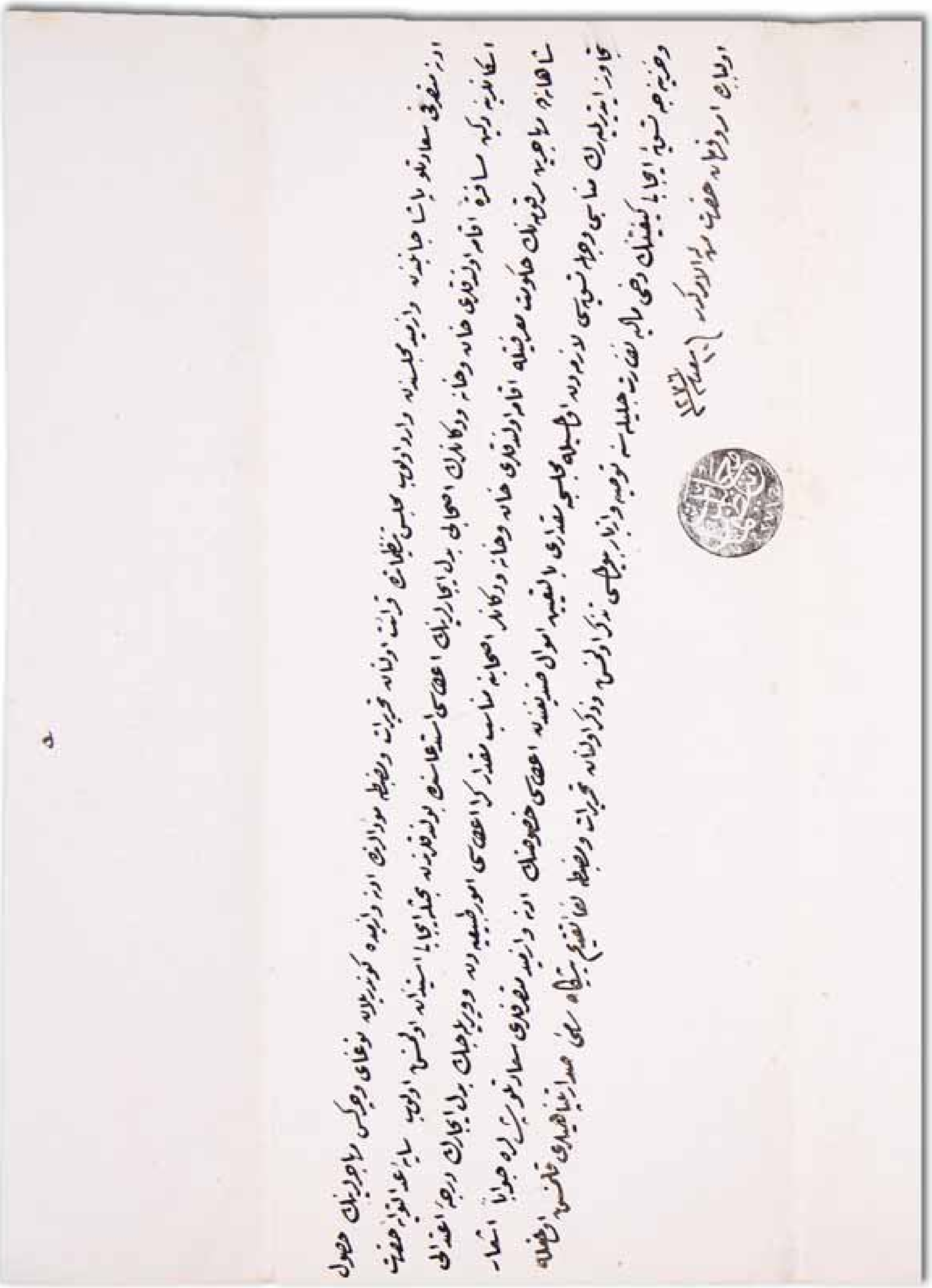

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:45 Page 42

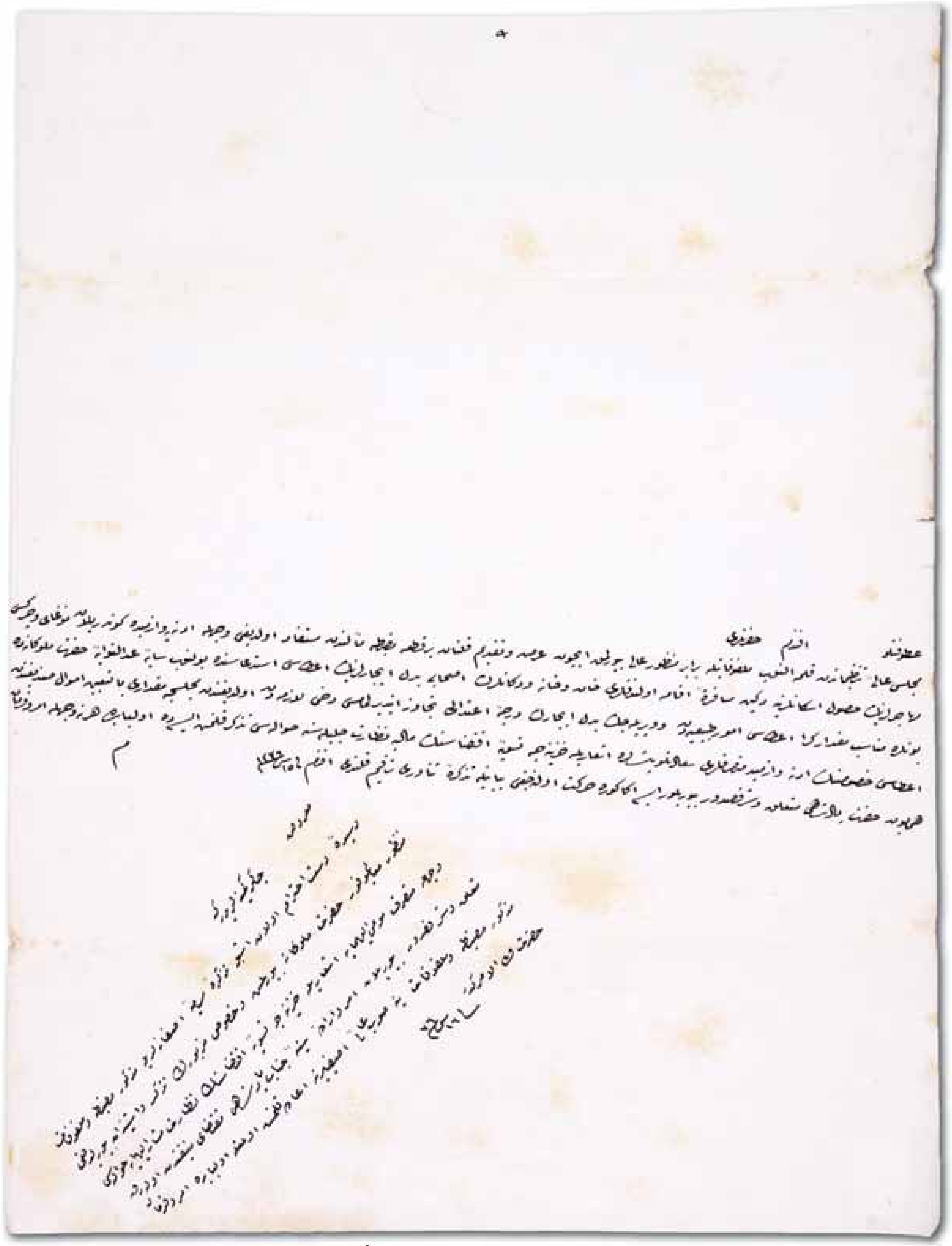

İ. DH, 453/29979

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:45 Page 43

5

İSTANBUL'DAKİ MUHACİRLERE YENİBAHÇE'DE BARAKALAR YAPTIRILMASI

İstanbul'da sayıları sekiz-on bine ulaşacak olan muhâcirler için kış basmadan Yenibahçe semtinde barakalar yapılması

4 Kasım 1860

Ticaret Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'lûm-ı vâlâları buyurulduğu üzere Dersaâdet'e peyderpey vürûd etmekde olan muhâcirîn bir yandan tayin olunan mahallere gönderilmekde ise de diğer cânibden dahi yenileri gelmekde ve bu hâl ile mevsim-i şitâda sekiz-on bin mikdârı nüfus bulunacağı mülâhaza kılınmakda olduğundan bunlardan iki bin nüfusun Dârülfünûn'da ikâmesiyle kusûrları için Yenibahçe vesâir mahall-i münasibede hafif keresteden koğuş şeklinde üstü muşamma'lı barakalar inşâsı Muhâcir Komisyonu reisi devletlü paşa hazretleri tarafından ifade olunarak bu sûret Meclis-i Âlî-i Tanzimat'da dahi bi't-tasvib icabı derdest icra olunduğundan reis-i müşârünileyh ile bi'l-muhâbere ol vechile lâzım gelen mahallere de muktezî görünen barakaların inşâsı zımnında icabının icrasına himmet buyurmaları lâzım geleceği beyânıyla tezkire.

19 Rebîülâhir sene 1277 / [4 Kasım 1860]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:46 Page 44

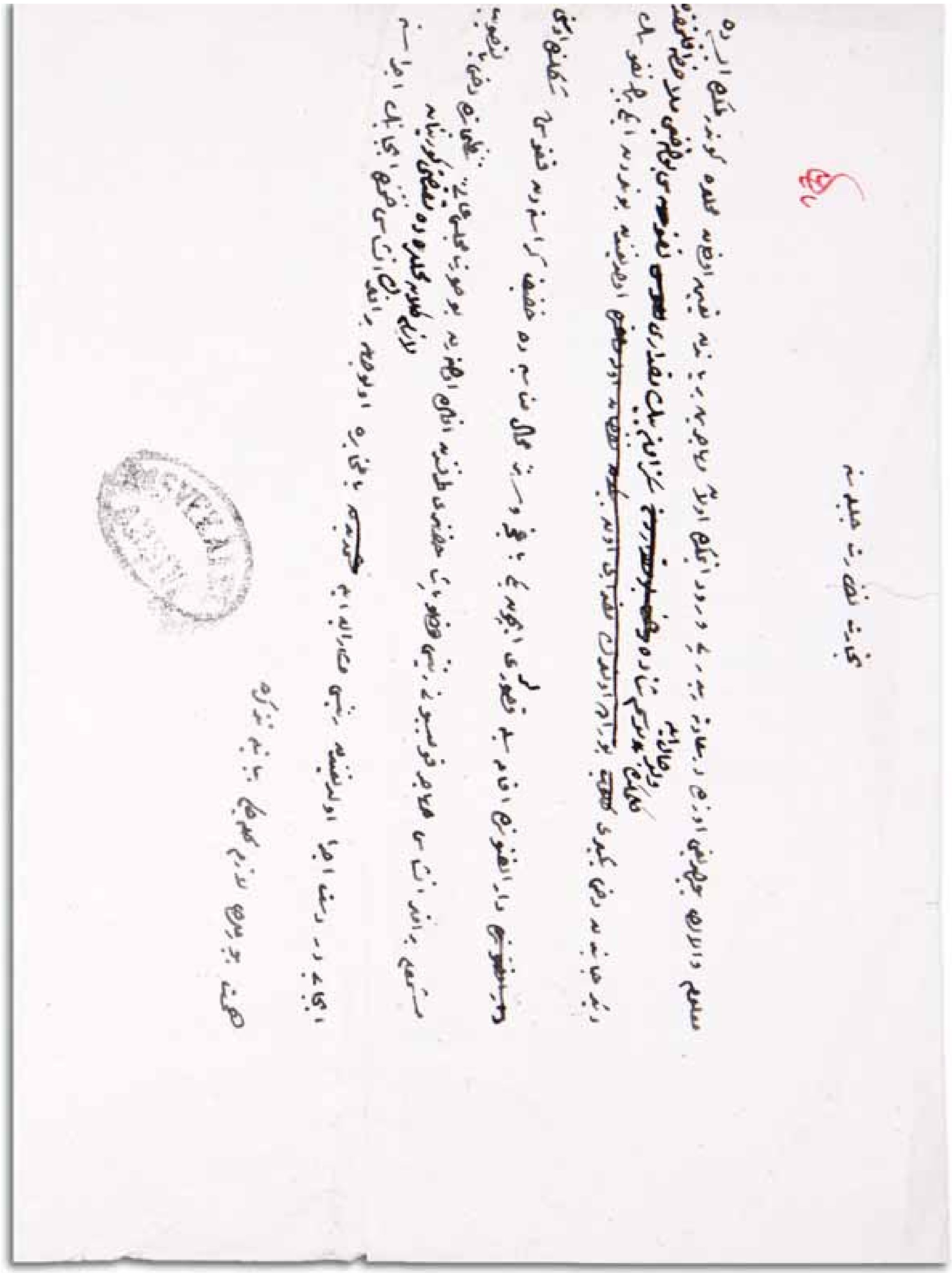

A. MKT. MHM, 199/17

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:46 Page 45

6

SİVAS'TA İSKÂN EDİLEN ÇERKESLERE EV İNŞA EDİLDİĞİ

Osmanlı Devleti'ne sığınarak göç eden Çerkes muhâcirlerinin kendilerinin seçtikleri Sivas Uzunyayla'da iskân edilerek inşâ edilen evlere yerleştikleri, Tenus, Aşud ve Kangal kazâları halkı, idareci ve ileri gelenlerinin bu husûstaki katkılarının takdir edilmesi gerektiği

10 Kasım 1860

Rabbimiz teâlâ ve takaddes hazretleri veliyyü'n-nimet-i bi-minnetimiz veliyyü'n-nimet-i âlem olan Padişahımız efendimiz hazretlerini mâ-tala'atü'ş-şems ve'l-kamer serîr-i gerdûn-masîr-i tâcdârî ve zıll-ı zalîl-i tûbâ-misîl Hilâfet-penâhîlerin mefârik-i kâffe-i âlemiyânda ebed-sâyebân buyursun âmîn. Zîr-i cenâh-ı re'fet-penâh-ı Saltanat-ı Seniyyelerine iltica etmiş olun muhâcirîn-i Çerâkise'nin emn ü istirahatleri esbâb-ı hasenesinin istikmâliyle beraber intihâb edecekleri mahallerde icra-yı iskân ve tavattunları husûsuna irâde-i merhamet-âde-i hazret-i memâlik-i perverîde erzân ve şâyân buyurula geldiği misillü muhâcirîn-i merkûmeden Sivas havâlisine vürûd edenler haklarında taraf-ı eşref-i sâmîlerinden dahi ifâ-i merasim-i mehmân-nüvâziye maa'r-riâye bunların intihâb etmiş oldukları Uzunyayla nâm mahalle yapılacak hânelerin suver-i inşâiyyesinde medâr-ı yüsr-i suhûlet olmak ve masârıf-ı inşâiyyesi muahharan cânib-i mîrîden tesviye kılınmak üzere münasib kazâlara bi't-taksim ol vechile azâ-yı meclis ve ahalisi bulunduklarımız Tenus kazâsının hissesine musîb olan on beş hâne sâye-i seniyyelerinde matlûba muvâfık olarak bi'l-imal muhâcirîn-i merkûme yerleşdirilmiş ve arz u beyândan müstağnî olduğu üzere muhâcirîn-i merkûme Devlet-i Aliyye-i ebediyyü'd-devamımızın misafirleri demek olup dâr u diyârlarını terk etmiş olmalarından dolayı bunlar istihsal-i esbâb-ı hoşnudiyet ve istirahatlarına çalışıp çabalamak sûretleri farîza-i zimmetden olduğuna mebnî sâye-i kudret-vâye-i hazret-i şâhânede bir hizmet-i cemîle-i müftehire olmak üzere hanehâ-yı merkûmenin masârıf-ı inşâiyyesi olan ber-vech-i tahmil itâ buyurulacak mebâliğin cümlemizin kemâl-i şevk-i hâhişleriyle cânib-i mîrîye teberru'an terk olunmuş olmakla ol vechile kabulü emrinde istihsal-i müsâade-i seniyyeye himem-i aliyye-i mekârim-kârîlerinin erzân u şâyân buyurulmak niyâzı bâbında ve her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Müdür-i Nahiye-i Tenus **Seyyid Yusuf**	**Nahiye Meclisi üyeleri ile bağlı köylerin** **muhtar ve imamlarının mühürleri**

*

Pîşgâh-ı Âlî-i Cenâb-ı Vekâlet-penâhî'ye

Ma'rûz-ı âciz-i kemterîleridir ki,

Cenâb-ı hâlik-i bî-enbâz, cemî'-i cihân-ı zıl-endâz ve adalet-sâz olan veliyyü'n-nimet-i bî-minnetimiz şehriyâr-ı âlem-nüvâz efendimiz hazretlerinin serîr-i şevket-masîr-i mülûkânelerin mâ-tala'atü'ş-şems ve'l-kamer erîke-pîrâ-yı celâdet ve zıll-i zalîl-i adîmü'l-misîl kişver-güşâyilerime kâffe-i bendegâne haklarında revnak-tırâz u müzeyyen buyursun âmîn.

Zîr-i cenâh-ı müstelzimü'l-felâh-ı Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet ederek li-ecli'l-iskân Sivas Eyaleti'ne sevk ve izâm buyrulan muhâcirîn-i Çerâkise'nin ber-muktezâ-yı irâde-i aliyye intihâb-kerdeleri olan Uzunyayla nâm mahalle sâye-i kudret-vâye-i hazret-i tâcdâride hâneleri imâr ve inşâ olunmuş ve hanehâ-i mezkûrenin esmân-ı vâkı'ası cânib-i Hazine-i Celîle'den itâ kılınmak talimât-ı seniyye-i anîfe ahkâm-ı celîlinden bulunmuş ise de mezkûr Uzunyayla nâm mahalle inşâ olunmuş olan hânelerden Kangal ve Aşudu kazâları hisseleri bulunan beş aded hânelerin esmân-ı vâkı'ası bir hizmet-i memdûha-i müftehire olmak üzere bir tarafdan teşvik ve tergîb olunarak mücerred kendi hâhişleriyle Hazine-i Celîle'ye terk ve teberru' ile kabulü niyâzında bulunduklarına dair bu kere kazâeyn-i mezkûreteynden tevârüd eden bir kıt'a mazbata-i umûmî manzûr-ı me'âlî-nüşûr-ı haydarâneleri buyurulmak üzere leffen takdim-i pîşgâh-ı ulyâ-yı hazret-i Vekâlet-penâhîleri kılınmış ve kazâeyn-i mezkûreteyn müdür ve hanedân ve ahalilerinin doğrusu bu sûretle bilâ-teşvik vuku'bulan hizmet ve gayretleri şâyân-ı tahsin ve takdir bulunduğu misillü kazâeyn-i mezkûreteyn Bağdad Caddesi üzerinde vâki' olup mürûr ve ubûrun ve husûsuyla şu muhâcirîn-i Çerâkise'nin ez her cihet istihsal-i esbâb-ı istirahat ve âsâyişleriyle hüsn-i imrâr ve emniyetleri husûslarına müdürü bulunan ref'etli Abdurrahman Efendi âcizleri dahi fevkalâde gayret ve sadâkat etmekde olduğu nümâyân bulunmuş ve işbu iâne-i âcizânelerinin karîn-i cây-ı kabul buyurulmak esbâb-ı icabiyesinin icrasına müsâade-i merhamet-âde-i cenâb-ı veliyyü'n-ni'amileri erzân ve şâyân buyurulmak bâbında ve her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 25 Rebîülâhir sene [12] 77 / [10 Kasım 1860]

Mutasarrıf-ı
Eyalet-i Sivas es-Seyyid
Ahmed Hamdi

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:46 Page 47

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:47 Page 48

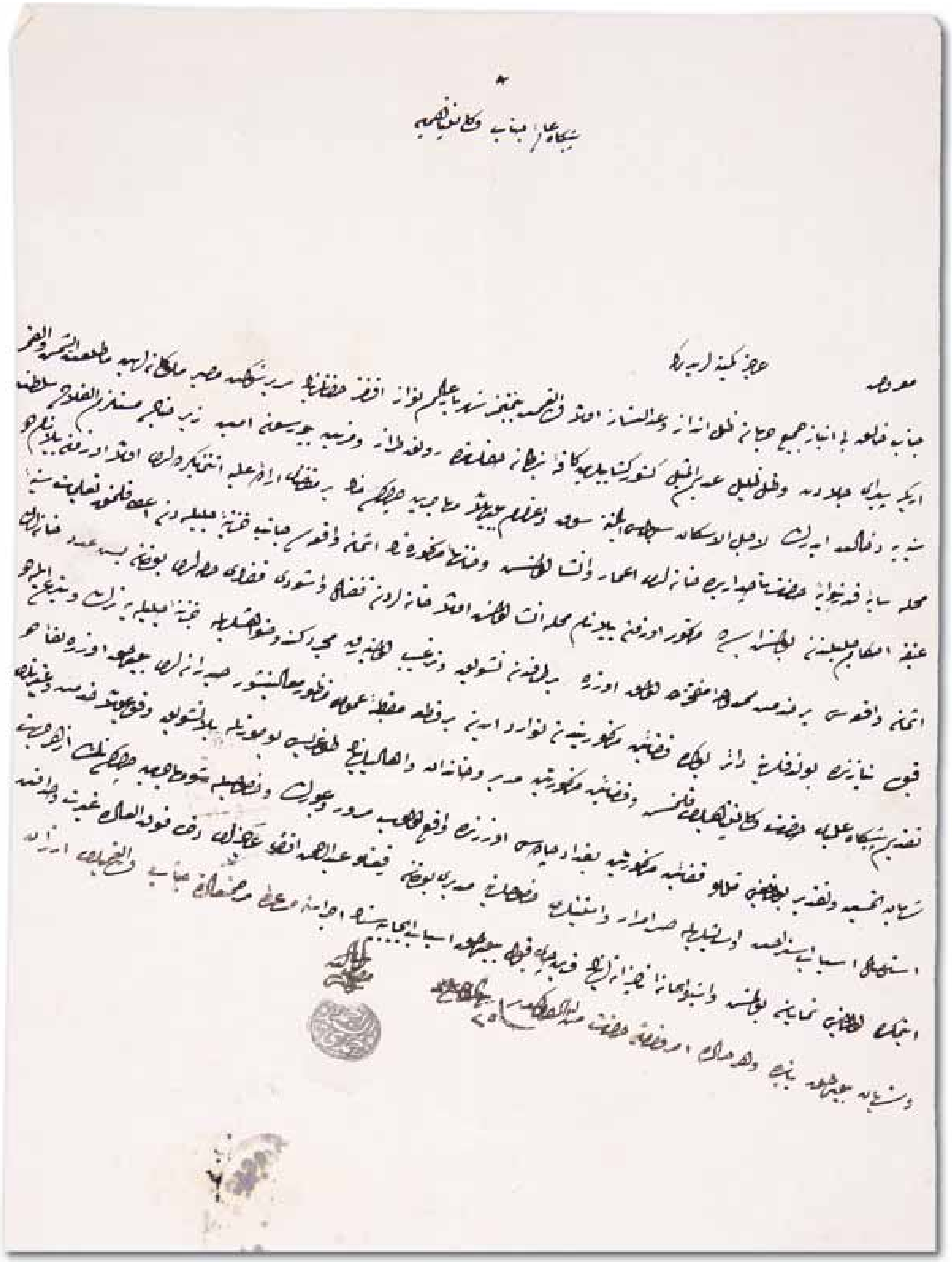

A. MKT. MHM, 435/43

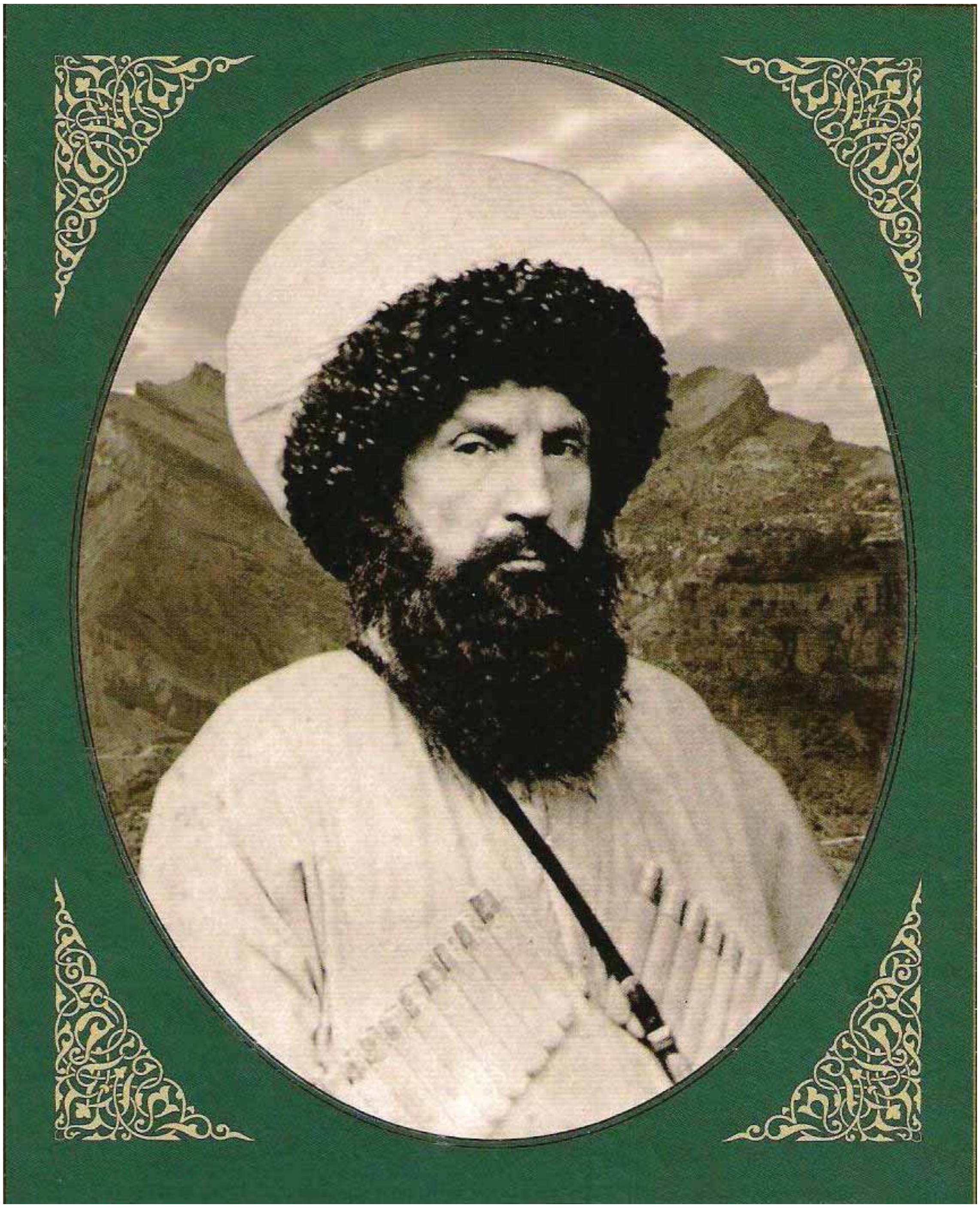

Şeyh Şamil (1797-1871)

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:47 Page 50

7

SİLİSTRE'DE ÇERKES VE KUBAN MUHACİRLERİ İÇİN HALKIN YARDIMIYLA EV İNŞA EDİLEREK GIDA YARDIMI YAPILDIĞI

Silistre kazâsının köylerinde iskân edilen Çerkes ve Kuban muhâcirleri için ev inşâ edilerek kazâ kaymakamı ve yerli halk tarafından gıda yardımı yapıldığından, durumun gazetelerde ilân edilmesi, kaymakam ile halkın Sadâret makamı tarafından taltif edilmesi

19 Aralık 1860

Cânib-i Seniyyü'l-Cevânib-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Çerkes ve Kuban muhâcirlerinden mukaddemâ Silistre Kazâsı'nda vâki' Gülpınar ve Uğurlu karyelerinde iskân olunan kırk beş hâne ile muahharan kurâ-yı sâireye yerleşdirilmiş olan muhâcirîne Silistre Kaymakamı saâdetli İbrahim Paşa hazretleriyle sâir ahali tarafından verilmiş olan erzak-ı mütenevvialarıyla inşâ kılınan kırk sekiz bâb hâne esmânının meccânen terk olunduğu beyânıyla kabulüne müsâade-i seniyye erzân buyurulması istidâsına dair bu kere mahallinden gelen bâlâsı defterli mazbata leffen takdim-i pîşgâh-ı âlî-i cenâb-ı sadâret-penâhileri kılınmış olmağla ind-i âlî-i Sadâret-penâhilerinde karîn-i tahsin buyurulduğu halde teşviken keyfiyetin vâsıta-i cerâyid ile ilân ve ol bâbda tahsini hâvî emirnâme-i sâmî-i cenâb-ı vekâlet-penâhilerinin dahi mahalline irsâli zımnında inâyet ve ihsân buyurulması temennâ-yı mahsûsasıyla tasdî'a cür'et olunmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Cemâziyelâhir sene 1277 / [19 Aralık 1860]

Memûr-ı muhâcirîn	Vali-i Eyalet-i Silistre
Nusret	Halil Kâmili

*

Yemşenli Nahiyesi

	Hatab Araba	Yumurta Aded	Mum Kıyye	Fasulye Kıyye	Soğan Kıyye	Tuz Kıyye	Asel Kıyye	Revgan-ı sade kıyye	Bulgur Kıyye	Dakîk Kıyye
Karye-i Yenice-i Fındıklı	18	3600	3	54	30	30	12,5	22.5	37.5	945
Karye-i Şahinci	18	3000	3	50	25	25	10	21	35	987
Karye-i Kovanlık	18	1200	3	20	9	6	10	9	15	292.5
Karye-i Keçideresi	18	2800	3	35	21	21	10,5	17.5	28	683
Karye-i Azablar	18	4800	3	55	33	33	22	26.5	33	1073.5
	91	15400	15	214	119	118	61	96.5	148,5	3981
Karye-i Eğerci	19	2400	3	30	18	18	12	15.5	21,5	585
Karye-i Recebkuyusu	19	3200	3	40	24	24	16	20	27	775
Karye-i Tekyederesi	19	2400	3	30	18	18	12	15	21	585
Karye-i Terskondu	19	1200	3	15	9	9	6	7	10	292
Karye-i Koçiler	19	2400	3	30	18	18	12	15	21	585
	186	27000	30	359	206	205	119	169	250	6803
Karye-i İsa	19	2400	3	30	18	18	12	15	21	585
Karye-i Hardalı	19	2800	3	35	21	21	14	17	24	682
Karye-i Karvan-ı sagîr	19	2800	3	35	21	21	14	17	24	682
Karye-i Karvan-ı kebîr	19	2800	3	35	21	21	14	17	24	682
Karye-i Veli	19	800	3	10	6	6	4	5	7	195
	281	38600	45	504	293	292	177	240	350	9629

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:47 Page 52

Karye-i Kalaycı	19	3200	3	40	24	24	16	20	28	780
Karye-i Parecik Armutlusu	19	4800	6	60	36	36	24	27	42	1170
Karye-i Köse Aydın	19	2800	3	35	21	21	14	21	35	697
Karye-i Kötekli	19	1600	3	20	12	12	8	10	14	390
Karye-i Zarbıh	19	2800	3	55	21	21	14	17	24	682
	395	53800	63	694	407	406	253	335	493	13338
Karye-i Kaynarca-i kebîr	19	2800	3	35	21	21	14	17	24	682
Karye-i Tekye	19	2000	3	35	21	21	14	17	24	682
Karye-i Dobramirizir	19	1600	3	20	12	12	8	10	14	390
Karye-i Kuyucak	19	2800	3	35	21	21	14	17	24	682
Karye-i Küçük Ahmedler	19	2000	3	25	15	15	10	12	17	487
	490	65000	78	834	491	490	309	403	589	16066
Karye-i Gürgenli	19	1600	3	20	12	12	8	10	14	290
Karye-i Kadı	19	2800	3	35	21	21	14	17	24	682
Karye-i Köseler	19	2400	3	30	18	18	12	15	21	585
Karye-i Fındıklı	25	3000	3	42	24	24	12	18	30	720
Karye-i Kerenci	25	3000	4	42	24	24	12	18	30	720
	597	77800	94	1003	590	589	367	481	708	19063

Karye-i Karasulular	25	1500	4	21	12	12	6	9	15	360
Karye-i Kanâre Nusreddin	25	3000	4	42	24	24	12	18	30	720
Karye-i Umur	25	2000	4	28	16	16	8	12	20	480
Karye-i Mürsel	25	1500	4	21	12	12	6	9	15	360
Karye-i Karakışla	25	3500	4	49	28	28	14	21	35	840
	722	89300	114	1164	682	681	413	550	823	21823
Karye-i Abdulahad	25	2000	4	28	16	16	8	12	20	480
Karye-i Temirci-i Atik	25	2500	4	35	20	20	10	15	25	600
Karye-i Hayran	25	1500	4	21	22	12	6	9	15	360
Karye-i Çırpıca Karaagaç	25	1500	4	21	12	12	6	9	15	360
Karye-i Gölpınar	25	1500	4	21	12	12	6	9	15	360
	847	98300	134	1290	764	753	449	604	913	23983
Karye-i Nusreddin-i Bâlâ	25	3500	4	49	28	28	14	21	35	840
Karye-i Karaahmed	25	2000	4	28	16	16	8	12	20	480
Karye-i Bazergân	25	1500	4	21	12	12	6	9	15	360
Karye-i Yemşenli	25	1500	4	21	12	12	6	9	15	360
Karye-i Hisarlık	25	1500	4	21	12	12	6	9	15	360
Karye-i Bâki Kuyusu	25	1500	4	21	12	12	6	9	15	360
Karye-i Kıranlık	25	3500	4	49	28	28	14	21	35	840
	1022	113300	162	1500	884	873	509	694	1063	27583

Topcu Nahiyesi

	Yumurta Aded	Soğan Kıyye	Tuz Kıyye	Bulgur Kıyye	Peynir Kıyye	Fasulye Kıyye	Asel Kıyye	Revgan-ı sade kıyye	Dakîk Kıyye
Karye-i Avdallar	300	48	75	105	120	120	210	50	900
Karye-i Hızır Aşık	---	10	10	---	20	10	20	12	350
Karye-i Eğincik	---	50	25	35	40	40	70	18	600
Karye-i Küçük Akpınar	100	6	12	---	25	60	40	11	700
Karye-i Soyaklı	---	5	12	---	24	43	30	10	513
	400	119	134	140	229	273	370	101	3063
Karye-i Hızır Çelebi	---	5	10	---	12	10	---	5	320
Karye-i Dişbudak	150	25	3	---	35	50	3	30	1000
Karye-i Çelebi	75	13	16	---	20	30	15	15	480
Fırıldan Karyesi	37	7	8	---	10	15	7	7	24
Karye-i Kurtpınarı	300	---	32	---	32	32	64	13	968
	962	169	203	140	338	410	459	171	5855
Karye-i Kara Abdullah	---	5	10	---	30	9	15	4	605
Karye-i Sarı Nebi	---	12	5	---	15	6	15	3	330
Karye-i Kaybular	145	10	15	---	20	30	5	4	580
Karye-i Karaagaç-ı sagîr	---	5	10	---	---	9	5	4	300
Karye-i Bayram Pınarı	---	35	24	---	28	28	33	24	1200
	1107	236	267	140	431	492	532	210	8870

Karye-i Esirci	---	27	20	---	15	24	20	14	500
Karye-i Karaagaç-ı kebîr	---	3	5	---	10	10	---	7	270
Karye-i Kocaoğulları	---	36	30	---	40	26	33	30	710
Karye-i Çayır Mahallesi	40	---	17	---	51	27	42	24	825
Karye-i Kilisacık	---	---	17	---	25	26	20	12	535
	1147	302	356	140	572	605	647	297	11710
Karye-i Topcu	---	8	8	---	4	11	---	4	182
Karye-i Koçmar	---	---	48	---	120	120	---	48	1440
Karye-i mezbûr	---	---	32	---	41	45	---	23	540
Karye-i Kuyucak	200	31	50	---	40	63	10	50	1950
Karye-i Kavurga	---	20	---	100	20	40	50	30	850
	1347	361	494	240	797	884	707	452	16672
Karye-i Koyunlu	---	12	8	10	18	20	15	8	270
Karye-i Karacaevhad	---	15	50	---	25	40	50	20	1020
Karye-i Arabacı	---	---	4	---	---	15	---	1	72
Karye-i Davudlar	100	---	4	8	4	4	9	5	150
	1447	388	560	258	844	963	781	486	18184

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:48 Page 56

Nahiye-i İflatar

	Fasulye Kıyye	Tuz Kıyye	Revgan-ı sade kıyye	Dakîk Kıyye
Karye-i Şahinler	40	---	13	600
Karye-i Paşabâlî	12	12	15	339
Karye-i Hotalca	9	8	7	162
Karye-i Akpınar	13	11	15	350
Karye-i Soğucak	11	10	8	210
	85	**41**	**58**	**1661**
Karye-i Kızılcıklı	9	8	7	162
Karye-i Göleler	10	8	13	280
Karye-i Avlaklı	10	8	8	257
	114	**65**	**86**	**2360**

Pare Karyesiyle Kalaycı Karyesi Hâne 2	Umur ve Mürsel karyeleri Hâne 1	Küçük Ahmedler ve Gürgenli ve Karakışla karyeleri Hâne 1	Nusreddin-i Bâlâ ve Divân-ı Yusuf karyeleri Hâne 1
Baraklar ve Şahinci ve Kovanlık karyeleri Hâne 1	Karvan-ı sagîr ve kebîr karyeleri Hâne 1	Yenice-i Fındıklı karyesi Hâne 1	Hasançi ve Temürci ve İsk-ender karyeleri Hâne 1
Bazergân ve Çukur karyeleri Hâne 1	Kuru Orman ve Kışla karyeleri Hâne 1	Köse Aydın Karyesi Hâne 1	Kerim Kapusu ve Kara Ahmed ve Baki Kapusu karyeleri Hâne 1

Galibçe Karyesi Hâne 1	Başpınar ve Karağac ve Malkoç karyeleri Hâne 1	Karasulular Karyesi Hâne 1	Kaynarca-i Kebîr ve Zarnıc karyeleri Hâne 1
Gerenci ve Dinikler Karyesi Hâne 1	Köseler Karyesi Hâne 1	Kanâre Nasrueddin Karyesi Hâne 1	Braçova ve Yeni karyeleri Hâne 1
Kuyucak Karyesi Hâne 1	Ali Halife ve Mansûr karyeleri Hâne 1	Kokarca ve Eğerçi karyeleri Hâne 1	Abdulahad ve Kapaklı karyeleri Hâne 1
Deveci ve Hacı karyeleri Hâne 1	Azablar Karyesi Hâne 1	Kranova Karyesi Hâne 1	Kuzgun Karyesi Hâne 1
Ulah Karyesi Hâne 1	Mirlan Karyesi Hâne 1	Temürci-i Cedîd Karyesi Hâne 1	Kozluca Karyesi Hâne 1
Çamurlu Karyesi Hâne 1	Koçiler Karyesi Hâne 1	Aliman Karyesi Hâne 1	Beğlik Karyesi Hâne 1
Kanlı Karyesi Hâne 2	Kıranlık Karyesi Hâne 1	Gırlıçe Karyesi Hâne 2	Kaynarca-i sagîr Karyesi Hâne 2
Holtana Karyesi Hâne 2	İsa Karyesi Hâne 1		

Yekûn-ı hanehâ:

	Aded
Çerkes muhâcirleri için Gölpınar Karyesine inşâ olunan	26
Muhâcirîn-i merkûme için Uğurlu Yurtluğu'na inşâ olunan	22
	48

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:48 Page 58

Yekûn:

	Hatab	Yumurta	Peynir	Mum	Fasulye	Soğan	Tuz	Asel	Sade	Bulgur	Dakîk
Nahiye-i Yemşenli	1022	113300	000	162	1500	884	873	509	684	1063	27583
Nahiye-i Topcu	0000	001447	844	000	0963	388	560	781	486	0258	18184
Nahiye-i İflatar	0000	001447	844	000	0963	388	560	781	486	0258	18184
	1022	**114747**	**844**	**162**	**2577**	**1272**	**1498**	**1290**	**1266**	**1321**	**48127**

Silistre Kaymakamı saâdetli paşa hazretleri taraflarından iâne sûretiyle itâ buyurulan

Kabile-i mezkûr reisi Şemaf Beğ'e verilen			Refîki diğer beğe verilen	
Bârgir	Kara sığır	Öküz	İnek	Öküz
1 re's	1 re's	1 çift	1 çift	1 çift

Kabile-i mezkûre umûmen taksim ve itâ olunan meblağ: 1500 guruş.

Çerkes ve Kuban muhâcirlerinden mukaddemâ gelip el-hâletü hâzihî Silistre'de Yemşenli Nahiyesi'nde vâki' Gülpınar ve Uğurlu nâm karyelere müceddeden hâne inşâsıyla iskân olunmuş olan kırk beş hâne ile sâir kurâya iskân olunan muhâcirlere geçen sene muvakkaten ve müsâfereten Yemşenli ve Topcu ve İflatar nahiyelerinin bazı kurâlarına yerleşdirilmiş oldukları sırada nevâhi-i merkûme ahalisi taraflarından muktezâ-yı hamiyyetleri üzre itâ olunmuş olup mikdârı bâlâ-yı mazbata-i âcizânemizde ber-vech-i müfredât gösterilmiş olan erzak-ı mütenevvia ile saâdetli kaymakamı paşa hazretleri taraflarından itâ olunan nukûd vesâire ve Yemşenli Nahiyesi ahalisinin mezkûr karyelere müceddeden inşâ eylemiş oldukları kırk sekiz bâb hâneleri sâye-i ihsân-vâye-i hazret-i Padişahide bi'l-iftihâr meccânen terk etmiş olduklarından keyfiyetin arz ve inhâ olunması ahalî-i merkûma niyâz ve istidâ eylemiş olmalarıyla beyân-ı hâl makamında takdim-i mazbata-i âcizânemize ibtidâr kılındı.

Ol bâbda ve her halde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Cemâziyelevvel sene [1]277

Silistre Kaymakamı
ve Kaymakamlık İdare Meclisi azâlarının mühürleri

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:48 Page 59

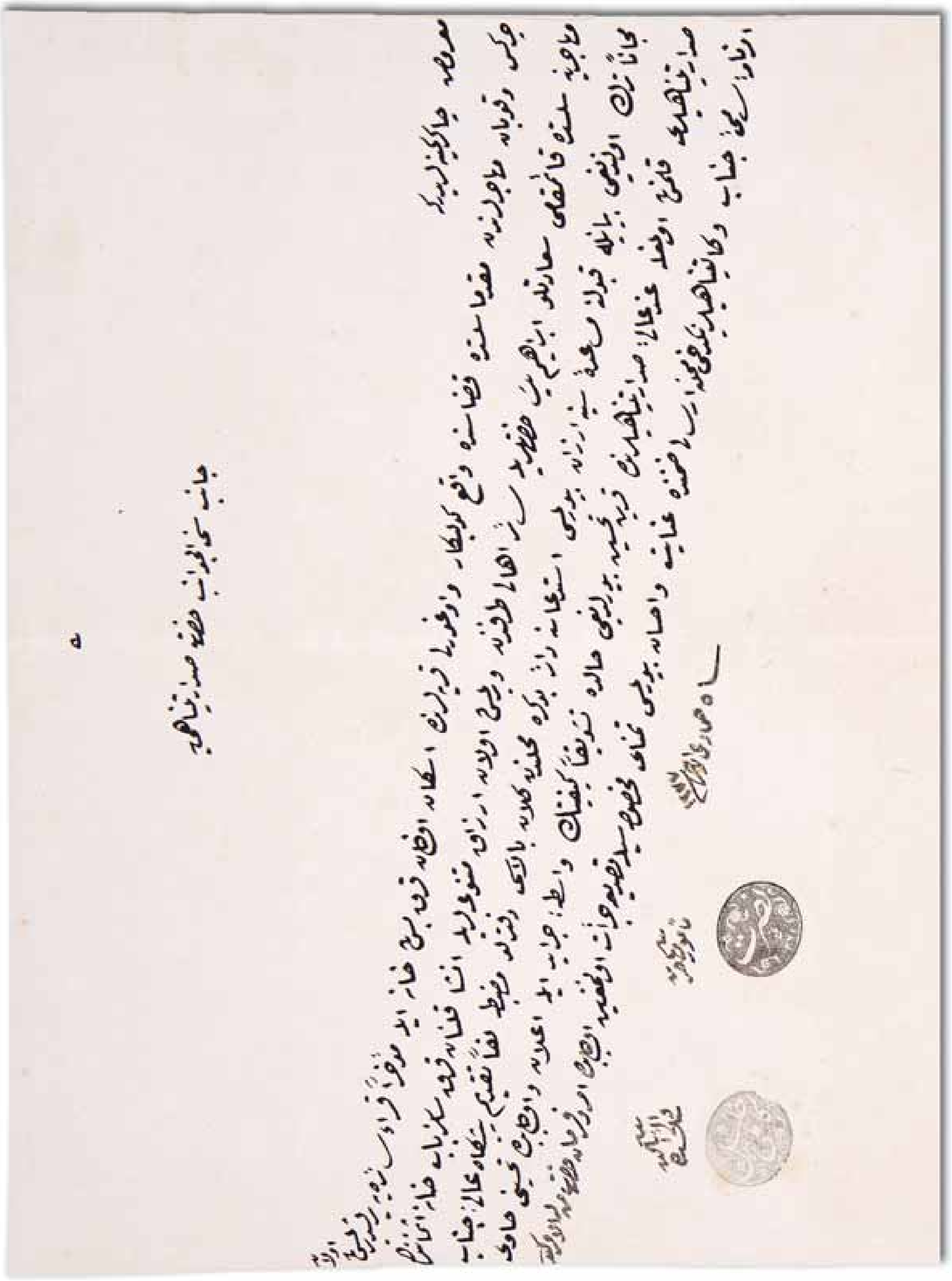

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:49 Page 60

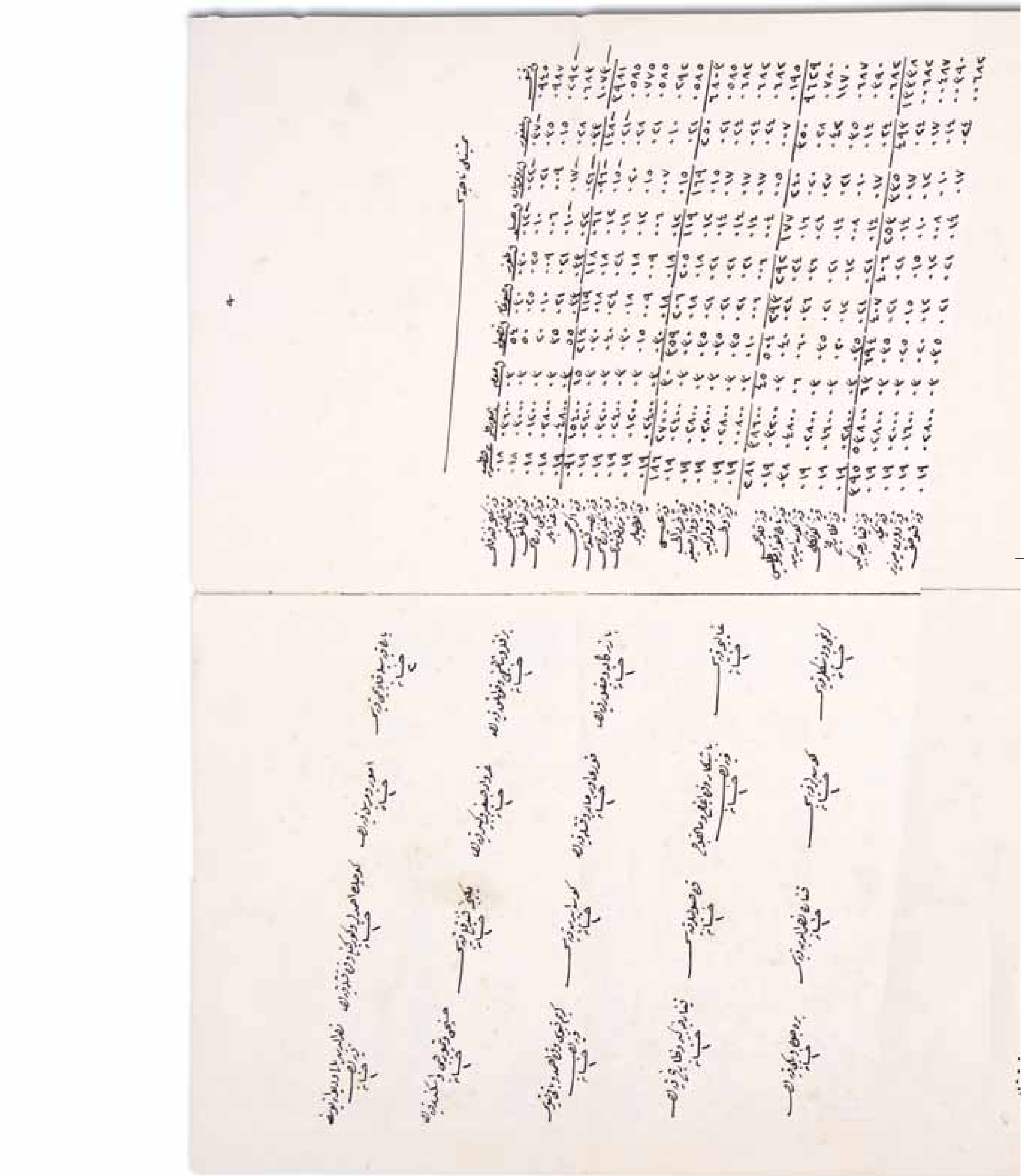

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:49 Page 61

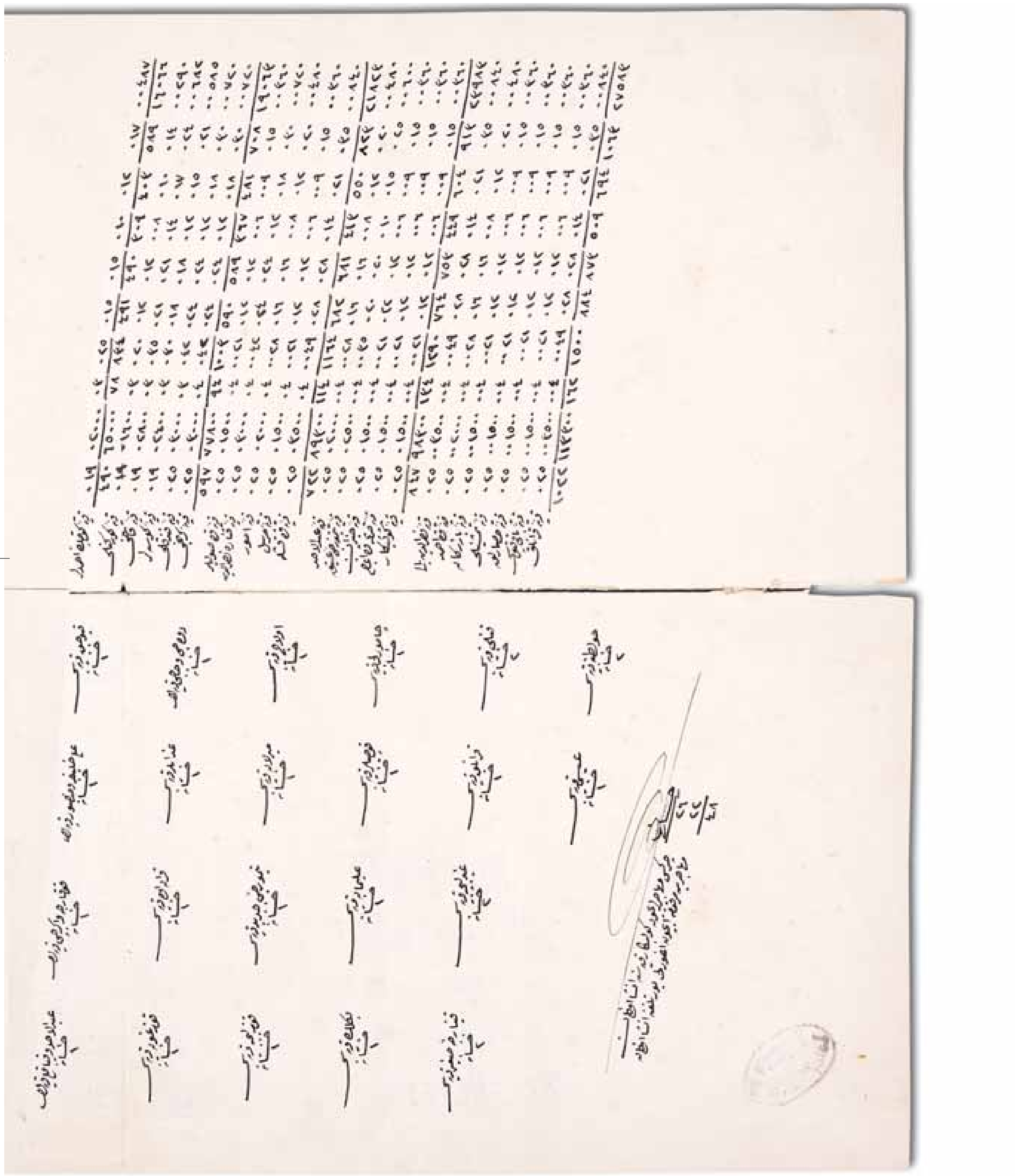

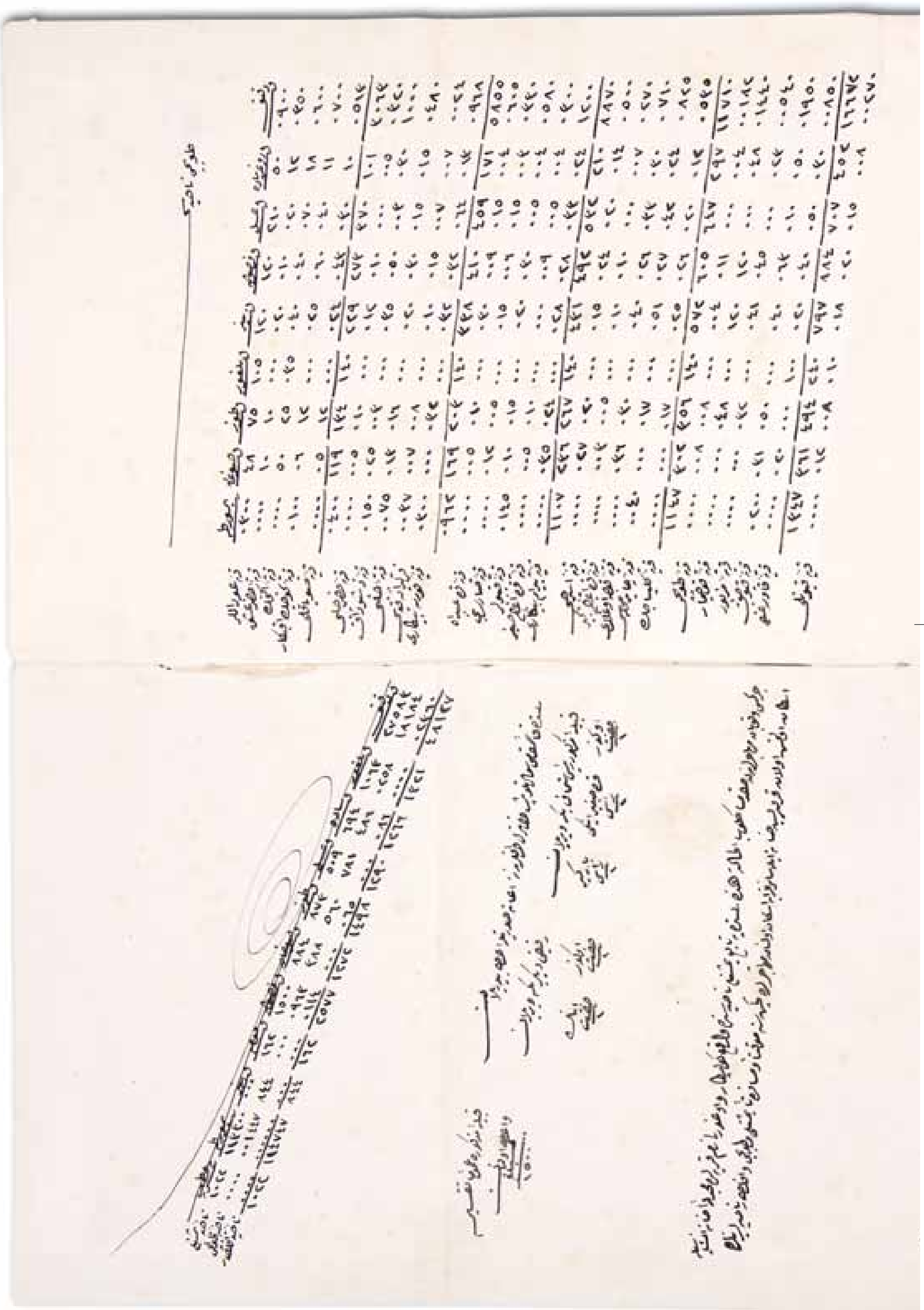

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:51 Page 63

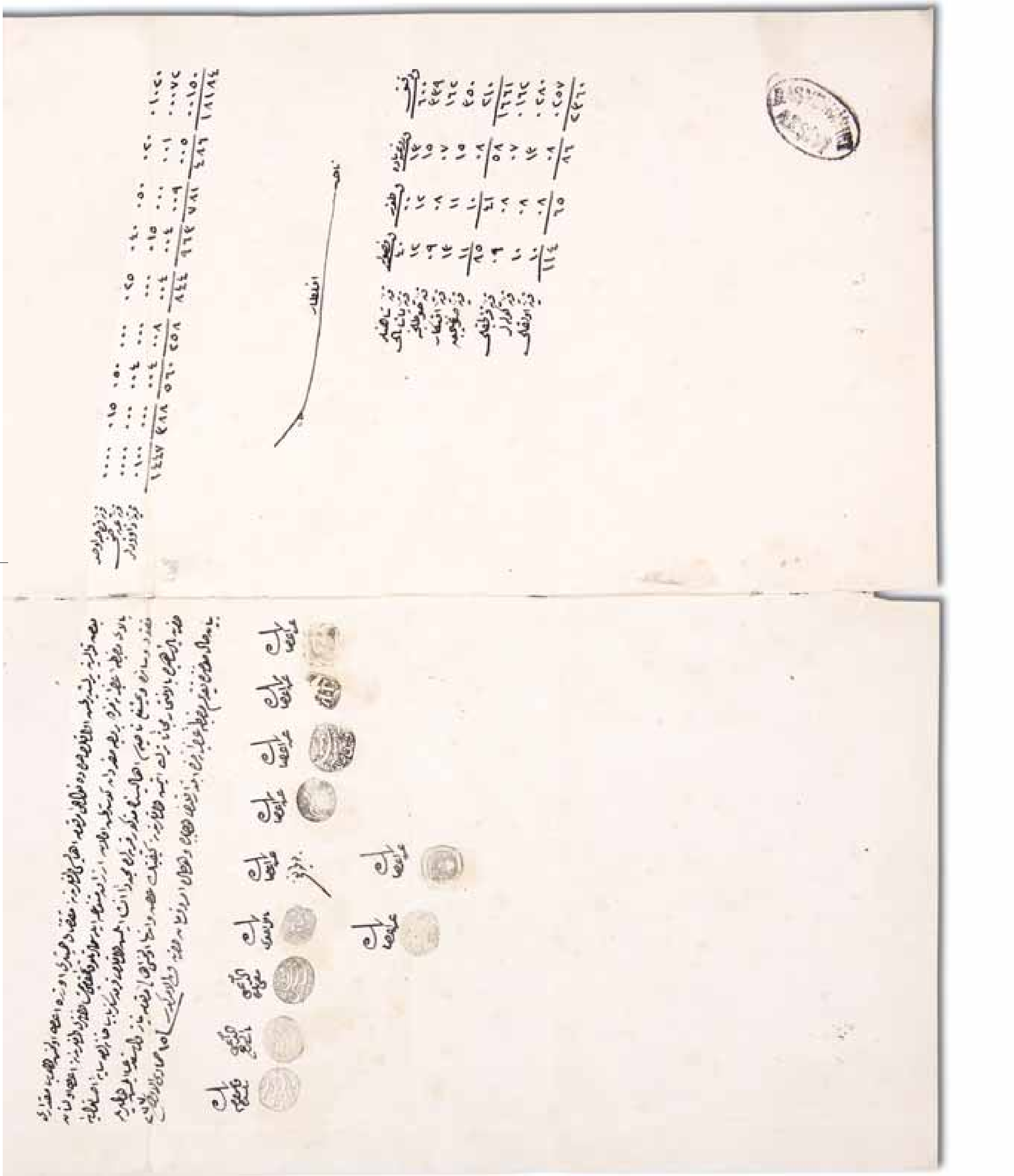

A. MKT. UM, 443/28

8

DAĞISTAN MUHACİRLERİNİN İSKANINDAN DOLAYI DENİZLİ KAYMAKAMLIĞI'NA GÖNDERİLEN TAKDİR YAZISI

Dağıstan muhâcirlerinden elli yedi hânelik grubun yerleştirilerek fakir olanlarına ekmek bedeli verildiği, iki yüz elli hânelik grubun ise misafir olarak mahalle ve köylere taksim edilmek sûretiyle barındırıldığından Sadâret makamının Denizli kaymakamlığına hitâben göndermiş olduğu takdir yazısı

21 Şubat 1861

Denizli Kaymakamı izzetli Rauf Bey'e

Dağıstan muhâcirlerinden ve Veli Efendi takımından mukaddemâ ol tarafa gönderilmiş olan elli yedi hâne iki yüz nüfus muhâcirînin hüsn-i iskân ve îvâlarıyla içlerinde fukarâdan bulunanlara yevmî yarımşar kıyye nân-ı azîz itâ kılındığı misillü Zekeriya ve Hacı İbrahim ve Ali efendiler takımlarından olarak vürûd eden iki yüz elli hâne bin nüfusu mütecâviz muhâcirînin dahi eyyâm-ı şitâ münasebetiyle evvel-bahar hulûlüne değin müsâfereten mahallât ve kurâya taksimiyle kezâlik yevmî yarımşar kıyye nân-ı azîz itâ olunmakda ve bunlara muktezî olan sâir me'kûlât ve meşrubât dahi ahalice ehl-i servet taraflarından iâne olarak verilmekde idüği ifadesine dair fî 29 Cemâziyelâhir sene [1]277 tarihli vârid olan tahrirâtınız me'âli ma'lûm olmuş ve Muhâcir Komisyonu reisi devletlü paşa hazretleriyle dahi muhâbere olunmuşdur.

Muhâcirîn-i merkûmenin şimdilik ol sûretle yerleşdirilip zarûretden vikâyeleri emrinde vuku'a gelen muâvenet ve gayret-i eser-i hamiyyet ve lâzıme-i insaniyet olarak bâ'is-i mahzûziyet olmuş ve bunların bi-mennihî'l-Kerîm hulûl-i evvel-baharda talimât-ı mersûle ahkâmına tevfikan sürat-i hüsn-i iskân ve îvâları lâzımeden bulunmuş olduğu beyânıyla şukka.

10 Şaban sene 1277 / [21 Şubat 1861]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:51 Page 65

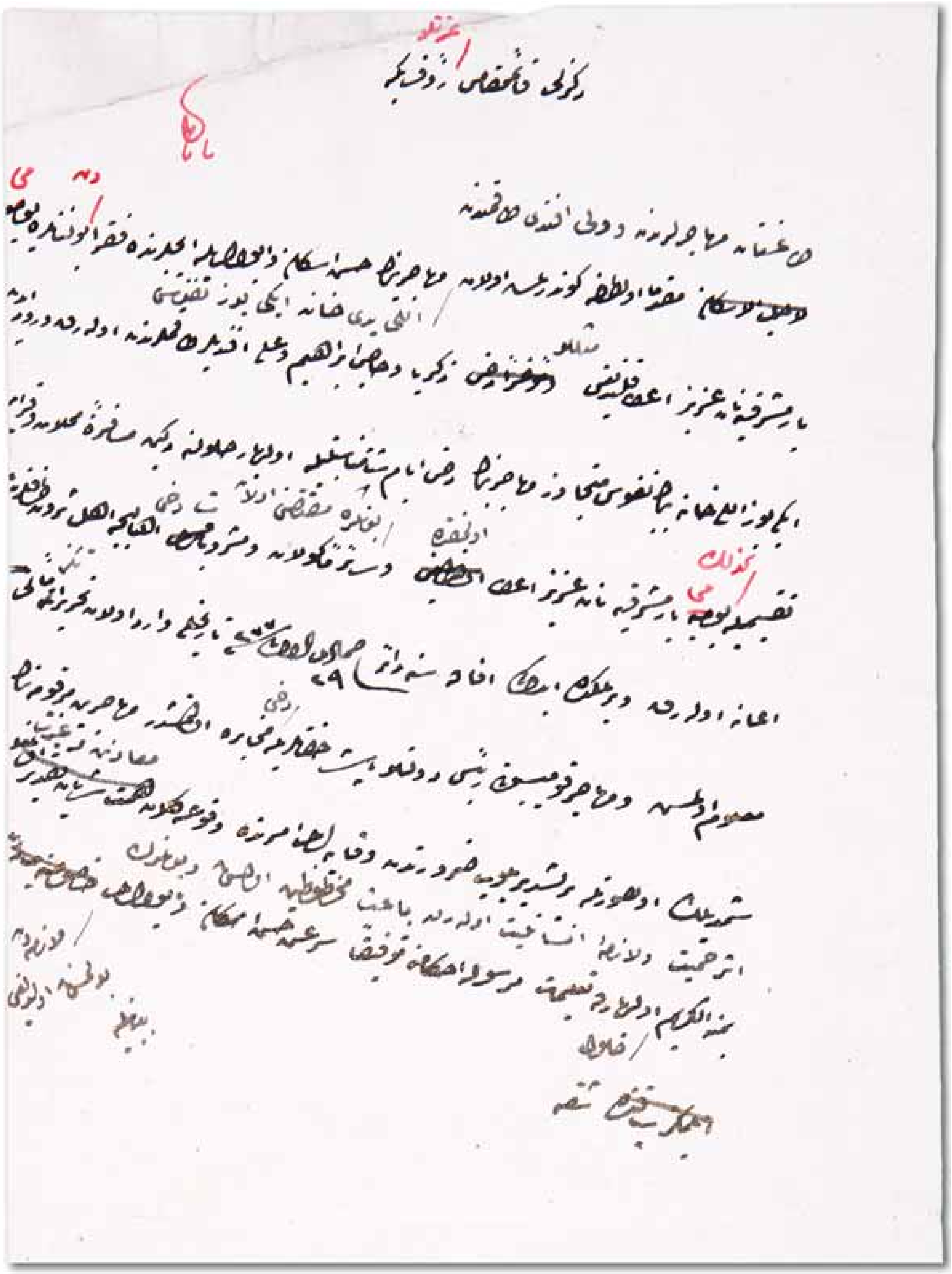

A. MKT. MHM, 209/85

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:51 Page 66

9

ÇERKES, KUMUK VE ÇEÇEN MUHACİRLERİN YİYECEK BEDELLERİNİN ÖDENEREK MANİSA'DAN BOLU'YA GÖNDERİLMELERİ

Manisa sancağına gönderilen Kabartay kabilesine mensup olan muhâcirler ile Kumuk ve Çeçen muhâcirlerden İstanbul'a dönen yirmi beş hânelik nüfusun, Bolu sancağında akrabalarının yanında iskân isteklerinin kabul edilerek bu süre içinde günlük yiyeyecek bedellerinin ödenmesi

23 Mayıs 1861

Makam-ı Âlî-i Hazret-i Vekâlet-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Muhâcirîn-i Çerâkise'den ve Kabartay kabilesinden olup akdemce li ecli'l-iskân İzmir Eyaleti'ne sevk ve izâm olunup oradan dahi Manisa Sancağı'na gönderilerek geçenlerde avdet etmiş olan Kumuk ve Çeçen muhâcirleriyle Dersaâdet'e gelmiş olan yirmi beş hâne doksan bir nüfusun Bolu Sancağı dahilinde iskân etdirilmiş olan Talustan Efendi takımından akraba ve müteallikâtları olup onların nezdinde usûl-i cedîde üzere iskân ve îvâlarıyla hitâm-ı iskânlarına değin yevmiyelerinin itâsı husûsu hocaları İbiş ve Hamza efendiler tarafından istidâ ve istirham olunmuş olmağla ber-mûceb-i istidâ bunların usûl-i müttehize-i cedîdeye tevfikan sürat-i hüsn-i iskân ve îvâlarıyla husûl-i iskânlarına kadar yevmiyelerinin itâsı husûsunu âmir Bolu ve hüsn-i imrâr ve izâmları için dahi İzmir kaymakamlarına hitâben iki kıt'a emirnâme-i sâmî-i hazret-i Sadâret-penâhîlerinin tastîr buyurulması komisyon-ı âcizânemizde mütâlaa ve tezekkür kılınmış ise de icra-yı muktezâsı mücerred re'y ve irâde-i aliyye-i hıdîv-i âzamilerine mütevakkıf olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 13 Zilkâde sene [1] 277 / [23 Mayıs 1861]

Hâfız

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:52 Page 67

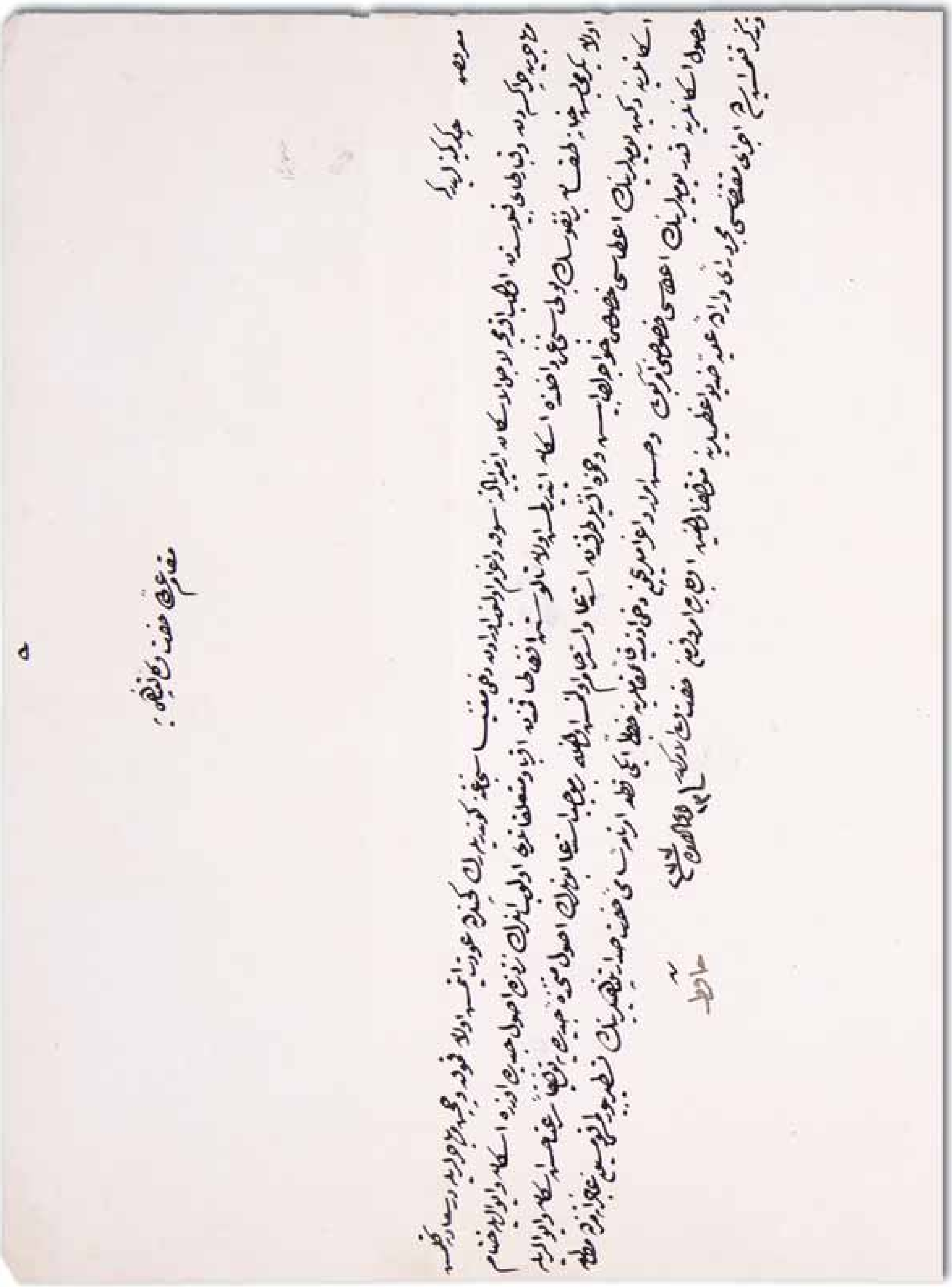

A. MKT. NZD, 355/19

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:52 Page 68

10

KÜTAHYA'DA BULUNAN MUHACİRLERE EV YAPIMINI YERLİ HALKIN ÜSTLENDİĞİ

Kütahya Sancağı'nda yerleştirilen muhâcirlerin evlerinin yapılmasını yerli halkın üstlenmesinin, Sadâret makamı tarafından memnuniyetle karşılandığının ilgililere bildirilmesi

20 Temmuz 1861

Kütahya Kaymakamı Nebil Paşa Hazretleri'ne

Kütahya Sancağı'nda bulunan muhâcirîn için lüzûmu olan hânelerin bir iâne-i mahsûsa olmak üzere emr-i inşâsı ahali tarafından taahhüd olunduğu ifadesini şâmil fî 25 Zilhicce sene [12]77 tarihiyle müverrahan tevârüd eden tahrirât-ı şerîfeleri me'âli ma'lûm-ı muhibbî olmuş ve beraber olan pusula dahi görülmüşdür. Ahali-i mezbûrenin bu sûretle vuku'a gelen gayretleri mâye-i asliyelerinde merkûz olan hamiyyet eseri olarak bâ'is-i tahsin ve mahzûziyet olmuş ve sûret-i hâl komisyon-ı mahsûsa dahi bildirilmiş olmağla keyfiyet-i memnuniyetin lâzım gelenlere beyân ve tebliği husûsuna himmet etmeleri siyâkında şukka.

Muhâcir[în] Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Kütahya'da bulunan muhâcirîn için lüzûmu olan hânelerin meccânen inşâsı ahali tarafından taahhüd olunduğu ifadesine dair Kütahya kaymakamı saâdetli paşa tarafından mevrûd tahrirât melfûf pusula ile manzûr-ı devletleri buyurulmak üzere leffen tesyîr ve tahsini hâvî cevabnâme-i senâveri tasdîr kılınmış olmağla beyân-ı hâl siyâkında tezkire.

12 Muharrem sene 1278 / [20 Temmuz 1861]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:53 Page 69

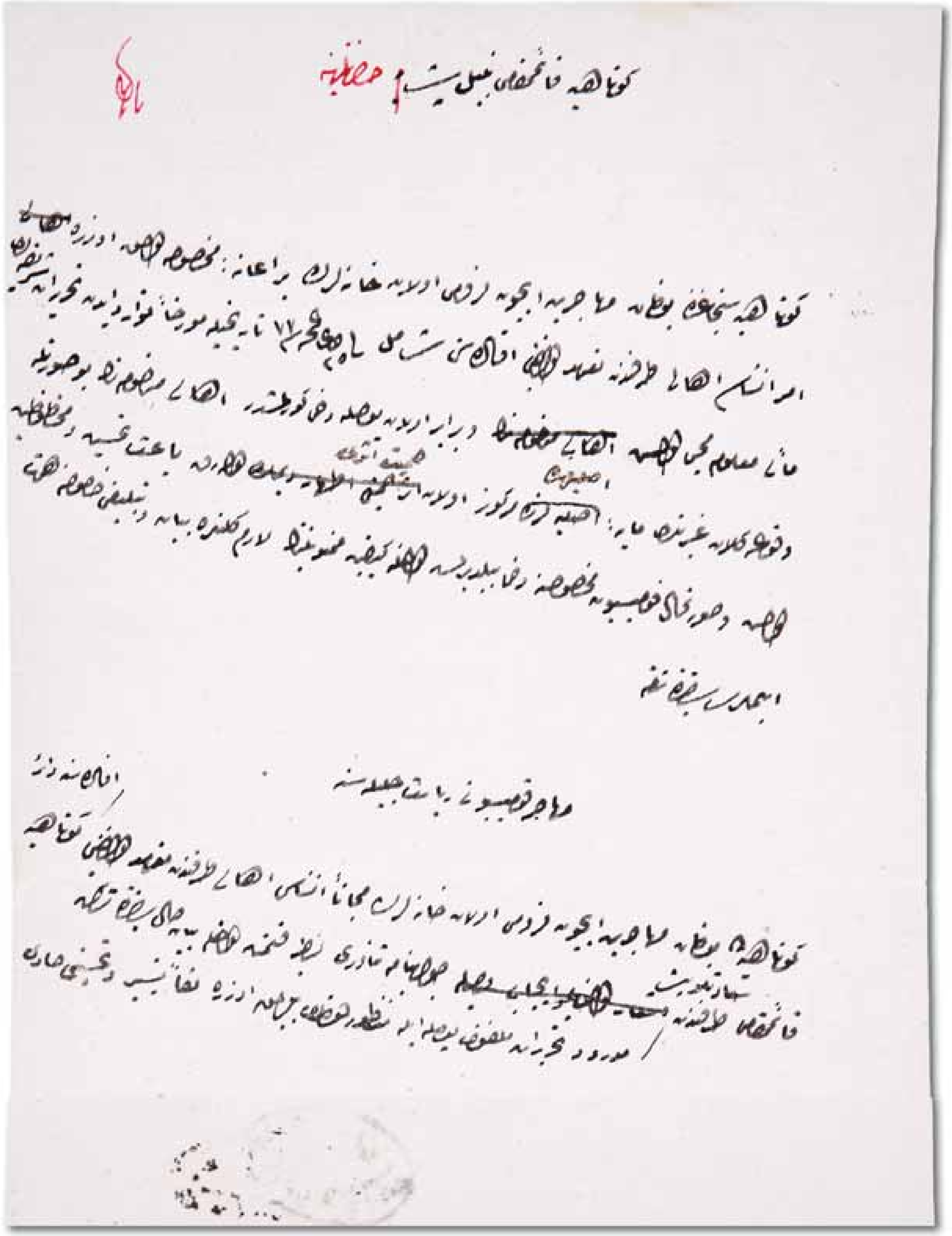

A. MKT. MHM, 226/69

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:53 Page 70

11

ÇERKES BESTAN KABİLESİ MUHACİRLERİNİN MEDRESE TİPİ EV İSTEĞİ

Bolu Sancağı Düzce Kasabası'nda iskân edilen Çerkes Bestan kabilesi muhâcirleri için inşâ edilen evlerin bir kısmının medrese tipinde yapılması isteği

20 Ağustos 1861

Bolu Kaymakamı Hamdi Efendi'ye

Yazıldı fî 13

Muhâcirîn-i Çerâkise'den ve Bestan kabilesi takımından olup Bolu Sancağı'nda Düzce kasabasında iskân olunmak üzere gönderilen muhâcirîn için otuz bâb hâne inşâ olunduğu misüllü diğer inşâsı lâzım gelen yirmi bâb hânenin dahi kireç ve kereste vesâiresi mevcud ise de bunlar henüz inşâ olunmamış ve mezkûr hânelerin emsâli vechile inşâsından sarf-ı nazarla medrese kılıklı yapılmasına meclisce ruhsat verilmiş idüğinden bahisle küsûrunun dahi mukaddemce inşâ olunan hâneler misüllü inşâsına ruhsat itâsı hakkında muhâcirîn-i merkûmeden Gazo'nun oğlu Davud nâm kimse tarafından bâ-arzuhal vuku'bulan istidâ üzerine keyfiyet Muhâcir[în] Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne lede'l-muhâbere siyâk-ı istidâya nazaran zikr olunan yirmi hânenin derdest inşâ idüği anlaşıldığına binâen bunların mukaddemce inşâ olunan otuz hâneye tatbikan inşâsı münasib olacağı cevaben ifade olunmuş olmağla ol vechile iktizâsın[ın] icrasına mübâderet eylemeniz siyâkında şukka.

13 S. sene [12]78 / [20 Ağustos 1861]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:53 Page 71

A. MKT. MHM, 231/73

12

SARAY KAZÂSI'NDA MUHACİR İSKÂN EDİLEN YERDE CÂMİ İNŞASININ HAYIRSEVERLER TARAFINDAN ÜSTLENİLDİĞİ

Tekirdağ Saray Kazâsı'nda muhâcir iskân edilen yerde 380 hâne yapılarak beldeye Padişahın isminin verildiği, bazı iyilikseverler tarafından câmi yapılmasının da Takvim-i Vekâyi ve Cerîde-i Havâdis ile lân edilmesinin uygun görüldüğü

14 Ocak 1862

Atebe-i Ulyâ-yı Hazret-i Vekâlet-penâhî'ye

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Mukaddem ve muahhar makam-ı vâlâ-yı hazret-i vekâlet-penâhîlerine takdim kılınan ma‘rûzatda beyân olunduğu üzere Tekfurdağı Sancağı dahilinde kâin Saray Kazâsı'nda vâki‘ muhâcirîn iskânı için Manika nehriyle diğer mahallerinde inşâsı muktezâ-yı irâde-i aliyyeden olan üç yüz seksen hâneye vâki‘ olan istirham üzerine nâm-ı nâmî-i hazret-i tâcdârî tesmiye kılınması husûsuna müsâade-i seniyye-i hazret-i Şehinşahî müteallik ve şeref-sunûh buyurulmuş olduğuna binâen şu nimet-i azîmenin teşekkürü olarak ikdâm-ı tam etdirilip teveccühât-ı sâmî-i veliyyü'n-ni‘amîleri semere-i feyz-behresiyle hanehâ-yı mezkûrenin resîde-i hadd-i hitâm olmasına şunda yedi-sekiz kadar hâne kalarak o dahi sâye-i ma‘mûriyet-vâye-i hazret-i mülûkânede ahd-i karîbde tekmîl olması eltâf-ı İlâhiye'den mütemennâ-yı âcizî bulunmuşdur.

Kaldı ki hanehâ-i mezkûrede iskân etdirilecek muhâcirînin üç-dört yüz mikdâr nüfus-ı zükûru bulunduğu ve böyle bir kasaba-i cesîmede câmi‘-i şerîf inşâsı lâzım olduğu cihetle ahali-i sekenin edâ-yı salât-ı hamsede zarûret çekeceklerinden, bihî "... men câ’e bi'l-haseneti..." âyet-i kerîmesinden istibşâr olunan müjde-i girân-bahadan hissemend-i ecr-i cezîl olmak üzere câmi‘-i şerîf-i mezkûrun inşâsı zımnında lâzım gelenlere teşvikât-ı icabiye ifâsıyla lüzûm olan kereste ve malzeme-i hanehâ-i mezkûre için istihzâr olunan şeylerden tesviye ve tefrik olunduğu misillü dülger-i ücurât ve yevmiyeleri hanehâ-i mezkûre inşâsına memûr Çorlu Kazâsı eşrâf-ı vücûhundan hamiyyetli Eyüb Ağa ve üzerine konulacak olan on beş bin aded kiremit sülale-i Cengiziye'den Saray Kazâsı'na tâbi Edir karyesinde mukîm fütüvvetli Kırım Giray tarafından bir hizmet-i müftehire olmak üzere meccânen taraflarından itâsına taahhüd

etdirilip ol bâbda taraf ı âcizâneme bi'l-irsâl leffen takdim-i pîşgâh-ı me'âlî-iktinâh-ı hıdîv-i âzamileri kılınmış olan şukkaları mütâlaasından keyfiyet rehîn-i ilm-i âlî-i rahîmâneleri buyuruldukda kendilerinin taltifi istirham olunmuş olmağla muvâfık-ı irâde-i aliyye-i dâver-i efhamileri buyurulduğu halde mûmâileyhimanın şu sûretle vâki' olan gayretleri mahzûziyet-i âlîyi mûcib olduğu beyânıyla Takvim-i Vekâyi ve Cerîde-i Havâdislere tab' olunmasına ihsân buyurulduğu halde hem câmi'-i şerîf-i mezkûrun çarçabuk inşâsına ve hem de mütebâkî kalan hânelerin ahd-i karîbde ikmâline bâ'is olmuş olacağı derkâr buyurulmuş olmağla icra-yı icabı bâbında ve her halde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Cemâziyelâhir sene [1]278

Kaymakam-ı Livâ-i
Tekfurdağ
Mehmed Şakir

*

Bâb-ı Âlî
Daire-i Umûr-ı Dahiliye
Aded
191

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Tekfurdağı Sancağı'nda kâin Saray Kazâsı'nda muhâcirîn iskân olunan mahalle masârıfı bazı ashâb-ı hamiyyet taraflarından tesviye olunmak üzere inşâsı taahhüd kılınan bir bâb câmi'-i şerîfden dolayı bazı ifadeyi hâvî livâ-i mezkûr kaymakamının tahrirât-ı vâridesi melfûfâtıyla beraber manzûr-ı vâlâları buyurulmak için leffen irsâl kılınmağla icabının icra ve ifadesi husûsuna himmet buyurmaları siyâkında tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr kılındı.

Fî 5 Receb sene [1]278

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Müfâd-ı emr u irâde-i âlî-i hıdîv-i âzamileri ve melfûf tahrirât ve evrak-ı

sâire müeddâsı rehîn-i îkân-ı çâkerî olmuşdur.

Zikrolunan câmi-i şerîf masârıfının ol vechile ashâb-ı hamiyyet taraflarından taahhüd kılınması şâyân-ı takdir mevâddan olmasıyla keyfiyetin Takvim-i Vekâyi ve Cerîde-i Havâdis nüshalarına derc ve ilânıyla taltifi hâvî bir kıt‘a emirnâme-i sâmî-i hazret-i Sadâret-penâhîlerinin tastîri mütevakkıf-ı emr u irâde-i aliyye-i dâver-i efhamileri bulunmuş olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 13 Receb sene [1]278 / [14 Ocak 1862]

İzzet

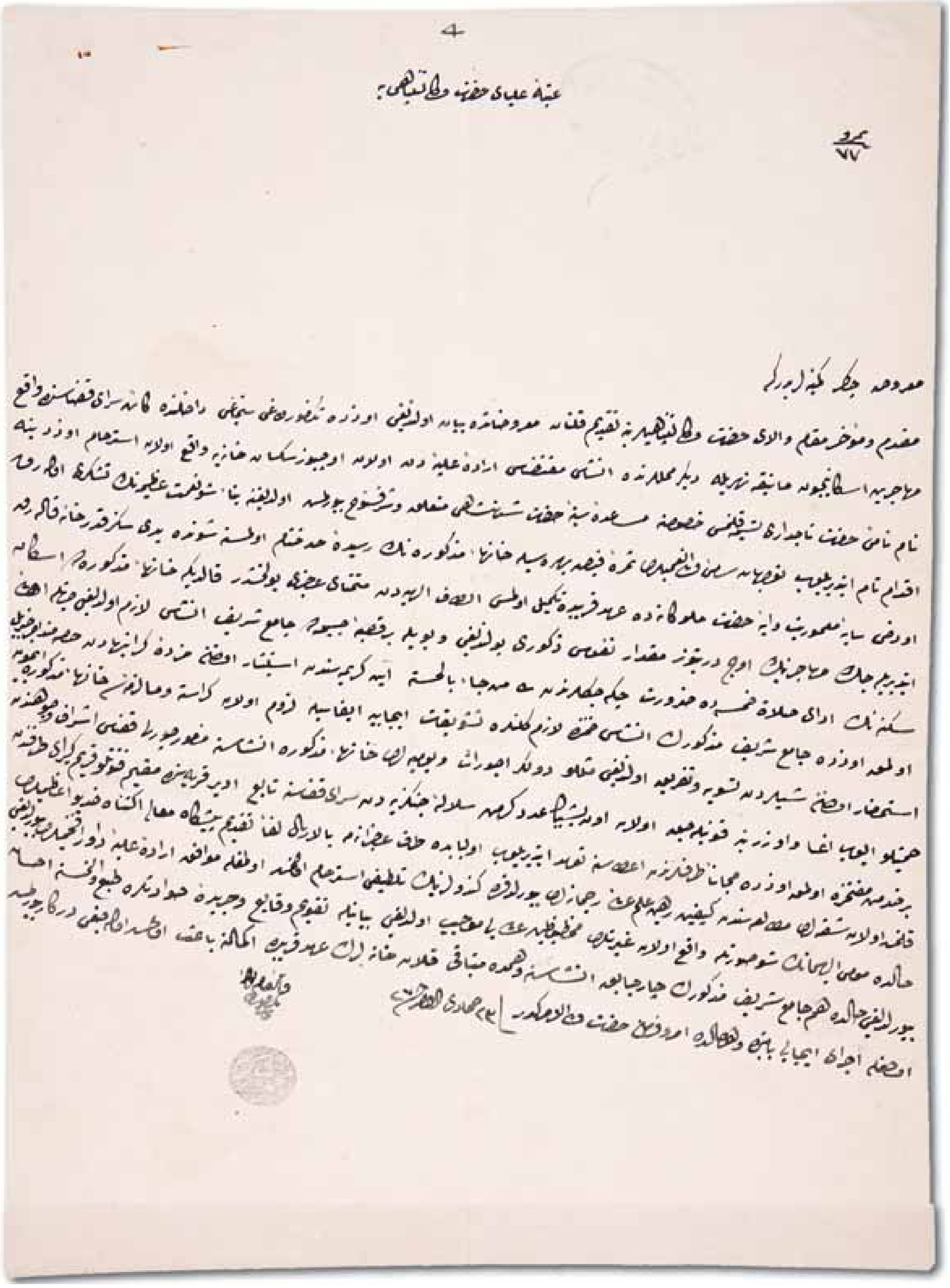

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:54 Page 76

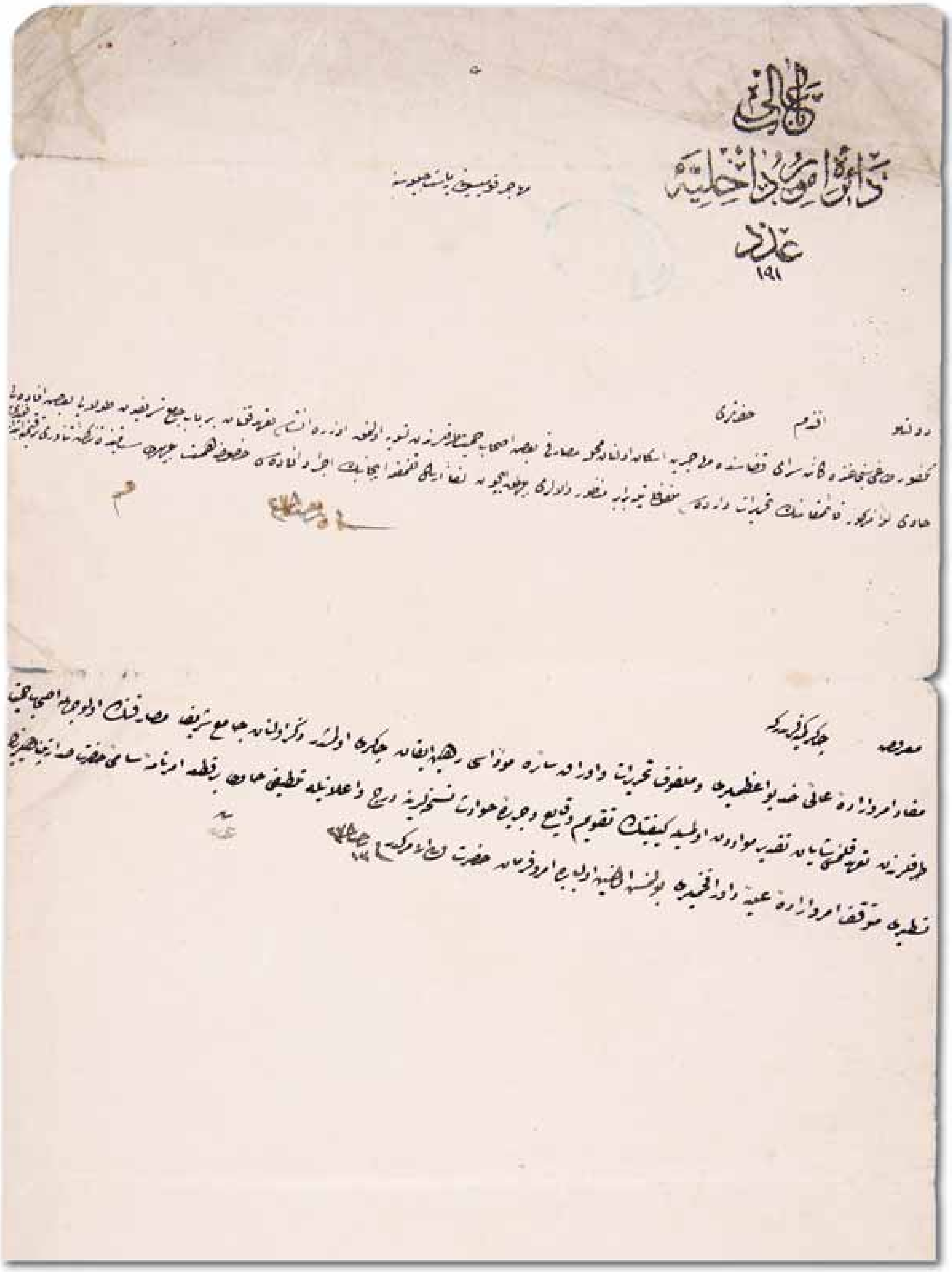

A. MKT. NZD, 393/5

13

DAĞISTAN MUHACİRLERİNİN ŞEYH ŞAMİL'E KEFİL OLARAK HACCA GİTMESİ İÇİN İZİN TALEPLERİ

Dağıstan ve Çerkes muhâcirleri olduklarını ifade eden kişilerin verdikleri dilekçelerde, vefatından sonra Rusya'da kalacak ailesinin hıristiyanlaşmasından korkan Şeyh Şamil'in hacca giderek Medine'ye yerleşmek isteğine kefil olunduğu belirtilerek kendilerine de hac görevini yerine getirmek için izin verilmesini istedikleri

16 Nisan 1862

Mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı hazret-i hüsrevâneye yekdiğerine merbût biri Dağıstan ve Çerâkise muhâcirîni tarafından ve diğeri yalnız Dağıstan muhâcirlerinden bazı fukara kimesneler imzasıyla mümzâ iki kıt'a Arabî arzuhalin başka başka hulâsa-i tercümesidir.

Şeyh Şamil Efendi bendelerinin gâye-i maksadı hacc-ı şerîfe azîmet ve Medine-i Münevvere'de ilâ âhiri'l-ömr nüsk ü ibadet etmek niyet-i hayriyesinde olmağla Lillâh ve Resûl aşkına olsun bu maksadına müsâade-i şâhâneleri erzân buyrulduğu sûretde tarafından mugâyir-i rıza bir hareket zuhûr etmeyeceğine işbu muhâcirîn-i Çerâkise ve Dağıstanî kulları kâfil olup kefâlet-i Padişahâneleri erzân buyrularak kendisiyle hanedânı Moskovlu'dan taleb ve celb buyrulmasına müsâade-i merâhim-âde-i şehinşahileri şâyân buyrulduğu halde şeyh-i mûmâileyh tarafından uygunsuz bir hareket zuhûrunda mûmâileyhi tutub hâk-pây-ı şâhânelerine teslim edeceğimizi taahhüd ederiz ve mûmâileyh kendi vefatından sonra ıyâl ve evlâdı o tarafda kalarak tanassur edeceği mülâhaza ve havfından nâşi mûmâileyh her nasıl olur ise olsun Memâlik-i Saltanat-ı Seniyye'ye gelmekliğine çare-cû olmakda can feda etmeği ihtiyâr etmiş olduğu muhât-ı ilm-i merâhim-ârâ-yı hazret-i cihân-dârileri buyuruldukda her halde emr u fermân şevketlü kudretlü Padişah-ı âlem-penâh efendimiz hazretlerinindir.

Fukârâ-yı arzuhalin hulâsaten tercümesidir

Hacc-ı şerîfe niyet etmiş Dağıstan fukarası kullarından olup Beytullah'a azîmet için hâlimize merhameten muâvenet-i hazret-i Şâhânelerini rica ve zât-ı merahim-âyât-ı hüsrevâneleri tevfikât-ı ilâhiyesine mazhar ve ümmet-i İslâm'a mu'în ve yâver olmaları da'avâtını merfû'-ı bârgâh-ı Hüdâ kılındığı muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı şâhâneleri buyuruldukda.

[16 Nisan 1862]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:55 Page 78

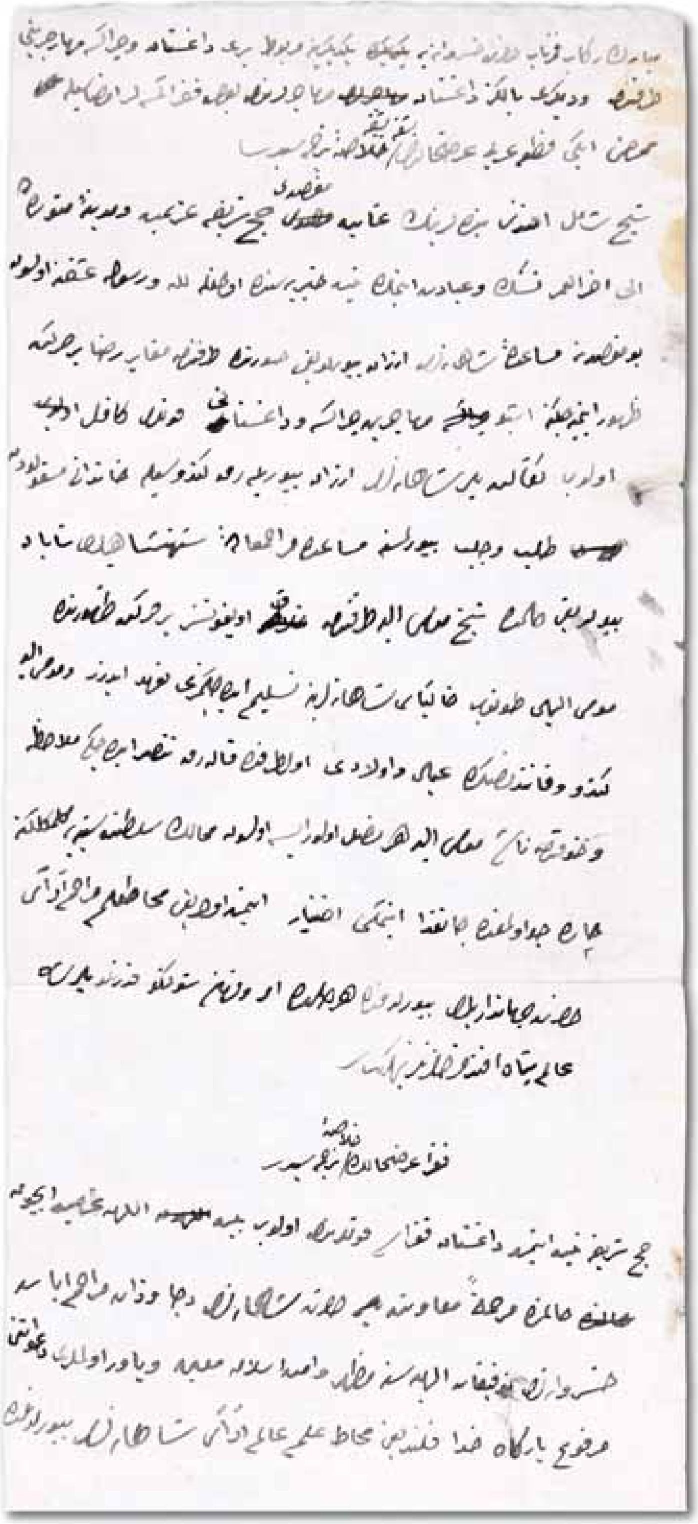

HR. TO, 387/37

OSMANLI ŞEHZÂDELERİNİN ÇERKES MUHACİRLERİNE YARDIMLARI

Osmanlı şehzâdelerinin Çerkes muhâcirlerine yardım olmak üzere 35 bin kuruşu Sadâret makamı kanalıyla Muhâcirin Komisyonu'na teslim etdiklerine dair pusula

23 Ocak 1864

14

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Devletlü, necâbetli efendiler hazerâtı taraflarından muhâcirîn-i Çerâkise'ye iâne olmak üzere itâ olunup ol bâbda terkîm kılınan bir kıt'a pusula ile beraber tesyîr-i savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleri kılınan otuz beş bin guruşun Muhâcirîn Komisyonu'na teslim etdirilmesi müteallik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Şehinşahî mantûk-ı münîfinden bulunmuş olmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 13 Şaban sene 1280 / [23 Ocak 1864]

*

	Guruş
Devletlü, necâbetlü Murad Efendi hazretleri taraflarından	15 000
Devletlü, necâbetlü Reşad Efendi hazretleri taraflarından	10 000
Devletlü, necâbetlü Burhaneddin Efendi hazretleri tarafından	05 000
Devletlü, necâbetlü Nureddin Efendi hazretleri cânibinden	05 000
	35 000

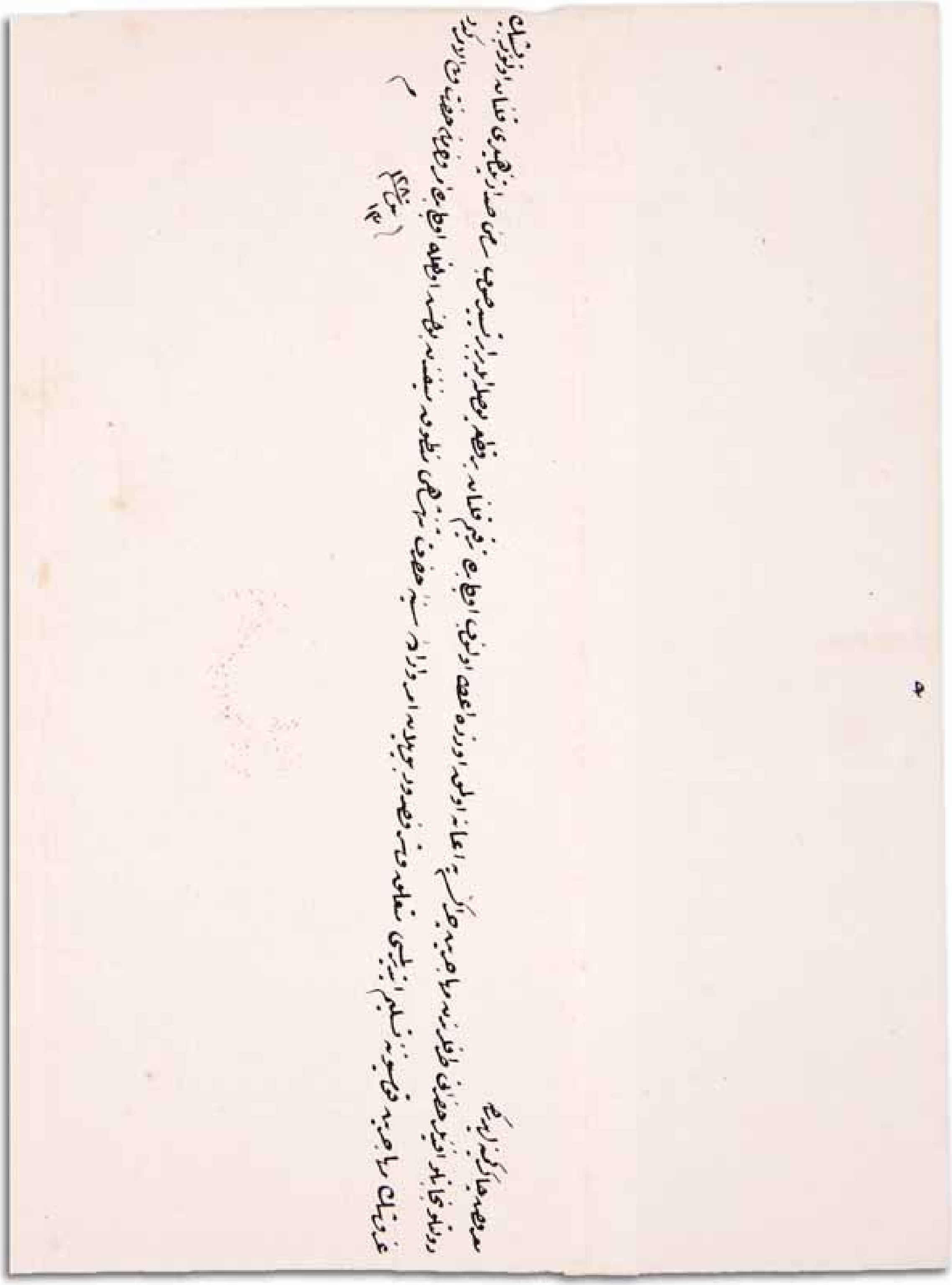

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:56 Page 81

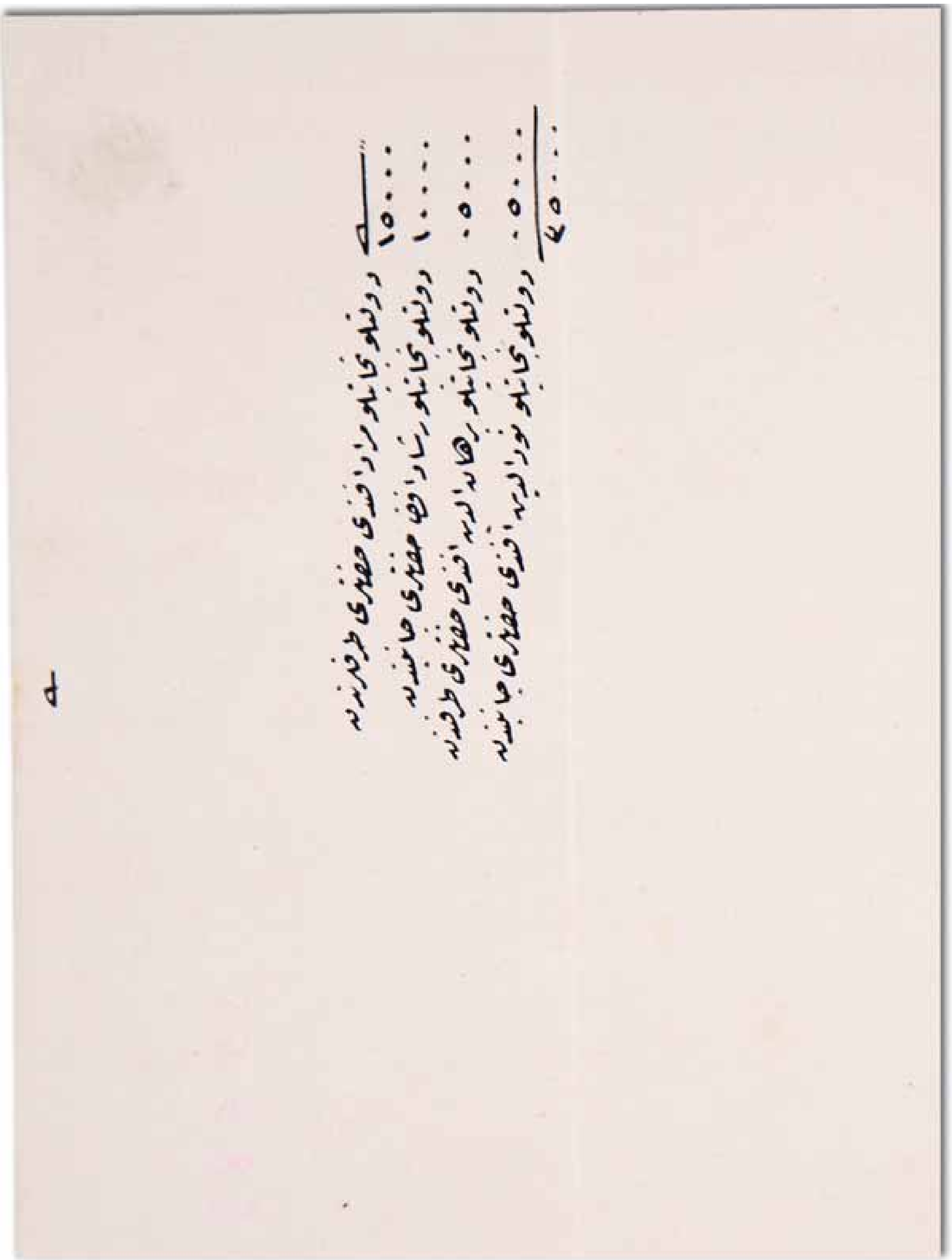

İ. DH, 521/35483

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:56 Page 82

15

ASKERÎ DEPOLARDA BULUNAN BAZI LÜZÛMSUZ ESKİ ELBİSE VE AYAKKABILARIN MUHACİRLERE DAĞITILMASI

Askerî depolarda bulunan bazı lüzûmsuz eski elbise ve ayakkabıların, çoğunluğu çıplak ve perişan olarak gelmekte olan muhâcirlere dağıtılmak üzere Sinop, Samsun ve Trabzon iskelelerinden gönderilmesi

24 Ocak 1864

Makam-ı Vâlâ-yı Müsteşarî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Atûfetli efendim hazretleri,

Evvelki gün takdim kılınan ma'rûzât-ı âcizânemde beyân kılındığı vechile muhâcirlerin ekserisi yeni doğmuş çocuklarına kadar üryan ve perişan gelmekde ve ahalinin iktidarsızlığı cihetiyle muâveneten iksâları müte'assir olarak telefât ve vefeyâtları vuku'bulmakda olduğundan ve sunûf-ı asâkir-i hazret-i şâhâne depolarında bazı bî-lüzûm ve köhne elbise ve ayakkapları bulunacağı me'mûl olarak pek fersûde bile olsa yine bunların işine yarayacağından o misillü şeyler bulunduğu halde bunların pek biçare olanlarına memûrîn-i mahalliye marifetleriyle tevzi' olunmak üzere şu mevsimde Sinob ve Samsun ve Trabzon iskelelerine irsâl etdirilmesi mümkün ve münasib olur ise taraf-ı eşref-i hazret-i zıllullâhiye bu yüzden dahi da'avât-ı hayriyyeyi câlib olacağına mebnî min gayr-ı haddin arz ve ihtar hasbe'l-ubûdiye cür'et olunduğu muhât-ı ilm-i âlî-i merhamet-kârîleri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 18 Receb sene 1280 ve fî 17 Kanûn-ı evvel sene [12]79

es-Seyyid
Ali Rıza

*

Daire-i
Umûr-ı Dahiliye
Aded: 114

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Samsun'da bulunan muhâcirîn için elbise-i atîka-i askeriyeden biraz şey gönderilmesi ifadesine dair Atûfetli Rıza Efendi hazretlerinin vürûd eden tahrirâtı leffen irsâl kılındı ve bunlardan bu kere komisyona gönderilen elbiseden mümkün olduğu halde bir mikdârının dahi oraya irsâli münasib olacağından iktizâsının icrasıyla tahrirât-ı merkûmenin iâdesi menût-ı himmet-i behiyeleridir.

Fî 5 Şaban sene [1]280 ve fî 2 Kânûn-ı Sâni sene [12]79

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Müfâd-ı emr u iş‘âr-ı âlî-i hazret-i Sadâret-penâhîleri ve melfûf tahrirât müeddâsı rehîn-i îkân-ı çâkerânem olmuşdur. Eğerçi Varna ve Trabzon taraflarına haylice elbise ve eşya gönderilmiş ise de onların bunlara fâ’idesi olamayacağı derpîş olunarak bunlar ile Sinob'da olanlar için dahi haylice elbise ve eşya tertib olunup üç dört gündür iskeleye indirilmiş ise de vapur bulunamadığından kaldı. Bugün-yarın gidecek vapurlarıyla irsâl olunacakdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 14 Şaban sene [1]280 ve fî 11 Kânûn-ı Sâni sene [12]79 / [24 Ocak 1864]

Vecîhi

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:57 Page 84

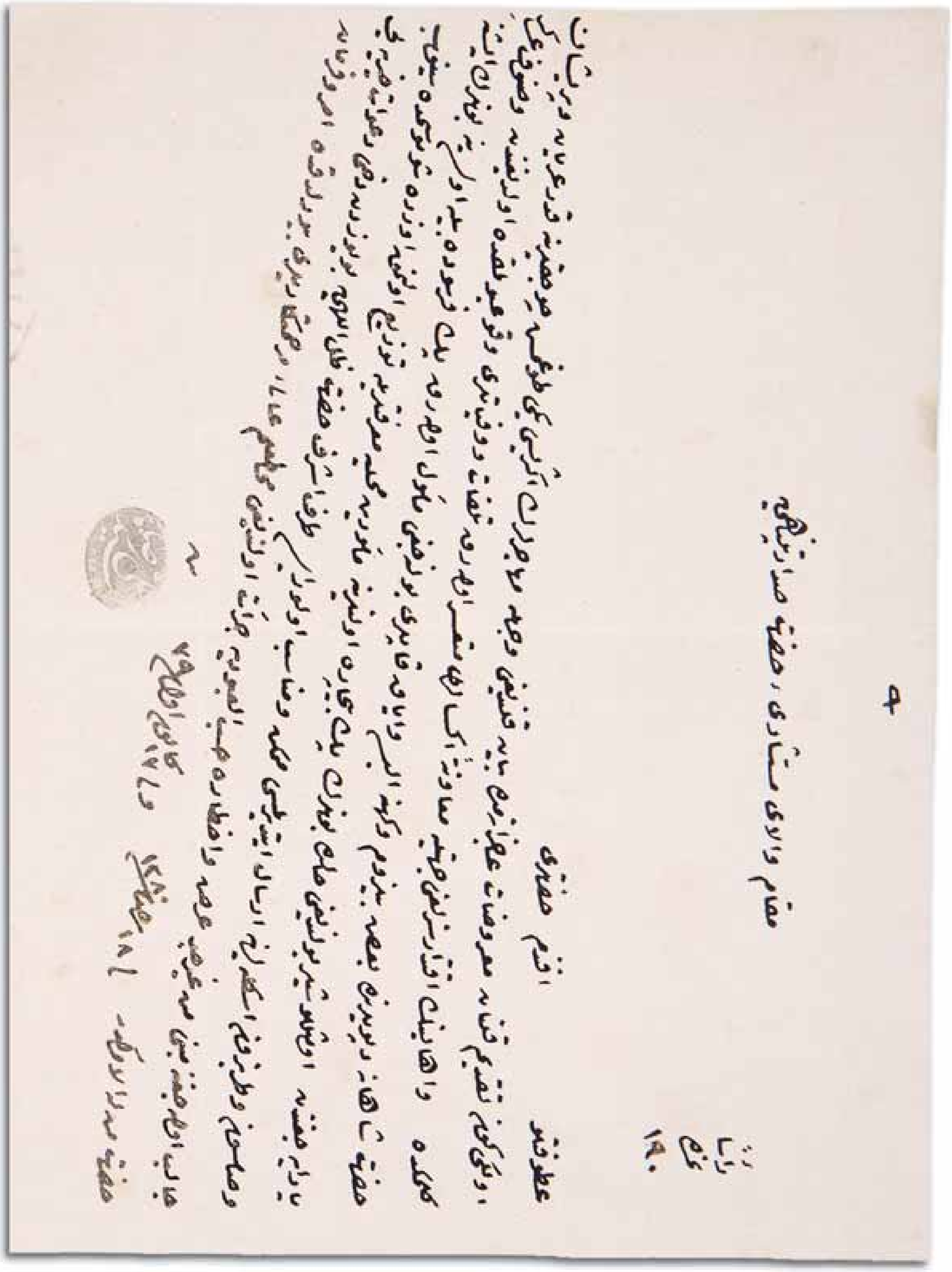

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:57 Page 85

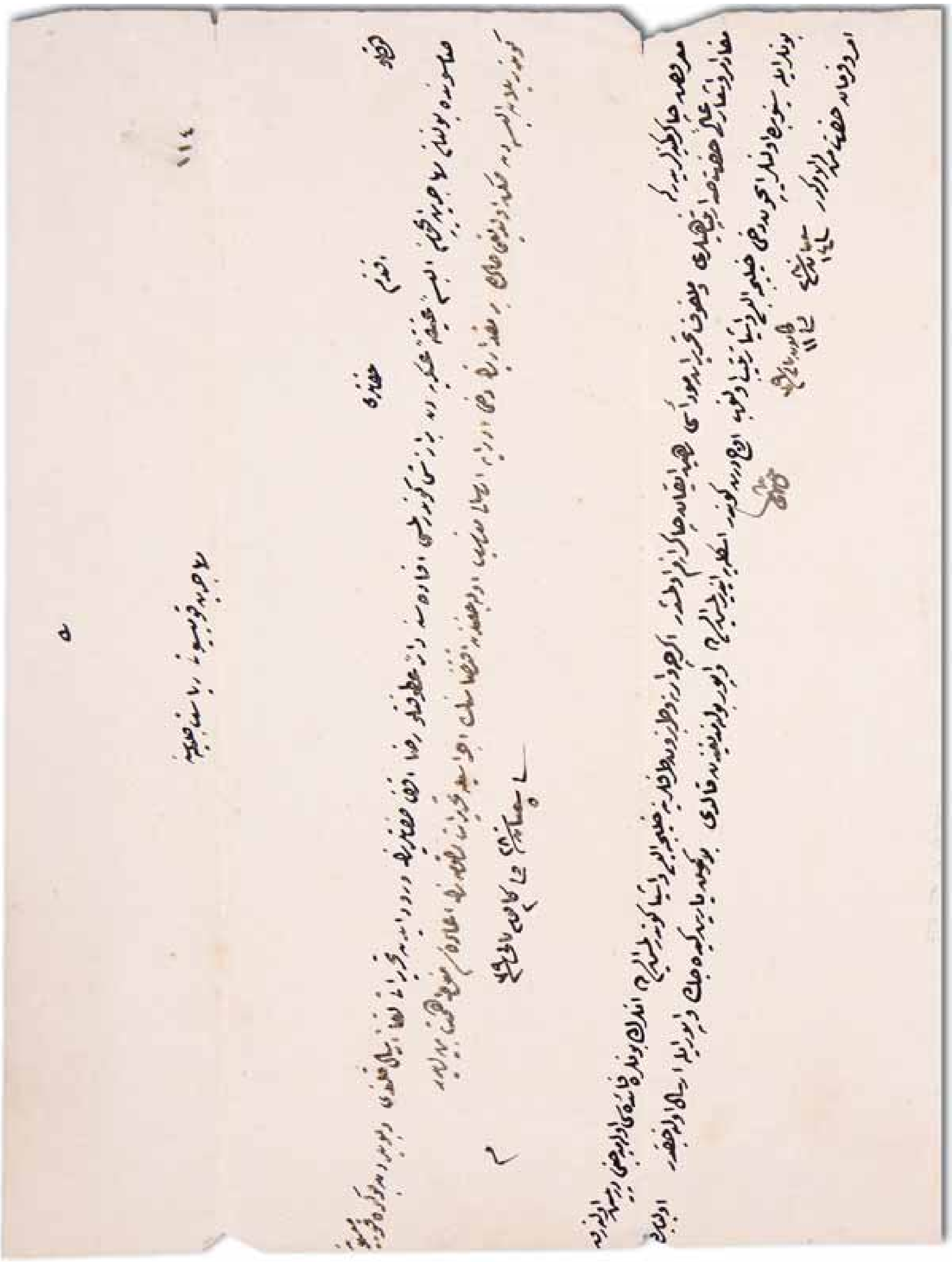

A. MKT. MHM, 291/39

16

KASTAMONU EYALETİ, BOZOK KAYMAKAMLIĞI VE KENGİRİ SANCAĞI MUHACİRLERİ HAKKINDA MUHACİRİN KOMİSYONU İLE SADÂRET ARASINDA YAPILAN YAZIŞMALAR

Abazıh Kabilesi'nden gelecek muhâcirler için Kastamonu Eyaleti'nden yer tesbiti yapılması istendiği / Çerkeslerin Besni kabilesi muhâcirlerinin günlük bedelleri için Bozok kaymakamlığı ile yazışma yapıldığı / Kengiri Sancağı'na tâbi Bucura Kazâsı kaymakamlığının, muhâcirler için sarfolanan para hakkında tahrirât gönderdiği

23 Nisan 1864

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Abazıh Kabilesi'nden gelecek muhâcirîn için ne mikdâr arazi-i hâliye bulunabileceğinin istiş'ârına dair gönderilen tahrirâta cevaben Kastamonu Eyaleti meclis-i kebîrinden mevrûd mazbata leffen irsâl kılınmış olmağla sûret-i iş'âra nazaran iktizâsının icrası menût-ı himmet-i sâmiyeleridir.

Bu dahi

[Abazıh Kabilesi'nden gelecek muhâcirîn için ne mikdâr arazi-i hâliye bulunabileceğinin istiş'ârına dair gönderilen tahrirâta cevaben Kastamonu Eyaleti meclis-i kebîrinden mevrûd mazbata] Muhâcirîn-i Çerâkise'den ve Besni Kabilesi'nden Arslan Bey takımının verilmemiş olan yevmiyeleri hakkında gönderilen istilâmnâmeye cevaben Bozok kaymakamlığından mevrûd tahrirât melfûf-ı mazbata ile beraber.

Bu dahi

[Abazıh Kabilesi'nden gelecek muhâcirîn için ne mikdâr arazi-i hâliye bulunabileceğinin istiş'ârına dair gönderilen tahrirâta cevaben Kastamonu Eyaleti meclis-i kebîrinden mevrûd mazbata] Kengiri Sancağı'na tâbi Bucura Kazâsı müdürü esbak Mehmed İzzet Ağa tarafından muhâcirîn için sarf olunan iki bin guruşdan dolayı gönderilen istilâmnâmeye cevaben livâ-i mezbûr kaymakamlığından mevrûd tahrirât.

16 Zilkâde sene 1280 / [23 Nisan 1864]

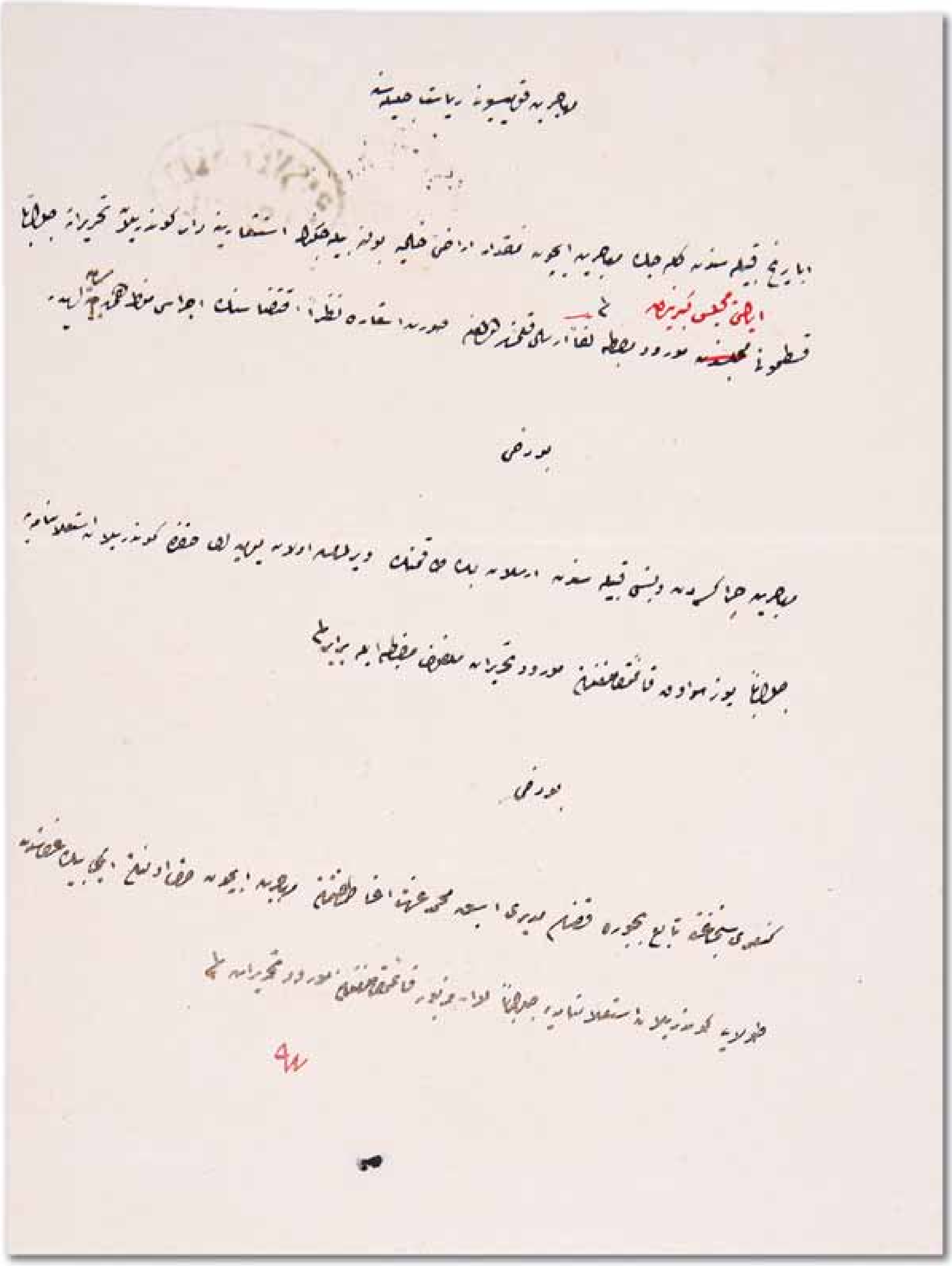

A. MKT. MHM, 298/38

17

ANKARA'YA GÖNDERİLEN ÇERKES MUHACİRLERİNE YOL BOYUNCA GÜZEL MUÂMELE GÖSTERİLDİĞİ

İskan edilmek için Ankara'ya gönderilen Çerkes muhâcirlerinin Kastamonu'dan geçerken gördükleri güzel muâmeleden Sadâret makamınca memnuniyet duyulduğu

21 Haziran 1864

Kastamonu Eyaleti Mutasarrıflığı'na ve Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Li-ecli'l-iskân Ankara'ya sevk olunan muhâcirîn-i Çerâkise'nin Kastamonu'dan mürûrlarında icra kılınan muâmele-i cemîlenin tafsilâtına dair cevaben ve fî 25 Zilhicce sene [12]80 tarihiyle müverrahan vârid olan tahrirât-ı saâdetleri mezâyâ-yı ma'lûm-ı muhibbî oldu. Bunlar dûçâr oldukları kedûret-i celâ-yı vatan üzerine Devlet-i Aliyye-i müebbedenin zıll-ı zalîl-i merhamet ve sahâbet-i seniyyesine sığınarak Memâlik-i Mahrûse'ye iltica ve muhâceret etmekde bulundukları cihetle haklarında muâmelât-ı teshiliyenin îfası lâzımeden ve binâenaleyh ol bâbda izhâr edilen ikdâmât bu kâideye ve merkezin marzî-i mahsûsuna muvâfık hâlâtdan olarak istilzâm-ı memnuniyet etmekle ba'd-ezîn dahi hemîşe hüsn-i icra-yı levâzım-ı reviyyet-mendîye himmet olunması siyâkında şukka-i muhlîsî terkîm kılındı.

[Li-ecli'l-iskân Ankara'ya sevk olunan muhâcirîn-i Çerâkise'nin Kastamonu'dan mürûrlarında icra kılınan muâmele-i cemîlenin tafsilâtına dair] Kastamonu Eyaleti Mutasarrıflığı'ndan gelen cevabnâme leffen irsâl ve memnuniyeti hâvî mahalline tahrirât-ı senâverî tastîr ve isbâl kılınmış olmağla beyân-ı hâl siyâkında tezkire.

16 Muharrem sene 1281 / [21 Haziran 1864]

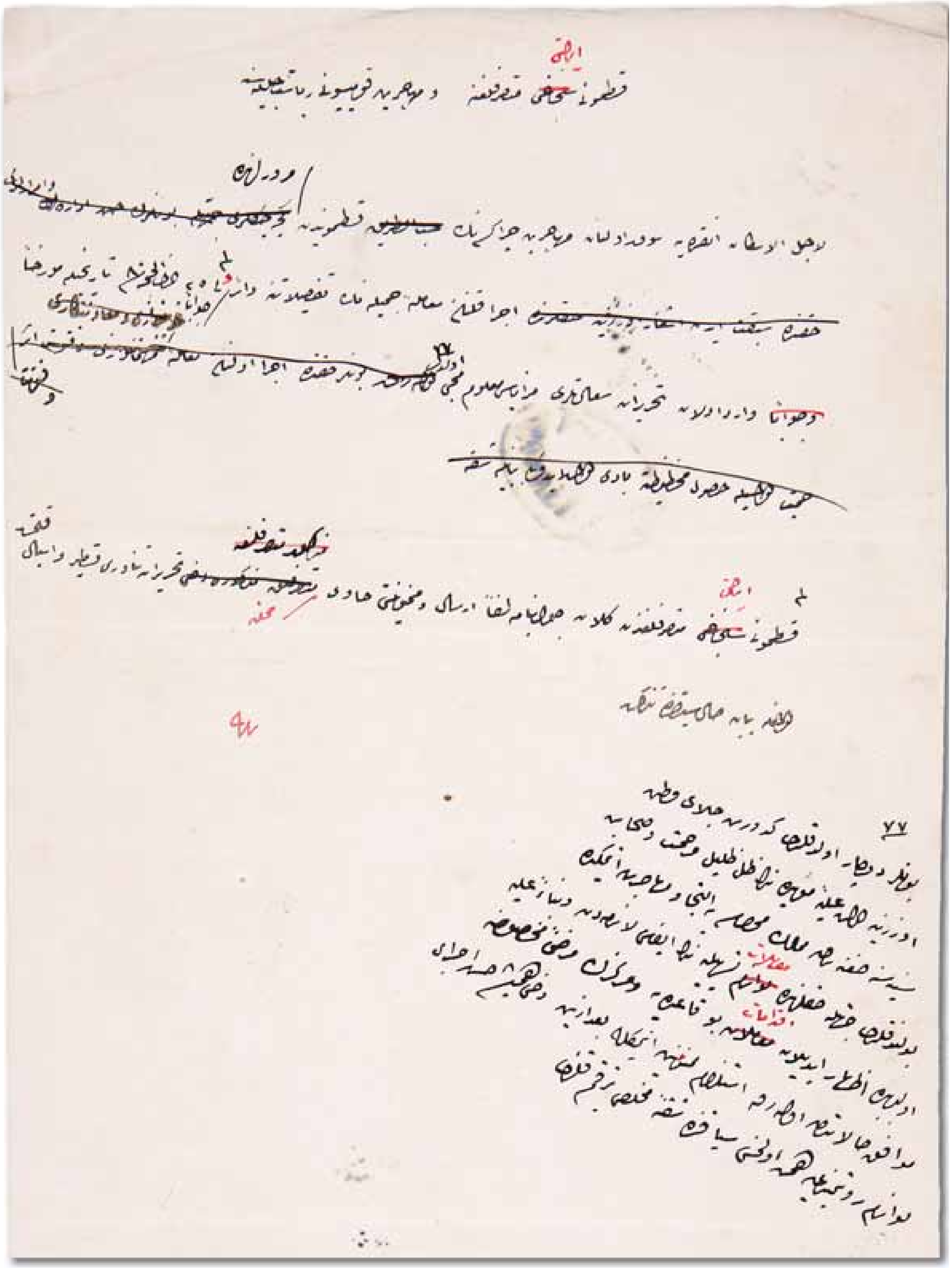

A.MKT.MHM, 303/76

18

RUSLARDAN ALMIŞ OLDUĞU MADALYAYI TERKEDEN ÇERKES SAT OĞLU HALİL'E MECİDİYE NİŞANI VERİLMESİ

Altıkesek kabilesinden Sat oğlu Halil, Rusya Devleti'nden almış olduğu madalyayı terk ettiğinden, kendisine beşinci rütbeden Mecidiye Nişanı verilmesinin uygun görüldüğü

24 Ekim 1864

Makam-ı Celîl-i Hazret-i Vekâlet-penâhî'ye

Re'sen
25

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Aziziye Sancağı dahilinde vâki' Mesudiye Kazâsı'nda meskûn muhâcirînden ve Altıkesek Kabilesi'nden Sat oğlu Halil Efendi'nin mukaddemâ Rusya Devleti tarafından hâiz olup bu kere terk etmiş olduğu madalya ile bu mukâbelede beşinci rütbeden bir kıt'a Mecidiye Nişan-ı zîşânı inâyet ve ihsân buyurulmak ricasında livâ-i mezbûr meclisinden mevrûd mazbata aynen ve leffen takdim kılınmış ve yine livâ-i mezbûrda meskûn muhâcirînden zevât-ı ma'lûmenin hâmil oldukları Rusya nişanlarını terk etmeleri üzerine mükâfâten kendilerine beşinci ve dördüncü rütbelerden birer kıt'a Mecidiye Nişanı ihsân buyurulmuş olduğuna nazaran mûmâileyhin dahi ol vechile sadr-ı ubûdiyyet ve sadâkatinin telmî'i re'y ve irâde-i merâhim-âde-i âlî-i vekâlet-penâhîlerine mütevakkıf bulunmuş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 Cemâziyelevvel sene [12]81 ve fî 22 Eylül sene [12]80

Vali-i Eyalet-i Sivas
Mehmed Reşid

*

Atûfetli efendim hazretleri,

Aziziye Sancağı dahilinde vâki' Mesudiye Kazâsı'nda meskûn muhâcirînden Sat oğlu Halil Efendi mukaddemâ Rusya Devleti tarafından almış olduğu madalyayı bu kere terk eylediğine mebnî kendisine bir kıt'a nişan-ı zişân ihsân

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:59 Page 91

buyurulması ifadesine dair Sivas valisi sâbık devletlü paşa hazretlerinin vârid olan tahrirâtı ve melfûf mazbata ve mezkûr madalya ile beraber arz ve takdim kılındı. Zîr-i cenâh-ı müstelzimü'l-felâh-ı Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet ve ibrâz-ı âsâr-ı sadâkat edenler şimdiye kadar birer sûretle mazhar-ı mükâfât-ı seniyye oldukları gibi mûmâileyhin dahi beşinci rütbeden bir kıt'a Mecidiye nişan-ı âlîsi ihsânıyla taltifi merhûn-ı müsâade-i seniyye görünür ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı cenâb-ı şehinşahî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 22 Ca. sene 1281

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı ma'rûza ve mezkûr madalya manzûr-ı âlî-i hazret-i şehriyârî buyurulmuş ve mûmâileyhe rütbe-i mezkûreden bir kıt'a Mecidiye Nişan-ı âlîsi itâsı isabet-efzâ-yı sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i inâyet-âde-i hazret-i şehinşahî mantûk-ı münîfinden olarak zikrolunan evrak ve madalya yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Ca. sene 1281 / [24 Ekim 1864]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 18:59 Page 92

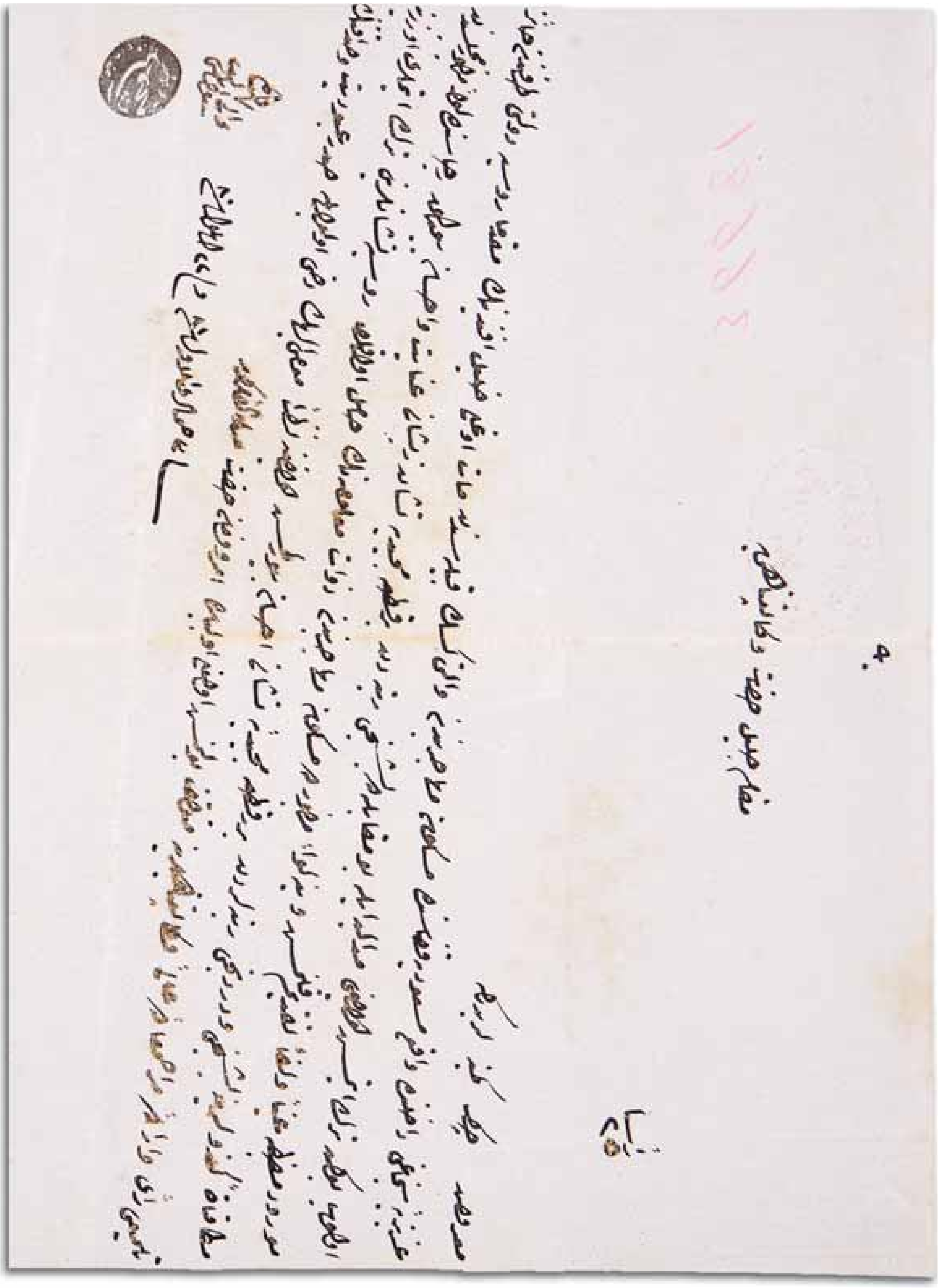

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:00 Page 93

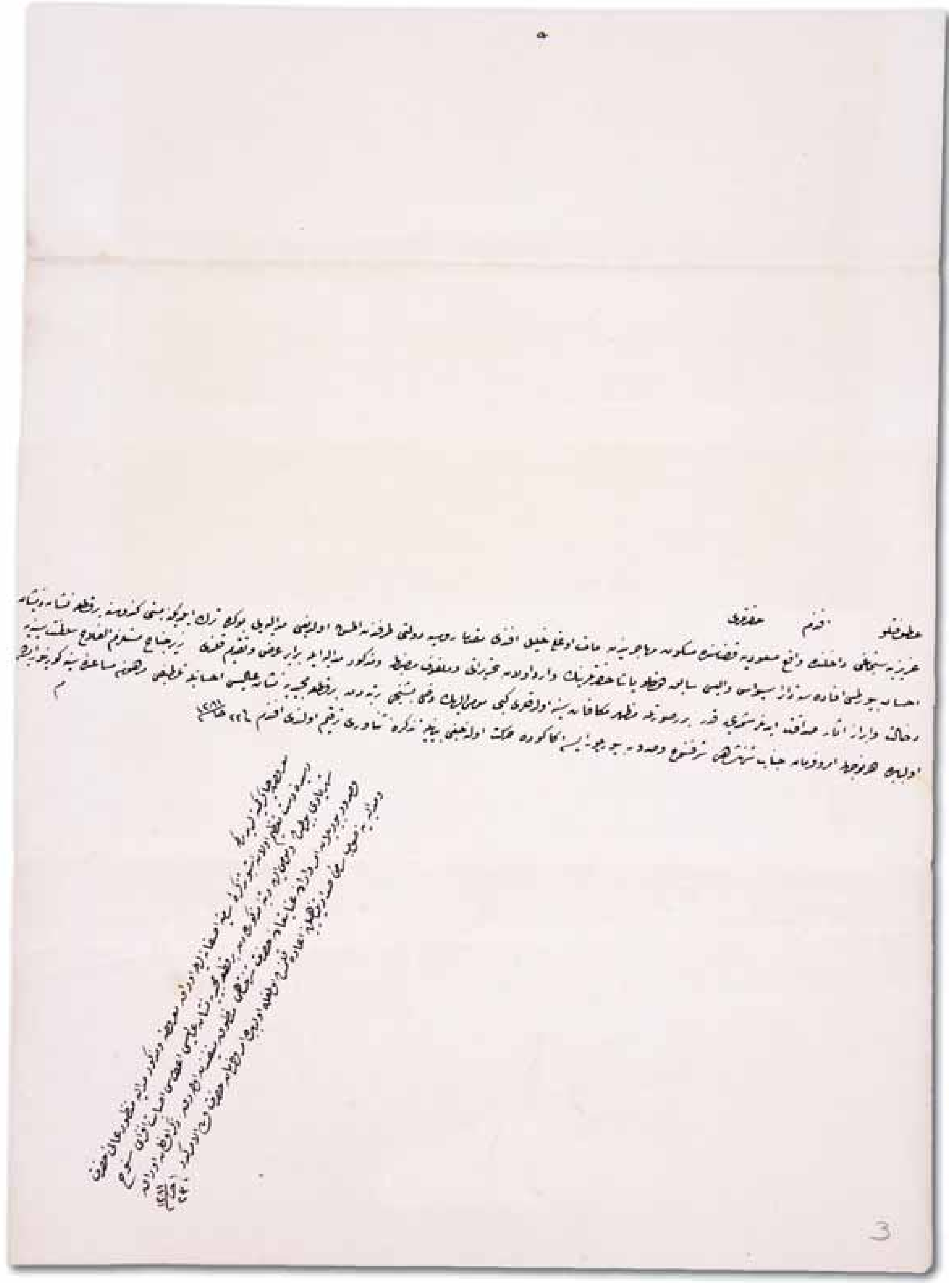

İ. DH, 530/36681

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:00 Page 94

19

KARESİ'DE ÇERKES MUHACİRLERE HALK TARAFINDAN YAPILAN YARDIMIN TAKVİM-İ VEKAYİ'DE İLAN EDİLMESİ

Karesi Sancağı Kebsud-Balat kazâsında iskân edilmekte olan Çerkes muhâcirlerinin nakil ve ev yapımı masrafları ile karşılıksız verilen tarla ve tohumluklar halk tarafından karşılandığından kazâ müdürünün taltif edilerek halkın hizmetlerinin Takvim-i Vekayi'de ilân edilmesi

4 Ocak 1865

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Karesi Sancağı dahilinde kâin Kebsud ma'a Balat Kazâsı'nda hâl-i iskâna konulan muhâcirîn-i Çerâkise'nin Bandırma'dan nakilleri masârıfâtı ve yapdırılan hâneler ve meccânen verilen tarla ve tohumluk esmânı olarak ahali tarafından icra edilen iânenin iki yük altmış bin sekiz yüz seksen buçuk guruşa bâliğ olduğuna ve bu bâbda müdür-i kazânın taltifi lüzûmuna dair Necib Efendi tarafından mevrûd şukka melfûfâtıyla beraber irsâl-i sûy-ı vâlâları kılınmış olmağla meblağ-ı mezbûrun cerîde-i mahsûsaya kaydolunarak ahalinin hidemât-ı ma'rûzası emsâli misillü Takvim-i Vekâyi'e derc ile ilân olunmak üzere evrak-ı meb'ûsenin iâdesine himmet buyurmaları siyâkında tezkire.

6 Şaban sene 1281 / [4 Ocak 1865]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:00 Page 95

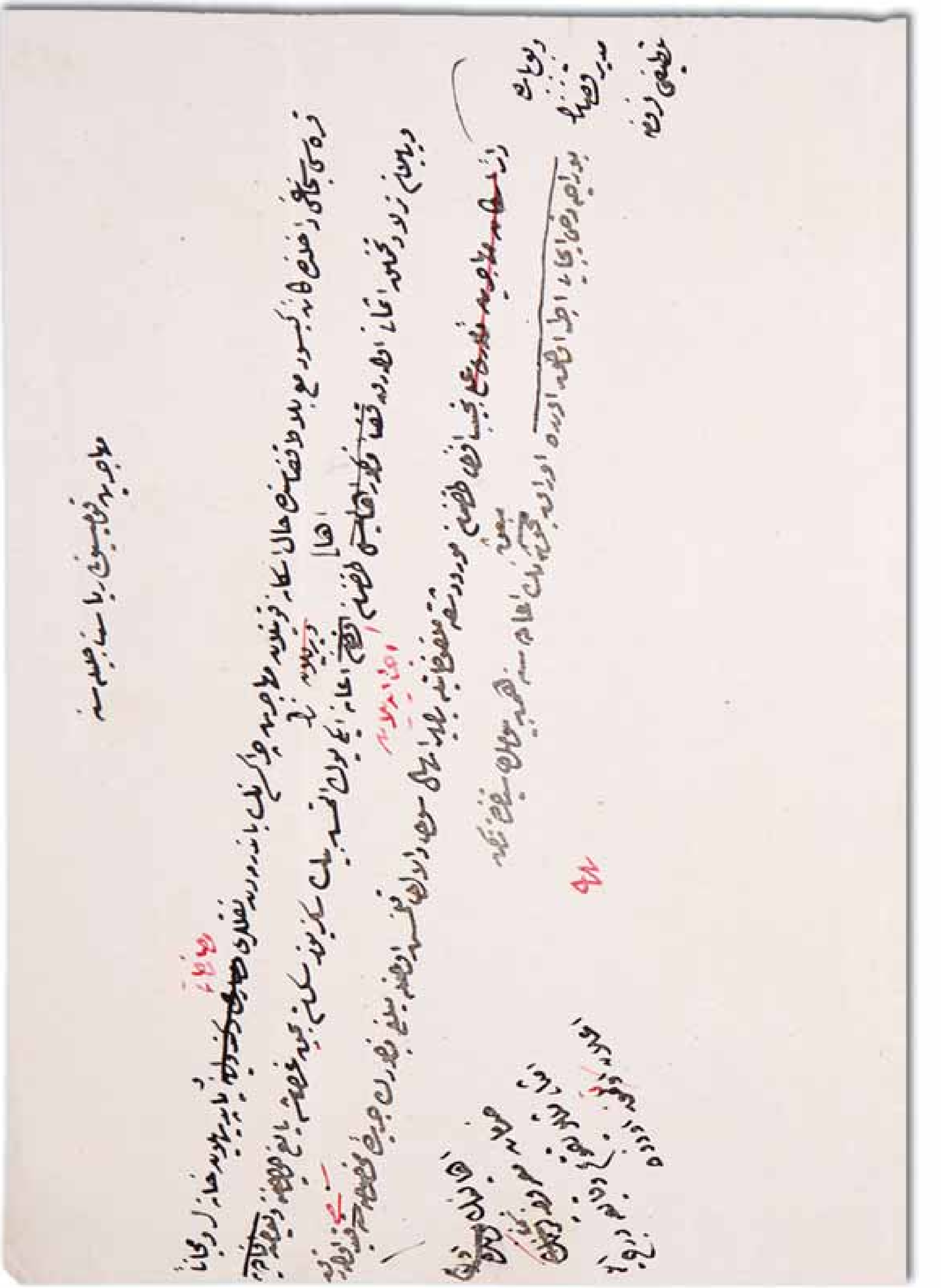

A. MKT. MHM, 322/31

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:00 Page 96

20

İSTANBUL MUHÂCİRÎN KOMİSYONUNUN BEŞ SENELİK HESAP İBRA CETVELİ

1859-1865 yılları arasında görev yapan Muhâcirîn Komisyonu'na Hazine-i Âmire ile Openhaym Kumpanyası ve hayırseverler tarafından yapılan nakdî yardımların yıllara göre dağılımını gösteren cetvel

6 Mayıs 1867

Muhâcirîn Komisyonu'nun ibtidâ-yı teşkili olan yetmişbeş senesi Kanûn-ı sâni ibtidâsından feshi tarihi olan seksen bir senesi Teşrin-i sâni gayetine değin beş sene bir on bir ay zarfında komisyon-ı mezkûre zimmet kayd ile Hazine-i Âmire-i Celîle'den ve Openhaym Kumpanyası tarafından ve bazı ashâb-ı hamiyyet taraflarından nakden ve havaleten ve iâneten itâ olunan ve müddet-i mezkûrede sarfiyâtı olup bi'd-defeât bâ-irâde-i seniyye mahsûb kılınan mebâliğin mikdârını mübeyyin hulâsasıdır.

MAKBUZÂT

Maliye Hazinesi'nden İtâ Olunan		
	Guruş	**Para**
Yetmiş beş senesi	900000	
Yetmiş altı senesi	2819907	
Yetmiş yedi senesi	1254760	20
Yetmiş sekiz senesi	321559	20
Yetmiş dokuz senesi	554265	20
Seksen senesi	680000	
Seksen bir senesi	1000358	20
Openhaym Kumpanyası'ndan havaleten itâ olunan seksen senesi	2777676	20
Openhaym Kumpanyası'ndan havaleten itâ olunan seksen bir senesi	207614	20
Bazı Ashâb-ı hamiyyet ve servet taraflarından iâneten itâ olunan	2147447	3

MEDFÛ‘ÂT

A‘dâd-ı sinîn	Guruş	Para
Yetmiş beş senesi	0743913	18
Yetmiş altı senesi	3659333	
Yetmiş yedi senesi	1633931	
Yetmiş sekiz senesi	0336886	
Yetmiş dokuz senesi	0616886	9
Seksen senesi	3888061	10
Seksen bir senesi	1863804	30
	12662758	**27**
Mevcud-ı sandık olup bâ-pusula-i zimmet 13 Ağustos sene [12]82 tarihiyle teslim-i Hazine olunan	0000856	16
	12663615	**3**

Muhâcirîn-i Çerâkise iânesi vesâire olarak Openhaym Kumpanyası'na teslim olunan 9.542.316 guruş 30 paradan muhâcirîn-i merkûme masârıfı için havalesi icra kılınan, 9.523.246 guruş 30 para ile inde'l-muvâzene mevcudu görünen, 19070 ve akçe başı olarak ilave edilen 19500 guruş 5 para ki, cem‘an 38576 guruş 5 paranın kumpanya-i mezkûrdan bâ-zimmet tahsiliyle Hazine-i Celîle'ye teslimi muâmelesinin icrası zımnında tahsilat ve keyfiyet ma‘lûm olmak ve havalât-ı murakkama Muhâcirîn Komisyonu'na zimmet kaydıyla komisyonun muhâsebât-ı umûmiyesi sırasında ilave olunmak için Maliye muhâsebeleriyle mevcud olan makbuz senedleri red ve çekilen havaleleri ahz olunarak muâmele-i câriyenin kat‘iyyen rü'yet olunduğu bilinmek üzere kumpanya-i mezkûr cânibine diğer ilmuhaberleri verilmekle ber-minvâl-i muharrer keyfiyet ma‘lûm olmak ve havalât-ı merkûm Muhâcirîn Komisyonu'na zimmet kaydıyla komisyonun muhâsebât ı umûmiye sırasına ilave olunmak için 2 M. sene [12]84 tarihiyle Eshâm-ı Umûmiye Emaneti tarafından mevrûd ilmuhaber battala vaz‘ olunmuşdur.

[6 Mayıs 1867]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:01 Page 98

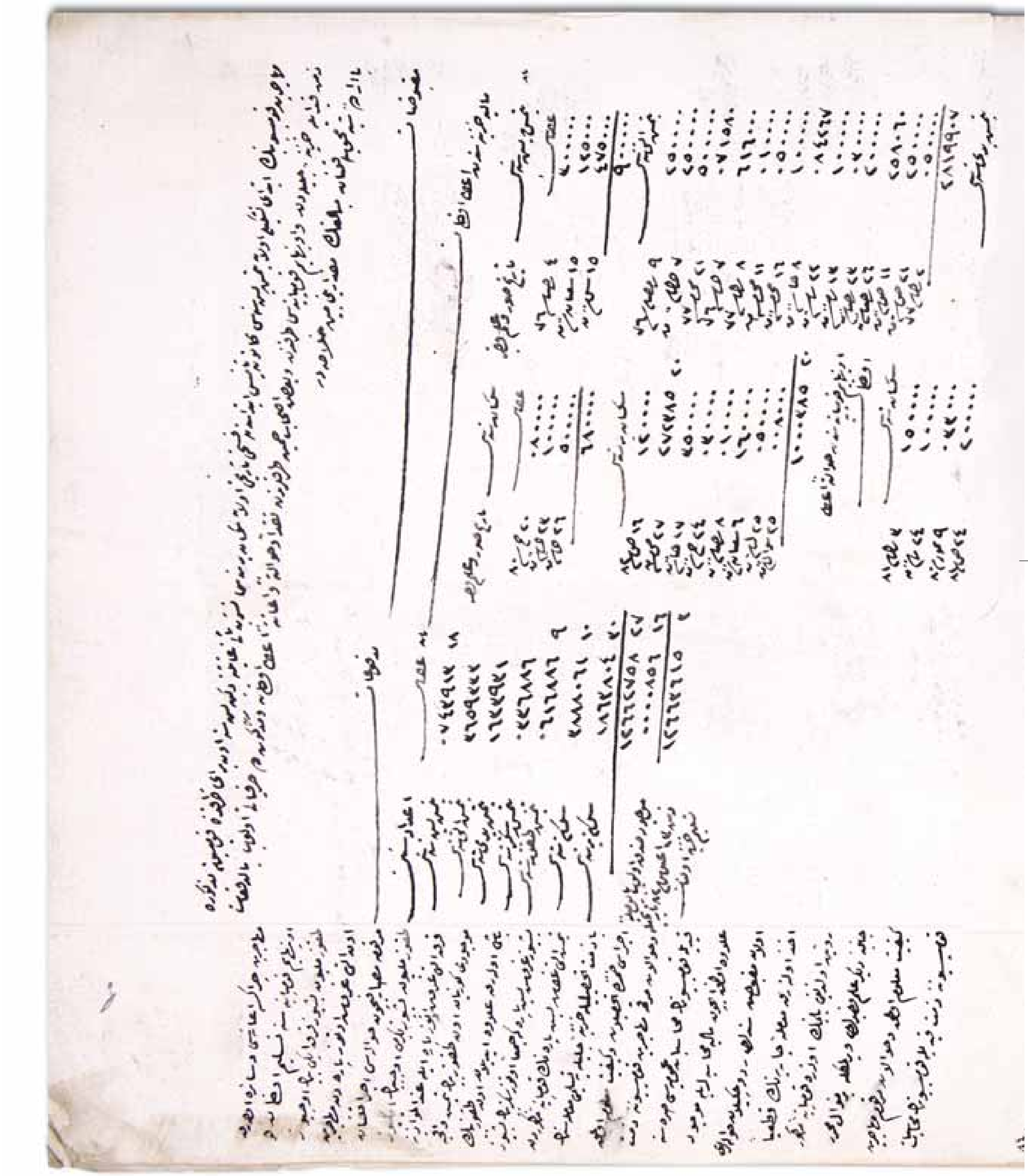

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:02 Page 99

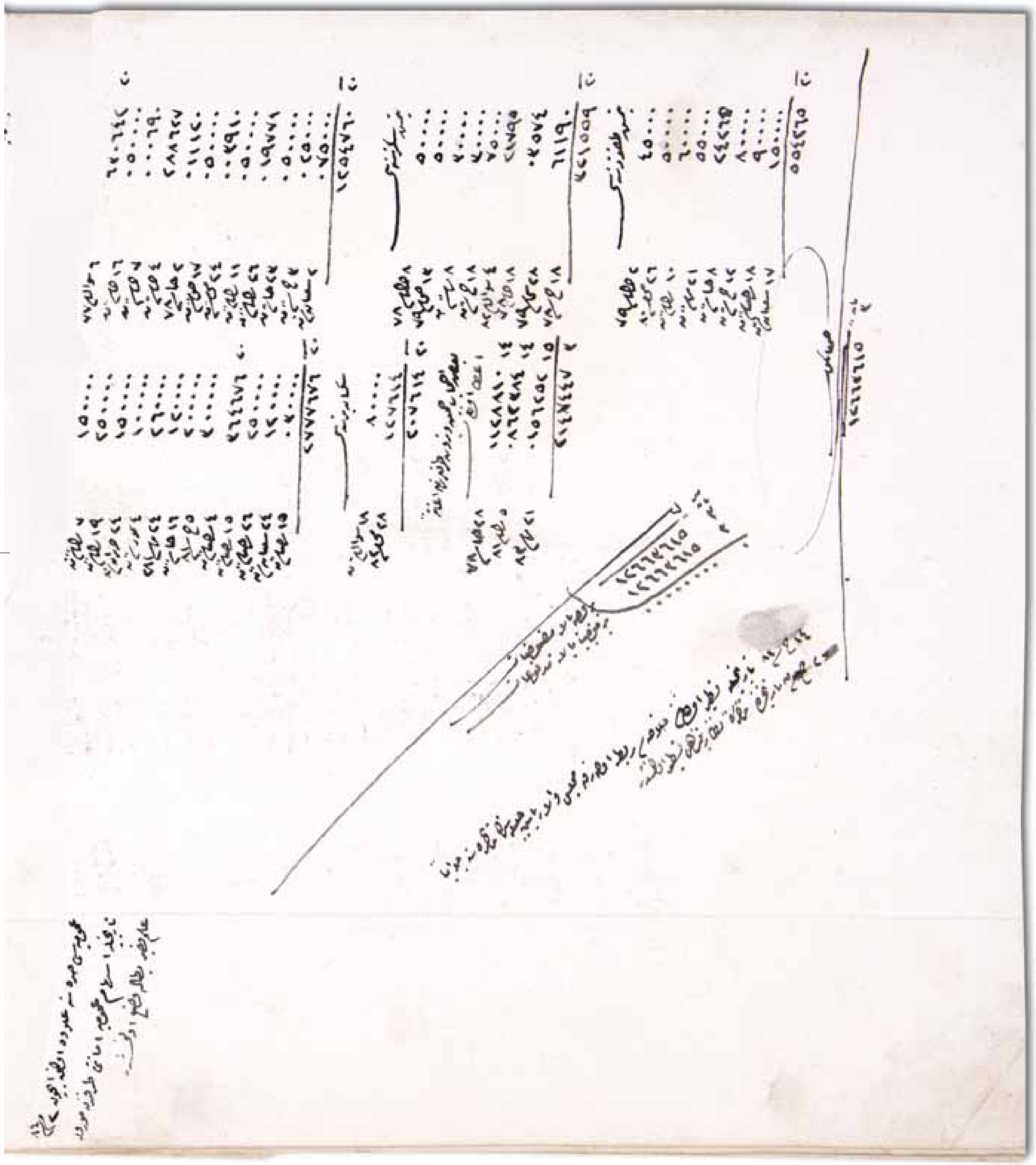

MAD. d, 9072, vr. 10

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:02 Page 100

21

SOĞUCAK İSKELESİ'NE GÖÇ İÇİN GELECEK ÇERKES MUHACİRLERE RUS MAKAMLARINCA KOLAYLIK SAĞLANMASI

Çerkes muhâcirlerin, Kafkasya'da kalan akrabalarının Osmanlı topraklarına göçlerine Rus makamları tarafından izin verilmesi üzerine nakil için Soğucak İskelesi'ne yelkenli vapurlar gönderilerek gelecek muhâcirlere kolaylık sağlanması istekleri

29 Ağustos 1867

Makam-ı Nezâret-i Celîle-i Hariciye'den fî 29 Ağustos sene 1867 tarihiyle Rusya Sefâreti'ne gönderilen takririn sûret-i tercümesidir.

Geçen Teşrin-i sâninin yirmi dördü tarihiyle taraf-ı sefirânelerine gönderilen takrir-i âcizide beyân kılındığı üzere Saltanat-ı Seniyye Kafkasya Kaymakamlığı'nın tavsiyesine mebnî Çerkes muhâcirlerinden ekserisinin Kafkasya'da bulunan akrabalarının Memâlik-i Şâhâne'ye muhâceretlerine müsâade olunması hakkında vâki‘ olan istidâlarını kabul etmiş idi. Bu familyaları nakl için Soğucak İskelesi'ne bir takım yelken vapur sefineleri gönderileceğinden mezkûr familyaların iskeleye muvâsalatlarına kadar hükûmet-i mahalliye tarafından muâvenât ve teshilâtın icrası husûsunun iktizâ edenlere tavsiye ve iş‘ârı hakkında masrûf-ı himmet-i sefirâneleri mütemennâdır.

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:02 Page 101

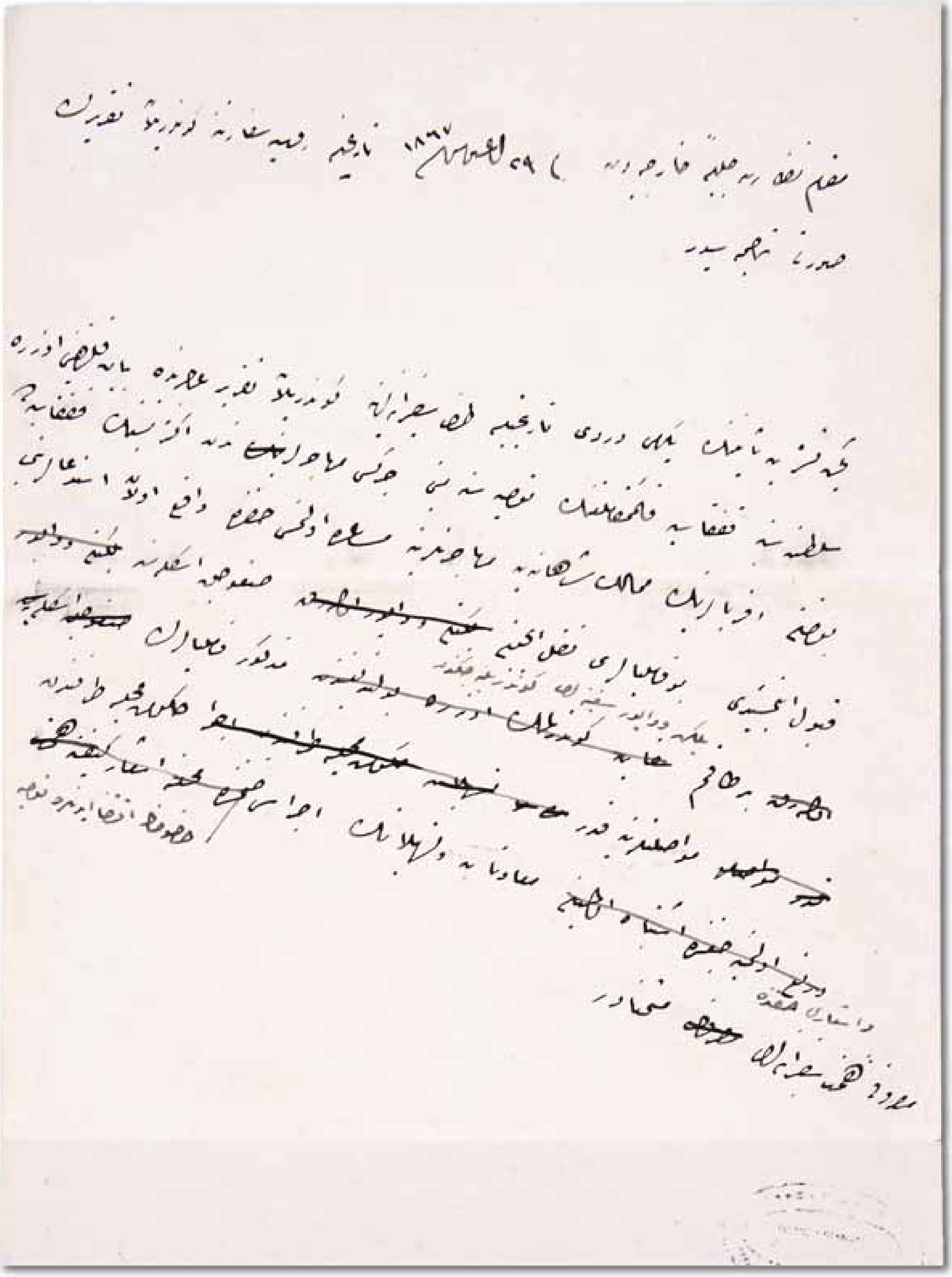

HR. TO, 494/128

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:02 Page 102

22

ZİŞTOVİ, NİĞBOLU, PLEVNE VE LOFÇA KAZÂLARINDA İSKÂN EDİLEN ABAZALARIN İHTİYAÇLARININ ÖNCEDEN YERLEŞTİRİLEN TATAR VE NOGAY MUHACİRLERİNİN ÖŞÜR GELİRLERİYLE KARŞILANABİLECEĞİ

Ziştovi, Niğbolu, Plevne ve Lofça kazâlarında iskân edilen Abaza muhâcirlerinin ihtiyacı olan araba, saban, günlük yiyecek, çift öküz, hastahâne ve ev yapımı masraflarının Hazine'ye yük olmaksızın, önceden iskân edilen Tatar ve Nogay muhâcirlerinden sağlanan öşür gelirleri ile karşılanabileceği

25 Eylül 1867

Makam-ı celîl-i Sadâret-i uzmâ'ya

Geçende vürûd eden iki bin sekiz yüz hâne ve sekiz bin bu kadar nüfus Abaza muhâcirlerinin Ziştovi ve Niğbolu kazâlarında vâki‘ mîrî sivâdlarıyla Plevne ve Lofça kazâlarında arazisi mütehammil olan köylere iskânı kararlaşdırılarak iktizâ eden hâneleri yapılmakda olmasıyla sâye-i me‘âlî-vâye-i hazret-i şâhânede muhâcirin-i merkûmenin esbâb-ı iskâniyeleri karîben ikmâl olunur ise de bunların bir an evvel ziraate başladılması hem kendilerince ve hem de Hazinece menâfi‘i mûcib olacağından ve bu da âlât ve edevâtının tanzimine mütevakkıf bulunduğundan bunlar için lüzûmu olan öküz ve çift âlât ve edevâtının şimdiden tedârik ve itâsı ve mukaddemleri Tatar ve Çerkes muhâcirleri için üç hâneye bir çift öküz verilmiş ise de bu öküzler üç hâne arasında mahv u telef olarak hiçbir fâidesi olamadığından ve evvelki sene vilâyetin mevâki‘-i ma‘lûmesinde iskân olunan muhâcirîne familya itibariyle verilen öküzlerin hüsn-i isti‘mâl olunduğu görüldüğünden şimdi Abaza muhâcirlerine verilecek öküzlerin dahi ol nisbet ve kâideye tevfikan familya itibariyle tevzi‘i icab-ı hâl ve maslahatdan bulunmuş olduğuna ve sekiz bin bu kadar nüfus muhâcir lâ-ekal bin familya demek idüğine binâen şu halde bunlar için lüzûmu olan bin çift öküz ve ol mikdâr araba ve sabanın esmânı on beş yük guruş derecesine varacağı tahmin ve hesab edilmiş ve işbu Abaza muhâcirlerinin tayinât-ı yevmiyeleri ve inşâ edilmekde olan hâneleri masârıfı ol bâbda şâyân buyurulan müsâade-i seniyye mûcebince Mal Sandığı'ndan tesviye olunmakda ise de vilâyet dahilinde iskân olunup müddet-i iskâniyeleri üç seneyi tecavüz etmiş olan muhâcirînden istihsal olunan aşâr hâsılâtı bâ-irâde-i seniyye muhâcirîn

fukarasının yevmiye ve tayinâtıyla çift edevâtına vesâir levâzımâtına ve bunlar için inşâ olunan hastahâneler masârıfına karşılık ittihâz olunarak seksen iki senesi Martından beri muhâcirîn masrafı Mal Sandıkları'ndan kaldırılıp komisyon marifetiyle muhâcir aşârından tesviye olunmakda ve tasarruf olunan yüzde kırkı dahi yine muhâcirîn menâfi'i için Memleket Sandıkları'na vaz' edilmekde olduğu halde işbu seksen üç senesi hâsılâtının feyz ve bereketi cihetiyle muhâcirînin hâsılât-ı öşriyesinden masârıf-ı mukarrere çıkdıkdan sonra on beş yük guruş tahmin olunan öküz ve çift edevâtı masârıfının tesviyesine dahi kifâyeti me'mûl bulunmuş olduğundan ve kifâyet etmeyecek olsa bile sâir masârıfâtdan ve Menâfi Sandıkları'na konulacak mikdârından tenkîs ve ifâsı dahi mümkün idüğinden işbu masârıfın Hazine-i Celîle'ye tahmil olunmayarak oradan tesviyesi ve evvelki muhâcirlere edevât-ı zer'iyyelerinin ikmâli için geçen sene muhâcir hâsılâtından mübâyaa olunan beş yüz elli dört buçuk çift öküzden başka bu sene dahi Tulca taraflarındaki muhâcirler için mahallinden lüzûm gösterilen yüz çift öküz esmânının dahi kezâlik hâsılât-ı merkûmeden te'diyesi miyâne-i âcizânemizde kararlaşdırılarak komisyon-ı mahsûs marifetiyle ifâ-yı muktezâsına ibtidâr olunmuş olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 4 Cemâziyelevvel sene [12]84 ve fî 22 Ağustos sene [12]83 / [3 Eylül 1867]

Vali-i Vilâyet-i Tuna
Midhat
ve diğer Vilâyet Meclisi azâlarının mühürleri

*

Atûfetli efendim hazretleri,

Tuna Vilâyeti'ne gönderilen sekiz bin bu kadar nüfus Abaza muhâcirleri münasib kazâ ve karyelere yerleşdirilerek iktizâ eden hânelerin yapılmakda olmasıyla sâye-i me'âlî-vâye-i hazret-i şâhânede esbâb-ı iskâniyeleri karîben ikmâl olunacak ise de bunların bir an evvel ziraate başladılması zımnında lüzûmu olan çift hayvanâtıyla edevâtın şimdiden tedârik ve itâsı ve bunun dahi muhâcirîn-i merkûmeye familya itibarıyla tevzi'i icab-ı maslahatdan bulunmuş ve sekiz bin bu kadar nüfus bin familya demek olarak şu halde lüzûmu olacak hayvanât vesâirenin esmânı on beş yük guruş derecesine varacağı tahmin ve hesab edilmiş ve muhâcirîn-i merkûmenin tayinât-ı yevmiyeleri ve hâneleri

masârıfı Mal Sandığı'ndan tesviye olunmakda ise de vilâyet dahilinde iskân kılınarak müddet-i iskâniyeleri üç seneyi tecavüz etmiş olan muhâcirînden istihsal olunan aşâyir hâsılâtı muhâcirîn fukarasının yevmiye vesâiresine karşılık ittihâzıyla masrafı Mal Sandıkları'ndan kaldırılıp komisyon marifetiyle muhâcir aşârından tesviye olunmakda ve tasarruf olunan yüzde kırkı dahi Memleket Sandıkları'na vaz‘ edilmekde olduğu halde bu sene hâsılatının feyz ve bereketi cihetiyle mezkûr hâsılât-ı öşriye masârıf-ı mukarrere çıkdıkdan sonra zikrolunan on beş yük guruş masârıfın tesviyesine dahi kifâyeti me’mûl olup etmese bile sâir masârıfatdan tenfîs ve ifâsı dahi mümkün idüğine binâen işbu masârıfın Hazine-i Celîle'ye tahmil etdirilmeyerek oradan tesviyesi ve Tulca taraflarındaki muhâcirleri için lüzûm gösterilen yüz çift öküz esmânının dahi hâsılât-ı merkûmeden te’diyesi kararlaştırılarak icabının icrasına mübâderet olunmuş idüğini mutazammın vilâyet-i mezkûre meclisinin vârid olan mazbatası leffen arz ve takdim kılındı.

Muhâcirîn-i merkûmenin ikmâl-i esbâb-ı iskâniyeleriyle hayvanât ve masârıfât-ı sâirelerinin Hazine'ye bâr olmaksızın tesviyesi husûsunda vuku‘a gelen ikdâm ve gayret sezâvâr-ı takdir olduğundan bu bâbda tahsini hâvî vilâyet-i mezkûre valiliğine cevabnâme-i senâverî tastîri hakkında her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i Padişahî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 25 Ca. sene 1284

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ta‘zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mezkûr mazbata ma‘rûz-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve vilâyet-i mezkûre valiliğine ol vechile cevabnâme yazılması müteallik ve şeref-sünûh buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülkdârî mantûk-ı celîlinden olarak mazbata-i merkûme yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 26 Ca. sene 1284 / [25 Eylül 1867]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:03 Page 105

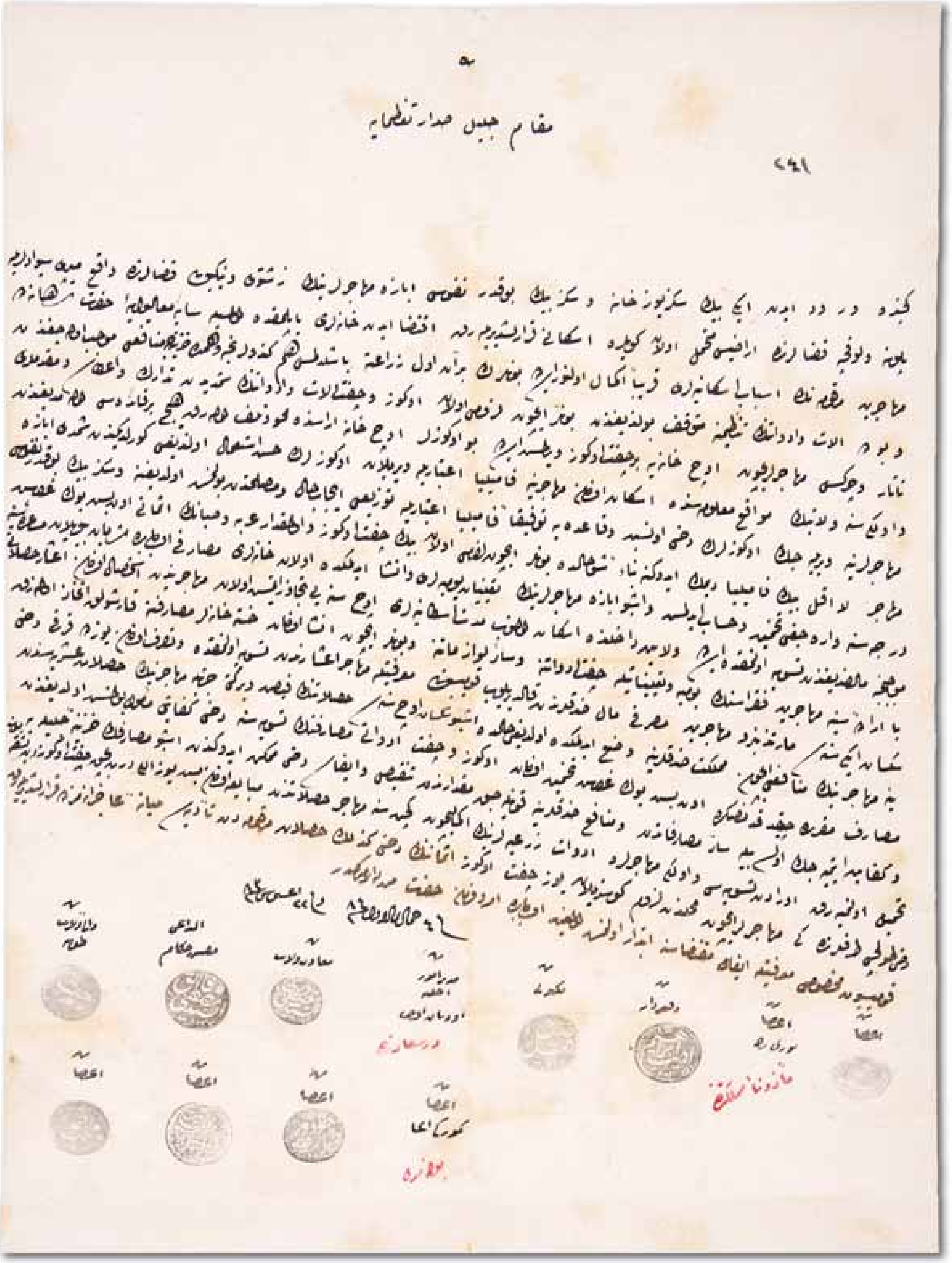
مقام جلیل صدارت عظمایه

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:03 Page 106

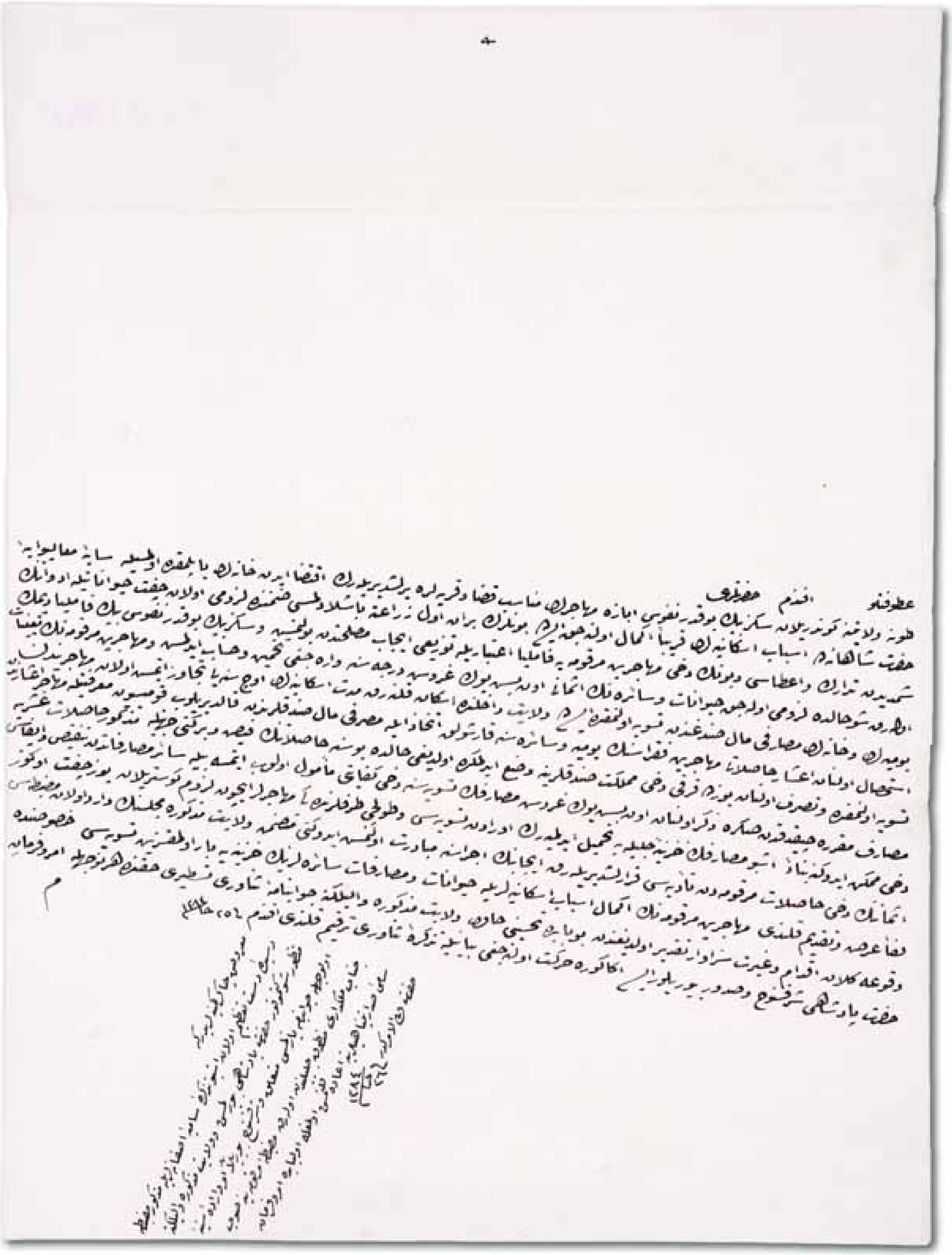

İ. DH, 567/39470

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:03 Page 107

MUHACİRİN İDARESİ MEMÛRU OSMAN PAŞA'NIN ABAZA MUHACİRLER İÇİN YAPTIĞI HARCAMALARIN ÖDENMESİ

23

Osmanlı topraklarına göç eden Abaza muhâcirlerinin acil ve çeşitli ihtiyaçları için Muhâcirin İdaresi Memûru Osman Paşa tarafından harcanan paranın Maliye Nezâretince ödenmesi

14 Ocak 1868

Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin Meclis-i Vâlâ'ya havale buyurulan takririnden müstebân olduğu vechile Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'ye hicret eden Abaza muhâcirlerinin masârıf-ı müsta‘cele ve müteferrikasına sarf olunmak üzere Hazine-i Celîle'den itâ kılınan mebâliğden devletlü Osman Paşa hazretleri marifetiyle seksen üç senesi Nisan'ı ibtidâsından Ağustos'u gâyetine kadar sarf edilmiş olan otuz üç bin sekiz yüz seksen beş buçuk guruşun icra-yı mahsûbu istizân kılınmış ve bu sûret muvâfık-ı emsâl ve maslahat bulunmuş olmağla ber-mantûk-ı takrir-i Hazinece tesviye-i muktezâsının nezâret-i müşârüniley-hâya havalesi tezekkür olundu ise de ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Ramazan sene [1]284 ve fî 19 Kanûn-ı evvel sene [1]283

Meclis-i Vâlâ azâlarının mühürleri

*

Atûfetli efendim hazretleri;

Meclis-i Vâlâ'nın mazbata-i ma‘rûzası me’âlinden müstebân olduğu vechile Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'ye hicret eden Abaza muhâcirlerinin masârıf-ı müsta‘cele ve müteferrikasına sarf olunmak üzere Hazine-i Celîle'den itâ kılınan mebâliğden İdâre-i Muhâcirîn memûru devletlü Osman Paşa hazretleri marifetiyle seksen üç senesi Nisan'ı ibtidâsından Ağustos'u gâyetine kadar sarf edilmiş olan otuz üç bin sekiz yüz seksen beş buçuk guruşun icra-yı mahsûbu zımnında Hazinece ifâ-yı muktezâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmağın ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i hazret-i

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:03 Page 108

şehriyâri müteallîk ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâveri terkîm olundu efendim.

Fî 18 Ramazan sene 1284

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mazbata-i ma'rûza meşmûl-i nazar-ı ma'âlî-eser-i hazret-i mülûkâne buyurulmuş ve tezekkür ve istizân olunduğu vechile meblağ-ı mezbûrun icra-yı mahsûbu zımnında hazinece ifâ-yı muktezâsının nezâret-i müşârünileyhâya havalesi müteallik ve şeref-sunûh buyurulan emr u irâde-i mekârim-âde-i cenâb-ı şehriyâri mantûk-ı münîfinden olarak zikr olunan mazbata yine savb-ı sâmî-i hıdîvilerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 19 Ramazan sene 1284 / [14 Ocak 1868]

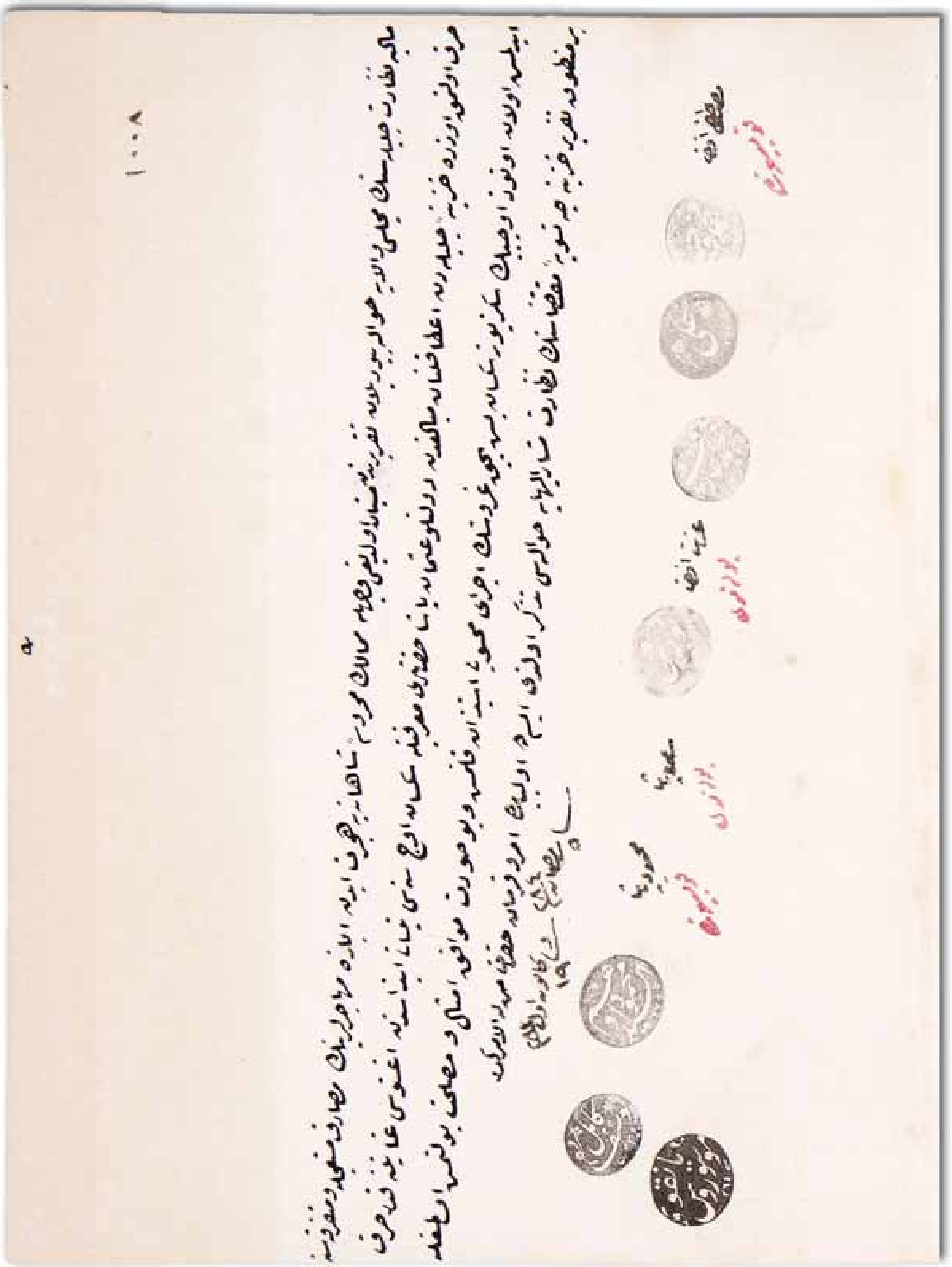

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:04 Page 110

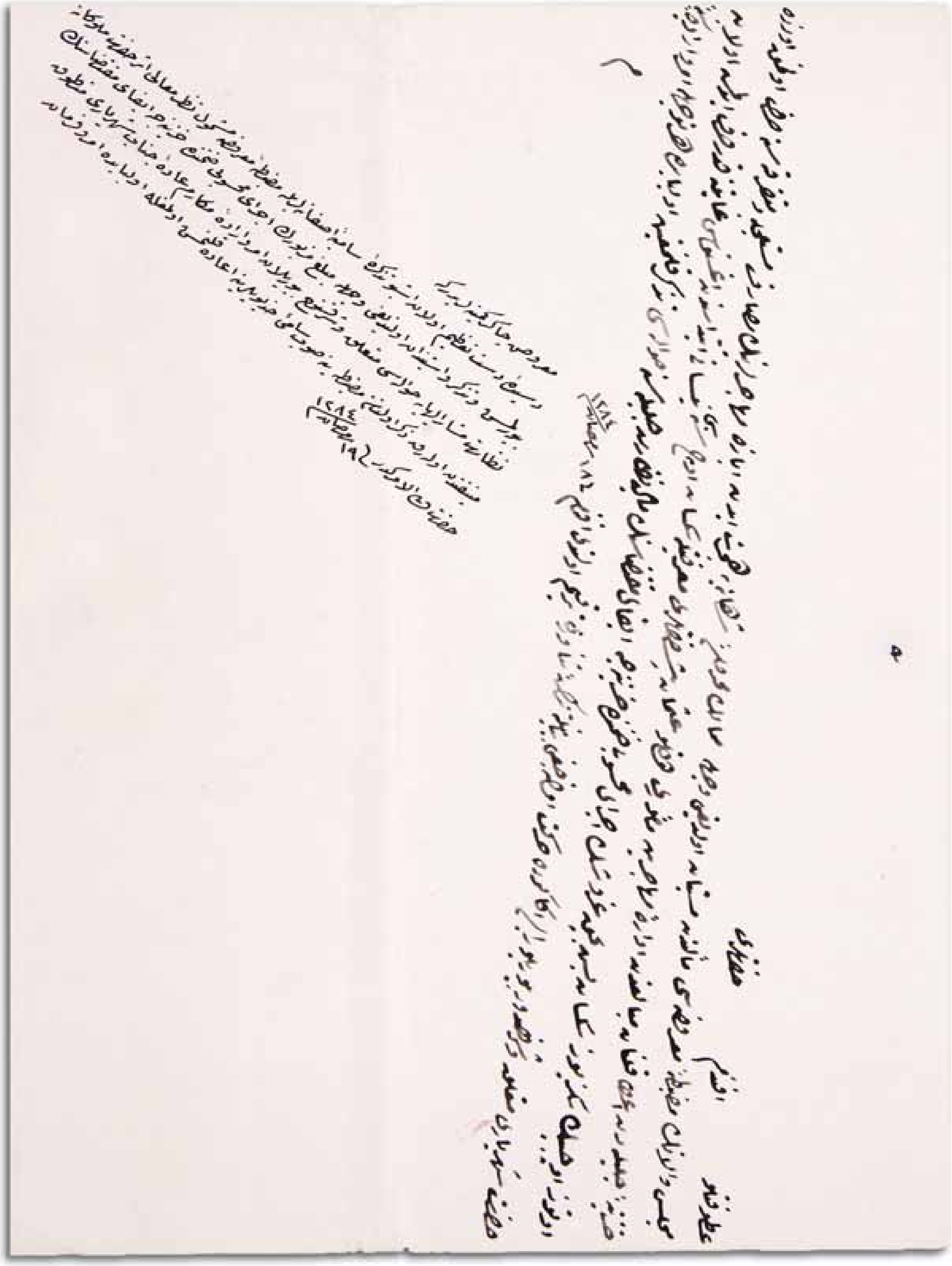

İ. MVL, 583/26193

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:04 Page 111

24

ABAZA MUHACİRLER İÇİN YAPILAN HARCAMALARIN KARŞILANMASI

Abaza muhâcirleri için yaptırılan elbise, satın alınan çoraplar ile kira bedeli, vapur navul ücreti ve memûr harcırah masraflarının Hazinece ödenmesi

6 Ağustos 1868

Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'ye hicret etmiş olan Abaza muhâcirleri için imal etdirilen elbise ve mübâyaa olunan çorab bahâsıyla bazı masârıf-ı müteferrika ve müsta'celeye sarf olunmak üzere Muhâcirîn İdare-i Behiyesi'ne zimmet kayd olunan ve Hazine-i Celîle'den ale'l-hesab sûretiyle verilen mebâliğin mikdârıyla idare-i merkûme marifetiyle vuku'bulan sarfiyâtın yekûnu.

Muhâcirîn İdare-i Behiyesi'ne zimmet kayd ile verilen 27527 guruş
Abaza muhâcirleri için mübâyaa olunduğu halde gayr-ı ez sarf Yalı Köşkü'nde kâin mahzende mevcud olarak İşkodra Kalesi için mübâyaa olunan ma'lûmü'l-mikdâr peksimed esmânından tesviye olunmak üzere imali irâde buyurulan elbise bahâsına ale'l-hesab sûretiyle itâ olunan 49000 guruş

	Guruş
	76527
Ba'demâ sûret-i sarfiyâtı aranılmak üzere şimdilik tenzili lâzım gelen	5517.5
	71009.5

	Sarfiyât Guruş
Yevmiye hâne icârı	4287.5
Muhâcirîn fukara ve bikesânına imal etdirilen elbise bahâsı	48582
Muhâcirîn hizmetiyle bazı mahallere izâm olunan memûrîn ve asâkir-i zabtiyenin harcırah ve navlları	5055
Muhâcirîn memûrlarının vuku'bulan masârıf-ı müteferrikasıyla maaş ve ücretleri	13085
	71009.5

	Guruş
Peksimed esmânının karşılık ittihâzıyla mübâyaası irâde buyurulan elbise ve çorab bahâsı olup mahsûbu iktizâ eden	45681
Küsûru olup kabul ve mahsûbu re'y-i âliye menût bulunan	25328.5

Maliye Nezâreti Celîlesi'nin Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan takriri fî 23 Rebîülevvel sene [12]85 tarihinde Maliye Dairesi'ne itâ kılınmağla kırâet olundu.

Me'âlinden müstebân olduğu üzere Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'ye hicret etmiş olan Abaza muhâcirleri için melfûf pusula mûcebince yapdırılan elbise ve mübâyaa kılınan çorab bahâsıyla masârıf-ı müteferrika ve müsta'celeye sarf olunan mebâliğden muhâcirîn idaresine zimmet kayd edilen ve muhâcirîn-i merkûme için mübâyaa olunduğu halde gayr-ı ez-sarf mevcud olup İşkodra Kalesi için mübâyaa olunan peksimed esmânından tesviye olunmak üzere imal olunan elbise bahâsına ale'l-hesab sûretiyle itâ kılınan cem'an yetmiş altı bin beş yüz yirmi yedi guruşdan ba'd-ezîn sûret-i sarfiyâtını mübeyyin defteri derûnunda başkaca mahsûbu icra olunmak üzere beş bin beş yüz on yedi buçuk guruş bi't-tenzil küsûru bulunan yetmiş bir bin dokuz buçuk guruşdan elbise bahâsı olan kırk beş bin altı yüz guruşun mahsûbu lâzım geleceği gibi mâadâsı olunan yirmi beş bin üç yüz yirmi sekiz buçuk guruşun icra-yı mahsûbu hakkında istizân-ı re'y olunmuşdur.

Reviş-i iş'âra göre zikr olunan kırk beş bin altı yüz guruş muhâcirîn-i merkûme için yapdırılan elbise itâ kılındığı misillü mebhûsun-anh olan yirmi beş bin üç yüz bu kadar guruş dahi kezâlik muhâcirîn-i merkûmeye yevmiye ve hâne kirasıyla navl-ı vapur ve memûrîn harcırahı olarak lüzûm-ı sahih üzerine sarf olunduğu anlaşılmış olmağla bunun dahi emsâli misillü Hazinece icra-yı mahsûbu umûr-ı tabiiyeden görünmeğin muhâcirîn-i merkûme levâzımâtı için sarf olunmuş olan sâlifü'z-zikr yetmiş bir bin dokuz buçuk guruşun kâmilen icra-yı mahsûbu zımnında ber mantûk-ı takrir Hazinece ifâ-yı muktezâsının nezâret-i müşârünileyhâya havalesi tezekkür olundu ise de ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 6 Rebîülâhir sene [1]285 ve fî 14 Temmuz [1]284

Şûrâ-yı Devlet ve azâlarının mühürleri

*

Atûfetli efendim hazretleri;

Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi'nin mazbata-i ma'rûzası mütâlaasından müstebân olduğu vechile Memâlik-i Mahrûsa-i Şâhâne'ye hicret etmiş olan Abaza muhâcirleri için yapdırılan elbise ve mübâyaa kılınan çorap bahâsıyla masârıf-ı müteferrika ve müsta'celeye sarf olunan mebâliğden Muhâcirîn İdaresi'ne zimmet kayd edilen muhâcirîn-i merkûme için mübâyaa olunduğu halde gayr-ı ez-sarf mevcud olup İşkodra Kalesi için mübâyaa olunan peksimed esmânından tesviye olunmak üzere imal olunan elbise bahâsına ale'l-hesab sûretiyle itâ kılınan cem'an yetmiş altı bin beş yüz yirmi yedi guruşdan ba'd-ezîn sûret-i sarfiyâtını mübeyyin defteri derûnunda başkaca mahsûbu icra olunmak üzere beş bin beş yüz on yedi buçuk guruşu bi't-tenzil küsûru bulunan yetmiş bir bin dokuz buçuk guruşdan elbise bahâsı olan kırk beş bin altı yüz guruşun mahsûbu lâzım geleceği gibi mâadâsı bulunan yirmi beş bin üç yüz yirmi sekiz buçuk guruşun dahi lüzûm-ı sahih üzerine sarf olunduğu anlaşıldığından bunların kâmilen icra-yı mahsûbu zımnında Hazinece ifâ-yı muktezâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâveri terkîm kılındı efendim.

Fî 15 R. sene [12]85

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mârru'l-beyân mazbata manzûr-ı ma'âlî-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve mebâliğ-i mezkûrenin tezekkür ve istizân olunduğu üzere ifâ-yı muktezâsının nezâret-i müşârünileyhâya havalesi müteallik ve şeref sudûr buyurulan emr u irâde-i me'âlî-âde-i cenâb-ı mülûkâne mantûk-ı münîfinden olarak mârru'z-zikr mazbata yine savb-ı sâmî-i hıdîvilerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 R. sene [12]85 / [6 Ağustos 1868]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:04 Page 114

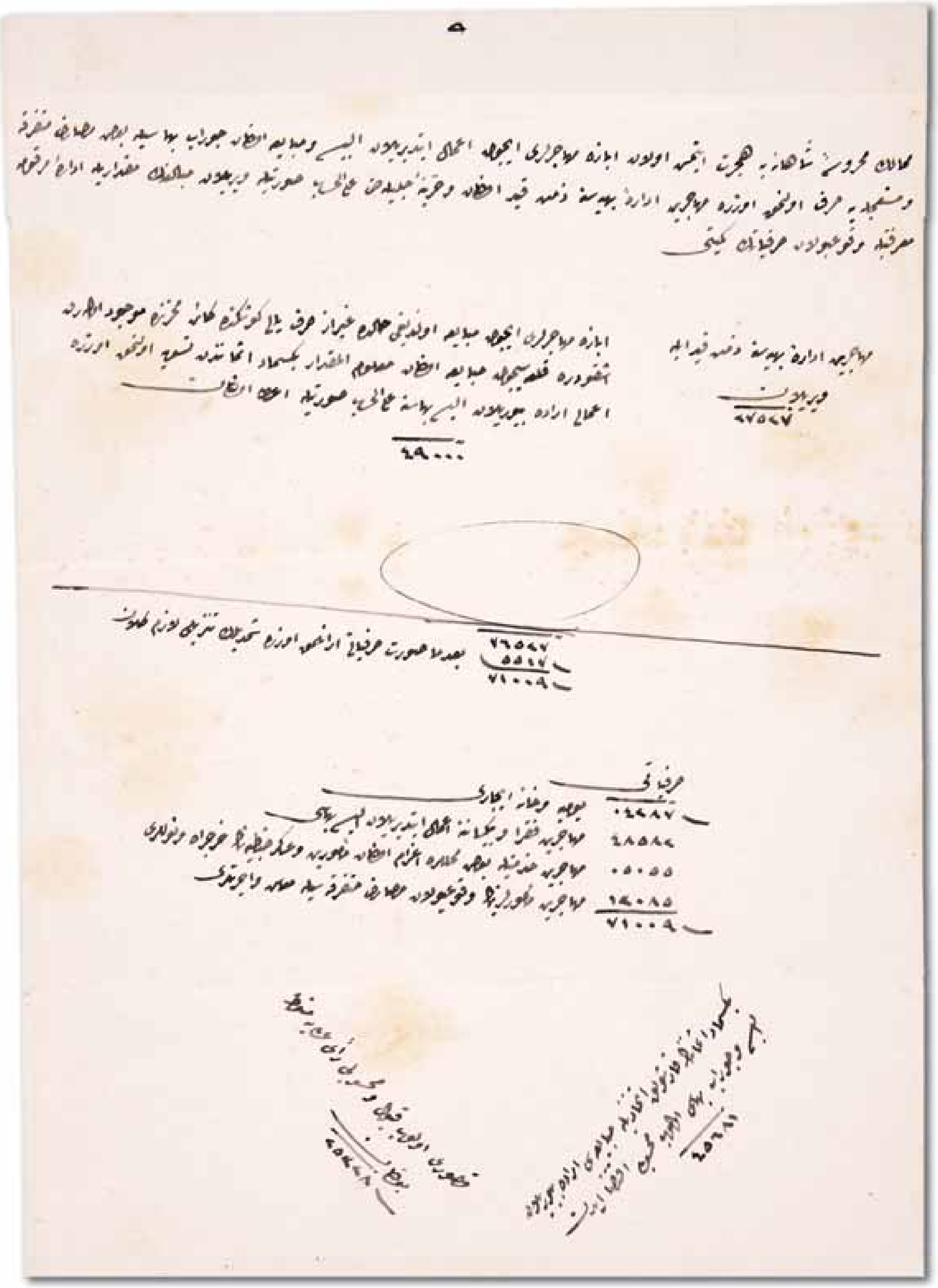

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:05 Page 115

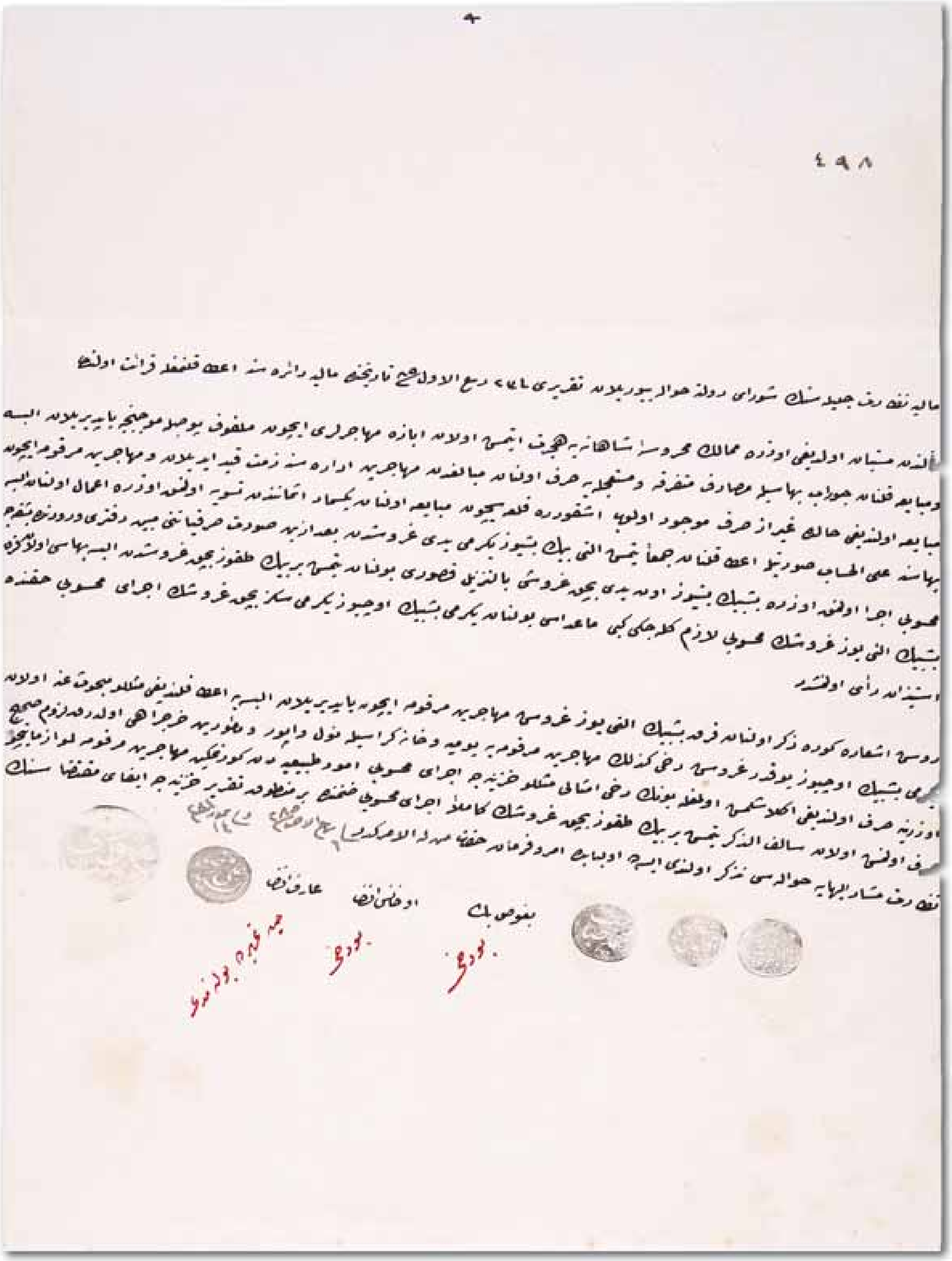

٤٩٨

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:05 Page 116

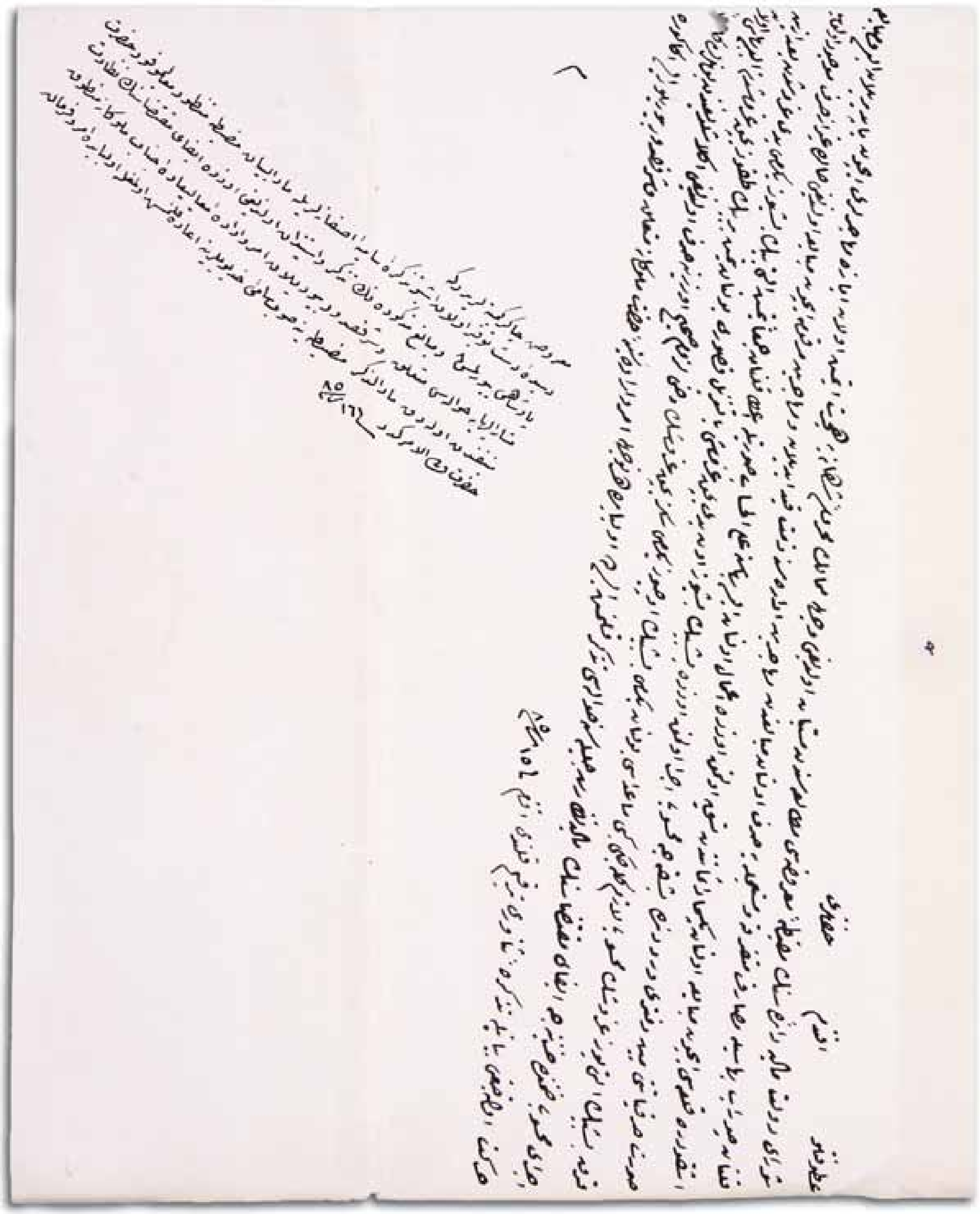

İ. ŞD, 9/455

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:06 Page 117

Tiflis

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:06 Page 118

25

KARESİ SANCAĞI'NDA MUHACİR KÖYÜNDE İNŞA EDİLEN CAMİYE İMAM-HATİP TAYİNİ

Karesi Sancağı'nın Keçideresi mevki'inde iskân edilen Çerkes muhâcirleri için inşâ edilen câminin imam-hatiplik görevine, maaşı Hazine'den ödenmek üzere söz konusu muhâcirlerden Hüseyin Efendi'nin tayin edildiği

8 Temmuz 1870

Atûfetli efendim hazretleri,

Dîvân-ı Muhâsebât'dan bi't-tanzim Maliye Nezâreti Celîlesi'nden tezyil ve tasdik kılınan mazbata-i ma'rûza mütalaasından müstebân olduğu vechile Karesi Sancağı dahilinde vâki' Keçideresi nâm mahalde müceddeden teşkil olunan karyede muhâcirîn-i Çerâkise'nin kesreti cihetiyle görünen lüzûm üzerine bina eyledikleri câmi'-i şerîfin imamet ve hitâbet cihetlerinin muhâcirîn-i merkûmeden Hüseyin Efendi uhdesine tevcihi derdest olup muhâcirîn iskân edilen mahallerde inşâ kılınan cevâmi'-i şerîfe arazisinin ekseri arazi-i emiriyeden olmasıyla arazi-i mezbûre taraf-ı eşref-i cenâb-ı şehinşahiden ve mehd-i ulyâ-yı saltanat devletlü, ismetli sultan-ı aliyyetü'ş-şân efendimiz hazretleri cenâb-ı ismet-penâhîlerinden evkâf-ı celîlelerine tashih ile evkâf-ı mezkûre kesb-i vüs'at edinceye kadar e'imme ve hutebâya itâsı lâzım gelen vezâifin muvakkaten Hazine-i Celîle'den ifâsı bâ irâde-i seniyye mukarrer olduğundan mezkûr imamet ve hitâbet cihetleri için emsâli vechile sûret-i muvakkatede olmak üzere efendi-i mûmâileyhe Maliye tahsisâtından senevî iki yüz elli guruş vazife tahsisi ve itâsı inhâ ve istizân olunmuş olmağla ber-mantûk-ı mazbata ifâ-yı muktezâsının nezâret-i müşârünileyhâya havalesi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı cenâb-ı Padişahî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 7 R. sene [1] 287

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Zîver-i dest-i tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikr olunan mazbata manzûr-ı şevket-mevfûr-ı cenâb-ı mülûkâne buyurulmuş ve husûs-ı mezkûrun ber-mûceb-i istizân nezâret-i müşârünileyhâya havalesi şeref-sunûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i mehâsin-âde-i cenâb-ı mülûkâne mantûk-ı münîfinden olarak mezkûr mazbata yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penahîlerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 R. sene [1] 287 / 8 Temmuz 1870

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:06 Page 119

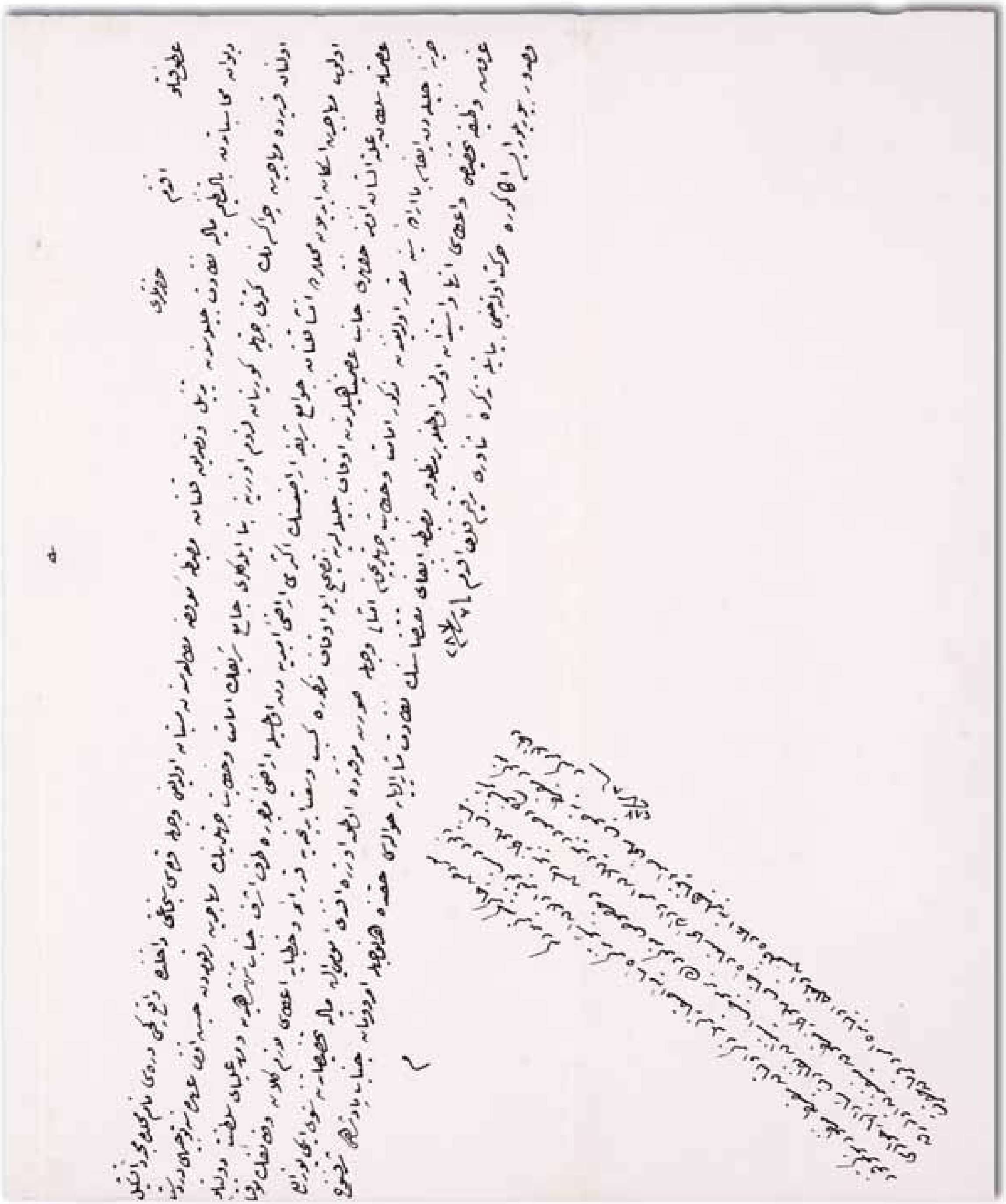

İ. DH, 614/42798

26

TRABZON'A GELEN DAĞISTAN MUHACİRLERİ İÇİN İLÂVE MASRAFLARIN MAHALLÎ GELİRLERDEN YAPILMASI

Trabzon'a gelen Dağıstan muhâcirleri için harcanmasına izin verilen altmış bin kuruşluk Hazine-i Âmire bedelinin yetersiz kalmasından dolayı ilave masrafın mahallî gelirlerden ödenerek mahsup edilmesi

24 Haziran 1873

Atûfetli efendim hazretleri,

Trabzon'a vürûd eden Dağıstan muhâcirleri masârıfı için bâ-irâde-i seniyye ifâsına me'zûniyet verilmiş olan altmış bin guruşun adem-i kifâyeti cihetiyle sarfiyât-ı vâkı'anın mikdârı doksan iki bin iki yüz on sekiz guruş yirmi iki paraya bâliğ olmuş idiğinden zikrolunan altmış bin guruşun üst tarafı bulunan otuz iki bin iki yüz on sekiz guruş yirmi iki paranın dahi seksen sekiz senesi fazla-i masârıfına ilaveten ve emsâli defterine idhalen Hazinece kabul ve mahsûb olunmak üzere emvâl-i mahalliyeden ifâsı husûsuna dair Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin takriri leffen arz ve takdim kılınmış olmağla ol bâbda irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî her ne vechile müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise infâz-ı hükm-i âlîsine ibtidâr olunacağı ifadesiyle tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 26 R. sene [1]290

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Hâme-pîrâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle takrir ma'rûz-ı hümâyûn-ı hazret-i şâhâne buyurulmuş ve istizân olunduğu üzere zikrolunan otuz iki bin bu kadar guruşun dahi Hazinece kabul ve mahsûb olunmak üzere emvâl-i mahalliyeden ifâsı müteallik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı cenâb-ı mülûkâne mantûk-ı celîlinden olarak takrir-i mezkûr yine savb-ı âlî-i Hidivîlerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 R. sene [1]290 / [24 Haziran 1873]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:07 Page 121

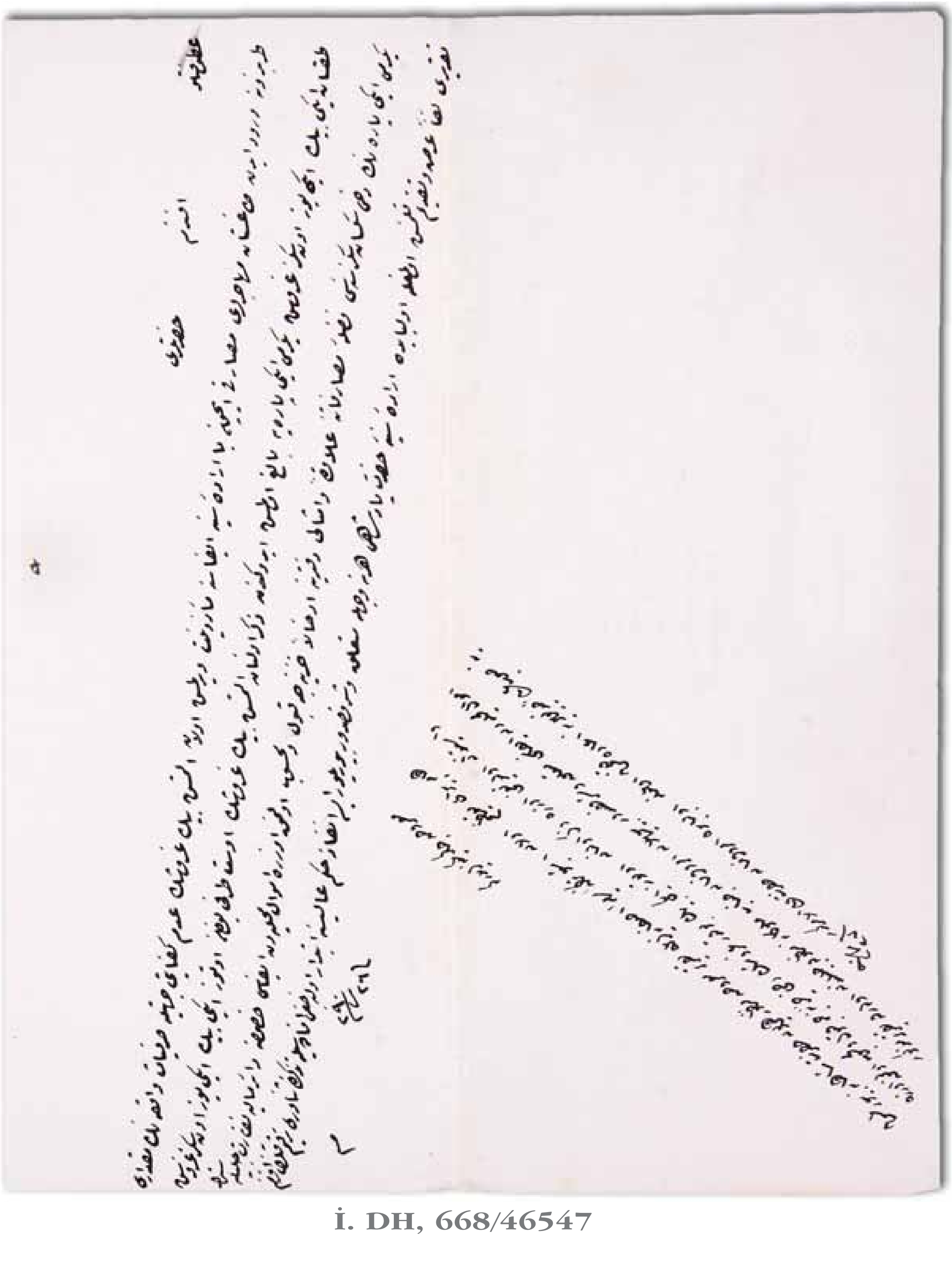

İ. DH, 668/46547

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:07 Page 122

27

ABAZA MUHACİR ÇOCUKLARININ EĞİTİMİ İÇİN DİL BİLEN ÖĞRETMENLER BULUNMASI

Ankara'da yerleştirilen Abaza muhâcir çocuklarının eğitimi için nüfus miktarlarına göre görevlendirilecek Abaza dilini bilen öğretmenlerin seviyeleri ile ne kadar ücretle istihdam edileceklerinin araştırılarak bildirilmesi

17 Haziran 1878

Ankara Vilâyet-i Celîlesi'ne

Vilâyet-i celîlelerine nakil ve iskân edilen Abaza muhâcirleri etfâlinin talim ve terbiyeleri vesâitinde ittihâzı lâzım gelip işbu mektebler için Yozgad Sancağı'nda Levzâde karyesinde Çökezâdeler marifetiyle taharrî olunur ve teşvikât-ı lâzıme icra ediliyor ise sıfat-ı matlûbeyi hâiz muallimler bulunacağı Trabzon Vilâyeti Mektubî Kalemi hulefâsından olup bu defa Dersaâdet'e gelmiş olan Çerkes Mahmud Nedim Efendi tarafından ihtar olunmuş olmağla Abaza lisânına âşinâ olarak bulunabilecek muallimlerin iktidarları ne derecedir ve ne mikdâr maaş ile istihdamları kâbil olur ve muhâcirîn-i mezkûre ne kadar nüfusdur buraların tahkik ve iş'ârına himem-i seniyye-i vilâyet-penâhîlerinin şâyân buyurulması bâbında.

Fî 16 C. sene [12]95 ve fî 5 Haziran sene [12]94 / [17 Haziran 1878]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:07 Page 123

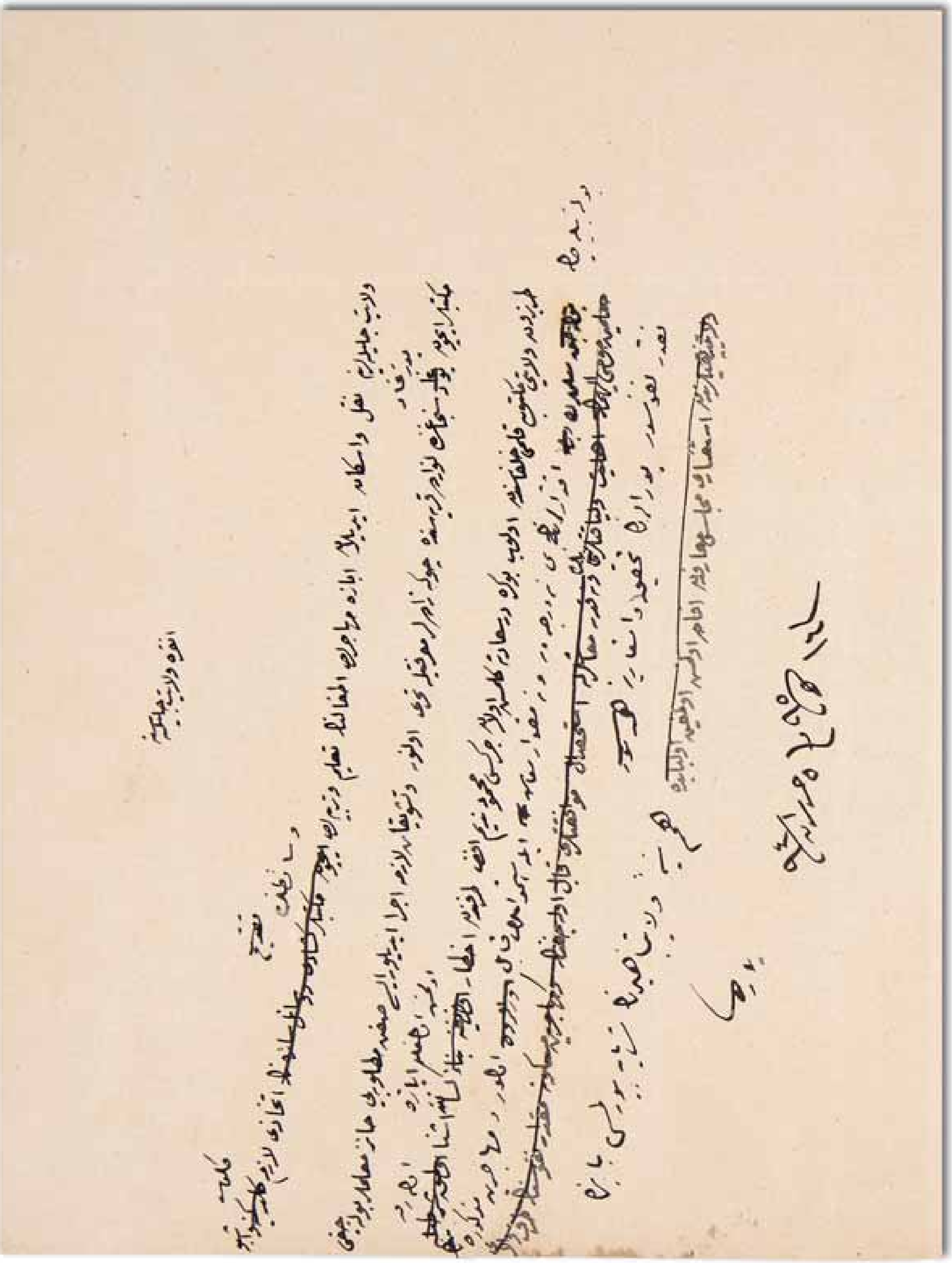

MF. MKT, 57/57

28

SAYILARI YÜZBİNLERİ AŞAN MUHACİRLERE UCUZ KREDİ VERECEK BİR BANKA KURULMASININ GEREKLİ GÖRÜLDÜĞÜ

İstanbul'da bulunan altmış bin, Anadolu'ya gönderilen iki yüz bin ve sayıları daha da artacağı ifade olunan muhâcirlerin ihtiyaç duyulan ev inşaat ve ziraat malzemelerinin masrafları için düşük faizle borç para verecek bir bankanın kurulmasının gerekli görüldüğü

23 Ocak 1880

Rivayât-ı vâkı'a-i mevsûkaya nazaran el-hâletü hâzihî Dersaâdet'de mevcud olan muhâcirînin adedi zükûr ve inâs olarak altmış bin râddesinde olup geçen seneden beri Bulgaristan ve Şarkî Rumeli'ye sevk olunan ve kendiliklerinden giden muhâcirînin orada barınamayıp hulûl-i mevsim-i baharda bu tarafa dökülüb gelecekleri ifade olunmaktadır. Muhâcirîn-i merkûmenin memleketlerinde yerleşmemelerinin sebeb-i müstakilli hâne ve süknâları ihrâk ve ifnâ edilmiş olması ve bununla beraber ziraat için lüzûmu olan çift hayvanâtı ve tohum ve âlât ve edevât-ı lâzımenin mefkûd bulunması kaziyyesi olduğundan mahall-i merkûmede bulunan muhâcirînin yerlerinden kımıldamayıp temekkün ve istikrarları kendilerine hâne ve süknâlarının inşâsı ve hayvan ve tohum iştirâsı için icab-ı mikdâr akçe tedârik ve itâsına mütevakkıf olup hâl-i hâzır-ı hazine ise bu sûrete asla müsâid olmadığından muhâcirîn-i merkûmeye mutasarrıf oldukları arazinin terhiniyle ve ehven fâizle akçe ikrâz edecek bir banka tesisi derece-i vücûbda olup eğerçi geçende arz olunduğu üzere ashâb-ı emlâkdan bazı muteberân-ı muhâcirînin rica ve iltimâsları üzerine böyle bir banka tesisine muvâfakat etmiş olan İngiltereli Hanson tarafından teklif olunan şerâitden bazıları ağırca görünüp de kendisi dahi tadiline muvâfakat etmediği veyâhûd diğer bir sebeb ve hikmete mebnî böyle bir ruhsatın mûmâileyhe itâsı karîn-i cevâz olamamak lâzım geldiği halde gerek Bulgaristan ve Şarkî Rumeli'de bulunan ve gerek Anadolu'nun mevâki'-i muhtelifesine izâm olunup esbâb-ı meşrûhâdan dolayı yerleşdirilmeleri kâbil olamamış olması cihetiyle bî-mekân olarak ötede beride sürünmekde olan muhâcirînin gerek oralarda ve gerek Rumeli cihetinde îvâ ve iskânlarının mevkûfun-aleyhi olan akçeyi muhâcirîn-i merkûmeye ikrâz edecek bir bankanın teşkil ve tesisi esbâbının istihsaline bir an ve dakika fevt edilmeyerek şimdiden kemâl-i germî ile teşebbüs olunması ve Rumeli muhâcirîni ile Anadolu'ya gönderilen iki yüz bini

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:07 Page 125

mütecâviz nüfus işbu hulûl edecek mevsim-i sayfda dahi sûret-i kat'iyyede birleşdirilemeyip de ayak üzere ve hâl-i perişanî ve sefâletde kalacak olurlar ise çünkü bunların bir buçuk seneden beri çekmedikleri felâket kalmamış ve husûsiyle nisvân ve sıbyânı pek aşırı zedelenmiş olduklarından nısfından ziyâdesinin telef olacakları meczûm olduğuna ve buna ise velî-nimet-i bî-minnetimiz efendimiz hazretlerinin âfâk-gîr-i iştihâr olan merâhim ve işfâk-ı mülûkâneleri hiçbir vechile kâ'il olamayacağına binâen nice yüzbinlerce nüfusun muhâfaza-i hayatları ile husûl-i rahat ve âsâyişlerini mûcib olacak çare-i münferidin evkât-ı âdiyede kabul olunamayacak bazı şerâit derpîş olunsa dahi husûle getireceği maksadın nazar-ı itibara alınması icab edeceğinin arz ve beyânına cür'et kılınır.

Ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 10 S. sene [1]297 / [23 Ocak 1880]

Safvet

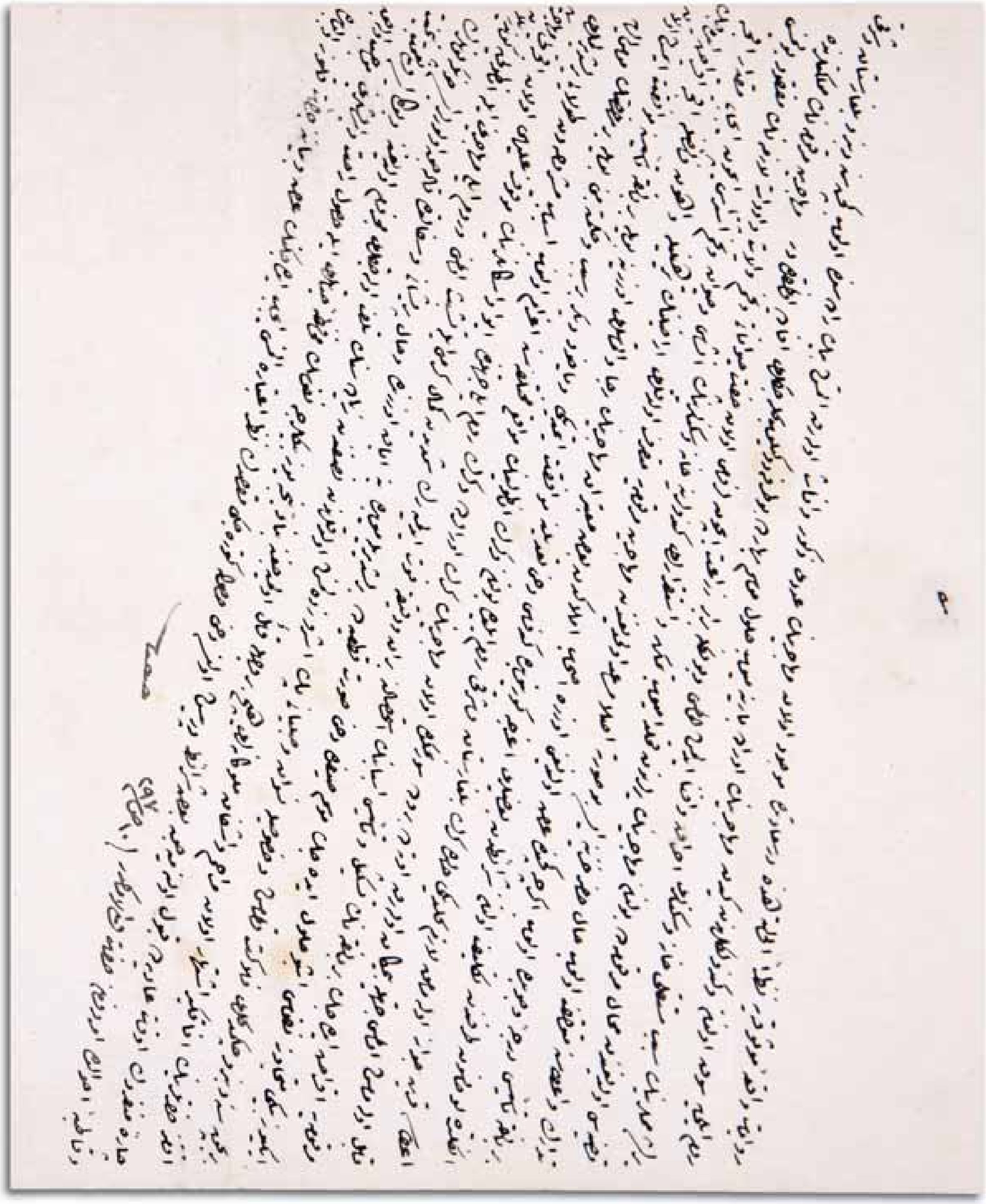

Y. EE, 44/127

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:08 Page 127

YETİM ÇOCUKLARIN VE DUL MUHACİRLERİN TOPLANARAK TOPHÂNE-İ ÂMİRE VE SANAYİ MEKTEBİNE GÖNDERİLMELERİ

Sokaklarda bulunan yetim ve kimsesiz muhâcir çocuklarının toplanarak Tophâne-i Âmire ve Sanayi Mektebi'ne teslim edildikleri, diğerlerinin de toplanmaya devam edileceği

25 Aralık 1881

29

Merâhim-efzâ-yı sunûh ve sudûr buyurulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Hilâfet-penâhînin tebliğ edilen hükm-i celîli üzre sokaklarda bulunan muhâcir çocuklarından şimdiye kadar iki yüz yirmi iki çocuk toplatdırılıp bunların li-ecli'l-istihdam otuz dördü Mekteb-i Sanayi'e ve yüz seksen sekizi Tophâne-i Âmire'ye teslim olunmuş olduklarına ve o misüllü etfâlin pey der-pey celb ve cem'ine mütemâdiyen ikdâm ve itina olunmakda idüğine dair Şehremanet-i Behiyyesi'nin tezkire-i cevabîyesi melfûf müzekkire ile beraber manzûr-ı âlî buyurulmak üzere leffen arz ve takdim kılındı efendim.

Fî 3 Safer sene [12]99 ve fî 12 Kanûn-ı evvel sene [12]97 / [25 Aralık 1881)

Said

*

Mekteb-i Sanayi'e Gönderilen Etfâl Def'a 1 aded	Nefer 34 aded
Tophâne-i Âmire'ye gönderilen Etfâl 7/8	188/222

Bîkes eytâm ve erâmil muhâcirînin celb ü cem'iyle Tophâne-i Âmire ve Mekteb-i Sanayi'e izâm ve irsâlleri irâde-i merhamet-mu'tâde-i cenâb-ı şehriyâri iktizâ-yı celîlinden olduğu hakkında şeref-vârid olan tezkire-i sâmiye-i hazret-i Vekâlet-penâhî mûceb-i âlîsince şimdiye kadar celb edilen etfâlden Tophâne-i Âmire Sanayi Alayı'na ber-arz-ı bâlâ yedi defada yüz seksen sekiz ve Mekteb-i Sanayi'e bir defada otuz dört ki, cem'an iki yüz yirmi iki çocuk gönderilip etrafdan dahi pey der-pey celb ü cem' edilmekde olduğunun beyânına ictisâr kılındı.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Muharrem sene [12]99 ve fî 7 Kanûn-ı evvel sene [12]97

Şehremaneti Müfettişi
Mustafa

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:08 Page 128

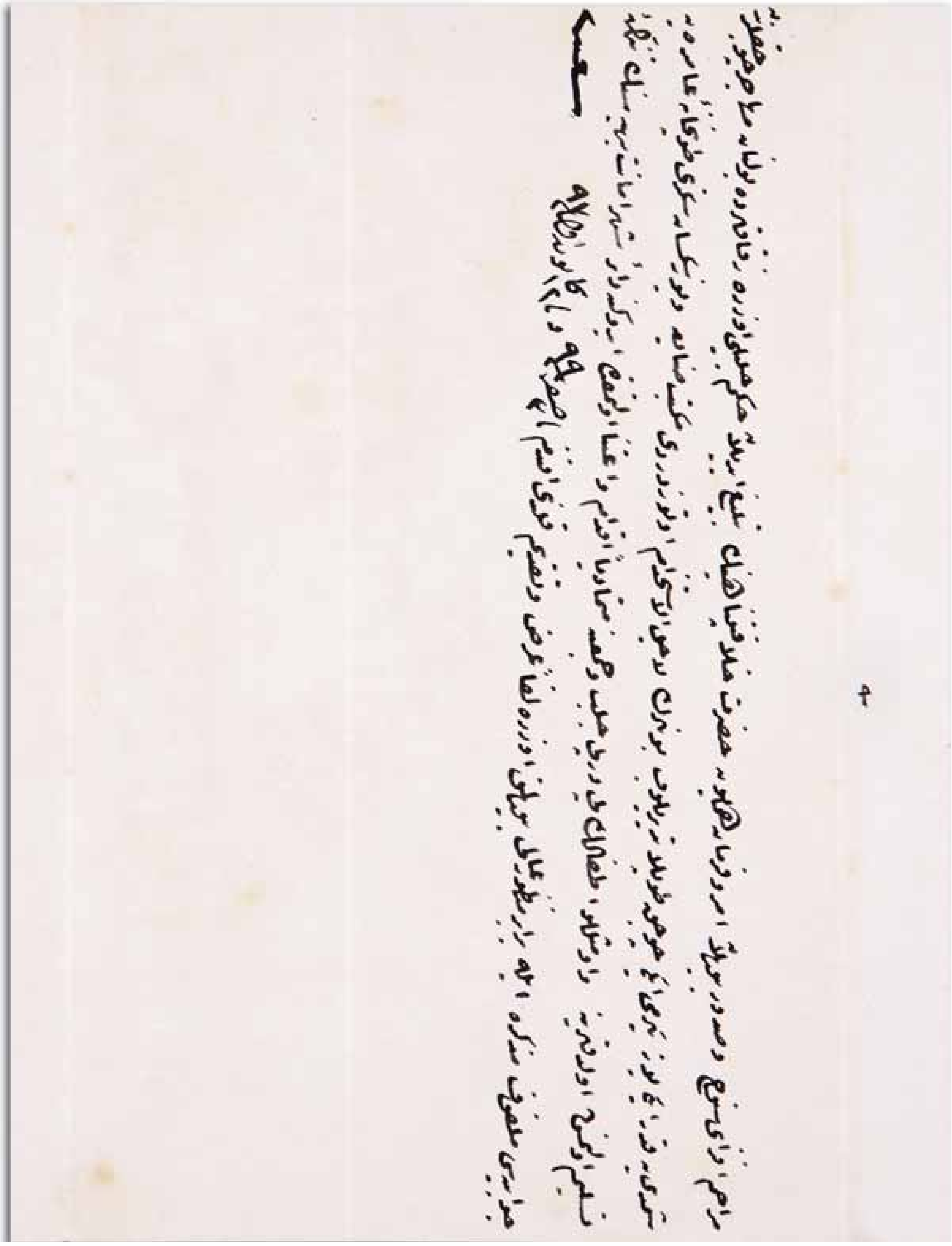

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:08 Page 129

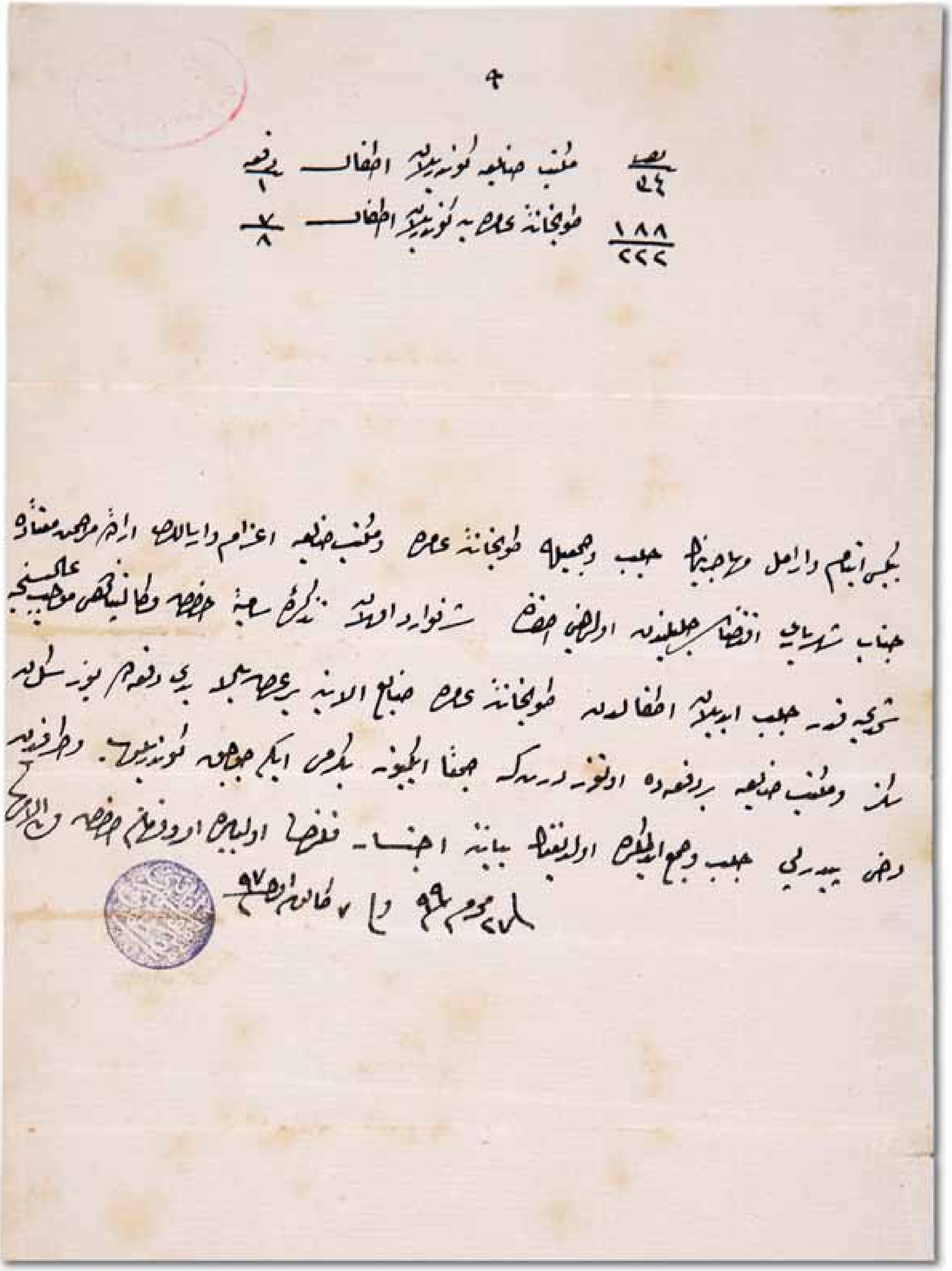

Y. A. HUS, 169/30

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:08 Page 130

Önemli İskan Merkezlerinden Bursa

30

İSTANBUL'DA TOPLANAN VE TAŞRAYA SEVKEDİLECEK OLAN MUHACİRLERİN LİSTESİ

Rumeli ve Kafkasya'dan gelerek Bayezit, Sultanahmed ve Fatih muhâcir şubelerinde toplanan çeşitli ırklardan muhâcirlerin dul, yetim ve çocuklarından barınmak ve istihdam edilmek üzere İstanbul'da kalacaklar ile taşra vilâyetlere sevk edilecekleri gösteren liste

19 Eylül 1882

Dersaâdet'de bulunan muhâcirînin mikdârını mübeyyin Muhâcirîn Komisyonu'ndan celb edilen cedveli manzûr-ı seniyye-i cenâb-ı Padişahileri buyurulmak üzere merbûten takdim-i pîşgâh-ı seniyye-i hazret-i mülûkâneleri kılınmışdır. Mündericâtından muhât-ı ilm-i âlî-i hazret-i şehriyârileri buyurulacağı üzere eğerçi icrası husûsuna emr u fermân buyurulduğu halde artık ba'demâ Dersaâdet'de muhâcir nâmı kalmamak ve hilâf-ı rıza-yı âlî bir hâl ve hareket vuku'a gelmemek üzere mezkûr cedvelde mikdârı beyân olunan erâmil ve eytâmın Memâlik-i Şâhâneleri'nin her tarafında olduğu gibi şehremanetine tevdi' ve ihalesiyle oradan idare ve iâşesi ve bunların içinde bulunan güçlü ve kuvvet[li]lerinin istekleri olduğu halde bir maaş-ı muayyene ile ahali-i kadîmeye hizmetci verilmesi ve erkek çocuklardan okutmak ve yazdırmak ve sanat tahsil etdirmeğe şâyân olanlarının Tophâne ve Tersane-i Âmire Sanayi Alayları'na ve mekâtib-i askeriyeye yerleşdirilmesi ve bunlardan mâadâ kalanların idarelerine medâr olmak üzere şehremanet-i âliyesinin taahhüdüyle asâkir-i şâhânenin içlik esvâbının dikdirilmesi ve bu eytâmın cümlesi bir mahalde ikâmet ve beytûtet üzere Muhâcirîn Komisyonu İdaresi'nde olup Gülhane'de kâin dairenin eytâmhâne ittihâz kılınması ve burada ikâmeti arzu edenlerin tarih-i ilândan itibaren ahali-i kadîmeden addiyle haklarında yerli muâmelesi olunmak üzere defterinin şehremanetine itâsı ve berây-ı iskân taşraya gideceklerin dahi sevk ve izâmları husûsuna mübâşeret olunması zımnında emr u irâde-i merâhim-âde-i cenâb-ı Padişahilerinin şeref-sünûh ve sudûr buyurulması bâbında emr u fermân efendimizindir.

Mühür
[Süleyman]

*

Bidâyet-i Mesele-i zâileden işbu doksan sekiz senesi Ağustos gâyesine kadar Dersaâdet'e bi'l-vürûd berây-ı îvâ vilâyât-ı şâhâne'ye sevk ve isrâ olunan ve gayr-ı ez-sevk el-yevm Dersaâdet'de bulunan muhâcirînin mikdâr-ı hâne ve nüfusuyla teferruât-ı sâiresini şâmil cedveldir.

Yekûn		Rumeli		Çerkes		Dağıstan		Tatar ve Nogay		Sohum ve Abaza		Batumlu		Boşnak ve Arnavud		Musevî			
Nüfus	Hâne	Nüfus	Hâne	Nüfus	Hâne	Nüfus	Hâne	Nüfus	Hâne	Nüfus	Hâne	Nüfus	Hâne	Nüfus	Hâne	Nüfus	Hâne	Esâmî-i mevâki‘	Mülâhazât
6662	1665	5403	1350	50	13	-	-	800	200	23	6	43	11	343	85	-	-	Bayezid Muhâcirîn Şubesi dahilinde bulunan	Bidâyet-i meseleden doksan yedi senesi Şubatı gâyesine kadar vürûd edenlerden gayr-ı ez-sevk küsûru
9632	2408	6356	1589	376	94	30	8	2611	652	-	-	259	65	-	-	-	-	Sultanahmed Muhâcirîn Şubesi dahilinde bulunan	
8238	2059	6712	1678	5	1	-	-	1032	258	-	-	103	26	386	97	-	-	Fatih Muhâcirîn Şubesi dahilinde bulunan	
1445	361	1108	277	-	-	-	-	80	20	-	-	-	-	257	64	-	-	Eyüb Muhâcirîn Şubesi dahilinde bulunan	Bidâyet-i meseleden doksan yedi senesi Şubatı gâyesine kadar vürûd edenlerden gayr-ı ez-sevk küsûru
3750	933	2779	694	225	53	117	29	482	119	-	-	-	-	-	-	147	37	Beyoğlu Muhâcirîn Şubesi dahilinde bulunan	

Üsküdar Muhâcirîn Şubesi dahilinde bulunan	Yekûn	Doksan sekiz senesi Martından sene-i merkûme Ağustosu nihayetine değin vürûd eden			Mezkûr doksan sekiz senesi Martından sene-i merkûme Ağustosu gayesine kadar berây-ı iskân vilâyât-ı şâhâneye sevk edilen	El-yevm Dersaâdet'de mevcud olan
5	5	42	-	42	-	42
20	20	167	-	167	-	167
1	1	247	250	497	-	497
1	1	897	1000	1987	-	1987
65	65	167	750	917	750	167
246	246	651	3000	3651	3000	651
-	-	6	-	6	-	6
-	-	23	-	23	-	23
79	-	1328	-	1328	-	1328
314	-	5319	-	5319	-	5319
-	-	37	-	37	-	37
-	-	147	-	147	-	147
4	-	165	-	165	-	165
18	-	674	-	674	-	674
905	1317	7810	1145	8955	300	8655
3620	5268	31246	4543	35798	1219	34570
1059	1317	9802	2145	11947	1080	10897
4219	5628	39214	8543	47757	4219	43538

Beyânı:

	Hâne	Nüfus
Dul ve bîkes olup Dersaâdet'de kalacak olan	2300	9216
Mesâî-yi zâtıyeleriyle ta'ayyüş ederek Dersaâdet'de kalacaklarını beyân eden	4927	19640
Rumeli-i Şarkî Vilâyeti ahalisinden olup me'vâ-yı kadîmlerine sevklerini arzu eden	1512	6050
Bulgaristan ve Rumeli-i Şarkî ahalisinden olup arzuları vechile Anadolu'nun mahall-i münasibesine sevkleri derdest olunan	2158	8732
	10897	**43538**

Yalnız kırk üç bin beş yüz otuz sekiz nüfusdur.
Fî 7 Eylül sene [12]98 / [19 Eylül 1882]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:09 Page 135

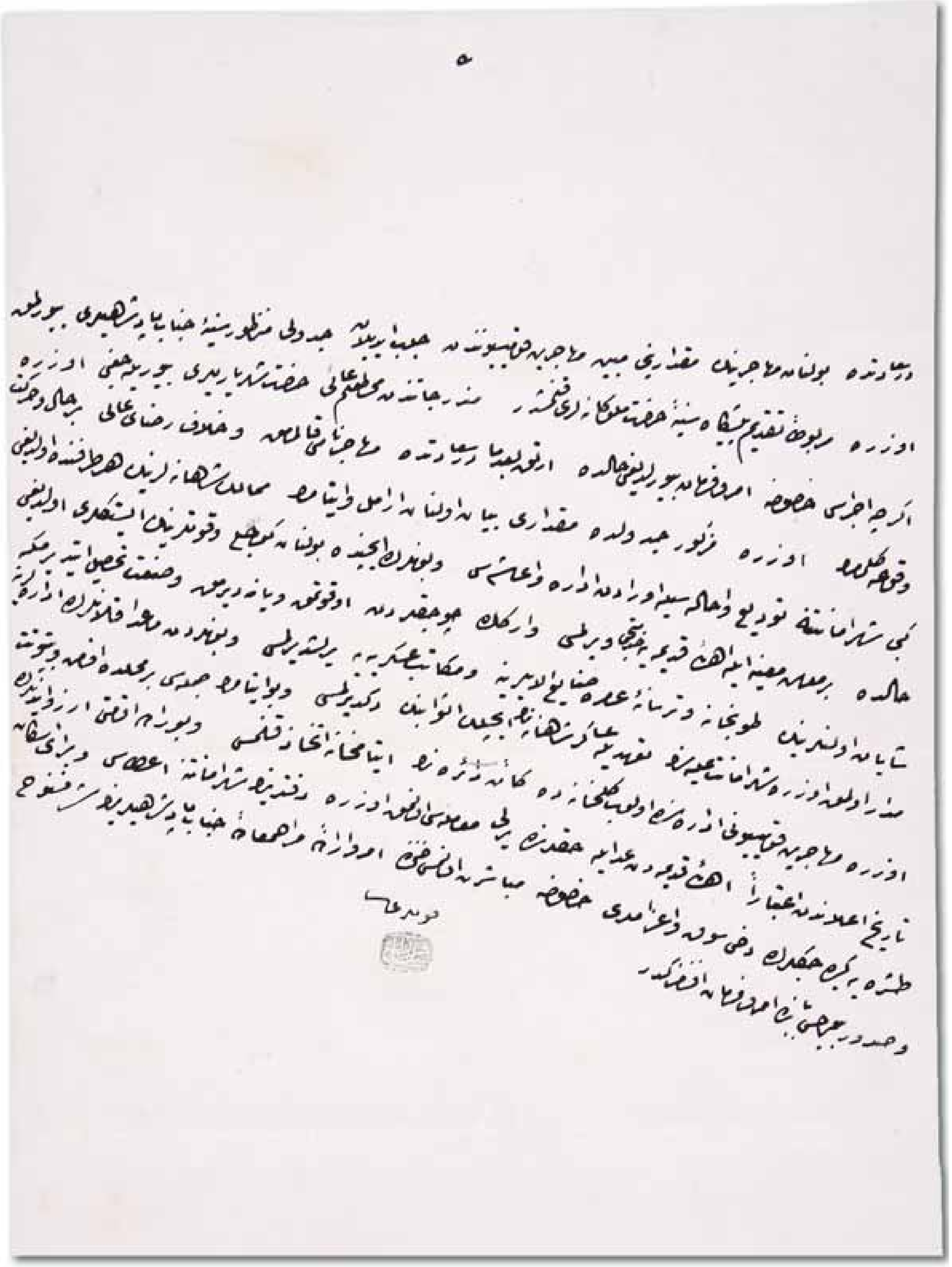

درسعادتده بولنان مهاجرینك مقدارلری و تفریق تفرعات سائره‌سنی مبین جدولدر

ملاحظات	اسکله و مواقع	خانه	نفوس	خانه
		موجودی		وارداوار
[illegible]	مابینده مهاجرین سفینه‌سی داخلنده بولنان	.	.	٥٥
	سوق احمد	.	.	.
	فاتح	.	.	٩٦
	ایوب	.	.	٦٤
	بالاطلی	٤٧	١٦٧	.
	بشکطاش	٥	٩٠	١
	اسکدار	.	.	.
	یکون	٩٩	١٦٦	٩٩٧
طقوزیوز الی خانه مهاجرین ... وروداتدن		.	.	٤٥٠
		٩٩	١٦٦	٩٩٧
مذکور ... اسکله ... ایدیلدن		—	—	—
الیوم درسعادتده موجود اولان		٩٩	١٦٦	٩٩٧

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:10 Page 137

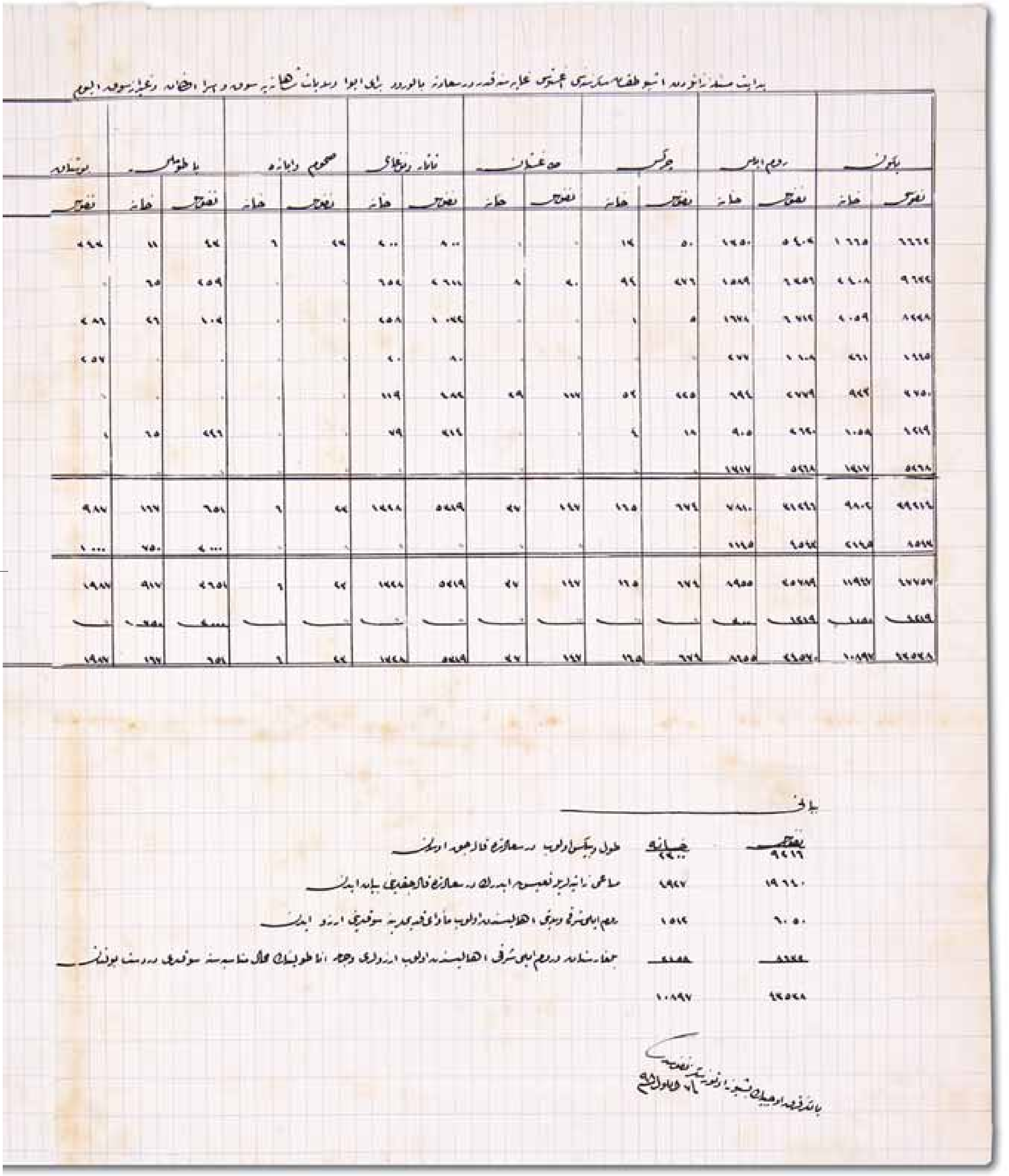

Y. PRK. KOM, 3/68

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:10 Page 138

31

PADİŞAH YÂVERİ NUSRET PAŞA'NIN İSTANBUL MUHACİR KOMİSYONU HAKKINDAKİ RAPORU

İstanbul'daki muhâcirlerin süratlice iskân edilmeleri husûsunda Padişah tarafından nakit sıkıntısı çekilmemesi için her türlü imkân esirgenmediği halde hâlâ yerleştirilemeyen birçok fakir muhâcirin bulunmasının sebeblerine dair İstanbul Muhâcir Komisyonu'nda görevlendirilen Yâver Nusret Paşa'nın yaptığı tahkikâtın raporu

13 Aralık 1883

Yâver-i ekrem-i hazret-i şehriyâriden devletlü Nusret Paşa hazretlerine mahsûsdur.

Memâlik-i Mahrûse-i Şâhâne'de bulunan muhâcirînin iskân emr-i ehemminin sürat-i icrası matlûb-ı âlî-yi cenâb-ı tacdârî olup külfet-i nakdiye vesâirece şimdiye kadar dirîğ-i lutf ve inâyet-i seniyye buyurulmamış olduğu halde el-yevm emr-i iskânları tamamıyla icra olunamayarak Dersaâdet'de ve taşralarda hâlâ iskân edilmemiş pek çok fukâra-yı muhâcirîn bulunduğundan bunların ve ba‘demâ vürûd edeceklerin bir-kadem-i akdem yerleşdirilip ziraate sevkiyle sefâletden vikâyeleri esbâbının istikmâli emrinde şeref-sânih ve sâdır olan irâde-i merhamet-âde-i hazret-i zıllullâhiye mugâyir Dersaâdet Komisyonu'nca meşhûd olan muâmelât ve harekâtı mübeyyin layiha-i kemterânemdir.

Arz ve izâha hâcet olmadığı ve cümlenin ma‘lûm ve müsellemi olduğu üzre şimdiye kadar muhâcirîn uğurunda istihdam olunan memûrîn için edilen sarfiyât hadden efzûn olduğu halde iskân maddesinin hâlâ netice-pezîr olmaması şu vakt-i müzâyakada Hazine-i Celîle'nin ızrârını mûcib olduğundan muhâcirîn-i merkûmenin temin-i refahiyeti ve hazine-i müşârünileyhânın beyhûde sarfiyâtdan vikâyesi memûrîn-i Devlet-i Aliyye'nin akdem-i vezâifinden bulunmuş olduğu derkârdır.

El-yevm mezkûr komisyonda mevcud bulunan muvazzaf azâ ve ketebenin kesreti maslahatı yekdiğere atıfla tehirât husûlünü ve masârıfât-ı zâideyi bâ‘is olduğu âşikâr.

Esasen muhâcirîn idaresi taht-ı riyâset-i cenâb-ı mülûkâneye alınarak hüsn-i iskân ve tavtînleri ehass-ı âmâl-i merâhim-iştimâl-i şâhâneden bulunmuş iken

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:10 Page 139

komisyon-ı mezkûr reisi atûfetli Rıza Beyefendi irâde-i seniyyesini istihsal etmeksizin hod-be-hod Sevkiyât Komisyonu'nu lağv eylemesinin sebebi azâlarının fahrî olarak devam ve sebâtı ve fukâra-yı muhâcirînin tavtîn ve îvâları yolunda senelerce çalışıp metbû'-ı mufahhamlarına ibrâz-ı sadâkat ve gayret ederek taltif ve tesrîrleri zât-ı Hilâfet-penâhîce arzu olunur mevâddan bulunduğu müsellem iken reis-i müşârünileyhin garaz ve nefsâniyetden hem azâları mükâfatdan mahrum ve hem de açığa çıkarması adalet-i seniyyeye mugâyir bulunmuşdur.

İdare Komisyonu'nun lağvıyla yalnız Sevkiyât Komisyonu'nun bâki kalması muhassenâtı mûcib ve menfaat-i Hazine-i Celîle'yi câlib bulunduğu halde bilakis İdâre Komisyonu'nda bulunan muvazzaf azâ ve ketebenin mikdârı altmışa iblâğ edilmiş ve bunlar tecrübesi sebkat etmemiş lüzûmsuz genç bir takım zevâtdan ibaret bulunmuşdur.

Sevkiyât Komisyonu'nun lağvından dolayı muvazzaf memûr ve ketebeye tahsis kılınan maaşın nizâmen hazine-mânde edilmesi lâzımeden bulunmuş olduğu halde bunun da irâde-i seniyyesi istihsal edilmeksizin memûrîn-i mevcude maaşlarına zam ve ilave olunduğu istihbar kılınmışdır.

Muhâcirîn vürûd etdikce mahall-i iskâna izâm ve vapura irkâbında beher nüfusa birkaç kıyye peksimedin ve nısf ve tam navulları için idare veznesinden verilmesi lâzım gelen akçenin muhâcirîn tarafından mürâcaat olundukca "akçemiz yokdur" cevabı verilmekde ve şu cihetle muhâcirînin dahi sevki maddesi tas'îb edilmekde olduğundan biçareler Bahçekapısı'nda vesâir mahalde sefil ve perişan bir halde beş-on gün müsâferetle kaldıkları zaman nakd-i mevcudlarını şu müddet-i kalîle zarfında sarf ve istihlâk eyledikleri müşahede olunmakdadır.

Maaşlarını devâir-i sâire maaşâtı sırasında almaları lâzım geldiği halde mugâyir-i hakkaniyet olarak muhâcirînin sevkine mahsûs olup beher hafta idare veznesine vürûd eden akçenin reis-i müşarünileyhin emriyle derhal kendi maaşlarına tevzi' eylemekde olmaları imtidâd etdikce muhâcirînin sefâlet ve perişaniyetden kurtarılamayacağı tabiidir.

Muhâcirîn hastahânesinde vuku'bulmakda olan ihtilâsât derece-i nihâiyeye vardırıldığı geçen sene mübâyaa olunan hatab ve kömür hakkında vuku'a gelen sirkat maddesinin bir seneden beridir henüz tahkikât-ı mükemmele icra olunmamakla sabitdir.

Hastahâne-i mezkûre için mübâyaa olunan eczâ ve sulfato vesâir eczâ-yı tıb-

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:10 Page 140

bîyenin isti‘mâle gayr-ı sâlih olup hastagâna gayetle muzır olduğu bedîhîdir.

Geçen sene reis-i müşârünileyhina mahrem-i esrârı ve umûr-ı beytiyesinde vekil-i harc hizmetiyle istihdam olunan Giridli Kâmil Ağa müşârünileyhin dairesince beş on bin guruş kadar ihtilâs vuku‘bulduğu halde mu’ahharan ağa-yı mûmâileyhi hastahâne gibi mutenâ bir mahalle vekil-i harc tayin edip bir seneden beridir istihdam olunmakda bulunmuş olduğu cümlenin ma‘lûmudur.

Bir hafta mukaddem Humbarahânede muvakkaten ikâme etdirilen fukâra-yı muhâcirîn-i Çerâkise'den oldukca Arabî ve Türkçe lisânlarına vâkıf bir Çerkesle görüştüğümde merkûmun ifade-i şifâhiyesine nazaran "Rusya Devleti'nin yed-i zulmünden halâsımız için emlâkimizi feda ederek ve Padişahımız efendimizin muhâcirîn hakkında olan lutf-i şehinşahileri cümlece ma‘lûm ve müsellem olup kabilemiz halkıyla beraber der-bâr-ı şevket-karara gelinmiş ve muhâcirîn komisyon[u] reisine mürâcaat eylediğimizde kabilemiz içlerinde ekserimiz yevmiyeye muhtac olduğundan üç gün nân-ı azîz vermediler şu cihetle Padişahımız efendimize arzuhal vermek üzereyken reis haber alarak gece bir takım memûrlar gönderip cümlemizi tehdid ve evlâd-ı ıyâlimizi fena bir halde bî-huzur ederek ertesi Cuma günü âsiler silah çektiler ve bir takım fenalığa teşebbüs eyliyorlar diyerek bi-gayr-ı hakkın iftiralarla Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne'ye arz eylemiş olduğu mesmû‘umuz oldu. Böyle iftiralarla bizleri evlâd-ı ıyâlimizle perişan ederler diyerek tâ-be-sabah ihâ-famızdan ağlayıp hemen Cenâb-ı Hakk'a niyâz ve istirham ederek bugün yevmiyemiz olmadığı halde bir iki saat sonra vapura râkiben göndereceklerdir Padişah-ı farûk-ı câh efendimize güyâ haklarında şikayet vuku‘bulur zannıyla reis-i müşârünileyh bizim gibi biçaregâna müfteriyâtda bulunarak aç ve bî-ilaç gitmekliğimizi tacîl etmekde olduklarından Allah aşkına Padişah başı için bu ifademi lâzım gelen mahalle hikâye eylemenizi rica ederim" diyerek veda edip gitmişdir.

İskân şubesinde bulunan kontrol memûru reis-i müşârünileyhin kendi emekdârlarından olduğu ve birkaç ay mukaddem şube-i mezkûre muhâcirîn-i Çerâkise'nin vürûdunda sevkiyât husûsundan dolayı ol vakitde fenalık vuku‘a gelmiş ve hâk-pây-ı şâhâneye kadar arz edilmiş ve taraf-ı eşref-i hazret-i şehriyâriden dahi Humbarahâne ile iskân şubesine memûr-ı mahsûs gelmiş olduğu reis-i müşârünileyh haber almasına mebnî belki nazar-ı Padişahiden dûr olurum diyerek hemen memûr-ı mûmâileyhi azl ederek Sevkiyât Komisyonu'na muvakkaten devamına taraf-ı riyâsetden emr verilmesinden on beş gün sonra

kemâ fi's-sâbık mûmâileyh kontrol memûriyetine tayin edildiğini müşahede eylediğimizde cümlemizi hayretde bırakmışdır.

Sevkiyât Komisyonu'na azâ tayin olunan Mahmud Nedim Paşa'nın zaten hiç rütbesi olmadığı halde iki buçuk ay kadar komisyon-ı mezkûre devam ederek mîrü'l-ümerâ rütbesi verildiğinin sebebi icab-ı hâlinde isbâtı mukarrerdir.

Urfalı Mehmed Bey isminde bir zâtın iki ay kadar İdâre Meclisi'ne devam ederek onun dahi hiçbir rütbesi ve istihkâkı olmadığı halde mütemâyiz rütbesiyle taltifi Bâb-ı Âlî cânib-i sâmisine yazılmışdır.

İdâre Komisyonu azâsından ve Samako muhâcirlerinden biçare Mahmud Paşa'nın esir-firâş olmasından dolayı mahsûs bulunan maaşının verilmekde olması rıza-yı merhamet-irtizâ-yı kîtî-sitânîye mugâyir bulunduğundan arzına mecburiyet görünmüşdür.

Bâb-ı Âlî Hariciye Dairesi'nce cümlenin nefretini kazanmış on sekiz sinlerinde olan mahdûmu Veli Bey'e aslı esası olmadığı halde Muhâcirîn Komisyonu mütercimi ünvânı vererek ulâ sânisiyle üçüncü Osmanî ve mahrem-i esrârı Behçet Efendi'ye ulâ-yı evveliyle üçüncü Osmanî vesâirlerine dahi bu misüllü rüteb-i celîle ve nişanlarla terfi‘leri için Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne yazmış olsa idi asla tervic olunmayacağını bildiği cihetle doğrudan doğruya Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi'ne arz eyleyip maksuduna muvaffak olmuş ve reis-i müşârünileyhin böyle yolsuz ve hilâf-ı nizâm harekâtı Padişah-ı fârûk-câh efendimize karşı şân-ı devletini tahkîr etmiş demek olduğu anlaşılmış ve enzâr-ı umûmide dahi söylenilmekde bulunduğu maa't-teessüf işidilmekdedir.

Reis-i müşârünileyh riyâset-i mezkûrede böyle bulunduğu müddetce fukârâ-yı muhâcirîn iskân olunamaz ve sefâletden dahi halâs olamayacağı şübheden vâreste olunduğu gibi pek çok zevât-ı kirâmla isbâtı mukarrerdir.

Reis-i müşârünileyh İran Sefâreti'nde iken Şiîlere riyâset etdiği ve mülgâ Ömer-keşân ayîn-i kabîhini ilgâsı bizce teşekkür ve mahzûzîyeti mûcib ve mezhebimizin hilâfında olan şeyi bizzat sefârethane derûnunda icra [e]ylemesinden dolayı takbîh ve tevbiyyet olunarak rezâletle infisâl eylediğini Terakki Gazetesi'nde görülerek mütâlaa-yı kemterânem oldu. Ber-minvâl-i ma‘rûz reis-i müşârünileyhin muhâcirîn hakkında olan hilâf-ı nizâm harekâtı dahi sefâret-i mezkûrede ef‘âl-i kabîhasıyla sabit ve müşâbih olmasına ve oradan pek çok seneler dahi mürûr eylemiş olduğundan mezkûr gazete ile Bâb-ı Âlî kuyûdâtına mürâcaat buyurulur ise meydana çıkacağı derkârdır.

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:10 Page 142

Komisyon-ı mezkûrun idaresi nihayet şehrî yedi sekiz bin guruşla mümkün olup şu akçe ile bir reis ve beş azâ ve bir de veznedâr ve beş kâtib icab-ı hâlinde Şehremaneti'yle Zabtiye nezâretleri'nden muvakkaten ilave olunmak üzere maaş-ı asliyeleriyle münâvebeten komisyon-ı mezkûr işlerinde bulundurulur ise ez-her cihet hayırlı ve muhassenâtı mûcib olacağı ve fukârâ-yı muhâcirîn vürûd etdikce tahsisâtdan fazla kalacak akçe ile tavtîn ve îvâlarıyla buraca yevmiye ve vapur navulları bi-hakkın ifâ ve altı ay zarfında hüsn-i iskânları esbâbının istikmâli Cenâb-ı Hakk'ın lutf ve Samedâniyesiyle ber-vefk-i dilhâh-ı âlî-yi cenâb-ı hazret-i tâcdârî bir sûret-i muntazamada idaresi muhakkak bulunduğunun arz ve beyânına cesaret kılınmışdır.

Ber-minvâl-i ma'rûz ahvâlin vuku'-ı aynî hakikat olduğu gibi bunları isbâta bir takım delâil-i kaviyye ile hazır bulunduğum halde tanzim eylemiş olduğum işbu layiha-i çâkerânemi nezd-i fahîmânelerince münasib ve mütâlaa buyurulub da hâk-i pây-i şehinşahiye takdim buyurulduğu sûretde hem fukâra-yı muhâcirînin sefâletden vikâyesine ve hem de Hazine-i Celîle'nin isrâfdan muhâfazası için delâlet ve âtıfet-i devletleri olmak ve kemterleri tecdid-i ubûdîyyet eylemek üzere ictisâr eylediğim melfûf ma'rûzâtla beraber işbu layiha-i çâkerânemin zât-ı Hilâfet-penâhîye takdimleri husûsu arz ve istirham olunur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 12 Saferü'l-hayr sene 1301 ve fî 29 Teşrin-i sâni sene 1299 / [13 Aralık 1883]

Bendegân-ı kadîm-i
Hazret-i Şehriyârîden
[Nusret Paşa]

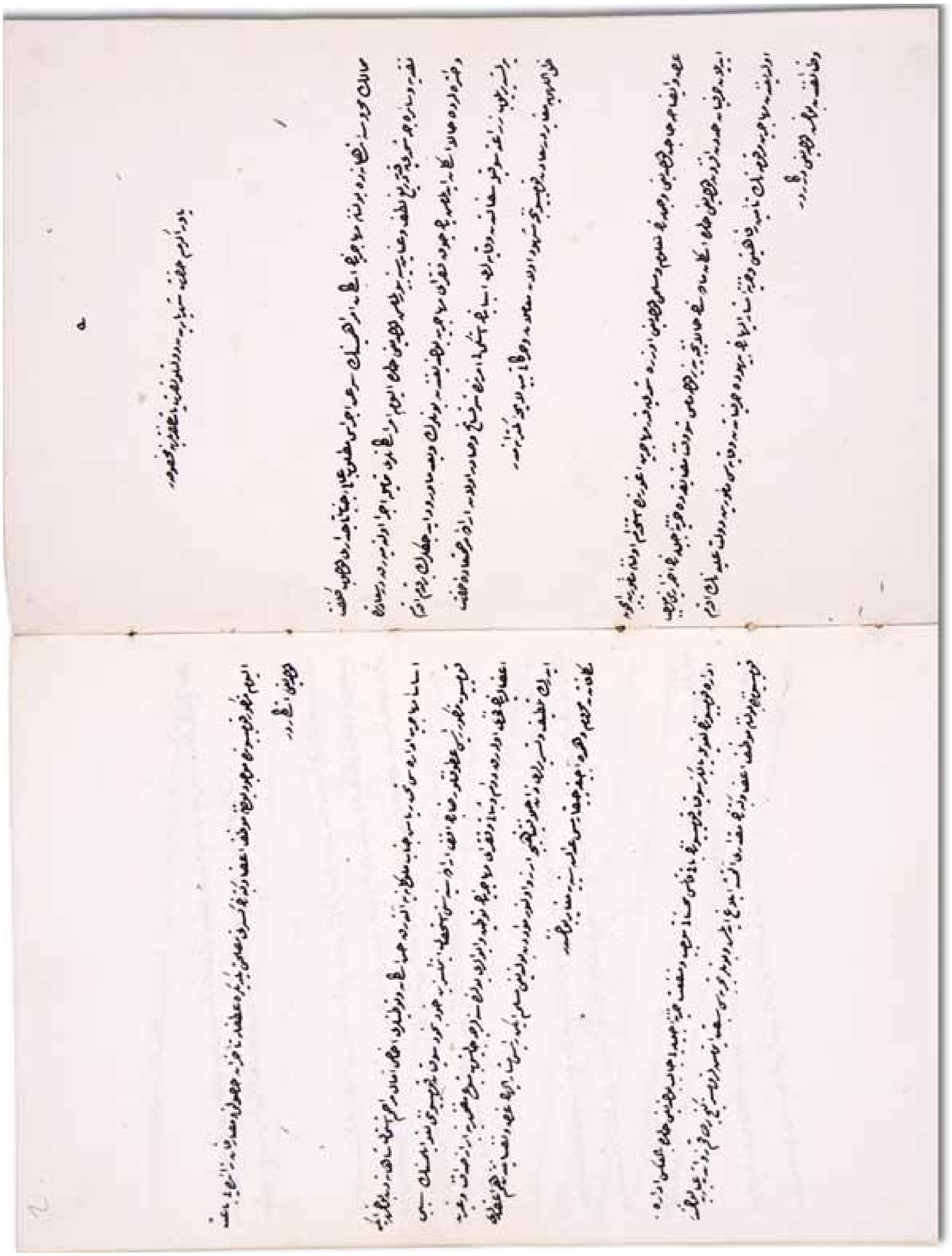

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:11 Page 144

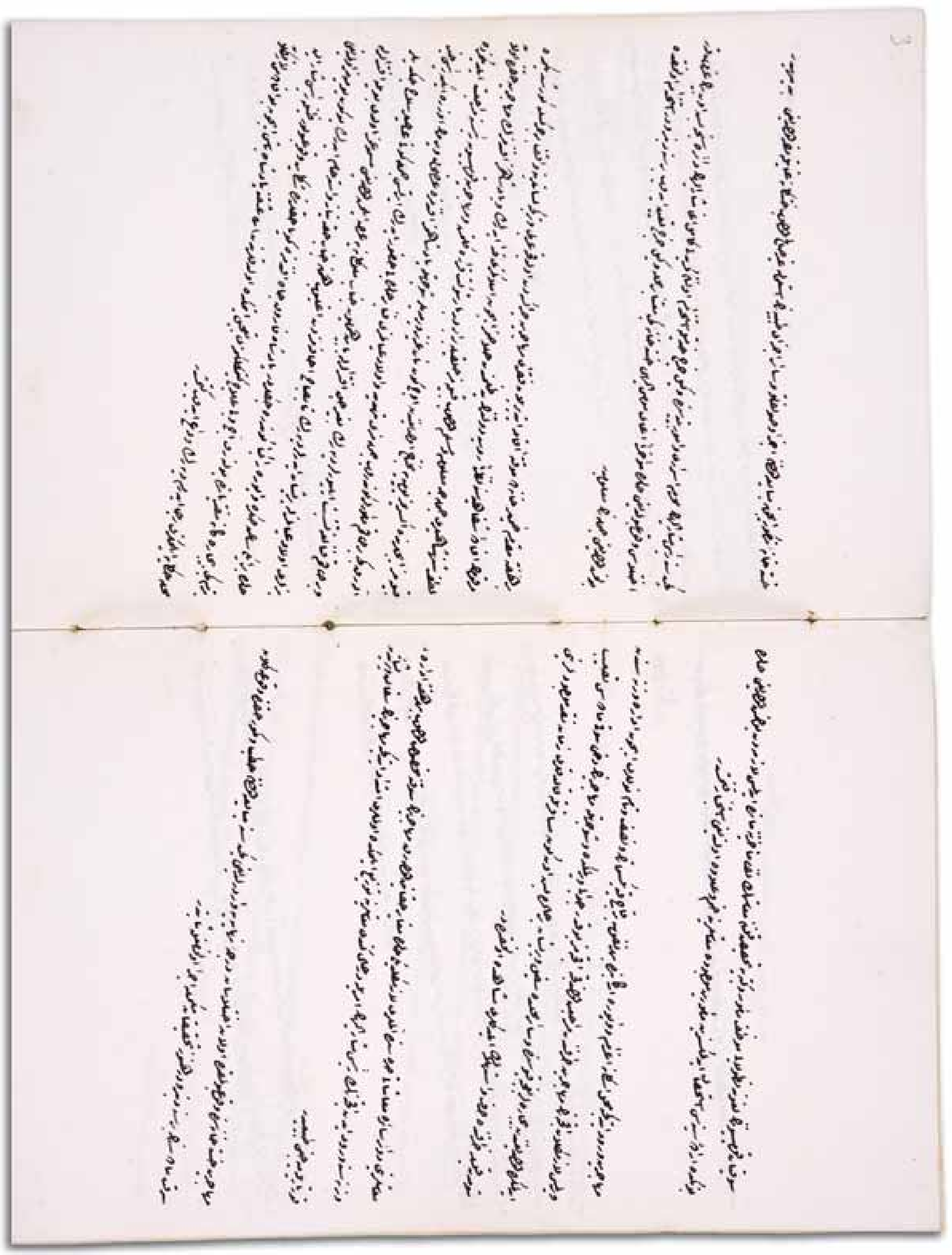

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:11 Page 145

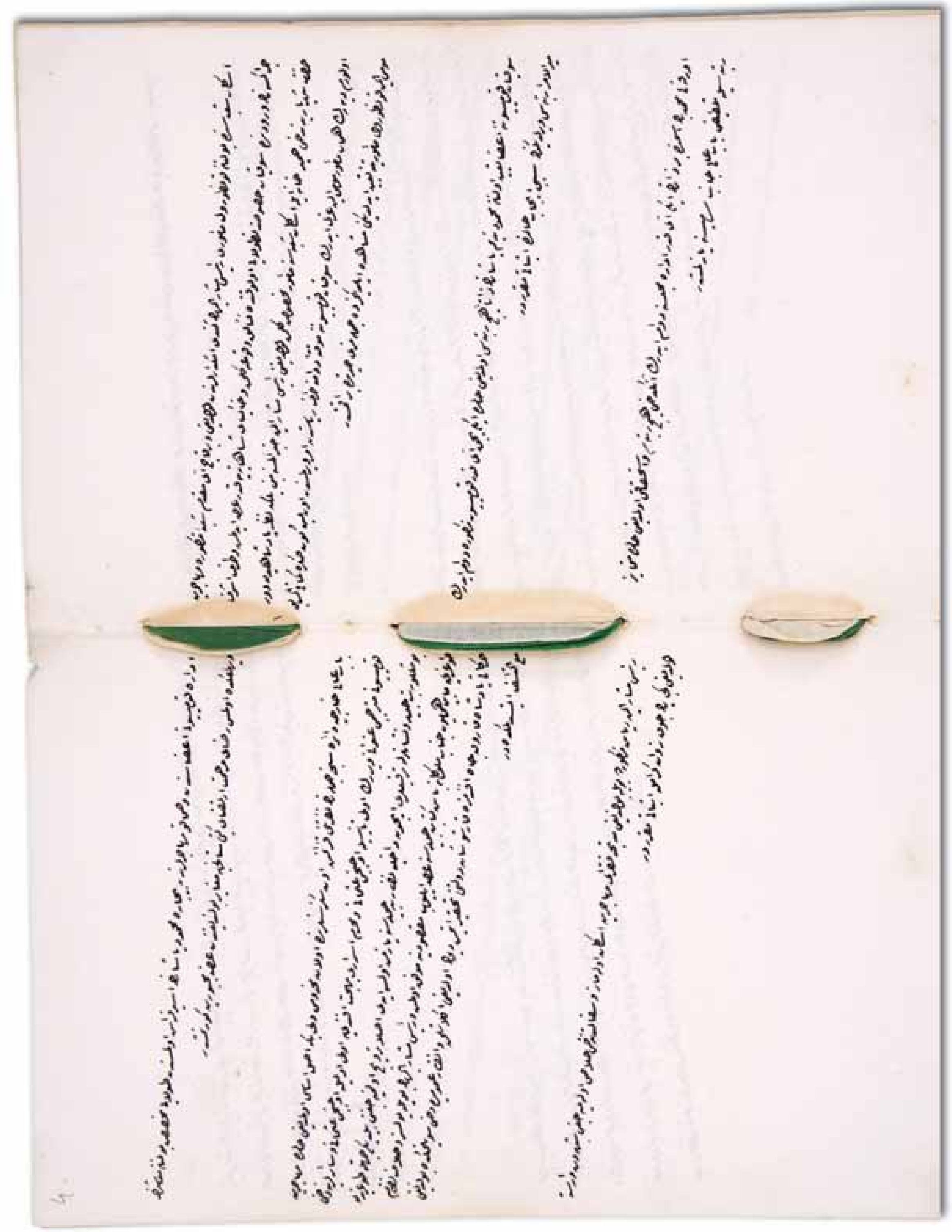

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:12 Page 146

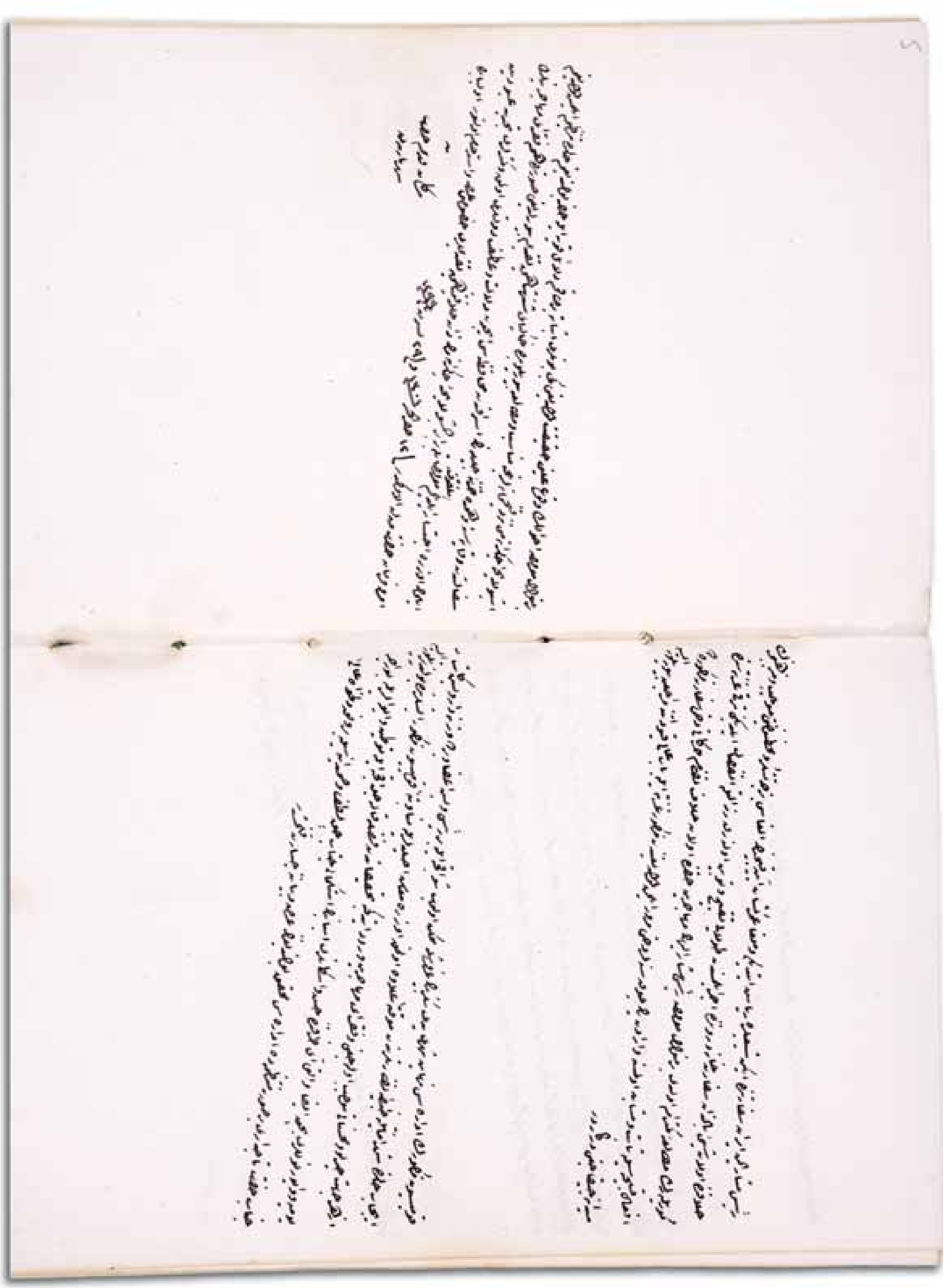

Y. PRK. MYD, 3/11

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:12 Page 147

OSMANLI TOPRAKLARINA YENİ BİR ÇERKES MUHACİR KAFİLESİNİN GELECEĞİNİN KERÇ ŞEHBENDERLİĞİ'NDEN HABER ALINDIĞI

Yol masraflarını karşılamaktan âciz iki yüz kişilik Çerkes muhâcirinin Osmanlı topraklarına gelmeye hazırlandıklarına dair Kerç Şehbenderliği'nden alınan haberin takdimi

16 Nisan 1887

32

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

İki yüz hâne Çerkes muhâcirîninden mürekkeb bir kafilenin karîben Kerç tarîkıyla Memâlik-i Şâhâne'ye azîmet eyleyeceği istihbar kılındığından ve muhâcirîn-i merkûmenin ekseri masârıf-ı seferiyelerini tedârik ve tesviyeden âciz bulunduklarından bahisle bunların sûret-i izâmları hakkında bazı ifadâtı hâvî Kerç Şehbender Vekâleti'nden vârid olan tahrirât tercümesinin irsâliyle icra-yı icabı hakkında Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden meb'ûs tezkire mezkûr sûret ile beraber leffen irsâl-i sûy-ı âlî-yi riyâset-penâhîleri kılınmış olmağla me'âline nazaran iktizâsının ifâ ve inbâsına himem-i aliyye-i dâverileri derkâr buyurulmak bâbında.

22 Receb sene [1]304 / fî 4 Nisan sene [1]303 / [16 Nisan 1887]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:12 Page 148

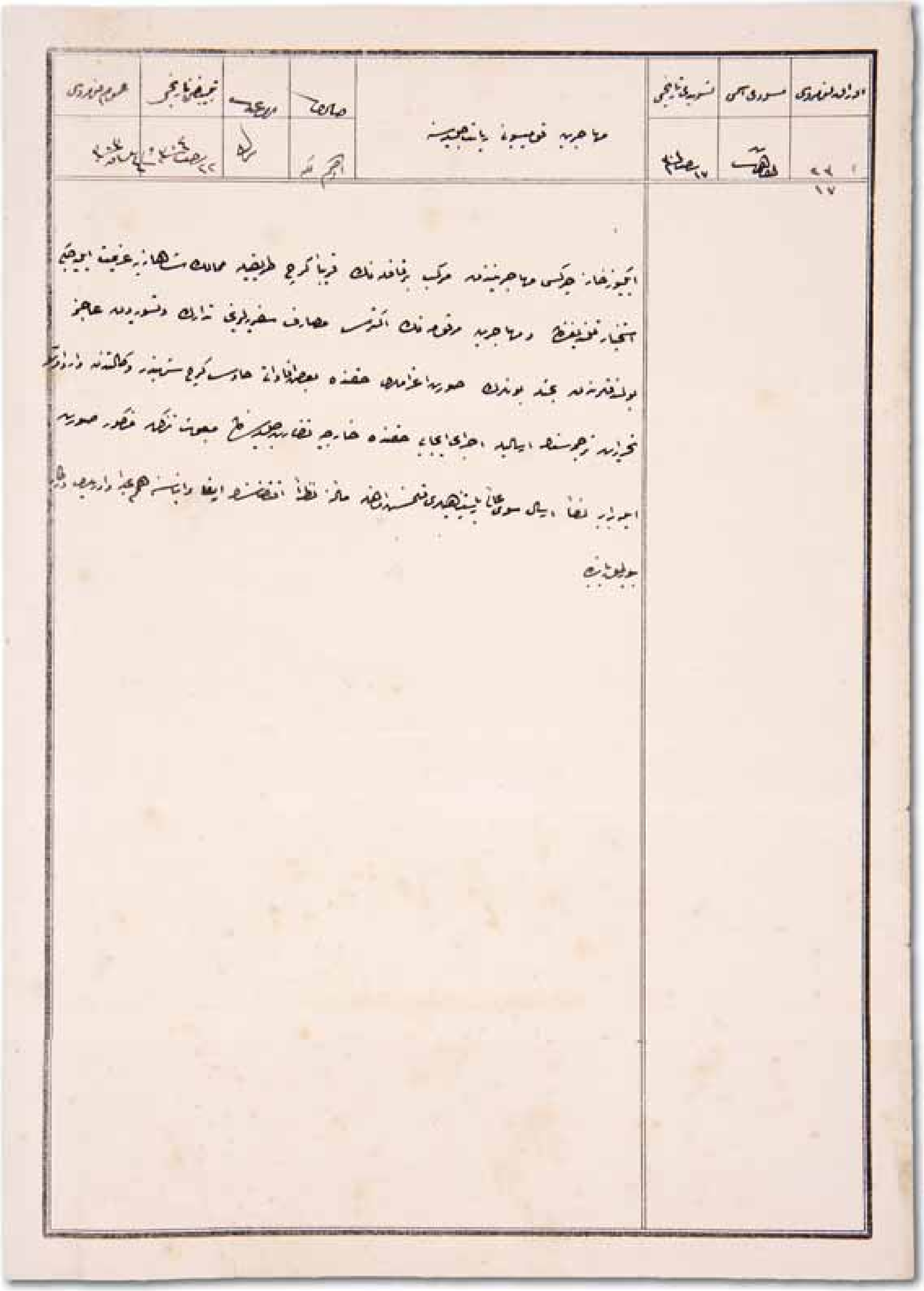

DH. MKT, 1413/33

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:12 Page 149

KANDIRA, AKYAZI VE HENDEK NAHİYELERİNDEKİ ABAZA, ÇERKES VE RUMELİ MUHACİRLERİNİN İBADETLERİ VE ÇOCUKLARININ EĞİTİMLERİ İÇİN CÂMİ VE OKULLAR YAPILMASI

33

İzmit Sancağı'na bağlı Adapazarı kazâsı Akyazı nahiyesi ile Kandıraya bağlı köylerde iskân edilen Abaza, Çerkes ve Rumeli muhâcirlerinin ibadetleri ve çocuklarının eğitimleri için her iki yüz hâneye birer adet olmak üzere toplam altışar câmi ve okulun yaptırılması için gereken masrafın ödenmesine ve inşaat için bölgedeki ormanların kullanılmasına izin verilmesine dair

16 Ağustos 1887

Yıldız
Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi

İzmid Sancağı dahilinde kâin Adapazarı Kazâsı'na tâbi Akyazı Nahiyesi dahilinde iskân edilmiş olan Abaza ve Çerkes ve Rumeli muhâcirlerinin ifâ-yı salât-ı mefrûza ve çocuklarını talim ve terbiye için câmi‘-i şerîf ve mektebleri bulunmadığından bahisle yekdiğerine civar olan on üç karyenin hâvî olduğu hânelerin beher ikişer yüzü için birerden maa mekteb dört ve Kandıra Kazâsı'nda vâki‘ Harmantepe ve Hendek Nahiyesi'nde vâki‘ Çöğün karyeleri için dahi yine maa mekteb birerden iki câmi‘-i şerîfin inşâsı istirhamına ve zikrolunan karyelerin ormanlara kurbiyeti cihetiyle icab eden kerestenin marifet-i ahali ile kâbil olduğundan zikrolunan câmi‘-i şerîf ve mekteblerin emsâl-i sâbıkasına nazaran elli bin guruş masrafla vücuda geleceği ifadesine dair Hüdavendigar Vilâyeti Valiliği'nden vârid olan tahrirât manzûr-ı âlî olmuş ve ormanlarca suistimâlât vuku‘a getirilmemek üzere mezkûr câmi‘-i şerîfe ve mekteblerin inşâsı şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahi iktizâ-yı âlîsinden olarak zikrolunan tahrirât leffen irsâl-i sûy-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleri kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 28 Zilkâde sene [1]304 ve fî 6 Ağustos sene [1]302

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyâri
Süreyya

*

Hüdavendigar Vilâyeti

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî Cânib-i Âlîsi'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Devr ve teftiş-i ahvâl-i vilâyet zımnında İzmid Sancağı dahilinde kâin Adapazarı Kazâsı'na muvâsalat-ı bendegânemde kazâ-i mezkûr dahilinde evvelce iskân etdirilmiş olan Abaza ve Çerkes ve Rumeli muhâcirlerinin ümerâ ve rüesâsı nezd-i âcizâneme gelip vukû bulan ifadât-ı umûmiyelerinin hulâsasında kendilerinin terk-i vatan-ı kadîm ile zîr-i cenâh-ı müstelzimü'l-felâh-ı hazret-i zıllulâhîye iltica ve dehâlet etmeleri mücerred dîn-i mübîn-i hazret-i Muhammedî'nin muhâfaza-i ahkâm-ı celîlesi maksadından ibaret olup sâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde evlâd ü ıyâllerini barındıracak sûretde birer hâne inşâ ve ümerâ iskânları icra buyurulmuş ise de ifâ-yı salât-ı mefrûza için câmi ve mescidleri ve etfâllerine talim-i mesâil-i dîniye için mektebleri bulunmadığından ber-hâl-i cehâlet ve sefâlet içinde kaldıklarını beyân ile merâhim-i mâlâ-nihaye-i hazret-i Hilâfet-penâhîye dehâletle kendilerine lüzûmu olan câmi ve mekteblerin inşâsı istirhamında bulunduklarını dermiyân etmişlerdir.

Hükûmet-i mahalliye marifetiyle tahkikât-ı lâzıme lede'l-icra Akyazı Nahiyesi'nde iskân olunan ve câmi ve mektebleri bulunmayan ve yekdiğerine civar olan on üç karyenin hâvî olduğu hânelerin beher ikişer yüz hânesi için birerden maa mekteb dört aded câmiin ve Kandıra Kazâsı'na tâbi Harmantepe nâm karye ile Hendek Nahiyesi'nde vâki' Çöğün karyesi için dahi kezâlik maa mekteb iki câmiin lüzûm ve vücûbu anlaşılmış ve zikrolunan karyelerin ormanlara kurbiyet ve civariyeti olup icab eden kerestenin marifet-i ahali ile tedâriki kâbil bulunmuş idüğünden beyân olunan beş aded câmi ile mekteblerin emsâl-i sâbıkasına nazaran elli bin guruş masrafla vücuda geleceği tahmin edilmişdir.

İmâmü'l-müslimîn ve Halife-i rûy-ı zemin velî-nimet-i bî-minnetimiz şevketlü kudretlü Padişahımız efendimiz hazretlerinin cülûs-ı hümâyûn-ı şehriyârilerinden beri Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i hazret-i zıllullâhîlerinde meşhûdü'l-basâr-ı üli'l-ebsâr olan bunca hayrât ve müberrât-ı şerîfe-i zıllullâhîlerine bir ilave-i faika ve lâhıka-i hayriye olmak üzere zikrolunan muhâcirîn karyelerine iktizâ eden maa mekteb beş bâb câmi'-i şerîfin inşâsına irâde-i inâyet-mu'tâde-i hazret-i Hilâfet-penâhîleri müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise bunca muhâcirîn-i İslâmiye içinde ihyâ-yı dîn-i mübîn-i hazret-i seyyidü'l-mürselîn buyurulmuş olacağından bu emr-i hayrın atebe-i seniyye-i hazret-i zıllullâhîye arzıyla her vechile emr u fermân-ı isabet-beyân-ı hazret-i velî-i niamî

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:13 Page 151

müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise muktezâ-yı münîfinin emr u iş'ârı müster-hamdır.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 26 Zilkâde sene [1]304 ve fî 4 Ağustos sene [1]303 / [16 Ağustos 1887]

Vali-i vilâyet-i Hüdavendigar
Seyyid İsmail Ali

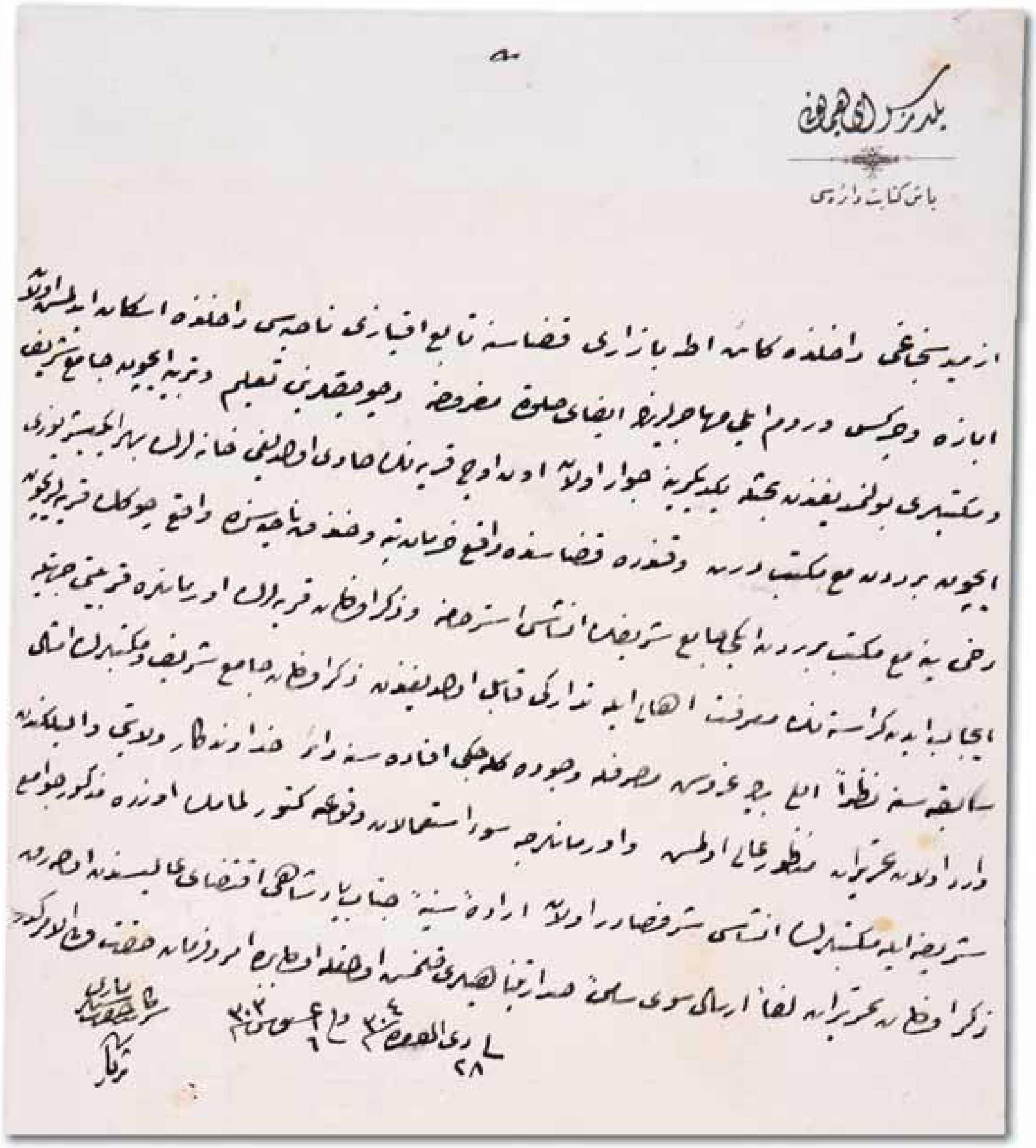

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:13 Page 152

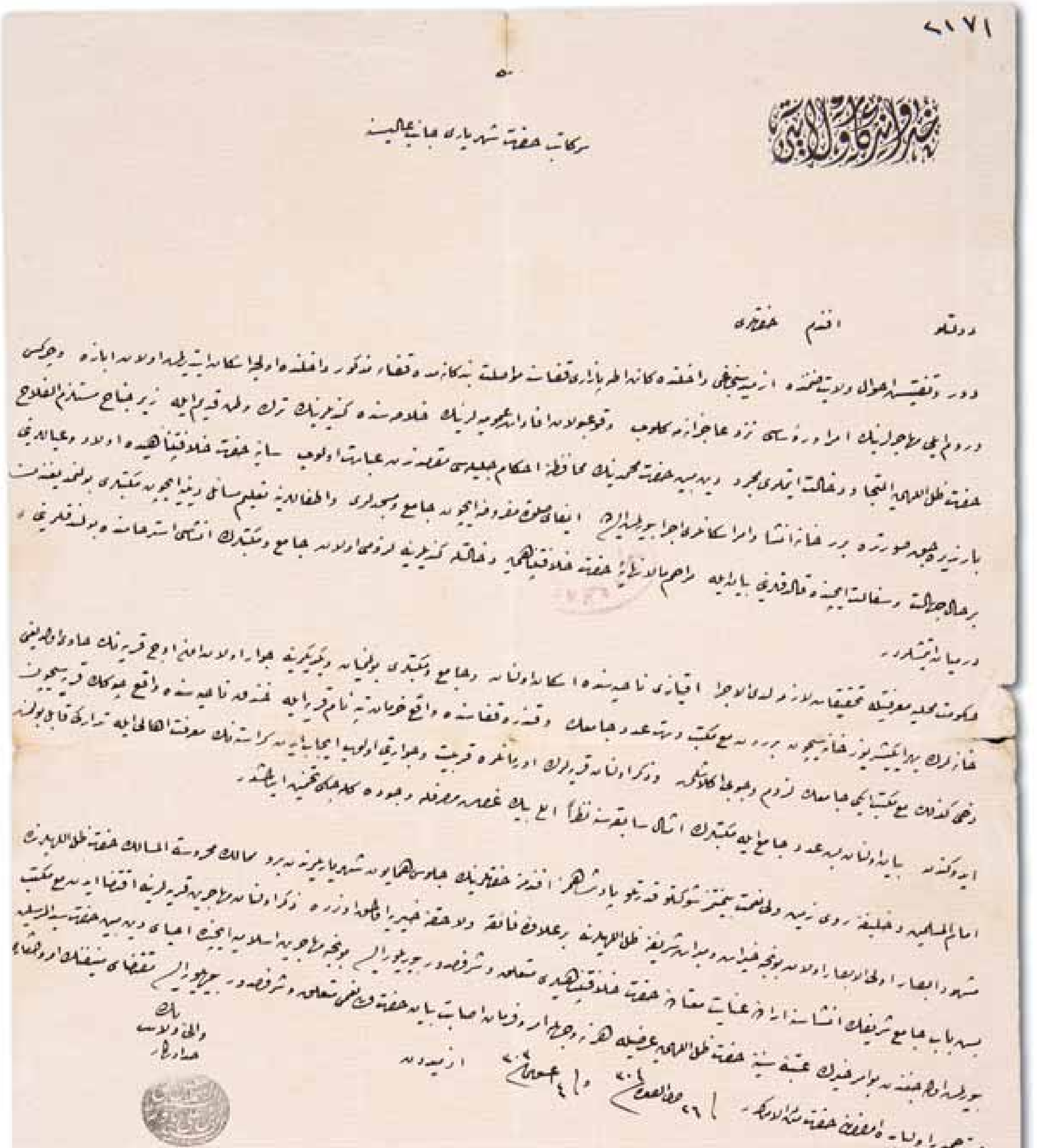

İ. DH, 1043/82014

34

KUNAYTIRA'DAKİ ÇERKES MUHACİRLERİNE HUMMA HASTALIĞINDAN DOLAYI YARDIM YAPILMASI

Suriye Vilâyeti'ne bağlı Kunaytıra'da iskân edilmek üzere bulunan Çerkes muhâcirleri arasında ortaya çıkan bulaşıcı humma hastalığından dolayı valilik muhâsebesince on beş bin kuruş harcama yapılmasına izin verildiği

9 Ekim 1888

Maliye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne

Suriye Vilâyeti dahilinde Kunaytıra'da iskân edilmek üzere bulunan Çerkes muhâcirlerinde zuhûr eden humma-yı sâriye ve mühlikeden dolayı tahminen on beş bin guruşun emvâl-i vilâyetden sarfına me'zûniyet itâsı husûsuna vilâyet-i müşârünileyhâdan vâki' olan iş'âr üzerine bi'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müteallik buyurulduğu ve keyfiyetin taraf-ı âlî-i dâverilerine de bildirildiği beyân-ı âlîsiyle icra-yı icabı bâ-buyuruldu-yı âlî emr u izbâr buyurulmuş ve hükm-i irâde-i seniyye vechile iktizâsının ifâsı husûsunun aidiyeti vechile savb-ı sâmî-i âsafânelerine izbârı bi'l-havale muhâsebe-i nezâretden ifade kılınmış olmağın icra-yı icabı bâbında.

Fî 3 Safer sene [1]306 ve fî 27 Eylül sene [1]304 / [9 Ekim 1888]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:14 Page 154

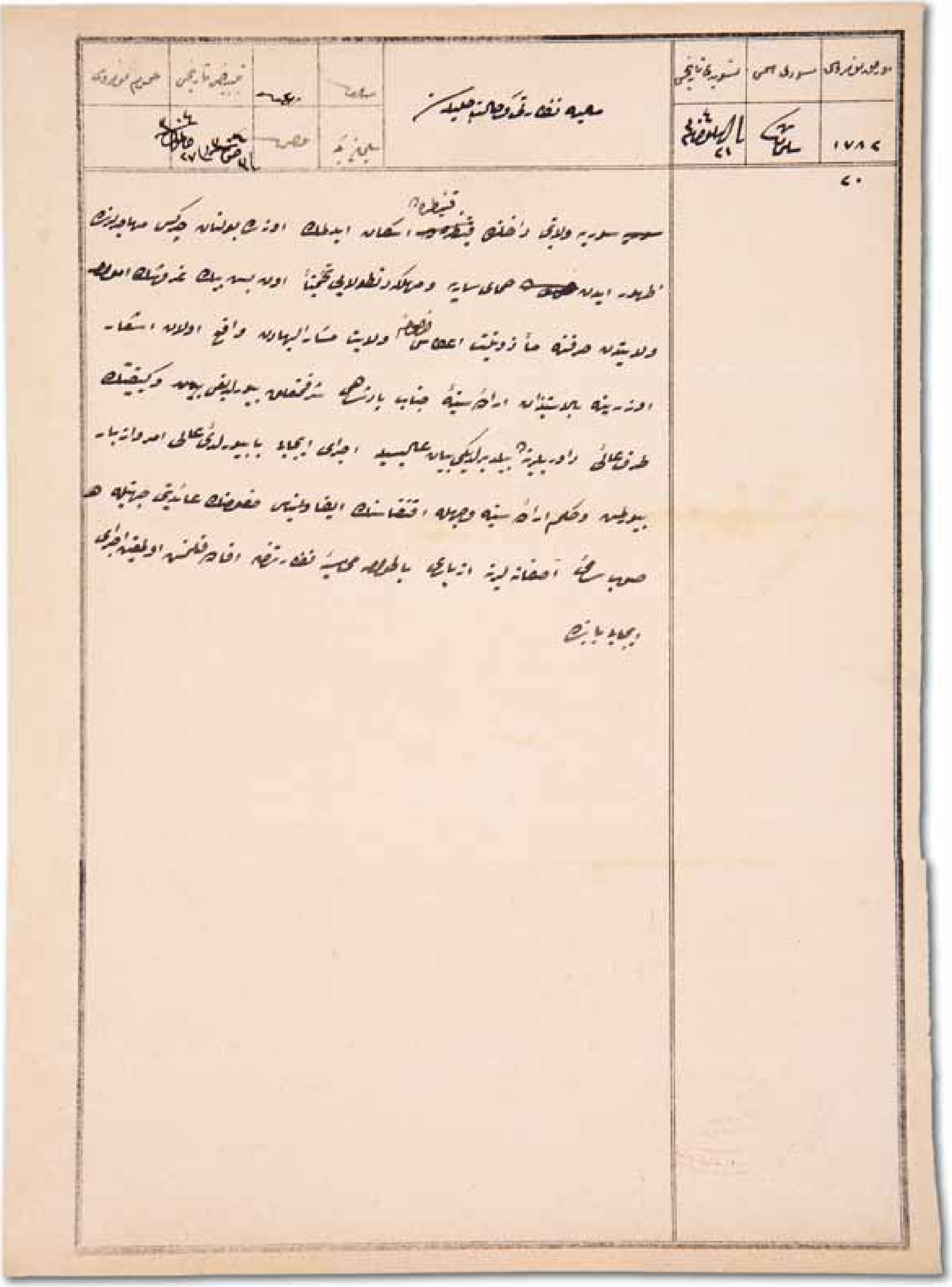

DH. MKT, 1552/52

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:14 Page 155

35

KAFKASYA'DAN DENİZ YOLUYLA GELEN ÇERKESLERİN VAPUR NAVLUN BEDELLERİNİN ÖDENMESİ

Kafkasya'dan hareketle deniz yoluyla İstanbul'a kafileler hâlinde gelecek olan Çerkes muhâcirlerinin iskân yerlerine naklettirilmek üzere vapurlarından indirilmeksizin yollarına devam edebilmeleri için gereken navlun ücretlerinin Maliye Nezâretince ödenmesindeki gecikmenin giderilmesi

22 Ekim 1890

Dokuz bin bu kadar nüfusdan ibaret olduğu halde Kafkasya'dan hicret edecek ve beher kafilesi iki bin dört yüz nüfus olarak Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'nin bâ-telgraf Hariciye Nezâreti'ne vuku'bulan iş'ârına nazaran bu gün mahallinden vapura binecek olan muhâcirîn-i Çerâkise'nin Dersaâdet limanına vürûdlarında aktarma sûretiyle ve gerek kumpanyalarla bi'l-mukâvele doğrudan doğruya mahall-i mürettebe-i iskâniyelerine sevki zımnında ihzârı muktezî olan vapur ucûrâtı için elde peşin para mevcud olmasına lüzû-ı âcil görülmesi üzerine iktizâ edecek mebâliğin Bank-ı Osmanî marifetiyle komisyona temin-i itâsı vesâilinin istikmâli Bâb-ı Âlî'ye ve Maliye Nezâreti'ne iş'âr kılındığı ve leffen arz ve takdim kılınan pusulada gösterildiği üzere muhâcirîn masârıfı nâmıyla dahil-i muvâzene bulunan mebâliğden komisyonun üç milyon üç yüz altmış bin küsûr guruş matlûbu bulunduğu halde güyâ dahil-i muvâzene olan para kifâyet etmiyormuş gibi bu bâbda tereddütler vâki' olmakda idiği haber alınması üzerine bugün bizzat sadrâzam kullarının konağına uğrayıp ehemmiyet ve müsta'celiyet-i maslahatı ifade etmekliğim üzerine keyfiyeti hâkpây-i hümâyûn-ı mülûkânelerinden istizân edeceğini söylemiş ise de iş kâbil-i tehir olmayıp çünkü ma'lûm-ı âlî-i cenâb-ı Hilâfet-penâhileri buyurulduğu üzere Rusya Devleti bir ceneral irsâliyle keyfiyet-i muhâceretlerini müzâkere etdirmiş ve esasen hicretleri devletce kabul ve tasvib buyurulmuş olan muhâcirîn-i merkûme için iki seneden beri muhâbereler cereyânıyla bunlar tamam hicrete başladıkları ve Dersaâdet'e geldikleri vakit mahzâ parasızlıkdan nâşî bunların irkâbları için vapur tedârik ve ihzâr edilememesi ve pâyıtaht-ı Saltanat-ı Seniyye'nin kapısı önünde muhâcirîn-i vâridenin geldikleri vapur derûnunda bırakılması maddesinin yâr u ağyâra karşı ne kadar çirkin bir manzara teşkil edeceğinden kat'-ı nazar evvelce bu Çerkesler yüzünden vâki' olan

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:14 Page 156

hâdisât delâletiyle rehîn-i ilm-i âlem-şumûl-i cenâb-ı Padişahileri buyurulmuş olacağı üzere bunlar karaya ayak basacak olur ise bir takım hâlât-ı nâ-marziyyeye ve tasdî'-i ser-i âlî-i mülûkânelerine tasaddileri mesbûk olup buralara mahal kalmaması evvelce taht-ı kararda olduğu üzere muhâcirîn-i merkûmenin karaya çıkarılmayarak aktarma sûretiyle veyâhûd doğrudan doğruya mahall-i iskâniyelerine sevkiyle hâsıl olarak komisyon burasını nazar-ı dikkate almış ve bu maksadın husûlü mahzâ geldikleri anda vapur mevcud bulundurulmasına mütevakkıf olup o da ber-vech-i ma'rûz elde peşin paranın vücuduna vâbeste iken şimdi tamam kapıya geldikleri sırada Maliye tarafından para verilmesinde tereddüd edilmesi ve istîzâ ve istizâh ile imrâr-ı vakt edilmesi esbâbı cây-ı mülâhaza olup çünkü dünkü gün hâk-pây-i hümâyûn-ı mülûkânelerine yüz sürdüğüm sırada Haçik Efendi'nin katelesi miyânında Artin Paşa'nın akrabasının dahi mevcud olduğu ifade buyurulmasına göre Ermenilerden emniyet münselib olmağla ve Agop Paşa da Ermeni bulunmağla ve Sadrâzam kullarının dahi hâk-pây-ı şâhânelerine sadâkati ma'lûm-ı şâhâneleri buyurulmağla böyle bir mesele-i nâzikede yani kendilerinden her türlü harekât-ı nâmarziyye zuhûru melhûz olan Çerkes işlerinde bunların işi bu yolda müşkilâta uğratmaları hadşe-resân-ı ezhân olup binâenaleyh keyfiyeti bâ-tezkire-i resmiye bugün Başkâtib paşa kullarına iş'âr etmiş isem de arzı tehir eder mülâhazasıyla atebe-i ulyâ-yı cenâb-ı mülûkânelerine dahi arza isti'câl eyledim. Tezkire-i mezkûre henüz arz edilmemiş ise oradan aldırılarak istenilen paranın bu gün itâsı husûsunun seri'an icab edenlere emr u fermân buyurulması ricasına cür'et eyledim. Kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân velî-nimet-i bî-minnetim şevketlü Padişahımız efendimiz hazretlerinindir.

8 Rebîülevvel sene [1]308 / 10 Teşrin-i evvel sene [1]306 / [22 Ekim 1890]

Rıza

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:14 Page 157

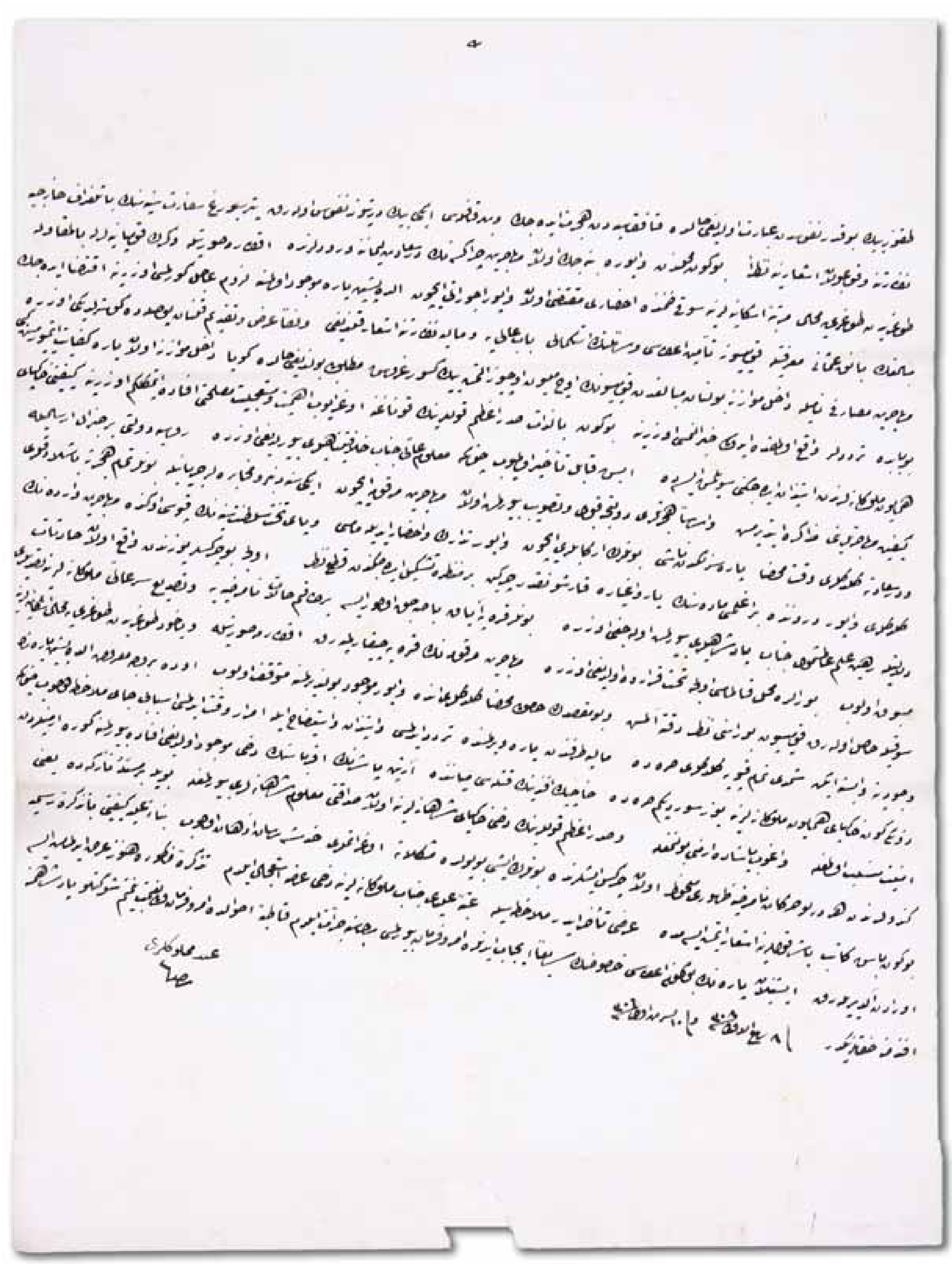

Y. PRK. DFE, 1/20

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:14 Page 158

36

ANTALYA'DAKİ KAFKAS MUHACİRLERE EŞİT OLARAK TAYİNAT VERİLMESİ

Antalya'ya sevk edilen Kafkasya muhâcirlerine verilmesi kararlaştırılan tayinât miktarının artırılarak fakir-zengin ayırt edilmeksizin ödeme yapılması

15 Şubat 1891

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Aliyyesi'ne

Mevâki'-i mürettebede iskân edilmek üzere Antalya'ya sevk olunan Kafkasya muhâcirlerine itâ olunacak tayinâtın kararı vechile aceze ve muhtacînine hasrı ve teferruâtı hakkında vâki' olan iş'âr-ı âlî-i âsafâneleri üzerine Konya Vilâyeti'ne icra kılınan tebligâta cevaben alınan ve leffen tesyâr kılınan telgrafnâmede muhâcirînden zî-kudret ve sahib-i servet olunanlar istisnâ edildikten sonra erâmil ve acezeden ve amel-mânde bulunanlardan on yaşına kadar olanlarına yüz dirhem ve yukarısına yarımşar kıyye nân-ı azîz itâsı muhâcirîn talimâtı ahkâmı iktizâsından ise de muhâcirîn-i merkûmenin zî-kudret ve sahib-i servet olanlarını tefrik etmek şimdilik gayr-ı kâbil olduğu gibi bunlar kendilerine verilen tayinât mikdârının ne küçük ve ne de büyükleri idare edemediğinden yüz dirhem daha tezyidini taleb ve istidâ eylediklerini ve sıhhat-i istidâları bizzat meşhûd olduğuna binâen muhâcirîn-i merkûmenin muvakkaten ve mecburen kalacakların bir ay müddet için mes'ullerinin is'âfı zarurî görülerek umûmiyetle on yaşından dûn olanlarına yarımşar kıyye ve büyüklerine üçer yüz dirhem nân-ı azîz tayinâtı itâsı livâ-i mezkûr mutasarrıflığına yazıldığı beyân olunmuş olmağla sûret-i iş'âra nazaran iktizâsının ifâ ve inbâsına himem-i aliyye-i dâverileri masrûf buyurulmak bâbında.

Fî 6 Receb sene 1308 ve fî 3 Şubat sene [1] 306 / [15 Şubat 1891]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:15 Page 159

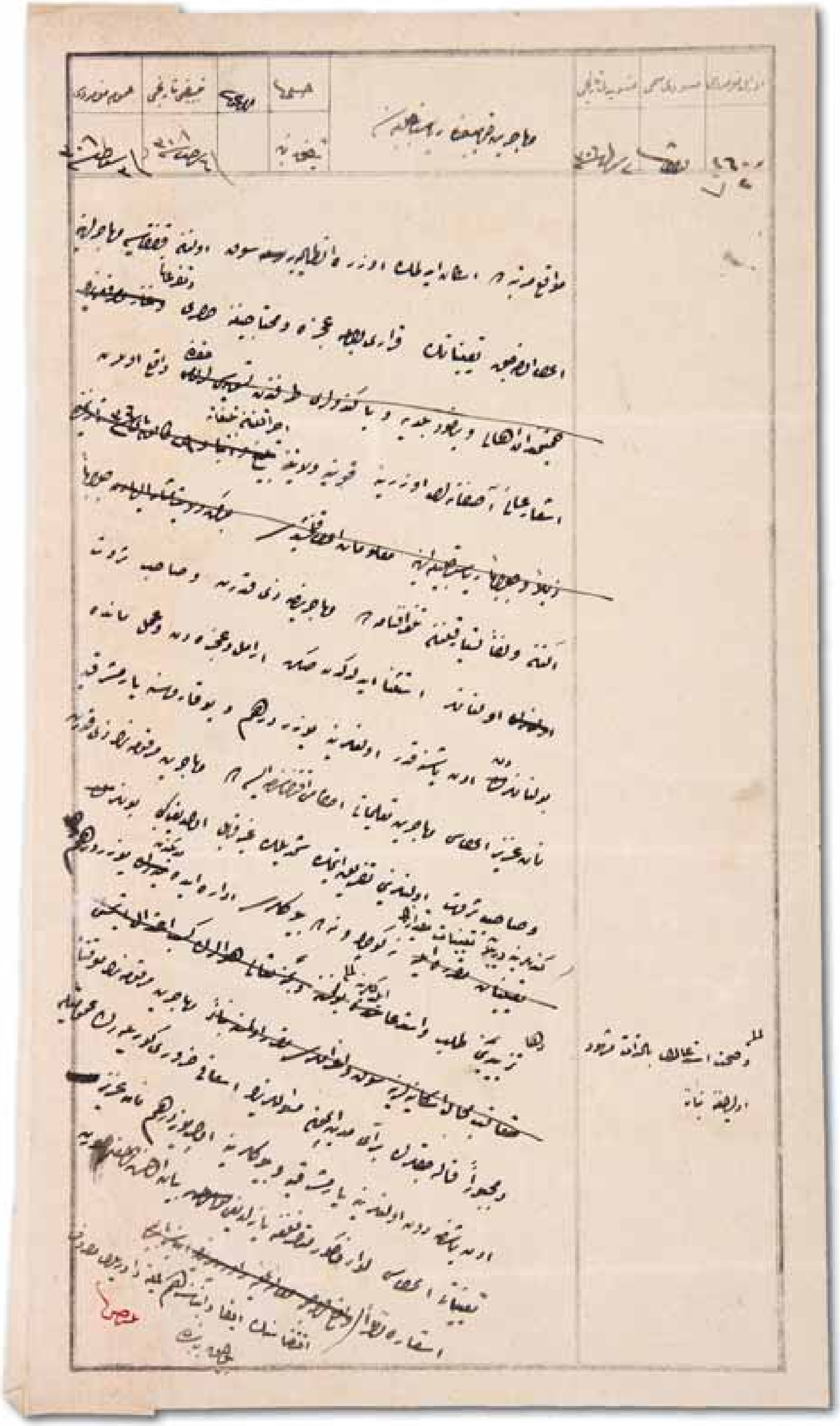

DH. MKT, 1809/69

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:15 Page 160

37

ÇEÇEN MUHACİRLERE BAĞDAT'IN DEYLEM KAZÂSI'NDAN YER VERİLMESİ

Bağdat Vilâyeti'nde iskânları kararlaştırılan Çeçen muhâcirlerine tahsis edilen arazinin yetersiz kalışından dolayı açıkta kalan muhâcirlere Deylem kazâsındaki Azrakiye adlı yerin verilmesinin uygun görüldüğü

10 Mart 1891

Vilâyet-i Bağdad
Aded: 106

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri;

Bağdad Vilâyeti'nde iskânları mukteză-yı irâde-i seniyyeden olan Çeçen muhâcirlerine evvelce bir mikdâr arazi tayin ve irâe edilmişdi. Bu defa arazi-i mezkûrenin kifâyetsizliğinden bahsile yersiz kalan yüz on beş hâne halkının iskân ve idaresine kâfi görünen Azrakiye arazisinin de kendilerine itâsını taleb ve istidâ ediyorlar mezkûr Azrakiye arazisi ise Deylem kazâsı dahilinde olmağla kaymakamlığından bi'l-istilâm alınan cevabda arazi-i mezkûre bozkırandan ibaret olup hâli ani'l-ahali bulunduğu cihetle evvelce müzayedeye çıkarılmış idüği ve on bin beş yüz guruş kıymeti olup muhâcirîn-i merkûmeye itâsında bir beis ve mahzûr görülemediği bildirilmişdir. Binâenaleyh arazi-i mezkûrenin muhâcirîn-i merkûmeye verilmesi için keyfiyetin Bâb-ı âlî'den lüzûm-ı istizânı lede'l-havale vilâyet ve Defter-i Hakanî İdaresi'nden bâ derkenar beyân ile idare-i merkûmenin bu ifadesi meclis-i idare-i vilâyetce de tasvib kılınmağla icabının icrası zımnında keyfiyetin emr u iş'âr buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 2 Cemâziyelâhir sene [1]308 ve fî 1 Kânûn-ı Sâni sene [1]306

Bağdad Valisi
Sırrı

*

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:15 Page 161

Devletlü efendim hazretleri;

Bağdad Vilâyeti'nde iskânları muktezâ-yı emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahi'den olan Çeçen muhâcirlerine evvelce verilen arazinin adem-i kifâyetinden dolayı açıkda kalanlarına Azrakiye nâm arazinin itâsı hakkında vilâyet-i mezkûre valiliğinden vârid olan tahrirât üzerine Defter-i Hakanî Nezâret-i Celîlesi'yle bi'l-muhâbere alınan cevabda Deylem kazâsı dahilinde bulunan mezkûr Azrakiye nâm arazinin hâli ve mahzûrdan sâlim olmağla beraber muhâcirîn-i merkûmenin tavtîn ve îvâsına kâfi bulunduğundan arazi-i mezkûrenin muhâcirîn-i merkûmeye tahsis ve itâsı münasib olacağı gösterilmiş olduğu beyânıyla icra-yı icabına dair Dahiliye Nezâreti Celîlesi'nin tezkiresi melfûflarıyla arz ve takdim kılınmış olmağla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkdâri şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senâveri terkîm kılındı efendim.

Fî 27 Receb sene [1]308 fî 25 Şubat sene [1]306

Sadrâzam
Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-sudûr buyurulmuş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Receb sene [1]308 fî 27 Şubat sene [1]306 / [10 Mart 1891]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyâri
Süreyya

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:15 Page 162

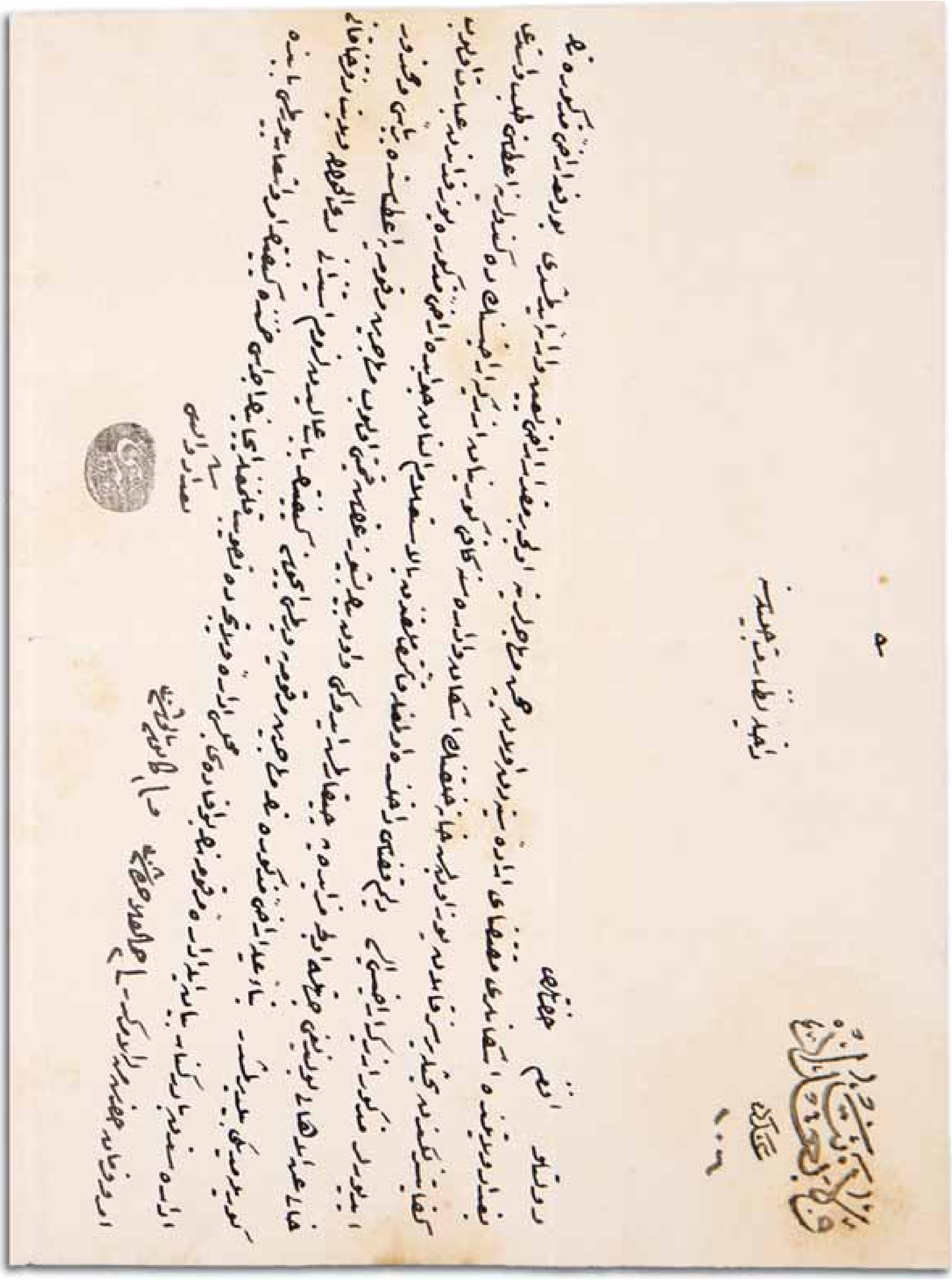

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:15 Page 163

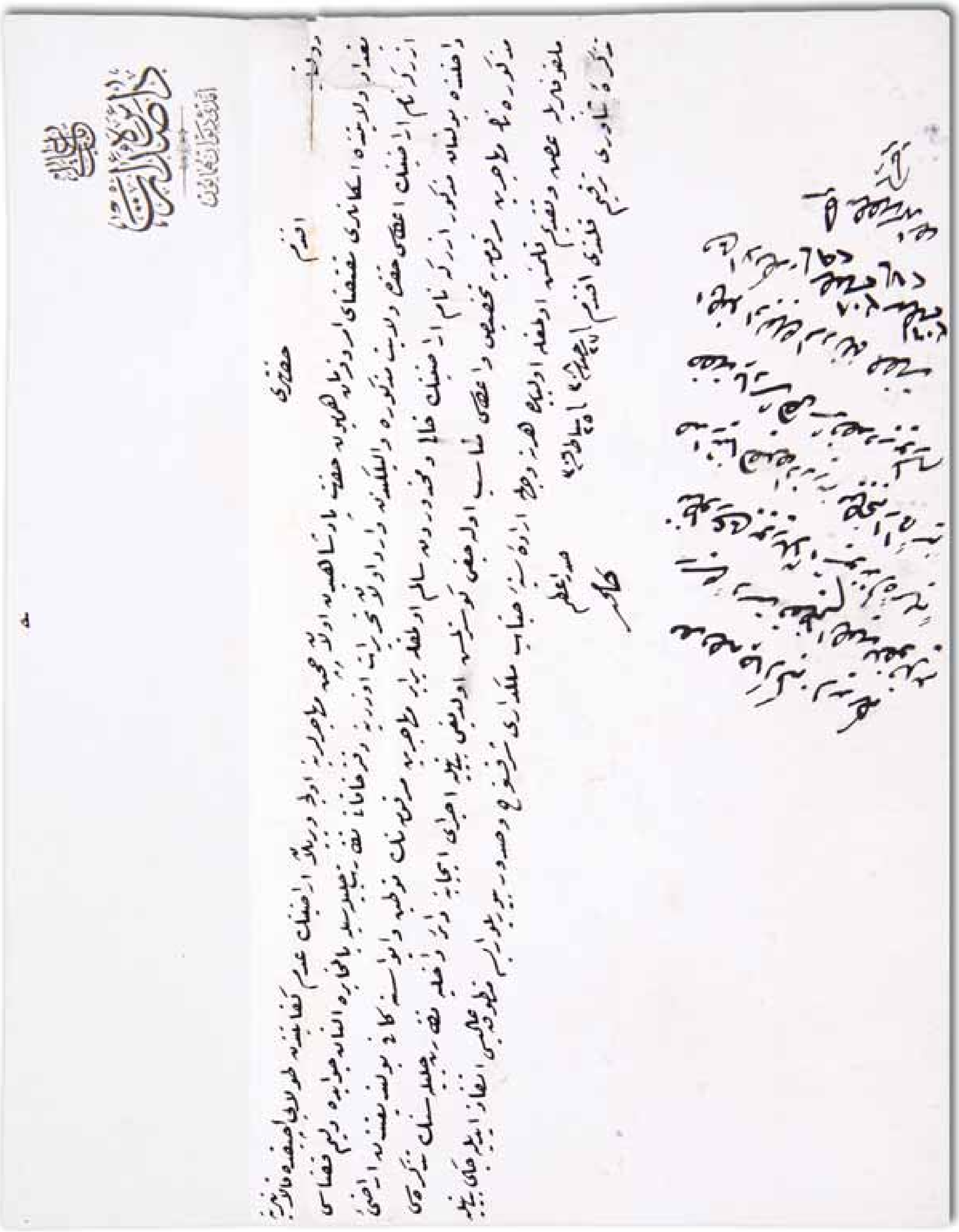

İ. DH, 1216/95242

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:15 Page 164

38

ERTUĞRUL VE İNEGÖL'DEKİ MUHACİR KÖYLERİNE CAMİ VE OKUL İNŞASI

Ertuğrul Sancağı'ndaki muhâcir köylerine câmi yaptırıldığını haber alan İnegöl Kazâsı'na bağlı Hilmiye köyü vekilinin başvurusu üzerine, çevredeki 5 adet muhâcir köyüne de birer mescid ve okul inşâ edilmesine karar verildiği

4 Ekim 1891

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi
Aded: 250

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Ertuğrul Sancağı dahilinde vâki‘ Yukarı Oklubal karyesindeki mescid-i şerîfin münhedim olmasına mebnî diğer bir mescid inşâsı için lâzım gelen kereste ve taşı cem‘ etmişler ise de levâzımât-ı sâiresinin tedârikine muktedir olamadıklarından ve livâ-i mezkûr dahilindeki muhâcirîn karyelerine birer mescid-i şerîf inşâsı zımnında irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî'nin şeref-sudûr buyurulduğunu haber aldıklarından bahisle mescid-i şerîf-i mezkûrun inşâsı karye-i mezkûre ahalisi vekili Hacı Zekeriya tarafından bâ-arzuhal istidâ olunmuş ve Hüdavendigar Vilâyeti dahilinde İnegöl kazâsı muzâfâtından Oylat Hamamı civarında Gürcü muhâcirlerinin teşkil etmiş oldukları Hilmiye karyesiyle muahharan teşekkül eden beş aded muhâcir karyesinde birer mescid-i şerîf ve mektebin inşâsı beş yüz lira ile vücuda gelebileceği Hüdavendigar Vilâyeti'nin arz u iş‘âr-ı cevabîsinden ma‘lûm-ı âlî olmasıyla inşâsı taraf-ı ahaliden istidâ olunan mesâcid-i şerîfenin Evkâf-ı Hümâyûn Hazinesi'nce ve mekâtibin dahi Maârif Nezâret-i Celîlesi tarafından inşâ etdirilmesi hakkında irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-sudûr buyurularak keyfiyetin 24 Şevval 1 308 tarihinde makam-ı senâverîden nezâret-i celîleleriyle nezâret-i müşârünileyhâya tebliğ olunduğu kayden haber verilmesine mebnî Maârif Nezâret-i Celîlesi'ne tekid-i vesâyâ

edilmiş olmağla nezâret-i celîlelerince dahi hükm-i irâde-i seniyye-i hazret-i hilâfetpenahînin seri‘an infâzı husûsuna himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 24 Safer 1309 ve fî 16 Eylül 1307

Sadrâzam
Cevad

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Müfâd-ı emr u iş‘âr-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleri ma‘lûm-ı âcizî oldu. Mukaddemâ makam-ı sâmî-i Sadâret-penâhahîlerinden şeref-vârid olan tezkire-i sâmiye üzerine mesâcid ve mekâtib-i mezkûrenin başka başka keşif-lerinin ve usûl ve nizâmı dairesinde münâkasalarının icrasıyla lâzım gelen keşf-i evvel ve râyic defterleriyle resimlerinin bi't-tanzim irsâli makam-ı nezâretten Hüdavendigar Vilâyet-i Celîlesi'yle Evkâf Muhâsebeciliği'ne bâ-tahrirât iş‘âr kılınmış ise de mezkûr defterler ve resimler henüz vürûd etmemiş olduğundan işbu irâde-i aliyye-i Sadâret-penahîlerinden bahisle defterlerle resimlerin seri‘an yetişdirilmesi için vilâyet-i müşârünileyhâ ile Evkâf Muhâsebeciliği'ne tekiden tebliğ-i madde olunmağla vürûdunda hükm-i celîl-i irâde-i seniyye-i hazret-i zıllullâhinin infâzına müsâra‘at olunacağı muhât-ı ilm-i âlî-i fahîmâne buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü’l-emrindir.

Fî Selh-i Safer sene 1309 ve fî 21 Eylül sene 1307 / [4 Ekim 1891]

Nâzır-ı Evkâf-ı Hümâyûn
Galib

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:16 Page 166

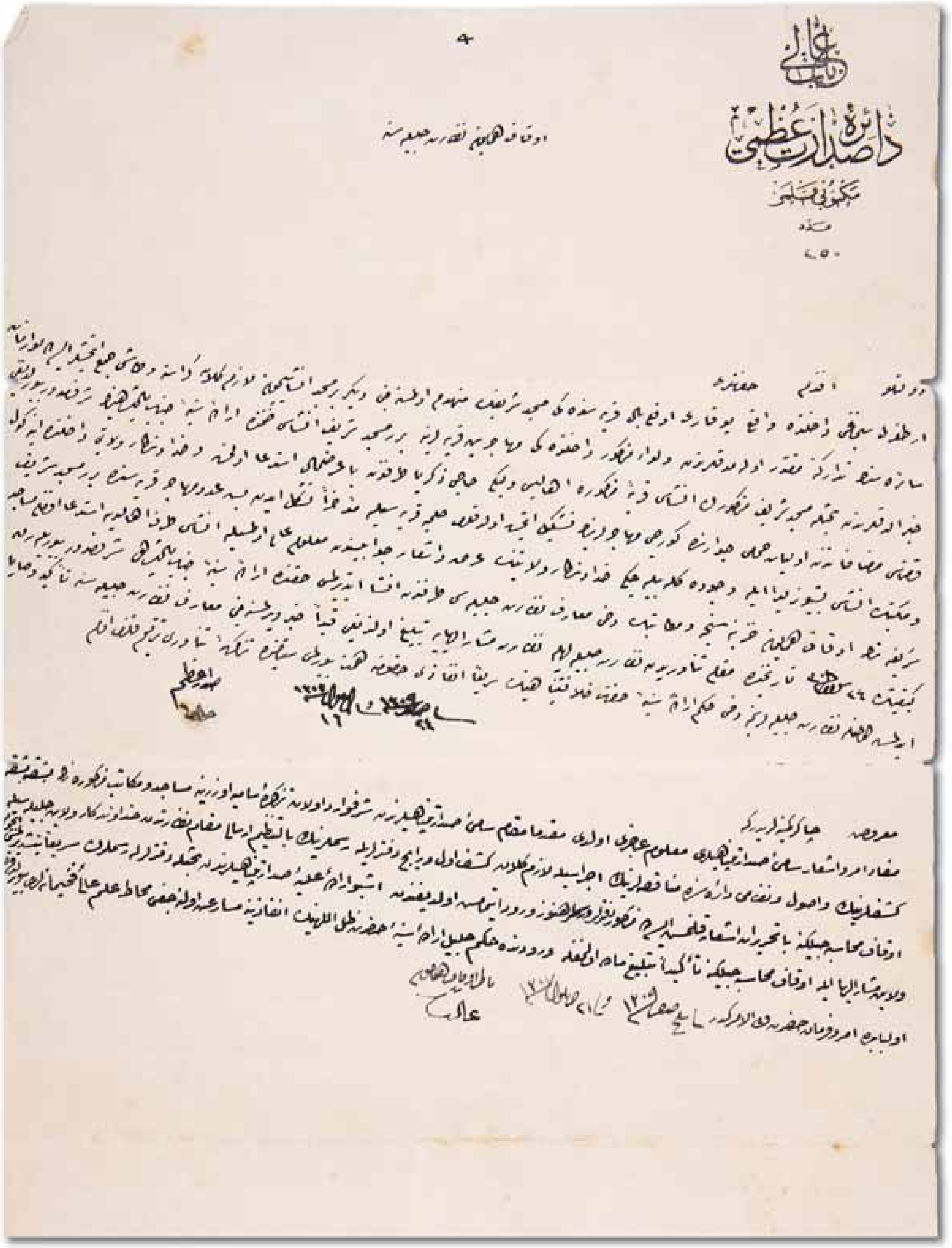

İ. DH, 1227/96092

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:16 Page 167

39

TİCARETLERİ BOZULAN TATARLARA ÇİFTLİKLERDE ZİRAAT YAPMA İZNİ VERİLDİĞİ

İzmir'in Orta Hamidiye Mahallesi'nde oturan Tatar kabilelerinin yaptıkları arabacılık ve kiracılık işlerinin bozuk olması sebebiyle çiftlikât-ı hümayunda çiftçilik yapmalarına izin verildiği

7 Şubat 1892

Hazine-i Hâssa-i Şâhâne
Tahrirât Kalemi
183

Aydın Emlâk-ı Hümâyûn İdaresi'ne

İzmir'de Orta Hamidiye Mahallesi'nde sâkin Tatar kabâilinden elli yedi hânenin meşgul oldukları arabacılık ve kiracılık gibi ticaretlerine kesâd ârız olduğundan çiftlikât-ı hümâyûnda ziraat etmelerine müsâade olunması hakkındaki istidâlarından ve Ahmedli ve Yayla Yakası Çiftlikât-ı Hümâyûnu dahilinde sekiz-on bin dönüm mikdârı arazi-i hâliye mevcud olup bu Tatarların usûl-i cedîde vechile ziraat ve hırâsete istidâdları bulunduğundan bahisle bunların bir takımına orada lüzûmu kadar arazi gösterilmesi ve içlerinden onar hâne halkının dahi müteferrikan yine birçok arazi-i hâliyesi bulunan Meşhed ve Arabacı Köy ve Tulum ve Yeniköy çiftlikâtında bulundurulması zımnında müsted'îlerin mukâvelenâmeye rabtı ile usûl-i kadîmeye tevfikan ücret-i arz mukâbili olarak çiftlikât-ı hümâyûn dahilinde ziraatlarına ruhsat itâsı hakkında istifsâr-ı keyfiyeti ve bazı ifadeyi mutazammın 11 Kânûn-ı Sâni sene [1]307 tarihli ve yüz doksan bir numaralı şukka mütâlaa-güzâr-ı senâverî oldu. Sûret-i iş'âra nazaran müsted'îlerin ziraatla me'lûf oldukları ve Avrupakârî demir pulluklar isti'mâl ederek bârgir ile ameliyât-ı zer'iyyede bulunacakları ve bu usulün zürrâ'-ı mevcudeye ta'mîm ile tezyid-i vâridâta bâdî olacağı anlaşıldığına binâen ber-vech-i iş'âr kendileriyle akd-i mukâvele olunarak usûl-i kadîmeye tevfikan ücret-i arz mukâbili olarak çiftlikât-ı hümâyûn dahilinde ziraatlarına ruhsat itâsı münasib olacağı beyânıyla terkîm-i cevabnâmeye ibtidâr kılındı. Ol bâbda.

26 Kânûn-ı Sâni sene [1]307 / 8 Receb sene [1]309 / [7 Şubat 1892]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:16 Page 168

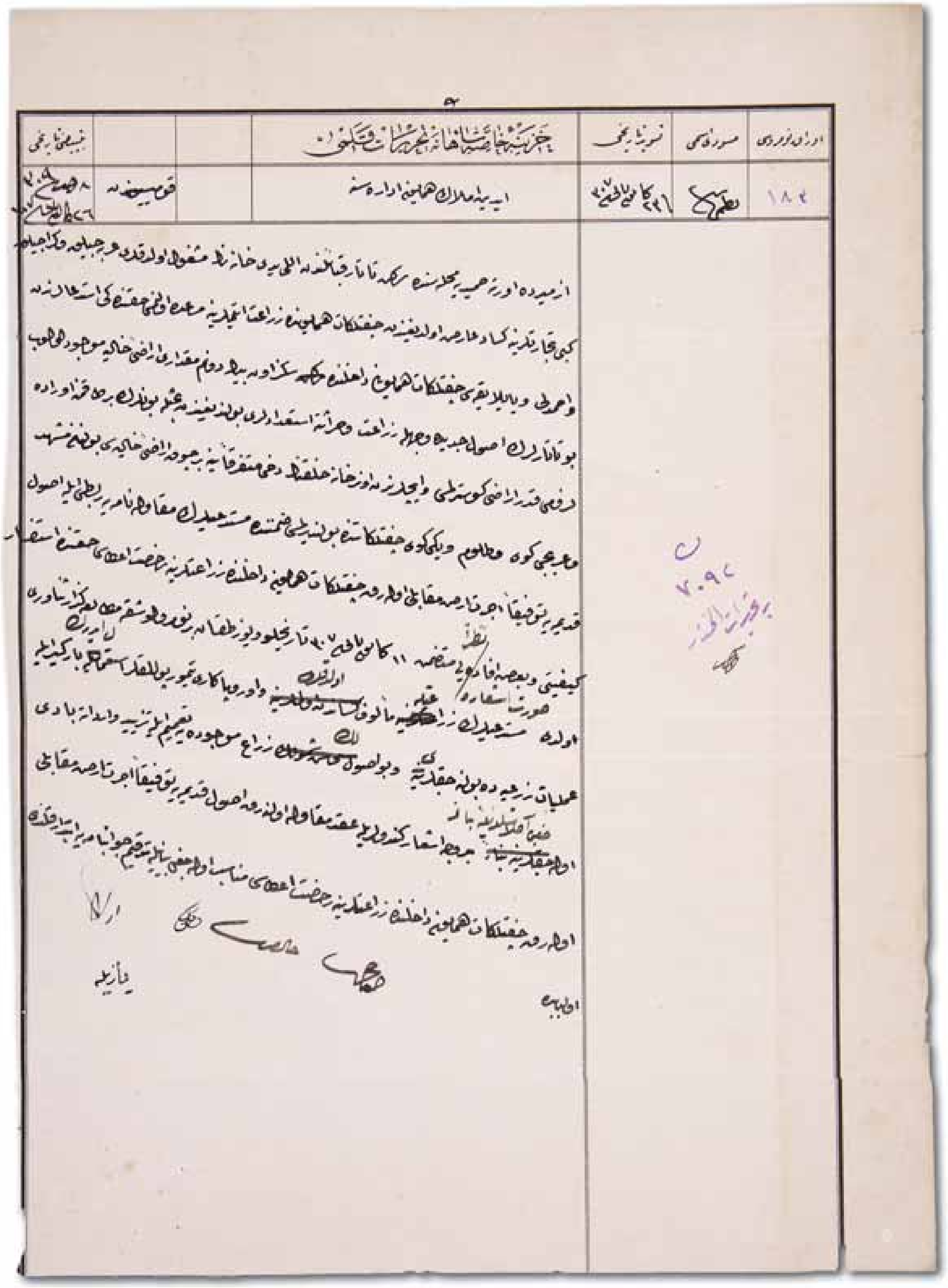

HH. THR, 465/74

TARSUS'TAKİ KAFKAS MUHACİRLERİNİN TAYİNAT BEDELLERİNİN ARTTIRILMASI

Tarsus'ta bulunan Kafkasya muhâcirlerine günlük olarak verilmekte olan yiyecek bedelinin yeterli duruma getirilerek iskânlarının bir an önce temin edilmesi

25 Mart 1892

40

Adana Vilâyet-i Behiyyesi'ne

Tarsus'ta mukîm Kafkasya muhâcirlerine verilmekte olan yevmiyenin derece-i kifâyeye iblâğı istidâ olunduğuna ve teferruâtına dair vârid olan telgrafnâme-i vâlâları üzerine Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'yle lede'l-muhâbere alınan cevabda vilâyât-ı şâhâneye hicret edenlerden muhtac-ı tayinât olanlarının kebîrine yevmî iki yüz, sagîrine yüz dirhem nân-ı azîz ve yâhûd râyic-i mahalliye tevfikan ol mikdâr nân-ı azîz parası itâsı lâzım geleceği cihetle muhâcirîn-i merkûmeye ekmek bahâsı olarak verilmekte olan yirmi ve on para, iki yüz ve yüz dirhem nân-ı azîz esmânına mu'âdil değil ise râyic-i mahallîye tevfikan kibâr için iki yüz ve sıgâr için yüz dirhem nân-ı azîz esmânı mikdârına iblâğ olunup ol mikdârı tecavüz etdirilmemesi ve bunların bir an evvel iskânları esbâbının dahi istihsali lüzûmunun izbârı ifade kılınmış olmağla ol vechile ifâyı muktezâsına ve mevsimin müsâadesi cihetiyle bir an evvel emr-i iskânın husûlüne hasr-ı himmet buyurulması tavsiyesine ibtidâr olundu. Ol bâbda.

13 Mart sene [1] 308 / [25 Mart 1892]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:17 Page 170

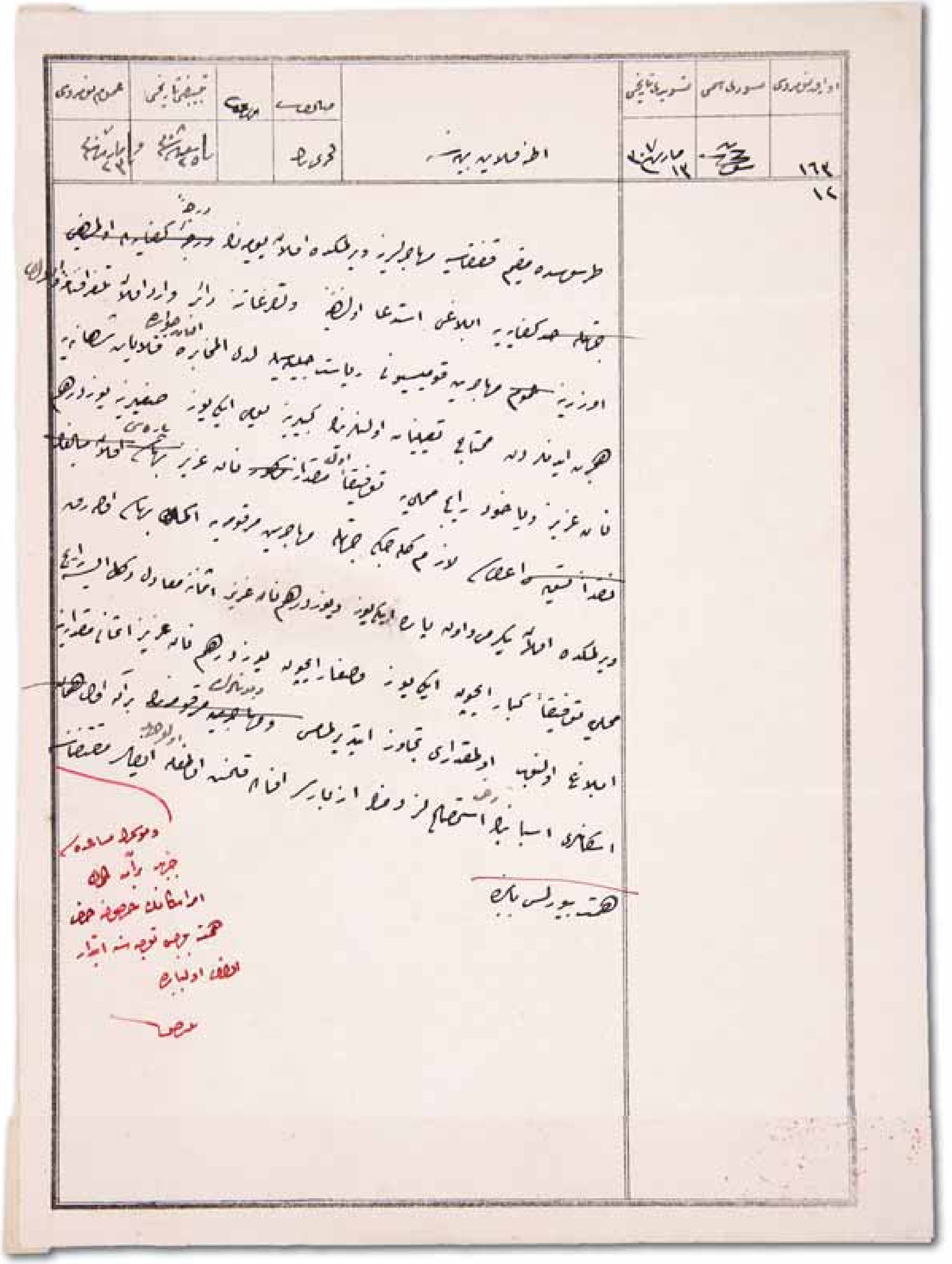

DH. MKT, 1825/61

NİĞDE VE EREĞLİ'DE KAFKASYA MUHÂCİRLERİ İÇİN İNŞA EDİLEN EVLERİN KUR'A ÇEKİLMEK SURETİYLE DAĞITILDIĞI

Konya Vilâyeti'nin Ereğli Kasabası ile Niğde Sancağı'nın Kulaktepe mevki'nde Kafkasya muhâcirleri için inşâ edilen evlerin kur'a çekilmek sûretiyle yerli halk, eşrâf ve memûrların katılımıyla muhâcirlere dağıtıldığı

9 Kasım 1892

41

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
782

Niğde Sancağı'nda bulunan Kafkasya muhâcirleri için yüz otuz hâne inşâ olunarak muhâcirîn-i merkûmenin iskân edilmiş olduğuna dair Konya Vilâyeti'nin telgrafnâmesi manzûr-ı âlî buyurulmak için arz ve takdim kılındı efendim.

Fî 18 Rebîülâhir sene [1]310 fî 27 Teşrin-i evvel sene [1]308 / [9 Kasım 1892]

Sadrâzam ve Yâver-i Ekrem
Cevad

*

Telgrafnâme

Huzur-ı sâmî-i Sadâret-penâhî'ye

Kafkasya muhâcirleri için Niğde Sancağı'nda Kulaktepe nâm mahalde inşâ olunmakda olan altmış altı ve Ereğli kasabası civarında altmış dört hânenin inşaatı sâye-i muvaffakıyyet-vâye-i tâcdâride bu kere mükemmelen hitâm bulmuş ve bi'l-cümle memûrîn-i eşrâf ile ahaliden pek çok kimseler ve kâffe-i muhâcirîn hazır olduğu halde gayet müessir sûretde duâ-yı tevâfür-şân ve iclâl-i Padişahî tilâvetle cümlesi eşk-rîz-i şevk ve şükrân olarak "Padişahım çok yaşa" zemzemesiyle tezyîn-i zebân-ı ubûdiyyet eylemiş ve her hâneye birer numara

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:17 Page 172

vaz‘ olunarak mezkûr numara ve muhâcirîn esmâsı üzerine kur‘a keşîdesiyle herkes kendisine isabet eden hâneye iskân ve ik‘âd edilmiş olduğu bu kere cevaben Niğde Mutasarrıflığı'yla Ereğli Kaymakamlığı'ndan vârid olan telgrafnâme üzerine ma‘rûzdur, fermân.

Fî 26 Teşrin-i evvel sene [1]308

Konya Vâlisi
Hasan Hilmi

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:18 Page 173

تلغراف نامه

Y. A. HUS, 266/108

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:18 Page 174

42

MUHACİR KADINLARA EVLENDİKLERİNDE ARAZİ TAHSİS EDİLMESİ

Muhâcirlerin dul kadınları ile çocukken göç edenlerin yetişkin hâle geldiklerinde yerli halktan erkeklerle evlenmeleri hâlinde kendilerine ihtiyaçları göz önüne alınarak arazi tahsis edilmesi

11 Kasım 1894

Bâb-ı Âlî
Daire-i Umûr-ı Dahiliye
Mektubî Kalemi

Mesele-i zâilede hicret eden bazı nisvânın yerli ile ba‘de'l-izdivac on beş seneden beri arazi talebinde bulundukları ve ta‘ayyüş etmekde oldukları halde şimdi zevclerinin fakr hâle dûçâr olduklarından bahsile kendilerine de arazi itâsını istidâ etmekde oldukları Akka Defter-i Hakanî Memûriyeti'nden bildirildiği ve talimât-ı mahsûsasında kadınlara arazi itâ olunacağı hakkında sarâhat olmadığı cihetle istifsâr-ı muâmeleye dair Defter-i Hakanî Nezâret-i Celîlesi'nden alınan tezkire Muhâcirîn İdaresi'ne lede'l-havale bu gibi nisvâna arazi itâ olacağına dair talimât-ı mahsûsasında sarâhat yok ise de zevcleri yerli olan muhâcir kadınlar ile zevceleri ahali-i kadîmeden bulunan erkek muhâcirlere ve muhâcirînin vürûdlarında yetim ve yetime iken ba‘de'l-büluğ yerli ahali ile izdivac eden ve mesken ve me’vâsı bulunmayan zükûr ve inâsa arazi verilip verilmemesi mukaddemâ mülgâ Muhâcirîn Komisyonu Riyâseti'nden istifsâr olunması üzerine Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nden kaleme alınıp sûreti taraf-ı âlî-i Sadâret-penâhi'den buyruldu ile tevdi‘ olunan mazbatada erâmil-i muhâcirîne arazi itâsı kendilerinin maişetlerini temin ile beraber tezevvüclerinde teshil ederek iki yüzlü fâide müstelzim olacağı gibi ibtidâ-yı hicretlerinde çocuk bulunmalar[ın]dan dolayı arazi verilmeyen ve bilâhare büyüyerek te’ehhül edenlerin de bî-vâye bırakılması münasib olamayacağından bunlardan acz ve ihtiyacları muhakkak olanlara da o sûretle muâmele edilmesi lüzûmu gösterilmiş ve sûret-i karar 29 Kânûn-ı Sâni sene [1]307 tarihinde İşkodra ve Trabzon vilâyetlerine tebliğ ile beraber bu misillülerin muâmelât-ı iskâniyesi karar-ı mezkûr dairesinde icra edilmekde bulunmuş olduğundan o sûretle ifâ-yı muâmele etdirilmesi lüzûmunun cevaben nezâret-i müşârünileyhâya iş‘âriyla vilâyâta da izbârı ifade olunarak icab-ı icra olunduğundan oraca da ona göre ifâ-yı muktezâsına himem.

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:18 Page 175

Edirne, Hüdavendigar, Aydın, Konya, Adana, Haleb, Suriye, Kastamonu, Sivas, Ankara, Diyarbekir, Mamuretülaziz, Trabzon, Selanik, Kosova, Erzurum, Manastır, Biga, Çatalca, İzmir, Beyrut, İşkodra, Şehremaneti, Defterhâne.

Fî 12 Cemâziyelevvel sene [1]312 ve fî 30 Teşrin-i evvel sene [1]310 / [11 Kasım 1894]

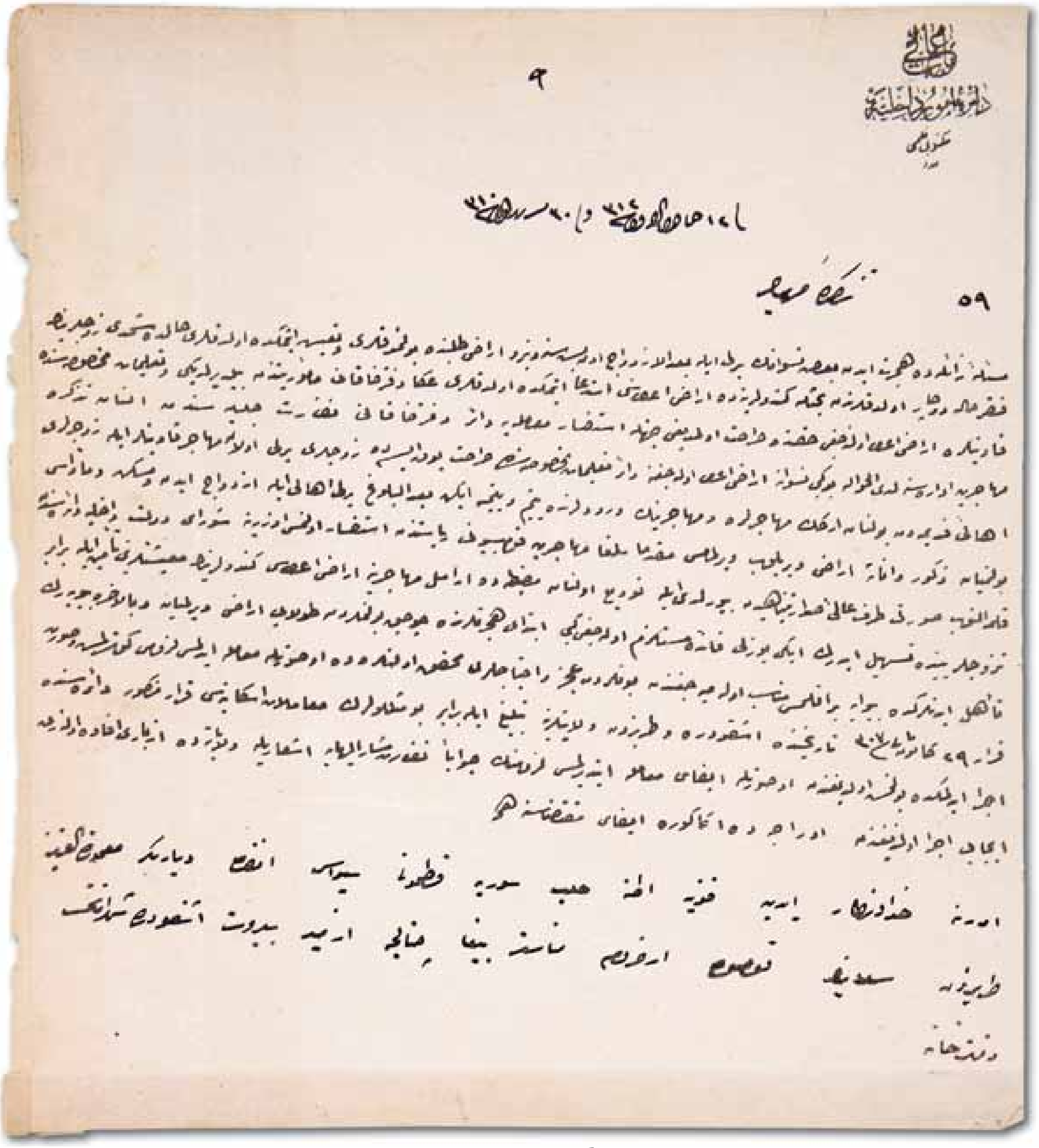

DH. MKT, 2068/105

43

KIRŞEHİR SANCAĞI'NA SEVKEDİLEN KANUK KABİLESİNİN PERİŞAN HALDE BULUNDUKLARINDAN İHTİYAÇLARIN KARŞILANMASI

Rusya'dan Ankara'ya gelerek Kırşehir Sancağı'na sevkedilen Kanuk kabilesi reisi Aslangerey'in yiyecek, yol, ve iskân masraflarını karşılayamayacak derecede muhtaç olduklarını beyân eden telgrafının Meclis-i Vükelâ toplantısında görüşülmesinin kararlıştırıldığı

12 Ekim 1895

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
3960

Rusya'dan muhâceretle iki bin beş yüz nüfus oldukları halde Ankara'ya gelmişler ve oradan da mahall-i iskânları olan Kırşehir Sancağı'na sevk olunmak üzere bulunmuşlar ise de cümlesi fukara ve muhtacînden olup şimdiki halde ekmek parası tedârikinden âciz kalarak çocukları açlıkdan telef olmağa başladığı ve bu cihetle mahall-i iskânlarına kadar gayr-ı muktedir bulundukları beyânıyla yol masraflarının tesviyesiyle iâşeleri husûsunun temini emrinde istidâ-yı âtıfet ve merhamet-i seniyye-i şâhâneyi hâvî Kanuk Kabilesi Reisi Aslangerey Bey ve diğer üç kabile reislerinin imzasıyla Ankara'dan vârid olup manzûr-ı âlî buyurulan telgrafnâme leffen taraf-ı sâmî-i Sadâret-penâhîye irsâl kılınmış ve bu bâbda yarınki Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâca bir karar verilmesi şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî icab-ı âlîsinden bulunmuş olmağla

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 Rebîülâhir sene [1]313 ve fî 30 Eylül sene [1]311 / [12 Ekim 1895]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

یلدز سرای همایونی
باش کتابت دائره‌سی
٢٩٦٠

روسیه‌دن مهاجرتله بیك بشیوز نفوس اولدقلری حالده آنقره‌یه گلمش و اوراده‌دن محل
اسکانلری اولان قیرشهری سنجاغنه سوق اولنمق اوزره یولده بولنمش ایسه‌ده جمله‌سی فقیر و محتاجیندن
اولوب شدتلی حالده اتمك پاره‌سی بیله اولمدیغندن عاجز قالدقلرندن چوجقلری آچلقدن تلف اولمقده
بولندیغی و بو حالده محل اسکانلرینه قدر عزیمت ممکن اولمدیغی بیانیله یول مصارفیله تسویه‌سیله
اعاشه‌لری خصوصنك تأمینی امر احسان عاطفت و مرحمت سنیه حضرت شاهانه‌یه حاوی [illegible]
قیدلری [illegible] امضاسیله آنقره‌دن [illegible]
منظور عالی [illegible]
مخصوصی [illegible]
اولمغله اولبابده امر و فرمان حضرت [illegible] [illegible]

İ. HUS, 42/1313. R/75

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:19 Page 178

44

KUNAYTIRA KAZÂSI'NA YERLEŞTİRİLEN KAFKAS MUHACİRLERİ İÇİN EV İNŞA MASRAFLARINA İLÂVE YAPILMASI

Suriye Vilâyeti Kunaytıra Kazâsı'nın Hasine mezraasında yerleştirilen Kafkas muhâcirleri için ev inşâ masraflarının yanısıra emsâline nazaran ziraî malzemeler ve günlük harcamalar karşılığı olarak da havele yapılmasının Padişah tarafından uygun görüldüğü

26 Eylül 1901

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
1515

Atûfetli efendim hazretleri,

Suriye Vilâyeti'nde kâin Kunaytıra Kazâsı'nda Hasine mezraasında iskân olunacak Kafkasya muhâcirlerinin hâneleri masârıf-ı inşâiyesi olarak verilen havalenâmede bunların yevmiyeleriyle hayvanât ve tohumluk ve ziraat edevâtı için bir şey tahsis olunmadığından ve muhâcirîn-i merkûmenin altmış iki hanede yüz doksan ikisi büyük ve yetmiş dördü küçük olarak iki yüz altmış iki nüfus idüğünden ol bâbdaki talimât ile râyic-i mahallîye göre bunlara şehrî altı bin sekiz yüz yetmiş guruş hesabıyla bir senede seksen iki bin dört yüz kırk ve hayvanât bedeli ile tohumluk ve edevât esmânı olmak üzere her hâneye bin beş yüz guruşdan doksan üç bin guruş ki cem'an yüz yetmiş beş bin dört yüz kırk guruşun daha ilaveten tahsisiyle icra-yı havalesi husûsuna dair Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi arz ve takdim olunmağla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-sudûr ve sünûh buyrulur ise mantûk-ı münîfi infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 15 Cemâziyelevvel sene [1]319 fî 16 Ağustos sene [1]317

Sadrâzam
Rıfat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyrulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyrulmuş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 12 Cemâziyelâhir sene [1]319 ve fî 12 Eylül sene [1]317 / [26 Eylül 1901]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyâri
Tahsin

*

Nezâret-i Umûr-ı Maliye
Muhâsebe-i Umûmiye
Aded
1034

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Kunaytıra Kazâsı'nda Hasine mezraasında iskân olunacak Kafkasya muhâcirlerinin hâneleri masârıf-ı inşâiyesi olarak vürûd eden havalenâmede bunların yevmiyeleriyle muktezî hayvanât ve tohumluk ve ziraat edevâtı için bir şey tahsis olunmadığından ve muhâcirîn-i merkûmenin altmış iki hanede yüz doksan ikisi büyük ve yetmiş dördü küçük olarak iki yüz altmış iki nüfusdan ibaret bulunduğundan ol bâbdaki talimât ile râyic-i mahallîye tevfikân bunlara şehrî altı bin sekiz yüz yetmiş guruş hesabıyla bir senede seksen iki bin dört yüz kırk ve hayvanât bedeli ile tohumluk ve edevât esmânı olmak üzere beher hâneye bin beş yüzden doksan üç bin guruş ki cem'an yüz yetmiş beş bin dört yüz kırk guruşun daha ilaveten tahsisiyle icra-yı havalesi Suriye Vilâyet-i Celîlesi'nin iş'ârına atfen Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'ndan alınan tezkirede izbâr kılınmış olmasına ve emsâline nazaran icab-ı hâl ifâ olunmak üzere keyfiyetin huzur-ı sâmî-i dâver-i efhamilerine arz ile istizânı Muhâsebe-i Umûmiye-i Maliye'den ifade kılınmışdır.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 6 Cemâziyelevvel sene 1319 ve fî 7 Ağustos sene [1]317

Maliye Nâzırı
[Ahmed] Zühdü

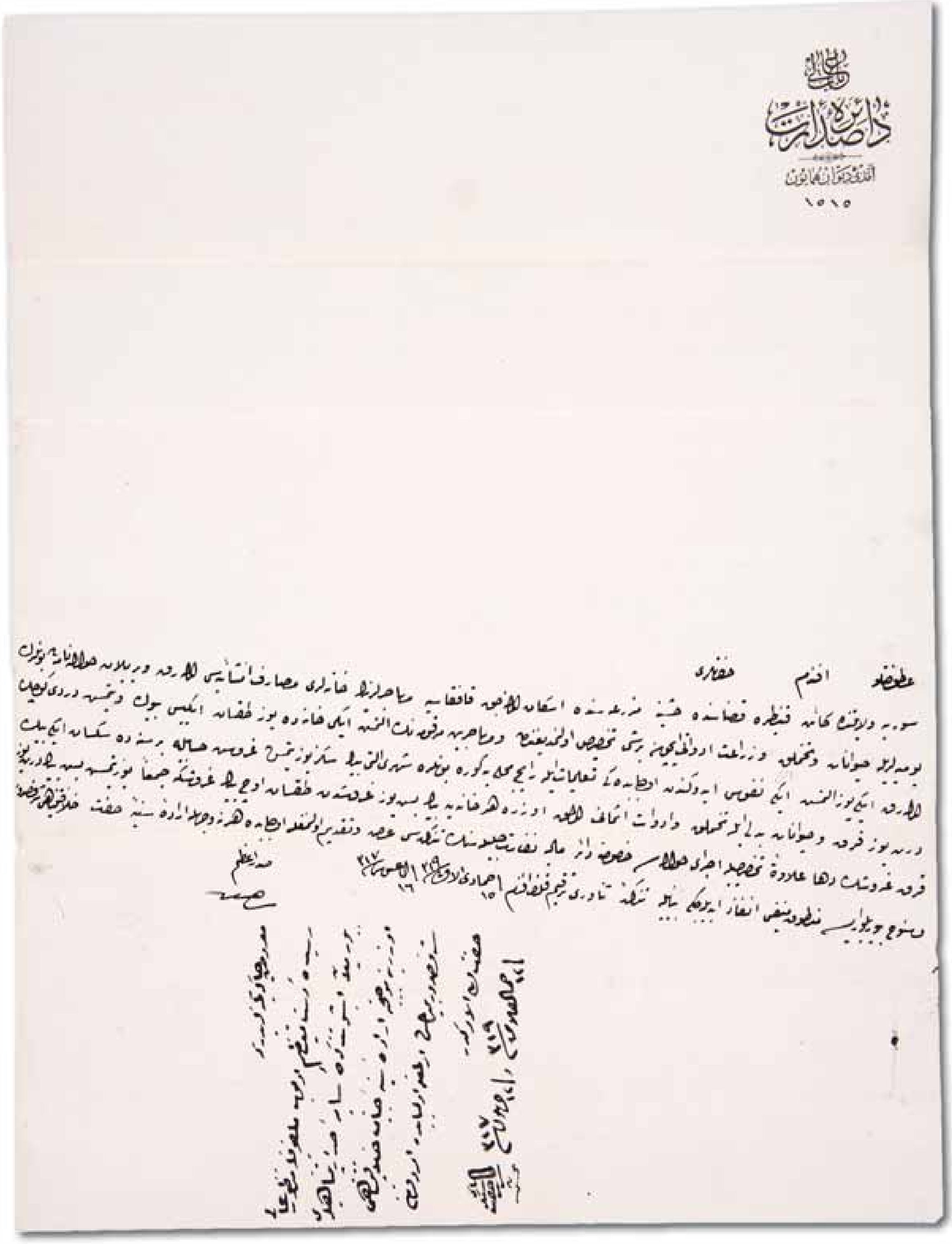

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:20 Page 181

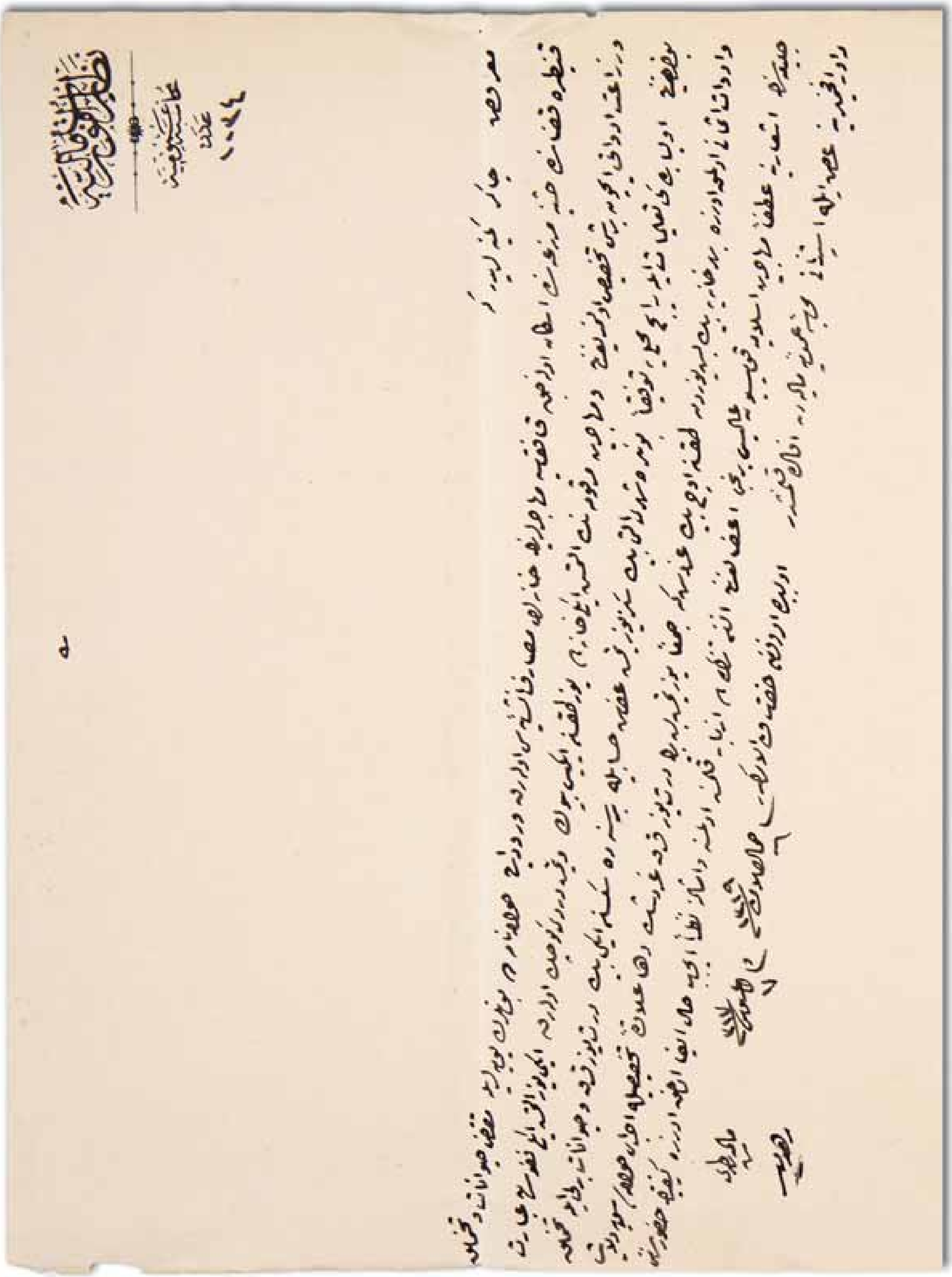

İ. DH, 1387/1319. C/20

45

MUŞ SANCAĞI'NDA YERLEŞTİRİLEN ÇEÇEN KABİLESİNİN KARABOYUN MUHACİRLERİNE YİYECEK VE ZİRAİ YARDIMDA BULUNULMASI

Muş Sancağı'nda yerleştirilen Çeçen kabilesinin Karaboyun kolu muhâcirlerinin sekiz aylık yiyecek bedeli ile ziraat aletleri, hayvan ve tohumluk gibi yardımların yapılması

28 Ekim 1901

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
1405

Atûfetli efendim hazretleri,

Kafkasya muhâcirlerinden ve Çeçen kabilesinden Karaboyun kavminden olup Muş Sancağı dahilinde iskân kılınacak yedi hanede otuz dokuz nüfusun sekiz aylık iâşeleriyle çift hayvan ve âlât-ı zirâiye ve tohum esmânı bulunan yedi bin yedi yüz guruşun tesviyesi husûsuna dair Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi arz ve takdim olunmağla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhi şeref-sunûh ve sudûr buyrulur ise mantûk-ı münîfi infâz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu efendim.

Fî 5 Cemâziyelevvel sene [1]319 ve fî 6 Ağustos sene [1]317

Sadrâzam
Rıfat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhileri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulmuş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Receb sene [1]319 ve fî 15 Teşrin-i evvel sene [1]317 / [28 Ekim 1901]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

*

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:20 Page 183

Nezâret-i Umûr-ı Maliye
Muhâsebe-i Umûmiye
Aded
954

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Kafkasya muhâcirlerinden ve Çeçen kabilesinin Karaboyun kavminden olup Muş Sancağı dahilinde iskân kılınacak yedi hanede otuz dokuz nüfus muhâcirîn sekiz aylık iâşeleriyle çift hayvan ve âlât-ı ziraîye ve tohum esmânı için yedi bin yedi yüz guruşun sarfına me’zûniyet itâsı Bitlis Vilâyeti'nden telgrafla iş‘âr olunduğundan bahisle icra-yı icabı Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'ndan alınan tezkirede bildirilmiş olmasına ve emsâline nazaran keyfiyetin huzur-ı sâmî-i dâver-i efhamilerinden istizânı Muhâsebe-i Umûmiye-i Maliye'den ifade kılınmışdır.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 Rebîülâhir sene 1319 ve fî 25 Temmuz sene 1317

Maliye Nâzırı
[Ahmed] Zühdü

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:20 Page 184

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:21 Page 185

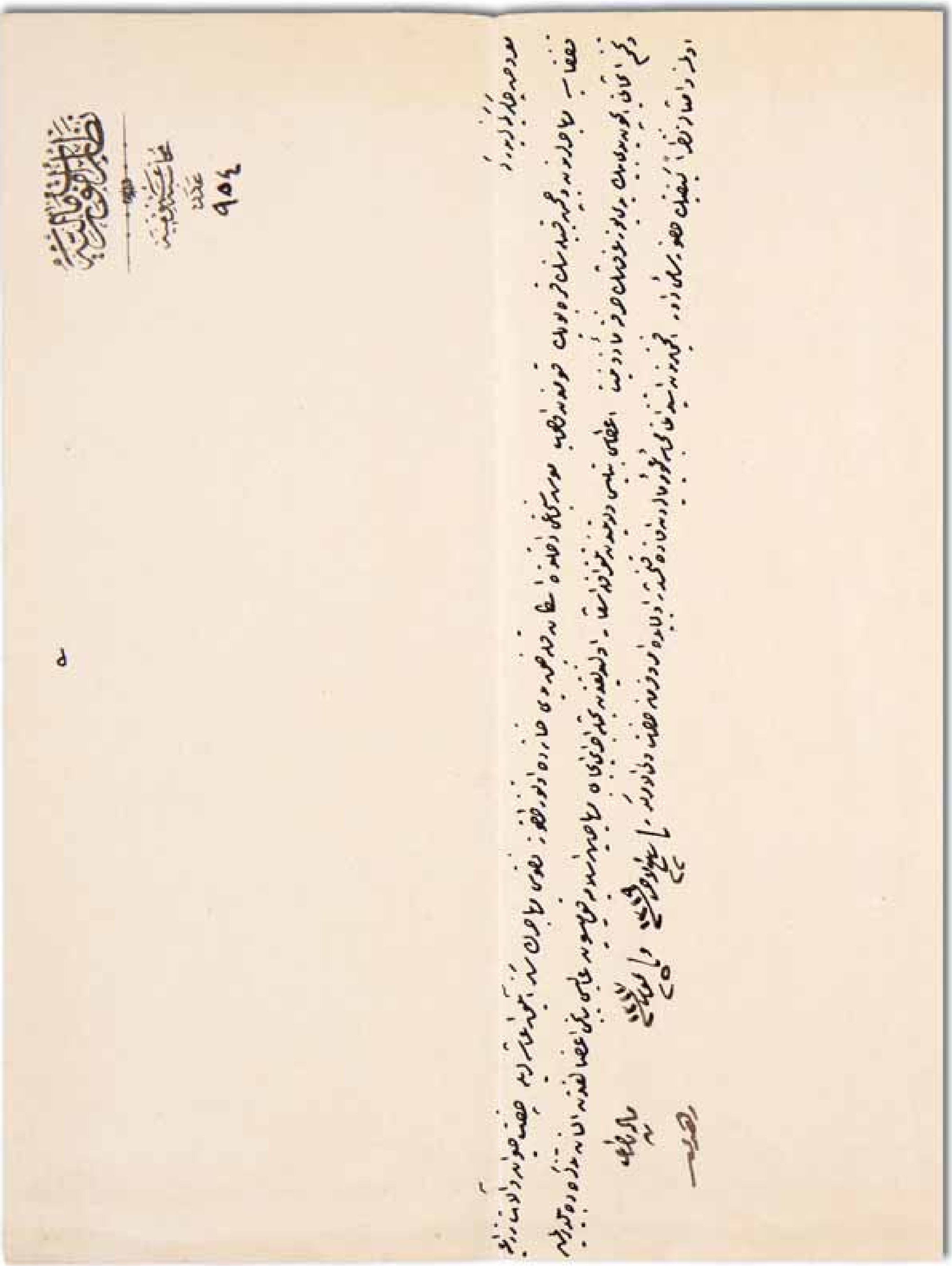

İ. DH, 1389/1319. B/7

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:21 Page 186

46

ANKARA'YA YERLEŞTİRİLEN KAFKASYA MUHACİRLERİNİN EV İNŞAATI VE ZİRAAT MALZEMESİ İHTİYAÇLARININ AKKÖPRÜ EMLÂK-I HÜMAYUN İDARESİ'NCE KARŞILANMASI

Ankara Eğinköprü Emlâk-ı Hümayun arazisine yerleştirilen Kafkasya muhâcirlerinin ev yapımında kullanacakları kerestenin, ziraat için çift hayvanları, tohumluk ve yemlik tahılın Akköprü Emlâk-ı Hümayun İdaresince karşılanması

17 Ağustos 1902

Hazine-i Hâssa-i Şâhâne
Tahrirât Kalemi
3719/221

Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı Cânib-i Sâmisi'ne

Eğinköprü Emlâk-ı Hümâyûnu dahilinde iskânları takarrür eden yüz hâne Kafkasya muhâcirlerine emsâli misillü hâneler inşâsıyla çift hayvanâtı ve tohumluk ve yemlik zahîre itâsı vekilleri tarafından istidâ olunması üzerine keyfiyet Ankara Vilâyeti'nden istifsâr kılındığı beyânıyla bu bâbdaki ma'lûmat ve mukarrerâtın inbâsı vâsıl-ı dest-i ihtirâm olan 26 Haziran sene [1]318 tarihli ve altmış üç numaralı tezkire-i aliyye-i âsafânelerinde izbâr buyrulmuşdur. Muhâcirîn-i merkûme vuku' bulan istirham ve mürâcaatları üzerine Hazine-i Hâssa-i Şâhânece lede'l-istizân şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i mülûkâne mantûk-ı celîline tevfikan mahall-i mezkûrda iskân olundukları cihetle haklarında Hükûmet-i Seniyyece her türlü muâvenâtın icrası ve binâenaleyh hâsılâtı iskân-ı muhâcirîne karşılık olmak üzere ihdâs olunan pulların Emlâk-ı Hümâyûn İdareleri münâkalâtına da tatbik edilmekde bulunmasına göre vâridâtdan emlâk-ı hümâyûnda sâkin muhâcirînin dahi müstefid olmaları muvâfık-ı hâl ve maslahat olup maahâza bir muâvenet-i fevkalâde olmak üzere muhâcirîn-i merkûmenin inşâ edecekleri ebniyeye muktezî muhtelif çapda eşcârın emlâk-ı hümâyûn ormanlarından kat'ına müsâade itâsı da vuku' bulan istifsâr üzerine Akköprü Emlâk-ı Hümâyûn İdaresi'ne cevaben iş'âr kılınmış olduğundan merkûm muhâcirlere komisyon-ı âlîlerince iktizâ eden tohumluk ve yemeklik ve çift hayvanâtıyla sâire itâsı ve yapacakları hâneler masârıfının dahi tesviyesi velhâsıl emsâl-i muhâcirîn hakkında ibzâl edilen muâvenât ve teshilâtın izhârı husûsuna himem-i celîle-i dâverâneleri şâyân buyurulmak bâbında.

4 Ağustos sene [1]318 / [17 Ağustos 1902]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:21 Page 187

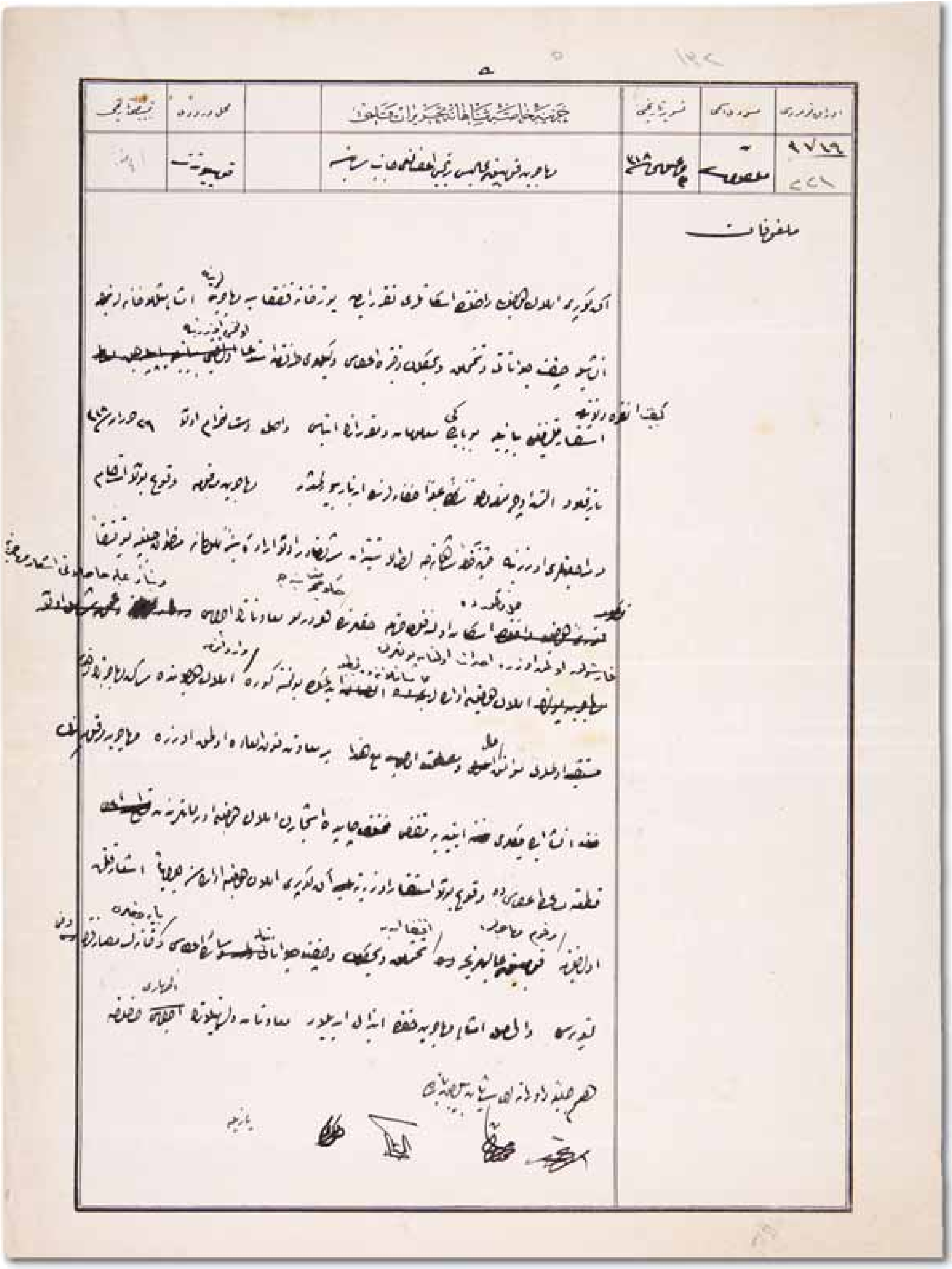

HH. THR, 472/23

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:21 Page 188

47

İSTANBUL'A GELEN KAFKASYA VE BATUM MUHACİRLERİNİN YİYECEK MASRAFLARININ ÖDENMESİ

Kafkasya ve Batum Müslüman halklarından olup İstanbul'a gelen muhâcirlerin Osmanlı tâbiyyetine kabul işlemleri tamamlanıncaya kadar geçen sürede yiyecek masraflarının ödenmesi için ilgili birimler arasında gereken yazışmanın yapılması

13 Mayıs 1905

Huzur-ı sâmî-i cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Batum ve Kafkasya ahali-i İslâmiyesi'nden olup Dersaâdet'e gelerek kabul-i muhâceretlerini istidâ eden ve haklarındaki muâmele Bâb-ı Âlî'ce derdest ifâ bulunan iki yüz seksen yedi nüfusun tahakkuk eden ihtiyaclarına ve geçen gün Bâb-ı Âlî'ye gelip vuku'bulan istidâlarına mebnî haklarındaki muâmelenin hitâmına kadar bunlara emsâli misüllü yevmiye itâsı şifâhen tebliğ buyurulan emr-i sâmî-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleri iktizâ-yı âlîsinden olmasıyla kendilerine nezâret veznesinden iki yüz seksen yedi guruş tevzi' ve itâ etdirilmiş olduğu beyânıyla muâmele-yi mezbûrenin hitâmına kadar emsâli vechile komisyon-ı âlîce büyüklerine yevmî birer guruş ve küçüklerine yirmişer para verdirilmesi Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden fî 25 Nisan sene [1]321 tarihiyle vârid olan tezkirede iş'âr kılınmışdır. Arz ve izâhtan müstağnî olduğu üzere ahali-yi merkûmenin tâbiiyyetleri keyfiyeti hallolunmadan ve kabul-i muhâceretleri takarrür etmeden komisyonca bunlara yevmiye itâsı câiz olamayacak ise de mücerred zât-ı hazret-i Hilâfet-penâhî'ye da'avât-ı isticlâb etmek ve ol bâbdaki emr-i sâmî-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleri dahi infâz edilmiş olmak için ahali-yi merkûmeye altı günlük, bin dört yüz elli iki buçuk guruş masârıf-ı iâşe Komisyon Sandığı'ndan te'diye edilmiş olup ancak Defter-i Hakanî Nezâret-i Celîlesi'ne muhavvel olan merkez tahsisâtından haftada dokuz bin guruş itâsı mukarrer iken bir hayli zamandan beri bunun bin guruşa tenezzül etmesi yüzünden sandığın mevcudu değil böyle fukara-yı ahaliyi iâşeye masârıf-ı merkeziye ile vürûd etmekde olan muhâcirînin sevkiyâtına bile kifâyet etmediğinden bunların ya nezâret-i müşârünileyhânın aceze tertibâtından veya müsâdere edilmekde olan noksanü'l-vezn ekmeklerle Şehremanet-i Celîlesi'nden iâşeleri veyâhûd iâşelerine sarf olunmak ve haftalıkdan başka olarak merkez tahsisâtından mahsûbu icra edilmek

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:21 Page 189

üzere sekiz on bin guruşun sürat-i te'diyesi husûsunun Defter-i Hakanî Nezâret-i Celîlesi'ne emr u iş'ârı menût-ı re'y-i rezîn-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleridir.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Rebîülevvel sene [1]323 ve fî 30 Nisan sene [1]321 / [13 Mayıs 1905]

Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi azâsından
Receb

A. MKT. MHM, 527/6

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:21 Page 190

48

ADANA VİLAYETİ'NDE İSKÂN OLUNAN KABARTAY MUHACİRLERİN ÖDEYEMEDİKLERİ TOHUMLUK BEDELİN AFFEDİLDİĞİ

Adana Vilâyeti'nin Haçin Kazâsı'nda iskân olunan Kabartay muhâcirler, kendilerine verilen tohumluk zahîrenin geri ödemesini yapamadıklarından ellerindeki büyük baş hayvanların satılarak borcun ödeneceğini bildirmeleri üzerine zikredilen borcun Padişah tarafından affedildiğine dair tezkire

29 Haziran 1906

Yıldız Saray-ı
Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
3330

Adana Vilâyeti dahilinde Haçin Kazâsı'na tâbi Kozcuğaz ve Kayapınar karyelerinde iskân olunan Kabartay muhâcirlerine istidâları üzerine Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ kararıyla tohumluk olarak ta'vizan zahîre itâ kılındığı halde iki sene ale't-tevâlî ahvâl-i hevâiyenin adem-i müsâadesinden dolayı idrak-ı hâsılata muvaffak olamamalarına mebnî tekrar iki defada ta'vizan tohumluk zahîre verilmiş ise de muhâcirîn-i merkûme zehâir-i mezkûre bedelâtını ahîren dahi ifâ edememelerinden nâşi mahallî hükûmetce ellerinde bulunan hayvanâtın mübâyaası cihetine gidildiği ve bunların el-yevm hâl-i zarûret ve sefâletde oldukları Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi'nden arz ve ihbâr kılınmış olduğundan sadaka-i âfiyet-i cihân-kıymet-i hazret-i Hilâfet-penâhî olmak üzere zehâir-i mezkûre bedelâtının afvı şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî iktizâ-yı âlîsinden bulunmuş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 7 Cemâziyelevvel sene [1]324 ve fî 16 Haziran sene [1]322 / [29 Haziran 1906]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

İ. HUS, 143/1324. Ca/43

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:22 Page 192

49

MUHACİR İSKÂNI İÇİN DÜZENLENEN PİYANGONUN CAZİP HÂLE GETİRİLMESİ İÇİN ALINAN TEDBİRLER

Geliri muhâcir iskân masraflarında kullanılmak üzere Ziraat Bankası tarafından düzenlenen piyangoda, ikramiyeden ayrılan payın yetersiz kalması dolayısıyla gereken ilgi ve fayda sağlanamamış olduğundan payın arttırılarak yeni bir düzenleme yapılması için Ticaret ve Nâfia Nezâreti'ne izin verildiği

5 Mayıs 1907

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsûs Zabıt Varakasıdır

Hülâsa-i Me'âli

Hâsılatı muhâcirînin masârıf-ı iskâniyesine tahsisen müesses olup Ziraat Bankası'na muhavvel bulunan piyangonun şimdiye kadar icra edilmiş olan tarz-ı keşîdesinden me'mûl olan fevâid temin edilemediği gibi bilet satışları tenzil eylemiş ve şimdiki usûl devam etdikce hâsılâtın günden güne tenâkusu melhûz olup bu ise hâsılâtdan ikramiye için tefrik edilen yüzde elli emsâline nisbeten noksan görünmesi ve ikramiye kazanan biletlerin yüzde yirmi derecesinde olması ve keşîdenin iki ayda bir icrası gibi ahvâlden münbais idiği istidlâl edilmiş olduğundan bahisle bazı ifadeyi hâvî Ticaret ve Nâfia Nezâreti'nden mürsel 23 Safer sene 1325 tarihli tezkire kırâ'et olundu.

Kararı

Me'âlinde bir biletin bir sene hükmü olmak ve kazanacak numaraların yüzde yirmi beşe iblâğıyla ayda bir kere piyango çekilmek ve bir bilet iki Osmanlı lirası itibarıyla kısm-ı âzamı ale'd-derecât bir ve yarım ve çeyrek lira fiyat ile nısf ve rub' ve semen-i bilet olmak üzere senevî iki yüz elli bin bilet tertib olunarak bunun bâliğ olduğu beş yüz bin liradan sâir piyangolarda olduğu gibi yüzde yetmiş beşinin ikramiyeye ve yüzde birinin kağıt-bahâsı ve masârıf-ı tabi'iye ve sevk ve idare masraflarıyla memûrîn-i müstahdem maaşlarına ve kalan yüzde yirmi dörtden satılacak biletler için yüzde yedi bey'iye tefrik olunarak üst tarafının muhassas lehine itâsı lüzûmu gösterilmiş ve siyâk-ı iş'âra nazaran mezkûr piyangonun ol vechile tensîki hâsılâtının tezyidini mûcib olacağı anlaşılmış olduğundan ber vech-i iş'âr bir tecrübe icra olunmak üzere ifâ-yı muktezâsı zımnında nezâret-i

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:22 Page 193

müşârünileyhâya me'zûniyet verilmesi tezekkür ve tensib kılındı.

22 Ra. sene [1]325 / 22 Nisan sene [1]323 / [5 Mayıs 1907]

Meclis-i Vükelâ azâlarının imzalârı

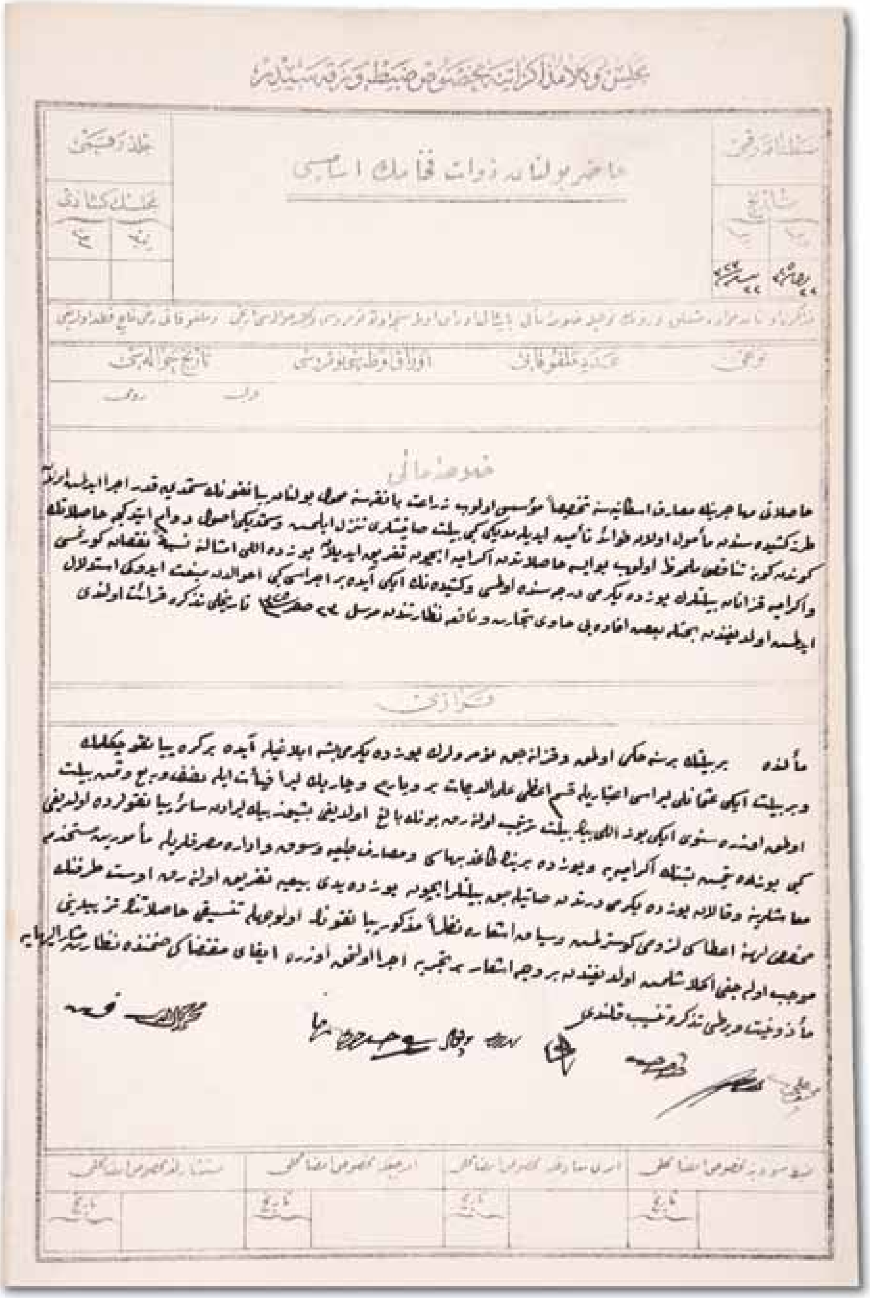

MV, 115/94

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:22 Page 194

50

BURSA'NIN AZİZİYE KAZÂSINDAKİ MUHACİRLERE ÇAYIRLIK TAHSİSİ

Konya'nın tabiat şartları ve havasıyla uyuşamayıp Bursa'nın Aziziye kazâsına misafir olarak kabul edilen muhâcirlerin talepleri üzerine Bolvadin kazâsındaki çayırlığın kendilerine tahsis edilmesi

1 Haziran 1907

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi
Aded: 175

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Konya Vilâyeti'ne sevk olundukları halde oranın âb ve havasıyla imtizâc edemeyerek Hüdavendigar Vilâyeti'nde Aziziye Kazâsı'na sevk olunub hâl-i müsâferetde kalmış olan yüz altmış hâne arazi-i emiriyeden olarak Bolvadin Kazâsı dahilindeki çayırın kendilerine tahsisiyle Ketendere'de iskânlarına ahîren irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhi şeref-müteallik buyurulduğundan masârıf-ı iskâniyeleri bulunan dört yüz altmış bin sekiz yüz guruşun sene-i hâliye muhâcirîn tahsisâtından bi'l-mahsûb vilâyet-i müşârünileyhânın sene-i merkûme emvâlinden tesviyesi için iktizâ eden havalenâmenin tanzim ve tesyârıyla emr-i iskânlarında tehir vuku'a gelmemek üzere şimdiden te'diyâtda bulunulmasının defterdarlığa tebliği Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'ndan vârid olan 26 Nisan sene [1]323 tarihli ve yüz on üç numaralı tezkirede izbâr buyurulmasıyla ona göre muktezâsı icra olunmak üzere keyfiyetin huzur-ı sâmî-i cenâb-ı Sadâret-penâhilerine arzıyla istizânı bi'l-havale Muhâsebe-i Umûmiye-i Maliye'den ifade kılınmışdır ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 5 Rebîülâhir sene [1]325 ve fî 5 Mayıs sene [1]323

Maliye Nâzırı
Mehmed Ziya

*

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:22 Page 195

Muhâcirîn-i İslâmiye
Komisyon-ı Âlîsi
Aded: 162

Huzur-ı Sâmî-i Cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Şeref-vârid olan 7 Mayıs sene [1]323 tarih ve on yedi numaralı tezkire-i sâmiye-i hıdîv-i efhamileri cevabıdır.

Konya Vilâyeti'ne sevk olundukları halde oranın âb ve havasıyla imtizâc edemediklerine binâen Hüdavendigar Vilâyeti'ne gelmiş ve vuku' bulan isti'tâfları üzerine Bolvadin Kazâsı dahilindeki çayırın kendilerine tahsisi ile Ketendere'de iskânlarına müsâade-i seniyye-i hazret-i Padişahi erzân buyurulmuş olan muhâcirînin masârıf-ı iskâniyesi için komisyon-ı âlîce Maliye Nezâret-i Celîlesi'nden taleb olunan havale bedelinin şâyân-ı istiksâr göründüğü ve bunların Konya'ya sevklerinde devletce bir çok masraf ihtiyâr olunduğu beyân-ı âlîsiyle mikdâr-ı masrafın mümkün mertebe kasrı emr u iş'âr buyurulmakda olup vâkı'a muhâcirîn-i merkûmenin Konya'ya sevklerinde masârıf-ı nakliyeleri hükûmet-i seniyyece tesviye edilmiş ise de oradan Aziziye'ye kendiliklerinden gelmelerine nazaran bunlar hakkında devletce iki defa masârıf-ı nakliye itâ edilmemiş ve doğrudan doğruya Bolvadin Kazâsı'na sevk edilmeleriyle Konya'ya izâmları beynindeki masârıf-ı nakliye farkının ehemmiyetli bir dereceye varmayacağı bedîhî bulunmuş olduğu gibi sene-i hâliye muhâcirîn tahsisâtının hîn-i tayininde hâl-i hâzır-ı hazine nazar-ı dikkate alınarak sene-i sâbıkada iki bin beş yüz guruşla inşâ olunan hânelerin sofası tayy ve ib'âdı tenzil olunmak sûretiyle masârıf-ı inşâiyenin ikişer bin guruşa ve levâzım-ı sâire bedelinin de hadd-i asgariye tenzil ve evvel be evvel tayinin kat'ı sûretleri kararlaşdırıldığına ve Bolvadin'de iskân olunacak muhâcirîn yüz altmış hâneye bâliğ olup bunlara ikişer bin guruşdan birer mesken inşâsı için üç yüz yirmi bin ve yedişer yüz guruşla birer çift hayvan ve yüzer guruşla alât-ı ziraiye ve yüz seksener guruşla envâ'-ı muhtelifeden tohumluk zahîre mübâyaası zımnında yüz elli altı bin sekiz yüz guruş ki cem'an dört yüz yetmiş altı bin sekiz yüz guruşun sarfı taht-ı elzemiyetde olup maamâfîh bu fiyatdan dûn bedel ile hiçbir yerde mesken inşâ ve levâzım-ı sâire tedâriki kâbil olamayacağının nezd-i sâmî-i âsafânelerinde de rehîn-i tasdik olacağı me'mûl bulunduğuna mebnî ancak iktisâda riâyet şartıyla muhâcirîn-i

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:23 Page 196

merkûmenin muâmelât-ı iskâniyesine kifâyet edebilecek olan meblağ-ı mezbûrun sarfı için Maliye Nezâreti'ne me'zûniyet-i lâzıme itâsı husûsuna müsâade-i celîle-i Sadâret-penâhileri şâyân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 19 Rebîülâhir sene [1]325 ve fî 19 Mayıs sene [1]323 / [1 Haziran 1907]

Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi
Birinci Azası Kâtib-i Sâni-i
Hazret-i Şehriyâri
İzzet

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:23 Page 197

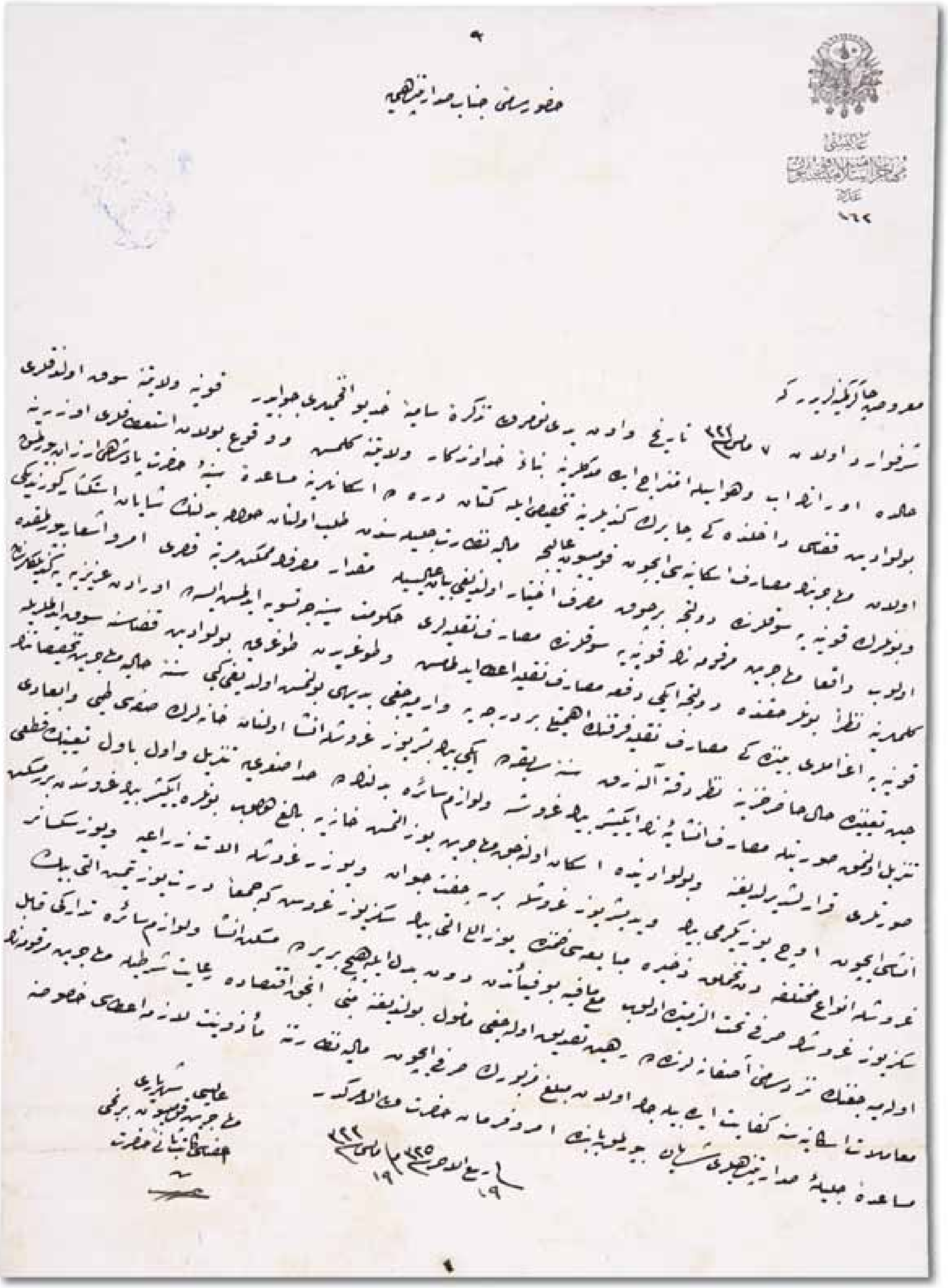
حضورلی جناب صدارتپناهی

A. MKT. MHM, 530/40

51

HÜDAVENDİGAR, KONYA ve ANKARA VİLAYETLERİNDE MUHACİRLER İÇİN YAPILAN HİZMETLER

Hüdavendigar Vilâyeti'nin Altıntaş nahiyesinde Şumnu muhâcirlerine yeni bir köy kurulduğu, Ankara Vilâyeti'nin Sivrihisar kazâsında Karaçay muhâcirleri için bin adet ev yapıldığı, Konya Vilâyeti'nde yine Karaçay muhâcirleri için yeni evler inşâ edildiği, Kirmasti kazâsında ise iskân edilen Kafkasya muhâcirleri için yirmi üç çift ziraat hayvanı satın alınarak teslim edildiğinin Muhâcirin Komisyonu tarafından bildirildiği

1 Ağustos 1907

Muhâcirîn-i İslâmiye
Komisyon-ı Âlîsi
Aded: 33

Sâye-i merhamet-vâye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîlerinde Hüdavendigar Vilâyeti dahilinde Altuntaş nahiyesinin Uyuzpınar nâm mahallinde on yedi hâne Şumnu muhâcirleri için evvelce teşkiline ibtidâr kılınan karye ile Sivrihisar Kazâsı'nın Sarısu istasyonuna üç saat mesafede kâin Erten mevki'inde Karaçay muhâcirleri için inşâ etdirilmekde olan yüz bâb ve Konya Vilâyeti dahilinde yine Karaçay muhâcirîni için iki yüz on iki hâneden mürekkeb olarak teşkil edilen ve nâm-ı akdes-i hümâyûnlarına şeref-i izâfetle mevsûm bulunan karyeye ilaveten iskânları kararlaşdırılmış olan muhâcirîne aid kırk altı hânenin yümn-i tevfikât-ı seniyye-i cenâb-ı cihân-bânîleriyle inşaatı ikmâl ve iktizâ eden arazi ile çift hayvanı almamış olan yirmi yedi hâneye muktezî hayvanât dahi bi't-tedârik tamgalarının vaz'ıyla sâhiblerine itâ edilerek emr-i iskân ve îvâları icra kılındığı gibi Kirmasti Kazâsı'nın Tepecik karyesinde teşkil olunan İnâmiye Mahallesi'nde iskân edilen kırk hâne Kafkasya muhâcirlerinin bazısı için hastalık münasebetiyle mübâyaası tehir edilmiş olan yirmi üç çift ziraata mahsûs hayvanâtın da bu kere bi'l-iştirâ muhâcirîn-i merkûmeye yed'en be-yed' teslim edildiği ve bu vesâil ile de temâdî-i ömr ü âfiyet-i cihân-kıymet-i hazret-i Hilâfet-penâhîlerinin cümle tarafından yâd ve edâ olunduğu mahalleri iş'ârâtından müstebân olmuş ve mütehattem-i zimmet-i ubûdiyyetimiz bulunan tezâyüd-i ömr ü ikbâl ve tevâfür-i şân ve iclâl-i

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:23 Page 199

mülûkâneleri da‘avâtı hey’et-i memlûkânemizcede ref‘-i bâr-gâh-ı Kibriyâ kılınmış olmağın ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

21 Cemâziyelâhir sene [1]325 ve fî 19 Temmuz sene [1]323 / [1 Ağustos 1907]

Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi	**Azâ**	**Azâ**	**Azâ**	**Azâ**
Birinci Azâsı Kâtib-i sâni-i	**Salih**	*Nâ-mizâc*	**Mehmed**	**Osman**
Hazret-i Şehriyârileri	**Vahid**		**Reşad**	**Nuri**
Ahmed İzzet				

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:24 Page 200

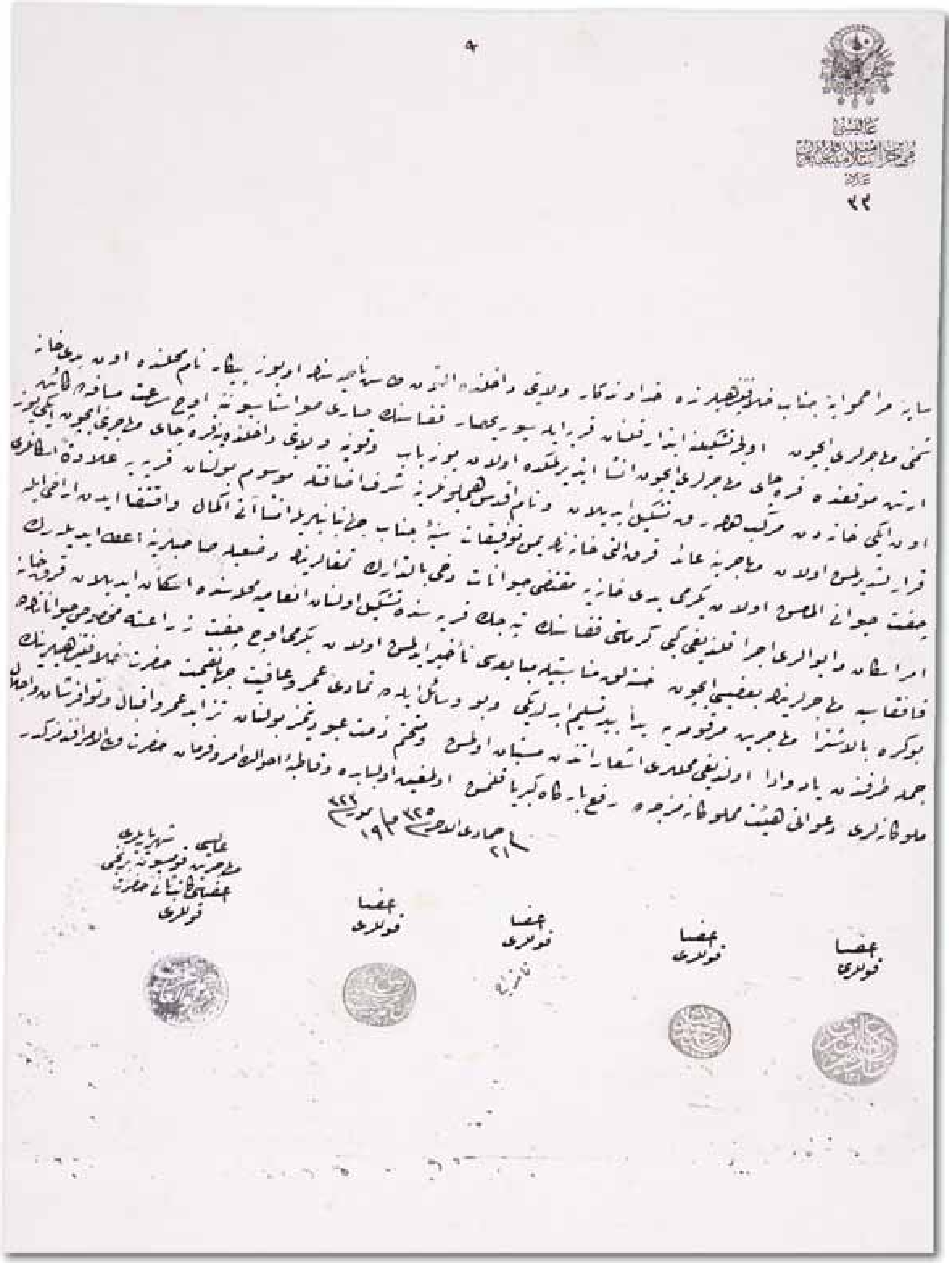

Y. MTV, 300/114

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:24 Page 201

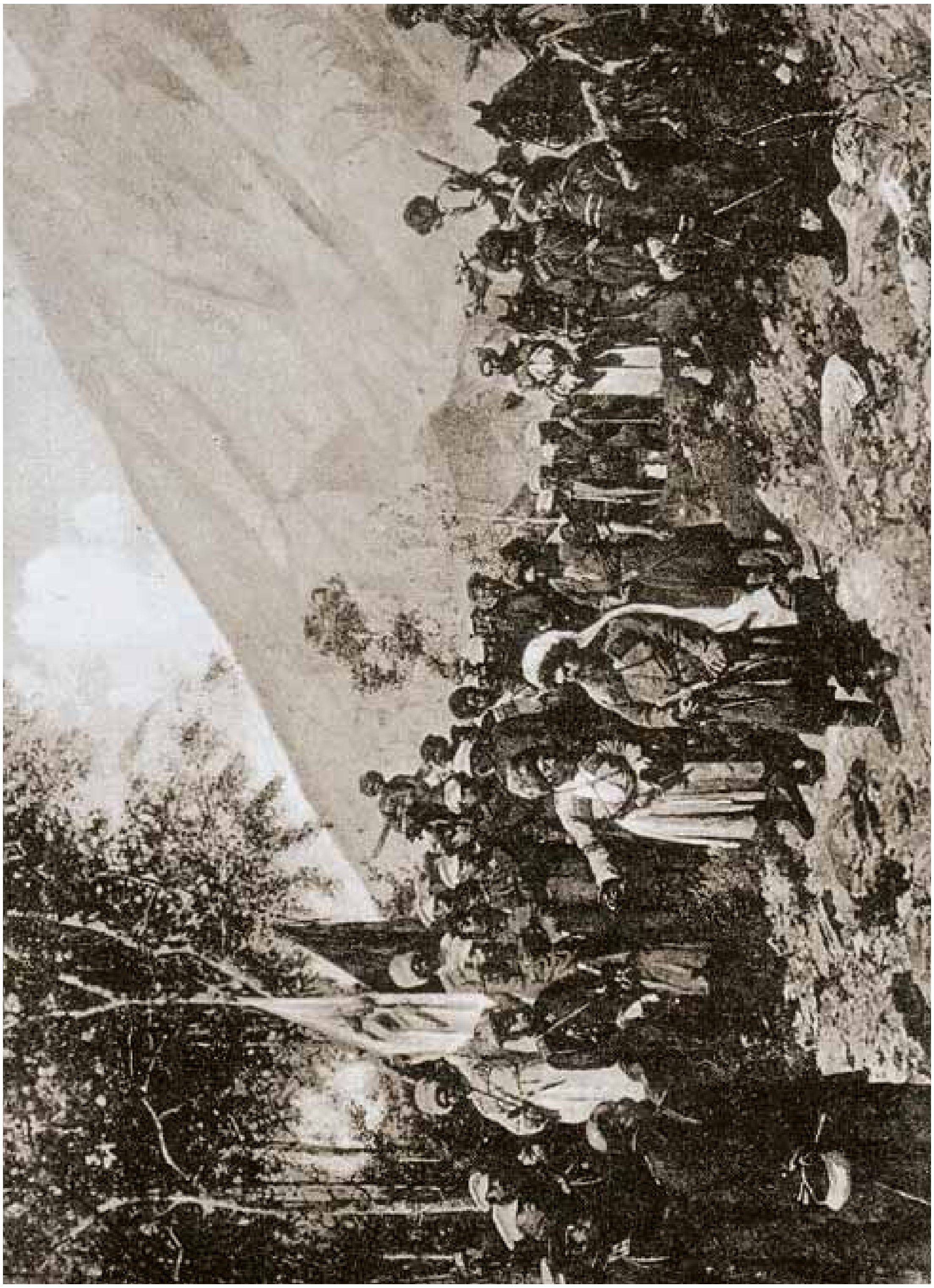

Şeyh Şamil, Ruslarla

52

TAHTAKALE SEMTİNDE İKAMET EDEN ÇERKES MUHACİRLERİNİN GEREKEN YERLERE SEVKEDİLEREK HİMAYE EDİLMELERİ

Rusya'dan gelerek İstanbul'da Tahtakale semtinde ikâmet eden Çerkes muhâcirlerinin muhtaç ve sefil halde bulunmaları Osmanlı Devleti'ne göç etmek isteyen diğer muhâcirlere karşı uygun olmayacağından bunların gereken yerlere sevkedilerek himâye edilmeleri

3 Ekim 1909

Şehremaneti
Mektubî Kalemi
Aded
526

Dahiliye Nezâret-i Aliyyesi'ne

Saâdetli efendim hazretleri,

Rusya'dan gelerek Tahtakale'de bir handa ikâmet etmekde bulunan bazı Çerkes muhâcirlerinin fakir bir halde bulunduklarından bahisle kendilerine belediyece muâvenet-i mümkine ifâsı hakkında vârid olan 4 Ağustos sene [1]325 tarih ve beş yüz seksen numaralı tezkire-i aliyye-i Nezâret-penâhîleri üzerine ağûş-ı mihribân-ı vatana iltica ve mahall-i münasibede iskân ile tâbiyyet-i devlete kabullerini istidâ eden muhâcirîn-i merkûmenin evvelce de iş'âr edildiği üzere bir hâl-i zarûret ve sefâletde pûyân olmaları Memâlik-i Osmaniyeye hicret arzusunda bulunan diğer muhâcirîne karşı muvâfık-ı maslahat olamayacağı beyânıyla bunların icab eden mahallere sevk ve izâmlarıyla mazhar-ı himâyet ve sahâbet olmaları esbâbının istikmâli Birinci Daire-i Belediye Riyâseti'nin ol bâbdaki tezkire-i cevabîyesi üzerine 15 Ağustos sene [1]325 tarihli tezkire-i âcizânemle savb-ı âlî-yi nezâret-penâhîlerine izbâr edilmiş olduğu kayden anlaşılmış ve keyfiyet riyâset-i mezkûreden bu kerede tekid edilmiş olmağla buna ve iş'âr-ı sâbık-ı âciziye nazaran iktizâsının ifâsı menût-ı re'y-i âlî-yi kerîmâneleridir

Ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 18 Ramazan sene [1]327 ve fî 20 Eylül sene [1]325 / [3 Ekim 1909]

Şehremini
Hüseyin

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:25 Page 203

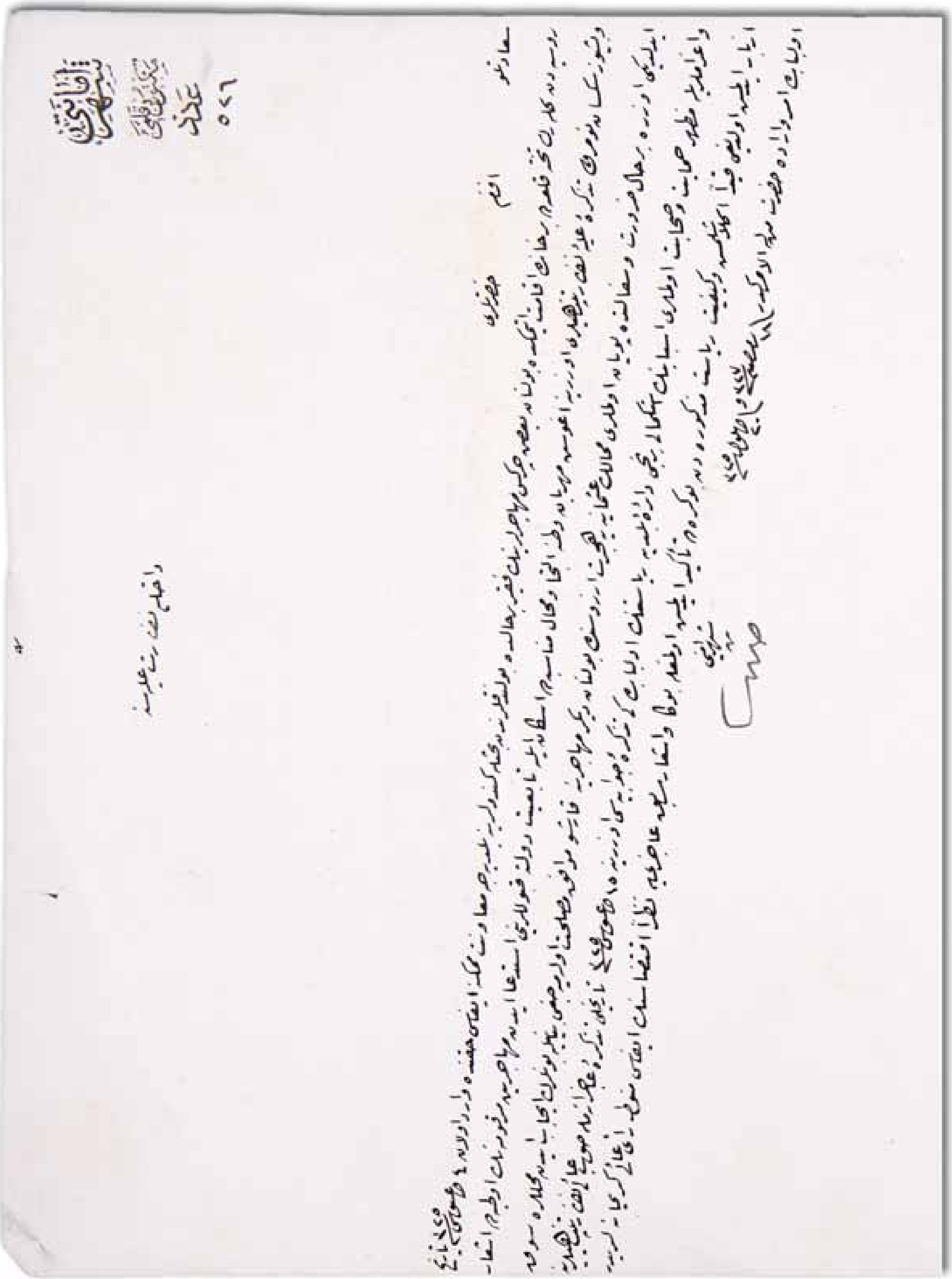

DH. MUİ, 20-1/73

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:26 Page 204

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:27 Page 205

BÖLÜM IV
PROBLEMLER
ve
ÇÖZÜM YOLLARI

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:27 Page 206

53

HAN VE BESNİ KABİLELERİ MUHACİRLERİNİN KARARLAŞTIRILAN İSKÂN YERLERİNE GİTMEK İSTEMEDİKLERİ

Bolu Sancağı'na gönderilmiş olan Han ve Besni kabileleri muhâcirlerinin aralarındaki sürtüşmeye engel olmak için ayrı kazâlarda iskân edilmelerine rağmen kendilerine gösterilen yerleri beğenmeyerek ayak sürümelerinin haksızca günlük yiyecek parası almak istemelerinden kaynaklandığı

1 Eylül 1860

Bolu Kaymakamı'na

Muhâcirînden Bolu Sancağı'nda kâin Düzce Kazâsı'nda iskân olunmak üzere mukaddemâ ol tarafa gönderilmiş olan Han ve Besni kabileleri beyninde mahall-i iskânlarından dolayı zuhûr eden münâzaa üzerine altmış üç hâneden ibaret olan mezkûr Besni kabilesinin Düzce Kazâsı'nda ve yirmi dört hâne bulunan Han kabilesinin dahi Üskübî Kazâsı'nda iskânları kararlaşdırılmış ve bu sûrete kendileri dahi muvâfakat ederek hânelerinin inşâsına ibtidâr ve levâzımât-ı sâireleri dahi istihzâr olunmuş iken rüesâsı muahharan Develikırı arazisini muâyene etmek istemeleriyle arazi-yi mezkûre kendilerine irâe ile her ne kadar beğenmişler ise de buna kanaat etmeyerek ahali uhdelerinde bulunan bir takım tarlaların dahi kendilerine verilmesi hakkında ısrar etmiş oldukları ve bundan başka kabileteyn-i merkûmeteyn ahalisinin ekseri müsâfereten mukîm bulundukları köylerde müteferrikan iskân olunmağa dahi razı bulundukları halde rüesâ-yı merkûme tarafından buna dahi muhâlefet kılındığı ve bundan murad ve maksudları ise vakit geçirerek kemâkân yevmiye almak emelinden iktizâ edeceği ve bu sebebden mezkûr hânelerin inşâsı terk ve tatil kılındığı beyânıyla ol bâbda istizân-ı re’yi şâmil vârid olan şukkanız me’âli ma‘lûmumuz oldukdan sonra Meclis-i Âlî-i Tanzimat'a lede'l-itâ sûret-i iş‘ârdan anlaşıldığına göre kabileteyn-i merkûmeteynin husûl-i iskânları emrinde tarafınızdan ibrâz olunan gayret ve cânib-i ahaliden gösterilen muâvenet doğrusu bunlar hakkında bir hürmet olduğu halde yine onun üzerine bir takım i‘zâr-ı vâhiye serdiyle tavattundan itinaları ba‘d-ezîn dahi yevmiyelerini almak maksadına mebnî olup bunların mârru'l-beyân bir takım metâlib-i adîmü'l-imkânlarına havale-i sem‘-i itibar ile tûl müddet yevmiye itâsına vakt ü hâl müsâid olmadığından müd-

deâlarında ısrar ederler ve mahall-i âhara gitmek isterler ise yevmiye ve mekârî verilmeyeceğinin ve sâir sûretle dahi muâvenet olunamayacağının kendilerine tefhîmiyle beraber teşebbüsât-ı mahalliye tamamen bi'l-icra bir gûne sızıldı çıkarılmayarak sürat-i iskânlarıyla masârıf ı mezbûrenin önü alınması esbâbının istihsali husûsunun tarafınıza bildirilmesi meclis-i âlî-i mezkûrdan ifade olunmuş olmağla ber-minvâl-i meşrûh icabının hüsn-i icrası husûsuna mübâderet eylemeniz siyâkında şukka.

14 Safer sene 1277 / [1 Eylül 1860]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:27 Page 208

A. MKT. MHM, 193/58

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:27 Page 209

54

KONYA'YA İSKÂN EDİLECEK AZAK VE KIRIM MUHACİRLERİNİN KARA YOLUYLA GÖNDERİLMELERİ

Azak denizinden ve Kırım sahillerinden göçe hazırlanan muhâcirlerin, karşılaşılan zorluklardan dolayı Akdeniz'den deniz yoluyla değil de İzmit ve Gemlik'ten itibaren kara yoluyla Bursa, Kütahya ve Karahisar üzerinden Konya'ya ulaştırılmaları

27 Eylül 1860

Makam-ı Âlî-i Hazret-i Kaymakamî'ye

Ma'rûz-ı çâkerleridir ki,

Li ecli'l-iskân Konya'ya izâmları derdest olan muhâcirînin fî mâ ba'd Silifke'den sarf-ı nazarla Antalya üzerinden sevk ve izâmları geçen gün sevk defterinde surhla işaret ve istizân ve muahharan Silifke'de kalan familyalar münasebetiyle mahsûs bir arîza-i âcizânemle dahi arz ve beyân kılınmışdı. Rabbimiz teâlâ hazretleri her halde tevfikât-ı celîlesine mazhar buyursun. Muhâcirîn haklarında şâyân buyurulagelen merâhim ve işfâk-ı celîle-i fehîmâneleri iktizâsınca işbu ihtar ve istizân-ı bendegânemin muktezâsına göre müsâade-i celîle-i âlem-pesend-i âsafânelerinin ibzâli bî-iştibâh ise de muahharan bazı ehl-i vukûf ve kapudânların ihtarâtına göre Antalya dahi körfez olmak cihetle bazı kere pek şedîd fırtınalar ve telatumlar yaparak bayağıca birkaç gün adam çıkarmak değil limanda gemi yatmak bile kâbil olamayacağı ve bu halde Silifkece mütâlaa olunan mahzûrların ekserisi buraca da muhtemeli'l-vuku' bulunduğundan başka gerek mevsim-i deryanın an be-an güzârı ve gerek mesmû'a göre el-ân Azak Denizi'nde ve Kırım sevâhilinde müteheyyi'-i hicret olan otuz-kırk bin nüfusluk sunûf-ı muhâcirînin vapur ve sefâin için şiddet-i ihtiyacları havâdisinin pey der pey buralara aks ve intişârı sebebiyle mukaddemleri yalvararak vapur vermek isteyen kumpanyalar el-hâletü hâzihî dürlü naz ve istiğnâya ve bazıları seri'an taleb-i hesab gibi zemin-kârâne ta'allül ve iştikâya başlamalarıyla ba'd ez-în müşkil ve âsân Akdenizce zikri sebkat eden mahallerden her hangisine olur ise olsun vaktiyle istediğimiz mikdâr vapur tedârik ve itâ olunamayıp ve olunamayacağı teferrüs olunmuş ve hatta Tekfurdağı'na sevki musammem olan bir takım muhâcirîn için bir hafta zarfında ancak bir vapur tedâriki kâbil-i imkân olabilmiş olduğundan nâ-çâr kayıklar

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:27 Page 210

ile sevke karar verilerek bazı kayık reisleriyle komisyonda lede'l-müzâkere on yaşına kadar olan nüfus-ı sıbyân meccânen götürülmek ve mâ-adâsı ale's-seviye onar guruşa olmak üzere bi't-terâzî kararlaşdırılmasıyla ve kumpanyalardan Hâssa ve Tersane-i Âmire vapurları beş yaşından yukarısına ale's-seviye asker gibi nısf navl olarak otuzar guruş olmak ve mâ-adâsı bilâ navl olmak üzere nakl etmekde olup Rusya Kumpanyası dahi on dört yaşına kadar meccânen ve yukarısı ale's-seviye otuz beş guruş navl ile götürecek olmasıyla işbu kayık fiyatının vapur navlları fiyatından sülüsânı derecesinde ehveniyeti anlaşılmış ve bu takdirce sâye-i hazret-i şâhânede Tekfurdağı'na gönderileceklerin kayıklar ile bi's-suhûle hemen şu günlerde sevk ve izâmları ve Biga ve sâir Marmara sevâhili iskelelerine sevki mukarrer olanların dahi kezâlik kayık ile sürat-i irsâlleri mümkün olduğu misillü bâlâda bast u beyân olunan me'âzîr ve müşkilât-ı hâliye ve mahalliyesine ve bir de haritaca iki tarafın mesafesi yekdiğere nisbetle çok fark etmeyeceğinden kat'-ı nazar beriki tarîkde dahi Konya Eyaleti'nin büyük büyük kasaba ve kazâları vâki' olmasına nazaran şimdiye kadar Akdeniz tarîkıyla sevk ve iskân oluna gelen muhâcirînin bundan böyle Gemlik ve İzmid tarîkıyla karadan eyalet-i merkûme cânibine sevk ve isbâlleri mütâlaa-i kâsıramızca bi'l-vücûh sehl-i rehîn görünmüş olmağın bu sûret nezd-i âlî-i rahîmânelerinde dahi tensib ve istihsân buyurulduğu halde vapur ve kayık ve yelken sefinesi her hangi ile olur ise mütevekkilen ale'llâhi teâlâ hemen bir tarafdan mezkûr Gemlik ve İzmid iskelelerine nakl ve ihraclarıyla oralardan iki kol olarak emsâlleri gibi kazâ be-kazâ mahall-i iskânlarına sevk ve imrârlarına ibtidâr olunmak ve hatta esna-yı râhda uğrayacakları elviyeden Konya'ya tâbi olan mahaller talimât-ı âhire ahkâmınca hisselerine isabet edecek mikdâr hâne ve nüfus mükerreren külfet-i iyâb u zehâba düşmeksizin hazır yerli yerinde bi't-tevkif muhteliten iskânlarına teşebbüs ederek mikdâr-ı kemmiyetlerini zeyli mazbatalı defâtir-i müfredât ile kürsî-i eyalete bildirmek ve Kütahya ve Karahisar-ı Sahib gibi Hüdavendigar sancakları da muhteliten iskân sûretinde müceddeden bir hayli familya ahz ve kabulüne müsta'id ve muhtemel olabilecekleri cihetle bunların kaymakamı ve müdürânı dahi şu sûret-i hasenenin icraatına vaktiyle teşmîr-i sâid-i himmet ve itina etmek üzere melfûf pusula mûcebince şimdiden Konya valisi devletlü paşa hazretleriyle Hüdavendigar mutasarrıfı ve Kütahya ve Karahisar-ı Sahib kaymakamları bendelerine hitâben iskân ve sâlifü'z-zikr İzmid mutasarrıfı ve Gemlik müdürü bendelerine hitâben dahi müsterîhan ihrac ve izâmları için bir kıt'a sevk emirnâme-i sâmî-i

fahîmânelerinin tastîr ve ihsân ve kayık ve sefine tedâriki bâbında komisyonun iş'ârâtı vuku'buldukca icra-yı muâvenet-i kâmile eylemek üzere liman memûru bendelerine dahi bir kıt'a fermânnâme-i sâmî-i rahîmâneleri tastîrine müsâade-i seniyye-i dâverileri râykân buyurulması mutlaka menût-ı lütf ve müsâade-i mekârim âde-i rahîmâneleri olmağla min gayr-ı haddin arz ve beyân-ı keyfiyetle istizân ve istirhama ictisâr kılındı.

Ol bâbda ve her halde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 7 Rebîülevvel sene [1]277

Hâfız

*

Muhâcirîn Komisyonu Reisi Devletlü Paşa Hazretleri'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Konya ve mahall-i sâirede karar-ı âhire tevfikan iskân olunmak üzere izâmları derdest bulunan muhâcirîn hakkında lâzım gelen mahallere muharrerât tastîrine ve gemi maddesi için liman memûru tarafından muâvenet-i lâzımenin icrası keyfiyetine dair fî 7 Ra. sene [12]77 tarihiyle müverrah olarak vârid olan tezkire-i behiyelerinde melfûfen gönderildiği beyân buyurulan pusula zuhûr etmemesine nazaran sehven orada kalmış demek olacağından iş'âr-ı devletleri vechile hemen icabâtı icra etdirilmek üzere mezkûr pusulanın seri'an irsâli husûsuna himmet buyurmaları lâzım geleceği beyânıyla tezkire-i senâveri terkîmine ibtidâr kılındı.

Fî 10 Rebîülevvel sene 1277

Ma'rûz-ı çâkerleridir ki,

Sûret-i emr u fermân-ı âlî-i rahîmâneleri ayn-ı lutf ve merhamet olup bu bâbda teşekkür ile beraber çünkü sehven kalan pusulada muharrer hâne ve nüfus muhâcirînin muahharan bir mikdârı hakkında Kıbrıs'da iskân tasavvur olunup karar-ı kat'îsi bi-mennihî teâlâ yarınki Çarşamba gününe ta'lîk olunmuş olmağla onların keyfiyeti başkaca bildirilmek üzere mezkûr pusulada kayıdları kenarına sürhla şerh verilerek leffen arz ve takdimine ibtidâr kılındı.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 10 Rebîülevvel sene [1]277

Hâfız

*

El-hâletü hâzihî Haydarpaşa'da hayme-nişîn olup Konya Eyaleti'nde iskânları zımnında izâm olunacak muhâcirîn:

Muahharan işbu Hayali Canboyluğu hânelerinin Kıbrıs'da iskânları tasavvur olunup fakat kendileriyle bi'l-müzâkere kabulleri takdirinde oraya yoğ ise kemâkân eyalet-i merkûme cânibine sevk ve izâm olunacak ve kararı bi mennihî teâlâ yarınki Çarşamba gününde haber verilecek olmağla şerh verildi.

	Hanehâ	Nüfus
Nogay muhâcirlerinden ve Canboyluk Kabilesi	855	3891
Hayâlî Canboyluk Kabilesi	361	1495
	1216	**5386**

İskân	Sevk	Sevk	Sevk	Sevk
Konya valisi devletlü paşa hazretlerine bir kıtʻa	Kütahya kaymakamı bir kıtʻa	Karahisar-ı Sahib kaymakamı bir kıtʻa	İzmid kaymakamıyla Gemlik müdürü iki kıtʻa	Hüdavendigar Eyaleti mutasarrıfına bir kıtʻa

*

Makam-ı âlî-i cenâb-ı kaymakami'ye

Maʻrûz-ı çâkerleridir ki,

Kıbrıs Ceziresi'nde iskânları tasavvur olunup dünkü gün takdim olunan pusulada gösterilen bin dört yüz doksan beş nüfusu hâvî üç yüz altmış bir hâne Hayali Canboyluk kabilesi celb ile cezire-i mezkûreye irsâlleri teklif ve tefhîm olundukda diğer arkadaşlarından bir türlü ayrılamayacaklarını katʻiyyen beyân ile Konya Eyaleti'ne izâmlarını istirham etmiş olduklarından bu sûretde şimdi eyalet-i mezbûreye gönderilecek muhâcirîn beş bin üç yüz seksen altı nüfus ve bin iki yüz on altı hâneden ibaret olmağın icra-yı icabı bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 11 Rebîülevvel sene [1]277 / [27 Eylül 1860]

Hâfız

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:28 Page 213

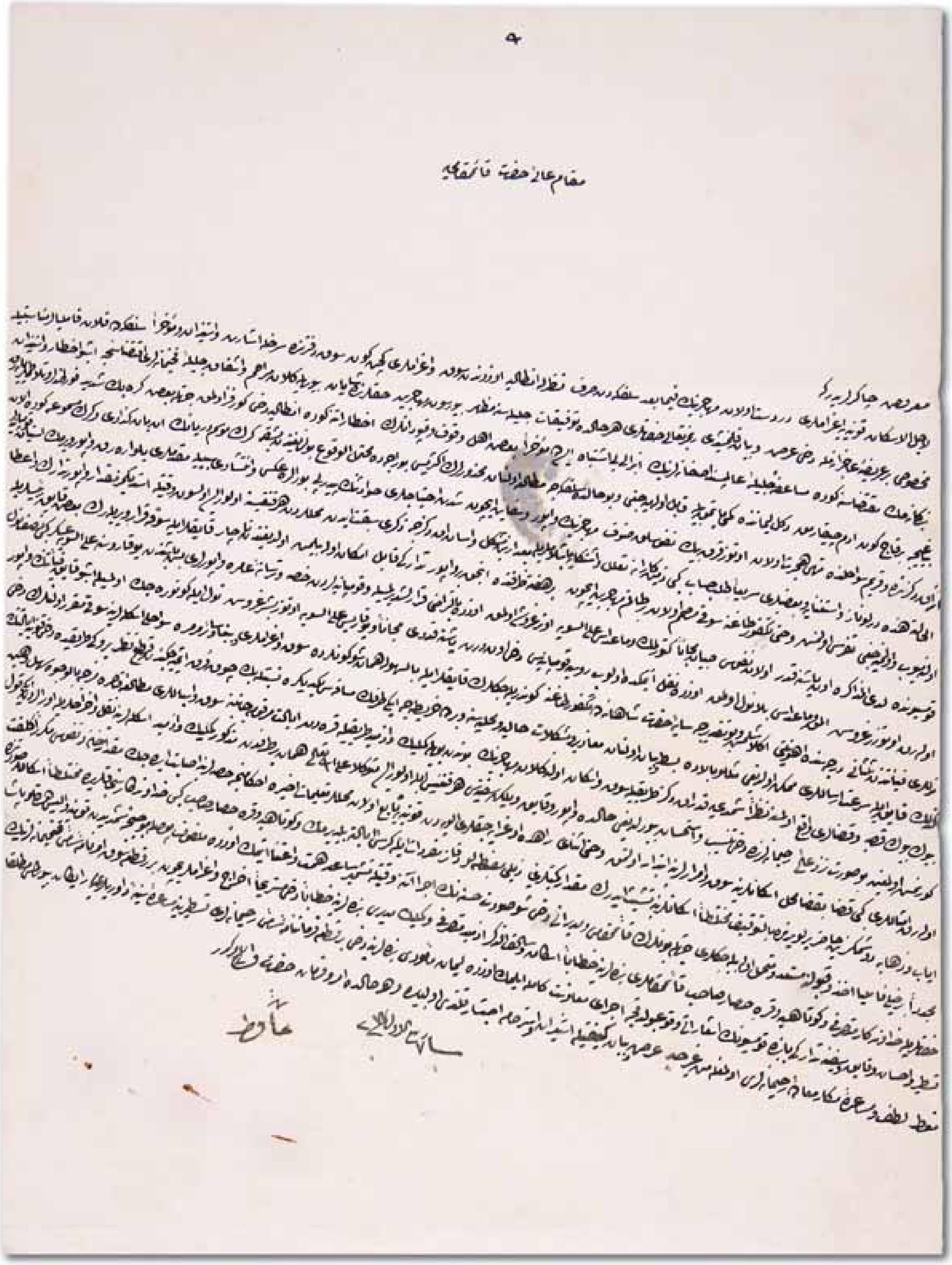

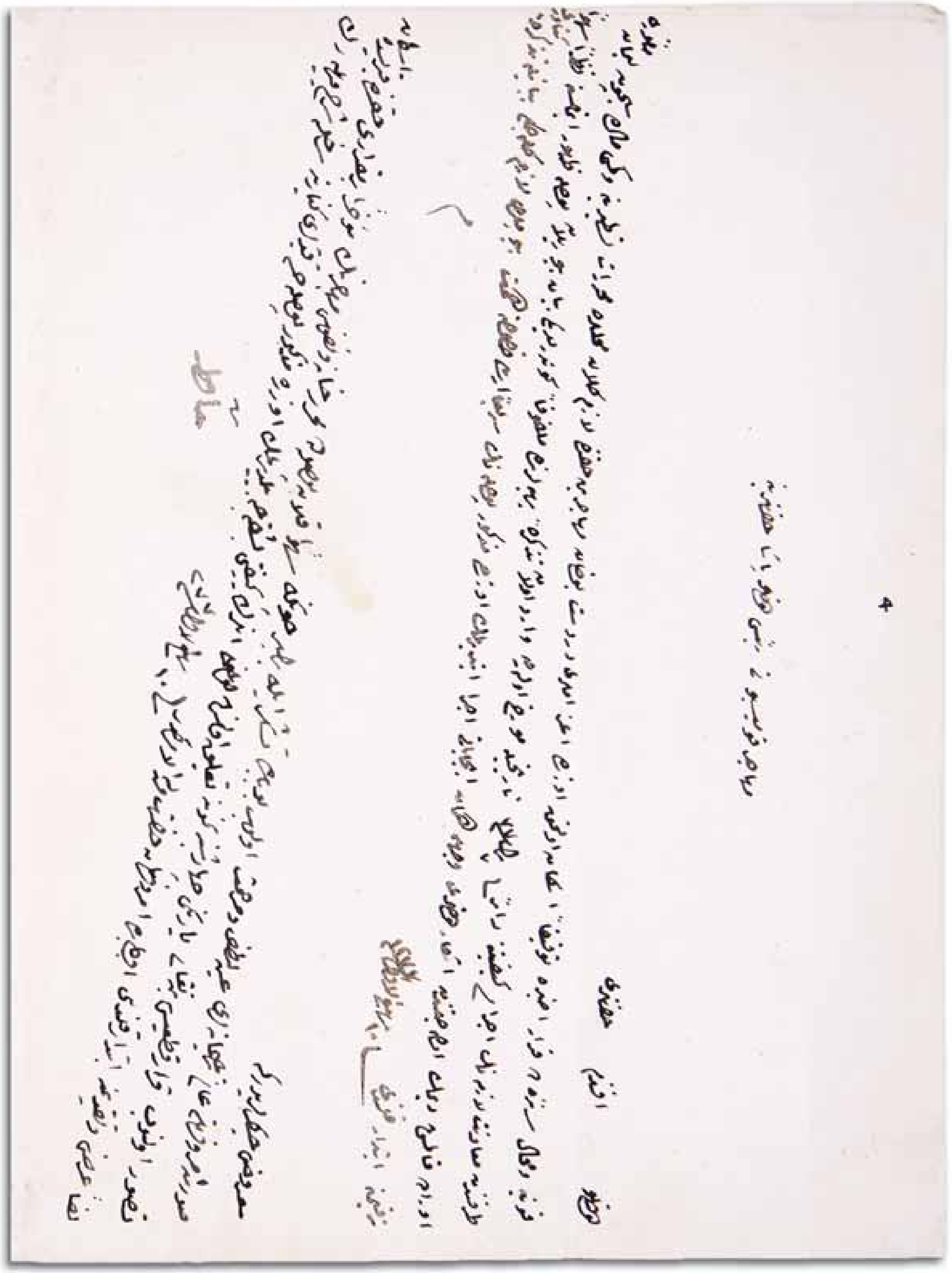

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:29 Page 215

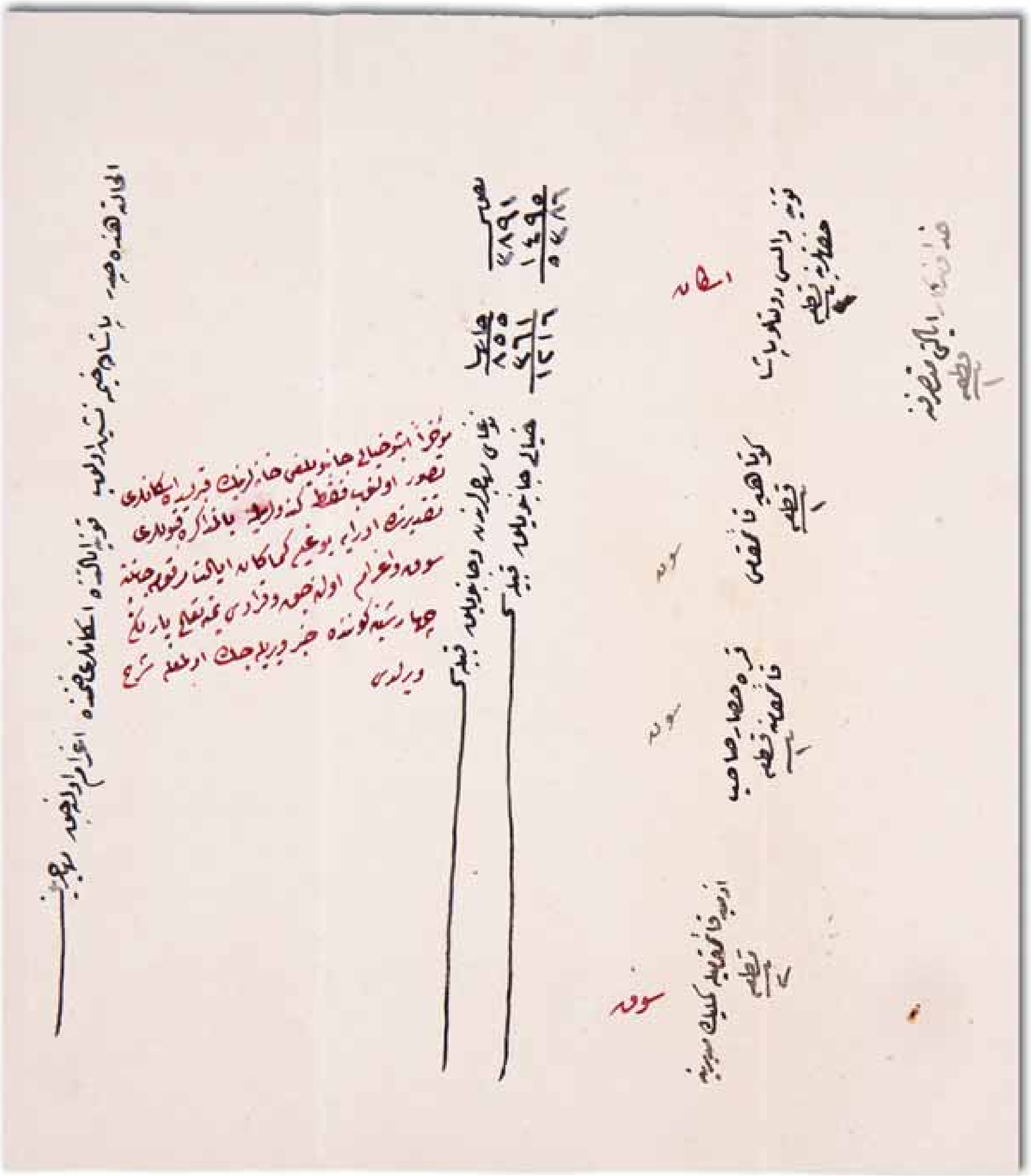

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:30 Page 216

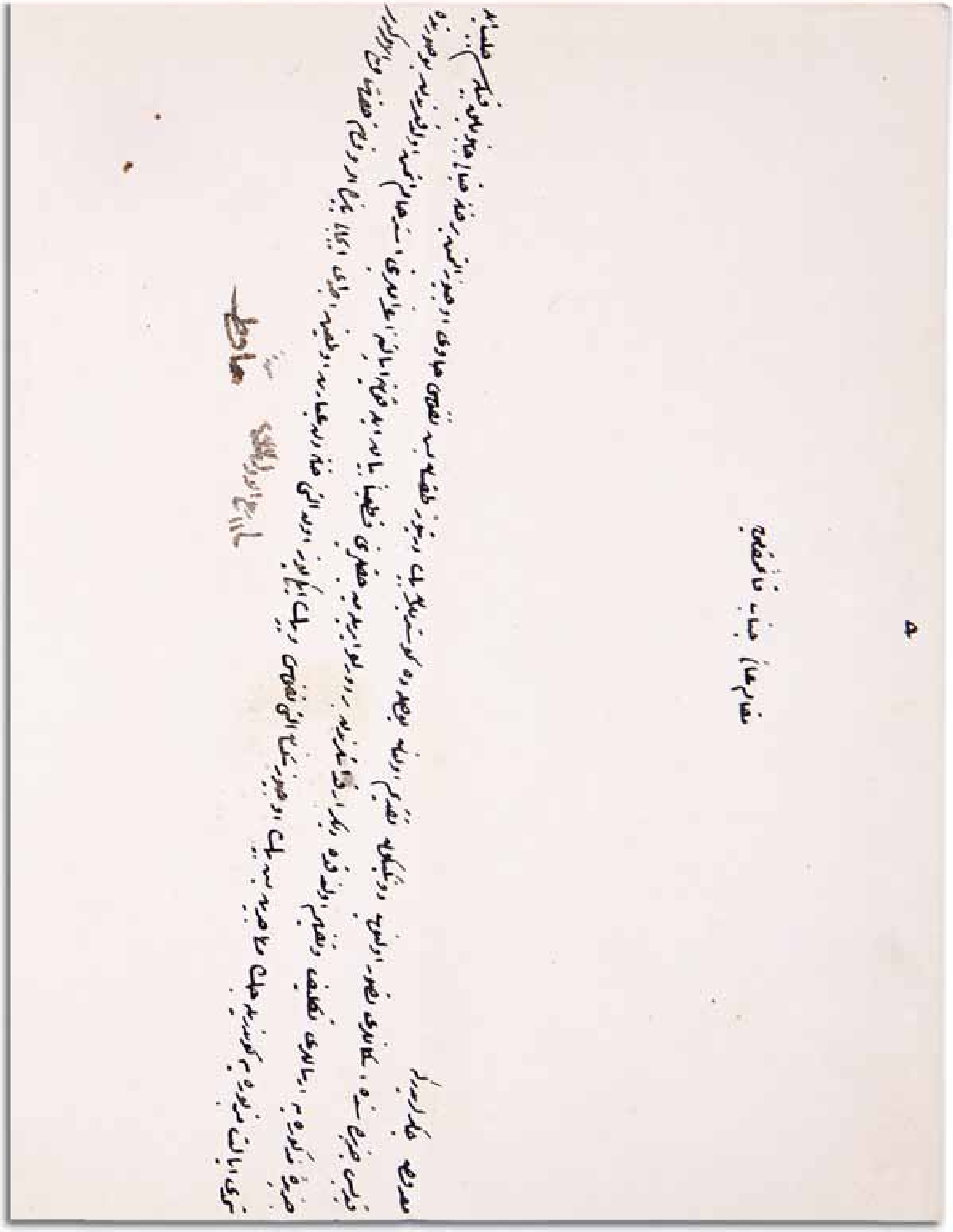

A. MKT. NZD, 326/2

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:30 Page 217

KONYA'YA GELEN VE GELMEKTE OLAN MUHACİRLERİN YERLEŞTİRİLMESİNDE ORTAYA ÇIKAN PROBLEMLER VE UYULAN ESASLAR

55

Konya Eyaleti'ne gelen ve yoğun şekilde gelmeye devam eden muhâcirlerin bütün iskân masraflarını teşkil eden konut, ziraat aletleri ve günlük yiyecek bedellerinin Hazinece karşılanması mümkün görülmediğinden, halkın yardımına başvurularak kış girmeden masrafsızca ve dağınık olarak yerleştirildikleri, çok fakir olanlarına günlük ekmek veya bedeli verildiği, Rus Devleti tarafından kendine nişan verilmiş olan Cumakişi Hoca grubu ile Canboyluk kabilesinin talimâtlara uygun olmayan isteklerinin Sadâret'ten gelecek cevaba göre karşılanacağı

19 Ekim 1860

Makam-ı Ulyâ-yı Cenâb-ı Kaymakamî-i Hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Mukaddemce gelmiş olan muhâcirlere hâne inşâsı ve tohumluk zahîre ile yevmiye itâsı gibi teksir-i masârıfı mûcib olur muâmelâtın icrası mukaddemce bâ-emirnâme-i sâmiye ve talimât emr u fermân buyurulmuş ise de Hazine-i Celîle'nin şu aralık meydanda olan muzâyakası külliyetli masârıfın tesviye ve ifâsına müsâid olamayacağından muhâcirîn-i merkûme dahi bir tarafdan kesret üzere vürûd etmekde bulunduklarından bunlar hakkında olunacak muâmelâtın rengi değişmiş ve karar-ı ahîr üzere kaleme alınmış olan talîmâtın bir nüshası Konya Eyaleti'nde berây-ı iskân derdest izâm bulunan muhâcirîn hakkında tastîr buyurulan diğer emirnâme-i sâmî-i hıdîv-i efhamilerine leffen irsâl buyurulmuş olduğu beyân-ı âlî ile şimdiye kadar vuku'a gelen masraf her ne ise bi't-tesviye bundan böyle muzâyaka-i Maliye ve ahvâl-i zamaniye düşünülerek talimât-ı mezkûre ahkâmına tevfik-i hareketle muhâcirîn-i merkûmeden bu havâlide henüz iskân olunmamış ne kadar nüfus var ise kış gelmeksizin bir saat evvel masrafsızca iskân ve îvâları esbâbı her neye mütevakkıf ise onun istihsaliyle icab-ı hâlin icra ve bunlar feda-yı vatan ve terk-i emlâk ile zîr-i cenâh-ı Saltanat-ı Seniyyeye dehâlet ederek millet-i İslâmiyenin misafiri demek olmasıyla giriftâr-ı perîşânî ve sefâlet olmamaları esbâbını teshil edecek sûretin husûlü hakkında ahali cânibinden muâvenet-i lâzımenin ifâsı emrinde tergîbât ve teşvikât-ı müessireye gayret ve içlerinden pek fakir ve muhtac olanlara dahi

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:30 Page 218

husûl-i iskânlarına değin yevmiye yarımşar kıyye nân-ı azîz ve yâhûd bedelinin itâsına mübâderet-i kemterânemize 15 Rebîülevvel sene [12]77 tarihiyle mefharet-bahş-ı farak-ta'zîm olan emirnâme-i sâmî-i dâver-i âzamilerinde emr u fermân buyurulmuş ve muhâcirîn-i mûmâileyhden mukaddemce gelerek cümleten bir mahalde iskân etmek arzusuyla mukaddem ve muahhar arz u iş'âr olunduğu vech ile gönderilen elviye ve kazâlara henüz iskân etmeyerek sûret-i müsâferetde bulunmuş olanlardan başka bu kere dahi yine Canboyluk kabilesinden üç yüz elli hâne kadar Silifke iskelesinden Konya'ya gelmiş ve kabile-i mezkûreden daha hayli hânenin gelmekde oldukları tahkik kılınmış olunduğundan ve sâye-i ihsân-vâye-i hazret-i şâhânede ahali-i meskûne bunlara iâne ederek ve hâk-i müsâferetlerine riâyet eyleyerek bir gûne zarûret gelmeksizin ve masraf vuku'bulmaksızın suhûletle husûl-i iskânları derkâr olmasıyla talimât-ı ahîreye ve işbu emirnâme-i sâmiye ahkâmına tatbikan beher karyeye üçer beşer hâne tefrik olunmak üzere tertib olunarak ve icabı vechile rükûb ve nakl-i eskâllerine muktazî hayvanât ve araba tedârik eyleyerek azîmetleri teklif olundukda kabile-i merkûme müteferrikan iskânı kabul etmeyeceklerini ve mukaddemce gelip berây-ı iskân Niğde Sancağı'na gönderilmiş olan ve şimdiye kadar buraya vürûd eden ve gelecek bulunan bi'l-cümle Canboyluk kabilelerinin Ankara Eyaleti'yle mezkûr Niğde Sancağı miyânında olan Paşadağı'na cümleten iskân olmak ve mukaddemki ta'lîmât vechiyle hâne ve zahîre ve öküzleri cânib-i mîrîden tesviye ve itâ olunmak şartıyla iskân edip âhar türlü bir vechile iskân etmeyerek Deraliyye'ye avdet edeceklerini ve nân-ı azîz ve araba verilmediği halde mâşiyen azîmetle telef oluncaya değin husûl-i emellerini istidâdan geri kalmayacaklarını ve cümlesi fukaradan olduklarından yevmiye yarımşar kıyye nân-ı azîz itâ olunmakda ise de bununla kifâf-ı nefs edemeyip mukaddemki talimâtta münderic olduğu vechile kebîrlerine ikişer ve sagîrlerine birer guruş yevmiye verilmesini ifade ve ityân ve hatta rüesâlarından olup Rusya Devlet-i fahîmesi tarafından nişan verilmiş olan Cumakişi Hoca nâm kimesne kendilerinin beslenip ve her türlü ihtiyacdan ve zarûretden vikâyeleriyle beraber emel ve arzuları vechile iskânlarının icra olunacağı Dersaâdet'de kendülere ifade olunmuş olduğundan gelmiş olduklarını ve istedikleri gibi cümlesinin iskânlarına kâfi mahall-i hâliye-i cesîme ve münbite gösterilmez ve sâbıkı misillü yevmiyeleri ve tohumluk zahîre ve edevât-ı çift itâ ve hâneleri inşâ olunmaz ise husûl-i emellerini Dersaâdet'de ifade edenlerden iddiâ etmek ve istidâlarına müsâade buyurulmadığı halde memleketlerine

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:30 Page 219

avdet edeceklerini ifade eylemek üzere kabilece Dersaâdet'e azîmetlerine ruhsat itâsını musırrâne beyân eylemiş olduğunun üzerine emirnâme-i dâver-i efhamileri ve talimât-ı ahîre me'âl ve mezâyâları harf be-harf anlatılarak ve cümleten muhâcirînin iskânlarına elverişli mahall bulunamayacağı ve husûsuyla mevsim-i şitâ takarrüb ederek iddiâ-yı vâkı'alarının is'âfı mümkün olamayacağı ve her ne kadar ısrar ederler ise bir gûne fâideyi müfîd olmayıp hilâf-ı talimât haklarında muâmele edilemeyeceği ve gönderilecek karye ahalileri kendilerini hüsn-i sûretle misafir edip hâneler dahi inşâ ve arazi ve levâzımât-ı sâire iâne ve itâ edecekleri cihetle sâye-i ihsân-vâye-i hazret-i şâhânede müddet-i kalîle zarfında kesb-i ma'mûriyet ve refah-ı hâl edecekleri maddeleriyle bu tertib olunan karyelere azîmet etmedikleri sûretde itâ olunmakda olan nân-ı azîz dahi verilemeyerek kat' olunacağı husûsu ifade ve tefhîm olunmuş ise de muhâcirîn-i merkûme asla söz kabul etmeyip cümleten iskânlarına kâfi bir mahal irâe olunur ise iskân edip âhar sûretle iskânı kabul etmeyerek sâlifü'l-beyân iddiâ-yı zilletde Dersaâdet'e avdet eyleyeceklerini beyân ve tekrardan nükûl etmediklerinden başka yevmiye verilmekde olan yarımşar nân-ı azîze adem-i kanaatle şundan bundan akçe ve sâire mutâlebe ve ahz etmek ve çarşıda hafiyyeten ve alenen me'kûlât ve eşya almak ve bazen sokak aralarında gezip açık buldukları hânelere dehâletle def'-i ihtiyaclarını ifade eylemek ve sahibsiz buldukları hâneden rast geldikleri şeyi bilâ-fütûr almak gibi hareketlere tasaddî eylemekde olduklarından tekrar rüesâları celb olunarak harekât-ı meşrûha irâde-i seniyyenin hilâfı ve şiâr-ı İslâmiye'nin mugâyiri olduğundan ve ahali-i mezkûrenin dahi mağduriyetlerini mûcib olacağından ve kurâlara azîmet eyledikleri halde her yüzden ihtiyacları ref' olunacağı derkâr bulunduğundan bahisle muhâlefet-i vâkı'adan sarf-ı efkâr etmedikleri husûsu dahi izâhen beyân olundukda yine adem-i ısgâ ile bildiklerinden ve dediklerinden ayrılmamış ve bir gûne uygunsuzluk vuku' bulmamak üzere bir tarafdan muhâfaza-i memlekete ve bir tarafdan dahi rüesâları ve bazen efrâdı birer ikişer celb olunarak ifadât-ı hayrhâhâne icra ve teşvikât-ı muktezîye ifâsından geri durulmamış ise de muhâcirîn-i merkûme dahi ısrar-ı meşrûhadan udûl etmemiş ve bu da rüesâlarının toptan bir mahalde iskân ederek riyâsetlerini gayb etmemek emeliyle efrâd-ı fukarâyı izlâl ve iğfâllerinden neş'et eylediği bedîhî ve husûsuyla merkûm Cumakişi'nin ifadât ve iddiâ-yı hodserâne ile eser-i tahriki idüği emr-i celî ve muhâcirîn-i merkûmeden zikr olunan Canboyluk kabilesinin şimdiye kadar icra-yı iskânları bâbında olunan ikdâmât-ı lâ-yuhsâya mukâ-

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:30 Page 220

beleten göstermiş oldukları muhâlefetlerine işbu üç yüz elli hâne rüesâlarının muhâlefet ve hareketleri bâlâ-ter bulunduğu gayr-ı hafî olarak bundan böyle arkası boşlanmayıp hâh-ı nâ-hâh müteferrikan karyelere yerleşdirilmesine sây u ihtimâm olunacağı be-dîdâr ise de yine muhâlefetde ısrar eyledikleri halde haklarında ne vechile harekete kıyâm olunmak icab edeceğinin arz u istizânına mecburiyet hâsıl olmuş ve icra-yı icabı mukteză-yı emr u fermân-ı isabet-beyân-ı dâver-i âzamileri bulunmuş olmağın ol bâbda ve her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 Rebîülâhir sene [12] 77 / [19 Ekim 1860]

Vali-i Eyalet-i Konya
Mehmed Ragıb

Eyalet Meclis Azâları'ın mühürleri

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:30 Page 221

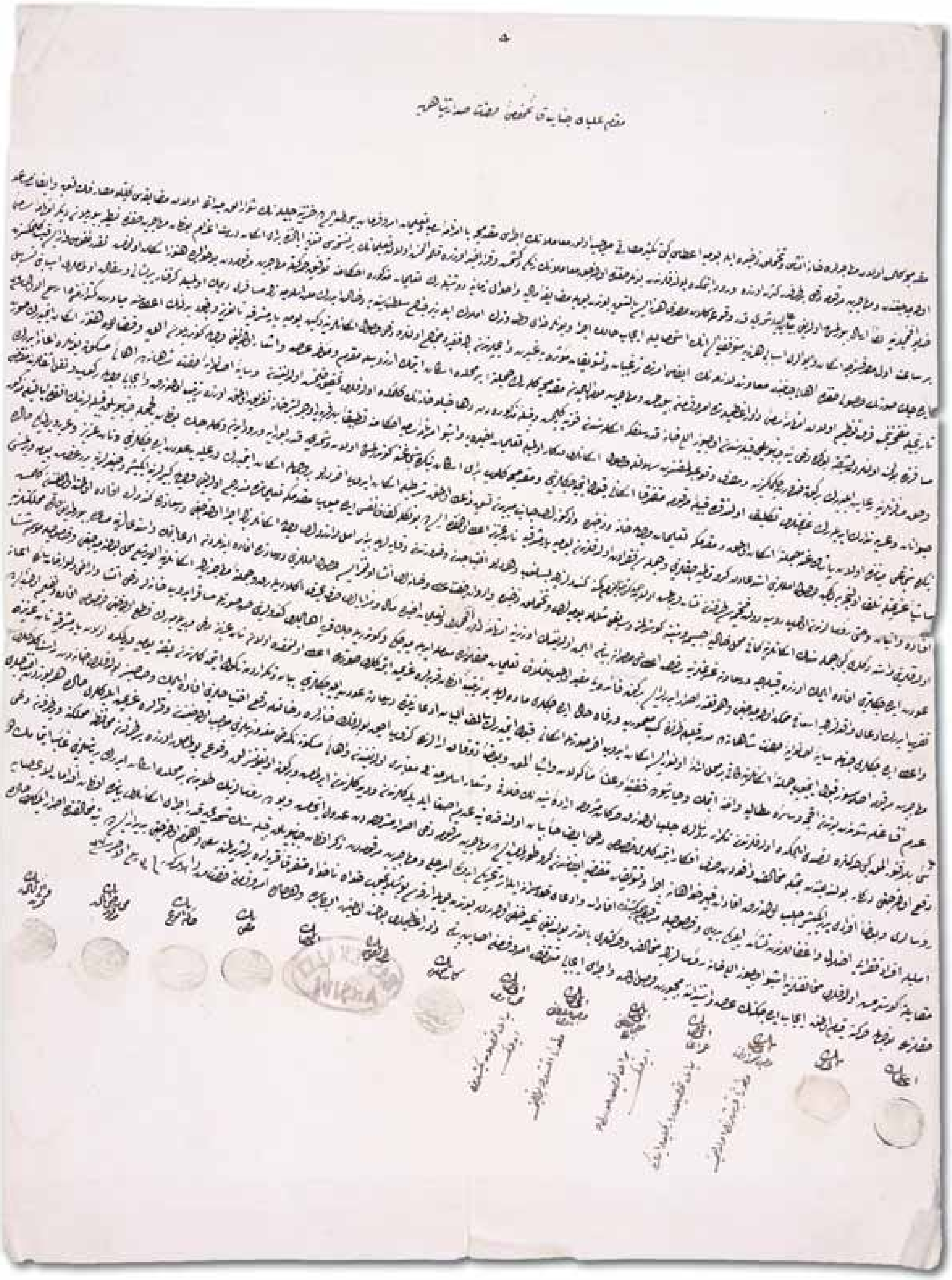

A. MKT. UM, 432/47

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:30 Page 222

56

VİDİN'E GÖNDERİLMESİ TASARLANAN MUHACİRLERİN NAKLİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Köstence'den Vidin'e gönderilecek muhâcirlerin naklinde nakit azlığından dolayı aksamalar olduğu, Kırım sahillerinde ise Nogay kabileleri dahil olmak üzere yaklaşık yüz elli bin nüfusun göç etmeye hazır bulunduğu, bunların Varna ve Silistre'de geçici iskânlarının planlandığı

14 Kasım 1860

Makam-ı Âlî-i Sadâret-penâhî'ye

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Vidin'e nakletdirilecek on bin hânenin Köstence ve Mecidiye taraflarından Boğazköyü'ne sevkiyle pazarlık olunan işleblere irkâben Vidin'e irsâline bed’ ve mübâşeret olunmuş olup ancak geçen hafta Köstence'den bâ-telgraf arz kılındığı vechile demiryolu kumpanyası evvel-emirde muâvenet-i lâzımeyi icra edeceklerine söz vermişler ise de muahharan akçesini peşin vermedikce etmeyeceklerini Kumpanya Memûru Fransızlı Mösyö Senak kat‘iyyen cevab vermesinden dolayı vakit gâib etdirmişler ve hem de suûbete dûçâr eylemişler olduğundan nâ-çâr ahaliden araba tedârikine mecburiyet görünmüş ve ol sûretle mümkün mertebe sevk olunmakda ve araba sahiblerine ilmuhaber verilmekde ise de gerek bu arabaların ücretine ve gerek esna-yı râhda muhtaclarına verilecek yarımşar kıyye nân-ı azîz zahîresine verilecek akçe-i vâhide elde olmadığından ve muhâcirîn ise lâ-yenkatı‘ zîr-i cenâh-ı Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlete şitâb ederek yevmiye Köstence ve Balçık ve Varna ve Aralık'da Tolcı'ya üçer-beşer sefine muhâcir vürûd etmekde idüğinden geçen gün Köstence'ye gelmiş olan vapur kapudânları celbolunarak ol tarafın ahvâli bi'l-etraf suâl olundukda Gözleve ve Kırım sevâhilinde hicrete müteheyyi’ olup pasportlarını yapdırmış yüz bin nüfus olacağı ve Orkapısı'ndan taşra bulunan kabâil-i Nogay'dan Hocabey'e gelmiş olup oradan sefinelere irkâb olunacak Tatar dahi kırk-elli bini mütecâviz idüğini beyân ve takrir eylemişler olmağla maslahat gün be-gün ehemmiyet ve kesb-i nezaket eylemiş ve eylemekde bulunmuş olduğundan cümleden evvel bu senelik yani bu kışlık içinde bulunanların sâye-i Saltanat-ı Seniyye'de emr-i muhâfazasına ikdâm olunmak ehemm ve bu bâbda

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:30 Page 223

her türlü esbâbın mevki'-i icraya konulması elzem göründüğünden eldeki akçe yani beş yüz kese akçe ile ne mikdâr Vidin'e sevk olunabilir ise sevk ve irsâl ve tertib olunan mahallere îsâl olunacağı misillü bâkî kalanların dahi bahara kadar şiddet-i şitâdan emr-i muhâfazaları için Kırım dahilinden gelmiş ve gelmekde olanlar Varna ve Balçık ve Köstence taraflarına gelenlerin Silistre ve Şumnu ormanlarına ve Burgaz tarafına gelenlerin Fakiyadağı ormanlarında ve Kırım'ın haricinden gelen Nogay takımını kâmilen Babadağı ve İsakcı ve Maçin ormanları civarına sevkiyle tertib kılınacak zeminliklerde barındırılması ber-vech-i peşin lâzım gelenlere bildirilmiş ise de akçe husûsunda pek zarûret çekilmekde bulunduğundan ücret-i nakliye ve sâirenin onda birine verilmek üzere iki bin kese akçenin Tırnova ve Vidin gibi suhûletli bir mahalden havale buyurulmak bâbında ve her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 29 Rebîülâhir sene [12]77 / [14 Kasım 1860]

An Ruscuk
Memûr-ı Mahsûs-ı Muhâcirîn
Miralay-ı Erkân-ı Harbiye
Nusret

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:31 Page 224

A. MKT. UM, 433/8

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:31 Page 225

57

KONYA'YA GELEN MUHACİRLERİN YERLEŞTİRİLMESİNDE YERİNDE TETKİKLER YAPILARAK İŞLERİN MASA BAŞINDAN YÜRÜTÜLMEMESİ

Konya civarına iskân olunmak üzere birçok muhâcir gönderildiği halde yerleşim işlerinin yerel kaymakam ve müdürlere bırakılarak masa başından yürütüldüğü, iskân yerlerinin dolaşılarak yerinde tetkik yapılmadığı husûsundaki Sadâret yazısı üzerine; Konya Valiliğince, İstanbul'dan gönderilen muhâcirlerin, çok geniş olan vilâyet sınırları içinde, dağınık olarak yerleştirilmeye çalışıldığı, muhâcirlerin yol üzerinde özel memûrlar ile karşılanarak yerleşecekleri yerler kazâlarına yönlendirildiği, nakliye masraflarının Devlete yük olmadan halkın yardımıyla karşılandığı, cenazemasraflarının vilâyet bütçesinden ödendiği, kış girerken yerli halkın evlerinde misafir edilen muhâcirlerin baharın gelişiyle yapılacak evlere yerleştirilecekleri, ancak Cumakişi adlı hocanın temsilcisi olduğu grubun kendilerine yapılan evleri reddedip Niğde-Ankara arasındaki Paşadağı'na yerleşmek isteyerek problem çıkardıkları ve sonuçta iskân yerlerini dolaşmak sûretiyle görev yapılması emrine riâyet olunduğunun bildirildiği

25 Ocak 1861

Makam-ı ulyâ-yı hazret-i sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Konya tarafında iskân olunmak üzere muhâcirînden nüfus-ı kesîre gönderilmekde ise de bunların iskân ve ikâmelerine dair henüz Dersaâdetce ma'lûmât-ı kâfiye hâsıl olamamış ve işbu muhâcirîn takımının kararı vechile bir an evvel iskân ve îvâlarıyla ziraat ve hırâsetleri esbâbının ikmâl ve tetmîmi lâzımeden bulunmuş olduğu ve bu sûret mahalli kaymakam ve müdürlerine havale ile onlar dahi maslahatı mühimsemeyerek nüfus-ı muhâcirîn gitdikleri yerlerde teksir ile hem kendileri ve hem de ahali-i sâire envâ'-ı sefâlet ve müzâyakaya giriftâr oldukları ve bunların iskânları emrinde derkâr olan ehemmiyet tarifden müstağnî ve bu vechile bunun ne derece muazzamât-ı umurdan bulunduğu bedîhî olarak bu bâbda ednâ mertebe kusûr ve rehâveti vuku'bulan memûrînin her kim olur ise olsun hakkında terettüb edecek muâmele-i te'dibiyeden yakayı kurtaramayacağından buralarını derpîş ve tefekkür ile el-hâsıl bu emr-i ehemme bizzat

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:31 Page 226

takayyüd ve sa'y u gayret olunarak muhâcirîn-i merkûmenin karar ve iradesi vechile hemen iktizâ eden mahallere îvâ ve iskân ile ziraat ve hırâsete alışdırılarak ve öyle açıkda nüfus bırakılmayarak ve bundan sonra geleceklerin dahi bu usule tatbikan emr-i iskânlarına bezl-i makderet kılınarak şu yolda mütehattem olan mesâ'î ve ikdâmı bi-hakkın ifâ etmek farîza-i umûrdan bulunduğu ve bir de bu makûle mevâdd-ı mühimme ve müsta'celede ve husûsiyle sâir masâlih-i câriye-i devletde memûriyetin te'azzüz-i nefs ve rahatlarına halel getirmeyerek bulundukları yerden yalnız tenbih ve mektub irsâliyle işin ilerleyemeyeceği ve böyle umûr-ı mutenâda muhavvel-i uhde-i çâkerî olan mevki'leri gezip ve dolaşıp mehâm-ı müsta'celeyi rü'yet ve tanzim ve masâlih-i ibâd ve bilâdı bi'l-müşahede kesb-i vukûf ve ma'lûmât ile bizzat tesviye ve tetmîm eylemelerinde hâl başka olacağı ve bu bâbda emr u irâde buyurulan şeyler fi'le çıkmayarak yalnız muhâbere ve tekid-i halde kaldığı beyân-ı âlîsiyle ba'd ez-în şu huzur-ı nefs dâîyesinden dahi ferâgatle umûr-ı memûre-i çâkerîyi bizzat ifâ ederek maslahatın ilerledilmesine sarf-ı miknet kılınmış ve bu bâbda kaymakamlara dahi vesâyâ-yı muktezîye ifâ buyurulduğundan ona göre hareketle keyfiyeti peyderpey iş'âra mübâderet-i çâkerânem 4 Receb sene [1]277 tarihiyle müverrah mefharet-bahş-ı farak-ı ta'zîm ve ibcâl olan emirnâme-i sâmî-i hazret-i vekâlet-penâhîlerinde emr u fermân buyurulmuş ve her bir emr u fermân-ı isabet-beyân-ı hazret-i Sadâret-penâhîlerinin sürat-i tenfîz-i ahkâm-ı celîlesi farîza-i zimmet-i çâkerânem bulunmuş olup ancak Konya Eyaleti'nde icra-yı iskânları mukaddem ve muahhar emr u fermân buyurulan muhâcirîn berren ve bahren kabile ve be-kabile cümleten Konya'ya gelmiş ve talimât-ı mukaddeme mûcebince mahall-i iskânları tertib ve bu bâbda muktezî olan mekârî ve arabanın ahali tarafından iâneten itâ olunduğu misillü lüzûmu olan hânelerin inşâsı bâbında dahi ahali tarafından bazı mertebe muâvenet olunması teşvik ve tergîb kılınmış ve hatta Akşehir ve Ereğli kazâlarında otuz hâne bina olunmuş olduğu halde kabâil-i merkûmenin rüesâları öyle münasib livâ ve kazâda emr-i iskânı kabul etmeyerek 25 Zilhicce sene [12]76 tarihiyle arz ve beyân ve 15 S. sene [12]77 ve 13 Rebîülevvel sene minh ve 3 Rebîülâhir sene minh tarihleriyle mütecâsir-i takdimi olduğum ma'rûzât ve mazâbıtda sûret-i ifade ve hareketlerinden bi'l-mübâhase icra-yı iktizâsı istizân olunmuş olduğu vechile cümleten Niğde Sancağı'yla Ankara Eyaleti miyânında vâki' Paşadağı'nda iskân edeceklerini hikâye ile hâkimlerinin dahi içlerinden olmasını zımnen ifade eylemiş ve bu sûret-i talimât-ı mezkûre ahkâmının hilâfında olduğundan ve bunların cümleten bir mahalde iskânlarına elverişli matlûb vechile mahall-i hâliye

bulunamayacağından başka topluca icra-yı iskânları mahzûrât-ı külliye-i âtiyeyi mûcib göründüğünden bu sûretin uyamayacağı rüesâ-yı mûmâileyhime kirâren ve mirâren tefhîm ve yanlarına meclis azâlarından ve sâireden memûr-ı mahsûslar terfîk olunarak iskânları için tertib olunan livâ ve kazâlara tesrîb olunmuş oldukları halde rüesâ-yı mûmâileyhimin yine evvelki sözlerinden ayrılmayarak mücerred madde-i iskânı tehir ile tahsis buyurulan yevmiyeyi almak ve riyâsetlerini kaybetmemek efkârında bulunmuş olduklarından hâneler inşâsıyla icra-yı iskânları mümkün olamayıp fakat mevsim-i şitânın takarrübü ve şeref-vârid olan talimât-ı âhire ahkâmında bunların yevmiyeleri kat' olunarak müteferrikan kasabât ve kurâya yerleşdirilmesi ve bu kış ahali tarafından iâneten emr-i idarelerine takayyüdât ve nezâret-i mütemâdiye-i kemterânem emr u fermân buyurulmuş olduğu cihetle rüesâ-yı mûmâileyhim mevsim-i baharda yine iddiâ-yı sâbıkalarında ısrar ile cümleten zikr olunan Paşadağı'nda iskân talebinde bulunacaklarından bahisle hâh u nâ-hâh hezâr teklifât ile müteferrikan yerleşmeğe rû-yı muvâfakat göstermiş olduklarından 7 Cemâziyelevvel sene [12]77 tarihiyle bâ mazbata arz ve beyân kılındığı vechile muhâcirîn-i merkûme talimât-ı ahîre mûcebince müteferrikan iskân olunmak üzere elviye-i mülhakaya gönderilmiş olanlardan başka Konya Sancağı hissesi olan hâneler için livâ-i mezkûr kazâlarından lâzım gelenler celb olunarak talimât-ı seniyye me'âl-i âlîsi ve muhâcirîn-i merkûmenin müteferrikan her bir karye ve mahallâta icra-yı iskânları ve bu kış idare-i ta'ayyüşlerine bakılarak müsâferetkerine riâyet-i kâmile icrası ve evvel baharda ziraat edecekleri mikdâr arazi-i hâliye irâesiyle istishâl-i refahlarına sarf-ı makderet olunması etrafıyla tefhîm ve talimât-ı mezkûre nüshalarıyla kazâsı hissesi olan muhâcirîn hâneleri teslim ve terfîk olunarak tertib olunan livâ ve kazâ ve kurâya izâm kılınarak âsâr-ı yümn-i teveccühât-ı teshilât-ayât-ı cenâb-ı Sadâretpenâhîleriyle birleşdirilmiş ve fakat rüesâ-yı mûmâileyhimden Cumakişi nâm hoca bu sûretle iskân etmeyeceğini ve 3 Rebîülâhir sene [12]77 tarihiyle mütebâdir-i takdimi olduğum meclis-i kebîr mazbatasında münderic olan ifadât-ı vâkı'asını tekrar ederek asla nükûl eylemeyeceğini beyân ile bir tarafa gitmiş olduğundan kabilesinden küsûr kalan altmış hâne dört yüz şu kadar nüfus dahi Konya'nın mahallâtına müsâfereten yerleşdirilerek ahali-i müslime tarafından emr-i idarelerine itina olunmakda olduğu misillü elviye ve kazâlara gönderilen muhâcirînin dahi hakk-ı müsâferetlerine ahali tarafından ez-her cihet riâyet olunarak bir gûne zarûrete dûçâr edilmemiş olduğundan başka bunların mahall-i iskânlarına hîn-i azîmetlerinde rükûb ve nakl-i iskâllerine muktezî araba ve hay-

vanât kiraları cânib-i mîrîden verilmek üzere itâsı talimât-ı mezkûrede eğerçi münderic ise de Konya ve sancağı ahalisi bu bâbda muktezî olan araba ve hayvanâtı iâneten itâ ederek bu yüzden dahi meşakkat gösterilmiş ve bu hayvanâtın akçesi cânib-i mîrîden verilmiş olsa idi iki bin kîse akçeyi tecavüz edeceği derkâr ve içlerinden vefat edenlerin techiz ve tekfînleri masârıfı olan otuz guruş cânib-i mîrîden verilmekde olduğundan bu bâbda dahi muzayaka çekdirilmemiş idüği be-dîdâr bulunmuş ve mukaddemki gelenlerden başka muahharan Dersaâdet'den berren gelmekde olan beş bin nüfusun dahi esna-yı râhda vâki‘ livâ ve kazâlara tefrik ve taksim etmek ve Konya'ya gelecekleri dahi sevk ve tesrîb eylemek üzere Karahisar-ı Sahib Sancağı'yla Akşehir ve Ilgın ve Kırili kazâlarına memûr-ı mahsûsalar gönderilerek vürûd edenleri Teke ve Hamid ve Borlu sancaklarına izâm olunmuş ve vürûd edeceklerin dahi tertib olunan münasib livâya gönderileceği emr-i aşikâr bulunmuş ve tarihden yirmi gün mukaddem buraya gelmiş olan Mehmedzar Hoca mahall-i tertibi olan Hamid Sancağı'na gitmeyip kabilesi olan otuz bir hâne ile beraber Ilgın Kazâsı'nda ikâmet edeceğini beyân eylemiş ise de kazâ-i mezkûrda yüz hâneye karîb muhâcirîn bulunduğundan ve kesretine göre ahali onların idaresine anca muktedir olup ziyâde tahmili bâriyeti mûcib olacağına binâ’en zikr olunan otuz bir hânenin mahall-i iskânlarına azîmetleri bâbında olunan vesâyâyı adem-i kabul ile on beş saat mesafesi olan mezkûr Hamid Sancağı'na gitmeyip seksen saati mütecâviz olan Paşadağı nâm mahall-i hâliyeye azîmet etmek emeline düşmüş ve kabilesini kendisinden tefrik etmemek üzere Ilgın kazâsında vâki‘ vakıf bir hana koyup mahall-i iskânına nakli zımnında lâzım olan araba ve hayvanât, memûru tarafından irâe olunmuş ise de adem-i ısgâ ile bu bâbda ısrar olunduğu halde teşhîr-i silahla mukâbele edeceğini memûra beyân ederek kabilesi içün on altı keyl-i Ilgın zahîre mübâyaa etmiş olduğu ve bunun Dersaâdet'de dahi haylice uygunsuzluğu vuku‘una mebnî devletlü Hâfız Paşa hazretleri tarafından üç gün habs olunarak kabilesinin tefrik kılındığı ve yanında bulunan mezkûr otuz bir hâne ashâbı kendi taallukâtı olduğundan ayrılmamış idükleri memûr-ı mûmâileyhin hülâsa-i tahkikâtı bulunduğundan mukaddem ve muahhar şimdiye kadar ne mikdâr muhâcirîn gelmiş ise cümlesi elviye-i mülhaka ile terbî‘an dört-beş yüz saati şâmil Konya Sancağı'nın hâvî olduğu kazâ ve kasaba ve kurâya müteferrikan yerleşip bunlar kalmış ve bunların dahi sûret-i hakîmâne ile bundan böyle yerleşdirileceği derkâr ve muhâcirîn-i merkûmenin ber vech-i meşrûh emr u iradelerine ahali tarafından bakılarak bir gûne zarûret ve meşakkat çekdirilmediği misillü ba‘demâ dahi nezâret-i

mütemâdiye icrasıyla zarûretden vikâyetlerine itina olunacağı be-dîdâr bulunmuş ise de 15 Cemâziyelevvel sene [12]77 tarihiyle mütecâsir-i takdimi olduğum arîza-i çâkerîde arz ve beyân olunduğu vechile rüesâ-yı mûmâileyhim riyâsetini kaybetmemek emeliyle cümlesinin bir mahalde iskânı husûsunda ısrar ederek mevsim-i baharda yekdiğeriyle bi'l-muhâbere takım takım olarak bulundukları mahalden hareketle iz'âcdan geri kalmayacakları reviş-i hallerinden anlaşılmış olmasıyla ol vakit haklarında ne vechile muâmele olunmak lâzım geleceğinin emr u fermân buyurulması ve bir de muhâcirîn-i merkûme emr-i ziraate heveskâr olmayarak ve sâir amele ve rençberlerin gibi iş işlemeğe ibtidâr etmeyerek suâli sermaye-i ta'ayyüş bilmiş kabâilden olduklarından mücerred kendilerini ahaliye besletmek efkârında oldukları ve bu da rüesâ-yı mûmâileyhin sâlifü'l-beyân riyâset iddiâsında ısrar ile zihinlerini tahlît eylediklerinden neş'et etmiş idüği ve bundan sonra dahi birkaç sene emr-i ziraate rağbet etmeyecekleri nâsıye-i hallerinden müstebân olmuş ve muhâcirîn-i merkûmenin müteferrikan iskân ve ikâmetlerinde ahali tarafından olunan riâyeti görmek ve evvel baharda topluca iskân talebine me'mûl bulunan ısrar ve hareketlerini müşahede edip ahvâl-i mâziye ve müstakbelelerini tafsilen pîşgâh-ı âlî-i hazret-i sadâretpenâhîlerine arz ve ifade eylemek üzere mevsim-i baharda bir memûrun irsâli mütevakkıf-ı emr u fermân-ı cenâb-ı Sadâret-penâhîleri bulunmuş ve bu havâliye vürûd etmiş olan muhâcirînin mikdârı ve içlerinden vefat edenlerin kemmiyet ve mahall-i ikâmetleri keyfiyâtını mübeyyin defter-i lâzımesi derdest tanzim olup takdim olunacağı be-dîdâr ve çâker-i muhassasları mehâm-ı Saltanat-ı Seniyye ve umûr-ı ibâdın ber vech-i dilhâh-ı âlî tesviyesini umûr-ı zâtıye ve huzura tercihi ve her bir emr u fermân-ı isabet-beyân-ı hazret-i Sadâret-penâhîlerinin tenfîz-i ahkâm-ı celîlesi farîza-i zimmet-i çâkerânem olduğundan bundan böyle lüzûm görünen mahalle bizzat azîmetle ifâ-yı farîza-i memûriyete mübâderet olunarak masâlih-i seniyyenin ilerledilmesine sarf-ı makdaretde tecviz-i kusûr olunmayacağı derkâr bulunmuş olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Receb sene [1]277 / [25 Ocak 1861]

Vali-i Eyalet-i Konya
Mehmed Ragıb

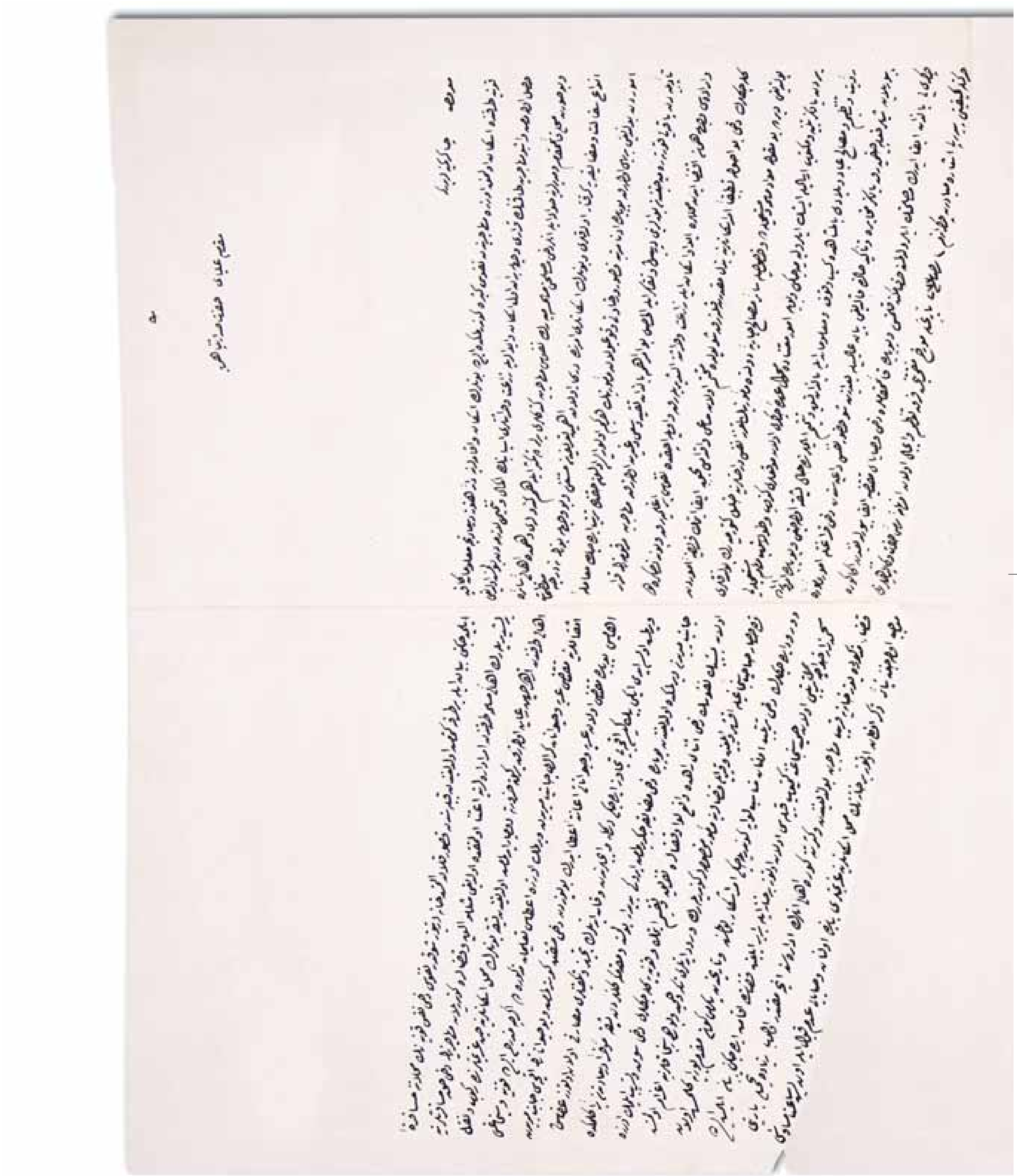

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:32 Page 231

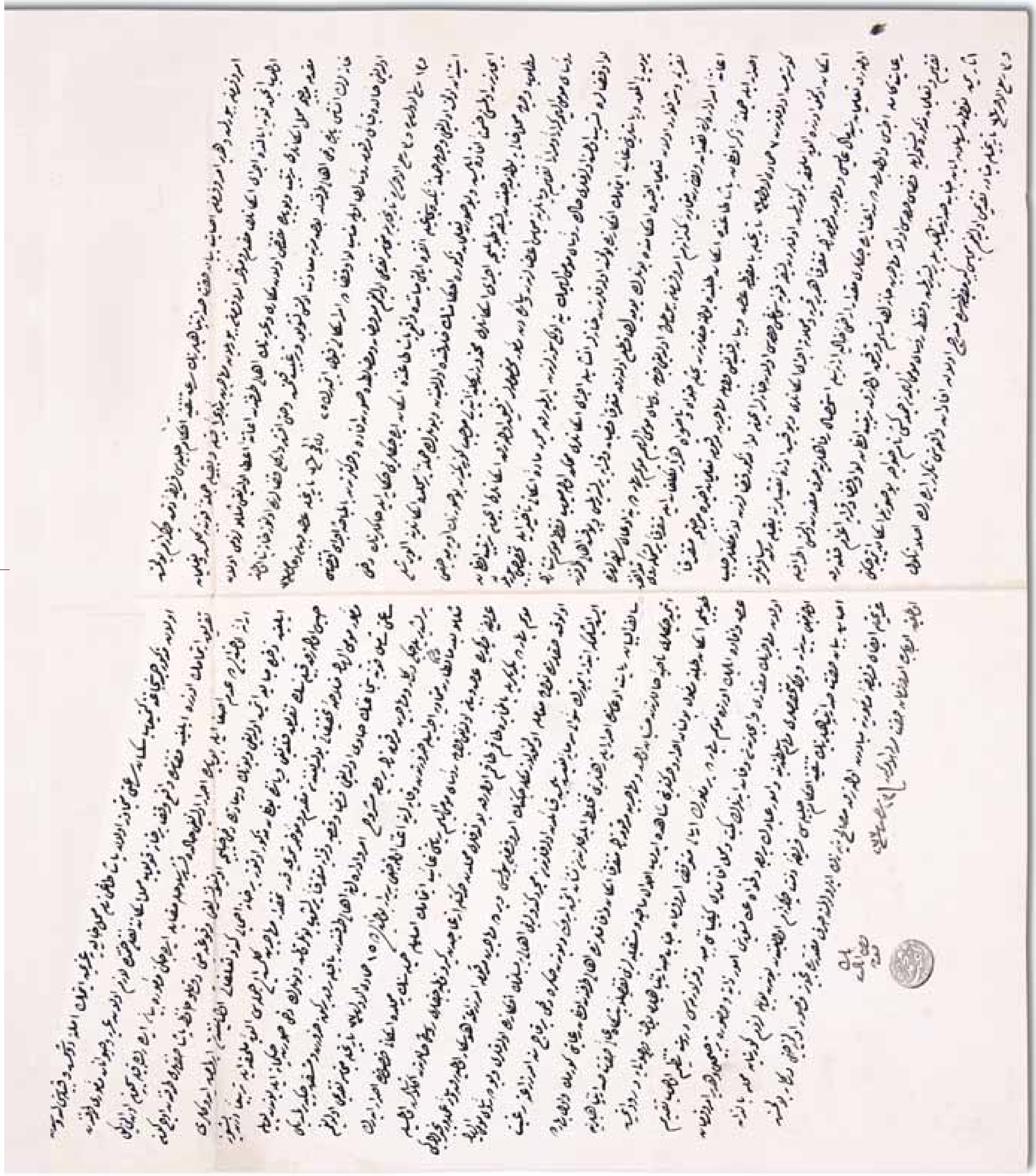

A. MKT. UM, 450/86

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:32 Page 232

58

VİDİN-ŞUMNU VİLAYETLERİ ARASINDA ÇERKES VE NOGAY MUHACİRLERİ İLE YERLİ BULGAR HALKIN KARŞILIKLI YER DEĞİŞTİRECEĞİ ŞAYİASI

Rumeli bölgesinde Vidin-Şumnu vilâyetleri arasında Çerkes ve Nogay muhâcirlerinin yerleştirilmesindeki asıl amacın, Bulgar halkıyla karşılıklı yer değiştirmek olduğu şayiasını yayanların bölge halkının zihnini bulandırmak niyetinde olduklarından vali ve kaymakamlıkların bu husûsta uyarıda bulunmaları ve soruşturma yapmaları gerektiği

3 Mart 1861

Vidin, Silistre, Tolcu, Varna, Hezargrad, Rusçuk, Tırnova, Köstence, Şumnu vali ve kaymakamlarına

Sâye-i ma‘delet-vâye-i hazret-i şehinşahide mazılle-nişîn-i emn ü rahat olmak arzusuyla bu tarafa hicret etmekde olan Çerkes ve Nogay takımından ol havâliye dahi bazı familyaların nakl ve iskân olunmakda olması cihetiyle bunu bazı muharrikler tervic-i bazâr-ı mefsedete bir vesile ve alet ittihâz ederek gûya bunların oralara nakl ve iskânları Bulgar tâifesiyle mübadele garazına mebnî idüğü beyânıyla tahdîş-i ezhân-ı tebeaya çalışılmakda bulunduğu tahkik ve istihbar olunmuş olup muhâcirîn-i merkûme yalnız ol havâliye izâm ve isrâ olunmayıp külliyeti cihetiyle Memâlik-i Mahrûse-i hazret-i Padişahî'nin her tarafında münasib olan mahallere nakl ve îvâ olunmakda olmasına ve Bulgar tâifesi cümleten asdıka-yı tebea-yı Saltanat-ı Seniyye'den olarak her halde husûl-i refah ve rahatlarıyla zîr-i sâye-i adalet-vâye-i hazret-i mülûkânede mütene‘im-i ni‘am-ı âsâyiş olmalarına fevka'l-gâye itina olunduğu meydanda bulunmasına nazaran buna kimsenin itimâd etmemesi lâzım geleceği ve cemî‘ zamanda bu makûle neşriyâtın tesirâtını men‘ edecek tedâbire müsâra‘at olunması levâzım-ı mülkdârîden bulunduğu derkâr olmağla tâife-i merkûmeden zîr-i idare-i devletlerinde bulunanların söz anlarları celb olunarak tâife-i merkûme Devlet-i Aliyye'nin münkâd ve mutî‘ tebeası olup haklarında devletce hayr ve menfaatden gayrı bir tasavvur olmadığı ve muhâcirîn takımı ber minvâl-i muharrer Memâlik-i Mahrûse'nin her tarafında hâlî ve münasib olan mahallere yerleşdirilmekde olduğu gibi oralara dahi izâm ve irsâl olunmakda olarak bu sözlerin zerrece asl u esası olmadığı beyânıyla teminât ve tenbihât-ı lâzıme icra olunarak ezhân-ı tebeanın tağyir ve tahdîşden vikâyesine ve bununla beraber

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:33 Page 233

tahkikât-ı celiyye ve hafiyye icrasından dahi geri durulmayarak o makûle fesedenin ibtâl-i dolab-ı mefsedetine mezîd-i itina ve himmet buyurmaları siyâkında mahsûsan ve ihtaren işbu şukka.

20 Ş. sene [12]77 / [3 Mart 1861]

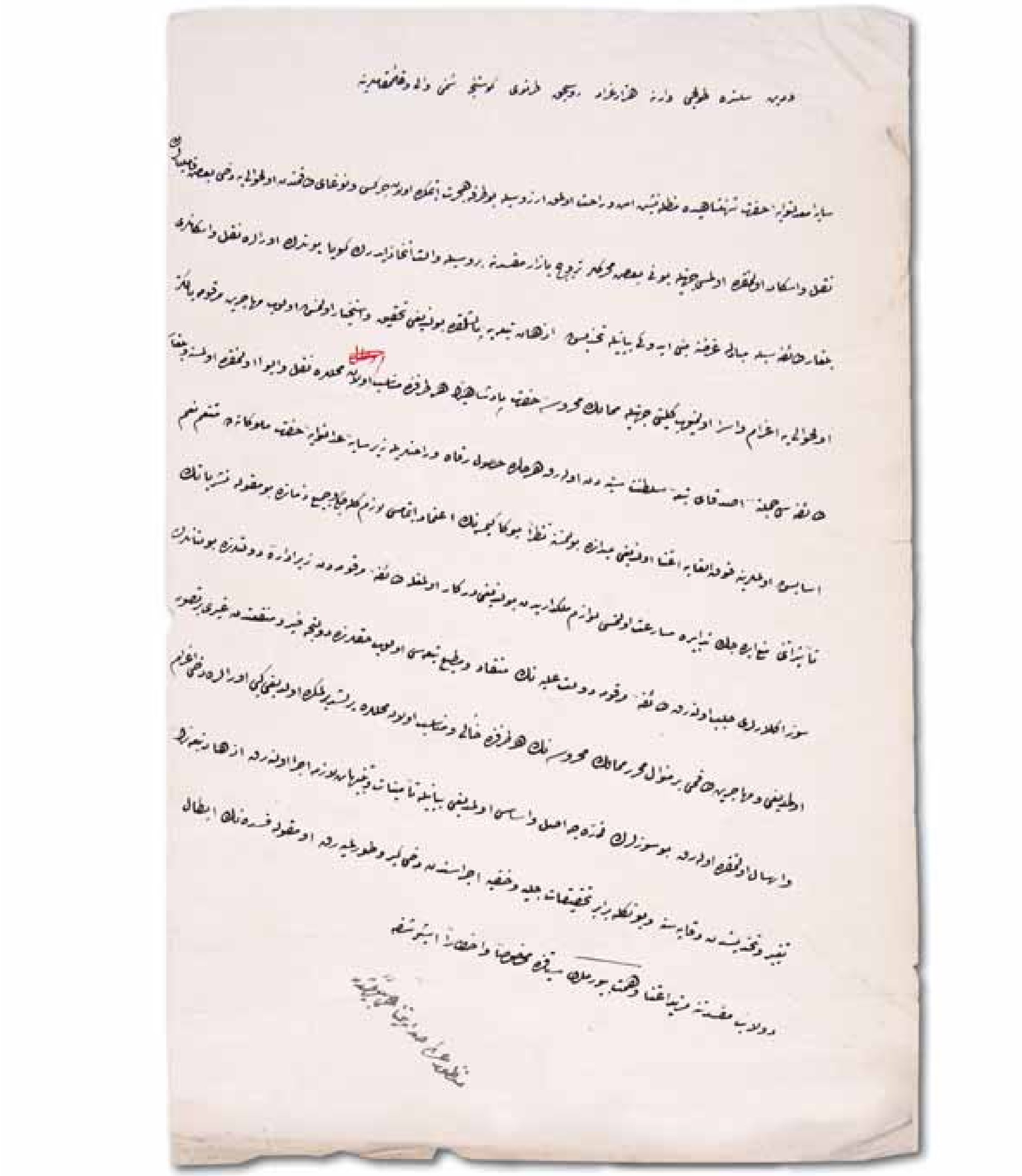

A. MKT. UM, 459/3

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:33 Page 234

59

KÜTAHYA'YA İSKÂN İÇİN GÖNDERİLMİŞKEN ESKİ VATANLARINA DÖNMEK ÜZERE YOLA ÇIKAN ÇERKESLERİN İKNA EDİLMELERİ

İskân edilmek üzere Kütahya'ya gönderildikleri halde büyük bir kısmı eski vatanları Kafkasya'ya dönmek amacıyla Sivas ve Erzurum'a doğru yolan çıkan Çerkesleri ikna etmek için yol güzergâhındaki vali ve mutasarrıflara Sadâretçe emir gönderilmesi

4 Haziran 1861

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Çeçen muhâcirlerinden ve Hoca Mustafa ve Tatar Han ve Hüseyin ve Memiş efendiler takımlarından olup mukaddemce li ecli'l-iskân Kütahya Sancağı'na sevk ve izâm olunmuş olan yüz altmış hâne nüfusdan yüz otuz hâne nüfusu berren vatan-ı kadîmlerine avdet ve ric'at etmek efkârıyla Kütahya'dan hareket ve Sivas ve Erzurum tarîkleriyle azîmet etmiş ve bunlardan yedi hânesi Dersaâdet'e gelmiş olduklarından merkûmlar komisyon-ı celîle haklarında hâne inşâsı ve öküz ve tohum ve husûl-i iskânlarına kadar fukarâlarına nân-ı azîz itâsı misillü erzân ve şâyân buyurulan ihsânât-ı celîle-i cenâb-ı Hilâfetpenahi irâd ve beyân olunarak muhâcirîn-i merkûmenin hüsn-i iknalarıyla orada tevkifleri esbâbının istihsali yarınki posta ile gitmek üzere Sivas mutasarrıfı saâdetli paşa tarafına ber-tafsil iş'âr ve inbâ olunmuş ise de bunlar Konya ve Ankara ve Sivas ve Erzurum taraflarından mürûr edeceklerinden tebligât-ı müessirenin icrasıyla merkûmların tevkiflerine dair Konya Eyaleti valisi hazretleriyle mutasarrıf-ı müşârünileyh ve Ankara'ya ve oralardan mürûr etmiş iseler ilerilerde eğlendirilmeleri için Erzurum valisi devletlü paşa hazretlerine olarak evâmirnâme-i sâmiye-i hazret-i Sadâret-penahîlerinin tastîr ve tesyîri komisyonca tezekkür kılınmış olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 25 Zilkâde sene [1]277 / [4 Haziran 1861]

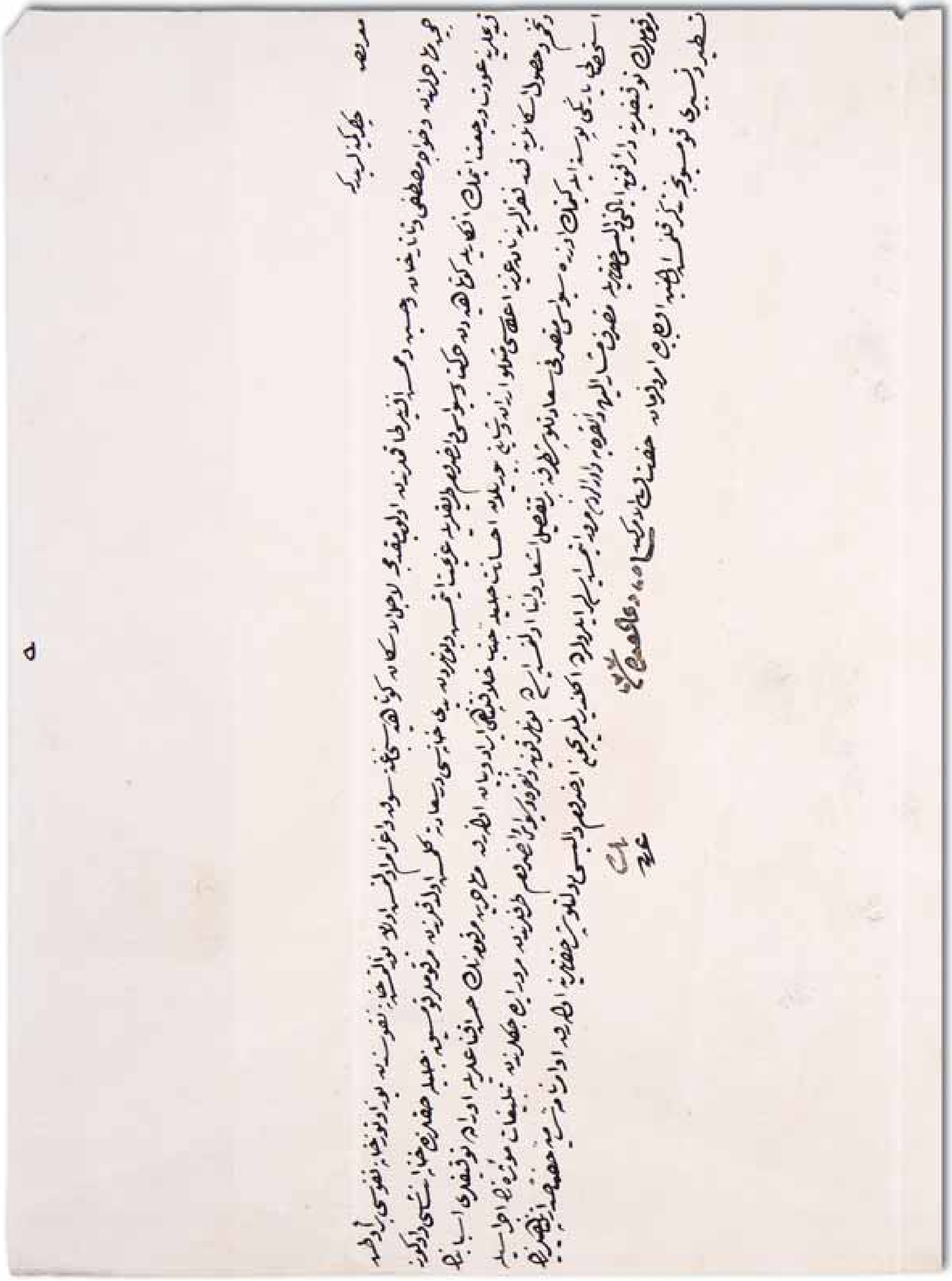

A. MKT. NZD, 355/7

60

UZUNYAYLA'DAKİ MUHACİRLERİN HAKLARININ KORUNMASI

Muhâcirlerden İsmail Efendi ve arkadaşlarının Gürün'e giderken Güneşdağı mevki'inde Delikanlı ve Çelikanlı aşiretlerinin saldırısına uğramalarının asıl sebebinin bu aşiretlerin iskân edildikleri Uzunyayla'yı ellerinden almak olduğunu ileri süren muhâcirler ile aşiretler arasında çıkması muhtemel bir harbin önlenmesi ve muhâcirlerin haklarının korunması gayesiyle bölgeye gönderilecek Hâfız Paşa'nın varmasına kadar gerekli askerî tedbirlerin alınması

13 Temmuz 1861

Tahrirât-ı Telgrafiye

Makam-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Tafsil-i keyfiyet posta-i âtiyede bâ-mazbata beyân olunacağı vechile muhâcirînden İsmail Efendi Gürün'de bulunan damadını görmeğe gider iken Gürün'e iki saat mesafe Güneşdağı nâm mahalde mukaddemâ me'vâ-yı iskândan firar ile Haleb ve Maraş tarafında kışlak-nişîn olan Delikanlı ve Çelikanlı aşiretlerinden otuz kadar süvari üç nefer muhâcirîne hücûm edip birisini telef ve birisiyle iki re's esblerini cerh eylediklerini diğer bir nefer refîkleri Uzunyayla'da bulunan Mesudiye Müdürü Şakir Efendi'ye ve Sergerde Hasan Ağa'ya ve muhâcirîn beyleriyle ulemâlarına haber verdiğinden cümle muhâcirîn cem' olarak zîr-i cenâh-ı Saltanat-ı Seniyye'ye dehâletle dahil-i daire-i mutâvaatda bulunduklarını ve Afşar aşiretiyle mezkûr Delikanlı ve Çelikanlı aşiretleri böyle birer ikişer kendilerini telef ve cerh ederek muradları iskân olundukları Uzunyayla'yı terk etdireceklerini ve böyle olmakdan ise cümleten telef olmak hayırlı olacağını beyân ile behemehâl kendileri dahi aşâyir-i merkûme ile harbe kıyâm etmedikce iskân olamayacaklarını ifadede ısrar eylemiş olduklarından vuku'-ı hâl müdür ve sergerde-i mûmâileyh taraflarından bâ-zuhûrât iş'âr olunmuş ve aşâyir-i merkûme beher sene Uzunyayla'ya gelip civarı bulunan Gürün ve Darende ve sâir kazâların mezrû'âtını telef ve ahalilerinin hayvanâtını ve ebnâ-i sebîlin mallarını gasb ve bazılarını idam etmekde bulundukları gibi muhâcirîn-i merkûme hakkında dahi böyle şakâvete ibtidârları emr-i bâriz olup mukaddem ve muahhar arz ve ifade olunduğu üzere emr-i muhâ-

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:34 Page 237

fazalarına itina olunmakda ise de şerr u mazarratlarının külliyen mahv u izâlesi hakkında devletlü Hâfız Paşa hazretleri memûr buyurulmuş ve müşârünileyhin henüz adem-i teşrifi dahi husûsu mutenâ-yı mezbûrun bittabi‘ tehirini istilzâm etmiş ve muhâcirînin dahi sabr u tahammülleri kalmadığını ifade etmekde olduklarından müşârünileyh hazretlerinin teşriflerine kadar tehiri veyâhûd muhâcirîn-i merkûmeden ve civar kazâlardan mikdâr-ı kâfî piyade ve süvari ile mevcud olan üç kıt‘a topun Sivas mevki‘inde bulunan zâbitân-ı askeriyeden münasib bir zâtın li-ecli’t-te’dib tayin ve irsâli şıklarından irâde buyurulan sûretin emr u iş‘ârı bâbında fermân hazret-i veliyyü’l-emrindir.

Fî 5 Muharrem sene [1]278 / [13 Temmuz 1861]

Meclis-i Kebîr-i Eyalet-i mezbûr

Mutasarrıf-ı Eyalet-i Sivas
Ahmed Hamdi

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:34 Page 238

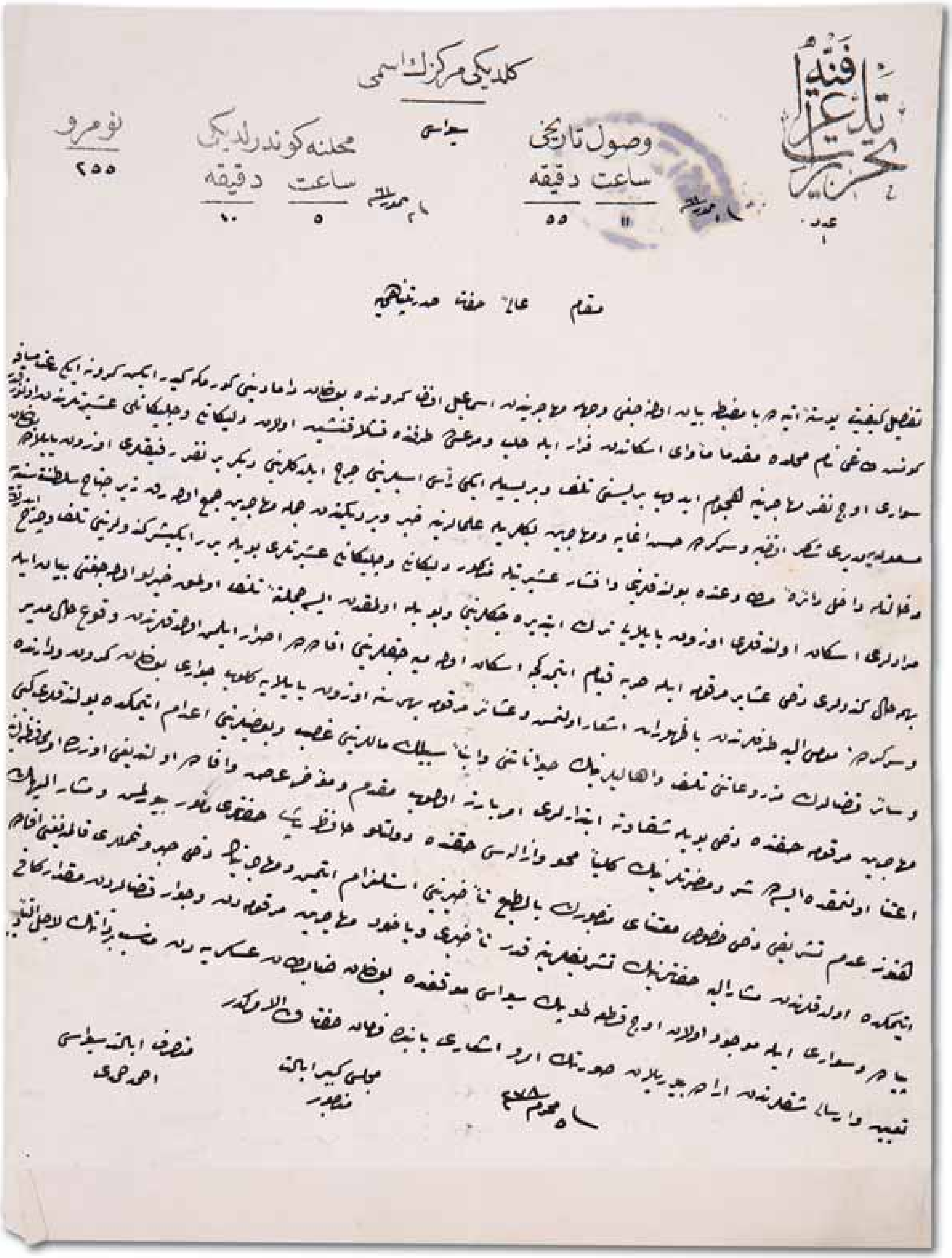
تلغراف تحريرات
كلديكي مركزك اسمي
وصول تاريخي
ساعت دقيقه
محلنه كوندرلديكي
ساعت دقيقه
نومرو
٢٥٥
مقام عالى حضرت صدارتپناهى

A. MKT. UM, 483/67

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:34 Page 239

ÇEÇEN MUHACİRLERİNİN İZMİR'DE ALIKONULMALARI

Erzurum'a gitmek isteyen Çeçen muhâcirlerinin İzmir'de bulundukları yerlere uyum sağlamamaları durumunda havadar olan yerlere nakledilerek vilâyet dışına çıkarılmamaları

16 Eylül 1861

61

Sâbık İzmir Valisi Osman Paşa'ya Telgrafnâme-i Sâmî

Fî 4 Rebîülevvel sene [1]278 tarihli telgrafnâmeleri görüldü. Çeçen muhâcirlerinin Erzurum'a gitmek ısrarında bulunmaları efkâr-ı fâsideden hâlî olmadığı anlaşılıp tecviz olunmayacağından ve maamâfîh bulundukları mahallin âb u havasıyla imtizâc edemeyip de bundan ve âhar cihetden mazeret-i sahihaları olduğu halde dahil-i eyaletde havadar olan mahallere nakliyle sâir tarafa salıverilmemeleri iktizâ edeceğinden ona göre icabının icrası.

[16 Eylül 1861]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:35 Page 240

A. MKT. UM, 499/78

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:35 Page 241

KAYSERİ KÖYLERİNDEKİ ÇERKES MUHACİRLERİNİN KOZAN AŞİRETLERİNE SALDIRARAK OLAY ÇIKARDIKLARI

Kayseri Sancağı köylerine dağınık olarak iskân edilmiş olan Çerkes muhâcirlerinin Ankara Eyaleti'ne bağlı Cebel-i Kozan mutasarrıflığında yerleşik aşiretlere saldırması ve aralarında ortaya çıkan yaralama ve katil olaylarından dolayı, diğer muhâcirleri rahatsız etmeksizin cezalandırılmaları

30 Eylül 1861

62

Konya valisiyle Ankara, Sivas, Harput mutasarrıflarıyla bi't-tasarruf Hâfız Paşa hazretleriyle Adana mutasarrıfı'na

Kayseri Sancağı'nın hâvî olduğu kurâda muhteliten iskân etdirilmiş olan Çerkes muhâcirlerinden yetmiş seksen kadar atlı toplanarak Ankara Eyaleti'ne muzâf Cebel-i Kozan Mutasarrıflığı'na merbût aşâyirden livâ-i mezbûr havâlisinde Harmancık nâm mahalde yaylada bulunan Lek Kürdü aşiretinin on beş kadar hânelerini basıp yağma hâne sahiblerini kayd u bend eyledikden sonra mevâşi ve hayvanâtını sürüp götürürler iken aşiret-i merkûmeden otuz-otuz beş kadar atlı merkûmları takib eyledikleri sırada muhâcirînden elli kadarı geriye dönüp bunların üzerine hücûmla bir neferini katl ve idam eyledikleri gibi mezkûr Kürd atlısı dahi muhâcirîn üzerlerine hücûm ederek bir haylicesini telef ve idam ve yirmi kadarını mecrûh edip ve hayvanât-ı mağsûbeyi ve muhâcirînden telef ve mecrûh olanlarının hayvanâtını takım ve eslihalarıyla alıp avdetle ma'a takım dört re's esbi hediye olarak Cebel-i mezkûr Kaymakamı Ömer Bey'e vermiş oldukları sahihan tahkik kılınmış ve muhâcirîn-i merkûme ise meyyit ve mecrûhlarını ketm ile keyfiyeti inkâr etmekde bulunmuş olduğundan ve Afşar Aşireti'yle kaymakamlık-ı mezkûra mülhak Kürd ve Lek ve Hacılar Aşireti eyyâm-ı şitâda Adana Eyaleti dahilinde vâki' Çukurova'da kışlamakda olduklarından bunlar ile mahall-i sâirede meskûn muhâcirîn beynlerinde maâzallâh müteselsilen bir fenalık vuku'u melhûz olmasıyla şu fenalığın def'i zımnında şimdiden bunlardan müttehem olanlarının te'dibleri lâzımeden idüği Adana mutasarrıfı saâdetli paşanın 27 Safer sene 1 278 tarihli ve yirmi numaralı tevârüd eden tahrirâtında inhâ ve iş'âr olunmakdan nâşî keyfiyet Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'ye lede'l-havale muhâcirîn-i merkûme zîr-i cenâh-ı Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet etmiş bulunmaları hasebiyle bunların ez her cihet husûl-i

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:35 Page 242

iskân ve istirahatları emrinde bu kadar tekellüfât ihtiyâr olunmakda iken şu nimetin kadrini bilmeyerek bunların şu uygunsuzluğa cür'etleri doğrusu teessüf olunur ahvâlden olduğuna ve bu dahi cümlesinin re'yiyle olmayıp içlerinden bazı uygunsuz kesânın tahrik ve ifsâdıyla vuku'a gelmiş bir şey olacağı misillü bu makûle hâlât-ı kabîhanın vuku'una muhâcirîn-i ulemâ ve rüesâsının razı olmayacakları dahi bedîhî idüğüne binâen muhâcirîn-i merkûmenin söz anlarlarına icabı vechile nush u pend olunarak işbu fesâda cür'et eden eşhâsın ele geçirilmesiyle sâir muhâcirîne ürkündülük vermeyecek sûretde haklarında mücâzât-ı kanûniyye icrasının ve müteferriâtının hüsn-i tesviyesinin devletlü Hâfız Paşa hazretlerine havalesiyle beraber ba'd-ezîn zîr-i idarelerinde kâin mahallerde meskûn muhâcirîn tarafından ahali ve bilakis ahali ve aşâyir cânibinden muhâcirîn haklarında vechen mine'l-vücûh bu makûle sû-i hareket vuku'a gelememesi ve ez her cihet hüsn-i âmiziş ve muâşeret olunması ne makûle esbâb ve tedâbire mütevakkıf ise hemen istihsal ve istikmâliyle sâye-i âsâyiş-vâye-i hazret-i şâhânede muhâcirîn ve ahalinin bekâ-yı huzur ve rahatlarına itina ve dikkat olunması husûsunun taraf-ı vâlâlarına ve Ankara ve Sivas ve Harput mutasarrıfları saâdetli paşalar ile mutasarrıf-ı mûmâileyhe iş'ârı tezekkür olunup ol vechile keyfiyyet müşâr ve mûmâileyhime havale ve izbâr olunmuş olmağla iktizâsına göre civarda bulunan memûrîn ile bi'l-muhâbere oraca dahi ber-minvâl-i muharrer icab-ı hâlin hüsn-i icrasına himmet buyurulması siyâkında şukka.

[30 Eylül 1861]

A. MKT. UM, 502/60

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:35 Page 244

63

ÇERKES KABİLELERİNİN RUS SINIRINDAN UZAK MAHALLERDE İSKAN EDİLMELERİ

Erzurum ve Kars taraflarına yerleştirilecek olan Çerkes kabilelerinin, sakıncalı olan Rus sınırına yakın yerler dışında Tekman, Ahlat, Tercan veya kendi istedikleri Soğandağı civarındaki uygun bir yere yerleştirilmeleri, Rusya'ya firarlarının engellenmesi için gerekli tedbirlerin alınması

20 Aralık 1861

Bu muhâcir kulları Naki kabilesinden yüz altmış hâne olarak iki sene mukaddem ve bi'l-cümle muhâcirlerden mukaddem hicret edip sene-i sâbıkada bir takım sefâlete dûçâr olarak Sivas'a tâbi‘ Taşoba Kazâsı'nda iskân edip bundan iki mâh mukaddem bu tarafa hicretimizde seksen hâne Erzincan Kazâsı'nda ve seksen hâne dahi İspir Kazâsı'nda iskân etmekde olduğumuz ve bu misüllü muhâcirlerin hakkında hürmet ve riâyet olunması irâde-i seniyye iktizâsından olduğu üzere ve bu âna değin bi'l-cümle hoşnud ve razı olduğumuz muhât-ı ilm-ârâları buyuruldukda halbuki çâkerleri bundan altı mâh mukaddem Dersaâdet'de arzuhal-i çâkerî takdim ederek Kars ile Erzurum mâbeyninde hangi mahalli beğendiğimizde kullarına verilmesini istidâ eylediğimizde matlûbumuz vechile mahall-i mezbûrda hangi mahal[li] kulları beğendiğimiz halde mezkûr yüz altmış hâne orada iskân eylememiz husûsuna dair selef-i aliyyeleri devletlü Abdülkerim Paşa hazretlerine ve devletlü Hayreddin Paşa hazretlerine başka başka emirnâmeler tahsilen getirmiş olduğumuz halbuki şimdi müşârünileyh devletlü Hayreddin Paşa hazretleri kullarını mahall-i mezbûra getirmeyip geri Rusya tarafına firar ideyorsuz ve bu kullarına irâde buyurmuş olduğundan ve bu kullarının mezkûr Soğanlı tarafında iskân eylemelerinden gars meşesi çok olup hatab kat‘ ederek Kars'da ve Erzurum'da fürûht edip idare edeceğimiz cihetle bunun için tâlib olduğumuz rıza-yı Bârî için böyle iki seneden beri perişan ve sefil olduğumuzdan bu senelik mezkûr Erzincan ve İspir kazâlarında iskân edip evvel baharda Soğanlı nâm mahalde kullarına münasib mahallin itâsıyla iskân eylememiz ve şâyed geri firar edeceğimizden dolayı hâtır-ı devletlerinize bir şey geldiğinde firar etmeyeceğimize kefil irâe edip emniyet-i kâmile buyurularak hâk-pây-i hazret-i müşîrîlerine başka istimdâd taleb edecek bir kimsemiz olmadığından ser-i devletlerinize sadaka olan mahall-i mezbûrda kullarına iskân edecek mahal verilme-

si için yeniden bir kıt'a emirnâme-i sâmî taraf-ı eşref-i hazret-i müşîrîden getirilmesi niyâzı bâbında ve her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

An-kabile-i mezkûr
Muhâcir Hasan kulları

*

Makam-ı âlî-yi hazret-i Vekâlet-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Daire-i Umûr-ı Dahiliye'nin on sekizinci numaralı 6 Muharrem sene 1278 tarihiyle müverrahan makam-ı celîl-i cenâb-ı Vekâlet-penâhîlerinden şeref-tevârüd eden emirnâme-i sâmide muhâcirîn-i Çerâkise'den olup mukaddemâ Sivas cânibinde kâin Taşâbâd Kazâsı'na yerleşdirilmiş oldukları halde Digor kabilesinden Erzurum'a gelip Hasankalesi'ne gönderilmiş olanların Erzurum'da iskân olacaklarını haber alarak vuku'bulan istirham üzerine Erzurum'a sevk olunmuş olan yüz altmış hânenin beğendikleri Kars ve Çıldır ve Bayezid tarafları re's-i hududa karîb olduğu cihetle ve oralarda iskânları mahzûrdan sâlim olamayacağı Anadolu Ordu-yı Hümâyûnu Müşîri sâbık devletlü Abdülkerim Paşa hazretleri taraflarından iş'âr ve inhâ olunmakdan nâşî hane-hâ-yı merkûmenin Erzurum Eyaleti dahilinde vâki' Tekman Ovası ve Ahlat ve Tercan tarafları arazi-i vâsi'a ve hâliyeden ve Rusya hududuna ba'îd mahalden olup oralarda iskânlarında beis olmayacağından bunlardan her hangisini intihâb ederek tavtînleri mümkün olursa ber-mûceb-i talimât-ı cedîde iskân ve îvâları irâde ve iş'âr buyurulmuş ise de hasbe'l-mevki' şiddet-i şitânın hulûlü cihetiyle mahall-i merkûmeden intihâb edecekleri yere evvel baharda iskân olunmak üzere bu kışlık muvakkaten Erzincan ve İspir kazâlarına yerleşdirilerek sûret-i iskânları hakkında olan irâde-i seniyye kendilerine beyân ve tefhîm olundukda zikr olunan Tekman Ovasıyla Ahlat ve Tercan taraflarını görüp beğenmedikleri cihetle işbu mahallerde iskân ve îvâ olundukları sûretde emr-i idarece dûçâr-ı müşkilât olacaklarını ve buna da merhamet-i seniyye kâil ve razı olmayacağı beyânıyla maiyyetlerinde bulunan yüz altmış hâne ile beraber tâbiyyet-i Devlet-i Aliyye'yi kabul ile kâr u kisbleriyle meşgul olarak vakten mine'l-evkât Rusyalı tarafına gitmemek ve mugâyir-i nizâm bir gûne hâl ve hareketde bulunmamak ve zikr olunan hânelerden bir sebeb ve serrişte ile veyâhûd bilâ-sebeb velev bir hâne bile olsun Rusya diyârına ric'at etmemek ve

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:35 Page 246

eder ve Devlet-i Aliyye'nin tebaiyyetini terk eyler ise o halde beri tarafa yani Devlet-i Aliyye-i Osmaniye memâlikine ibtidâ-yı hicretlerinden şimdiye ve bundan böyle ol vechile gidecek olanların yevm-i azîmetlerine değin zikr olunan hâneler için taraf-ı eşref-i Saltanat-ı Seniyye'den vuku'bulan ve ahali tarafından iâne olunan masârıfât ve sâireyi tamamen ve kâmilen red ve tesviye eylemek üzere otlu, sulu ve ormanlı olup min-ciheti'l-idare kendilerince yüsr ve suhûleti mûcib olan Kars Sancağı'nda Soğanlıdağ ve Hamamlı ve Sarıkamış taraflarına iskân olundukları sûretde Kars ve Erzurum taraflarına hatab taşıyıp bununla ta'ayyüş ve idare edeceklerini beyân ile işbu mahallere iskânlarına müsâade-i seniyyenin istihsalini ifade ve inbâ ve ol vechile taahhüdü hâvî sened dahi itâ eylemiş iseler de nezd-i âlî-yi cenâb-ı Vekâlet-penâhîlerinde arz ve beyândan müstağnî olduğu üzere bu makûle tâbiyyet-i kadîm ve vatan-ı asliyelerini terk ile zîr-i cenâh-ı müstelzimü'l-felâh-ı Saltanat-ı Seniyye'ye dehâlet etmiş olan muhâcirîn haklarında iktizâ-yı şân-ı şefkat-nişan-ı hazret-i Padişahiden olduğu vechile her sûretle muâvenet-i kâmile ve ihtirâmât-ı muktezîye ifâ olunarak bu bâbda zerret-mâ kusûr olunmadığı halde muhâcirîn-i mezbûreden bazıları yine tebaiyyet-i kadîmelerine ric'at ve avdet eylemiş ve mezkûr Soğanlıdağı ise hudud-ı hakanîde yani Rusya Devleti ülkâsına hem-hudud bulunan Kars Sancağı dahilinde bulunmuş olduğuna ve mezkûr arzuhal ve senedin sûretleri manzûr-ı sâmî-i cenâb-ı Vekâlet-penâhîleri buyurulmak üzere leffen takdim kılındığına binâen merkûmların evvel baharda irâde-i seniyyeye tatbikân Tekman Ovası ve Ahlat ve Tercan kazâlarından birine veyâhûd istidâları üzere zikr olunan Soğanlıdağı nâm mahalle iskânları şıklarından hangisi tensib-i âlî buyrulur ise iktizâsının icrası zımnında keyfiyetin sûy-ı âcizânemden emr u iş'ârı husûsuna müsâade-i aliyye-i fahîmâneleri şâyân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 17 Cumâdessâni sene 1278 / [20 Aralık 1861]

Vali-i Eyalet-i Erzurum
Mehmed Hayreddin

Müşîr-i Ordu-yı
Hümâyûn-ı Anadolu
Tevfik Mustafa

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:36 Page 247

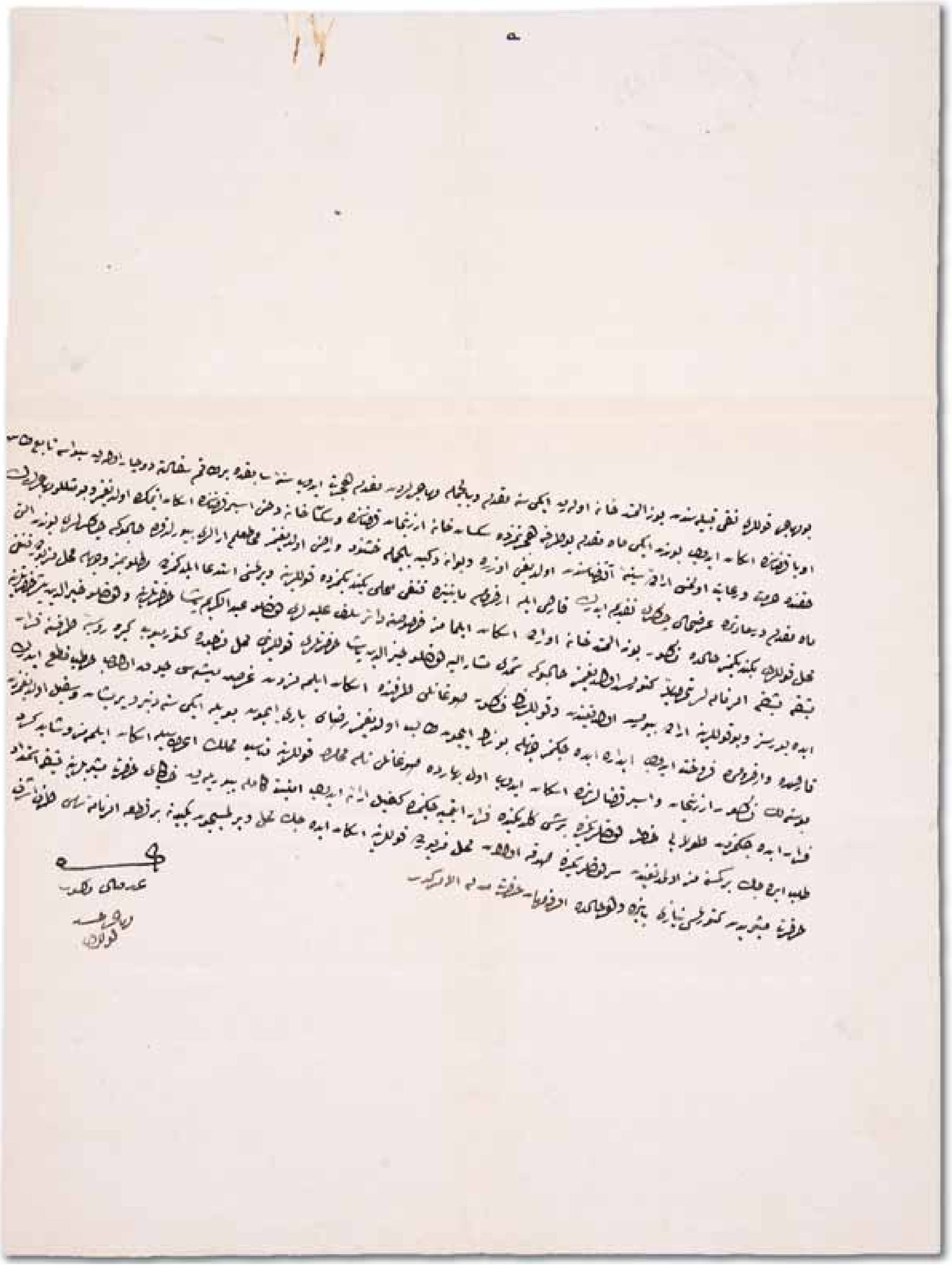

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:36 Page 248

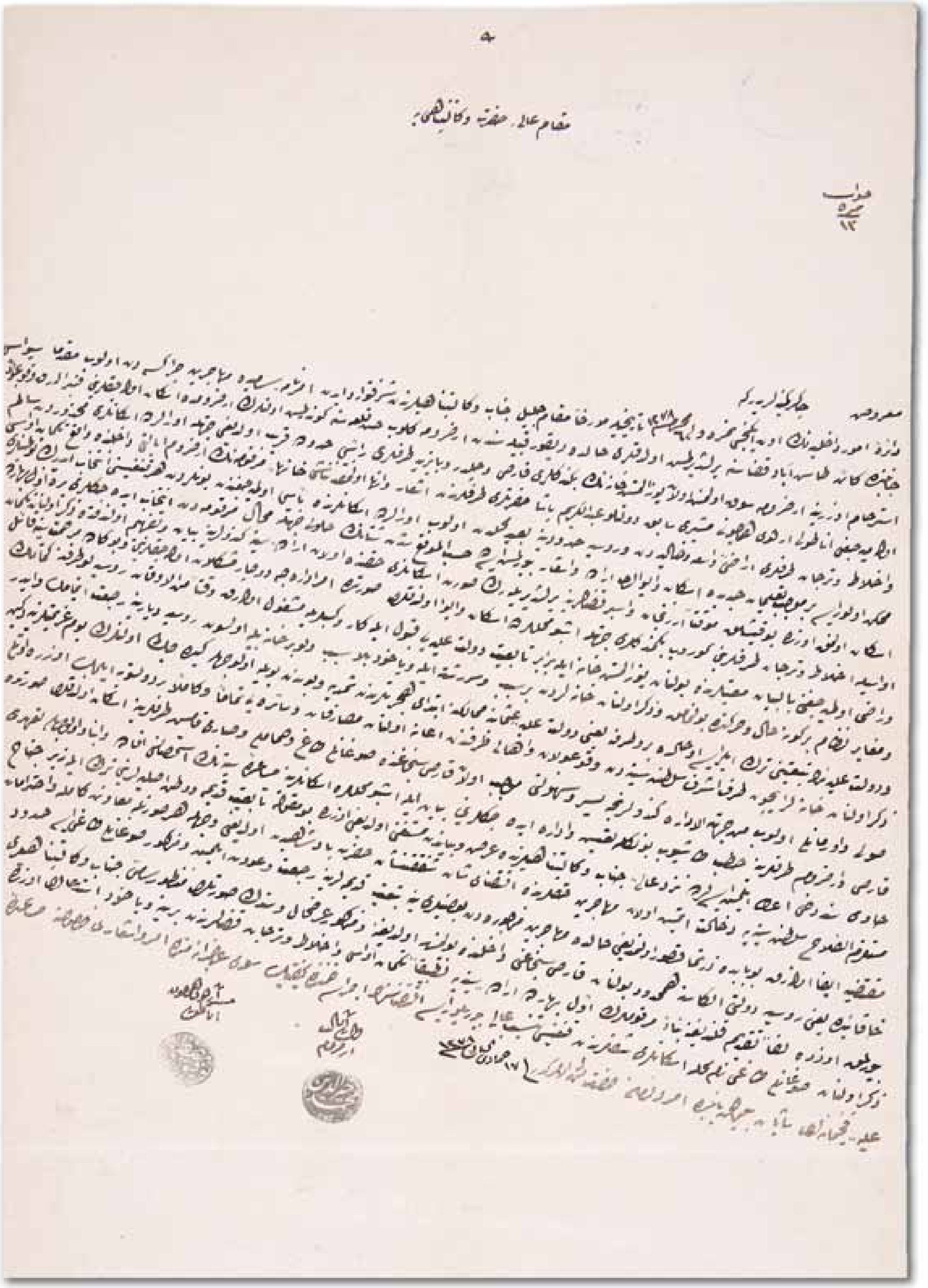

A. MKT. NZD, 398/7

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:36 Page 249

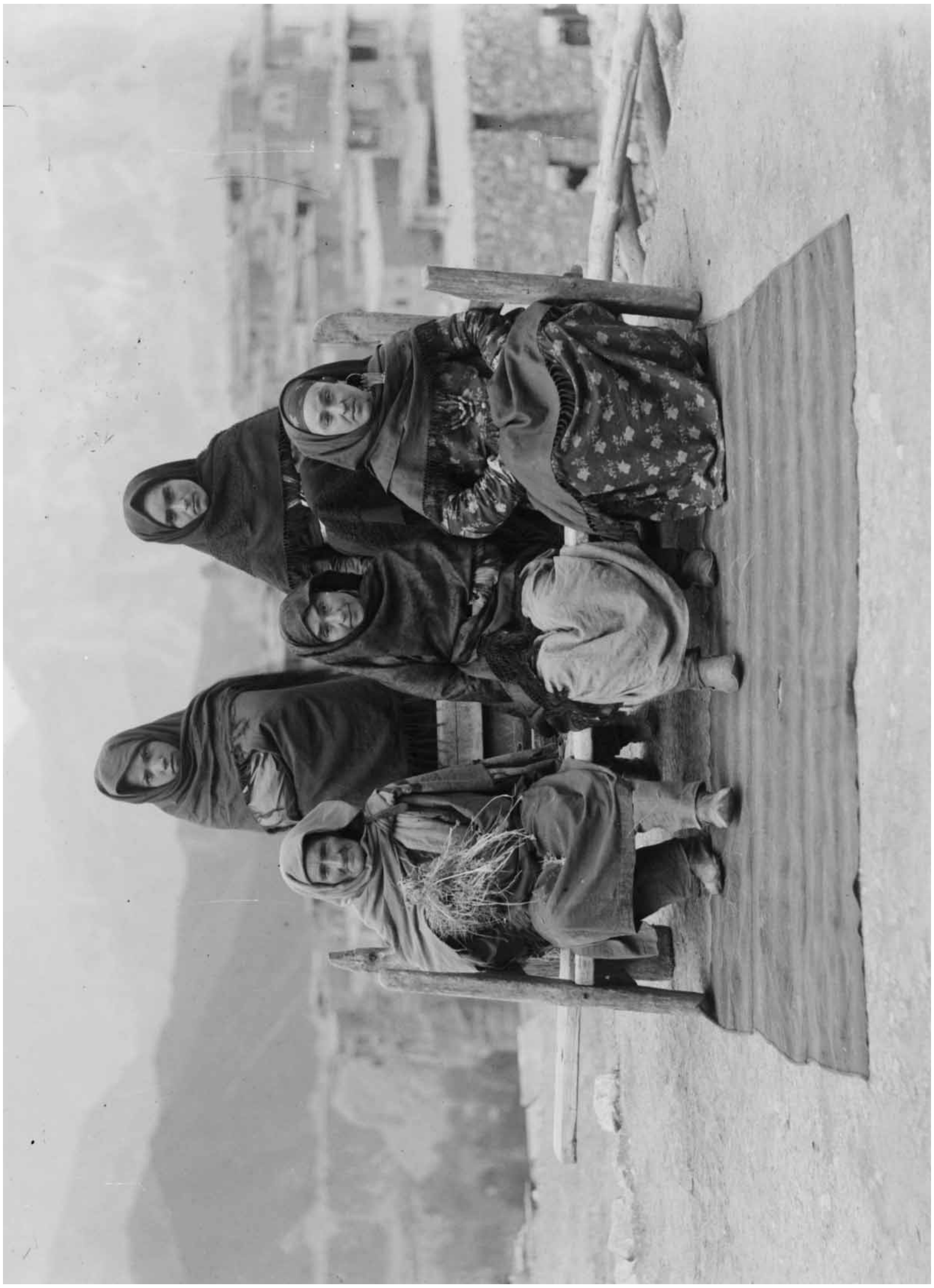

Dağıstanlı Kadınlar

64

KIRIM, NOGAY VE ÇERKES MUHACİRLERİNİN GÖNDERİLDİKLERİ YERLERDE BULUNAN HIRİSTİYAN HALKA İYİ DAVRANMADIKLARI SÖYLENTİLERİ

Osmanlı Devleti'ne göç etmiş olan bazı Kırım, Nogay ve Çerkes muhâcirlerinin gönderildikleri yerlerde bulunan Hıristiyan halka iyi davranmadıkları söylentilerinin araştırılarak önlem alınmasını emreden Sadâret emri üzerine Üsküp Eyaleti civarında bu tür hareketlerde bulunulmadığının bildirildiği

2 Ocak 1862

Meclis-i Kebîr-i
Eyalet-i Üsküb

Makam-ı âlî-yi cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Memâlik-i Mahrûse-i Mülûkâne'ye hicret etmiş olan Kırım ve Nogay ve Çerkes muhâcirlerinden bazılarının gönderildikleri mahallerde tek durmayarak Hıristiyan tebea haklarında muâmelât-ı gayr-ı lâyıka etmekde oldukları rivâyet olunarak öyle harekât-ı nâ-marziyyeye cür’et edenlerin te’dib ve terbiyesi lâzım geleceği beyân-ı âlîsiyle rüesâ-yı muhâcirîne nesâyih ve tenbihât-ı lâzımenin icrasıyla o gûne harekâta meydan verilmemesi husûsu umûr-ı dahiliyesinde tastîr buyurulup doksan dördüncü numara ile murakkaman ve fî 9 Cemaziye's-sâniye sene [1]278 tarihiyle müverrahan makam-ı âlî-yi Vekâlet-penâhîlerinden bâ-emirnâme emr u iş‘âr buyurulmuş ve lehü'l-hamd ve'l-minne bu havâlide bulunan muhâcirîn asla o misillü harekât-ı nâ-marziyyede bulundukları mesbûk olmayıp mantûk-ı âlîsi vechile yine icra-yı tenbihât ve takayyüdâtda tecviz-i kusûr olunmayacağı derkâr bulunmuş olmağla beyân-ı hâl makamında ol bâbda ve her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî gurre-i Receb sene [1]278 / [2 Ocak 1862]

Vali-i Eyalet-i Üsküb
Mustafa

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:37 Page 251

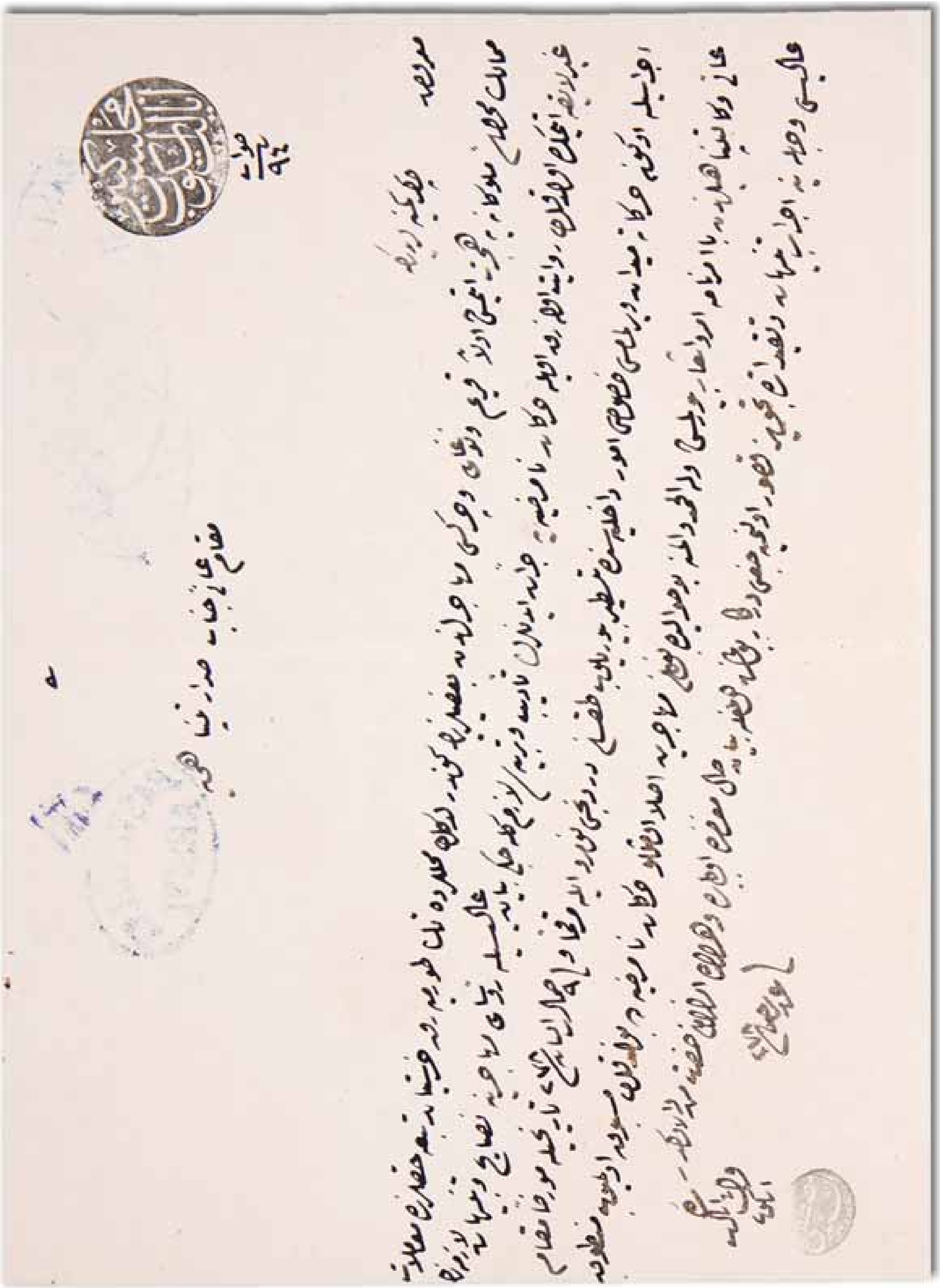

A. MKT. UM, 534/48

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:37 Page 252

65

BOLU 'NUN DÜZCE KAZÂSI'NDA İSKÂN OLUNACAK BOŞ ARAZİ KALMADIĞI

Bolu 'nun Düzce Kazâsı'nda iskân olunacak boş arazi kalmadığından buraya yerleşmek isteyenlere izin verilmemesi

12 Temmuz 1864

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Düzce Kazâsı'yla mülhakâtında muhâcir iskân olunacak arazi-i hâliye kalmamış olmasından dolayı bazı ifadeye dair Bolu kaymakamı saâdetli beyefendinin vürûd eden şukkası melfûf mazbata ile beraber sûy-ı vâlâlarına irsâl kılınmış ve bu hâle göre oraya nakl-i hâne etmek isteyenlere ba‘d-ezîn muvâfakat gösterilmemesi umûr-ı zarûriye ve tabiiyeden bulunmuş olduğu beyânıyla tezkire.

7 Safer sene 1281 / [12 Temmuz 1864]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:37 Page 253

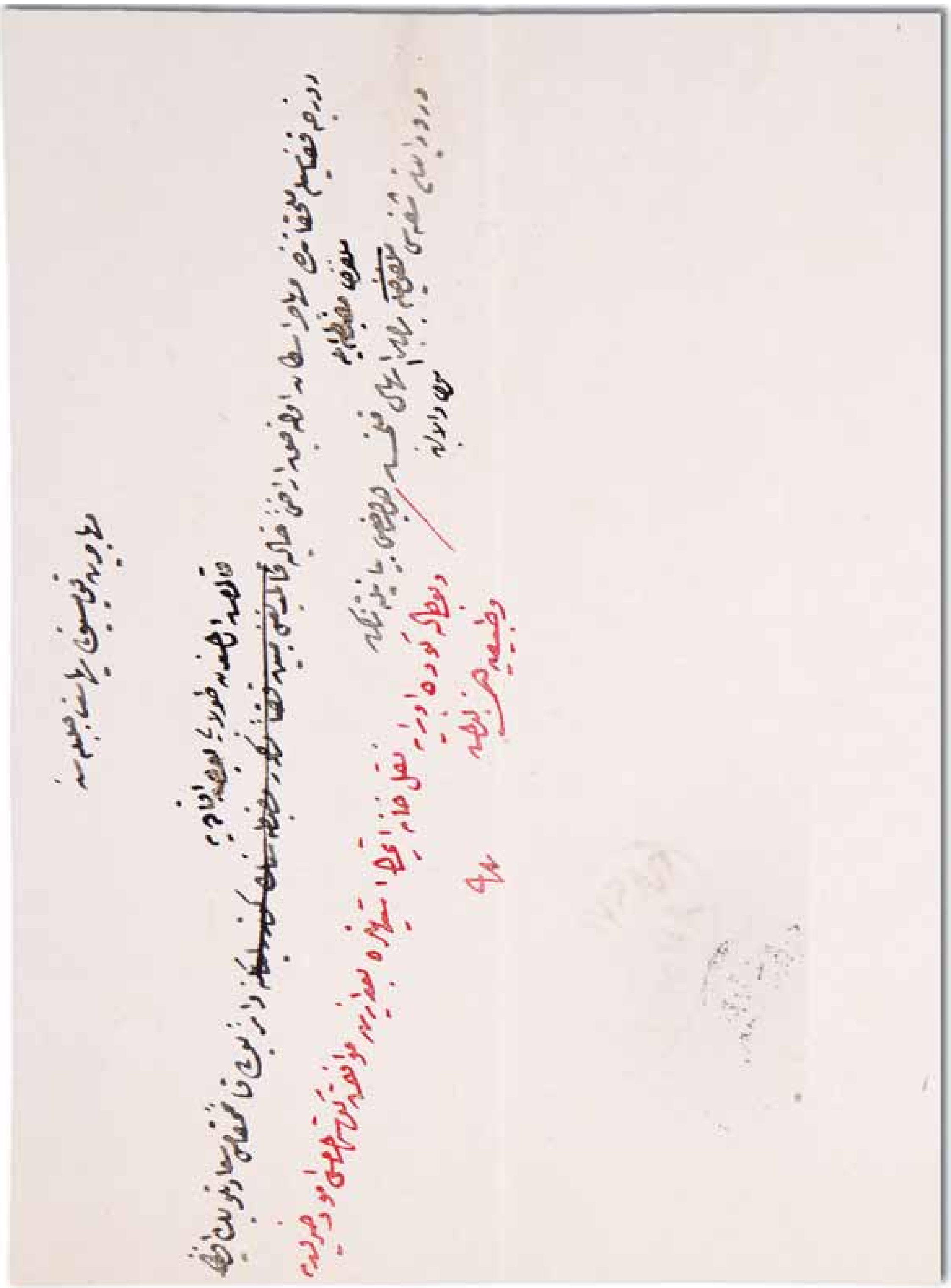

A. MKT. MHM, 305/65

66

TRABZON VE SAMSUN'DAN İSTANBUL'A GELECEK OLAN MUHACİRLER ARASINDA HASTALIK OLDUĞUNDAN TECRİT EDİLMELERİ

Posta vapurlarıyla Trabzon ve Samsun'dan İstanbul'a gelecek olan muhâcirler ve esirlerin aralarında hastalık olduğundan doğruca Haydarpaşa'da İbrahimağa Çayırı'na çıkarılarak oradaki boş mahalde bulundurulmaları

22 Temmuz 1864

Taraf-ı Vâlâ-yı Kapudânî ile Tophâne-i Âmire ve Zabtiye Müşîriyet-i Celîleleri'ne

Samsun'da bulunan muhâcirîn içinde hastalık olduğu cihetle ba'd-ezîn gerek oradan ve gerek Trabzon'dan Dersaâdet'e gelecek posta vapurları derûnunda bulunacak muhâcirîn ve üserânın istedikleri yerlere çıkarılmayıp doğruca Haydarpaşa'da İbrahimağa Çayırı'nda kâin muhterik kasr-ı hümâyûn ittisalinde bulunan hâlî mahalde tevkif edilmiş Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesiyle bi'l-muhâbere kararlaşdırılmış olmağla ba'demâ zikrolunan posta vapurlarıyla Dersaâdet'e gelecek muhâcirîn ve üserânın doğruca mahall-i mezkûra çıkarılması zımnında karantinaca/limanca takayyüdât-ı lâzımenin icrası bâbında irâde efendimindir.

Zabtiye'ye

[Samsun'da bulunan muhâcirîn içinde hastalık olduğu cihetle ba'd-ezîn gerek oradan ve gerek Trabzon'dan Dersaâdet'e gelecek posta vapurları derûnunda bulunacak muhâcirîn ve üserânın istedikleri yerlere çıkarılmayıp doğruca Haydarpaşa'da İbrahimağa Çayırı'nda kâin muhterik kasr-ı hümâyûn ittisalinde bulunan hâlî mahalde tevkif edilmiş] ve orada bulunacak nüfusun emr-i muhâfazasıyla hidemât-ı sâirede istihdam olunmak üzere mahall-i mezkûreye muktedir zâbit ile yirmi nefer zabtiyenin intihâb ve tayini husûsları Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesiyle bi'l-muhâbere kararlaşdırılmış olmağla riyâset-i müşârünileyha ile haberleşerek iktizâsının seri'an icrası menût-ı himmet-i müşîrîleridir.

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:37 Page 255

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne zeyl

[Samsun'da bulunan muhâcirîn içinde hastalık olduğu cihetle ba'd-ezîn gerek oradan ve gerek Trabzon'dan Dersaâdet'e gelecek posta vapurları derûnunda bulunacak muhâcirîn ve üserânın istedikleri yerlere çıkarılmayıp doğruca Haydarpaşa'da İbrahimağa Çayırı'nda kâin muhterik kasr-ı hümâyûn ittisalinde bulunan hâlî mahalde tevkif edilmiş] me'âl-i iş'âr-ı devletleri ma'lûm-ı senâverî oldu. Sûret-i muharrire yolunda olarak ol vechile keyfiyet taraf-ı vâlâyı Kapudânî ve Kaymakamî ile Tophâne-i Âmire ve Zabtiye Müşîriyet-i Celîlerine iş'âr kılınmış olmağla oraca dahi icabının icrası menût-ı himmet-i behiyyeleridir.

17 Safer sene 1281 / [22 Temmuz 1864]

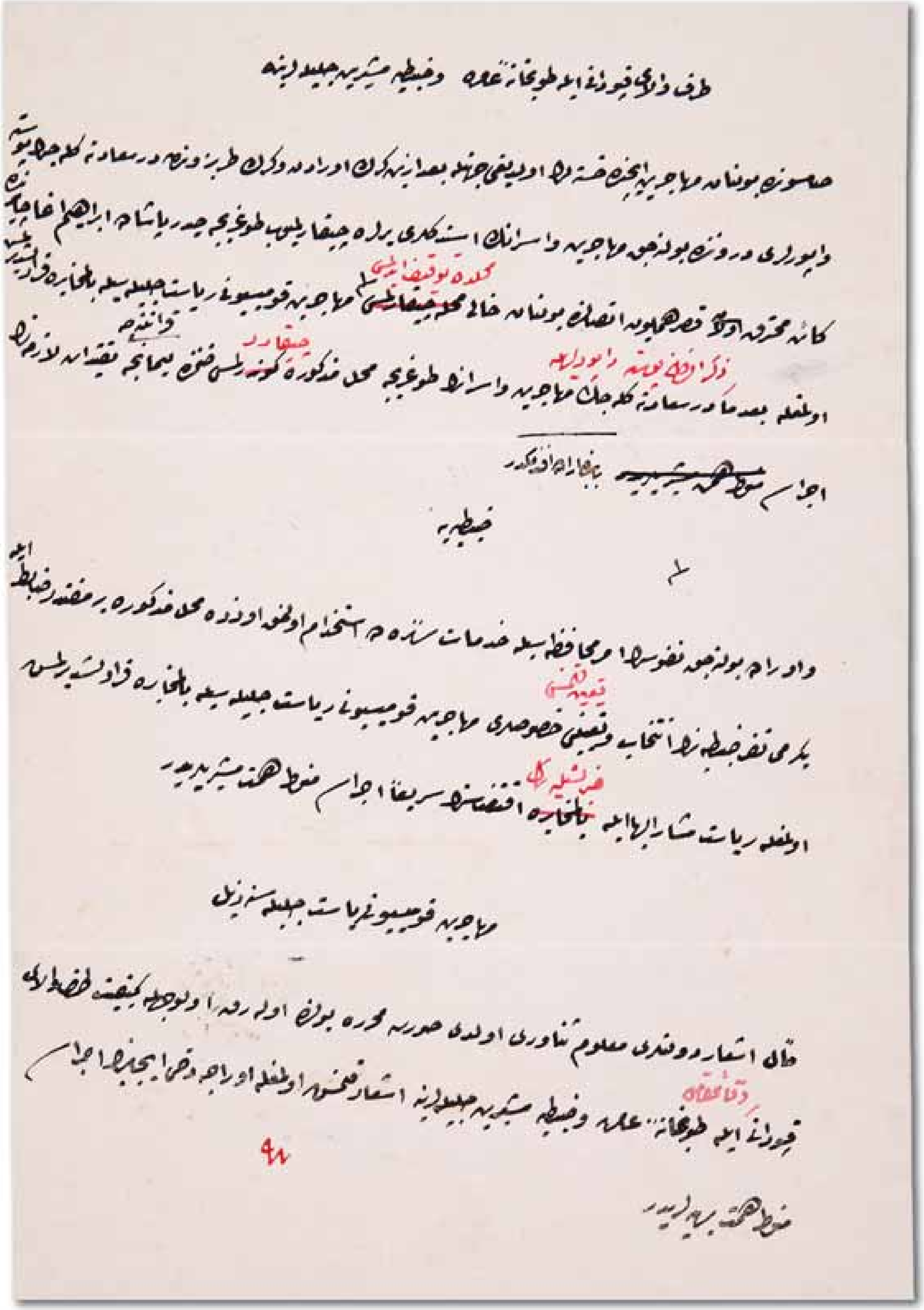

A. MKT. MHM, 306/78

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:38 Page 257

KARESİ SANCAĞI'NDA YERLEŞTİRİLEN ABAZIHLARDAN SONRA BAŞKA MUHACİRİN İSKÂN ETTİRİLEMEYECEĞİ

Abazıh kabilesinden olup Karesi'de yerleştirilen iki bin hâne muhâcir, yerli halkın fedakârca desteğiyle ziraat etmekte olup, daha fazlasının gelmesi hâlinde halkın ziraat işlerinin yürütmesine sekte vurulabileceği

29 Kasım 1864

67

Meclis-i Livâ-i Karesi
Aded
44

Makam-ı Sadâret-penâhî'ye

Fî 28 Rebîülevvel sene [1]281 tarihi ve yirmi üç rakamıyla takdim-i huzur-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleri kılınan mazbata-i çâkerânemizde Abazıh kabilesinden olup li-ecli'l-iskân Karesi Sancağı'na sevk ve izâm buyurulacak bin hâne muhâcirînin buralara iskân etdirilemeyeceği arz ve beyân olunmuşdu. Muahharan sevk buyurulup iskân ve tavtîn olunan muhâcirîn iki bin hâneyi tecavüz edip bunların îvâ ve iskânı hakkında ahali-i kadîme cânibinden bi'l-iftihâr pek çok fedakârlık zuhûra geldiği gibi muhâcirîn-i merkûmeye verilen arazi kezâlik ahali-i kadîme cânibinden meccânen sürülüp ve icab eden tohum cânib-i mîrîden mübâyaa edilerek yine meccânen ekdirilmiş ve her türlü iâne ve muâfâtın ifâsından geri durmadıkları derkâr olup ancak el-hâletü hâzihî li-ecli'l-iskân bir tarafdan muhâcir sevk ve izâm buyurulmakda olması ve ahali-i kadîme işlerinin tesviyesine ve ziraat ve hırâsetlerine sekte irâsını müeddî görünmesi cihetiyle sızlanmakda bulunmuş olduklarından ve bi'l-vücûh şâyeste-i merhamet ve müsâade-i seniyye-i Sadâret-penâhîleri bulunmalarıyla şu hâle göre icra-yı icabı irâde-i lütuf-âde-i hazret-i Vekâlet-penâhîlerine mütevakkıf bulunmağın ol bâbda irâde ve fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Cemâziyelâhir sene [1]281 / fî 26 Teşrin-i evvel sene [12]80

Mutasarrıf-ı Karesi
ve meclis azâlarının mühürleri

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:38 Page 258

*

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Abazıh kabilesinden olup li-ecli'l-iskân Karesi Sancağı'na sevk olunan muhâcirînin ne vechile îvâ ve iskân olunduğuna ve ol bâbda bazı ifadeye dair Karesi Meclisi'nin tevârüd eden mazbatası leffen savb-ı vâlâlarına irsâl kılınmış olmağla sûret-i iş‘âra nazaran iktizâsının icrası menût-ı himmet-i behiyyeleridir.

Fî 21 Cemâziyelâhir sene [1]281 ve fî 9 Teşrin-i sâni sene [12]80

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Hâme-pîrâ-yı ta‘zîm ve tefhîm olan işbu fermânnâme-i sâmî-i hazret-i Sadâret-penâhîleri medlûl-i âlîsi ve melfûf mazbata müeddâsı rehîn-i îkân-ı âcizî olmuş ve sibâk-ı iş‘âra nazaran livâ-i mezkûra ba‘demâ muhâcir sevk olunmaması iktizâ edeceğinden mazbata-i mezkûr komisyonca cerîde-i mahsûsasına kayd etdirilerek leffen huzur-ı fehâmet-mevsûr-ı dâver-i efhamilerine takdim kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 29 Cemâziyelâhir sene [1]281 ve fî 17 Teşrin-i sâni sene [12]80 / [29 Kasım 1864]

Osman

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:38 Page 259

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:39 Page 260

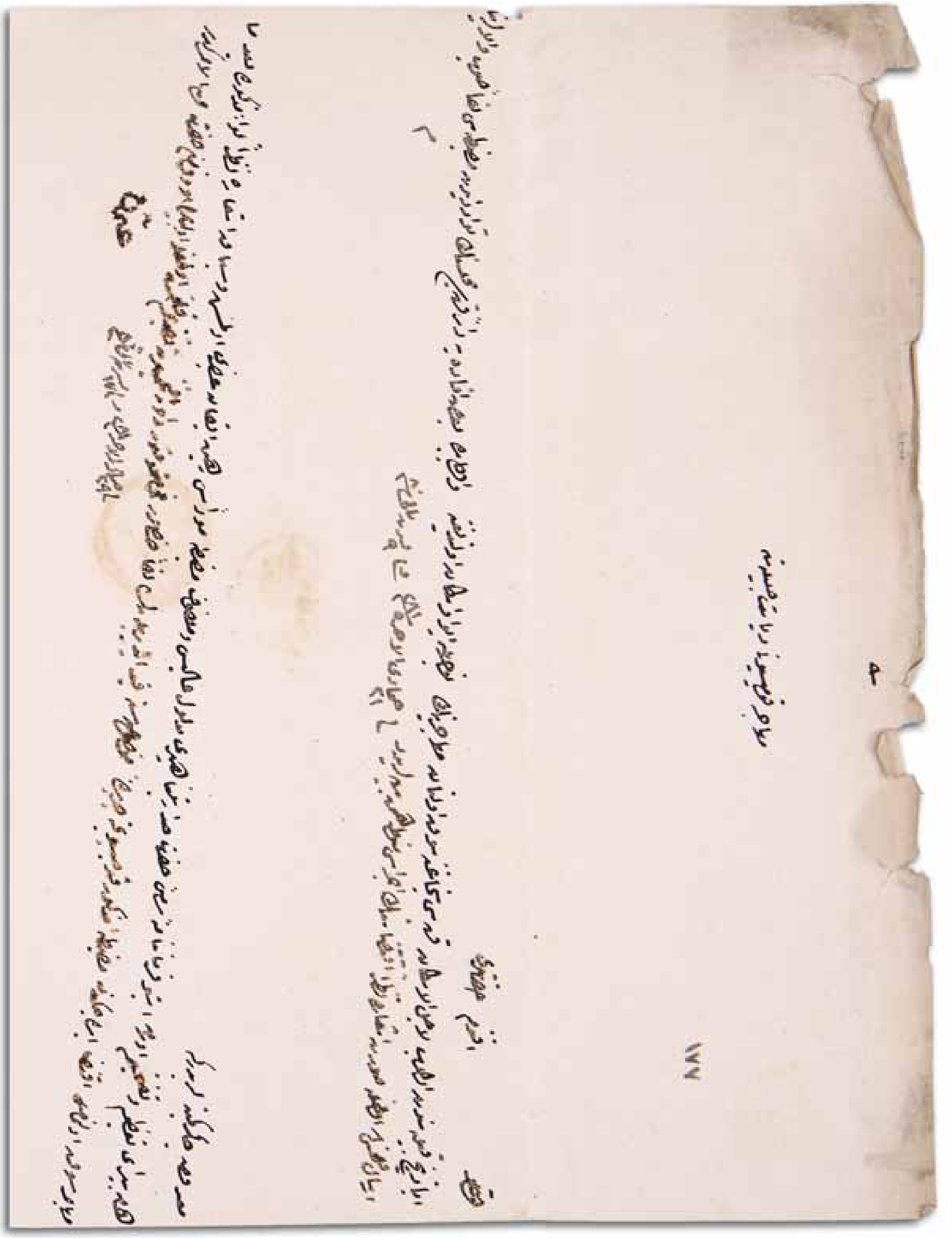

A. MKT. MHM, 319/62

KARS'TAKİ ÇERKES TEKAY KABİLESİ MUHACİRLERİNİN İSKÂN EDİLDİKLERİ ARAZİYE MÜDÂHALENİN ÖNLENMESİ

Çerkes Tekay kabilesinden olup Kars Sancağı'nda iskân olunan muhâcirlerin yerleştikleri araziye yapılan müdâhalenin engellenmesi

14 Mart 1865

68

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Muhâcirîn-i Çerâkise'den ve Tekay Kabilesi'nden olup Kars Sancağı'nda iskân olunan Kaspolat ve Ali ve Mahmud ve Musa beylerin mutavattın oldukları araziye vukû bulan müdâhalenin men‘ ve def‘i ve levâzımât-ı sâirelerinin sûret-i itâsı hakkında mesbûk olan iş‘âra cevaben Erzurum valisi devletlü paşa hazretlerinin tevârüd eden tahrirâtı melfûfatıyla beraber irsâl-i sûy-ı vâlâları kılınmış olmağla me’âline nazaran iktizâsının icrası menût-ı himmet-i behiyyeleridir.

16 Şevval sene 1281 / [14 Mart 1865]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:39 Page 262

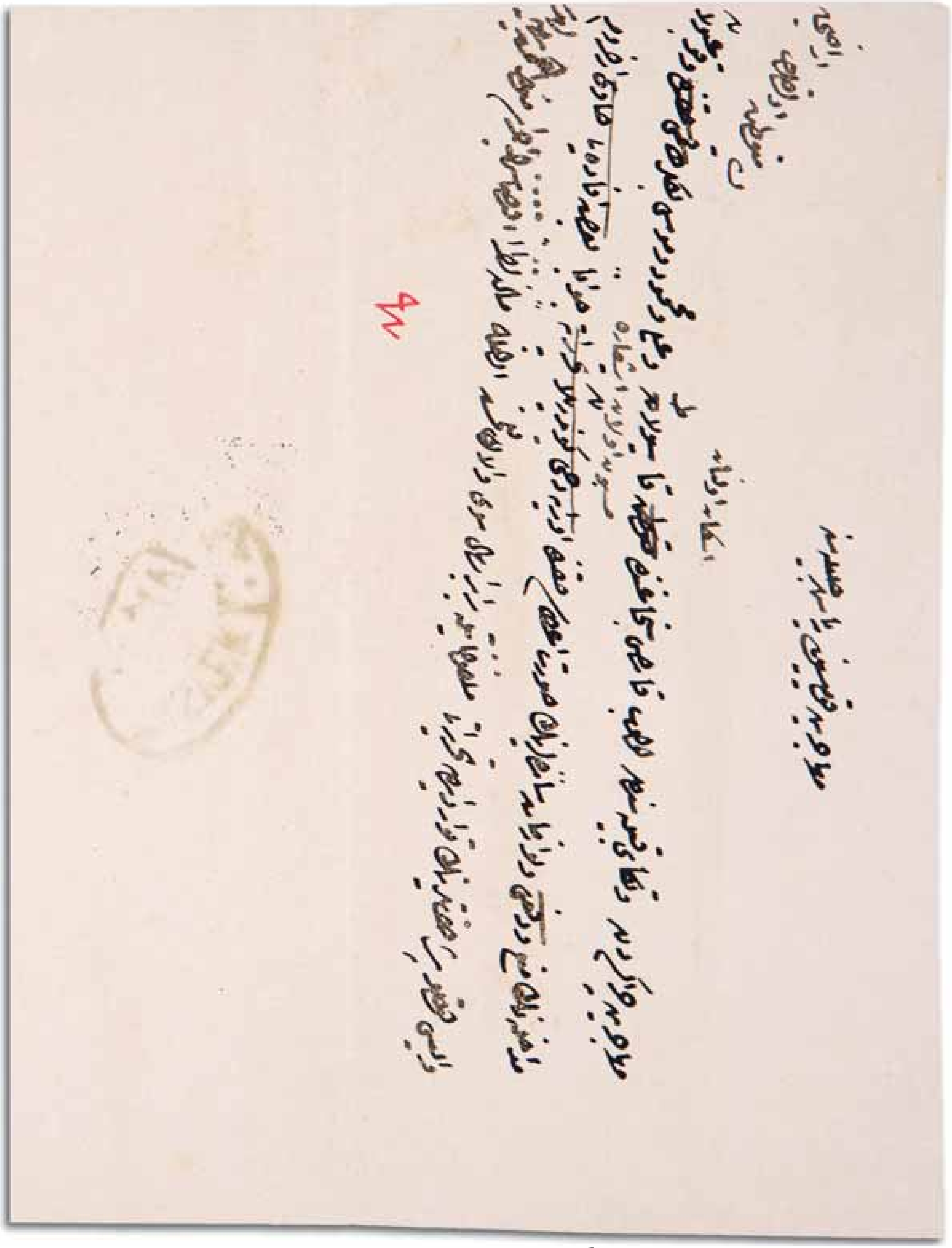

A. MKT. MHM, 326/89

KIBRIS ADASI'NA GÖNDERİLEN MUHACİRLERİN YERLEŞTİRİLMELERİNDE ÇIKAN GÜÇLÜKLER

Kıbrıs Adası'na iskân edilmek üzere gönderilen muhâcirlerin ileri gelenlerinin vefatları ile evlerinin inşâ edilemeyerek yerleştirilmelerinin mümkün olmadığı

30 Mart 1865

69

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Li-ecli'l-iskân mukaddemâ Kıbrıs Ceziresi'ne gönderilen muhâcirînden bir çoğunun ve tercüman ve imam ve hocalarının vuku'ı vefatları ve el-ân iskânlarının icra olunamadığı ve hânelerinin mukarrer olan akçe ile inşâsı kâbil olamayacağı ifadât ve bazı müsted'iyâta dair cezire-i mezkûre mutasarrıflığından mevrûd tahrirât melfûf sûret ile beraber tesyîr-i sûy-ı vâlâları kılınmış olmağla siyâk-ı iş'âra nazaran komisyonca bi'l-mütâlaa netice-i mezkûrenin etrafıyla beyân ve ifadesi menût-ı himmet-i behiyyeleridir.

3 Zilkâde sene 1281 / [30 Mart 1865]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:40 Page 264

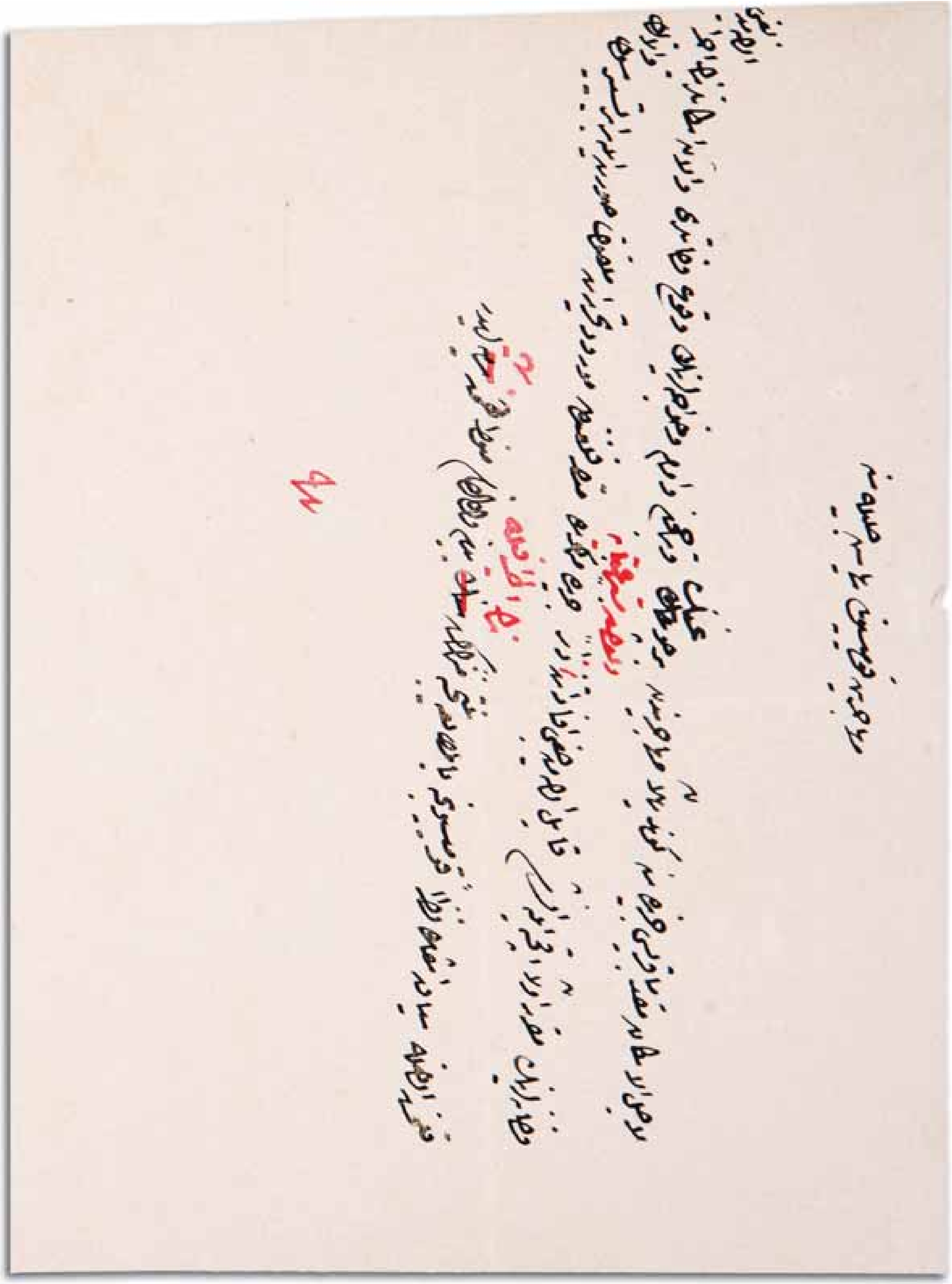

A. MKT. MHM, 328/35

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:40 Page 265

DÜZCE TARAFINA SAVUŞMUŞ OLAN MUHACİRLERİN İADE EDİLMELERİ

Düzce tarafına savuşmuş olan muhâcirlerin iâde edilerek, bundan böyle muhâcirlerin bulundukları yerden başka mahallere gönderilmemeleri için gerekli incelemenin yapılması

2 Temmuz 1865

70

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Düzce tarafına savuşmuş olan nüfus-ı muhâcerenin iâdesi ve ba'd-ezîn muhâcirînin bulunukları yerden mahall-i âhara gidememesi esbâbının istihsali ve teferruâtı hakkında mesbûk olan iş'âra cevaben Çankırı Meclisi'nin vürûd eden mazbatası leffen irsâl-i sûy-ı vâlâları kılınmış olmağla sûret-i iş'âra nazaran bu bâbda olan mütâlaa-i behiyyelerinin beyân ve ifade ve mazbata-i mezkûrenin iâdesi menût-ı himmet-i vâlâlarıdır.

7 Safer sene 1282 / [2 Temmuz 1865]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:40 Page 266

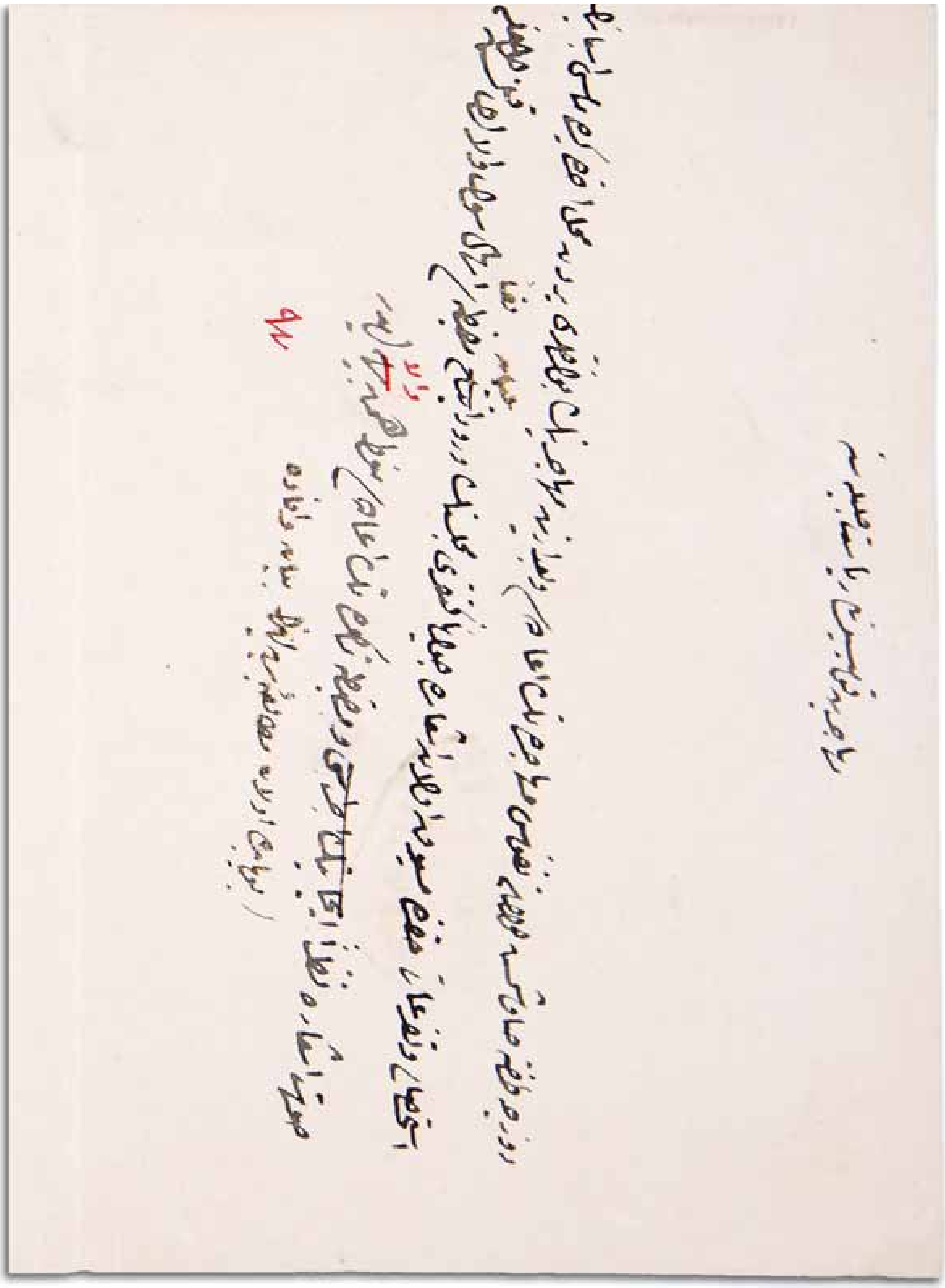

A. MKT. MHM, 336/34

71

SİLAHLA DOLAŞARAK CANA KASDEDEN ÇERKES, ÇEÇEN VE NOGAY MUHACİRLERİN CEZALANDIRILMALARI

Erzurum, Sivas, Trabzon, Diyarbekir vilâyetlerinde Çerkes, Çeçen ve Nogay muhâcirlerinden silahlı dolaşarak insan öldürüp eşya gasbedenlerin cezalandırılmaları, fakir muhâcirlere ise sarı renkli fukara tezkiresi verilerek yolculuklarında kolaylık sağlanması husûslarında tedbirler alınması

23 Kasım 1868

Huzur-ı âlî-i hazret-i vekâlet-penâhîye

Ma‘rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Fî 6 Cemâziyelâhir sene [12]85 ve fî 11 Eylül sene [12]84 tarihleriyle müzeyyen olup şeref-bahş-ı farak-ı mübâhânem olan emirnâme-i sâmî-i vekâlet-penâhîleri hulâsa-i mantûk-ı âlîsinde Çerkes ve Çeçen ve Nogay muhâcirlerinden bazılarının müsellehan geşt ü güzâr ve katl-i nüfus ve gasb-ı emvâl misüllü fazâyihe ictisâr ile ahali-yi kadîme ve mutî‘ayı ızrâr eylemekde olduklarından daire-i ordu-yı hümâyûn dahilinde olan vilâyât-ı celîle vülât-ı makamî hazerâtıyla bi'l-muhâbere henüz emr-i iskânları takarrür edemeyenlerin icabı ve münasibi vechile bi'l-iskân ziraat ve hırâsete teşvik ile mazarrat-ı vâkı‘alarının külliyen men‘ u ref‘i ve umûmen müsellah gezmelerinin kaviyyen men‘iyle içlerinde cerâim-i şahsiye ashâbından olanların ahz u girift birle şer‘an ve kanûnen bi'l-muhâkeme tebeyyün edecek cünhalarına göre icra-yı mücâzâtları me’zûniyetine dair şeref-sâdır olan fermân-ı cihân-muta‘-ı hazret-i zıllullâhileri leffen irsâl ve ihsân buyrulduğundan bahisle vesâyâ-yı lâzıme-i sâire irâde ve fermân buyrulmuş ve zikr olunan fermân-ı âlî dahi şeref-bahş-ı vürûd etmişdir.

Hasbe'l-musâdaka her bir emr u fermân-ı me‘âlî-ünvân-ı cenâb-ı vekâlet-penâhîlerinin tamamî-i hüsn-i icrasına mübâderet mefrûz-ı zimmet-i ubûdiyyetimden olduğundan der-akab fermân-ı âlî Erzincan Meclis-i İdare-si'nde kemâl-i ta‘zîm ve ibcâl ile kırâ’et ve mazmûn-ı adalet-meşhûnu cümleye ilân ve işâ‘at olundukdan sonra ihrac etdirilen suver-i münîfeleri Erzurum ve Sivas ve Trabzon ve Diyarbekir vilâyât-ı celîlelerine irsâl ve tesyâr ve daire-i vilâyetlerinde meskûn olan muhâcirîn-i muti‘a ve inkıyâddan iskân eyledikleri mahallerde esbâb-ı ta‘ayyüş ve tamamî-i hüsn-i idareleri ve tarîk-i fezâhatı

ihtiyâr eden sebük-mağzânın def'-i mefâsid ve mekâyidiyle temin-i ahali ve muhâcirîn ne makûle esbâba mütevakkıf ise sâye-i kudret-vâye-i cenâb-ı mülûkânede hemen bi'l-ittifâk icra-yı iktizâsına bakılmak üzere ahvâl-i muhâcirîne dair olan ma'lûmât-ı hakikiye-i mahalliyelerinin seri'an bildirilmesi iş'âr ve vilâyât-ı mezkûre dahilinde kâin mevâki'de savlet-endâz-ı asâkir-i şâhâne ümerâ ve zâbitânına dahi vülât-ı izâm hazerâtı taraflarından mesbûk olacak emr u iş'âr vechiyle harekete ibtidâr eylemeleri ber-tafsil ifhâm ve izbâr olunmuş ve Diyarbekir Vilâyeti tarafında olan muhâcirîn rüesâsından ve yerinde rahat durmayıp ve kabul-i nasihat etmeyip daima kabilesini ifsâd eden eşhâsdan birkaç neferin hâl ve şânına ma'lûmât-ı kâmilem olduğu hasebiyle keyfiyetleri ber-tafsil Diyarbekir Vilâyet-i Celîlesi'ne başkaca iş'âr ve muhâcirînin külliyetlisi Diyarbekir ve Sivas Vilâyeti'nde olduğundan bunlar mahallerini görmek ve bazı ma'lûmât-ı lâzımeyi tahsil eylemek üzere Sivas ve Diyarbekir cânibine mahsûsan yâver-i harbler memûr ve tisyâr olunmuşdur. Ber-minvâl-i muharrer izhâr-ı şekâvet eden muhâcirînin te'dib ve gûşmâli ve sâir ehl-i ırz gürûhunun esas-ı saâdet hâli daire-i ordu-yı hümâyûnca men'-i mürûr-ı nizâmının hüsn-i icrasına mevkûf olup bu usûl-i inzibâtiyenin taraf-be-taraf hüsn-i icrasına ve bu halde muhâcirîne sarı kâğıd üzerine fukaraya mahsûs olan mürûr tezkirelerinden meccânen itâsı her halde emniyet ve mazbûtiyeti mûcib olacağından ol vechile mürûr tezkiresi itâsı husûsunun vülât-ı müşârünileyhime ve fermân buyrulması irâde-i aliyye-i Sadâret-penâhîlerine mütevakkıf idüğü ve vülât-ı müşârünileyhim hazerâtına yazılan muharrerât-ı âcizinin alınacak cevabları üzerine iktizâsına ibtidâr ile netice-i fi'liyesinin hâk-pây-i ulyâlarına arz ve iş'âr kılınacağı rehîn-i ilm-i âlem-şümûl-i vekâlet-penâhîleri buyruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Cemâziyelâhir sene [1]285 ve fî 26 Eylül sene [1]284

Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Müş'iri
İbrahim Derviş

*

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:40 Page 269

Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Muhâcirînden bazı harekât-ı şenî'aya ictisâr eden eşhâsın te'dib ve terbiyeleriyle henüz emr-i iskân ve tavtînleri takarrür edemeyenlerin îvâları hakkında gönderilen vesâyâya cevaben Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Müşîrîyeti'nden gelen tahrirât leffen tesyîr kılınmış olmağla yol tezkiresi için beyân edilen sûrete göre iktizâsının icrası ile tahrirât-ı mezbûrenin iâdesi menût-ı himmet-i sâmîleridir efendim.

Fî 15 Receb sene 1285 ve fî 19 Teşrin-i evvel sene [12]84

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Müfâd-ı emr u iş'âr-ı âlî-yi hıdîv-i âzamileri ma'lûm-ı âcizî olarak melfûf tahrirât mütâlaa olundu. Me'âlinden anlaşıldığına göre muhâcirîn-i merkûmenin mürûr u ubûrlarınca takayyüdât-ı muktezîyenin bi-hakkın icrası bunlara meccânen sarı renkli fukara tezkiresinden tezkire itâsıyla hâsıl olacağından ve bunların meskûn bulundukları Erzurum ve Sivas ve Trabzon ve Diyarbekir vilâyetlerinde ise sarı renkli tezâkirden bir hayli şey mevcud bulunduğu kayden tebeyyün eylediğinden bunun için şimdilik zikr olunan tezâkirden sarf ve isti'mâl ile kifâyet etmediği halde Hazine-i Celîle'den mütâlebe olunması münasib olacağının bâ-emirnâme-i sâmî icab eden mahallere emr u iş'ârı mücerred re'y-i âlî-yi Vekâlet-penâhîlerine mütevakkıf mevâddan olarak mezkûr tahrirât leffen iâde ve takdim kılınmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 7 Şaban sene [1]285 ve fî 9 Teşrin-i sâni sene [12]84 / [23 Kasım 1868]

Rüşdî

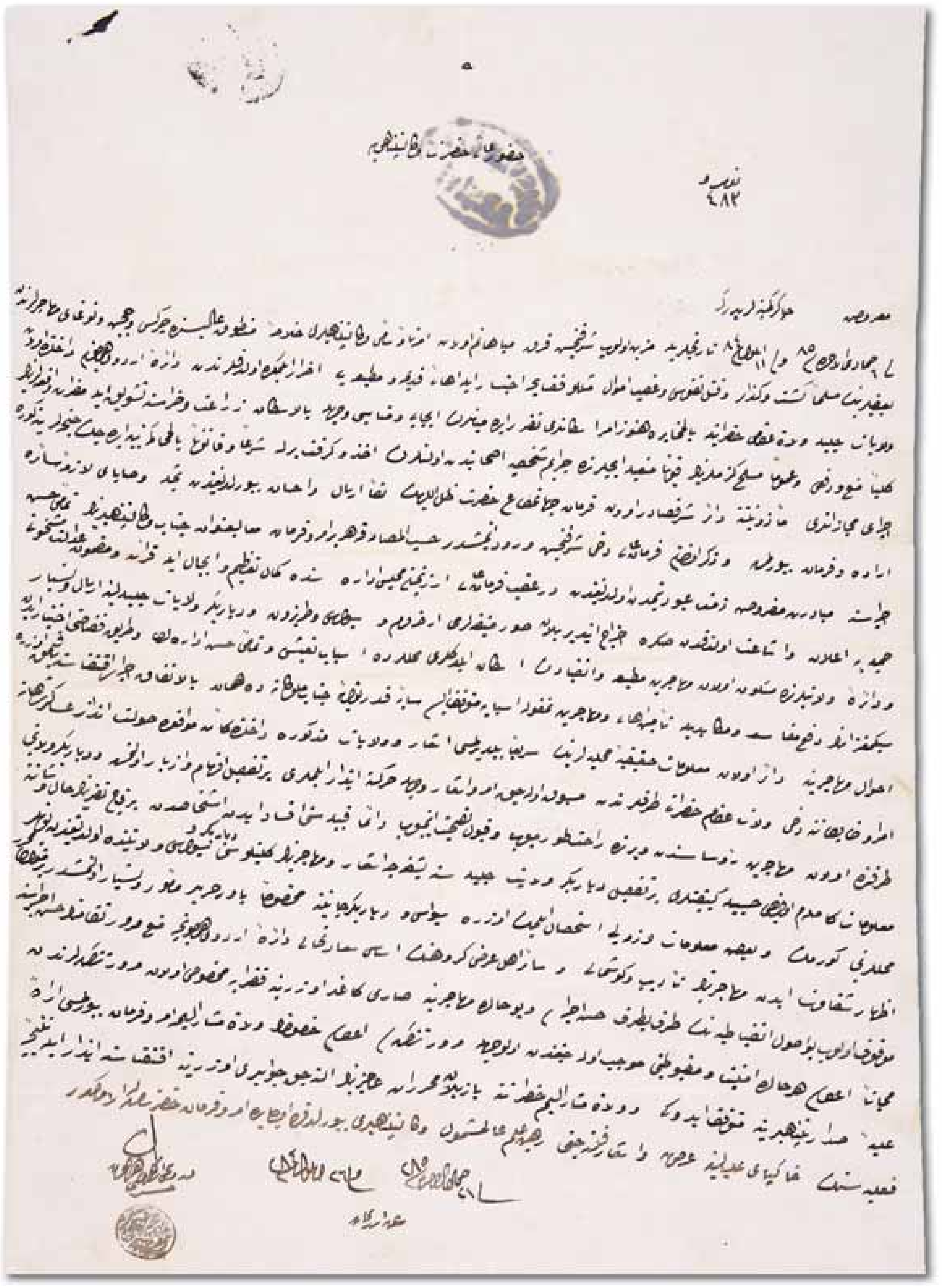

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:41 Page 271

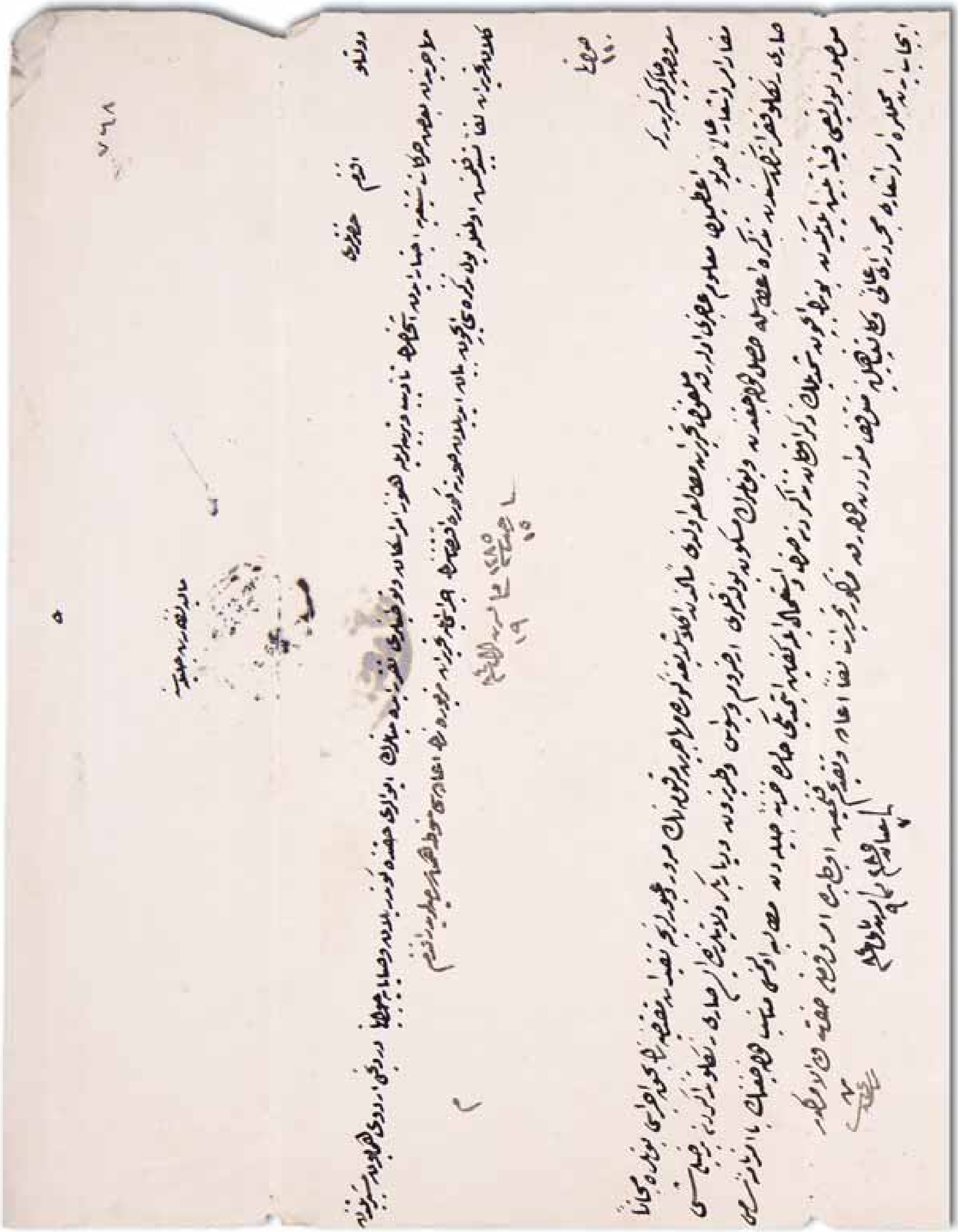

A. MKT. MHM, 428/78

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:41 Page 272

72

MUHACİR BÖLGELERİNİ TEFTİŞ İÇİN BÂB-I ÂLÎ MEMÛRU YERİNE SERASKERLİK'TEN SUBAY GÖNDERİLMESİ

Anadolu kıtasındaki muhâcir iskânında ihtiyaçların gereğince karşılanamadığı ve tahsis edilen arazilerin hakkaniyetle dağıtılmadığından bahsedilerek Trabzon, Hüdavendigar, Sivas ve Adana vilâyetleri başta olmak üzere Edirne çevresi ile Prizren ve Kosova'ya, Bâb-ı Âlî'den memûr gönderilmesinden vazgeçilip Seraskerlik makamından tayin edilecek subayların muhâcir mekânlarını teftiş etmelerinin uygun görüldüğü

28 Şubat 1870

Atûfetli efendim hazretleri,

Anadolu kıt‘asında iskân olunmuş olan muhâcirînin esbâb-ı iskâniyesi ve levâzım-ı temeddün ve tebriyesi lâyıkıyla icra ve ikmâl olunamamış olması mülâsebesiyle acz ve zarûretleri henüz mübeddel-i vüs‘at ve refah olamadığından bunların teftiş ve ıslâh-ı ahvâli ve akîb-i iskânda tahsis kılınmış olan arazinin nisbet-i muhikka ve mutedile tahtında taksimi ve ıslâhât-ı muktezîye-i sâirenin icrası zımnında memûrlar tayinine dair Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nden tanzim olunmuş olan mazbata ve memûrîn-i mûmâileyhime itâ olunmak üzere kaleme alınan talimât müsveddesi Encümen-i Mahsûs-ı Meşveret'de kırâet ve mütâlaa olundu. Mazbata-i mezkûre mütâlaasından müstefâd olduğu vechile muhâcirîn-i merkûmeye tahsis edilmiş olan arazinin sûret-i muhikkada taksim ve tahdidi ve bunlardan münasiblerinin ahalî-i kadîmeden isimlerine kur‘a isabet eden kesâna bedel-i silk-i askeriye idhali husûsunda teşvikât-ı lâzıme icrası ve ümerâ-yı kabâilden devletin kavânîn ve evâmirine fi‘len muhâlefet edenlerinin kabileleri nezdinden çıkarılıp efkâr-ı müstakîme ashâbından olanlarının temin ve telifi ve bu sırada efrâd-ı muhâcirînin silah taşımalarının bir sûret-i hâkimâne ile tedricen men‘i maddeleri en ziyâde şâyân-ı dikkat mesâilden olduğundan gerek bunları ve gerek sâir lüzûmu görünen ıslahâtı icra eylemek ve hükûmât-ı mahalliyeye husûsât-ı muktezîyeyi hemen ihtar etmek üzere Trabzon ve Hüdavendigar ve Sivas ve Adana vilâyetleri itibarıyla dört cihet üzerine Bâb-ı Âlî'den ve binbaşı rütbesinde olarak Bâb-ı Seraskerî'den birer memûr ve zâbit gönderilmesi kararlaşdırılmış olup ve şûrâ-yı mezkûrun bu husûsda esasen mütâlaâtı yolunda görünüb fakat Bâb-ı Âlî'den

memûrlar tayin ve izâmına pek de lüzûm olmadığından bu işlerin rü'yet ve tesviyesine Bâb-ı Seraskerî'den tayini gösterilen erkân-ı harp zâbitânı dahi kâfi olacaklarına binâ'en memûrîn-i mûmâileyhimin tayin ve izâmından sarf-ı nazarla gidecekleri vilâyetler valilerinin ma'iyetlerinde olmak ve merkez-i vilâyetde oturup icabına göre livâ ve kazâları dolaşmak üzere zâbitân-ı mûmâileyhimin rütbe-i mezkûrede bulunanlardan münasiblerinin intihâb ve izâmı ile kendilerine gerek azîmetleri ve gerek müddet-i istihdamlarında dolaşacakları mahaller için nizâm ve emsâline tatbikan harcırah ve rütbeleri maaşının birer misli olarak muvakkat maaş itâsı ve talimât-ı mebhûse dahi onlar vâsıtasıyla valilere gönderilerek icra-yı ahkâmının tavsiye ve inbâ olunması ve Adana Vilâyeti'nde meskûn muhâcirînin iskânları ikmâl edilmiş olduğu cihetle oraya memûr izâmına hâcet kalmadığından ve Edirne Vilâyeti'nde kâ'in bazı elviye ile Prizren ve Kosova câniblerinde bulunan muhâcirînin lâyıkıyla taksim-i arazi edilerek emr-i iskânı itmâm olunmamış olduğundan Adana'ya memûr irsâlinden sarf-ı nazarla Edirne ve Prizren vilâyetlerindeki muhâcirînin teftiş ve ıslâh-ı ahvâlleri için oralara da yine zâbitân-ı mûmâileyhimden birer memûr tayin ve irsâli tezekkür ve tensib olunarak müsvedde-i mezkûre ona göre tashih ile nüsha-i mebeyyizası mazbata-i merkûme ile ma'an arz ve takdim kılınmış olmağla esas mütâlaât ve ahkâm-ı talimât haklarında her ne sûretle emr u fermân-ı hazret-i şehinşahi şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise infâz-ı hükm-i celîline ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâveri terkîm olundu efendim.

Fî 26 Za. sene [1]286

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Hâme-pîrâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikr olunan müsvedde ve mazbata manzûr-ı dekâyık-ı mevfûr-ı hazret-i tacdârî buyurulmuş ve esas-ı mütâla'ât ve ahkâm-ı talimât yolunda göründüğünden tensib ve istizân olunduğu üzere icra-yı iktizâları müteallik ve şeref-sünûh buyurulan emr u irâde-i isabet-âde-i cenâb-ı cihân-bâni mantûk-ı münîfinden olarak evrak-ı ma'rûza yine savb-ı sâmî-i hıdîvilerine iâde kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Za. sene [12]86 / [28 Şubat 1870]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:42 Page 274

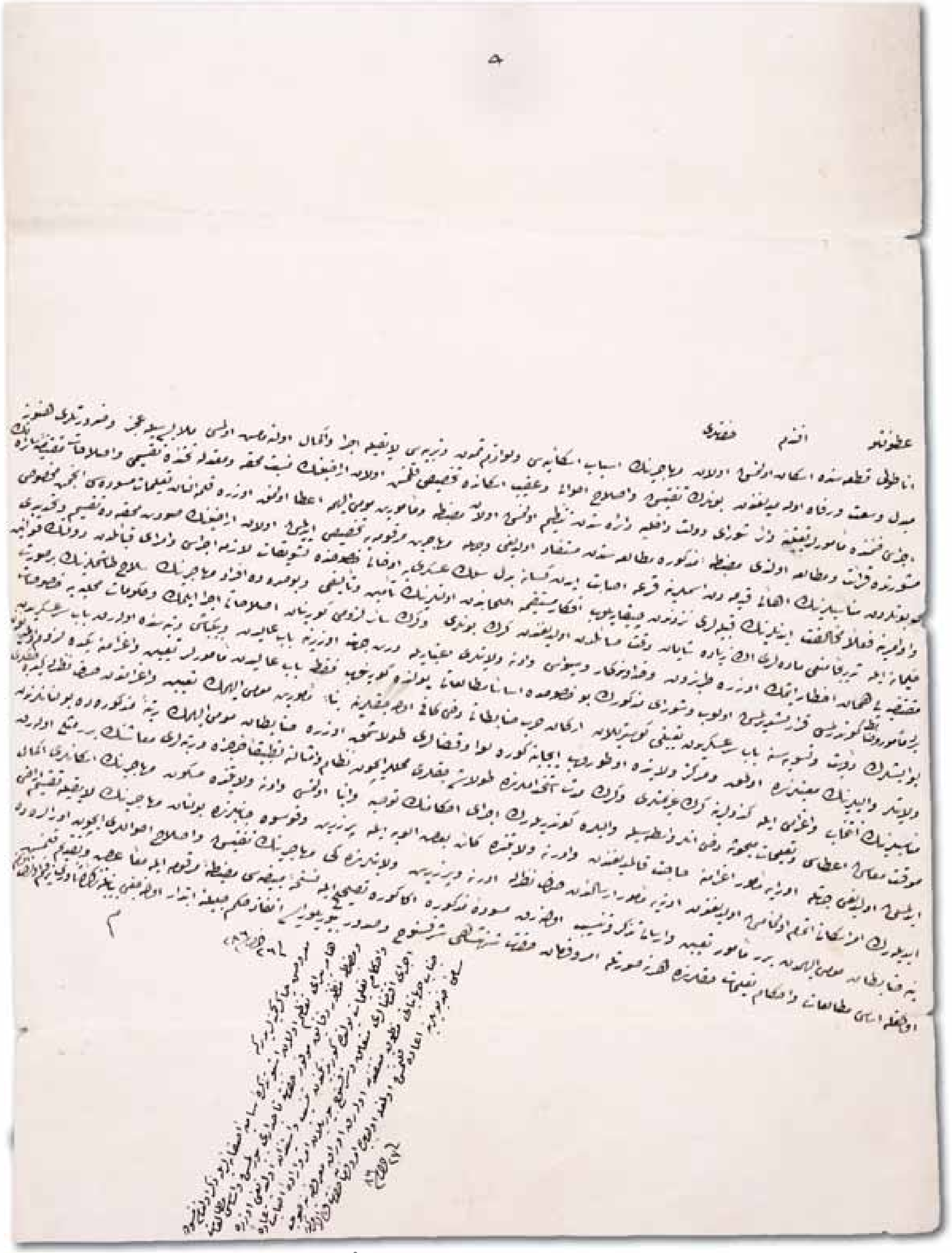

İ. MMS, 38/1590

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:42 Page 275

Sultan Abdülaziz (1830-1876)

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:42 Page 276

73

ÇERKESLERİN ESİRLERİNE MUÂMELELERİNDEN DOĞAN HAKSIZLIKLARIN SUÇLARI ARTIRDIĞI

Çerkesler arasında, evlerde veya ziraat işlerinde çalıştırılmak şeklinde iki tür esir uygulaması bulunduğu, Edirne civarında yerleşen Çerkes kabileleri reislerinin ziraat işlerinde kullandıkları esirlere verilen araziyi ellerinden alarak aralarında hırsızlık ve katil olaylarının artmasına neden olduklarına dair İngiltere'nin Edirne konsolosu tarafından Sadâret'e sunulan tahrirâtın tercümesi

23 Şubat 1871

İngiltere Devleti'nin Edirne'de mukîm konsolosu tarafından fî 23 Şubat sene [1]871 tarihiyle vârid olan tahrirâtın sûreti tercümesidir.

Memûrîn-i mahalliye muhâcirîn-i Çerâkise'nin istikmâl-i esbâb-ı refah ve hüsn-i halleri zımnında cânib-i Bâb-ı âlî'den ittihâzı emr buyrulan tedâbiri fâidebahş olacak sûretle icra etmeği iltizâm etmiyor gibi görünüyorlar. Muhâcirîn-i Çerâkise beyninde iki nev‘ esaret cârî olup biri ziraat ve hırâsetde diğeri hidemât-ı beytiyyede istihdama mahsûsdur. Birinci nev‘den olanlar münferiden fürûht olunamayıp bunların Çerkesistan'da ashâbına bir mikdâr-ı muayyen vergi itâ ve bazı gûne vezâif ifâsıyla merbût ve mensub oldukları arazi ile beraber fürûht olunurlar. Fakat buradaki rüesâ-yı Çerâkise bu usulü ekser tağyir ile hidemât-ı beytiyyede müstahdem üserâya ne muâmele olunur ise araziye merbût olan üserâya dahi ol vechile muâmele etmek ve bunlara cânib-i devletden itâ buyrulan arazi ve sâireyi ellerinden almak ve kendilerini münferiden veyâhûd topdan fürûht eylemek istiyorlar. İşbu muâmele-i hodserâne memûrîn-i mahalliye taraflarından tecviz olundukdan başka üserâ-yı merkûme bundan dolayı şikayet ve mehâkime mürâcaat etdikce sahiblerine itaate icbâr olunuyorlar. Hatta bazı kazâlarda cânib-i devletden kendilerine ihsân olunan arazi ve hâne ve hayvanâtdan tamamıyla istimtâ‘ ve istifade eylemek hakkını taleb ve istidâ eyleyen üserâ haklarında adeta câniler gibi habs ve tevkif muâmelesi icra olunduğu resîde-i sem‘-i tahkikim oldu. Devlet-i Aliyye'nin meşhûd-ı ifâk olan niyât-ı insaniyetkârâne ve ma‘delet-i seniyyesine mugâyir olan şu hâl ve hareket memûrîn-i mahalliyenin rüesâ-yı Çerâkise üzerine inkisâr-ı hükm ve nüfûzunu ve bunların devam-ı fesâd ve şekâvetlerini müeddî olmuşdur. İşte yalnız bu sancakda Çerkesler tarafından vuku‘a getirilen katl-i nüfus ve sirkatin kayden tebeyyün eden mikdârı dehşet-efzâ bir dereceye vâsıl olmuş olduğu tarafıma temin olun-

muşdur. Hükûmet-i mahalliye ise ashâb-ı cinayeti ele geçirmeğe daima muvaffak oluyor denilemez. Yerlilerin silahları alınmadıkca ve ashâb-ı cinayet el-yevm kanûnun tayin eylediği dereceden daha şiddetli mücâzât görmedikce bu vilâyet ahalisinin ve ale'l-husûs zürrâ‘ tâifesinin mezâlim ve taaddiyâtdan kurtulmaları müte‘azzir değilse de müte‘assirdir. Üserâ-yı Çerâkise'nin istihsal-i hürriyet-i şahsiye yolunda an be-an artmakda olan teşebbüsâtlarına karşı âcilen bir tedbir düşünülmeyip bilakis bu ana kadar hükûmet-i mahalliye Çerkeslerin müsted‘iyât ve mültemisât-ı vâkı‘alarına perdekeş-i mümânaat olmak arzusunu göstererek memleketce muhatarası derkâr olan ve hiçbir hükûmet-i muntazamaya elvermeyen bir hâlin temdid ve teyidini müeddî olduğu vak‘a-i âtiye ile dahi isbat olunur. Şöyle ki, üserâya dair ısdâr ve irsâl olunan tahrirât-ı umûmiyenin vürûdundan çend hafta mukaddem rüesâ-yı Çerâkise'den Edirne şehrine yakın bir mahalde mütemekkin dört kimseye mensub bazı üserâ vesâtat-ı âcizânemle istihsal-i hürriyet ümniyesine düşerek ol bâbda konsoloshâneye vuku‘ bulan mürâcaatlarında bunlara hükûmet-i seniyyeye arzuhal eylemelerini tavsiye eylediğimin ferdâsı gün içlerinden biri vâsıtasıyla gönderdikleri mektubda bunlar kendilerine vuku‘ bulan tenbihim vechile vali paşa hazretlerine mürâcaat etmeyerek mutasarrıfa beyân-ı hâl etdiklerinde işbu istidâlarına havale-i sem‘-i itibar olunmakdan başka kendileri mahbese ilkâ olunduklarını iş‘âr eylediklerinden keyfiyeti müşârünileyh hazretlerine ifadeye mecbur oldum. Müşârünileyh bizzat riyâsetleri altında olmak üzere meclisce yeniden rü'yet ve tahkik-i madde edeceklerini vaad edib fi'l-hakika ertesi gün merkûm Çerkeslerin sebilleri tahliye olunmuşdur. Merkûmlar be-tekrar konsoloshâneye gelerek zâhirde bazı kusûr isnâdı ve hakikatde kendilerine fesh-i niyet etdirmek kasdıyla mahbese ilkâ olunduklarına nazaran bu defa dahi şikayetleri mesmû‘ olmayacağı emsâli delâletiyle meczûmları bulunduğundan bahisle istihmâ ve istincâd eylediler. Keyfiyet bir kere taraf-ı âcizânemden vali paşa hazretlerine min gayr-ı resmin tebliğ olunmuş olduğundan artık kendilerince doğrudan doğruya müşârünileyhe mürâcaat etmekden başka tarîk olmadığını bunlara güç ile anlatabildim. Paşa-yı müşârünileyh merkûmların istidâlarına bir karar verilinceye değin ashâbı nezdine avdete icbâr olunmak gibi haklarında esir muâmelesi olunmamasını emr u tenbih eylediklerini ve bermûceb-i talimât-ı seniyye ashâbına bazı arazi terkiyle bunların istihsal-i esbâb-ı hürriyetleri meclisce derdest-i tezekkür bulunduğunu şimdi istihbar eyledim.

[23 Şubat 1871]

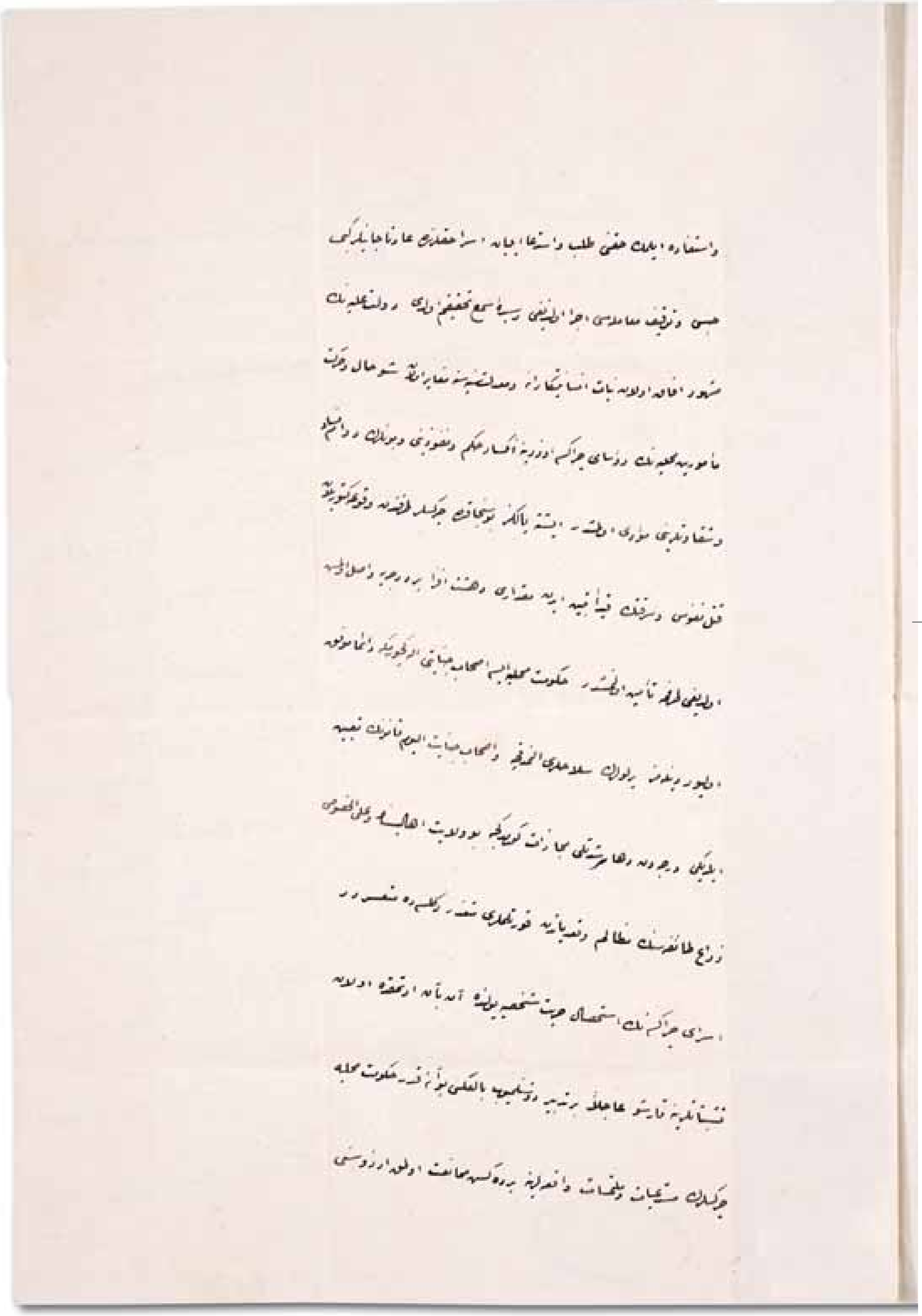

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:44 Page 279

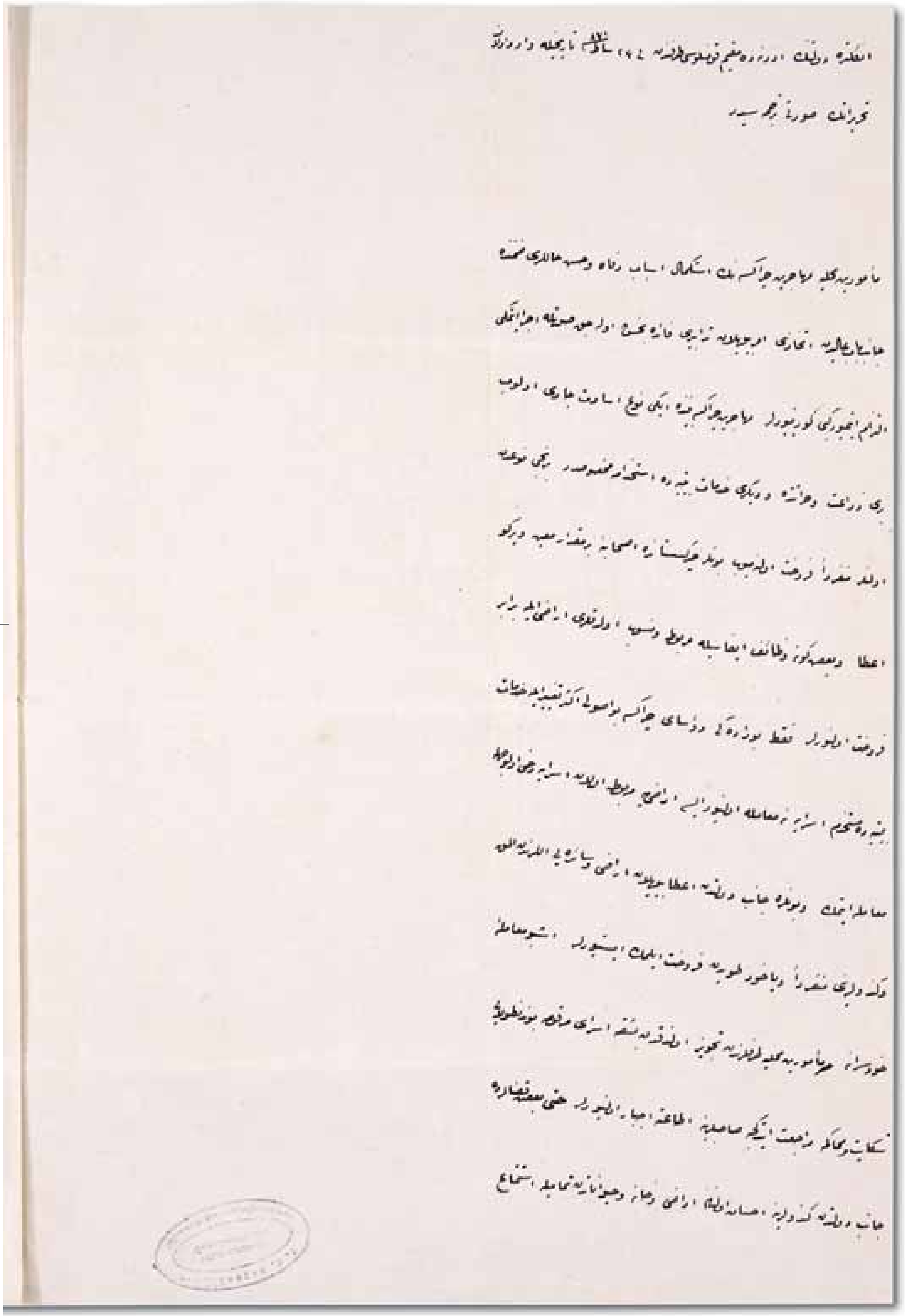

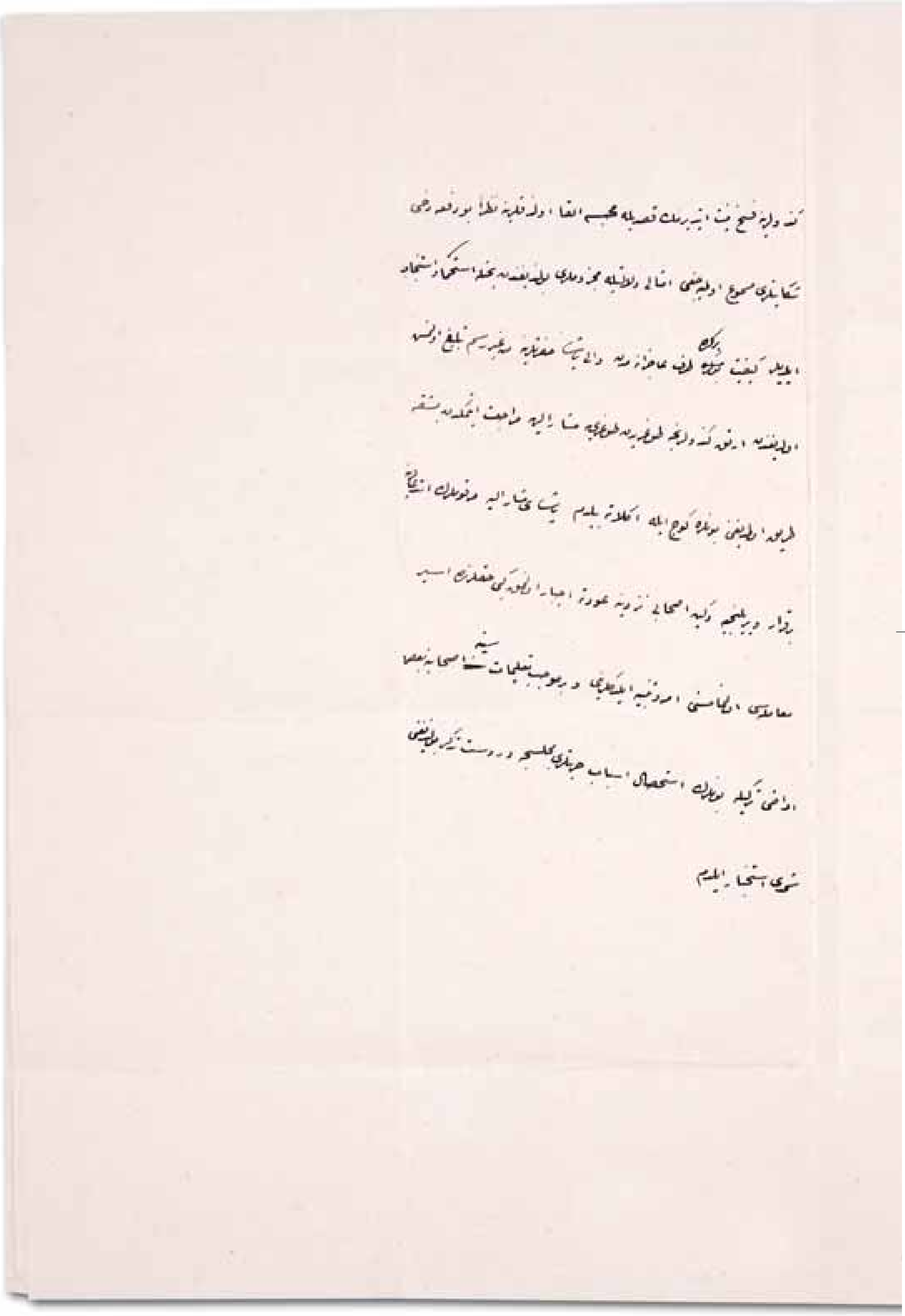

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:45 Page 281

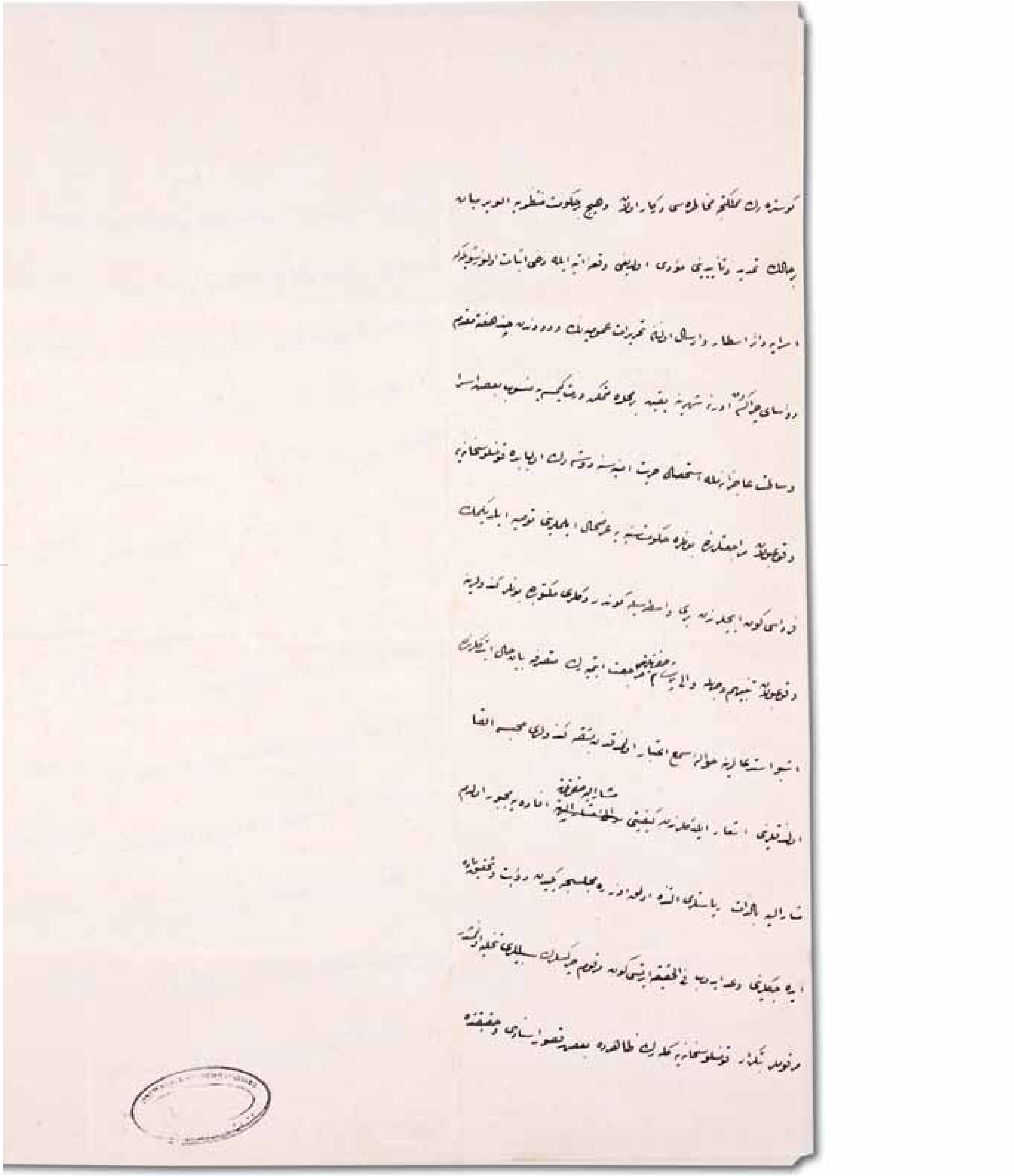

HR. TO, 246/3

74

ANKARA'DA ÇERKES MUHACİRLERİYLE YERLİ HALK ARASINDA ÇIKAN İHTİLAFIN GİDERİLMESİ

Ankara Vilâyeti'nde Murtazaâbad Nahiyesi ile Yabanabad Kazâsı'na yerleştir-ilen Çerkes muhâcirleriyle yerli halk arasında çıkan ihtilâfın giderilmesi için yapılan çalışmalar

4 Ağustos 1873

Makam-ı Celîl-i Sadâret-i Uzmâ'ya

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

7 Rebîülevvel sene [12]90 tarih ve altmış üç rakamıyla re'sen şeref-vârid olan emirnâme-i sâmî-i Sadâret-penâhîlerinde muhâcirîn-i Çerâkise'den Ankara Vilâyeti'ne sevk ile emr-i tavtîn ve iskânları icra edilmiş olan elli yedi hâne halkı hakkında ahali-i kadîme tarafından vuku'a gelen harekât-ı gayr-ı marziyyeden bahisle şikayeti hâvî Peşmaf ve Hasan imzasıyla takdim olunan arzuhalin irsâl buyurulduğu ve harekât-ı mervîye sahih ise gayr-ı câiz göründüğü beyân-ı sâmisiyle tahkikât-ı kâmile bi'l-icra vazife-i hükûmetin ifâ ve keyfiyetin arz ve inhâsı emr u fermân buyurulmuşdur.

Ankara Sancağı dahilinde Zir Kazâsı'na tâbi' Meranos ve Saray ve Susuz ve Karacakaya nâm dört karye civarında üç bin bu kadar dönümü şâmil olan Teşrek nâm arazi ahalisi dağılmış köy yeri olup bi'l-müzayede on sekiz bin beş yüz guruşa çıkdığı ve zikrolunan elli yedi hâne seksen bir tarihinde Ankara Vilâyeti'ne gelmiş ve kazâ-yı mezbûra tâbi Murtazaâbad nahiyesi kurâsına nizamına tevfikan ve müteferrikan iskân ile kendilerine hâne inşâ ve arazi ve edevât-ı ziraiye itâ olmuş takımdan olduğu halde bu hâneler halkını merkûmân Peşmaf ve Hasan beyler meskenlerinden ayırıp başlarına cem ve bir mahalde iskânlarını istemeleri üzerine selef-i çâkeri devletlü Nusret Paşa hazretleri bu sûreti tensib ile mezkûr Teşrek arazisini müzayededen men' ve kurâ-yı merkûme ahalisinin bazı senedli arazisini dahi ahz ederek onların iskânlarını kararlaşdırmış ve eğerçi ibtidâ otuz hâneyi şâmil beş hâneyi oradan yirmi yedi kıt'ada üç yüz dokuz dönüm tarla tefrik edilmiş ise de Peşmaf ve Hasan beyler kurâ-yı sâirede meskûn muhâcirînden yanlarına birer-ikişer hâne cem ile yirmi yedi hâneye iblâğ etmekle ve orasını daha cesametlendirmek niyetinde bulunmağla beraber şimdiden Teşrek'den nebe'ân ve civarındaki dört karyeye cereyân eden suyun mecra-yı kadîmini tağyir ile kurâ-yı merkûme ahalisini bu sudan intifâdan men' edip ahali-i merkûme ile bunların

miyânelerinde bir çok münâzaa vücuda geldiği ve ileride diğer sûretle de imtizâc kâbil olamayıp fenalık zuhûr edeceği gibi Teşrek, Dereiçi ve Dutözü ve Marin ve Âbiri'nin güzergâhı olduğuna ve muhâcirîn-i sâire, ahali-i kadîme hâl ve adetleriyle pek de me'lûf olmayacakları misillü müctemi'an iskânlarında dahi oradan gelip geçen yolcularla da imtizâc edemeyip rahatsızlık zuhûr eyleyeceği meclis-i idare-i vilâyetce bi't-tahkik anlaşılmış olduğuna ve muhâcirînin müctemi'an iskânlarına nizamın müsâid olmaması bir uygunsuzluk vuku' bulmaması mütâlaasına mebnî bulunmuş olduğu cihetle muhâcirîn-i merkûmenin mesken-i kadîmlerine ircâ' ve iâdeleri derece-i vücûbda olmasıyla şu sûret yani orada inşâ etdikleri yirmi yedi kadar hânenin masârıf-ı inşâiyesi ve bu sene zer' eyledikleri arazinin mahsulü heba ve bu yüzden gadr olmamak üzere masârıf-ı inşâiye ya mezkûr araziden, öteden beri intifâ ede gelip şimdi de onu ba'de'l-müzayede bedel-i mukarrereyle almağa tâlib olan mezkûr dört köy ahalisinin taahhüdleri vechile tazminen verdikden ve mahsulleri yetişinceye kadar orada durup mahsulü kaldırıldıkdan sonra mesken-i kadîmlerine gitmeleri ve isterler ise bu araziden akçeleriyle parça parça tarla almaları Peşmaf ve Hasan beylere meclisce tebliğ edildikde kabul etmeyerek musır olmalarıyla kendilerinin ısrarlarından vazgeçirilmeleri ve ahalinin meydanda olan nizâ'larının dahi kat'ı lâzım geldiğine binâen merkûman Peşmaf ve Hasan beyler tevkif edilip ber-vech-i ma'rûz arazinin bi'l-müzayade uhdelerinde takarrür edeceklerden masârıf-ı inşâiyenin ahzıyla muhâcirîn-i merkûmeye itâsı ve isterler ise paralarıyla parça parça tarla verilmesi ve mahsulü kaldırıncaya kadar orada durdurularak ondan sonra mesken-i kadîmlerine iâdesi husûsu meclis-i mezkûr kararıyla kazâ-i mezkûr kaymakamlığına iş'âr edilmişdir.

Müşârünileyh Nusret Paşa hazretleri livâ-i mezbûr dahilinde Yabanabad kazâsına tâbi zaten ahalisi dağılmış köy yeri bulunan Kakun nâm arazinin dahi bi'l-müzayede bir yük altmış dört bin guruşda iken müzayededen men' ile böyle müctemi'an muhâcir iskânını tensib etmiş ve vürûd-ı çâkerâneme bazı kurâ ahalisi taraflarından istidâ vuku' bulmuş olması üzerine Defterhâne-i Hakanî Nezâret-i Celîlesi'yle bi'l-muhâbere muhâcir iskânından sarf-ı nazarla be-tekrar bi'l-müzayede on beş bin altı yüz guruş zamla bir yük yetmiş dokuz bin altı yüz guruşa çıkarak ma'lûmü'l esâmî kesâna ihalesi derdest icra bulunmuş olmağla arz ve ifade-i keyfiyete cür'et kılındı.

Ol bâbda ve her halde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 Rebîüssâni sene [1]290 ve fî 5 Haziran sene [1]289

[Mühür]

Mehmed Refet

*

Ankara Vilâyeti'ne Emirnâme-i Sâmî

Muhâcirîn-i Çerâkise'den Ankara Vilâyeti'ne sevk ile emr-i tavtîn ve iskânları icra edilmiş olan elli yedi hâne halkı hakkında ahali-i kadîme tarafından vuku'a gelen harekât-ı gayr-ı marziyyeden bahisle şikayeti hâvî Peşmaf ve Hasan beyler tarafından itâ olunan arzuhal üzerine sebkat eden iş'âra cevaben vârid olan tahrirât-ı vâlâları Şûrâ-yı Devlet'e lede'l-havale sibâk-ı iş'âra nazaran muhâcirîn-i merkûmeden mukaddemâ iskân olundukları Murtazaâbad Nahiyesi kurâsını terk ile Teşrek nâm arazi i hâliyede tavattun eden yirmi yedi hânenin orada ibkâsı civarda bulunan kurâ ahalisiyle ve gelip geçen yolcular ile adem-i imtizâclarını müeddî olacağı cihetle muhâcirîn-i merkûmenin mesken-i kadîmlerine ircâ ve iâdelerine lüzûm göründüğünden orada inşâ etdikleri yirmi yedi kadar hânenin masârıf ı inşâiyesini mezkûr araziden öteden beri intifâ edegelip tahdide ba'de'l-müzayede bedel-i mukarreriyle almağa tâlib olan dört köy ahalisi tazminen verdikden ve mahsulleri yetişinceye kadar kendileri orada durup mahsulü kaldırdıkdan sonra mesken-i kadîmlerine gitmeleri merkûman Peşmaf ve Hasan beylere tebliğ edilerek eğerçi bu sûreti kabul etmemişler ise de münâzaa-i vâkı'anın kat'ı lâzımeden bulunduğundan ol vechile icra-yı icabı mahalline iş'âr kılındığı ve Yabanabad Kazâsı'nda ahalisi dağılmış köy yeri bulunan Kakun nâm arazinin dahi bi'l-müzayade bedel-i mukarreriyle derdest ihale bulunduğu anlaşılıp muhâcirîn-i merkûme Teşrek arazisinde hâne inşâsıyla tavattun ederek ziraate dahi başlamış oldukları cihetle bunların vatan-ı kadîmlerine ircâ'ı sefâlet ve perişanîlerini müeddî olmakla beraber beyân kılınan adem-i muvâfakatlarından nâşi bilâhare nizâ ve sudâ'ı dâî olacağından ve hâl-i hareketlerine hükûmetce lâyıkıyla nezâret olunduğu takdirde muhâcirîn-i merkûmenin orada ibkâları hâlinde melhûz idüği gösterilen uygunsuzlukların vuku'a gelmeyeceği derkâr idiğinden zikrolunan Teşrek arazisinin fürûhtundan sarf-ı nazarla talimât-ı mahsûsası ahkâmına tatbikan muhâcirîn-i mezbûre taksim ve tahsis ve mârru'l-beyân Kakun arazisi kaç dönümden ibaret olup bundan kaç hâne muhâcir iskânı kâbil olacağının izbârıyla buradan iş'âr-ı vuku'una değin arazi-i mezbûrenin tehir-i emr-i ihalesi husûslarının savb-ı vâlâlarına tebliği Dahiliye Dairesi'nden ifade kılınmağın ol vechile icra-yı iktizâsı siyâkında şukka.

9 Ca. sene 1290 / [4 Ağustos 1873]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:46 Page 285

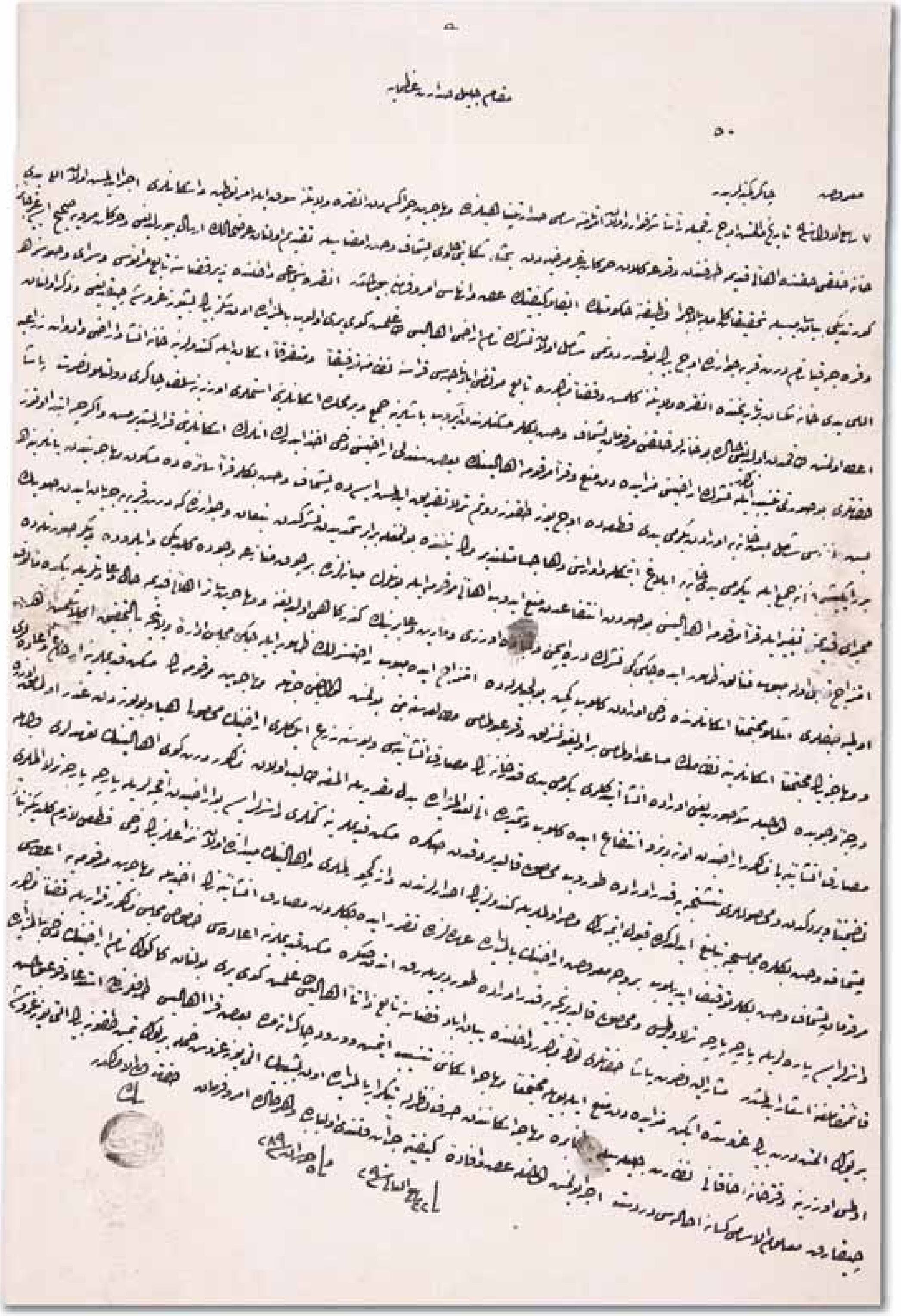

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:46 Page 286

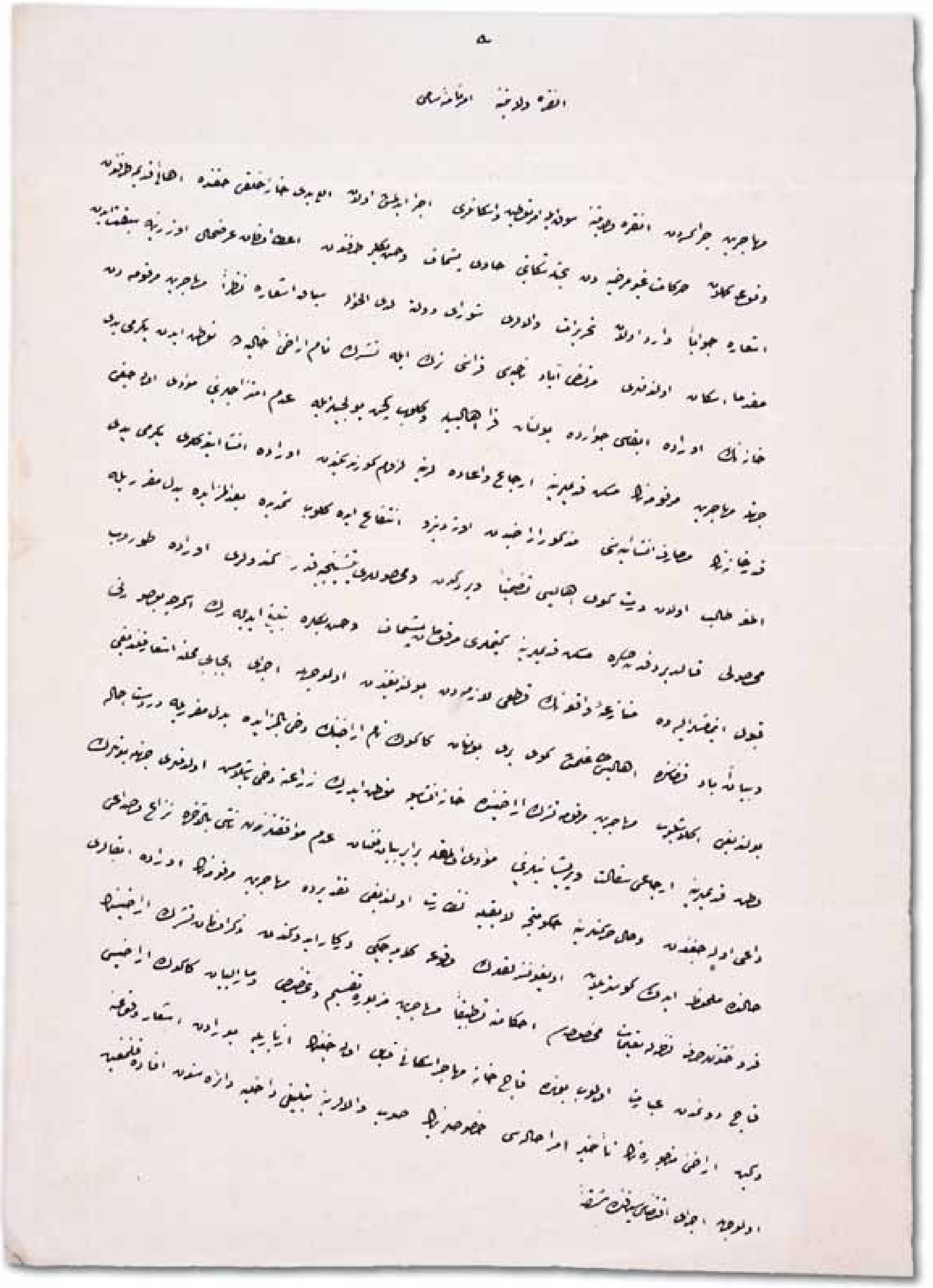

ŞD, 1334/16

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:46 Page 287

75

YUNAN KRAL VE KRALİÇESİNİN, OSMANLI-YUNAN SINIRINA ÇERKES MUHACİRİ YERLEŞTİRİLMEMESİ İÇİN GİRİŞİMLERİ

Petersburg'da bulunan Yunan kral ve kraliçesinin Bâb-ı Âlî tarafından Çerkes muhâcirlerin yerleştirilmesi fikrinden vazgeçilmesi için Rusya ve Avrupa devletleri nezdinde girişimde bulundukları

31 Temmuz 1876

Makam-ı Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye fî 31 Temmuz sene [1]876 tarihiyle Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan telgrafnâmenin tercümesidir.

Yunan Devleti Bâb-ı âlî'ye Yunan hududu üzerinde muhâcirîn-i Çerâkise'nin iskânı niyetinden ferâgat etdirmek için Rusya ve Düvel-i Muazzama-yı sâireye mürâcaat etmişdir. Yunan Kralı ve Kraliçesi dünden beri burada bulunduklarından eğer Bâb-ı Âlî'nin öyle bir niyeti yok ise Prens Gorçakof'a bu yolda izahât itâ etmesi hüsn-i tesiri mûcib olur zannındayım.

[31 Temmuz 1876]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:47 Page 288

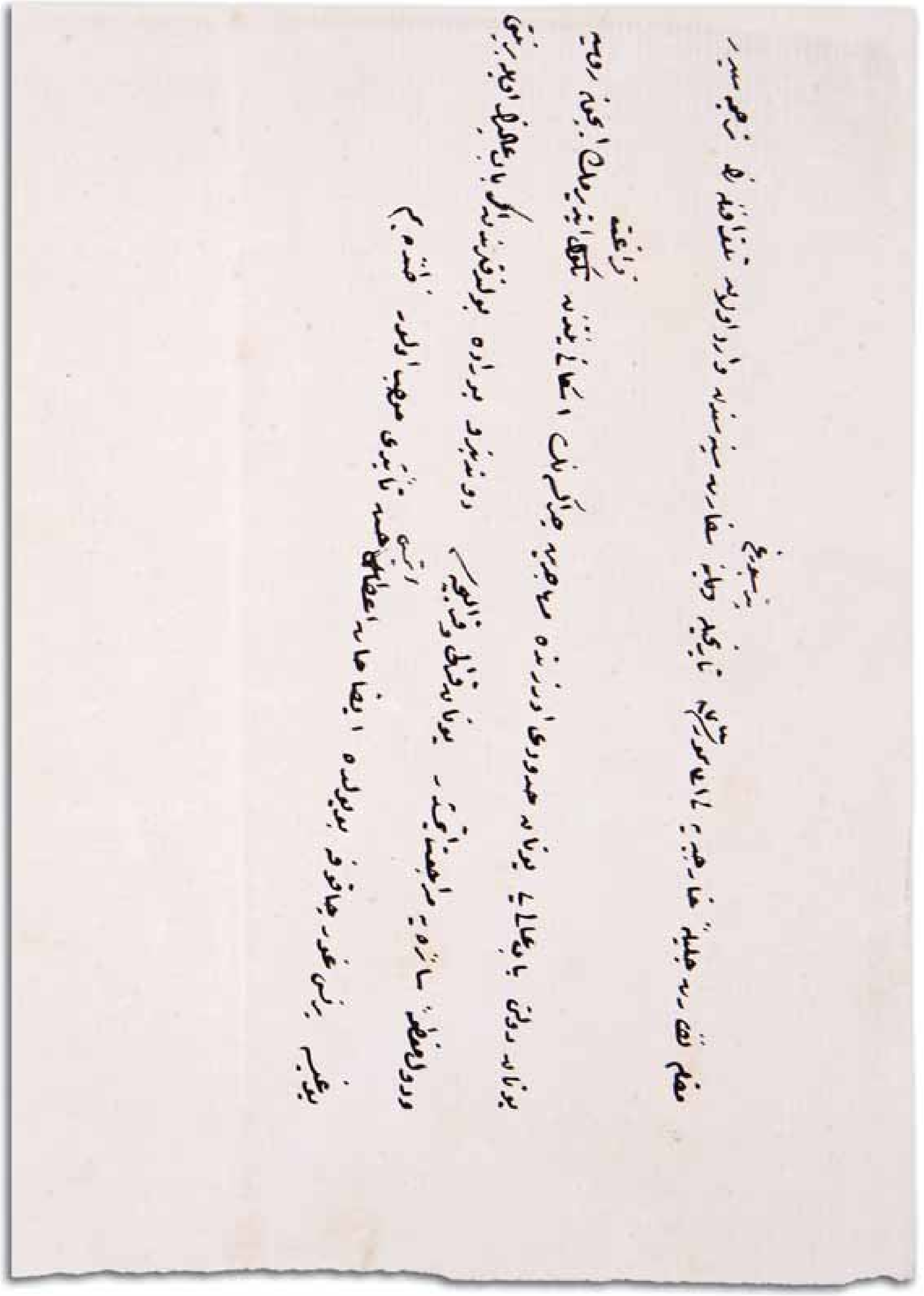

HR. TO, 122/77

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:47 Page 289

76

ÇEÇEN MUHACİRLERİN SELANİK VE KOSOVA'YA GERİ DÖNMELERİNİN HOŞ KARŞILANMAYACAĞI

Selanik ve Kosova vilâyetlerinden Anadolu ve Suriye'ye göç eden Çeçen muhâcirlerin geri dönmelerinin, Hıristiyan halk ve ecnebiler tarafından hoş karşılanmadığı ve barınmalarına mekân ve imkân bulunmadığından kumpanya vapuru acentalarına tenbih edilerek dönüşlerinin engellenmeleri hakkında

13 Mayıs 1879

Telgrafnâme

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Selanik ve Kosova vilâyetlerinden geçen sene Anadolu ve Arabistan'a hicret eden Çerkes muhâcirlerinin peyderpey avdet etmekde olduklarından oralarca men'-i azîmetleri hakkında bi'd-defeât vuku'bulan iş'ârât-ı âcizânem Bâb-ı Âlî'yi dahi tasdî' etmiş ise de işte dünkü vapurla dahi on sekiz nüfus Çerkes İzmir'den Dersaâdet'e gelip orada vapura râkiben Selanik'e geldiler. Çerkeslerin Rumeli'de bulundurulmaması politikaca ve devletce mühim olduğu halde bunların gönderildikleri yerlerde zabt olunmayarak buralara avdete meydan verilmesi ve bunlar böyle peyderpey avdet etdikce Hıristiyan ahali ve ecnebiler nazar-ı nefretle görmekde ve dürlü makaleler işidilmekde olması Bâb-ı Âlîce nazar-ı ehemmiyet olunmak ve Anadolu ve Arabistan ve Dersaâdet'e gelecek ve buralara gelmek isteyecek Çerkeslerin vapurlara konulmaması için acentelere ve lâzım gelenlere emirler verilmek ve Anadolu ve Arabistan vilâyâtına da şiddetli emirler gönderilmek lâzım geleceğinden icra-yı icabı müsterhamdır.

Fî 10 Nisan sene [12]95

Rıfat

*

Telgrafnâme

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Dünkü vapur ile dahi on iki nüfus Çerkes muhâciri Anadolu'dan Selanik'e avdet etmiş ve bunların buraya gelmeleri mülkiyece ve devletce ve politikaca ne derece muzırr idüği ve men'-i avdetleri lüzûmu pek çok defalar arz ile Bâb-ı Âlî dahi tasdî' olunduğundan burada da tekrarından sarf-ı nazar olunması ve hatta bu defa gelenlerin yedlerinde İzmir Muhâcir Komisyonu'nun ruhsat tezkiresi mevcud bulunarak bu tezkireye nazaran bu Çerkeslerin mahallerince azîmetinden men' olunmadıkları şöyle dursun açıkdan açığa mahallerinden verilen ruhsatnâme ile buralara avdet eyledikleri anlaşılmış ve mezkûr tezkire dahi bâ-arîza takdim kılınmış olmağla avdet edenler ve bundan sonra gelecekler hakkında buraca ne yolda hareket ve muâmele edilmesi lâzım geleceğinin lutfen ve izâhen ve seri'an iş'ârını ehemmiyetle ve şiddetle rica ederim.

Fî 14 Nisan sene [12]95

Rıfat

*

Telgrafnâme

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Bugünkü vapurla dahi yirmi yedi nüfus Çerkes Selanik'e geldi. Bunlar Kosova Vilâyeti'nde Gilan Kazâsı'nda meskûn iken geçen sene Anadolu'ya hicret edip Konya ve İzmir vilâyetlerini dolaşarak ve orada barınamayarak Gilan'a avdet etmek üzere Selanik'e geldiklerini söylüyorlar. Bu Çerkeslerin tekrar Rumeli'ye avdetlerindeki mahzûru defeâtle arz etmiş olduğundan tekrarından sarf-ı nazar eder ve bunlar Kosova Vilâyeti'ne gitmek istediklerinden ve burada barınacak yer kalmadığından bi'z-zarure azîmetlerinden iğmâz olunmuş olmağla Kosova Vilâyeti'nden bunun üzerine Selanik Vilâyeti hakkında vuku'bulacak şikayete de Bâb-ı Âlîce bakılmamasını rica eylerim. Bir de peyderpey gelmekde olan Çerkeslerin buralarda barındırılmasına mekân ve imkân olmadığı gibi mahzûru dahi ma'lûm idüğinden ba'demâ geleceklerin geldikleri yerlere iâdeleri istizân olunur, fermân.

Fî 18 Nisan sene [12]95

Rıfat

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:47 Page 291

*

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Anadolu ve Arabistan taraflarından Selanik Vilâyeti'ne geçen Çerkes muhâcirlerinden dolayı şikayeti ve bunların men'-i avdetleri lüzûmunu hâvî ve yekdiğerini müteâkib ve mütevâli vilâyet-i müşârünileyhâdan vârid olan telgrafnâmeler tevârih-i muhtelifede makam-ı riyâset-i aliyye-i âsafânelerine tesyâr ve sûret-i iş'ârın tervic-i icrası tavsiye ve izbâr kılınmış olduğu halde bu bâbda şimdiye kadar bir tedbir-i müessir ittihâz olamaması işi keşâkeşde bırakmış ve vilâyet-i müşârünileyhânın şikayet-i vâkı'asının önünü kesdirememiş idi. Binâberîn ahîren ve birbirini müteâkiben vilâyet-i mezkûreden üç kıt'a telgrafnâme daha gelerek bunlar da üç defada olmak üzere yine elli yedi nüfus muhâcirîn-i Çerâkise'nin Selanik'e vürûd etdiği bi'l-beyân tekrîr-i şikayet edilmiş olmasıyla keyfiyet Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ'da lede'l-müzâkere iktizâ-yı hâlin ifâ olunmak üzere Suriye Vilâyeti'yle vilâyet-i sâirede mes'ele-i mündefi'a ibtidâsından beri sevk olunmuş ne kadar nüfus, Çerkes muhâciri bulunduğunun bildirilmesi ve kumpanya vapurlarının hiçbir mahalden Çerkes yolcu almamalarının acentelerine kat'iyyen tenbih etdirilmesi husûsunun riyâset-i celîlelerine tavsiyesi ve bunların yerlerinden hareket etmelerinin kat'iyyen men'i husûsunun vilâyete bâ-telgraf tebliği ve Selanik Vilâyeti'ne gelen Çerkeslerin mümkün olabildiği halde geldikleri mahallere iâdesi vilâyet-i müşârünileyhâya telgraf keşîdesi tezekkür ve tensib olunarak icabâtı icra kılınmağın işin komisyona aid cihetlerinin ber-minvâl-i muharrer ifâ-yı muktezâtıyla neticelerinin iş'ârı bâbında.

21 Ca. sene [12]96 / [13 Mayıs 1879]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:48 Page 292

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:48 Page 293

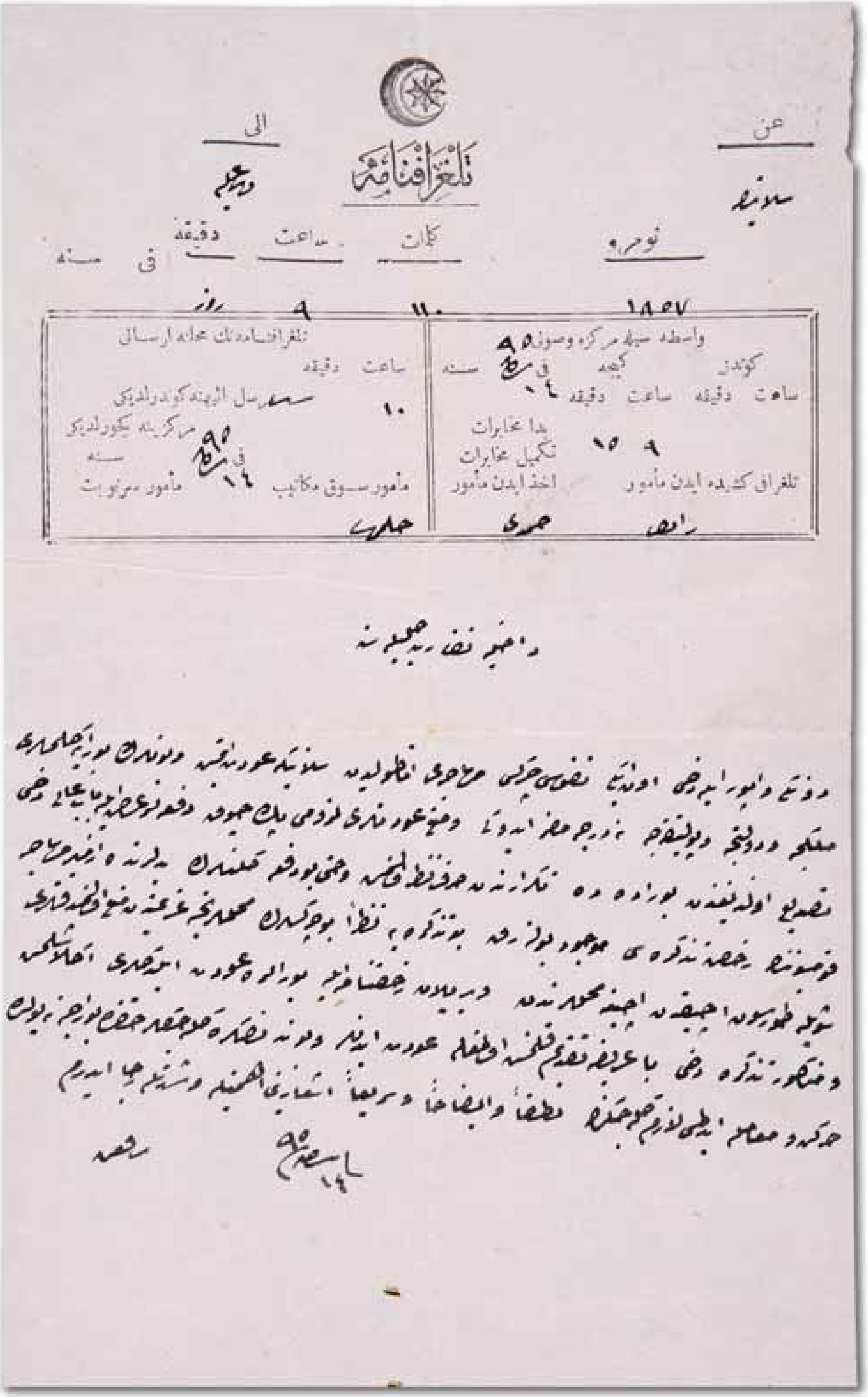

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:49 Page 294

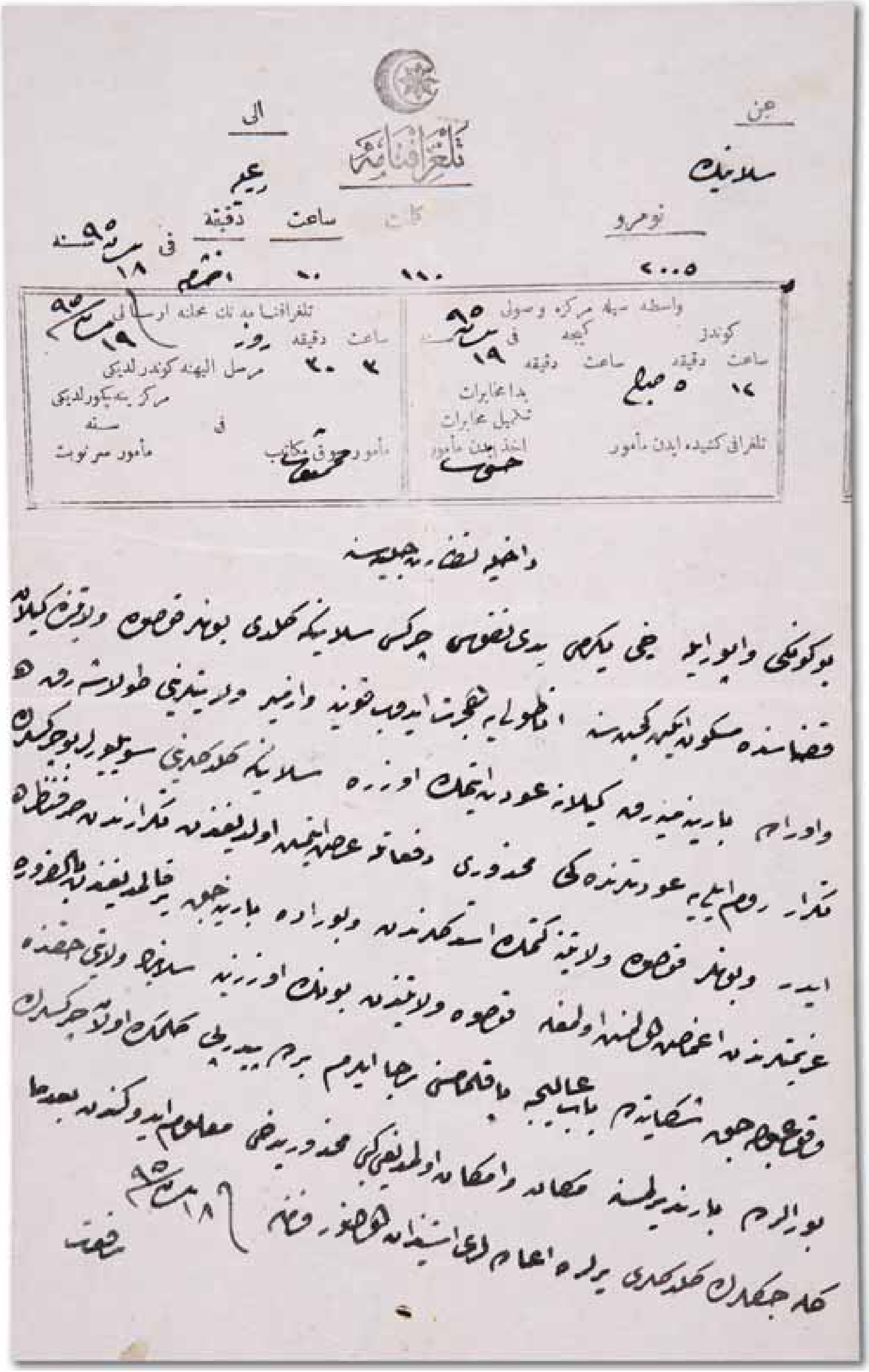

تلغرافنامه

الی — جی

سلانیك

نومرو — کلمه — ساعت — دقیقه — فی ... سنه

واسطه سیله مرکزه وصولی — گوندز — گیجه — فی — ساعت — دقیقه

بدء مخابرات

تکمیل مخابرات

تلغرافی کشیده ایدن مأمور — اخذ ایدن مأمور

تلغرافنامه‌نك محلنه ارسالی — ساعت — دقیقه — روز

مرسل الیهنه گوندرلدیکی

مرکزینه بیکورلدیکی — فی — سنه

مأمور مسئول — مأمور سرنوبت

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:49 Page 295

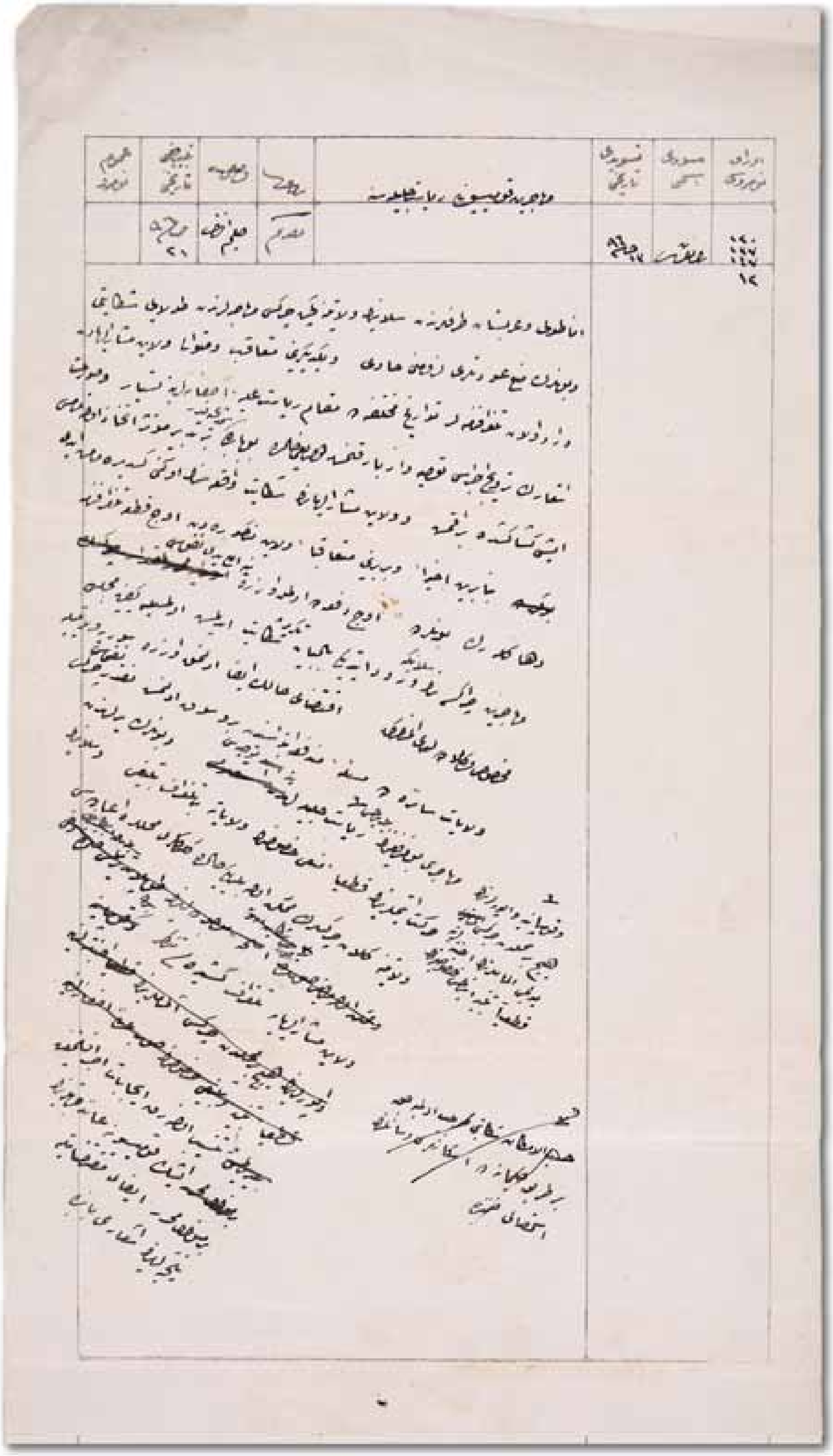

A. MKT. MHM, 484/25

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:50 Page 296

77

MUHACİRLER ARASINDA GEZİNEN İNGİLİZ VE RUS MEMÛRLARININ FAALİYETLERİ

Rumeli'den getirilerek İzmit, Bolu, Bursa ve sâir yerlerde iskân edilmek için bekletilen Çerkes muhâcirlerinin ileri gelenlerinin ifadelerine göre; muhâcirlerin bulundukları yerleri dolaşan İngiliz memûrunun mevcud durumu araştırmaktan öte devlet aleyhine herhangi bir amaç taşımadığı, ancak bazı Rus casuslarının Abaza kabilesine mensup olanları Rusya'ya geri döndürmek için telkinlerde bulunduklarının anlaşıldığı

12 Ekim 1879

Miralay Süleyman Bey kullarından vuku'bulan suâle arz eylediği cevab ber-vech-i zîr tahrir ve mûmâileyh bendeleri tarafından temhîr edilmişdir.

İzmid ve Bursa ve Bolu cihetlerinde ve mahall-i sâirede li-ecli'l-iskân beklemekde bulunan Rumeli muhâcirîn-i Çerâkisesi ileri gelenlerinden vuku'bulan ifadât ve ihbarâta göre İngiltere memûrlarından birisi muhâcirin-i merkûmenin bulundukları mahalleri dolaşıp ahvâl-i hâzıralarını tahkik eylemekde olduğu anlaşılmakda ise de bu İngiliz'in şu vechile olan tahkikâtından maksadı Devlet-i Aliyye'ye bir mazarrat veya devlet-i metbû'asına bir menfaat husûsları olup olmadığı hakkında bir gûne istihbarât yoktur. Şu kadar ki, "Devlet-i Aliyye size bakamayacak ve tekrar Rusya'ya gelirseniz rahat ve menfaat görürsünüz" yollu bir takım Rus casusları Abaza kabilesinden bulunanları tekrar Rusya içerisine celb için teşebbüsât ve teşvikâtda bulundukları ve bu da İzmid taraflarında idüği müstahberâtdandır. Ma'lûm olduğu üzere Rumeli cihetinden vüs'at ve kabiliyeti cihetiyle Bursa Vilâyeti'ne li-ecli'l-iskân gönderilen muhâcirîn-i Çerâkise'nin iskânına kâfi arazi ve münasib mevâki' mevcud idüği evvelce dahi Bâb-ı Âlî'ce derkâr bulunmasıyla beraber memûren mukaddemâ izâm olunan Şevket Paşa nâmında bir zâtın tahkikinden dahi anlaşıldığı halde bunlar henüz iskân olunmayıp ve hatta kendi kendilerine iskân edenler bile kaldırılıp Bursa Vilâyeti'nden teb'îd olunmalarına vali-i vilâyet tarafından ısrar edilmekde olduğundan memûr-ı mûmâileyh dahi istifa ve avdet etmiş ve vali-i vilâyetin bu muhâcirîni vaktiyle yerleşdirip rahatları iltizâm olunmak ve sızıldı ve şikayetlerine meydan bırakılmamak lâzım iken aksi hâl ve ef'âl görülmekde olduğu ve bu ise muhâcirîn-i merkûmenin hâl-i sefâlet ve me'yûsiyetlerinin iştidâd ve

izdiyâdına bâ'is olup zarûret ve perişanlıkları derece-i nihayeye varmış olduğundan bir an evvel bunların iskânları çaresinin istihsali lüzûm-ı âcili ve bir de bu gibi vuku'bulan müsted'iyât üzerine yazılan evâmire taşra memûrları tarafından Çerkeslerin fenalıklarından bahisle cevab-ı nâ-meşru' verilmekde olup halbuki Çerkesler içinde tabii mevcud olan uygunsuz adamlar namusluları tarafından hükûmete teslim olundukda onlar hakkında bir gûne mücâzât edilmeyip tesâmuh ve tesâhub ile ashâb-ı namus tahkîr edilmekde olmasıyla beraber Rusya Muhârebesi'nde şehîd olanların erâmil ve eytâmına olsun bir nazar-ı şefkat atfedilmeyip ve hatta vefat eden bazı bîkeslerin cenazelerinin defnine bile himmet edilmeyip na'aşlarını kelbler ekl eyledikleri müşahede kılınmakda idüğinden bu vechile vecibe-i insaniyeden olan himemâtın bile ber vech-i ma'rûz taşra memûrları tarafından dirîğ edilmekde idüği muhâcirîn-i merkûme ileri gelenlerinin cümle-i ifadâtından olduğunu ve bunların hükûmet aleyhine dahilen ve haricen teşvik olunduklarına dair bir gûne ifade ve ihbarât-da bulunmadıklarını arz eylerim.

30 Eylül sene [12]95 / [12 Ekim 1879]

Yâverân-ı Hazret-i Şehriyâriden
Miralay
Süleyman

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:50 Page 298

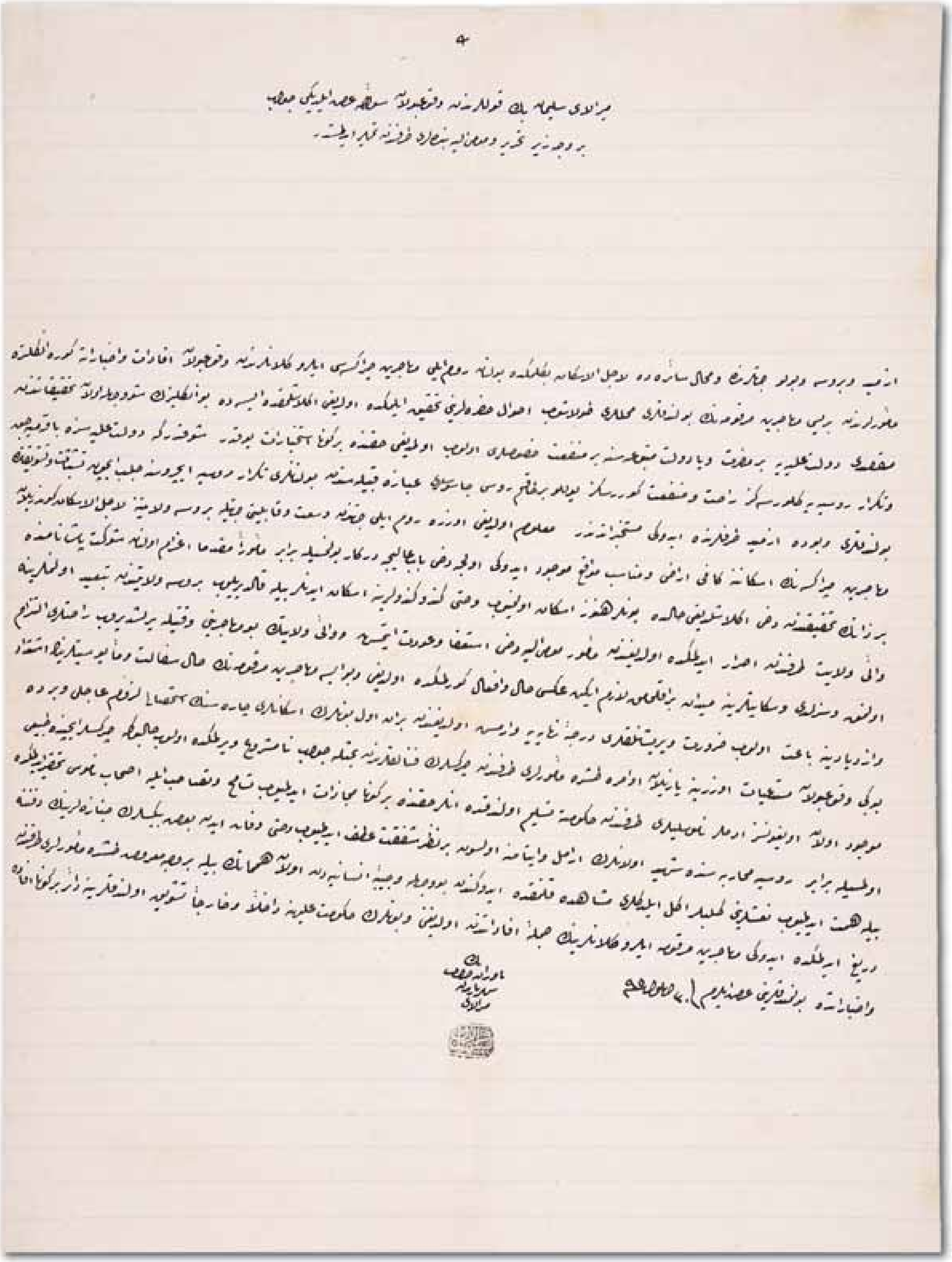

Y. PRK. MYD, 1/34

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:50 Page 299

YALOVA'DA BOŞ ARAZİ KALMADIĞINDAN YENİ MUHACİR GÖNDERİLMEMESİ

Yalova'da çok sayıda Gürcü, Laz, Çerkes ve Rumeli muhâcirleri yerleştirildiğinden boş arazi kalmadığı, yeni muhâcir gönderilmesinin yerli ahaliyi zorda bırakacağının bildirildiği

14 Eylül 1883

78

Müdürlik-i Yalova
Numara
141

Karamürsel Kaymakamlığı Cânib-i Âlîsi'ne

Yalova Nahiyesi'nin zaten arazice vüs'at ve tahammülü olmadığı azâde-i kayd-ı rakam olup ahali-i kadîme yekdiğerinin arazisiyle ziraat ve hırâset ederek her ne hâl ise yarışup ta'ayyüş etmekde oldukları bî-iştibâh olup mesele-i mâziye cihetle şimdiye kadar nahiyemize vürûd eden Gürcü ve Laz ve Çerkes ve Rumeli muhâcirlerinden nahiyemizde bulunan bi'l-cümle arazi-i hâliye üzerinde yedi-sekiz yüz hâneyi karîb muhâcirîn hüsn-i sûretle iskânlarına gayret ve süratle îvâ ve ik'âdlarında dahi oldukca her bir muâvenet-i lâzımeden geri durulmamış ise de bundan böyle nahiyemizde asla arazi-i hâliye bırakılmayıp cümlesine muhâcirîn iskân edildiği cihetle ba'demâ muhâcirîn nahiyemize sevk ve naklolunduğu halde ahalî-i kadîmenin bâ-tapu taht-ı tasarruflarında bulunan arazi üzerine iskân etmekden başka bir çare-i mümkine olamayacağı ve şu cihetle ise asla rıza-yı âlî olamayacağı gibi nezd-i âlîde dahi tecviz buyurulamayacağı ve bu defa ise kırk hâne bir kafile ve yirmi hâne başkaca olarak Kafkasya muhâciri gerçi bu kere bi-tevfik-i Teâlâ tevcihât-ı Âsafîlerinin işaretiyle iskân etdirilmiş ise de emr-i iskânlarında pek çok müşkilât ve suûbeti dâî olup ekserisi ahalinin bâ-tapu mutasarrıf oldukları arazi üzerine iskân edilmiş ve bundan başka nahiye-i merkûmeye muhâcirîn sevk olunduğu halde hem muhâcirînin açıkda kalarak perişan ve sefâletleri ve gerek ahalî-i kadîmenin ellerinde bulunan bâ-tapu arazilerinin mahv ve izâlesi cihetlerle şıkkaynın tazyik ve perişan olmaması müstelzim-i âlî idüğü ve şu mütâlaa-i münasibeden başka haricden bazı kimesne gûya muhâcirîni vikâye etmek ve bir

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:50 Page 300

tarafdan dahi ahalî-i kadîmeden beynlerinde bazı peydâ olunan hasediyâta mebnî ahalî-i kadîmenin arazileri hâlî ve vâhî yere ve netekim Çerkes İbrahim Bey ve sâire misillü bazı eşhasın ber-vech-i ma'rûz Muhâcirîn İdaresi'ne şu cihetle ihbarları mahzâ bu kabilden olanların muhâcirîni vikâye etmek emelinde olmayıp ahalî-i kadîmeye olan garaz ve zıddıyâtdan neş'et etdiği tahakkuk etmekle lutfen ve merhameten bundan böyle muhâcirîn sevk ve naklolunması husûsuna müsâade-i ulyâlarının sezâvâr buyurulması ma'razında takdim-i mazbata-i âcizânemize ictisâr kılındı.

Ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 2 Eylül sene [12]99 / [14 Eylül 1883]

Vekil-i Müdürlik-i Yalova
ve diğer üyelerin mühürleri

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:51 Page 301

Y. PRK. KOM, 4/24

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:51 Page 302

OSMANLI TOPRAKLARINA GELECEK MUHACİRLERİN GELİŞLERİNİN BİR KAÇ AY ÖNCE HABER ALINMASININ TEMİNİ

79

Önceden haber verilmeksizin Rusya'dan Osmanlı topraklarına gelmeye devam eden Çerkes muhâcirlerinin yerleştirilinceye kadar sefâlet içinde kalmamaları için konunun Petersburg Sefâreti aracılığıyla Rusya Devleti'ne bildirilerek göç hareketlerinden bir kaç ay evvel bilgi verilmesinin istenilmesi

15 Kasım 1883

Memâlik-i Şâhâne'ye Rusya'dan gelmekde olan muhâcirînin bağteten gelip de dûçâr-ı sefâlet olmamak ve vakt ü zamanıyla bilinmek için birkaç ay evvel Devlet-i Aliyye'ye ma'lûmât verilmesi zımnında Rusya Devleti'ne tebligât-ı münasibe icrası ve vesâyâsını şâmil Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'ne gönderilmek tasavvuruyla kaleme alınmış olan telgrafnâmenin tercümesi leffiyle Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi arz ve takdim kılınmış olmağla her ne vechile irâde ve fermân buyrulursa hükm-i celîliyle infâz olunur efendim.

Fî 14 Muharrem sene [1]301 / fî 3 Teşrin-i sâni sene [12]99

Said

*

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Mektubî Kalemi

Huzur-ı me'âli-mevfûr-ı hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir,

Memâlik-i Şâhâne'ye gelen muhâcirîn-i Çerâkise'nin kabul ve iskânları emrinde Saltanat-ı Seniyye cânib-i âlîsinden mesâî-i fütüvvet-kârâne ibrâz olunmakda ise de bunların mütemâdiyen ve def'aten muhâceret ve vürûdları hem memûrîn-i Devlet-i Aliyyece ve hem de muhâcirînce mûcib-i enva'-ı müşkilât olmakda olduğundan bağteten hicret ve azîmete nihayet verilmek üzere Rusya memûrları tarafından lâzım gelen tedâbirin ittihâzı ve hiç olmazsa muhâcirînin vakt ü zamanıyla malzemeleri tedârik olunabilmek için Memâlik-i Şâhâne'ye

hicret edecek kesân hakkında birkaç ay evvel Devlet-i Aliyye'ye ma'lûmât verilmesi zımnında Rusya Devleti'ne tebligât-ı münasibe icrası vesâyâsını şâmil Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'ne gönderilmek üzere kaleme alınan telgrafnâmenin tercümesi manzûr-ı âlî buyurulmak üzere leffen takdim kılınmış olmağla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Muharrem sene [1]301 ve fî 3 Teşrin-i sâni sene [12]99

Ârifî

*

Memâlik-i Şâhâne'ye Rusya'dan gelmekde olan muhâcirînin bağteten gelip de dûçâr-ı sefâlet olmamak ve vakt ü zamanıyla bilinmek için birkaç ay evvel Devlet-i Aliyye'ye ma'lûmât verilmesi zımnında Rusya Devleti'ne tebligât-ı münasibe icrası ve vesâyâsını şâmil Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'ne gönderilmek tasavvuruyla kaleme alınmış olan telgrafnâmenin tercümesi leffiyle Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi arz ve takdim kılınmış olmağla her ne vechile irâde ve fermân buyrulursa hükm-i celîliyle infâz olunur efendim.

Fî 14 Muharrem sene [1]301 / fî 3 Teşrin-i sâni sene [12]99 / [15 Kasım 1883]

Said

*

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Hariciye
Tercüme Odası

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'ne irsâl olunacak telgrafnâmenin müsveddesi tercümesidir.

Mahall-i muhtelifeden ale'd-devam Memâlik-i Şâhâne'ye kesret üzre gelen muhâcirîni kabulde gösterdiğimiz müsâra'at-ı insaniyet-kârâne ile bunların imkân dairesinde esbâb-ı maişetlerini tedârik için ihtiyârına mecbur olduğumuz azîm fedakârlıklar cümlenin ma'lûmudur. Kesîrü'l-ıyâl olan işbu biçaregânın ekserisi kemâl-i derece dûçâr-ı fakr u zarûret oldukları cihetle vazife-i mezkûrenin ifâsı bizce bir kat daha müşkil ve mübremdir. İşte böyle bir hâl ve

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:51 Page 304

mevki'de bulunmakda ve kesret-i muhâceretin bizce def'i nâ-kâbil bir takım müşkilât-ı maddiyeyi müstelzim olmakda iken birkaç haftadan beri Rusya'dan ıcâleten hareket etmiş Çerkes ve sâir bir çok muhâcirînin bağteten ve takım takım Dersaâdet'e muvâsalatları bunların emr-i iâşe ve iskânlarına memûr bulunanları adeta tedâriksiz bulundurmuş ve muhâcirîn-i merkûmenin zaten müşkil bulunan hâl ve mevki'lerini bir kat daha tevhîm eylemişdir. Binâenaleyh Rusya Hükûmeti'nin işe bi't-tavassut bağteten ittihâz olunan işbu azîm ve kararlara nihayet vermek üzere lâzım gelen bi'l-cümle tedâbiri ittihâz eylemesi ve hiç olmazsa mukaddemâ cârî olduğu vechile eşhâs-ı merkûmenin malzemeleri vakt ü zamanıyla tedârik olunabilmek için Memâlik-i Şâhâne'ye hicreti hakkındaki niyetlerinin birkaç ay evvel memûrîn-i Osmaniyeye bildirilmesi arzusundayız. Keyfiyeti seri'an Rusya Hükûmeti'ne bildirmeniz mütemennâdır.

Hükûmet-i müşârünileyhânın efkâr-ı insaniyet-kârânesi iktizâsınca dermiyân eylediğim işbu esbâbı bi't-takdir teklif-i vâkı'amızı kabul edeceğinden şübhemiz yokdur. Bu bâbda taraf-ı sefirânelerinden bâ-telgraf itâ olunacak cevaba muntazırım.

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:52 Page 305

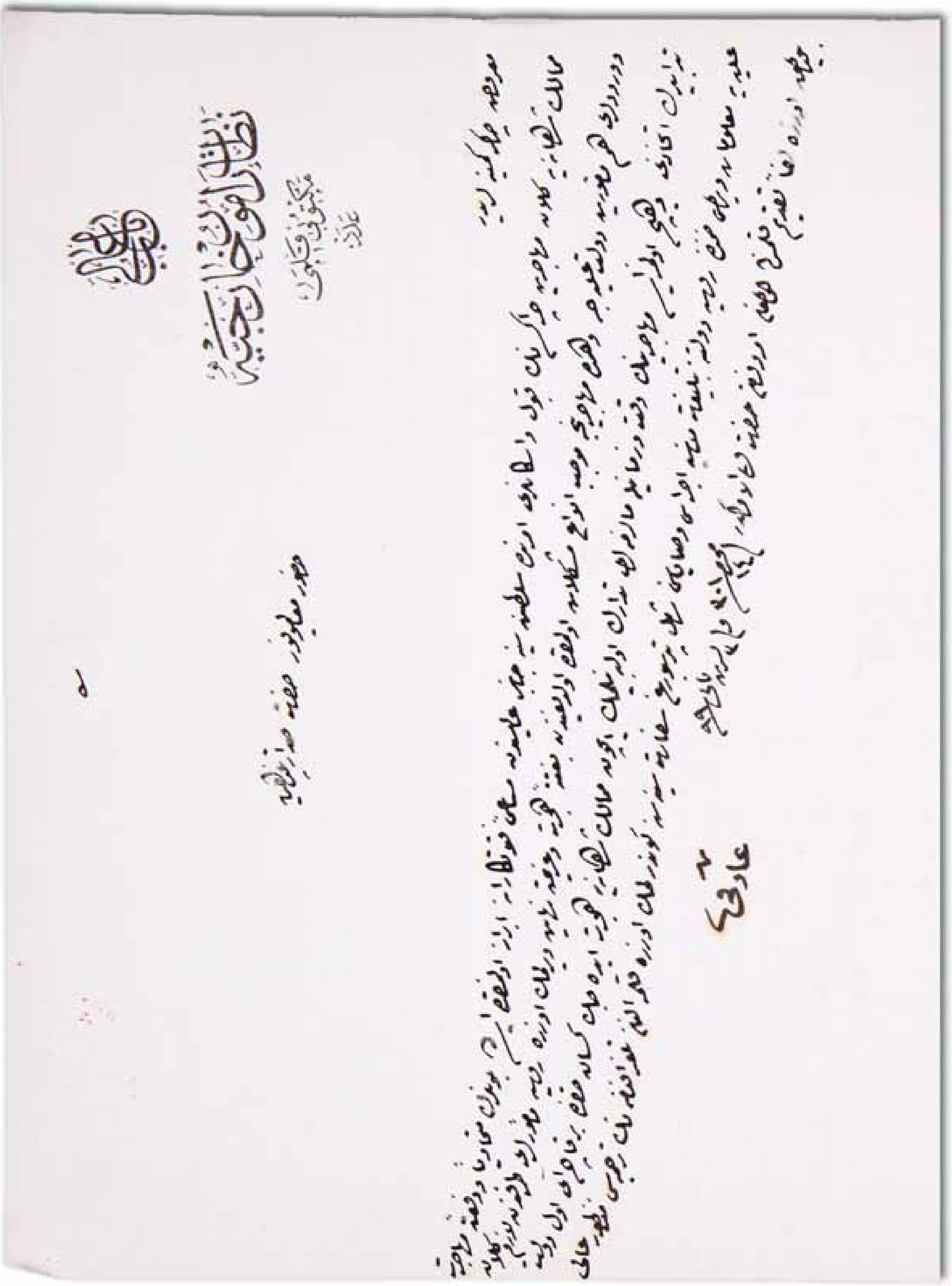

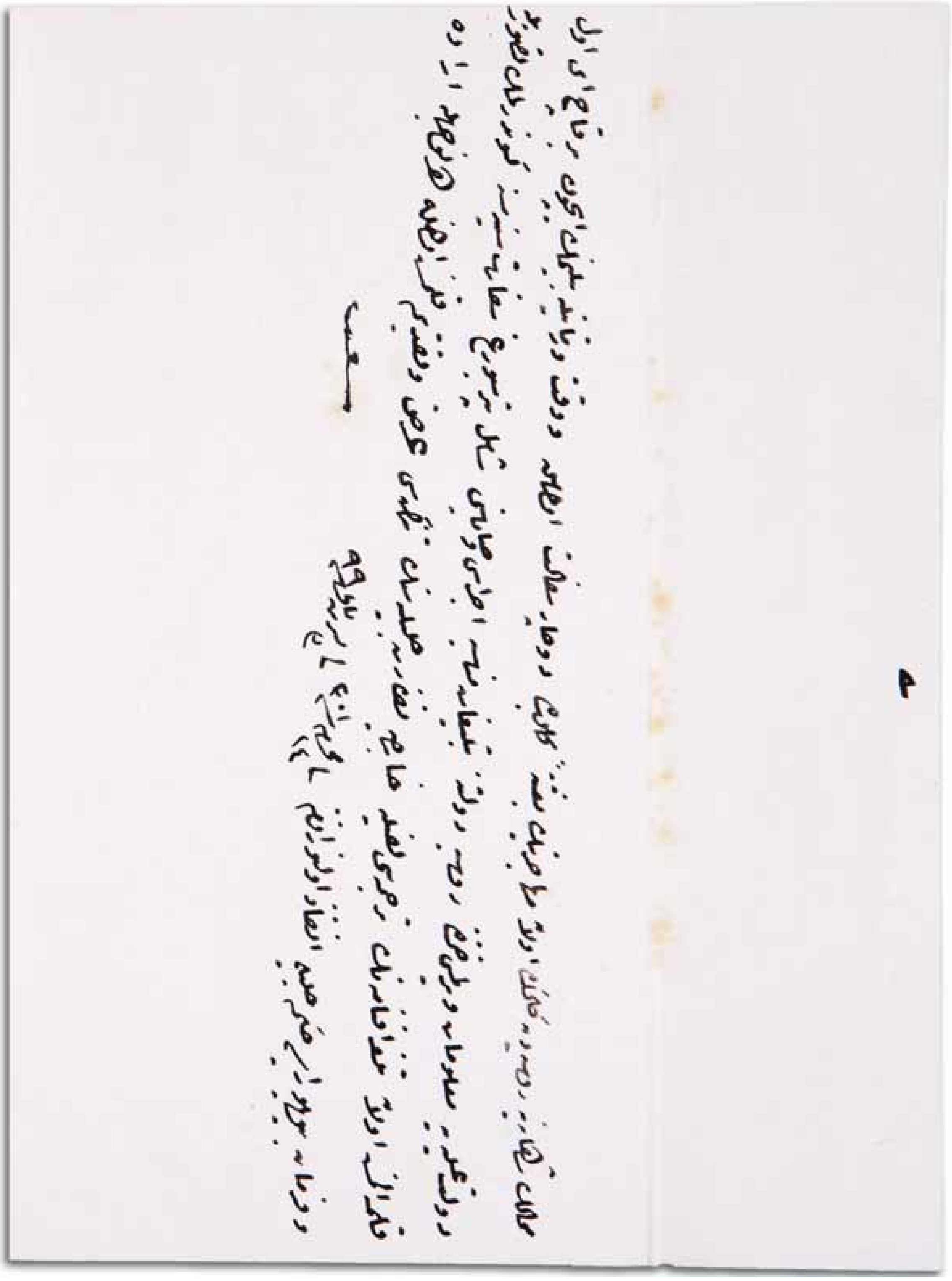

باب عالی
نظارت امور خارجیه
ترجمه اوطه‌سی
خارجیه نظارت جلیله‌سنده پترسبورغ سفارت سنیه‌سنه ارسال اولنجق تلغرافنامه‌نك مسوده‌سی ترجمه‌سی

Y. A. HUS, 175/26

80

KARAÇAY HALKINA OSMANLI TOPRAKLARINA GİRİŞ İZİNİ VERİLMEDİĞİ

Kafkasya'dan Osmanlı topraklarına göç etmek için hazırlanan Karaçaylılara, Rus makamları ile resmi ilgiyi kestikleri halde, Muhâcirin Komisyonu'nca giriş izni verilmediği gerekçesiyle Rostof Şehbenderliği tarafından engel çıkarıldığı

3 Haziran 1885

Rostof

Cânib-i Sadâret-i Uzmâ'ya

Kulları Kafkasya'da mütemekkin Karaçay ahalisi olup dîn u devletimize iltica etmek arzusuyla mâmelekimizi büsbütün fürûht ederek pasaportlarımızı ahz etmiş isek de Deraliyyece hicrete komisyonca müsâade olunmadığından bahsile Rostof Şehbenderi hicretimize mümânaat etmekdedir ve bizler ise hayvanât ve arazi gibi maişetimizi mûcib olan her bir eşyamızı fürûht ederek sokaklarda kalmış olduğumuzdan lütfen hicretimize ruhsat verilmesi Allah ve Peygamberimiz aşkına istidâ ve istirham eyleriz.

Fî 15 Mayıs sene 1885

Ümerâdan
Hacı Zekeriya Abayef

Vekil-i ahali-i Karaçay
Ümerâdan
Şambiyef

*

Fî gurre-i Şaban sene [1]302 tarihiyle arz-ı huzur-ı âlî kılınan tezkirenin sûretidir.

Kafkasya'dan gelmekde olan muhâcirînin Haleb Vilâyeti mülhakâtından Kilis Kazâsı'yla Bingazi Vilâyeti'nde vâki' arazi-i hâliyede iskânları zımnında Çanakkalesi'nin merkez-i muvakkat ittihâzıyla orada ictimâ eyledikce vapurlara bi'l-irkâb zikr olunan mahallere izâmları ve teferruâtı hakkında vuku'bulan arz ve istizân üzerine nüfus-ı vâridenin Çanakkalesi'nde ictimâları bazılarının Biga ve havâlisine firar etmesi gibi mahzûru müstelzim olmak mülâhazasına mebnî Rusya'dan Memâlik-i Şâhâne'ye hicret etmekde olan ve bundan böyle dahi muhâceretleri muhtemel bulunan muhâcirînin mahall-i iskânlarıyla sûret-i sevk ve idarelerini ve bunların muhâceretlerinden evvel aded-i nüfuslarıyla sâir

lâzımü'l-istıtlâ‘ ma‘lûmâtın buraca bi'l-istihsal hâlen ve istikbalen işin her ciheti-ni temin edecek esbâb ve tedâbir-i muktezîyenin bi'l-etraf müzâkeresiyle kararının arzı hakkında şeref-sânih olan irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhiyi mübelliğ tezkire-i husûsiye-i aliyyeleri Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ'da mütâlaa ile ol bâbda tanzim ve fî 12 Cemâziyelâhir sene [1]302 tarihinde takdim kılınan mazbatada arz ve beyân olunduğu üzere muhâcirîn-i merkûmenin sûret-i sevk ve iskânlarına ve müteferriâtına aid muâmelâtın taht-ı râbıta ve intizama idhali zımnında tedâbir-i muktezîyenin ittihâz ve icrası için evvel emirde bu işler ile iştigâl ve bu yolda tecrübe ve vukûf istihsal etmiş zevât ile müşâvere ve müzâkere olunarak bir layiha tanzimi zımnında icab edenlerden mürekkeb bir komisyon teşkiliyle nezâret-i müşârünileyhâya havale kılınmış olmasıyla Muhâcirîn Komisyonu Reisi ve Zabtiye Nâzırı Atûfetli beyefendiler hazerâtı ve erbâb-ı vukûfdan Hurşid Bey'den mürekkeben nezâret-i müşârünileyhânın taht-ı riyâsetinde teşkil edilen komisyonca tanzim ve irsâl kılınan mazbata ve Rostof'da müteheyyi’-i hicret olarak beklemekde bulunan Çerkes familyaları hakkında Kerç Şehbenderliği'nden vâki‘ olan iş‘ârdan bahisle icra-yı icabına dair Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden meb‘ûs tezkireler üzerine Nezâret-i Celîle-i Dahiliye ile cereyân eden muhâbereyi şâmil tezkire takımıyla arz ve takdim olundu. Mütâlaalarından müstebân olduğu üzere muhâcirîn-i vâridenin mevâki‘-i sevk ve iskânları ve zaman-ı iskânlarına kadar yalnız masârıf-ı nakliyeleriyle içlerinde bulunacak en acezesinin iâşeleri masrafının sûret-i tesviyesi hakkında lâzımü'l-ittihâz olan tedâbir mezkûr mazbatada izâh ve beyân ve Çanakkalesi'nin merkez ittihâzındaki mütâlaa-i mahzûra mebnî oradan sarf-ı nazarla gerek masrafca ehveniyet ve gerek Bahr-ı Siyah Muhâfızlığı'nın ve Zabtiye Nezâreti'nin inzibât ve nezâretleri tahtında bulun-malarına suhûlet olmak üzere Anadolukavağı mevki‘inin mevkıf-ı muvakkat ittihâzı ve melfûf defterde gösterildiği üzere on Vilâyeti'nde dokuz bin şu kadar hâneye kâfi arazi tedârik olunduğu gibi Nezâret-i Celîle-i Dahiliye'nin cevab-ı ahîrinde dahi muhâcirînin kesretle vürûdunda mevsim-i sayf mülâbesesiyle muhill-i sıhhat bazı hâlât tahaddüs etmemesi için mevkıf-ı mezbûra gelenler yüz neferi tecavüz eder ise yüz nefere kadarının orada ve küsûrunun Fenerbahçesi'yle Yedikule civarında ikâme etdirilmesi komisyonca ahîren tezekkür olunduğu iş‘âr ve ilave edilmiş ve bir de Karesi Vilâyeti dahilinde kâin Biga'daki muhâcirîn ile ahali-i kadîme beyninde tekevvün eden arazi münâzaa-sına dair tezkire-i ma‘rûza üzerine bu husûsun mîr-i müşârünileyhimâ ve sâir

erbâb-ı vukûf ile bi'l-müzâkere neticesinin arzı hakkında fî 19 Receb sene [1]302 tarihli tezkire-i husûsiye-i âliyeleriyle tebliğ olunan emr u fermân-ı hazret-i Padişahi mukteza-yı âlîsinin dahi icrası nezâret-i müşârünileyhâya havale olunarak bunun icabı başkaca müzâkere ve iş'âr edileceği nezâret-i müşârünileyhânın cümle-i iş'ârından bulunmuş idiğünden ona dair alınacak cevabın vürûdunda arz ve takdim kılınacağı derkâr bulunmuş olmağla mezkûr mazbata mündericâtının Maliye Nezâreti ve Muhâcirîn Komisyonu Riyâseti ile bi'l-muhâbere icraatına ibtidâr kılınması ve ber-vech-i muharrer muhâcirîn geldikce mezkûr Kavak ile Fener ve Yedikule mevki'lerinin mevkıf-ı muvakkat ittihâzı ile muâmelât-ı lâzımenin icrası ve Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne dahi ma'lûmat itâsı husûslarının Dahiliye Nezâreti Celîlesi'ne havalesi hakkında her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehinşahi şeref-müteallik buyurulur ise infâz-ı mantûk-ı münîfine ibtidâr edileceği beyânıyla tezkire-i senâveri terkîm olundu efendim.

*

Bâb-ı Âlî
Nezâret-i Umûr-ı Dahiliye
Mektubi Kalemi
Aded: 313

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Kafkasya'da mütemekkin Karaçay ahalisinin Memâlik-i Şâhâne'ye hicret etmek üzere pasaportlarını ahz etmişlerse de komisyonca müsâade olunmadığının beyânıyla Rostof Şehbenderi hicretlerine mümânaat etmekde olduğundan bahisle hicretlerine ruhsat itâsı niyâzına dair ahali-i merkûme vekili Hacı Zekeriya Abayef ve diğer imza ile huzur-ı sâmî-i hazret-i Sadâret-penâhilerine keşîde olunup tevdi' buyurulan ve mazrûfen Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Behiyesi'ne irsâl kılınan telgrafnâme üzerine riyâset-i müşârünileyhâdan cevaben gelen tezkire mezkûr telgrafnâmenin iâdesiyle beraber leffen takdim kılındı mütâlaasından rehîn-i ilm-i âlî-i cenâb-ı fehâmet-penâhileri buyurulacağı üzere muhâcirîn-i merkûmenin Dersaâdet'e gelmelerine ruhsat itâsı ba'demâ Memâlik-i Şâhâne'ye hicret edecek muhâcirînin sûret-i

kabul ve sevkleri hakkında verilecek karara ta‘lîk kılındığı dermiyân kılınmağın 29 C. sene [1]302 tarihinde yazılan cevab-ı âcizi ile arz ve takdim olunan mazbata üzerine şeref-sânih olacak emr u irâde-i aliyye-i fehâmet-penâhilerinin bir an evvel emr u iş‘ârı husûsunda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 15 Şaban sene [1]302 ve fî 18 Mayıs sene [1]301

Edhem

*

Devletlü efendim hazretleri,

Kafkasya'da mütemekkin Karaçay ahalisinin Memâlik-i Şâhâne'ye hicret etmek üzere vatanlarından kat‘-ı alâka ve pasaportlarını ahz etmiş oldukları halde Muhâcirîn Komisyonunca müsâade olunmadığı beyânıyla Rostof Şehbenderi muhâceretlerine mümânaat etmekde olduğundan bahisle ruhsat itâsı hakkında ahali-i merkûme vekili Hacı Zekeriya Abayef ve Şambiyef imzalarıyla vârid olan telgrafnâme Nezâret-i Celîle-i Dahiliye'ye ve oradan komisyon-ı mezkûr riyâsetine gönderilmesi üzerine riyâset-i müşârünileyhâdan nezâret-i müşârünileyhâya cevaben gönderilen tezkirede bunların gelmelerine ruhsat itâsı ba‘demâ Memâlik-i Şâhâne'ye hicret edecek muhâcirînin sûret-i kabul ve sevkleri hakkında verilecek karara ta‘lîk kılınmış idüği gösterildiği ve bu bâbda mukaddemâ tanzim olunan mazbata üzerine icra-yı icabı lâzım geleceği ifadesine dair nezâret-i müşârünileyhâdan bu kere vârid olan tezkire mezkûr telgrafnâme ve riyâset-i müşârünileyhânın mârru'l-beyân tezkiresiyle beraber leffen ve bu bâbda komisyon-ı mezkûrun karar-ı ahîri üzerine fî gurre-i Şaban sene [1]302 tarihinde arz-ı huzur-ı âlî kılınan tezkirenin sûreti dahi ma‘an arz ve takdim olunmağla mezkûr tezkire-i ma‘rûzaya nazaran emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i hilâfet-penâhi her ne vechile şeref-müteallik buyurulur ise infâz-ı mantûk-ı münîfine ibtidâr edileceği beyânıyla tezkire-i senâveri terkîm olundu efendim.

Fî 19 Şaban sene [1]302 ve fî 22 Mayıs sene [1]301 / [3 Haziran 1885]

Said

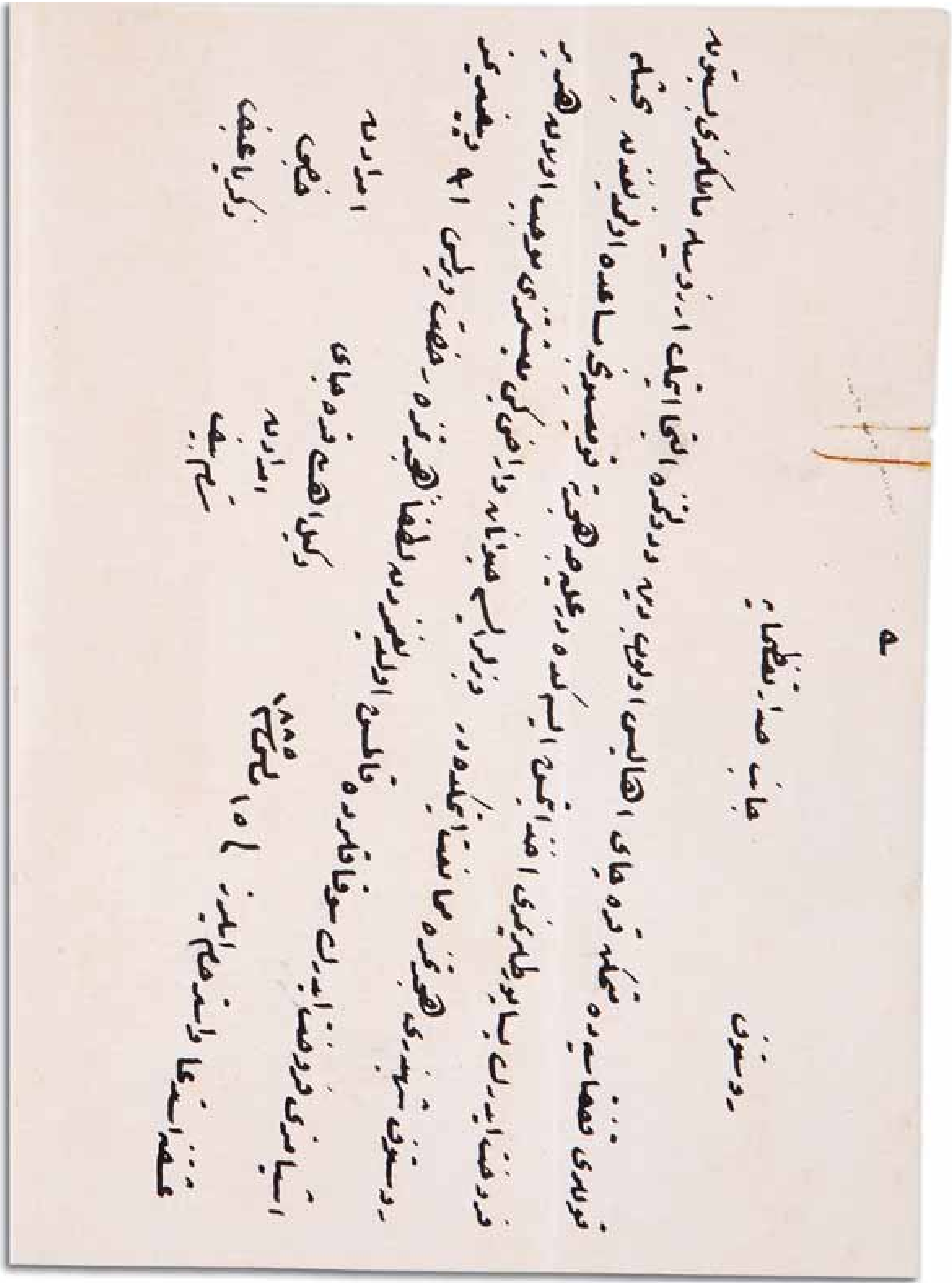

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:54 Page 313

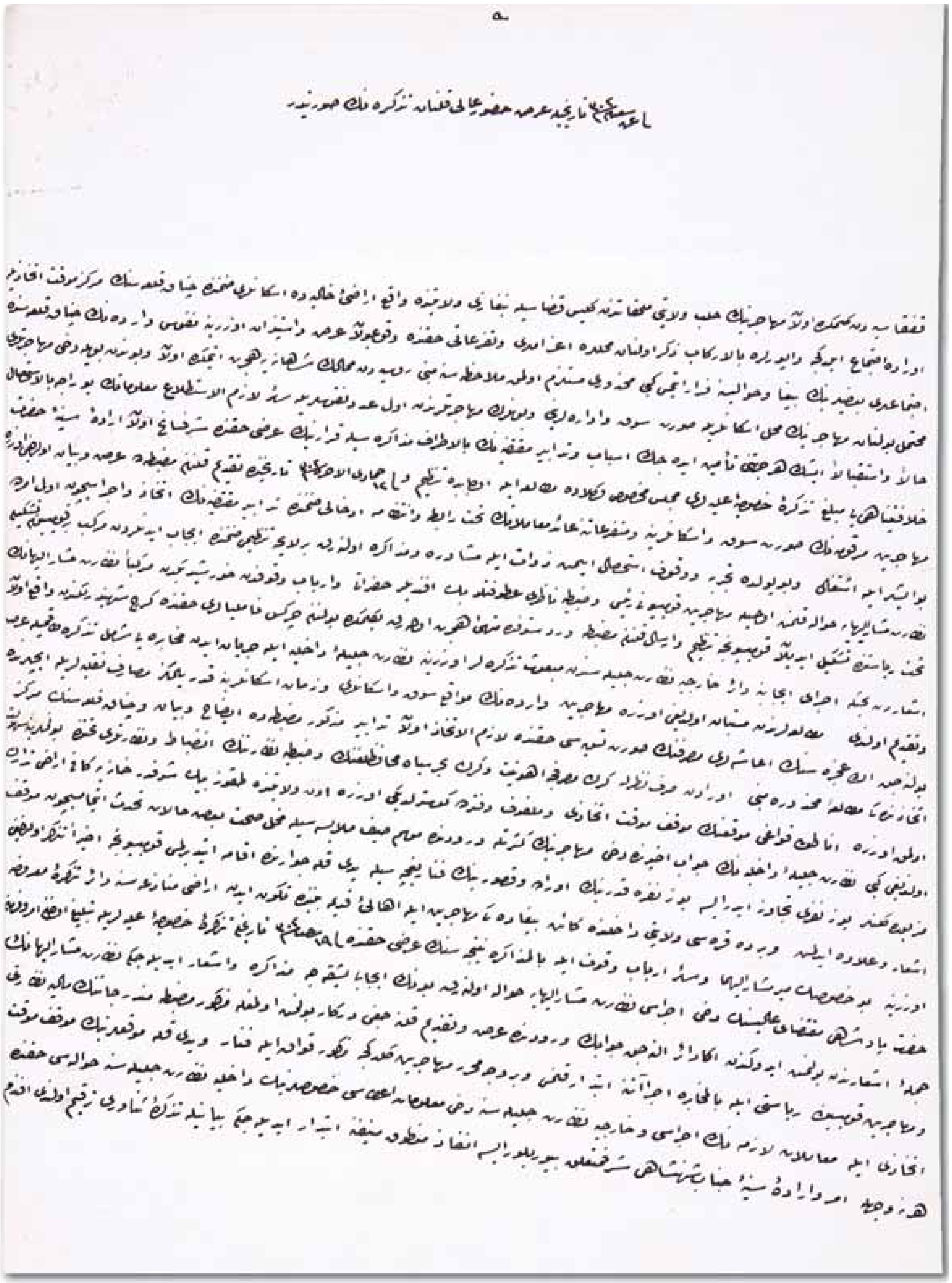

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:55 Page 314

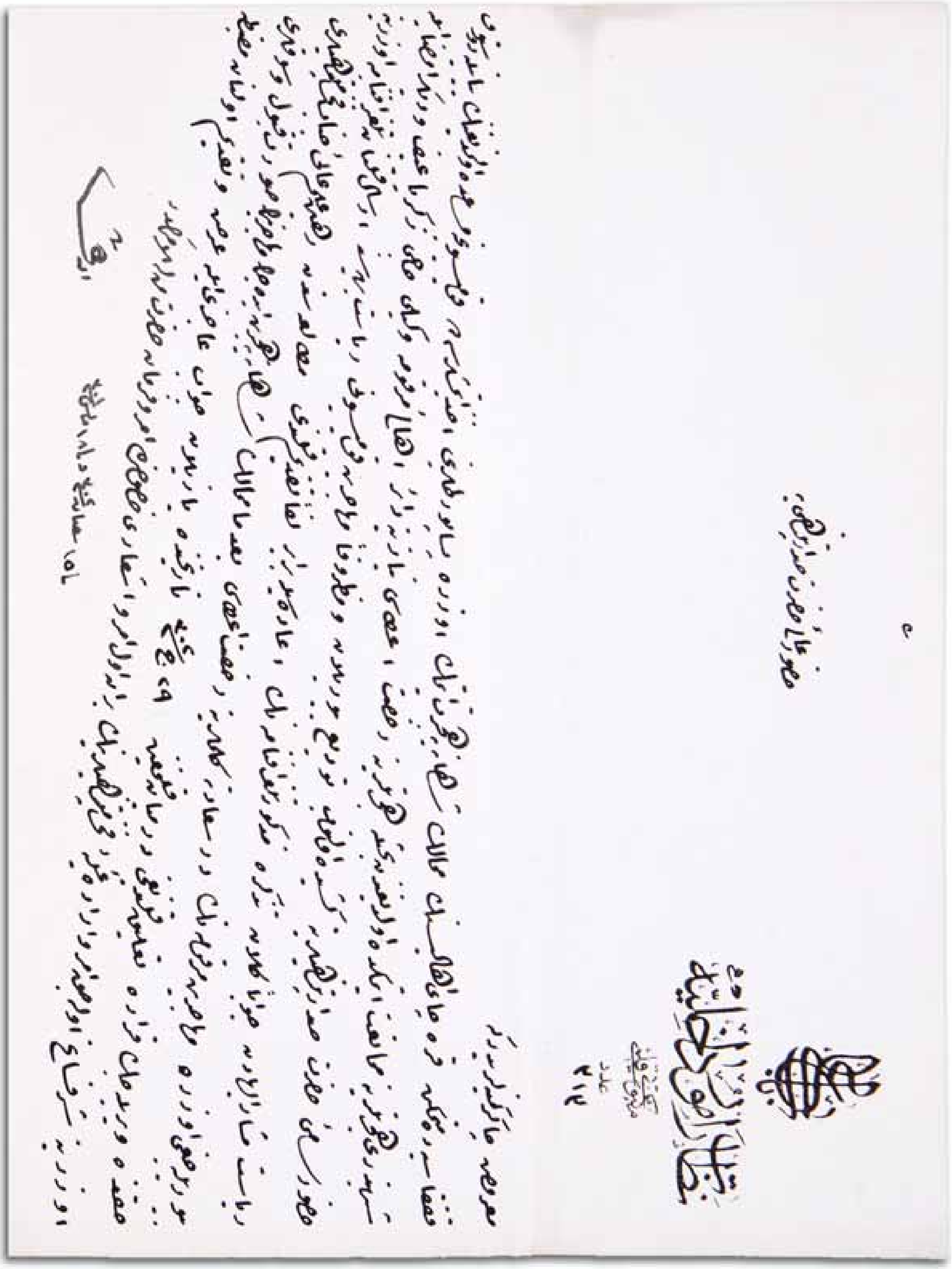

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:55 Page 315

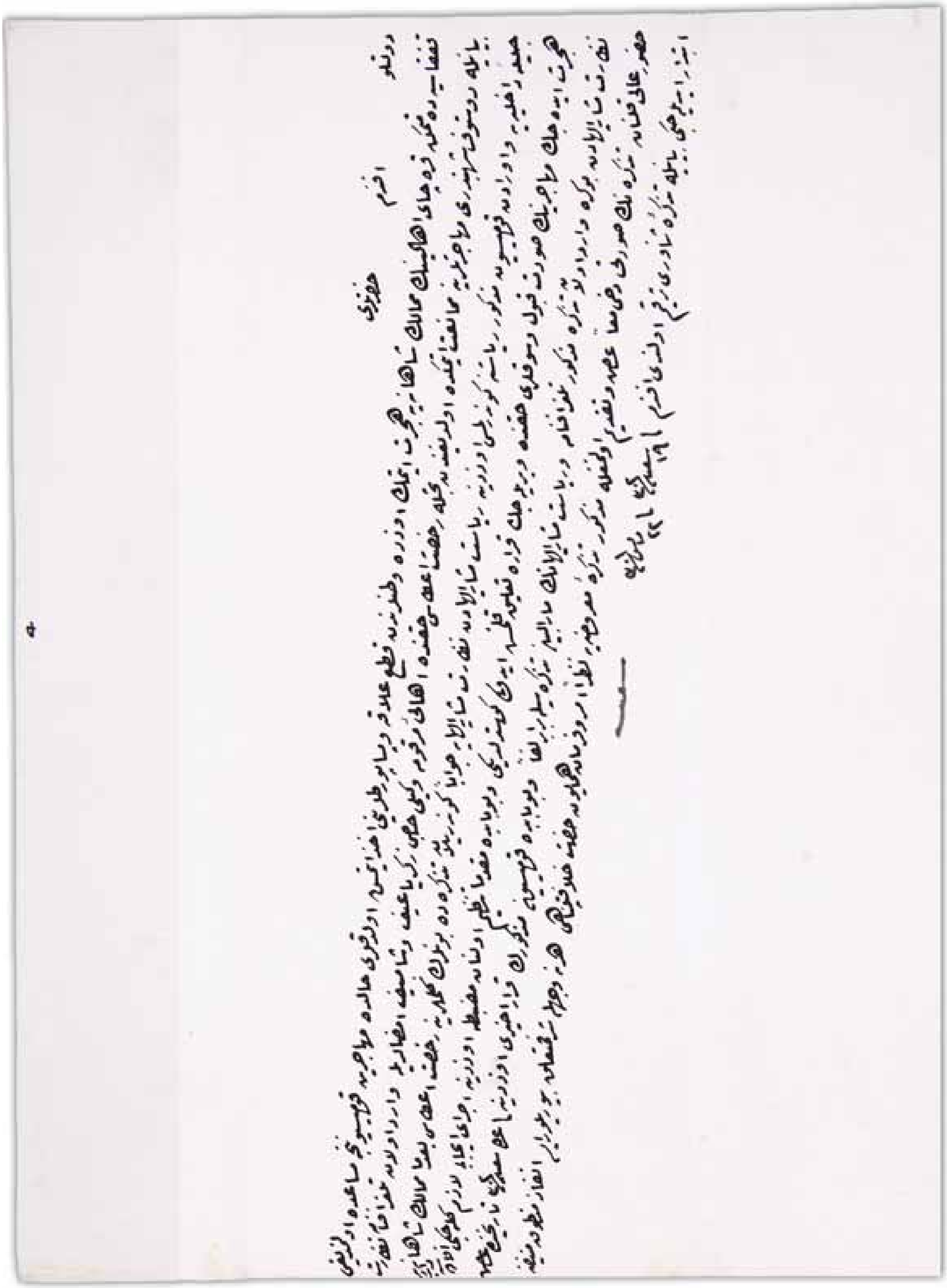

Y. A. RES, 29/41

81

RE'SÜLAYN'IN HAVASIYLA UYUM SAĞLAYAMAYAN DAĞISTAN MUHACİRLERİNİN MUSUL'DA İSKANLARI

Dağıstan'dan hicret ederek Re'sülayn Kazâsı'nda iskân edilmiş bulunan muhâcirlerin, bölgenin havasıyla uyum sağlayamayarak pek çoğunun dağıldığı ve kalanların da hastalıklarla mücadele hâlinde olmaları üzerine Musul Vilâyeti'nde emlâk-ı hümâyûn arazilerinde iskân edilmeleri hakkında yapılan mürâcaatın kabul olunduğu

22 Şubat 1888

Hazine-i Hâssa-i Şâhâne
Tahrirât Kalemi
103

Musul Emlâk-ı Hümâyûn Komisyon-ı Vâlâsı'na

Yirmi sene evvel Dağıstan'dan hicretle Zor Sancağı'na tâbi Re'sülayn Kazâsı'nda tavattun etmiş olan aşiretleri halkının orasının âb u havasıyla imtizâc edemeyerek ekserisinin etrafa dağılmış oldukları gibi kalan yüz hâne halkı dahi vakitlerini hastalıkla geçirmekde olduklarından bahisle sâye-i ihsân-vâye-i hazret-i Padişahî'de kemâl-i rahat ve refahiyet ile meşgul-i ziraat ve felâhat olmak üzere Musul Vilâyeti dahilinde bulunan emlâk-ı mahsûsa-i cenâb-ı Padişahîde tavtîn ve iskânları Hacı Eyüp Efendi ile Hamza Bey taraflarından istidâ olunduğu beyânıyla istifsâr-ı keyfiyeti mutazammın vârid olan telgrafnâme üzerine lede'l-istizân muhâcirîn-i merkûmenin emlâk-ı seniyye dahilinde iskânları husûsuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehinşahî şeref-müteallik buyurularak hazinece icabı icra kılınmış olmağla mantûk-ı münîfi vechile iktizâ-yı hâlin ifâsı bâbında.

9 Şubat sene [1]303 / 9 C. sene [1]305 / [22 Şubat 1888]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:56 Page 317

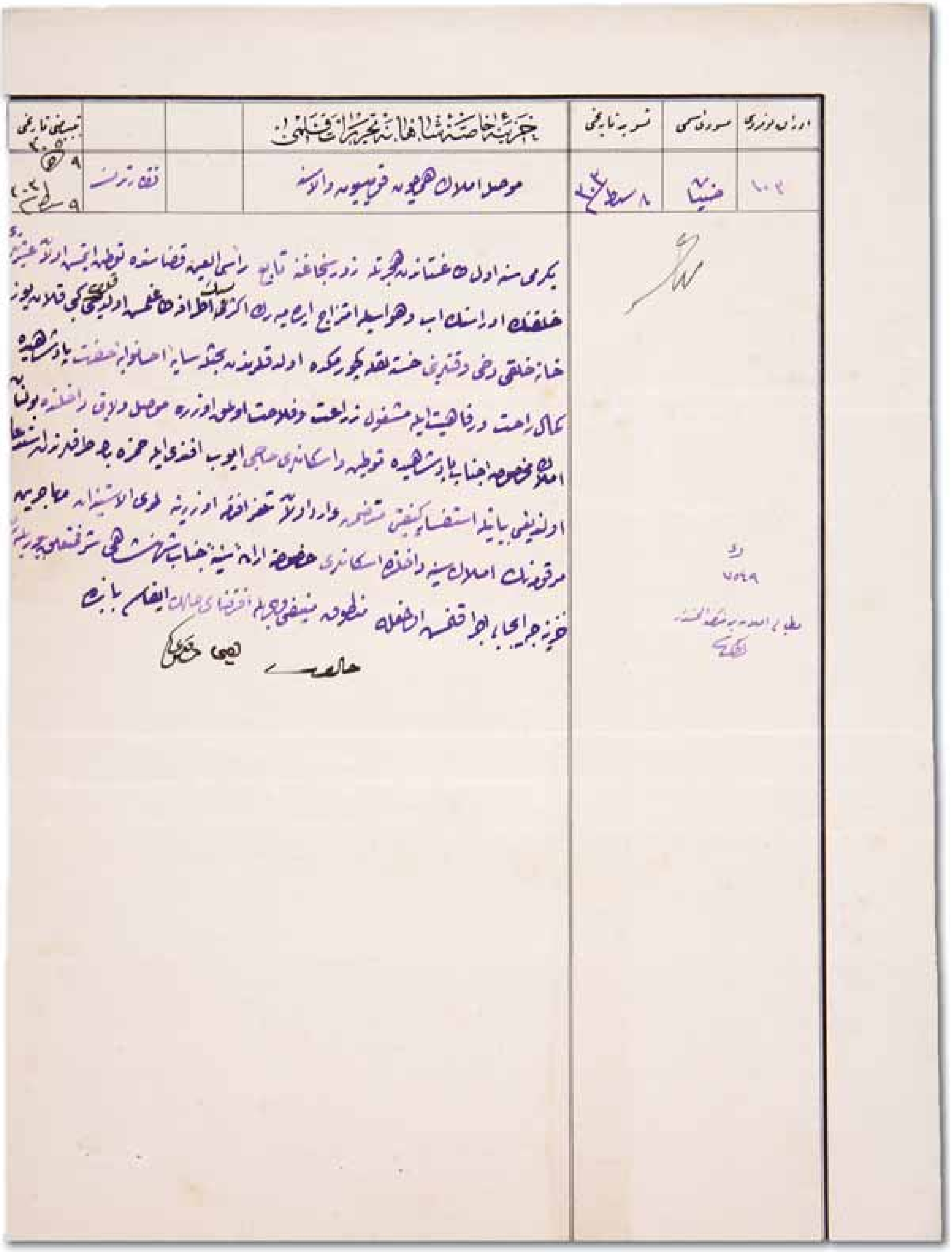

HH. THR, 465/2

82

KAFKASYA'DAN GELEN MUHACİRLERİN YİYECEK BEDELİ İSTEMEK İÇİN ZİLE HÜKÛMET DAİRESİNE HÜCUM ETTİKLERİ

Tokat Mutasarrıflığı'nda, Kafkasya'dan gelen muhâcirlerin simit satan tablacıları yağma ederek Zile hükûmet dairesine hücum ettiklerinin bildirildiği

5 Temmuz 1888

Umûm Muhâcirîn Riyâseti'ne Gelen Telgrafnâme Sûretidir

Şimdi Tokad Mutasarrıflığı'ndan aldığım bir telgrafda Kafkasya muhâcirîn-i cedîdesi Zile hükûmetine hücûm ve simid satan tablacıların ekmeklerini yağma ile tayinât talebinde bulundukları iş'âr olunuyor.

Bunlara yevmiye itâsı mutasarrıflığa bildirilmiş ise de buna dair çekilen Fî 19 Haziran sene [1]304 tarihli telgrafnâme-i âcizî cevabının süratle itâsı mercûdur.

Fî 23 Haziran sene [1]304/ [5 Temmuz 1888]

Sivas Valisi
Surûri

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:57 Page 319

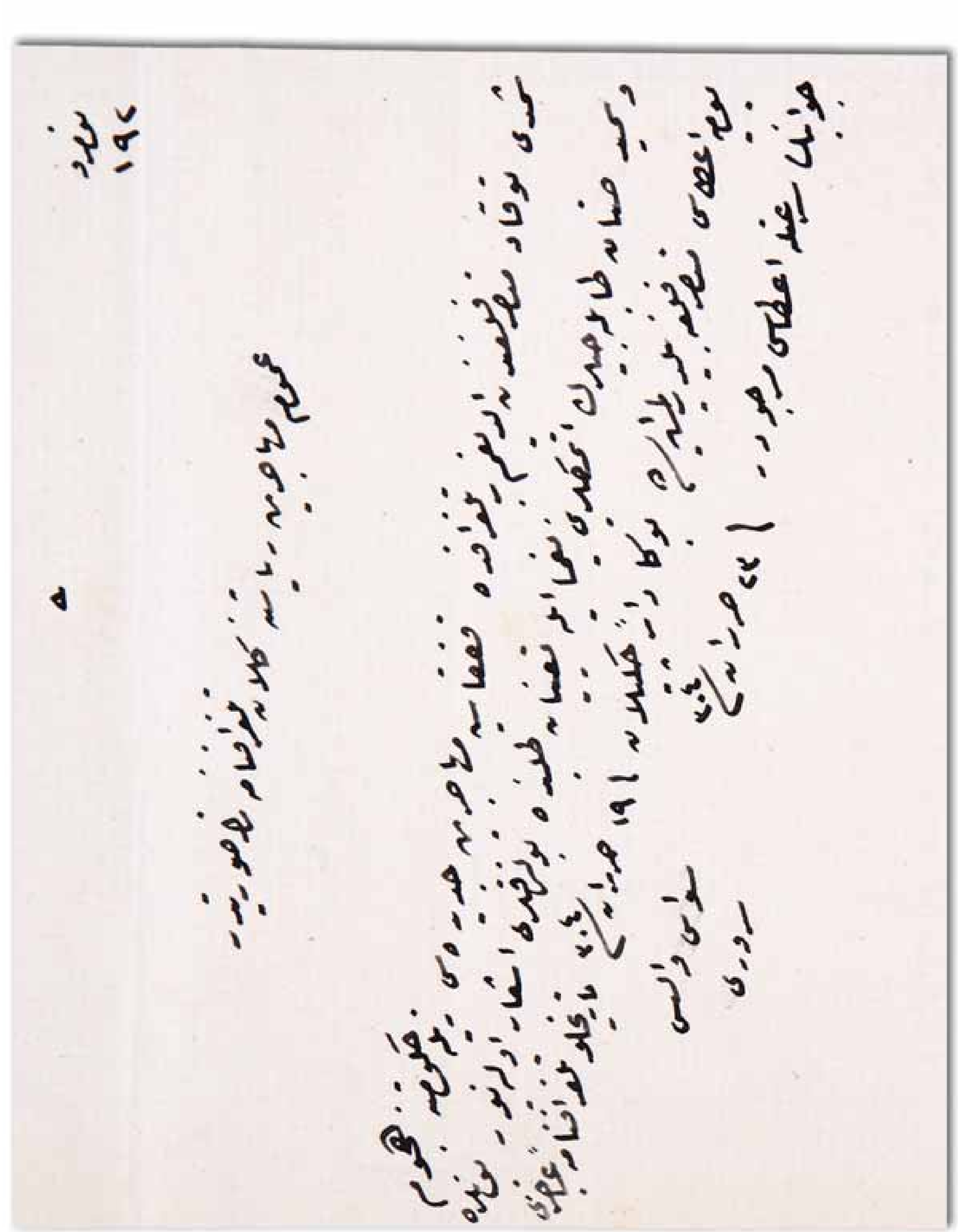

Y. PRK. UM, 12/63

83

MERZİFON'DA BULUNAN ÇERKES MUHACİRLERİNİN KIŞ BASTIR-MADAN YERLEŞTİRİLMELERİ

Merzifon'a gelerek kafile beylerinin İstanbul'dan dönmelerini bekledikleri bahânesiyle yola devam etmeyen Çerkes muhâcirlerinin kış basmadan bir an önce hareket ettirilerek belirlenen iskân yerlerine ulaştırılmaları

19 Aralık 1888

Ankara ve Sivas vilâyetlerine

Merzifon'a kadar gelerek ileriye gitmekten imtinâ eden muhâcirîn-i Çerâkise'nin tesirât-ı şitâdan muhâfazaten ilk bahara kadar oldukları mahalde alıkonulması taraf-ı âlî-yi âsafânelerinden iş'âr olunduğu gibi muhâcirîn-i merkûmenin efkârı diğer mahallerde iskânlarına istihsal-i müsâade emeliyle Dersaâdet'e giden beyleri avdet etmedikce bir hatve ileri gitmemek olduğu anlaşıldığından bunların ümerâsının iâdesi Muhâcirîn Komisyonu'na yazılmış ise de henüz vürûd etmedikleri ve muhâcirlerin içlerinde bin kadar serkeş olup çarşı ve pazarda bir takım uygunsuzluğa mütecâsir oldukları beyânıyla ümerâ-yı merkûmenin sürat-i iâdesi lüzûmu ve muhâcirîn-i merkûmenin ileriye git-memekdeki ısrarlarına ve Çorum'un kurbiyet-i mesafesine nazaran evvel bahar-da iskânları çaresine bakılmak üzere şimdilik Çorum'a sevk ve izâmları mûcib-i suhûlet ve muvâfık-ı maslahat olacağı dahi Sivas Vilâyeti'nden inhâ olunmuş olup ancak şu iş'âr-ı âlî-yi dâverileri vilâyet-i müşârünileyhâca dermiyân olunan mütâlaa ile kâbil-i tevfik görülemediğinden ol bâbda Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'nden istifsâr-ı mütâlaa kılınmışdı.

Riyâset-i müşârünileyhâdan bu kere zeylen tevârüd eden cevabda ümerâ-yı merkûmenin Samsun tarîkıyla avdet etdirildiği ahîren Zabtiye Nezâret-i Aliyyesi'nden bildirilmiş ve bu bâbda gerek taraf-ı âlî-yi dâverilerinden ve gerek Sivas/Ankara Vilâyeti'nden vâki' olan iş'ârâta nazaran her iki vilâyet muhâcirîn gâilesinden vâreste olmak maksadıyla memûr oldukları vilâyet hududu dahilinde muhâcirînin kışlamasını arzu etmeyip birer gûne mehâzir dermiyân etmekde bulunmuş olduğuna ve komisyonca muhâcirînin bulunduğu mahalde ne derece şitâ hüküm-fermâ olduğu bilinememekle beraber bu kere Sivas Vilâyeti'nden alınan bir telgrafnâmede muhâcirîn-i merkûmenin ileriye sevkleri

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:57 Page 321

eshel idüği iş'âr olunduğuna binâen mümkün olduğu halde ber-mûceb-i iş'âr muhâcirîn-i merkûmenin mahall-i iskânlarına bir an evvel sevk ve izâmları her halde muhassenâtı mûcib olacağından bu sûret kâbil olamadığı halde bunların ahvâl-i şitâiye-i mevki'iyeye göre hâl-i sefâlet ve perişanîden muhâfazaları esbâbının istikmâli zımnında vilâyet-i müşârünileyhâ ile bi'l-muhâbere icab-ı hâlin icrası lüzûmunun savb-ı âlî-yi dâverilerine izbârı iş'âr edilmiş ve ol bâbda Sivas Vilâyet-i Celîlesi'ne de ifâ-yı tebligât kılınmış olmağla komisyonun muvâfık-ı maslahat görünen işbu kararına tevfikan vilâyet-i müşârünileyhâ ile bi'l-muhâbere muhâcirîn-i merkûmenin sevk ve iskânlarına fevkalâde itina olunmakla beraber bir gûne sızıldı îkâ'na sebebiyet verilmemesine dikkat edilmesi ve iktizâ eden masârıf için Maliye Nezâreti'ne mürâcaat buyurularak tesviye-i maslahata ihtimâm buyurulması himem-i aliyye-i hasâfet-perverî-lerinden muntazır ve mütemennâdır, ol bâbda.

Fî 15 R. sene [1]306 ve fî 7 Kanûn-ı evvel sene [1]304 / [19 Aralık 1888]

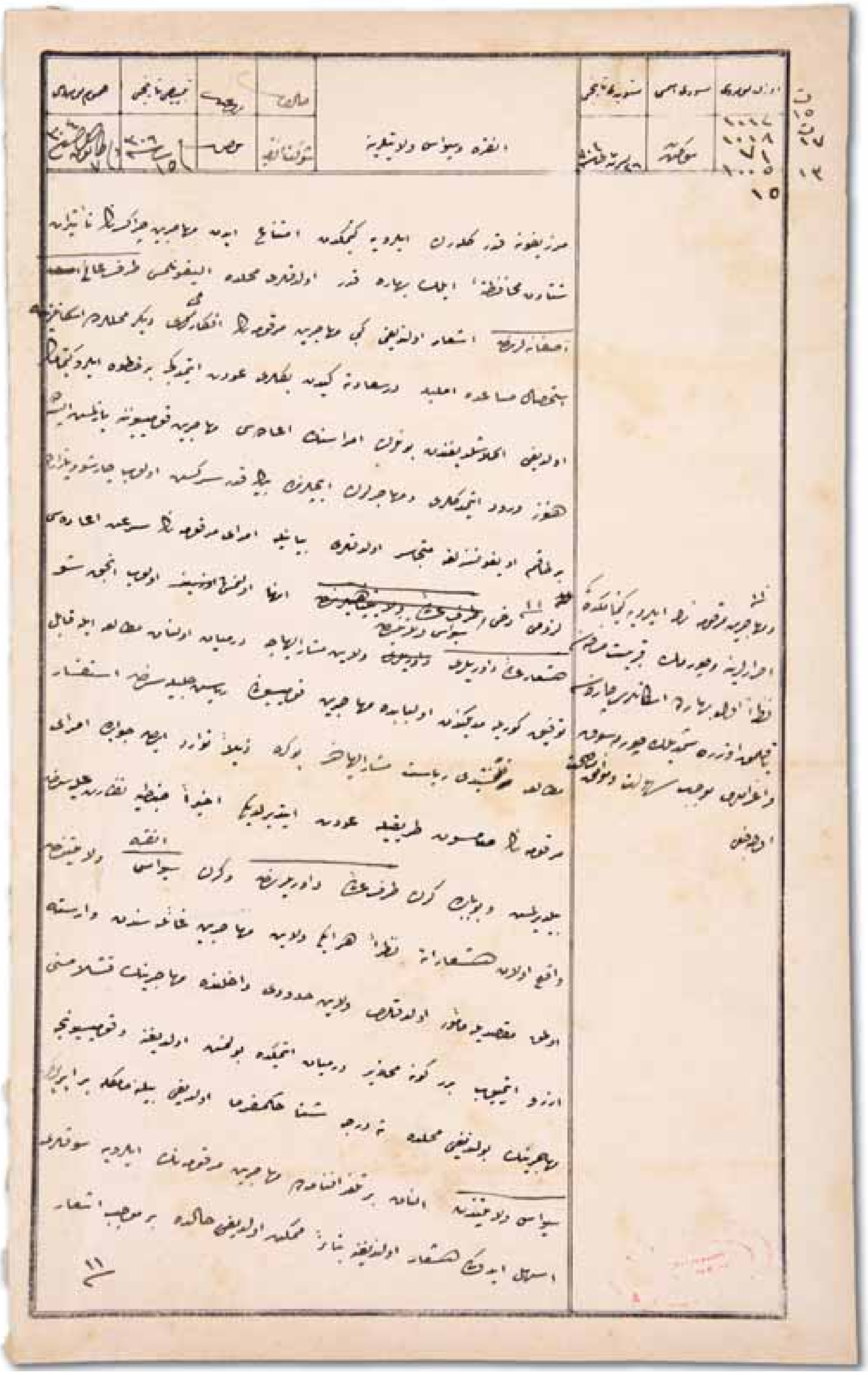

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:58 Page 323

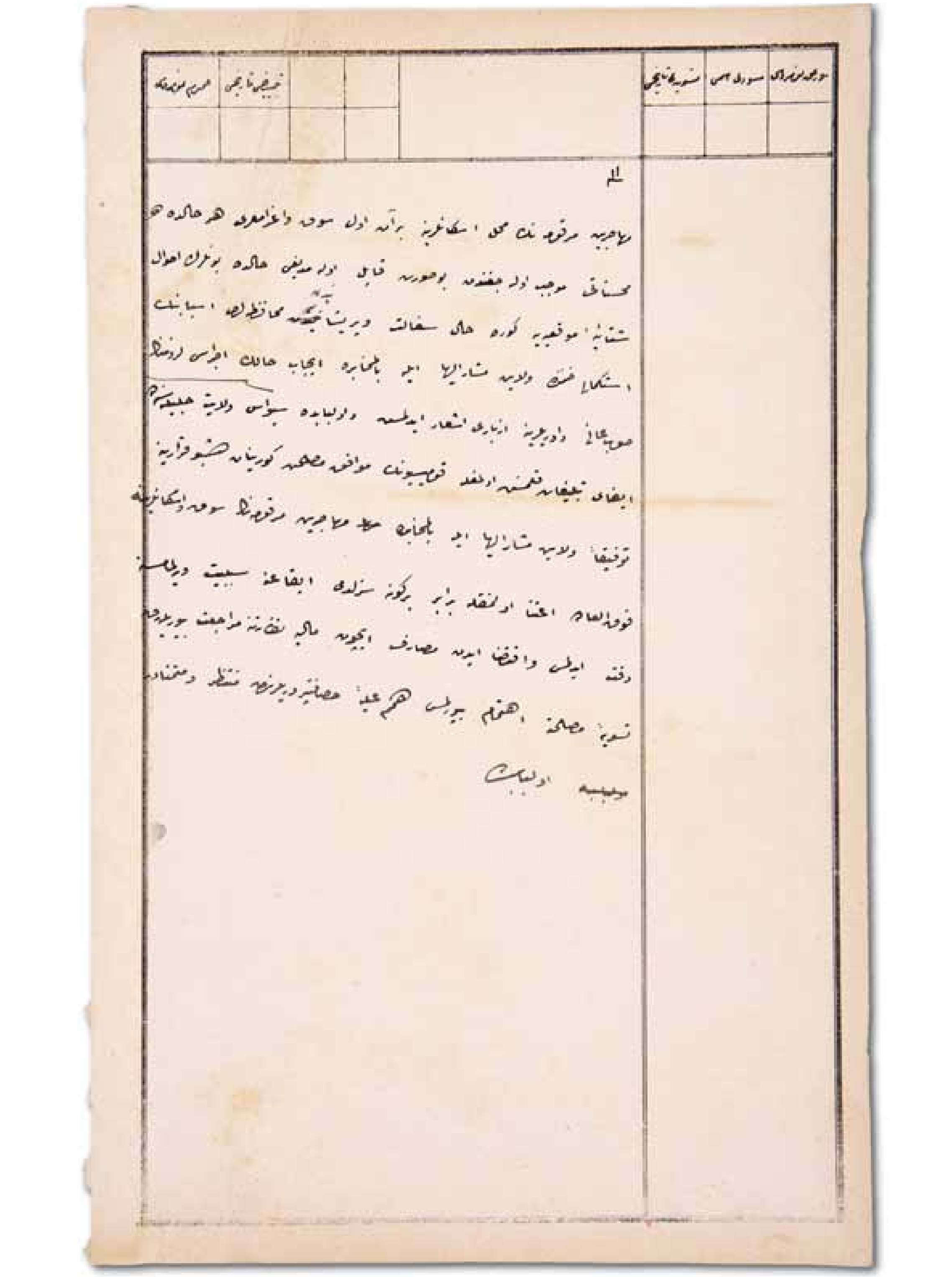

DH. MKT, 1576/19

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:58 Page 324

84

ÇERKES MUHACİRLERİN MERZİFON KASABASI'NDA TAŞKINLIK YAPTIKLARI

Yozgat Sancağı'nda iskânları kararlaştırılarak yola çıkarılan Çerkes muhâcirlerin, Merzifon kasabasında taşkınlık yaptıklarından bahsedilerek bu tür hareketlerin önünün alınması için bundan böyle göç edeceklerin beşer-onar hâne hâlinde gelmelerine izin verilmesi

19 Aralık 1888

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Yozgad Sancağı'nda iskânları mukarrer olduğu halde ileriye gitmeyip Merzifon Kasabası'nda kalmış olan muhâcirîn-i Çerâkise'nin tayinât talebiyle Merzifon Hükûmet Dairesi avlusuna tecemmü‘ ederek vuku‘a getirdikleri harekât-ı serkeşâneden ve Sivas ve Ankara vilâyetlerince bunların sevk ve nakilleri husûsunda ne vechile müşkilâta uğranıldığından bahisle ileride dahi bu misillü müşkilât ve tas‘îbâta tesadüf olunmamak üzere ba‘d-ezîn geleceklerle beşer-onar hâne olarak müteferrik sûretde hicretlerine müsâade olunması zımnında tedabîr-i lâzıme ittihâzının nezâret-i celîle-i âsafânelerince şehbenderliklere emr u tebliği lüzûmuna dair Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'nden meb‘ûs tezkire melfûfiyle beraber takdim kılınmış olmağın sûret-i iş‘âra nazaran iktizâ-yı hâlin ifâ ve neticesinin inbâsına himem-i aliyye-i nezâret-penâhîleri derkâr buyurulmak bâbında.

Fî 15 Rebîülâhir sene [1]306 ve fî 7 Kanûn-ı evvel sene [1]304 / [19 Aralık 1888]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:58 Page 325

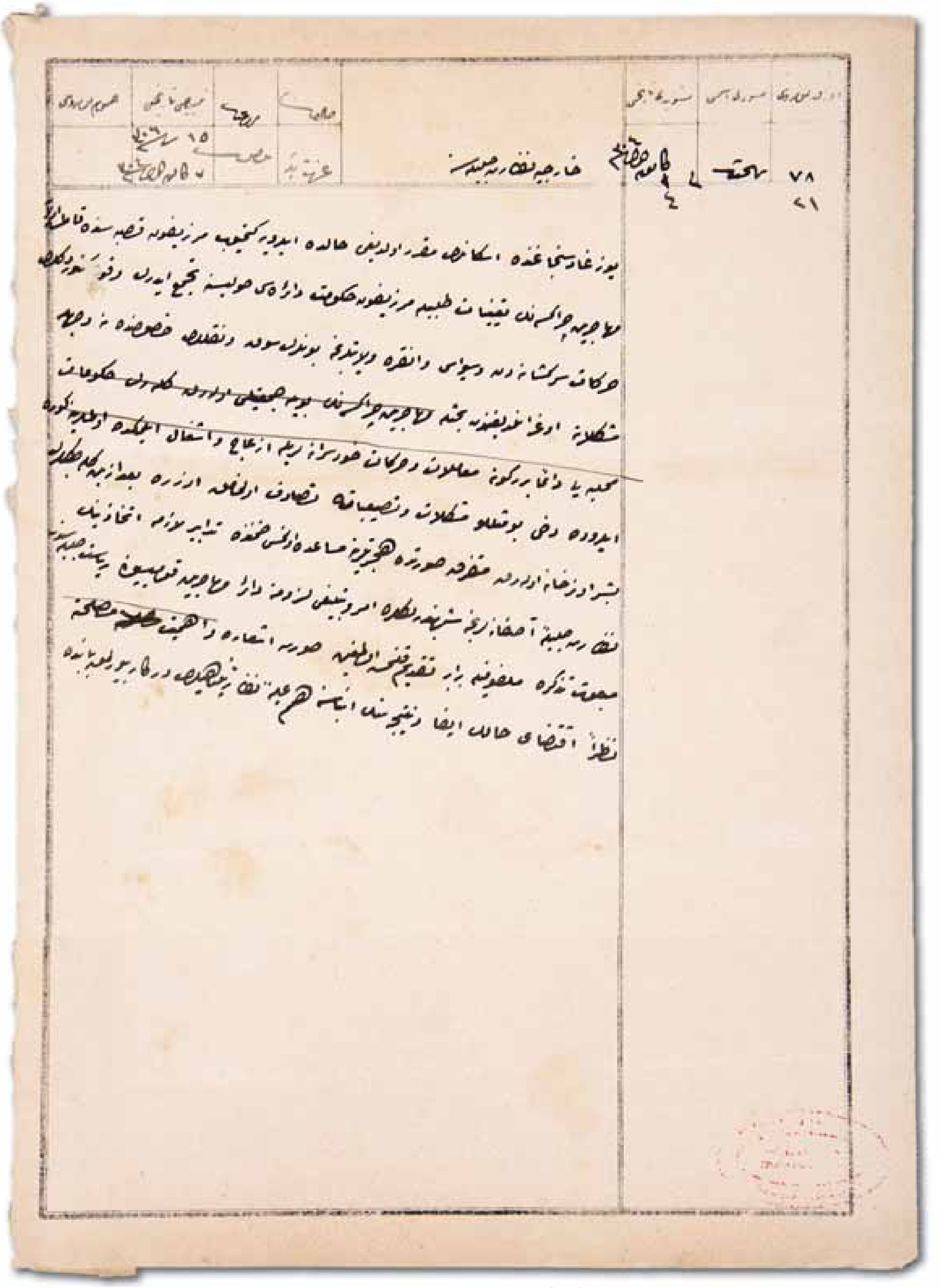

DH. MKT, 1576/61

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:58 Page 326

85

ERZURUM CİHETİNE YERLEŞTİRİLMELERİ EMREDİLEN ÇERKESLERİN SADÂRETÇE ADANA'YA GÖNDERİLDİKLERİ

Çerkes muhâcirlerin, Padişah tarafından Trabzon yoluyla Erzurum, Van ve Hakkâriye gönderilerek yerleştirilmeleri emredilmişken Sadâret makamınca bunların Adana'da iskân edilmek amacıyla Mersin İskelesi'ne yönlendirildikleri

1 Ocak 1889

Umûm Muhâcirîn Komisyonu
Mektubî Kalemi
Aded: 33

Devletlü efendim hazretleri,

Muhâcirîn-i Çerâkise'nin Erzurum ve Van ve Hakkâri vilâyetlerinde li-ecli'l-iskân Trabzon tarîkiyle tesrîbleri irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne iktizâ-yı celîlinden iken bu defa muhâcirîn-i merkûmenin Adana'da iskânları zımnında Mersin İskelesi'ne izâmları Bâb-ı Âlîce bi't-tensib kararlaşdırılmış ve muhâcirîn-i merkûmenin vilâyât-ı mezkûreye sevkleri hakkındaki irâde-i seniyye Çerkeslerin Dersaâdet'e gelerek karaya çıkmalarıyla mûceb-i iştigâl bir takım ahvâl-i nâ-be-câda bulunmaları üzerine men‘-i tasdî‘ât zımnında evvelce karargîr olan tedâbir cümlesinden bulunmuş olmasıyla halbuki şimdi Bâb-ı Âlî'nin kararı mûcebince Mersin tarîkıyla Adana'ya sevk edilecek olsalar mezkûr iskeleye muntazam postalar bulunmayıp bunlar için posta icra eylemek üzere daimî sûretde bir vapur isticârla bekletdirilmesini ve bu da masârıf-ı kesîreyi mûcib olarak hâl-i hâzır Hazine gayr-ı müsâid ve sarfiyât-ı vâkı‘a zâid olacağından bilâhare yine muhâcirîn-i merkûme vapur için tevakkufları hînde karaya çıkarak sudâ‘-ı ser-i âlîyi mûcib harekâta mutasaddî olacakları karîbü'l-ihtimal görülmüş ve Dahiliye müsteşarı saâdetli beyefendi hazretlerinin bu mesele üzerine olan ifade-i şifâhiyeleri arasında bir de İngiltere Tercümanı Sandison tarafından dahi Çerkeslerin ol havâliye gönderilmelerinin esbâbı suâl edilmiş olmasına nazaran bu bâbda İngiltere Sefâreti tarafından cânib-i Bâb-ı Âlî'ye bir tebligât vâki‘ olduğu münfehim olup geçende Bâb-ı Âlî'de bu madde üzerine zât-ı âlî-i Sadr-ı âzamî ile mülâkât olunduğu sırada karar-ı sâbık vechile Çerkeslerin mütemâdiyen vilâyât-ı selâse-i mezkûreye izâmları da cây-ı te’em-

mül olup zîrâ Ermenistan tabir edilen mahall-i mezkûreye Ermenilerin istiklâl ve muhtariyet-i idare arzularına düştükleri ve devletlerce hasbe'l-ahd bu arzunun tervicine imkân görüldüğü bir hengâmda Çerkeslerin huşûnet-i tab'larından Ermenilerin vâki' olacak şikayâtı devletlerce müsmir olmak me'mûl olmasına ve çünkü Bulgaristan'da ve Hıristiyan bulunan Rumeli memâlikinde vaktiyle anâsır-ı İslâmiye'nin tekessürü maksadıyla Çerkesler iskân edilmesinin Rumeli'ye ba'demâ Çerkeslerin ayak bastırılmamasının Berlin Ahidnâmesi'yle taht-ı temine aldırılmasını müntic olduğuna mebnî Çerkeslerin Ermeniler içinde bulunmaları mehâziri istilzâm edeceği istib'âd olunamayacağından böyle mahallerde kuvâ-yı İslâmiye'nin tezyidi tasavvur edildiği halde tabiatları sâkin ve mûnis memleketler ahalisinden intihâb ve irsâli muntazır olan makâsıda kâfil ise de bura vükelâca düşünülecek bir madde-i siyasiye olup komisyonun vazifesinden haric olduğu müzâkerâtı cereyân eylemiş ve binâenaleyh Dahiliye nâzırının riyâseti altında azâsı Hariciye müsteşarıyla Muhâcirîn Komisyonu reis-i sânisinden mürekkeb bir komisyon teşkiliyle bu bâbda müzâkerât-ı lâzıme icra edilmesini sadr-ı müşârünileyh tensib eylemiş ise de henüz öyle bir komisyonun teşekkül etmediğine ve dün akşam ziyâfet-i seniyyede bulunduğu sırada yine bu madde üzerine temhîd-i mukaddemât ile komisyonun sûret-i teşekkülü sadr-ı müşârünileyhden suâl olundukda yalnız Çerkeslerin Erzurum'a gönderilmemesi hakkında Dahiliye Nezâreti'ne emir verdiğini söyleyip komisyon hakkında bir cevab-ı sarîh itâ eylemediğine ve evvelki irâde-i seniyyeyi nâsih diğer bir irâde-i seniyye şeref-müteallik buyurulmadıkca komisyon Bâb-ı Âlî'nin hilâf-ı irâde-i seniyye olarak vereceği emirleri infâz ve icrada ma'zûr olup şâyed yeniden irâde tahsil etmeksizin Bâb-ı Âlî vereceği emirleri icra için komisyonu icbâr edecek olursa ileride vâki' olacak yolsuz muâmelât ve uygunsuz hâlâtdan mütevellid mes'uliyetden komisyon şimdiden tebriye-i zimmet eylediğine mebnî buralarının hâk-pây-i şâhâneye arzıyla bu bâbda her ne sûretle emr u fermân buyurulacak olur ise keyfiyetin savb-ı çâkerîye tebliğ buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

28 Rebîülâhir sene [1]306 / 20 Kanûn-ı evvel sene [1]304 / [1 Ocak 1889]

Umûm Muhâcirîn Komisyonu Reisi
Rıza

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:58 Page 328

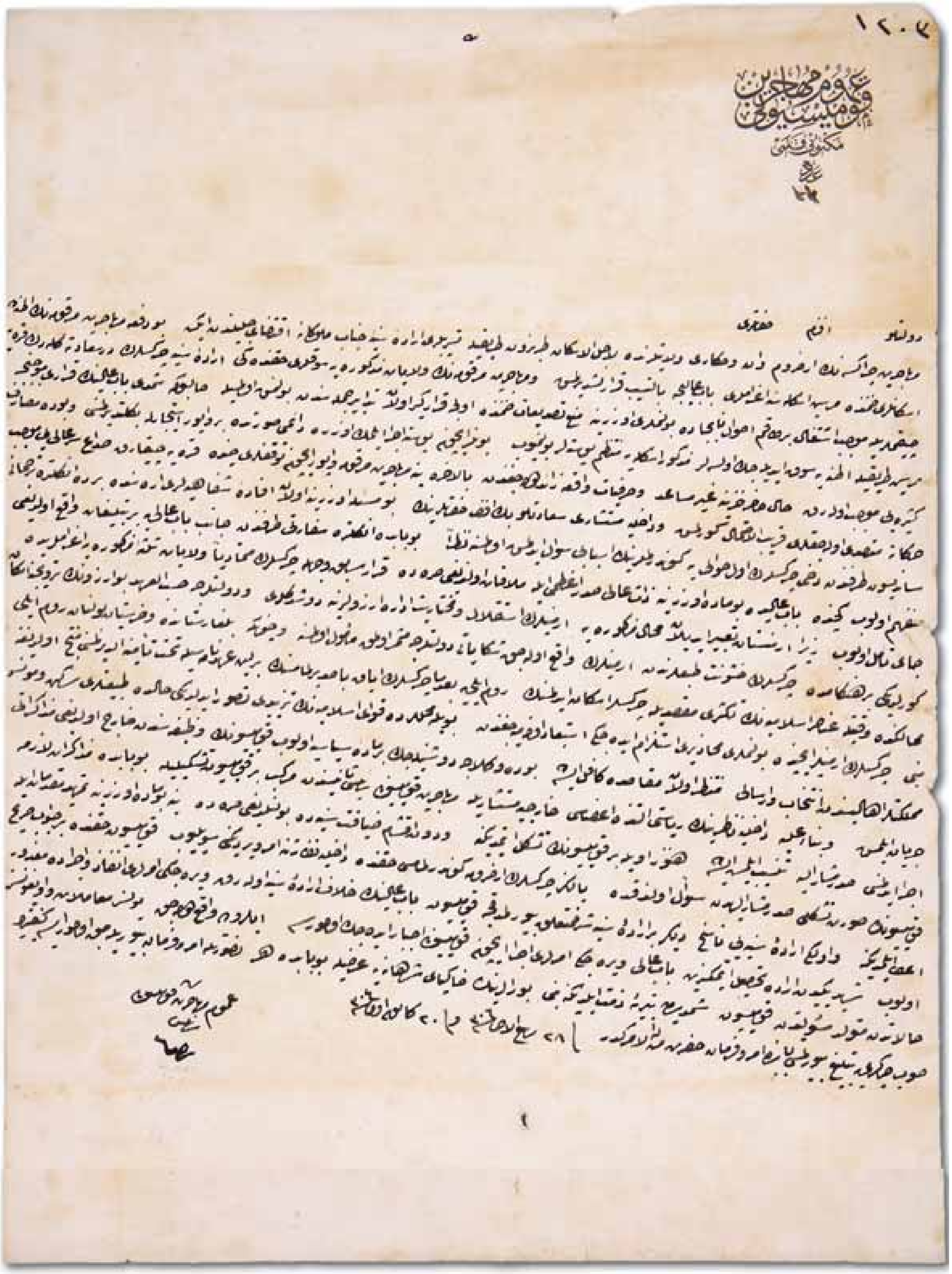

Y. MTV, 36/103

86

GÜRCÜ MUHACİRLERİN İZİNSİZ ORMAN KESTİKLERİ

Geyve ve Sapanca idareleri bünyesindeki Balaban Çiftliği'nde iskân edilmiş olan muhâcirlerden, Alembey köyündeki Gürcü muhâcirlerin orman keserek tarla açtıkları görülüp ikaz edilmelerine rağmen haklarında işlem yapılmadığı

21 Mayıs 1889

Dersaâdet'de Emlâk-ı Hümâyûn İkinci ve Üçüncü Şube Müdürü
Cânib-i Âlîsi'ne

Saâdetli efendim hazretleri,

Balaban Çiftlik-i Hümâyûnu dahilinde iskân etmiş olan muhâcirlerden Alembey karyesinden yedi-sekiz nefer Gürcü muhâciri orman kırıp tarla açmakda oldukları görülüp kendilerine defeâtle tenbih olunmakda ise de asla havale-i sem‘ ve itibar etmedikleri anlaşılıp Geyve Kaymakamlığı'na ve Sapanca Müdürlüğü'ne bu misillü keyfiyetleri bâ-istidâ ma‘lûmât vermiş isem de haklarında bir gûne muâmele görülmediğinden keyfiyet-i hâli taraf-ı âlîlerine iş‘âr ve beyân eylemekliğim iktizâsı bâbında ol bâbda irâde efendimiz hazretlerinindir.

Fî 9 Mayıs sene [1]305 / [21 Mayıs 1889]

Balaban Çiftlik-i Hümâyûn Memûru
Ali Rıza

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:59 Page 330

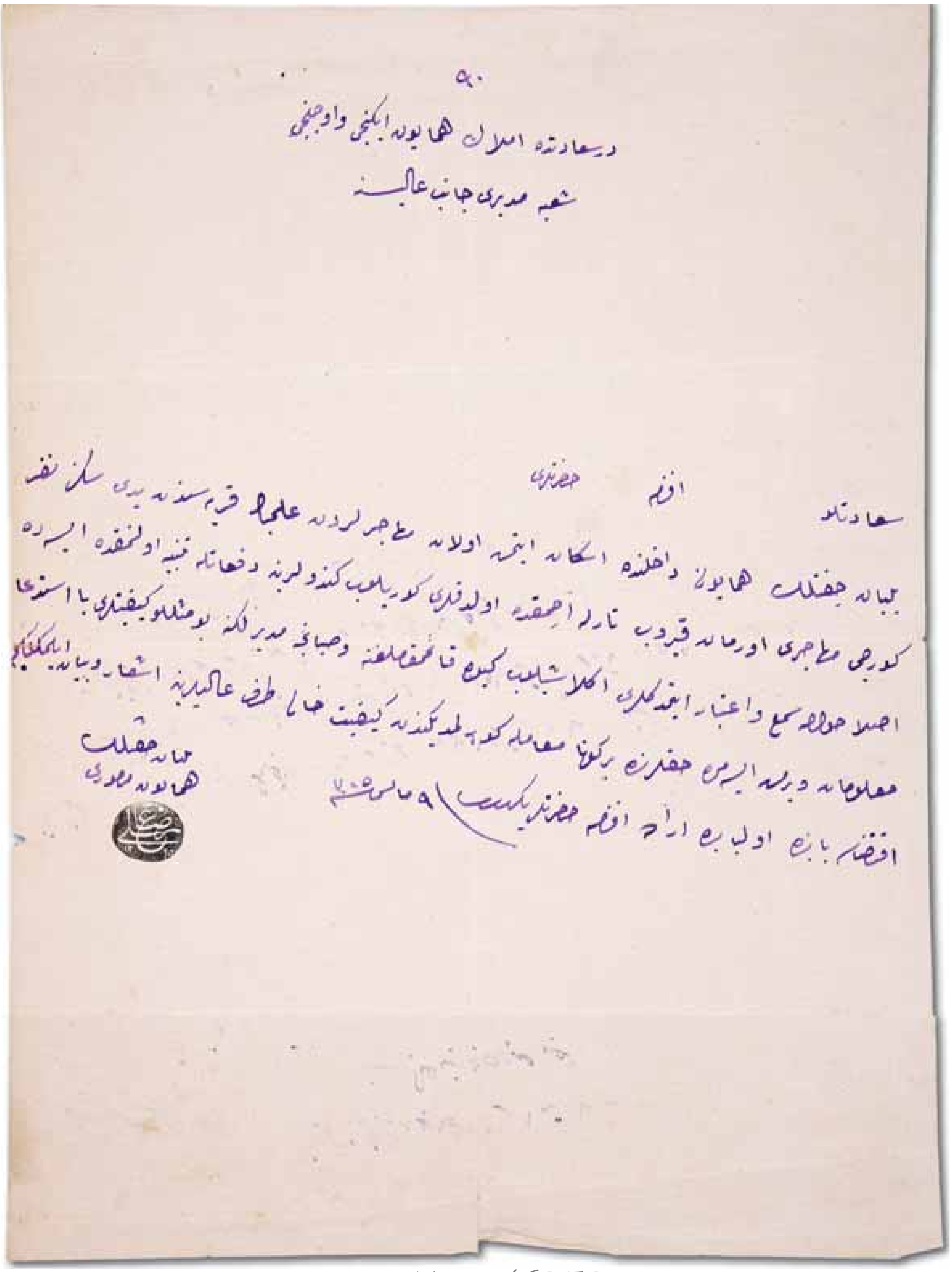
٥٠
درسعادتده املاك همايونه ايكنجى واوجنجى
شعبه مديرى جانب عاليسنه

HH. THR, 468/52

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:59 Page 331

87

MUHACİR İSKÂN OLUNAN YERLERDE GÖREVLİ MÜLKİ VE ASKERİ AMİRLERİN KÜNYE BİLGİLERİNİN TEMİNİ

Hüdavendigar Vilâyeti'nin Çerkes muhâcirleri iskân olunan livâ, kaza ve nahiyelerinde görevli mülkî amirler ile birlik komutanlarına aid isim ve künye bilgilerinin, mahallinden temin edilmesinin zor olacağının bildirildiği

10 Nisan 1890

Hüdavendigar Vilâyeti
Mektubî Kalemi
Aded
7

Yâver-i Ekrem-i Hazret-i Şehriyârî Devletlü Derviş Paşa Hazretleri'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Şeref-vârid olan 6 Mart sene [1]306 tarihli tahrirât-ı aliyye-i müşîr-i efhamilerinde muhâcirîn-i Çerâkise meskûn bulunan livâ ve kazâ ve nahiyelerde Çerkes'den kaymakam ve müdür ve tabur ağası ve bölük ağası gibi memûrlar var mıdır, var ise isimleri nedir ve ne vakit ne sûretle tayin olunmuşlardır bi't-tahkik iş'ârı beyân ve izbâr buyurulması üzerine Muhâcirîn Komisyonu'ndan tahkik-i keyfiyet edildikde Kirmastı Kazâsı'nda zükûr ve inâs olarak iki bin sekiz yüz yirmi ve Mihalıç Kazâsı'nda iki bin üç yüz yetmiş altı ki, cem'an beş bin yüz doksan altı nüfus Bursa Sancağı'nda ve bin iki yüz kırk dört Bilecik Kazâsı'nda sekiz yüz dört nüfus Söğüd Kazâsı'nda bin yüz altmış dokuz nüfus İnegöl Kazâsı'nda olarak cem'an üç bin iki yüz on yedi nüfus Ertuğrul Sancağı'nda ve yüz yetmiş sekiz nüfus Karahisar Kazâsı'nda ve yetmiş yedi nüfus Aziziye Kazâsı'nda olarak cem'an iki yüz elli beş nüfus Karahisar Sancağı'nda ve üç bin iki yüz sekiz nüfus dahi Kütahya Sancağı'nda Eskişehir Kazâsı'nda meskûn bulunduğu anlaşılmış ve Karesi Sancağı dahilinde kâin Bandırma ve Gönen ve Manyas kazâ ve nahiyeleriyle Balıkesri Kasabası'nda dahi bir mikdâr nüfus mevcud ise de mikdârı tahkik edilememiş olmasına ve mahall-i mezkûrede bulunan kaymakam ve müdür ve tabur ağası ve bölük ağası gibi memûrların tercüme-i hâlleri vilâyetce mukayyed olmadığı cihetle Çerkes

olup olmadıkları buraca mechul ve bunların tahkikâtına girişilmiş olsa bu da sûret-i mahremânede bir hayli vakte mütevakkıf bulunmasına binâen buraca tahkikâta ibtidârdan sarf-ı nazar edilmesi mütâlaa edilmiş ve şu hâle göre tahkikât icrası lâzımeden olduğu halde memûrîn-i mûmâileyhden mülkiye memûrlarının Sicill-i Ahvâl Komisyon-ı Umûmisi'nden ve Jandarma memûrlarının da Bâb-ı Vâlâ-yı Seraskerî ve Jandarma Dairesi'nde bulunacak künyelerinden ma'lûmât-ı matlûbenin istihsal etdirilmesi mütevakkıf-ı re'y-i âlî-i dâverileri bulunmuş olmağla ifâ-yı muktezâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Şaban sene [1]307 ve fî 28 Mart sene [1]303 / [10 Nisan 1890]

Hüdavendigar Vilâyeti Vâlisi
Mahmud Celâleddin

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:59 Page 333

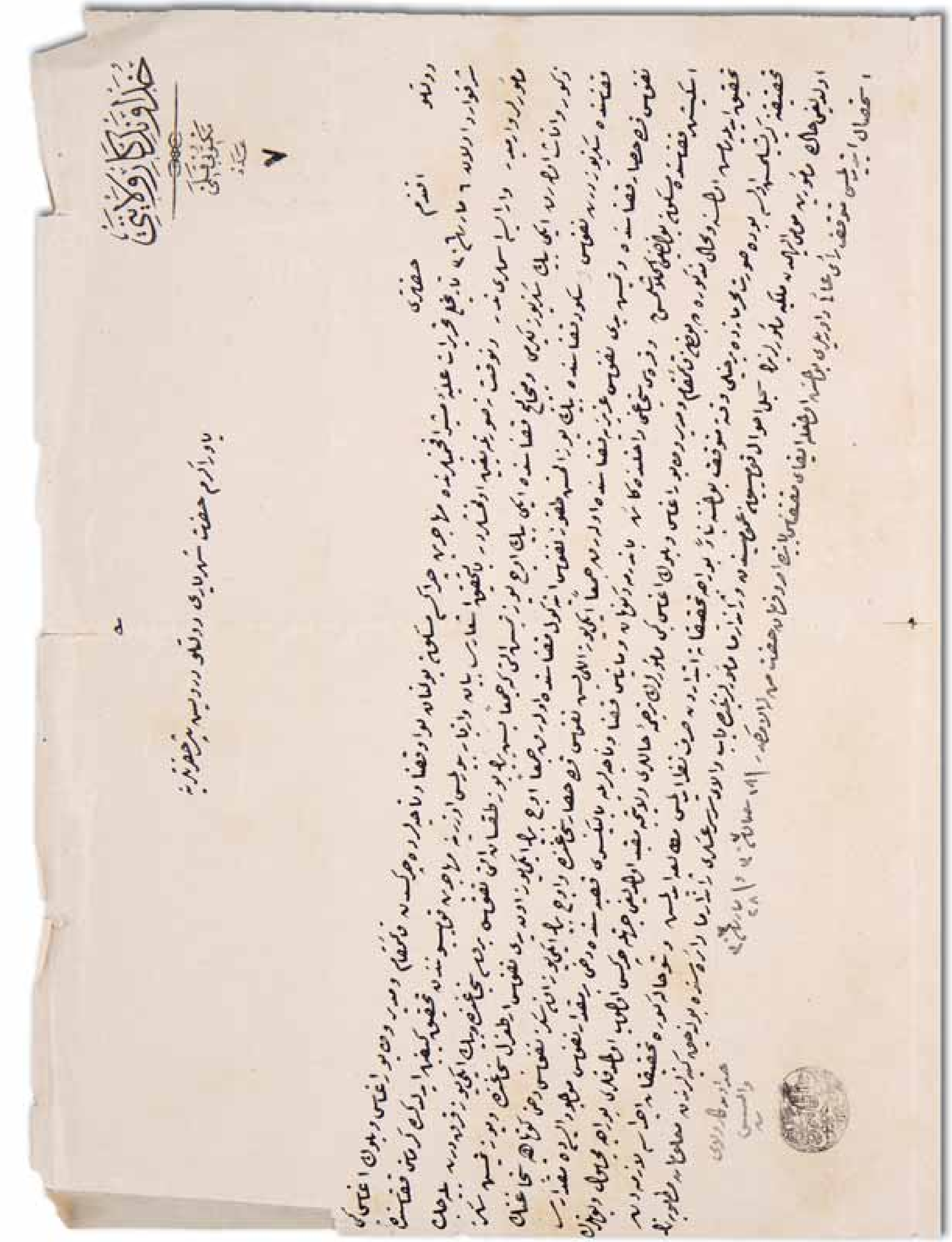

Y. PRK. UM, 16/75

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:59 Page 334

88

ÇERKES MUHACİRLERİNİN KÖLE TÜCCARLARI TARAFINDAN RAHATSIZ EDİLEBİLECEKLERİNDEN İSTANBUL'A UĞRATILMADAN İSKAN YERLERİNE GÖNDERİLMELERİ

Kafkasya'dan göç etmiş ve göç edecek olan Çerkes muhâcirlerin esir ticaretiyle uğraşanlar tarafından câriye ve köle satın almak sebebiyle rahatsız edilebileceklerinden, aktarma yapılmaksızın, İstanbul'a uğratılmadan vapur ücretlerinin Osmanlı Bankası tarafından ödenilmek sûretiyle kararlaştırılan bölgelere gönderilmeleri

22 Ekim 1890

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi

Dokuz bin bu kadar nüfusdan ibaret olduğu halde Kafkasya'dan hicret edecek ve beher kafilesi iki bin dört yüz nüfus olarak Petersburg Sefâret-i Seniyyesi'nin bâ-telgraf Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne vuku‘ bulan iş‘ârına nazaran bugün mahallinden vapura binecek olan muhâcirîn-i Çerâkise'nin Dersaâdet limanına vürûdlarında aktarma sûretiyle yâhûd kumpanyalarla bi'l-mukâvele doğrudan doğruya mahall-i mürettebe-i iskâniyelerine sevki zımnında ihzârı muktezî olan vapur ücûrâtı için elde peşin para bulunmasına ihtiyac-ı âcil görülmesiyle iktizâ edecek mebâliğin Bank-ı Osmanî marifetiyle komisyona temin-i itâsı vesâilinin sürat-i istihsali lüzûmuna ve muhâcirîn masârıfı nâmıyla dahil-i müvâzene bulunan mebâliğden komisyonun üç milyon üç yüz altmış bin küsûr guruş matlûbu olduğu cihetle bu husûs için verilecek paranın büdce haricine çıkmayacağı ve bu madde için zât-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleriyle görüşüldüğü ifadesine dair Muhâcirîn Komisyonu Reisi Rıza Paşa hazretlerinin arîzası manzûr-ı âlî oldu.

Muhâcirîn-i merkûmenin Dersaâdet'e vürûdlarında vapurdan çıkarılarak mahall-i mürettebeye izâmları zımnında ayrıca vapur tedâriki için kendileri bir müddet burada alıkonulacak olursa esir ticaretiyle me'lûf olan bazı kimseler câriye ve köle almağa kalkışarak biçareleri ızrâr ile beraber bazı uygunsuz ahvâl tekevvününe dahi bâdî olacakları gibi bunların yersiz yurdsuz günlerce burada

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 19:59 Page 335

kalmaları sefâletlerini müeddî olacağına nazaran burada karaya çıkarılmayarak hemen mahall-i mürettebeye gönderilmeleri muktezî ve vürûdlarında vapurların buraca vaktiyle para tedârik olunamamasından dolayı az çok bek-ledilmesi dahi mehâziri dâî bulunduğundan mebâliğ-i lâzımenin âcilen tehyi'e-siyle vapurların vürûdunda bilâ-tevkif doğruca mahall-i mürettebeye izâmları esbâb ve vesâilinin seri'an istikmâliyle atebe-i ulyâya dahi arz-ı ma'lûmât olun-ması mukteza-yı irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîden olmağın ol-bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Rebîülevvel sene [1]308 / fî 10 Teşrin-i evvel sene [1]306 / [22 Ekim 1890]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:00 Page 336

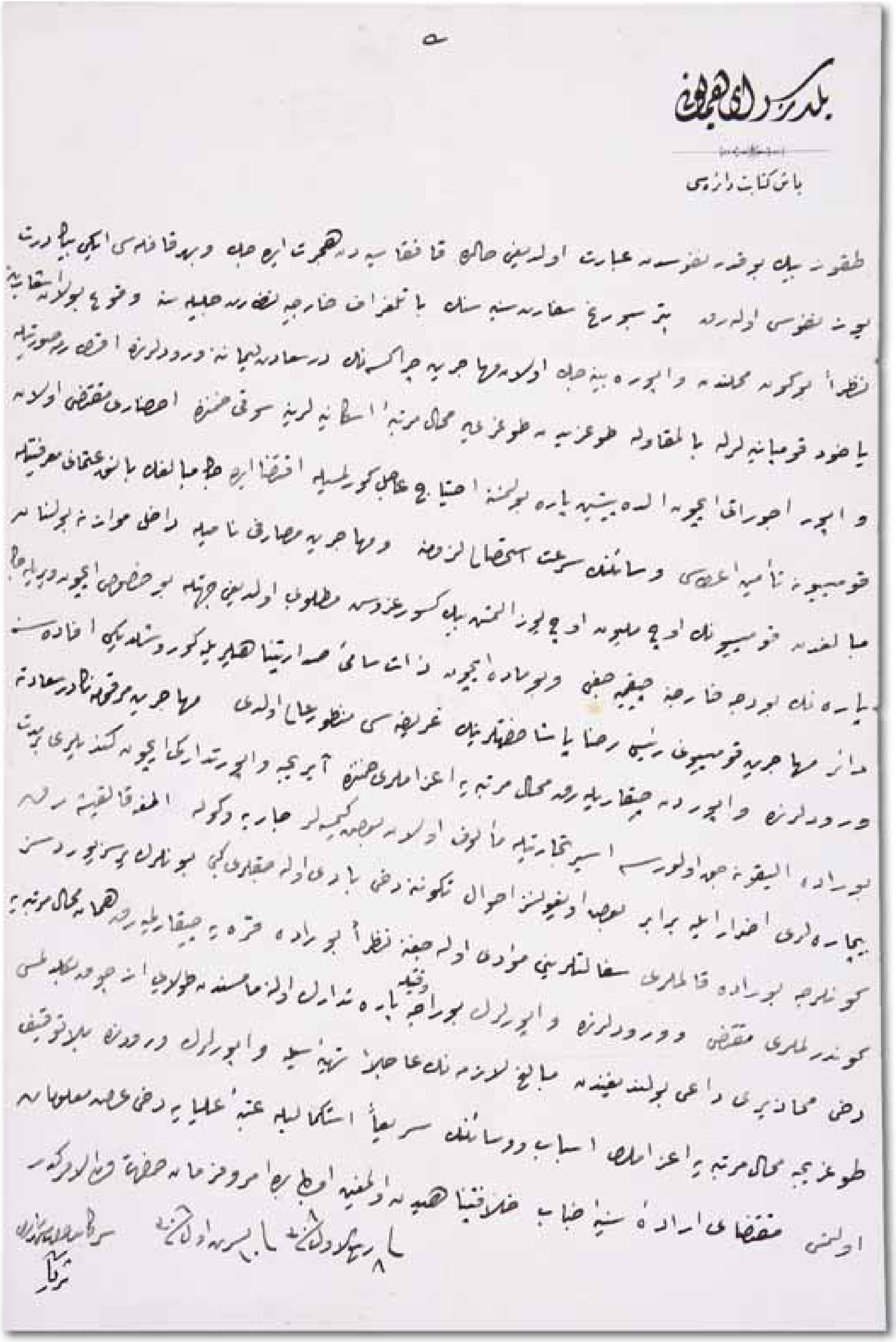

İ. DH, 1198/93776

Sultan II. Abdülhamid (1842-1918)

89

ÇEÇEN MUHACİRLERİN KAYNAK SUYUNDAKİ KÜKÜRT KOKUSUNDAN HASTA OLMALARI SEBEBİYLE NAKLEDİLMELERİ

Zor Sancağı Re'sülayn kazâsına yerleştirilen Çeçen muhâcirlerin Salur kaynak suyundaki kükürt kokusundan hastalığa tutulmaları sebebiyle civardaki El'izze adlı bölgeye taşınmalarının zorunlu görüldüğü

5 Kasım 1890

Zor Sancağı Mutasarrıflığı'na

İskân olundukları Re'sülayn Kazâsı'nın vehâmet-i âb u havası sebebiyle şimdiye değin bir hayli telefât ve zâyiâta uğradıklarından diğer havası mutedil bir mahallin irâesi hakkında muhâcirîn-i Çerâkise'den buna ve rüfekâsı taraflarından gönderilen arzuhal üzerine sebkeden istilâma cevaben taraf-ı vâlâlarından vârid olan tahrirâtda muhâcirîn-i merkûme iki bin hâne kadar Çeçen'den ibaret olarak iskân edilmiş oldukları halde Re'sülayn'ın Salur menba'ından zuhûr eden kükürd kokularının tesirâtıyla iki yüz hâneye tenezzül etmiş ve mevcudların dahi her biri birer illete mübtelâ olmuş oldukları ve ol civarda vâki' olup arzu etdikleri El'izze nâm mahall ise muhâcirîn iskânına salih olduğu bildirildiği Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'nden bâ-tezkire izbâr olup vâkıâ muhâcirîn-i merkûmenin mücerred mevki'in fenalığı cihetiyle bu kadar telefâta uğramaları şâyân-ı teessüf olmağla beraber bu hâl ile orada bırakılmaları dahi kat'a câiz olamayacağı cihetle bunların hemen sâlifü'l-beyân El'izze nâm mahalle nakilleri tensib kılınmağla ol vechile icab-ı hâlin ifâsı ve neticesinin inbâsına himmet buyurulması bâbında.

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Müfâd-ı iş'âr-ı âlî-i dâverilerî ma'lûm-ı âcizî olarak muhâcirîn-i merkûmenin beyân olunan El'izze nâm mahalle nakilleri için Zor Mutasarrıflığı'na tahrirât tastîr ve tesyîr etdirilmiş olmağla komisyona aid muâmelenin dahi ifâsına himem-i aliyye-i âsafâneleri derkâr buyurulmak bâbında.

Fî 22 Ra. sene [1]308 ve fî 24 Teşrin-i evvel sene [1]306 / [5 Kasım 1890]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:01 Page 339

DH. MKT, 1778/59

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:01 Page 340

90

KAFKAS MUHACİRLERİNİ GETİREN RUSYA VAPURUNUN KARANTİNA BEKLEMEMEK VE MERSİN'E GİTMEK İSTEMEMESİNDEN DOLAYI TEMİN EDİLECEK BAŞKA BİR VAPUR GÖTÜRÜLMELERİ

Kafkasya muhâcirlerini İstanbul'da Kavak semtine getiren Rusya vapurunun, karantina beklememek ve Mersin'e gitmek istememesinden dolayı İdare-i Mahsûsa vapuru ile yola devam etmek gerekeceğinden Padişahın emri gereği yolcu aktarma işinin Adalar mevki'inde yapılmasından kesinlikle vazgeçilerek bir gece konaklama mecburiyetinde kalınsa bile Çanakkale'de Bahriye Nezâreti'nden temin edilecek vapur ile yolculuğun sürdürülmesi

3 Aralık 1890

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi

Bugün Kafkasya muhâcirlerinden iki bin bu kadar nüfusu hâmilen Kavak'a vürûd etmiş olan Rusya vapurunun Mersin'de karantina beklemek mecburiyetinden nâşi bunları oraya kadar götüremeyeceği acentesi tarafından beyân olunması üzerine mezkûr vapurdaki muhâcirînin Adalar önünde İdâre-i Mahsûsa vapurlarından birine nakliyle bu vapurla Mersin'e izâmları kararlaşdırılmış olduğu mesmû'-ı âlî buyrulmuş olup muhâcirîn-i merkûmenin Adalar önünde sandallarla vapurdan vapura nakli kaza vuku'una sebeb olabileceği cihetiyle asla câiz olmadığından bu sûretden sarf-ı nazarla zikr olunan Rusya vapurunun muhâcirîn-i merkûmeyi Çanakkale'ye götürmesi ve oraya İdâre-i Mahsûsa vapurlarından bir münasibi irsâl olunarak muhâcirînin bu vapurla Mersin'e gönderilmesi daha münasib olup şâyed muhâcirler aktarma için Kal'a-yı Sultaniye'de bir gece kalmağa mecbur olurlarsa hükûmet-i mahalliye tarafından kendilerine ekmek ve sâire tedârik ve itâ ve esbâb-ı beytûtetlerinin istihsal kılınması tabiî olduğundan muhâcirîn-i merkûmenin Adalar önünde aktarma edilmekden kat'iyyen sarf-ı nazarla ber-minvâl-i muharrer Kal'a-yı Sultaniye'ye izâmları muktezâ-yı irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîden bulunmuş ve vapur için Bahriye Nezâret-i Celîlesi'ne tebligât ifâ edilmiş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Rebîülâhir sene [1]308 ve fî 21 Teşrin-i sâni sene [1]306 / [3 Aralık 1890]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:01 Page 341

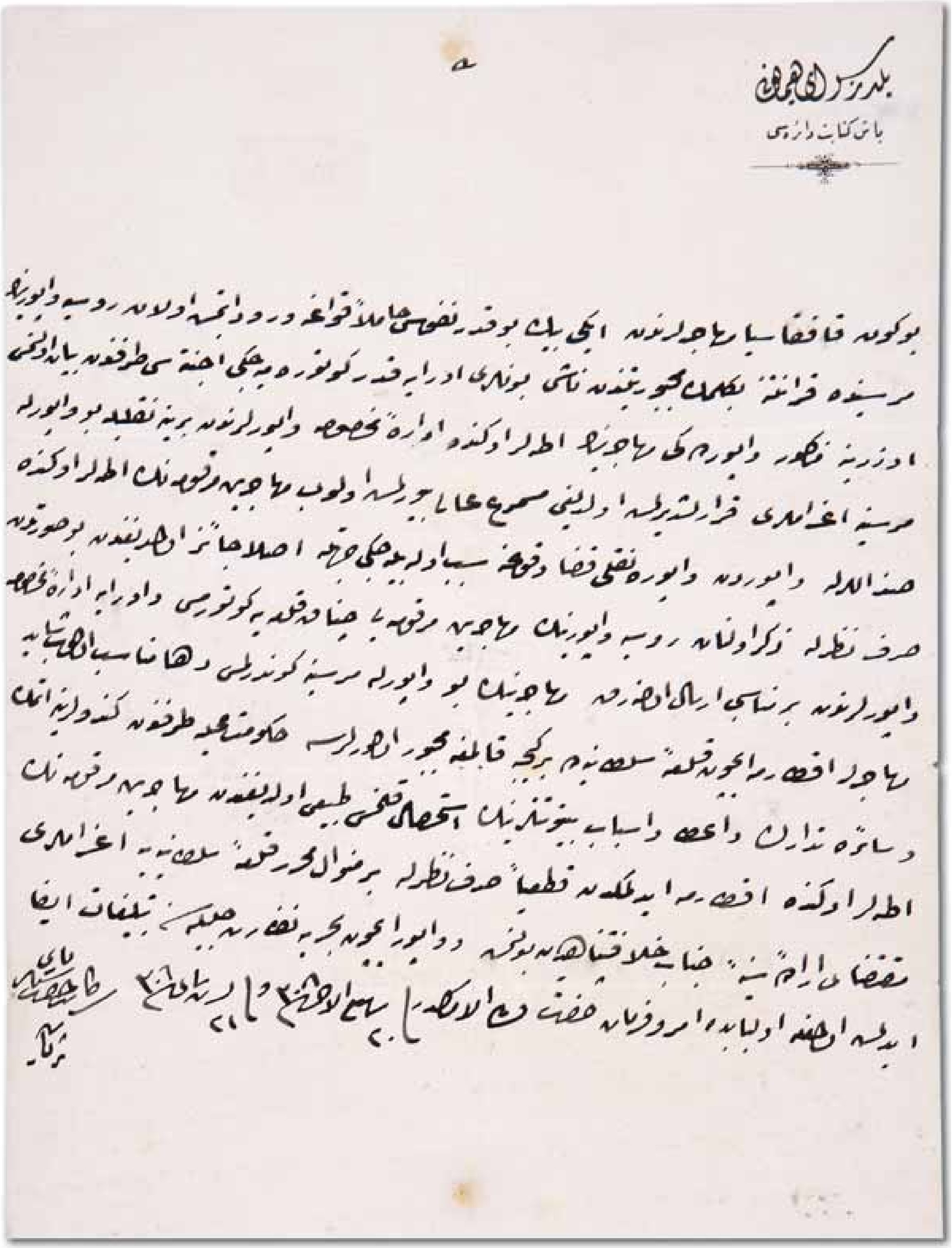
یلدز سرای همایونی
باش کتابت دائرهسی

İ. DH, 1205/94350

91

BİR ÇOK VİLAYETTE MUHACİR YERLEŞİMİNDE AKSAKLIKLAR OLDUĞU

Birçok vilâyette iskân için belirlenmeyen yerlere muhâcir yerleştirildiği, yerel idarecilerden yüz bulan muhâcirlerin şunun bunun arazisine tecavüz ettikleri veya diğer bölgelerdeki hemşehrilerini yanlarına davet ederek gelişigüzel iskân teşebbüsünde bulundukları haberleri üzerine; muhâcirlerin vilâyet merkezine uğramaksızın sapa yollardan ilçelere sokulup kendiliklerinden iskâna yeltenmeleri ve resmi belgelerini bir kaç ay sonra valiliğe getirmelerinden doğan düzensizliğin giderilmesi

28 Aralık 1892

Muhâcirîn Komisyonu Riyâset-i Celîlesi'ne

Ekser vilâyetlerce muhâcirîn iskân olunan mahallerin ilişkili olup olmadığı tahkik olunmaksızın emr-i iskâna ibtidâr edilmekde ve bir takım muhâcirînin hükûmetden gördükleri müsâmaha üzerine şunun bunun arazisine tecavüz ve hod be hod iskân ile diğer mahalden hemşehrilerini dahi celb etmekde olduğundan ba'd-ezîn muhâcirînin hod be hod bir mahalde iskân teşebbüsünde bulundukları hükûmetce haber alınınca bunların iskânları takarrür ve daha bir takım nüfusun iltihakıyla mikdârları tekessür etmeksizin oradan kaldırılmaları ve müteferriâtı hakkında ta'mîmen icra kılınan tebligâta cevaben Hüdavendigar Vilâyeti'nden alınıp melfûfuyla ma'an irsâl kılınan tahrirâtda ekser muhâcirînin merkez-i vilâyete uğramaksızın ve hükûmetce ma'lûmât olmaksızın sapa yollardan dahil-i vilâyete gelerek mülhakâtın bazı münasebetsiz mahallerine sokulup hod be hod iskâna kıyâm ile tahrirât-ı resmiyelerini birkaç ay sonra vilâyete itâ etmekde olduklarından ve şu hâlin derkâr olan mehâzir ve mazarratından bahsile muhâcirîn sevkiyâtının taht-ı intizam ve mazbûtiyete alınması esbâbının istikmâli hakkında gönderilen 23 Temmuz sene [1]306 ve 12 Kanûn-ı evvel sene minh tarihli muharrerât mündericâtı tekrar ve bu kere icra kılınan tebligât üzerine Karesi Mutasarrıflığı'ndan gönderilip sûreti melfûf bulunan tahrirâtda dahi beyân olunduğu üzere muhâcirînin ma'lûmatsız gelememeleri için tedabir-i muktezîyenin Dersaâdetce ittihâz ve icrası takdirde yolsuzluk ve müşkilât hudûsuna mahal kalmayacağından ona göre icra-yı icabı lüzûmu iş'âr kılınmış ve zikr olunan muharrerâtın 5 Kânûn-ı Sâni sene [1]306 ve 19 Mart sene [1]307 tarihlerinde savb-ı âlî-i dâverilerine tesyâr olunduğu kayda mürâcaatla anlaşılmış olmağla şu hâle nazaran icra-yı icabına himem-i aliyye-i dâverileri masrûf buyurulmak bâbında.

Fî 8 C. sene [1]310 ve fî 16 Kanûn-ı evvel sene [1]308 / [28 Aralık 1892]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:01 Page 343

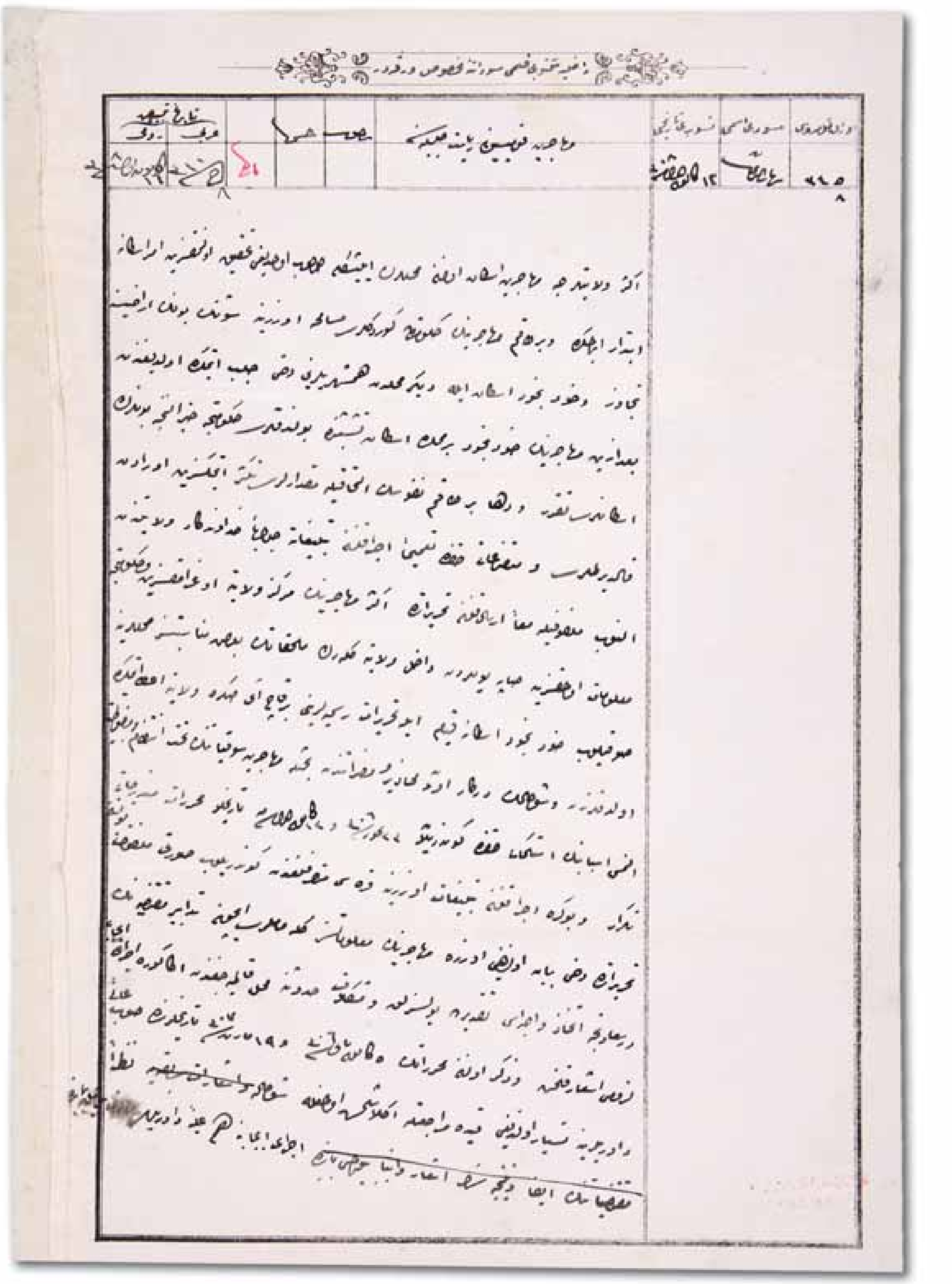

DH. MKT, 2036/90

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:01 Page 344

92

AHISKA MUHACİRLERİNİN YERLİ HALKIN ARAZİLERİNE MUSALLAT OLDUĞU

İnegöl Kazâsı'nda bulunan Erikli bölgesinde iskân edilen Kafkasya'nın Ahıska bölgesi muhâcirlerinin kendilerine verilen arazi ile yetinmeyerek yerli halkın arazilerine tecavüz ettikleri

18 Mayıs 1893

Hazine-i Hâssa Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Atûfetli efendim hazretleri,

Çâkerleri Ahıska muhâcirlerinden ve kırk beş hâneden ibaret olup bundan akdem hicretimiz sıra[sın]da bâ-irâde-i seniyye Bursa Vilâyeti dahilinde İnegöl Kazâsı'nda Erikli nâm mahal terk ve ihsân buyurulmuş halbuki mezkûr kırk beş hânenin yirmi altısı ayrı olarak ve on dokuz hâne âcizleri için terk ve ihsân buyurulmuş iken mezkûr yirmi altı hânenin sahibleri kendi hisse-i arazilerine kanaat etmeyip hânelerimizin pîşgâhında bulunan birer dönümden ibaret arazilerimize tecavüz eylediklerinde her ne kadar men'ine çalışmış isek de sizin burada yeriniz yokdur diye cevab edilmiş ve binâenaleyh vukû bulan davâmız üzerine memûr-ı mahsûs gönderilmiş ise de fasl u tesviye olunamayıp hâlâ kulları me'yûs ve mükedder kalmış ve komisyon-ı mahsûsuna mürâcaat olunup ağlaşıldıkda siz gidiniz biz işinize bakarız diyerek cevab edilmiş ise de halbuki ziraat vakti tecavüz etmekle kullarına gadr-ı küllî olacağından lütfen kullarını gadrden vikâyeten mezkûr arazilerimize tesâhub olmak üzere şedîden ve âcilen bir kıt'a emirnâme-i sâmîlerinin şeref-tastîr buyurulması niyâzımız bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Nisan sene [1]309

Ahıska muhâcirlerinden on dokuz hâne tarafından gelen **Abbas**	Bu dahi **İbrahim**	Bu dahi **es-Seyyid Ahmed**

*

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:01 Page 345

İnegöl Kazâsı Kaymakamlığı'na

Erikli'de iki mahalle iskân eden Ahıska muhâcirlerinden on dokuz hânesinin iskân teşebbüsünde bulunduğu mahalde hâne inşâsı orada cereyân eden suyun telvîsi ile alt tarafdaki muhâcirlere mazarrat vereceğini bildirdiğinden hakikat-i hâlin seri'an iş'ârı.

6 Mayıs sene [1]309 / 2 Za. sene [1]310 / [18 Mayıs 1893]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:02 Page 346

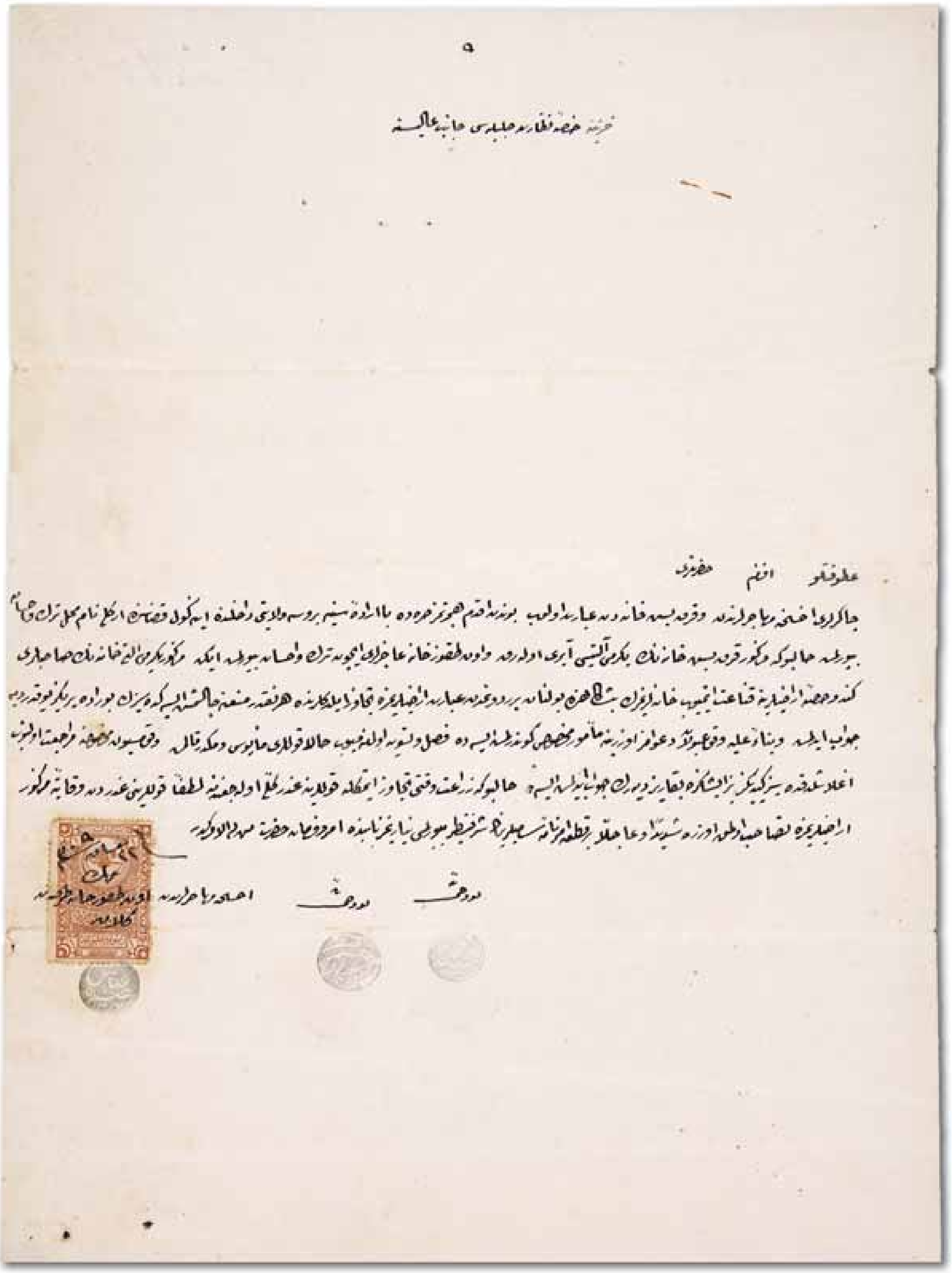

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:02 Page 347

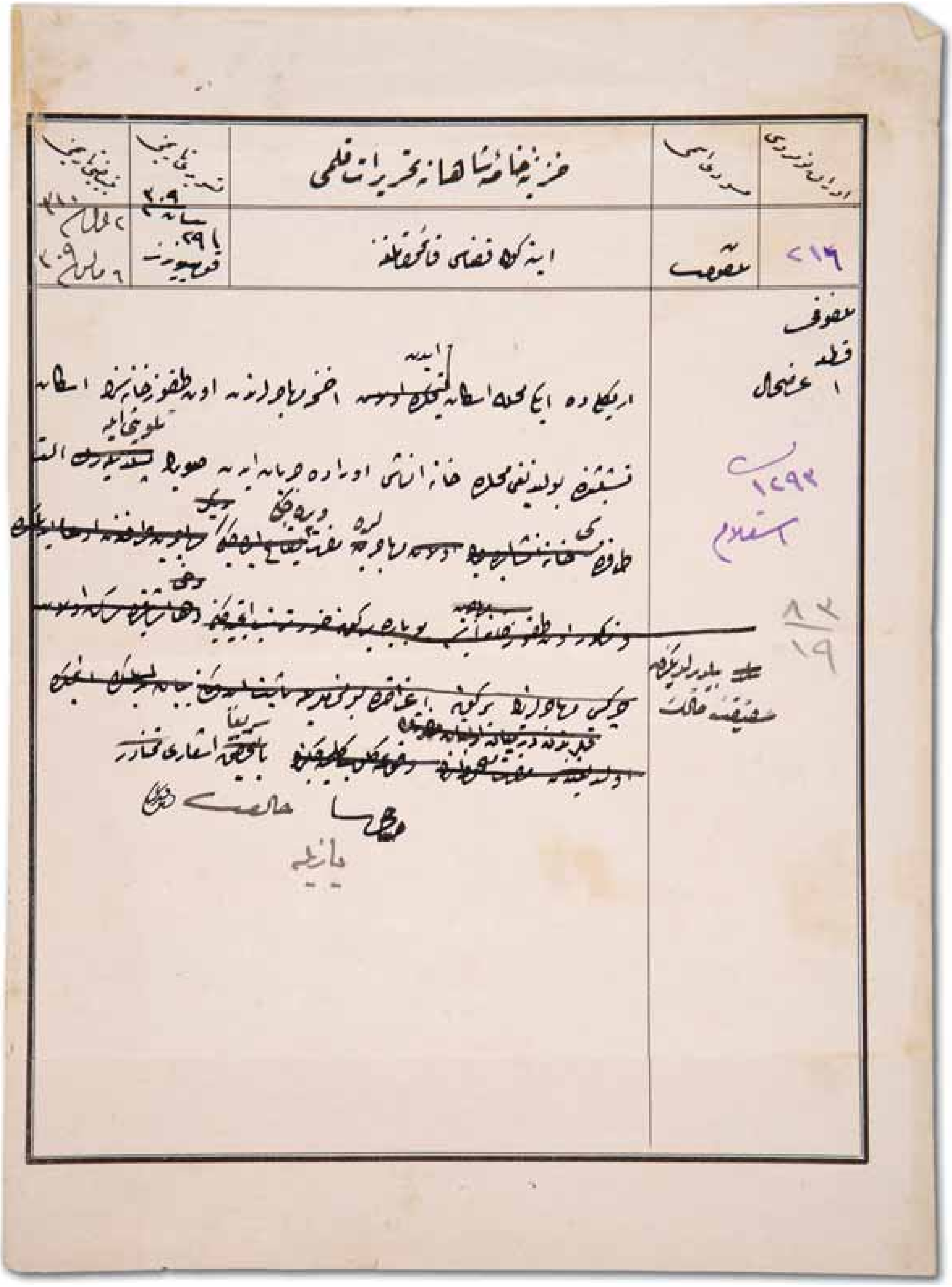

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:03 Page 348

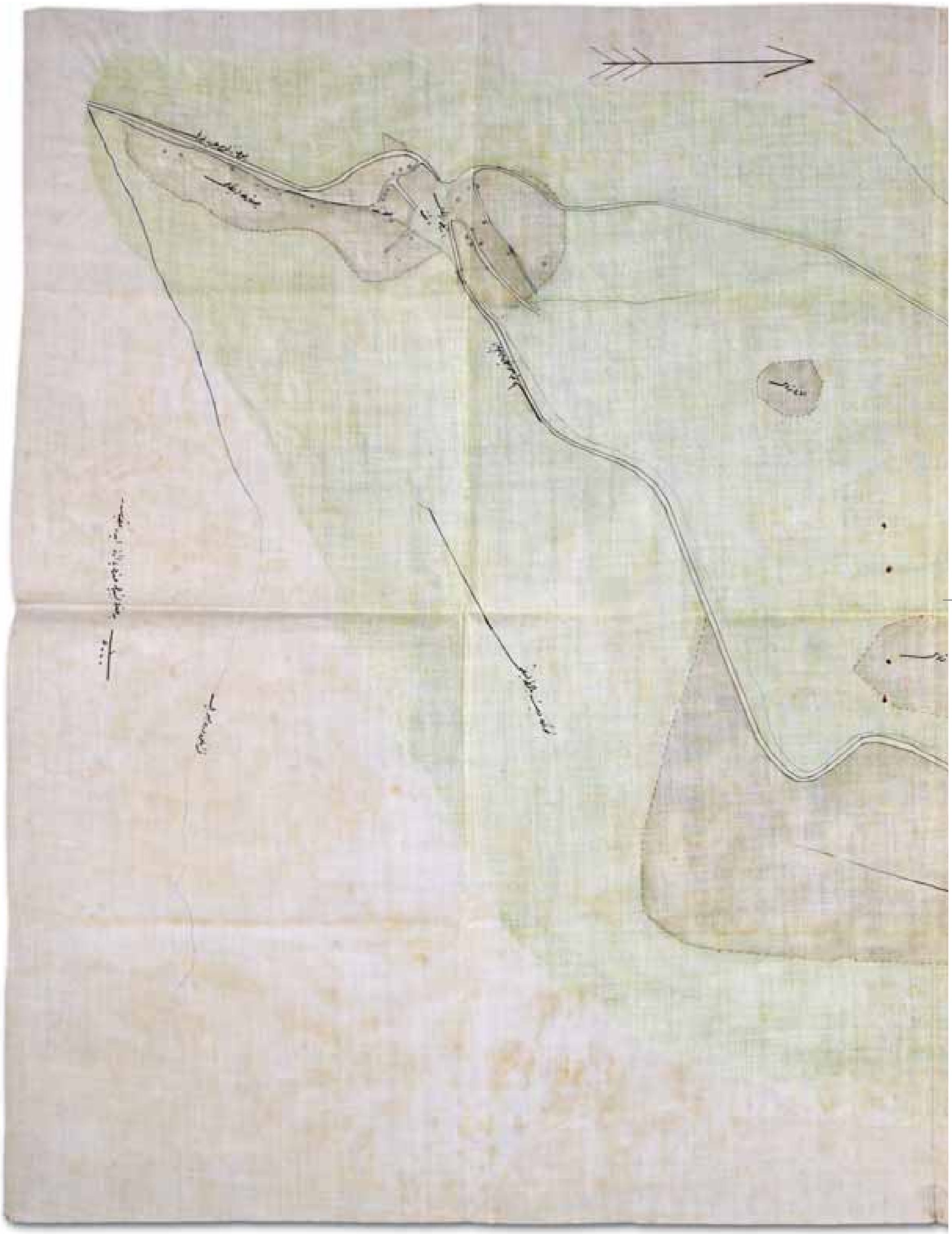

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:03 Page 349

HH. THR, 468/84

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:03 Page 350

93

BURSA'DA MİHALİÇ'TE İSKÂN EDİLMİŞ OLAN ÇERKES MUHACİRLERİN YERLERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Bursa'da Mihaliç Çiftlikât-ı Hümâyûn arazisine iskân edilmiş olan Çerkes muhâcirlerinin evlerini su bastığından yerlerinin değiştirilebilmesi için Hazine-i Hâssa Nezâreti tarafından öncelikle haklarında ayrıntılı bilgi istendiğine dair

6 Ağustos 1893

Hazine-i Hâssa-i Şâhâne
Tahrirât Kalemi
42

Mihaliç Çiftlikât-ı Hümâyûn İdaresi'ne

Mihaliç Çiftlikât-ı Hümâyûnu arazisinden bir tarlaya iskân edilmiş olan on dokuz hâne Çerkes muhâcirlerinin hâneleri zemini alçak bulunmasından nâşi su basarak hasara uğramakda olduklarından muhâcirîn-i merkûmenin Köni karyesinin üst tarafında bulunan çiftlikât-ı hümâyûn tarlalarından birine nakilleri Hüdavendigar Vilâyet-i Celîlesi'nden iş'âr olunmakda idüğinden bahisle çiftlikât-ı hümâyûnun Köni tarlalarında ücretle ziraat etmekde bulunan mezkûr muhâcirînin Kavaklı nâm tarlanın bir köşesine iskânlarında mahzûr olmadığı beyânıyla icra-yı icabı vârid olan 15 Mart sene [1]309 tarihli ve on dört numaralı şukkada görünmüş ise de bu bâbda vilâyetden ihtar vukû bulmasına nazaran muhâcirîn-i merkûmenin vaktiyle ne tarafdan iskân edildiği ve el-yevm ikâmet etmekde oldukları mahallin emlâk-ı hümâyûndan olup olmadığı hakkında tereddüd edilmiş olduğundan ba'dehû icabına bakılmak üzere evvelemirde mezkûr Çerkes muhâcirlerinin tarih ve sûret ve mahall-i iskânları hakkında seri'an izahât-ı lâzımenin itâsı siyâkında cevabnâme terkîm kılındı.

23 Muharrem sene [1]311 / 25 Temmuz sene [1]309 / [6 Ağustos 1893]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:04 Page 351

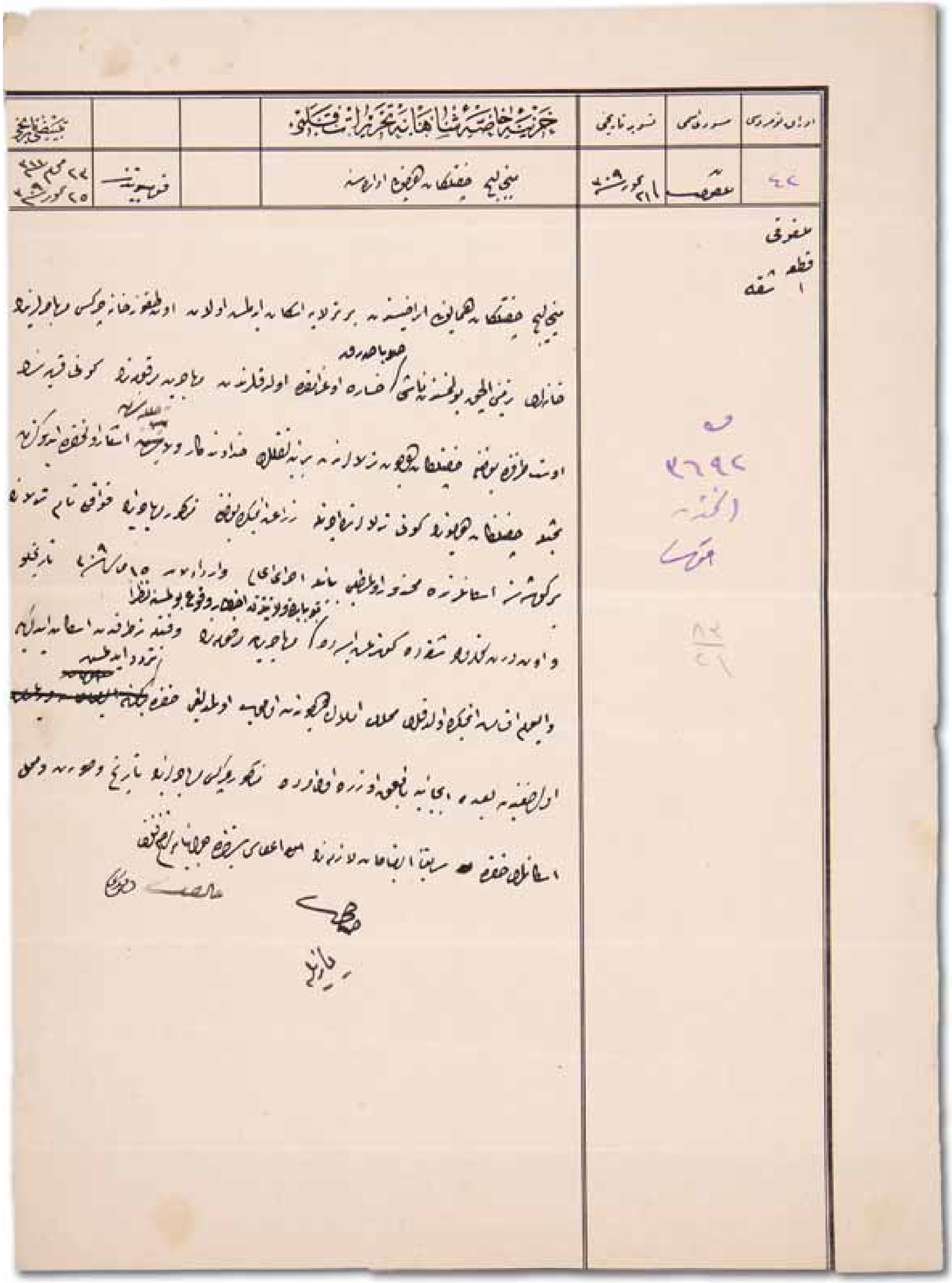

HH. THR, 469/56

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:04 Page 352

94

TEKE SANCAĞI'NDA ÇERKESLERİ BOZGUNCULUĞA SEVKEDEN GRUP VE KİŞİLERİN YERLERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Teke Sancağı'nda iskân edilen Çerkes muhâcirleri arasında güvenliği bozmakta önde giden ileri gelenleri ile Çerkesleri bozgunculuğa sevkeden yerli ahaliden bir kişinin başka yere gönderilmeleri

22 Ağustos 1893

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
957

Teke Sancağı dahilinde iskân edilen yüz kırk hâne Çerkes muhâcirleri bir an ihlâl-i âsâyişden hâlî olmayıp ahîren dahi iki kişinin maktûl ve birkaç kişinin mecrûh olmasını müeddî bir münâzaaya cür'et etdiklerinden bahisle bunlardan rüesâ takımını teşkil eden on iki hâne halkının Haleb Vilâyeti'nde bir mahalde iskân ve Teke eşrâfından olup Çerkesleri fesâda teşvikden hâlî kalmayan Cemal Bey'in muhâcir bulunmayan bir mahalde muvakkaten ikâmet etdirilmesi muktezî olduğu beyânıyla icra-yı icabının müs'taceliyet ve ehemmiyet-i maslahata mebnî telgrafla tebliği Konya Vilâyeti Meclis-i İdaresi tarafından bâ-mazbata arz ve iş'âr olunmuş olup Konya gibi mühim bir mahalde bu misüllü uygunsuzluk vuku'u kat'an câiz olmadığından icab-ı hâl te'emmül olunarak ona göre ifâ-yı tebligât olunması mukteza-yı irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhîden olmağla, ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 9 Safer sene [1]311 ve fî 9 Ağustos sene [1]310 / [22 Ağustos 1893]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:04 Page 353

İ. HUS, 15/1311. S/124

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:04 Page 354

95

KUNAYTIRA'DAKİ KÖYLERDE ÇERKES MUHACİRLER İLE DÜRZÎLER ARASINDA KAVGA ÇIKTIĞI

Suriye Vilâyeti'nin Havran Sancağı'na bağlı Kunaytıra'daki Mansûre ve diğer köylerde Çerkeslere Dürzîlerin saldırıları üzerine çıkan kavgada on dört ev yakılarak her iki taraftan yetmiş kişinin öldürüldüğünün bildirildiği

7 Haziran 1894

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
4303

Havran Sancağı mülhakâtından Kunaytıra'da muhâcirîn-i Çerâkise ile Dürzîler beyninde zuhûr eden münâzaaya ve ol bâbda ittihâz olunan tedâbire dair Suriye Vilâyeti'nin telgrafnâmeleri evvelce bâ-tezâkir-i husûsiye arz-ı südde-i seniyye kılınmışdı.

Cânib-i vilâyetden bu kere gelen telgrafnâmede işbu münâzaada Dürzîlerin zükûr ve inâs elli altı nüfusu bıçak ile katl ve bir kişiyi cerh edip on dört bâb hâne ihrâk eyledikleri ve kendilerinden de yirmi maktûl olduğu mahallinden alınan ma'lûmâta atfen beyân olunmağla mezkûr telgrafnâme dahi arz ve takdim olundu efendim.

Fî 3 Zilhicce sene [1]311 ve 26 Mayıs sene [1]310 / [7 Haziran 1894]

Sadrâzam ve Yâver-i Ekrem
Cevad

*

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi

Suriye Vilâyeti'nden vârid olan şifreli telgrafnâmedir

Kunaytıra'da sâkin Dürzî arasında tahaddüs etdiği evvelce arz olunan münâzaaya dair jandar[ma] kumandanından şimdi alınan telgrafnâmede Dürzîlerin üç bini mütecâviz oldukları halde Mansûre karyesine vuku'bulan hücûmlarında Mansûre ile diğer Çerkes köylerinden dört kız bir kadın ve büyük küçük elli bir zükûr ki cem'an elli altı nefer katl ve bir [.. ..]i cerh eyledikleri gibi maktûllerin ekserisini bıçakla boğazladıkları ve on dört bâb hâne ve ahur ihrâk eyledikleri ve kendilerinden yirmi neferin maktûl olduğu beyân olunmağla arz olunur, fermân.

Fî 25 Mayıs sene [1]310

Vali
Rauf

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:05 Page 356

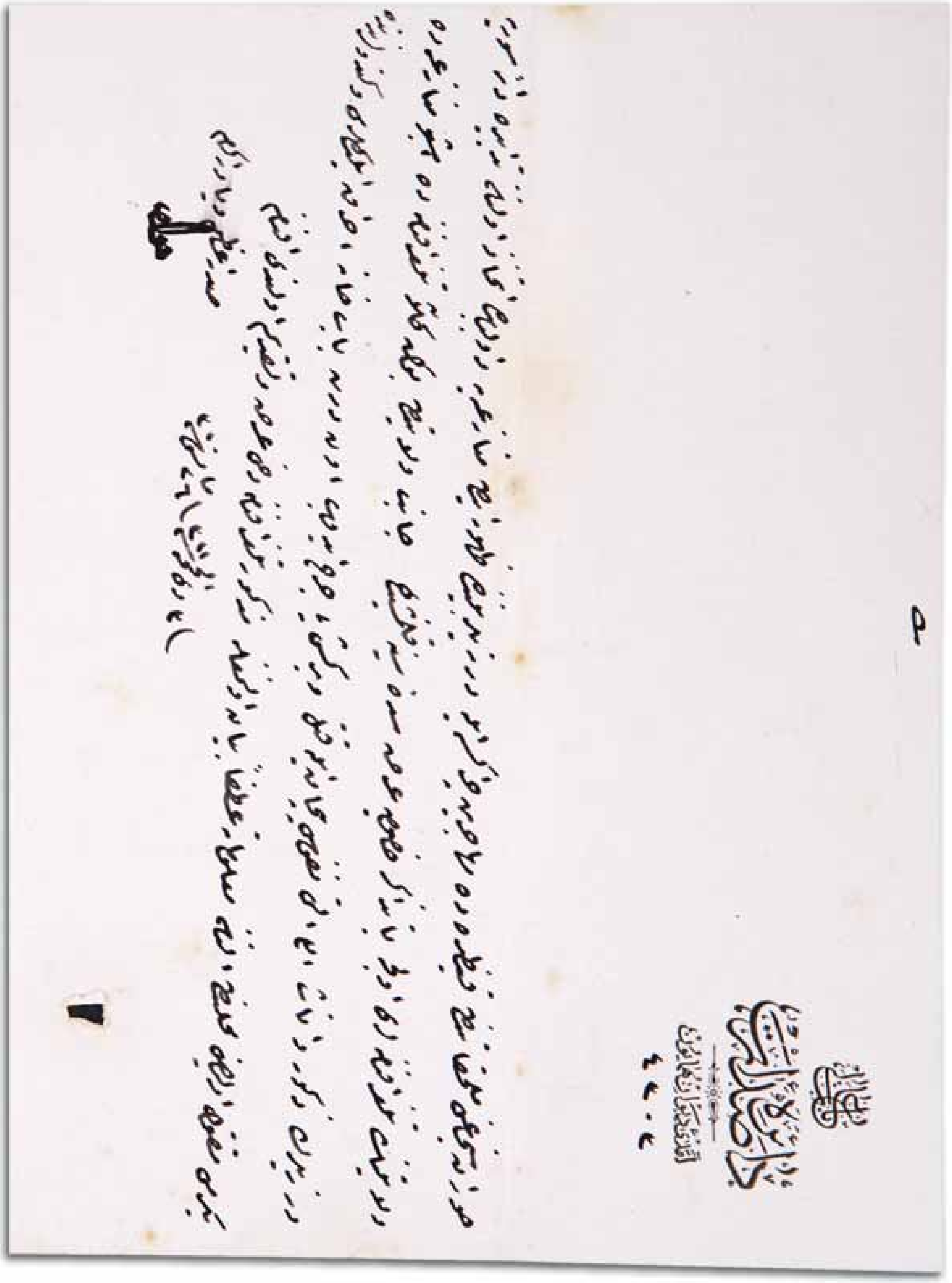

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:05 Page 357

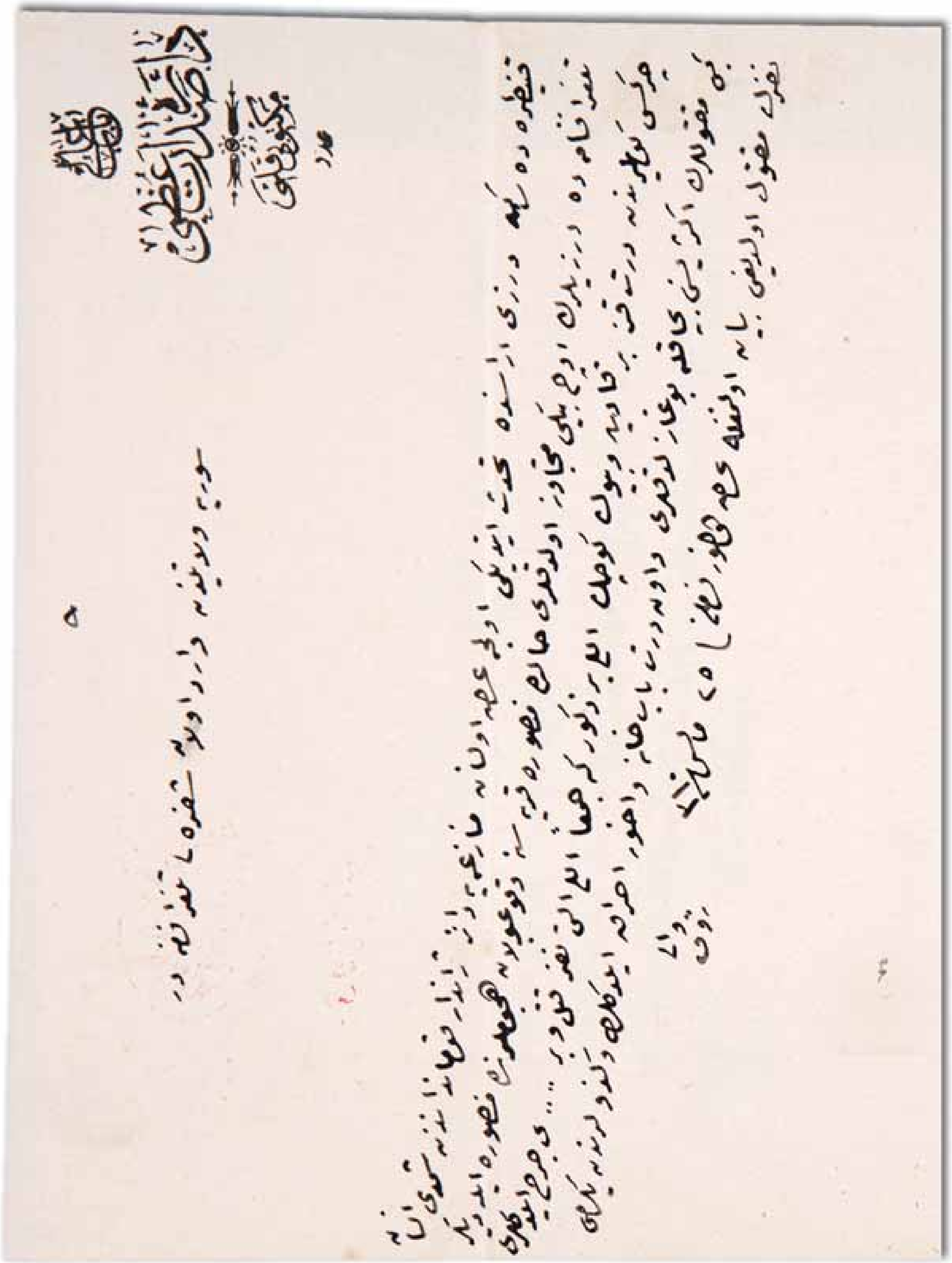

Y. A. HUS, 299/40

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:05 Page 358

96

KONYA VİLÂYETİ'NE SEVK OLUNAN ÇERKES MUHACİRLERİNE VİLAYETÇE HARCAMA YAPILMASI GEREKTİĞİ

Rusya'dan gelip Konya Vilâyeti'ne bağlı Aksaray Kazâsı'na sevk olunan Çerkes muhâcirilerinden bir kısmı için, yerli halktan yardım alınamadığından yerleştirilmelerinin mümkün olmadığı, bunun için vilâyetçe harcama yapılabilmesi husûsunda izin istendiği

27 Mayıs 1900

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
288

Atûfetli efendim hazretleri,

Doksan üç tarihinde Rusya'dan gelip Konya Vilâyeti dahilinde Aksaray Kazâsı'na sevk olunan ve ahali-i asliyenin zarûret-i halleri cihetiyle iâne cem'i müte'assir olmasından nâşi henüz iskân edilemedikleri iş'âr-ı vilâyetden anlaşılan kırk yedi hâne Çerkes muhâcirlerinin hânelerinin inşâsı ve masârıf-ı sâire-i iskâniyelerinin tesviyesi için vilâyetce otuz beş bin guruşun sarfı zımnında Maliye Nezâret-i Behiyyesi'ne tebligât icrası lüzûmuna dair Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâsı devletlü paşa hazretleri tarafından vârid olan tezkire leffen arz ve takdim olunmuş olmağla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı hilâfet-penâhî şeref-müteallik buyurulur ise mantûk-ı celîli infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senâveri terkîm olundu efendim.

Fî 25 Muharrem sene [1]318 / fî 11 Mayıs sene [1]316

Sadrâzam
Rıfat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müteallik buyurulmuş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Muharrem sene [1]318 ve fî 14 Mayıs sene [1]316 / [27 Mayıs 1900]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

*

Makam-ı sâmî-i cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki,

Doksan üç tarihinde Rusya'dan gelip berây-ı iskân Aksaray Kazâsı'na sevk olunan yetmiş dört hâne Çerkes muhâcirlerinden elli üç hânesinin emr-i iskân ve îvâları mukaddemâ icra olunmuş ise de ahali-i asliyenin zarûret-i halleri cihetiyle iâne istihsali kesb-i usret etmesinden nâşi yirmi bir hânesinin ve bunlardan mâ-adâ masârıf-ı iskâniyeleri Arabsun Kazâsı'ndan tedârik olunmak üzere mukaddemâ Aksaray Kazâsı'na sevk olunan yirmi altı hâne muhâcirînin dahi esbâb-ı mezkûreden dolayı henüz iskân edilemedikleri ve bu iki takım muhâcirînin sekiz yüz guruş masrafla vücuda geleceği tahmin olunan hânelerinin inşâsı ve sâir masârıf-ı iskâniyelerinin tesviyesi için otuz beş bin guruşa mütevakkıf olduğu beyânıyla meblağ-ı mezbûrun sarfına me'zûniyet itâsı Konya Vilâyeti Meclis-i İdâresi'nden mevrûd mazbatada beyân olunduğuna ve muhâcirîn-i merkûmenin hâl-i muhâceretlerine nihayet vermek muvâfık-ı şân-ı âlî olacağına nazaran meblağ-ı mezbûrun sarfı hakkında Maliye Nezâret-i Aliyyesi'ne tebligât-ı sâmiye ifâsı menût-ı re'y-i âlî-i cenâb-ı Sadâret-penâhileridir.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 20 Muharrem sene 1318 ve fî 6 Mayıs sene [1]316

Muhâcirîn-i İslâmiye
Komisyon-ı Âlîsi
Birinci Azâsı
Rıza

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:06 Page 360

باب عالی
دائرهٔ صدارت
امور دیوان همایون
٢٨٨

عطوفتلو افندم حضرتلری

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:06 Page 361

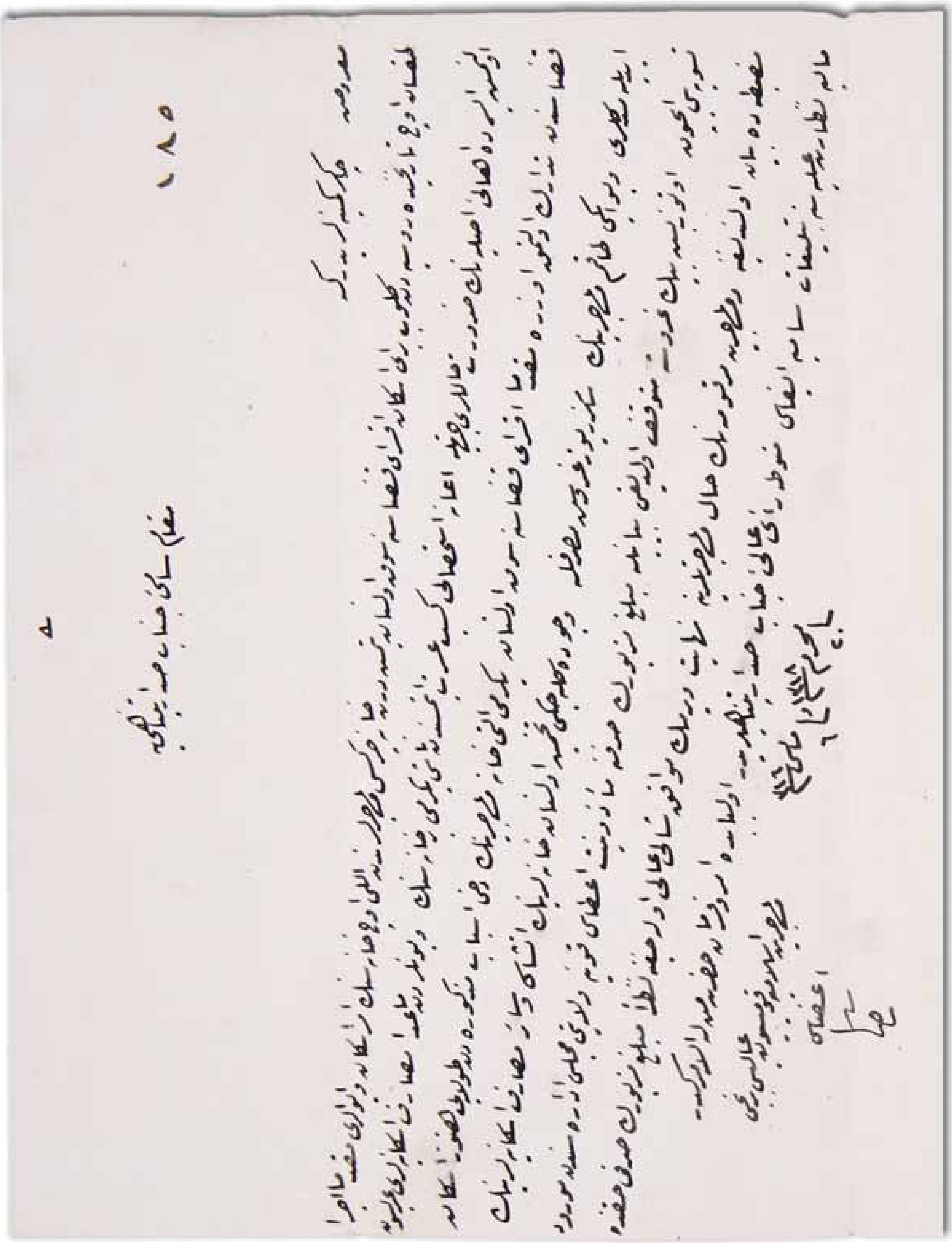

İ. DH, 1374/1318. M/33

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:06 Page 362

97

RUSYA'YA GERİ DÖNMEK İSTEYEN KAFKASYA MUHACİRLERİNİN İKNA EDİLMELERİ

Ankara Vilâyeti'nde iskân oldukları yerleri terkederek Samsun'a gelmiş olan Kafkasya muhâcirlerinin ikna edilerek Rusya'ya geri gönderilmemeleri, geri dönüş için ısrar eden yüz kadar muhâcire ise, uygunsuz davranışlara kalkışabileceklerinden dolayı, izin verilmesinin uygun görüldüğü

24 Ekim 1900

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret-i Uzmâ
Mektubî Kalemi

Trabzon Vilâyeti'nden vârid olan şifre telgrafnâme halli

C[evab] fî 5 Teşrin-i evvel sene [1]316

İskân talebinde bulunan muhâcirlerin bu vilâyetin kâbil olan mahallerinde ve mümkün olamazsa vilâyât-ı Dahiliyeye sevk ile müteferrikan köylerde iskân edilmeleri vesâiline teşebbüs olunarak neticesi arz edilecekdir. Ancak evvelce de arz olunduğu vechile Ankara Vilâyeti'nden mukaddemâ Samsun'a avdet ve yine iâdelerine kat'iyyen muvâfakat etmeyip vatan-ı aslîlerine avdet ısrarında bulunmuş ve Rusya konsolosu tarafından dahi müdâhale edilegelmiş olan bir çok Kafkas muhâcirleri gerek Samsun cihetlerinde ve gerek vilâyât-ı Dahiliyede iskân için tazyik olundukları halde münasebetsiz bir hareketde bulunacakları ve o zaman konsolosun işe sûret-i aharla taarruz edeceği şüphesiz olduğundan şu imkânsız hâle nazaran bunlar hakkında ne yapılmak lâzım geleceğinin de lütfen emr u irâde buyrulması ma'rûzdur, fermân.

Fî 6 Teşrin-i evvel sene [1]316

Trabzon Valisi
Kadri

*

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn
847

Ankara Vilâyeti'nde iskân olundukları mahalli terk ile Samsun'a gitmiş olan Kafkas muhâcirlerinden Rusya'ya avdet fikrinde musır olanların iknalarıyla iskânları kâbil olamayacağı ve Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi'nce Trabzon'a iâde olunan yüzü mütecâviz muhâcirînin dahi iskân ve iknalarına çare bulunamadığı Trabzon Vilâyeti'nden iş'âr olunması üzerine henüz iskân olunamayan muhâcirlerin hemen münasib mahallere sevkiyle yerleşdirilmeleri ve Samsun'da bulunanların dahi ber-mantûk-ı emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhî tavtîn ve îvâları cevaben vilâyet-i müşârünileyhâya lede'l-izbâr iskân talebinde bulunan muhâcirlerin dahil-i vilâyetde kâbil olan mahallerde ve mümkün olamaz ise vilâyât-ı dahiliyeye sevk ile müteferrikan köylerde iskân edilmelerine tevessül olunacağı ve fakat Samsun'a giden muhâcirlerin iâdelerine kat'iyyen muvâfakat etmeyip vatan-ı aslîlerine avdet etmek ısrarında bulundukları ve bunların Samsun havâlisinde veya vilâyât-ı dahiliyede iskân için tazyik olundukları halde münasebetsiz bir hareketde bulunacakları ve o zaman Rusya konsolosunun işe müdâhale edeceğinde şüphe olmadığı beyânıyla taleb-i talimâtı hâvî cânib-i vilâyetden ahîren gelen telgrafnâme arz ve takdim kılınmış ve reviş-i hâle nazaran vatan-ı aslîlerine avdet etmek fikrinde musır olan muhâcirlere müsâade olunması icab-ı maslahatdan görünmekde bulunmuş olmağla, ol bâbda her ne vechile emr u fermân buyrulur ise hükm-i âlîsi infâz olunur efendim.

Fî 29 Cemâziyelâhir sene [1]318 / 11 Teşrin-i evvel sene [1]316 / [24 Ekim 1900]

Sadrâzam
Rıfat

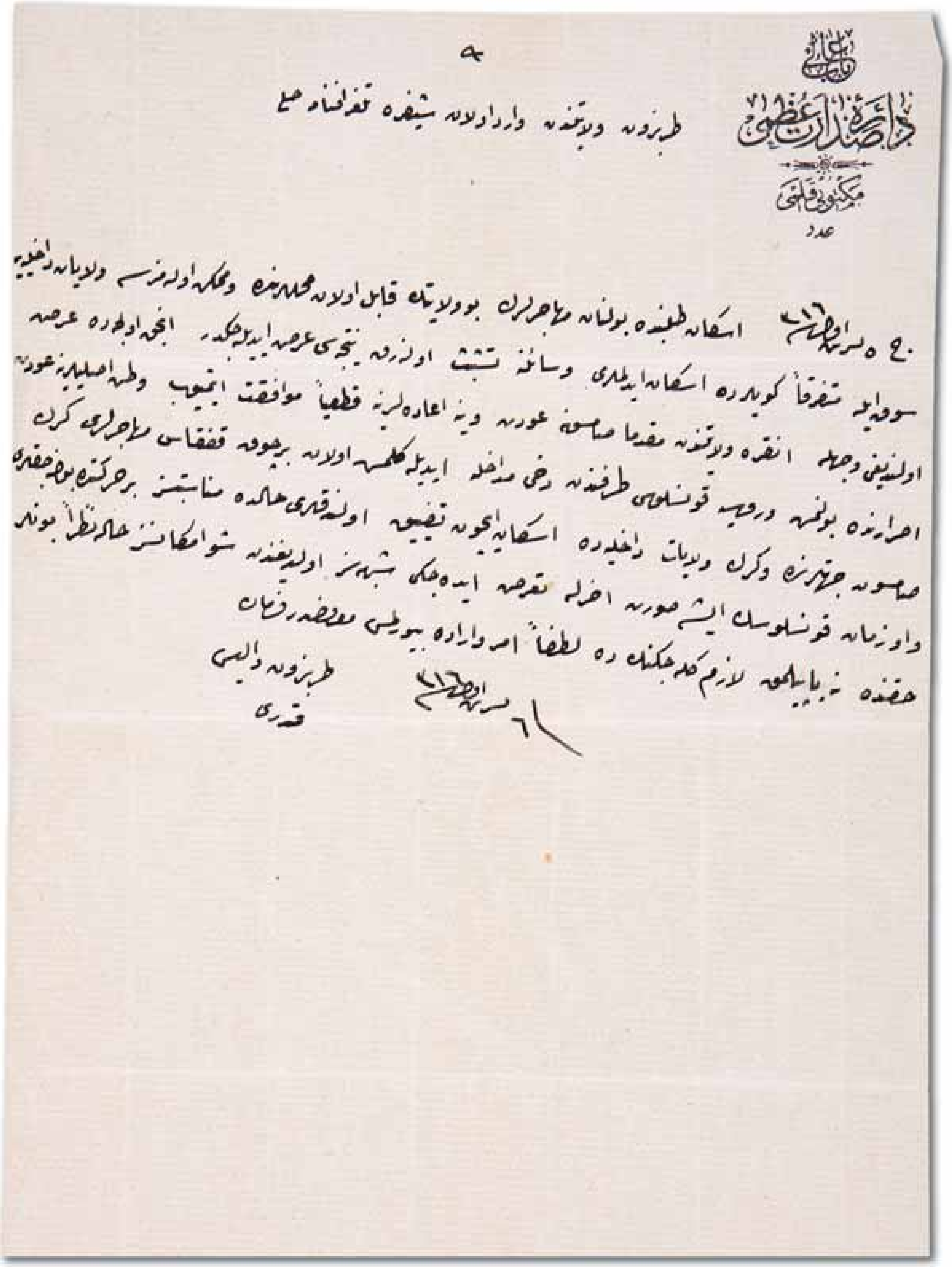

باب عالی
دائرهٔ صدارت عظمی
مکتوبی قلمی
عدد

طربزون ولایتندن وارد اولان شفره تلغرافنامه حلی

۵ تشرین اول ۳۲۶ اسکان طلبنده بولنان مهاجرلرک بو ولایتده قابل اولان محللرینه ومحکمه اولنرسه ولایات داخلیه‌یه
سوقیله متفرقاً کویلرده اسکان ایدیلملری وسائطنه تشبث اولنرق نتیجه‌سی عرض ایدیله‌جکدر. انجق اوطوره عرضحه
اولندیغی وجهله انقره ولایتنده مقدما مأموریته عودتله وینه اعاده‌لرینه قطعیاً موافقت ایتمیوب وطن اصلیلرینه عودت
ارزنده بولنمه وروسیه قونسلوسی طرفندن دخی مداخله ایدلمکلمسی اولان بو جهتله قفقاسی مهاجرلرک کرک
ماهیه‌یه چوقدن وکرک ولایات داخلیه‌ده اسکانلری ایچون تنبیه اولنه‌جقلری حالده مناسبتسز بر حرکتده بولنمقده
واوزمانه قونسلوسلک ایشه صورتده اخلال تعرض ایده‌جکی شبهه‌سز اولدیغندن شو امکانسز حالده نظراً بونلر
حقنده نه یاپیلمسی لازم کله‌جکنک ده لطفاً امر واراده بیورلمسی معروضدر رفعتلم

۶ تشرین اول ۳۲۶
طربزون والیسی
قدری

Y. A. HUS, 411/97

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:07 Page 366

98

RUS HUDUDUNDAN İÇERİ GİREN MUHACİRLERİN İÇİNDE FİRARÎ ERMENİLERE KILAVUZLUK YAPACAKLARIN BULUNMA İHTİMALİ OLDUĞU

Pasaportsuz gelen bir takım muhâcirlerin sınırdan içeri girmelerine mâni olunamadığı; gelenlerin Müslüman ve Ermeni köylerinde geçici olarak barındırıldıkları ve bir an önce iç kısımlara yerleştirilmelerinin sağlanması gerektiği, ayrıca gelecek olan muhâcirler içinde firarî Ermenilere kılavuzluk yapacak olanların bulunmasının da ihtimal dahilinde olduğu

27 Nisan 1902

Erzurum Vilâyeti
Mektubî Kalemi
Aded: 7

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi'ne

Muhâcirînin îvâsı hakkında cereyân eden muâmeleye dair

Ma'rûz-ı çâkerleridir,

Buraya muvâsalat-ı çâkerânem esnasında pasaportsuz bir takım muhâcirînin gelmekde oldukları istihbar kılınması ve hudud ciheti asâkir-i şâhâne marifetiyle muhâfaza olunmakda bulunması cihetle bu gibi muhâcirînin hududdan içeriye kabul olunmamaları zımnında memûrîn-i mülkiye ile beraber hudud kumandan ve serkomiserliğine de tebligât-ı müessire ifâ kılınmış ise de külliyetle gelen muhâcirîn-i merkûmenin isti'mâl-i silah olunmadıkca hududdan içeriye girmelerine muhâlefet olunamayacağı ve dahil-i hudud-ı Osmanî olanların köylere dağılmakda bulundukları cevaben bildirilmekle ve kazâ merkezleri hududa beş altı saat mesafede bulunduğundan cihet-i askeriyece bu gibi muhâcirînin duhûlü kat'iyyen men' edilmedikce cihet-i mülkiyece tedâbir-i mânia'-i müessire ifâsı kâbil olamayacağı anlaşılmağla hudud kumandanlığına tekrîr-i vesâyâ olunmağla beraber Bâb-ı Âlî'den istizân-ı keyfiyet olunmuşdu. Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden cevaben alınan 8 Teşrin-i sâni sene [1]317 tarihli telgrafnâmede bunlar için ittihâz olunacak kararın tebliği tabiî idüğünden

şimdilik münasib mahallerde barındırılarak sefâletlerine meydan verilmemesi emr u izbâr buyrulmağla ve Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'ndan dahi aynı sûretle emr alınmağla muhâcirîn-i merkûme hudud civarında bulunan bir takım İslâm ve Ermeni kurâsına muvakkaten ve müsâfereten yerleşdirilmiş ve yine alınan o emr-i telgrafiye üzerine kendilerinin tâbiyyet-i Osmaniyeye dahil olduklarına müteallik muâmeleleri ikmâl etdirilmiş ise de ber-vech-i ma‘rûz bunlar oralara sûret-i muvakkatede yerleşdirilmiş misafir edilmiş olmalarına binâen tûl-i müddet oralarda barındırılmaları kâbil olamayacağı gibi Memâlik-i Şâhâne'ye hicret edecek muhâcirînin bazı mütâlaât-ı siyâsiyeden dolayı hududdan uzak mahallerde tavtîni zaten mukarrer bulunmuş olmağla beraber bunların bilâhere akrabalarıyla bi'l-muhâbere firaren Rusya'ya giden ve oradan Memâlik-i Şâhâne'ye gelen Ermenilere kılavuzluk etmek gibi ahvâle de tasaddi etmeleri muhtemel bulunması gibi mahzûrât-ı mahalliyeye ve esasen ne bu kazâlarda ve ne de vilâyetin cihât-ı sâiresinde arazi-i mahlûle ve hâliye bulunmamasına ve bahara kadar kalmak vaadiyle ve müsâfereten ikâme edilmiş olmalarına mebnî temdid-i ikâmetleri muvâfık-ı ma‘delet ve mülâyim-i maslahat olamayacağına nazaran mevsim-i sevkiyâtın hulûlüne mebnî bunların tensib buyurulacak mahallere sevkleri çaresine müsâra‘aten teşebbüs olunmak ve masârıf-ı seferiyelerini zaten temin-i idare-i askeriyeden dolayı müzâyaka-i şedîde içinde bulunan emvâl-i vilâyet te’diyeye gayr-ı mütehammil bulunduğundan nereden ne sûretle tesviye kılınacaksa o cihet dahi tayin ve inbâ edilmek üzere Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'yla Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne tekrar mürâcaat olunduğu ma‘rûzdur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 18 Muharrem sene 1320 ve fî 13 Nisan sene 1318 / [27 Nisan 1902]

Erzurum Vâlisi
es-Seyyid Mustafa Nâzım

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:07 Page 368

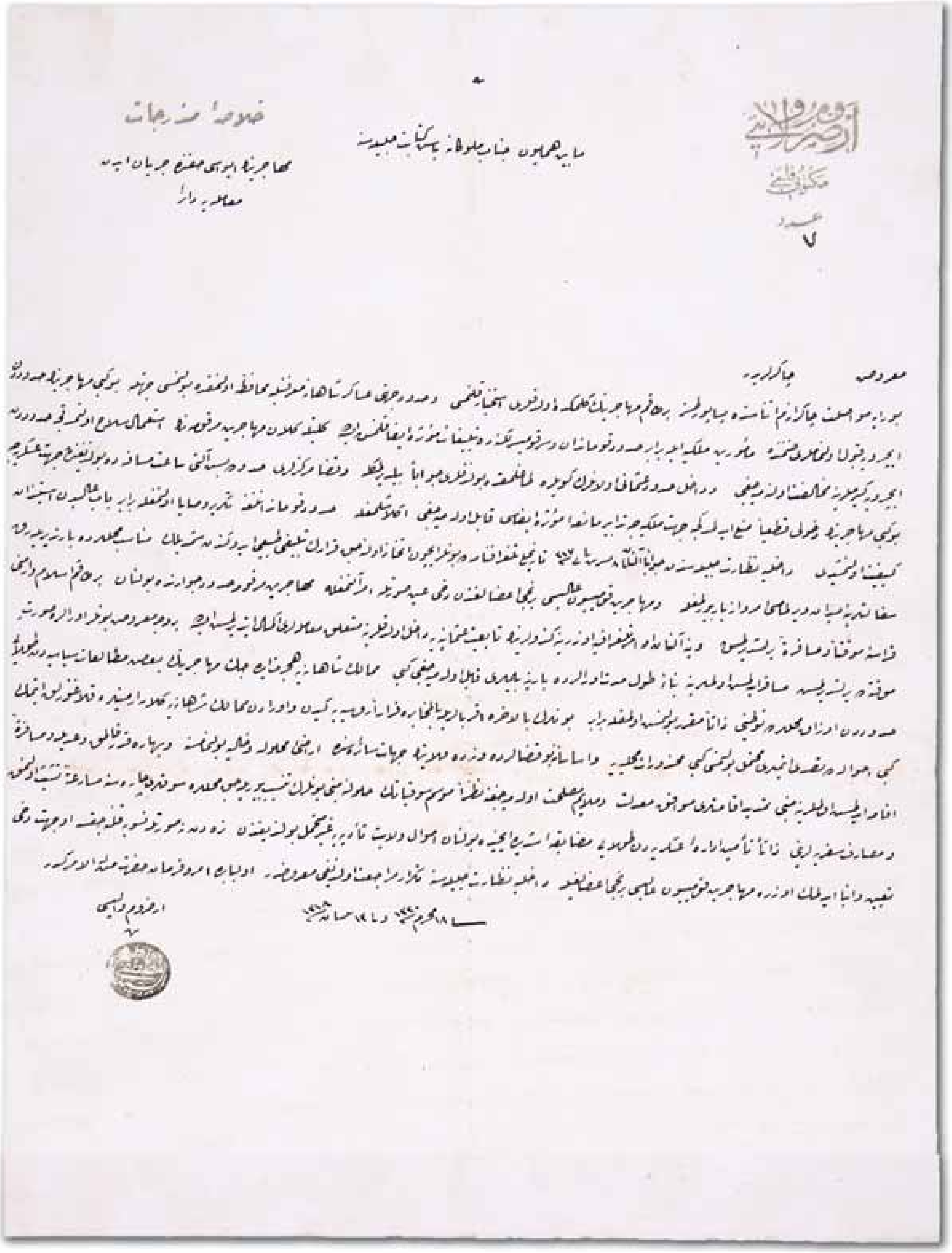

Y. PRK. UM, 58/42

Milli Kıyafetleri ile bir Kafkasyalı

99

KARAÇAY KABİLESİ MENSUPLARININ OSMANLI TOPRAKLARINA GÖÇ ETME TALEPLERİNE CEVAP ALAMADIKLARI

Rusya hükûmetinin, Rus ordusunda askere almak, çocuklarını zorunlu Rusça eğitimi ile Ruslaştırmak teşebbüsünden dolayı Osmanlı topraklarına göç etme isteklerini dilekçe ile ilgili makamlara bildiren Karaçaylıların herhangi bir cevab alamadıkları

30 Ağustos 1903

Telgrafnâme

Vâlide Sultan-ı Aliyyetü'ş-şân Efendimiz Hazretleri Vâsıtasıyla Cânib-i Celîl-i Hazret-i Hilâfet-penâhi'ye

Cenâb-ı Hakk sene-i devriye-i Hilâfet-penâhîlerini müzdâd buyursun. Abd-i memlûkları kavm-i necîb-i Türk'den münşa'ib Kafkasya'da bulunan Karaçay kabilesinden olup Rusya Hükûmeti kabilemiz ahalisini İslâm karındaşlarımıza karşı askerliğe sevk etmek, er ve kız çocuklarımızı Rusca okutmak sûretiyle Ruslaştırmak için karye başına mektebler yaptığı cihetle icbâr etmek gibi dîn-i İslâm'a münâfî teklifât-ı şedîdesine binâen muhâceretimiz husûsunda Rusya Hükûmeti'ne mürâcaatla aldığımız evrak-ı resmî üç yüz yetmiş hânenin listesiyle 22 Mart sene 1903 tarihinde 77 ve 394 numarasıyla Hariciye Nezâreti'ne verilmiş oradan dahi Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi inhâsıyla makam-ı Sadâret'den li-ecli'l-arz Mâbeyn-i Hümâyûn'a irsâl olunduğu dermiyân edilmekde ise de el-hâletü hâzihî bir semere hâsıl olmadığından cehâr-ı çeşmle muntazır-ı merhamet bulunan bu kadar İslâm'ın iz'âf-ı hürmet ile emr-i tesrîrine fermân buyurulması müsterhamdır. Ol bâbda kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân şevketlü Padişahımız efendimiz hazretlerinindir.

17 Ağustos sene [1]319 / [30 Ağustos 1903]

Sirkeci'de Osman Ağa ikâmetinde
Vekil-i Ahali-i Kafkasya
El-hâc Osman Toğan

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:08 Page 371

Y. PRK. AZJ, 48/46

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:08 Page 372

100

HAVRAN SANCAĞI'NA BAĞLI KUNAYTIRA KAZÂSI'NDA NÜFUS SAYIMINA İTİRAZ EDEN ÇERKES MUHACİRLERİNİN TESKİN EDİLDİĞİ

Suriye'de Havran Sancağı'na bağlı Kunaytıra Kazâsı'nda iskân edilen ve askerlikten muâf tutulduklarından başka, vergi amacıyla ehlî hayvanlarının sayımı yapılmayan ve nüfus tahririne zorluk çıkaran Çerkes muhâcirlerinin yaptıkları itirazlardan vazgeçtikleri

8 Ekim 1905

Yıldız Sarayı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi

Suriye Vilâyeti'nden şifre
Müsta'celdir

Havran Sancağı'na merbût olup öteden beri Havran ahalisi gibi mükellefiyet-i askeriyeden müstesnâ tutulan Kunaytıra Kazâsı'nda ol vakit iskân edilen bir çok muhâcirîn-i Çerâkise dahi ahali-i kadîme misüllü müstesnâ tutuldukları gibi hayevân-ı ehliye ta'dâdı dahi icra edilmemiş ve bu hâlin şu sûretle devamı menâfi'-i Hazine'ye münâfî düşeceği derkâr bulunmuş olduğundan kazâ-i mezkûr merkez-i vilâyete ilhâk ile buradan gönderilen memûrîn-i mahsûsa ve isti'mâl edilen vesâil-i mukteziye semeresiyle sâye-i kudret-vâye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîde geçen sene sâir mahaller gibi Kunaytıra'da hayvanât-ı ehliye ta'dâd edilmişdi. Bu kere vilâyetce tahrir-i nüfusa başlandığı sırada kazâ-i mezkûre dahi icab eyleyen tahrir komisyonları bi't-tertib izâm olunmuş ise de rüesâ-yı Çerâkise muhâlefet göstererek bazı harekât-ı-ı serkeşâneye mücâseret eyleyenlerine ve muhâcirîn-i merkûmenin sâye-i merâhim-vâye-i hazret-i Padişahî'de emr-i iskân ve îvâları için hükûmetce büyük fedâkârlık icra ve ziraatlerine kâfi arazi ve akvât-ı ziraiye itâ kılınmış iken küfrân-ı nimet kabilinden olarak emr-i tahrirde izhâr-ı muhâlefet etmeleri ahali-i kadîmece sû-i tesiri müstelzim olacağı cihetle emr-i tahririn behemehâl icrası zımnında mikdâr-ı kâfi jandarma sevkiyle rüesâ-yı Çerâkise ve Urbân'a nesâyih-i müessire icra ve

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:08 Page 373

bazı muâmelât-ı muktezîye ifâ olunduğu gibi bu işde sa'î-bi'l-fesâd olan rüesâ-yı Çerâkise'nin hemen derdestleriyle merkez-i vilâyete izâmları lüzûmu mahalline bildirilmesi üzerine dün rüesâ-yı Çerâkise Kunaytıra hükûmet konağına gelerek izhâr-ı nedâmet ve emr-i tahririn icrasına muvâfakat ve tahrir komisyonları bi'l-istishâb karyelerine azîmet ederek emr-i tahrire başlanmış ve kadîmden beri muâmelât-ı askeriye ve tahririyeden müstesnâ tutulan ve reisleri öteden beri sadâkatla müştehir olan Kufül aşiretinin dahi tahrir-i nüfuslarına mübâşeret edilmiş ve bu da cümle-i muvaffakıyyât-ı seniyye-i hazret-i Hilâfetpenâhîden bulunmuş olduğunun maa't-teşekkür arzına ibtidâr kılındı, fermân.

Fî 25 Eylül sene [1]321 / [8 Ekim 1905]

Suriye Vâlisi
Nâzım

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:08 Page 374

Y. PRK. UM, 77/38

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:09 Page 375

KENDİLERİNE TAHSİS EDİLEN İSKÂN YERİNE GİTMEYEN KARAÇAY MUHACİRLERLERİNİN YA ASKERİ GÜÇ KULLANILARAK GİTMELERİNİN TEMİN EDİLMESİ YA DA PASAPORTLARI VERİLEREK RUSYA'YA İADE EDİLMELERİ GEREKTİĞİ

101

Konya vilâyeti sınırları içinde gösterilen iskân yerini kabul etmeyerek Karahisar sancağının Aziziye kazâsındaki Kile yaylasına kendiliklerinden yerleşmek isteyen Karaçay muhâcirlerinin kendilerine tayin edilen yerlerine geri gönderilmeye çalışıldığında, jandarma kuvvetlerine rağmen ısrarla zikredilen yaylaya gitmek istediklerini bildirerek karşı koydukları, esas iskân mahallerine gönderilemezler ise gerekirse aslî vatanları Rusya'ya dönmelerine izin verilmesi

30 Ekim 1906

Muhâcirîn-i İslâmiye
Komisyon-ı Âlîsi
Aded: 64

Konya Vilâyeti dahilinde irâe olunan mahalli adem-i kabul ile Karahisar Sancağı'nın Aziziye kazâsı dahilinde kâin Kile Yaylası'na hod be-hod yerleşmek isteyen Karaçay muhâcirlerinin hükûmet-i mahalliyece tayin olunan mahalle iâdeleri zımnında gönderilen jandarma kumandanıyla Bolvadin kaymakamı refâkatinde bulunan jandarma müfrezesine mükemmel silah ile mukâbele ederek mezkûr yayladan kat'iyyen çıkmayacaklarını ve icab eder ise orada öleceklerini ve şâyed oraya iskân edilmeyecek olurlar ise Rusya'ya avdet etmek üzere pasaportlarının iâdesini taleb ederek kendilerine fi'len muhâfelefet ve edilen nasâyihi reddeyledikleri ve bunların hükûmet-i mahalliyenin ruhsatı olmaksızın hod be-hod işgal etdikleri yerde yerleşmelerine iğmâz veya müsâade edilmesi emsâli için âtiyen müstelzim-i mahzûrât olduğu gibi oradan kaldırılmaları da tezyid-i kuvvetle isti'mâl-i cebr ve şiddete mütevakkıf olmasına ve esasen memleketlerine avdet için pasaportlarını taleb eylemekde olmalarına nazaran muhâcirîn-i merkûmenin daha cesîm bir kuvvet sevkiyle ve ziyâde şiddet irâesiyle oradan ihracları veyâhûd pasaportlarının reddiyle hemen Rusya'ya avdet etdirilmeleri hakkında Hüdavendigar Vilâyeti'nden vârid olan şifreli ve 14 Teşrin-i evvel sene [1]322 tarihli telgrafnâme miyâne-i ubeydânemizde

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:09 Page 376

mütâlaa olundu. Fî'l-hakika muhâcirîn-i merkûmenin hareket-i vâkı'alarına karşı iğmâz olunmak sû-i sirâyet mahzûriyeti müstelzem bulunmuş ise de bunların vilâyetce tayin olunan mahall-i iskâniyeye iâdeleri zımnında bir kuvve-i kâfiye sevki ve yâhûd talebleri vechile ellerine pasaportlarının itâsıyla memleketlerine avdetlerine ruhsat verilmesi şıklarından biri hakkında her ne vechile emr u fermân-ı isabet-ünvân-ı hazret-i Hilâfet-penâhîleri şeref-müteallik buyurulur ise hükm-i münîfinin Bâb-ı Âlî'ye emr u fermân ve Komisyon-ı Âlî'ye de ma'lûmât ihsân buyurulması bâbında ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 12 Ramazan sene [1]324 ve fî 16 Teşrin-i evvel sene [1]322 / [30 Ekim 1906]

Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâsı Kâtib-i sânî-i hazret-i şehriyârileri Ahmed İzzet	**Azâ Salih Vahid**	**Azâ Refik**	**Azâ Mehmed Reşad**	**Azâ Osman Nuri**

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:09 Page 377

Y. MTV, 290/143

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:09 Page 378

102

MUHACİRLERİN KENDİLERİNE VERİLEN MALZEMELERİ SATIP PARAYA ÇEVİREREK BAŞKA YERLERE SAVUŞTUKLARI

Osmanlı topraklarına iskân yoluyla yerleşen muhâcirlerin kendilerine tanınan ev, gıda, ziraat aletleri ve sâir eşyalarını satıp paraya çevirerek başka yerlere savuştukları haber alındığından ilgili vilâyetlere bildirilmek sûretiyle bu tür Hazine'ye yük olan davranışların önünün alınmasının gerektiği

25 Şubat 1907

Bâb-ı Âlî
Daire-i Umûr-ı Dahiliye
Mektubî Kalemi

Efendim hazretleri;

Sâye-i saâdet-sermaye-i hazret-i Hilâfet-penâhide muhâcirîn-i İslâmiye'nin seri‘an ve kâmilen iskânlarıyla terfîh-i ahvâli zımnında gayret ve itina olunarak vilâyât-ı şâhânede bunlara muktezî arazi İskân-ı Muhâcirîn Talimât-ı Cedîdesi'nde muayyen evsâfı hâiz olmak üzere intihâb ve irâe etdirilmekde ve birer hâne inşâ ve çift hayvanât ve edevâtıyla tohumluk ve yemeklik itâ kılınmakda olduğu halde muhâcirîn-i merkûmeden bazıları hükûmet-i mahalliyece emr-i iskânlarına sarf olunan akçenin mikdârına ve çekilen zahmete bakmayarak hatta levâzım-ı iskâniyesini nakde kalb ederek mahall-i âhara savuşmakla beraber gitdikleri mahalde tekrar iskânlarını istidâ eyledikleri mürâcaat ve muhâberât-ı vâkı‘adan anlaşılmakda olup hükûmet-i seniyyece birçok fedakârlık ihtiyârıyla iskân olunan muhâcirînin böyle mahall-i iskânını terk ve eşyasını fürûht ile başka mahalle gidip yeniden hazine-i devleti ızrâra kalkışması bi'l-vücûh gayr-ı câiz ve muâmelât-ı iskâniyeyi dûçâr-ı işkâl edeceği emr-i bâriz olarak li-ecli'l-iskân gönderilen muhâcirînin mahall-i âhara savuşmaları ve şâyed nakil sûretiyle gelmişler ise evvelki bulundukları yerde iskân olunup olunmadıklarının tahkik ve tedkiki muktezî olmasıyla halen ve istikbalen bu gibi ahvâlin men‘-i vuku‘u zımnında tedâbir-i lâzımenin ittihâz ve icrası Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'ndan vârid olan tezkirede izbâr kılınmış ve keyfiyet icab eden vilâyât ve elviye-i gayr-ı mülhakaya iş‘âr olunmuşdur. Oraca da sûret-i iş‘âra göre tedâbir-i muktezîye ittihâzıyla iskân

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:09 Page 379

edilen muhâcirînin mahall-i iskânlarını terk ederek taraf-ı âhara savuşmalarına meydan verilmemesi esbâbının istikmâli ve evvelce de bildirildiği vechile muhâcirînin muâmelât-ı iskâniyeleriyle husûsât-ı müteferri'asına komisyon-ı âlîce bakılmakda olduğundan gerek bu bâbda gerek muhâcirîne müteallik husûsât-ı sâirede doğruca oraya iş'âr-ı keyfiyet olunması husûsuna himem.

Fî 12 Muharrem sene [1]325 ve fî 12 Şubat sene [1]322 / [25 Şubat 1907]

Nâzır-ı Umûr-ı Dahiliye

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:09 Page 380

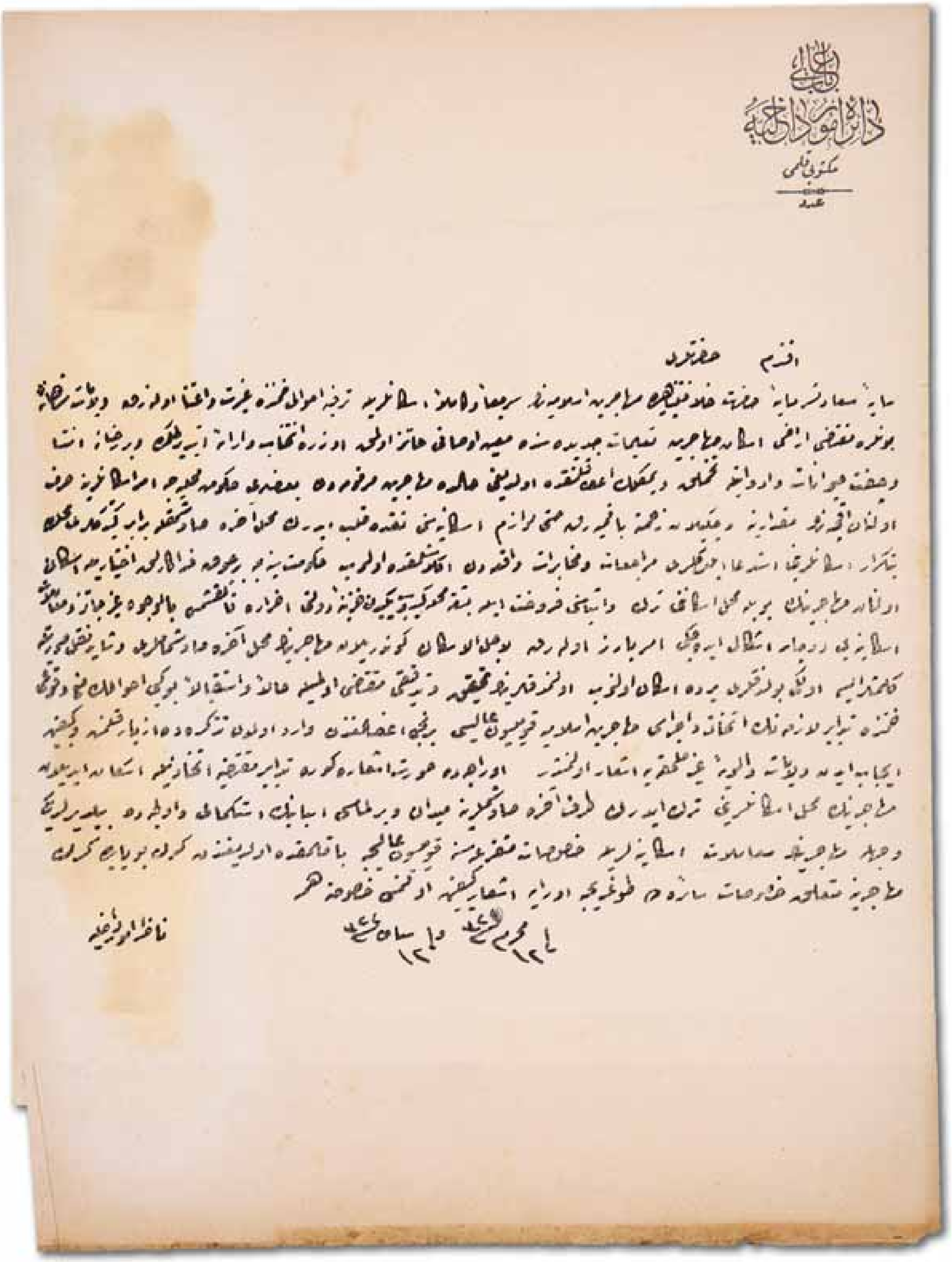

DH. MKT, 2611/91

SİVRİHİSAR KAZÂSI'NDA KARAÇAY MUHACİRLERİ İÇİN GIDA ALIMINDA YAPILAN YOLSUZLUK

Ankara Vilâyeti'ne bağlı Sivrihsar kazâsında iskân edilen Karaçay muhâcirlerine verilen tohumluk tahıl, pirinç ve günlük ekmeğin ihalesinde kaymakam ve memûrların katılımıyla ortaya çıkan yolsuzluk iddiâsının araştırılması

2 Şubat 1908

103

Muhâcirîn-i İslâmiye
Komisyon-ı Âlîsi
Aded: 482

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Vâlâsı'na

Devletlü efendim hazretleri,

Ankara Vilâyeti'ne mülhak Sivrihisar Kazâsı dahilinde iskân olunan Karaçay muhâcirlerine verilen tohumluk zehâirin münâkasasında ve geçen sene Ramazan-ı şerîfde itâ edilen pirincin mübâyaa ve yevmî verilen nân-ı azizin iştirâsında kazâ-i mezkûr kaymakamının memûrîn-i mahalliyeden bazılarının iştirak ve delâletiyle suistimâlât ve irtikâbât vuku'a getirdiği komisyon-ı âlîce haber alınması üzerine bi'l-muhâbere vilâyet-i müşârünileyhâdan bu kere cevaben alınan tahrirâtda husûsât-ı mezkûrenin bi't-tahkik tebeyyün etmesine mebnî kaymakam-ı mûmâileyhin taht-ı muhâkemeye alınması için irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahi istihsali zımnında ol bâbdaki evrak-ı tahkikiyenin nezâret-i celîle-i âsafânelerine irsâl kılındığı anlaşılmağla ol bâbda muâmele-i muktezîyenin ifâ ve neticesinin inbâ olunması husûsuna himem-i celîle-i âsafâneleri şâyân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 27 Şevval sene [1]325 ve fî 20 Teşrin-i sâni sene [1]323

Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi
Birinci Azası
Kâtib-i Sâni-i Hazret-i Şehriyâri
İzzet

*

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:09 Page 382

Bâb-ı Âlî
Daire-i Umûr-ı Dahiliye
Memûrîn Kalemi
Aded: 833

Sivrihisar Kazâsı dahilinde iskân olunan Karaçay muhâcirlerine verilen tohumluk zehâirin münâkasasında ve geçen üç yüz yirmi dört senesi Ramazan-ı şerîfinde itâ olunan pirinç ve ekmeğin iştirasında mahallî memûrinînden bazıların vesâtat ve iştirakiyle kazâ-yı mezbûr kaymakamı Hasan Halis Efendi tarafından vuku'a getirilen suistimâlât hakkında İskân-ı Muhâcirîn Hey'et-i Teftişiyesi Reisi Mirlivâ saâdetli Ahmed Fevzi Paşa cânibinden takdim kılınan arîza sûretinin leffiyle bu bâbda tahkikâtı muhtevî evrak ve müteferriâtının irsâliyle Ankara Vilâyet-i Aliyyesi'nden vürûd edip havale buyurulan 23 Teşrin-i evvel sene [1]323 tarih ve üç yüz on numaralı tahrirâtda muhâcirîn-i merkûme için bi'l-münâkasa iştirâ olunan eşyanın zaman-ı ihalede alınıp satıldığı fiyatdan fazla bedelle ihale olunarak sandık emini vesâtatıyla kaymakam-ı mûmâileyh nâmına alınan bir hayli mebâliğin memûrîn-i aidesince taksim edilmek sûretiyle irtikâb vuku'a getirilmiş ve bu husûsda medhal ve iştiraki olan memûrîn-i sâire-i mahalliye haklarında takibât-ı kanûniye icrası kaymakamlık vekâletine yazılmış olduğu beyânıyla kaymakam-ı mûmâileyhin muhâkeme altına alınması için irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahinin bi'l-istihsal tebliği ve evrak-ı mersûlenin iâdesi lüzûmu iş'âr kılınmış ve gözlerine târî olan hastalıkdan dolayı Hamidiye Etfâl Hastahâne-i Aliyyesi'nde ameliyât-ı muktezîye icra edilmek üzere bâ irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhi Dersaâdet'e götürülüp el-yevm orada bulunan mûmâileyh Hasan Halis Efendi tarafından bu kere huzur-ı sâmî-i hazret-i nezâret-penâhilerine takdim kılınıp havale buyurulan arzuhalde de hasbe'l-vazife haklarında icrasına mecbur olduğu muâmelât-ı kanûniye sebebiyle kendisinden dilgîr olan muharrerü'l-esâmî eşhâsın kendisinin berây-ı müdâvât Dersaâdet'de bulunmasını fırsat ittihâz ederek İskân-ı Muhâcirîn Hey'et-i Teftişiyesi Reisi olup Dersaâdet'e vürûdundan bir mâh sonra üçüncü defa olarak berây-ı teftiş kazâ-yı mezbûra azîmet etmiş olan Mirlivâ saâdetli Ahmed Fevzi Paşa'ya aleyhinde bazı ifadâtda bulunarak paşa-yı mûmâileyh hakkında siâyete sevk eyledikleri istihbar olunmuş ve halbuki kendisi gerek muhâcirîn-i merkûmenin iskân ve nakli ve gerek infâk ve iâşeleri emrinde geceli gündüzlü sa'y ve gayret ve her vechile ibrâz-ı iffet ve sadâkat eylediği ve

hatta bu bâbdaki hidemâtı makam-ı vilâyâtca da mazhar-ı takdir olarak 13 Kanûn-ı evvel sene [1]322 tarihinde taltifi Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi'nden inhâ kılındığı ve yirmi üç seneye peyveste olan müddet-i hizmetinde istikâmet ve sadâkati rehber ittihâz ederek bulunduğu müteaddid kaza kaymakamlıklarının hiç birinde lekedâr olmadığı ve keyfiyet icra edilecek tedkikât-ı ciddiye neticesinde de tezâhür edeceği derkâr ve beyân olunan husûsâtda gerek mal sandığınca gerek daire-i belediyece bir gûne sû-i hâl ve muâmele vâki‘ ise ondan memûrîn-i mahsûsasının mes'uliyeti lâzım gelip kendisinin onlar yüzünden sırf aleyhdarânının ilkââtıyla muahezesi ma‘delet-i seniyyeye tevâfuk edemeyeceği aşikâr bulunmuş olduğu beyânıyla isnâdât-ı vâkı‘anın bir de kendisinden suâl olunması istidâ edilmiş ve tahrirât-ı mezkûre ve arzuhal ve ol bâbdaki Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'nın tezkire-i muhavvelesiyle evrak-ı matviyyenin mütâlaa ve tedkikinden ve ale'l-husûs geçen sene Ramazan-ı şerîfinde vuku‘u dermiyân edilen irtikâbâtın bir sene sonra meydana çıkarılmasından şikayât-ı vâkı‘anın şâyibe-i arzdan külliyen vâreste olduğuna kanaat-ı tam hâsıl olamamış ise de sûret-i iş‘âr ve istidâya nazaran keyfiyetin bi'l-etraf tedkikiyle taayyün edecek hâle göre icabı icra ve neticeden Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâlığı'na da ma‘lûmât itâ edilmek üzere takımıyla takdim kılınan evrakın bir kere de nezâret-i celîle-i fahîmâneleri davâ vekâletine havale buyurulması vâbeste-i re'y-i sâmî-i cenâb-ı nezâret-penâhileridir ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 26 Zilkâde sene 1325 ve fî 18 Kanûn-ı evvel sene 1323

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi
Memûrîn Kalemi Müdüriyeti

*

Muhâcirîn-i İslâmiye
Komisyon-ı Âlîsi
Aded: 618

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Vâlâsı'na

Devletlü efendim hazretleri,

20 Teşrin-i sâni sene [1]323 tarih ve dört yüz seksen numaralı tezkire-i âciziye zeyldir.

Sivrihisar Kazâsı dahilinde iskân olunan Karaçay muhâcirlerine verilen tohumluk zehâir münâkasasıyla pirinç ve nân-ı azizin iştirâsında vuku'a getirilen suistimâlâtdan dolayı kaymakam-ı kazânın icra-yı muhâkemesi hakkında nezâret-i celîlelerinden şimdiye kadar bir gûne emr u tebligât itâ buyurulmamış ve hasbe'l-iştirak mahallince haklarında takibât-ı kanûniye icrasına ibtidâr edilen memûrîn-i mahalliyeden bir takımının ahîren bu bâbda bazı gûne müsted'iyât ve itirazâta mübâderetleriyle beraber diğer tarafdan mârru'z-zikr suistimâlâtın daha vâsi' bir derecede bulunarak tedkikât-ı amîka îfa edildiği sûretde hakâyık-ı keyfiyetin tamamıyla tezâhür eyleyeceğine binâen tekrar tahkikât ve tedkikât icra etmek üzere mahalline izâm kılınan memûrların bu kere avdetle verdikleri evrak müfâdına nazaran mevâdd-ı mebhûs-ı inhâdan bir kısmının sabit ve bir kısmının da bî esas olduğu anlaşılmış olmağla netice-i tahkikâtı mutazammın fezlekenin irsâliyle memûrîn-i mezkûre ile birlikde hakkında muâmele-i kanûniye icra kılınmak üzere kaymakam-ı mûmâileyhin icra-yı muhâkemesine aid muâmelenin tesrî'i husûsunun bu kere de taraf-ı âlî-i nezâret-penâhilerine iş'âr olunduğu Ankara Vilâyet-i Aliyyesi'nden komisyon-ı âliye mevrûd tahrirâtda izbâr kılınmış ve bu gibi sû-i muâmelâta karşı müsâmaha mültezem-i âlî olan muhâcirîn-i İslâmiye'nin emr-i iskânını işkâl ve masârıf-i zâide ihtiyârını mûcib olacağı rıza-yı âliye külliyen muhâlif olduğu cihetle kat'an câiz olamayacağına nazaran muhâkemenin tesrî'-i muâmelâtıyla komisyon-ı âliyede ma'lûmât itâsı müsâade-i celîle-i âsafânelerine vâbeste bulunmuşdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 29 Zilhicce sene [1]325 ve fî 21 Kanûn-ı sâni sene [1]323 / [2 Şubat 1908]

Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi
Birinci Azası
Kâtib-i Sâni-i Hazret-i Şehriyâri
İzzet

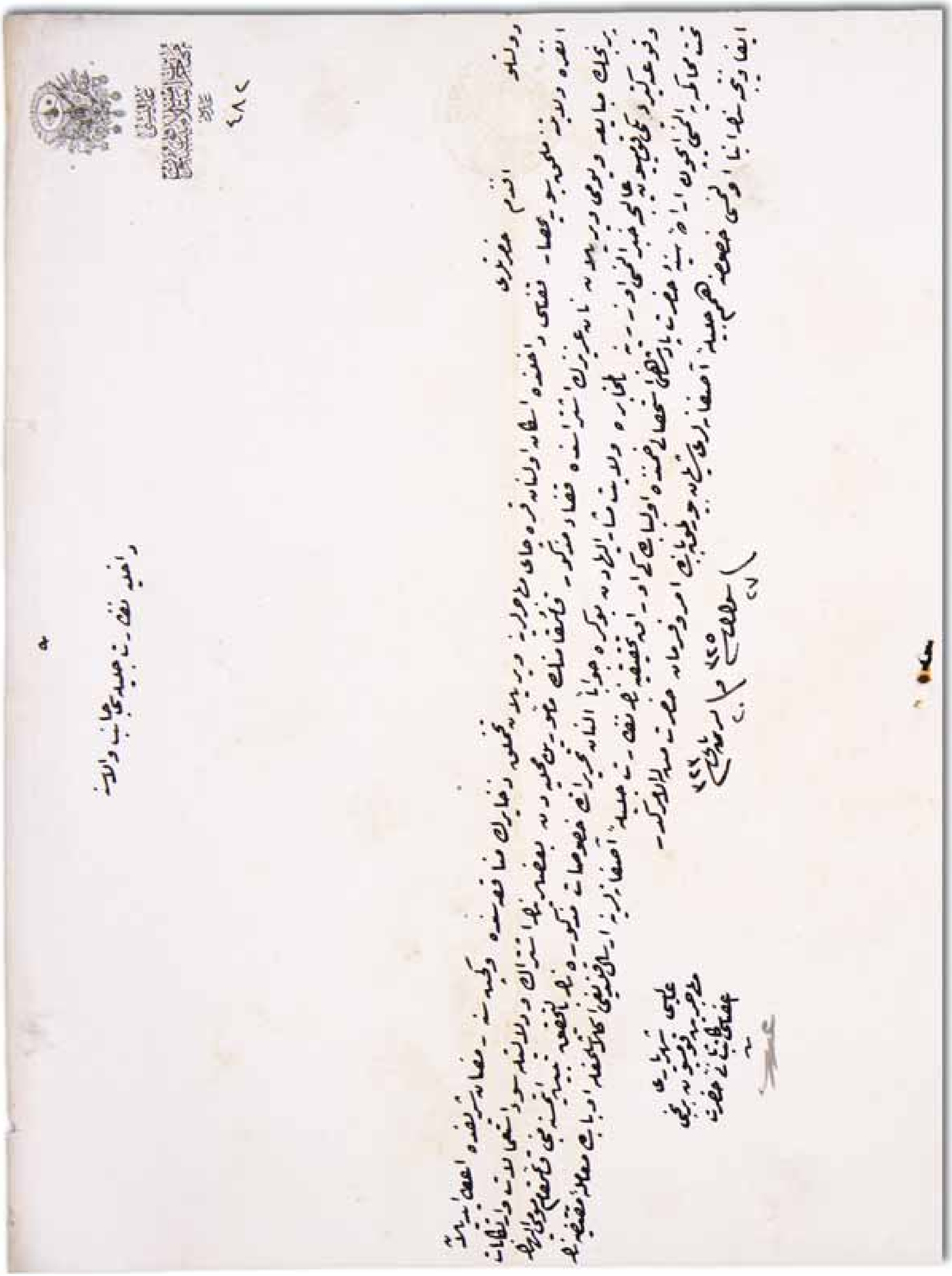

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:10 Page 386

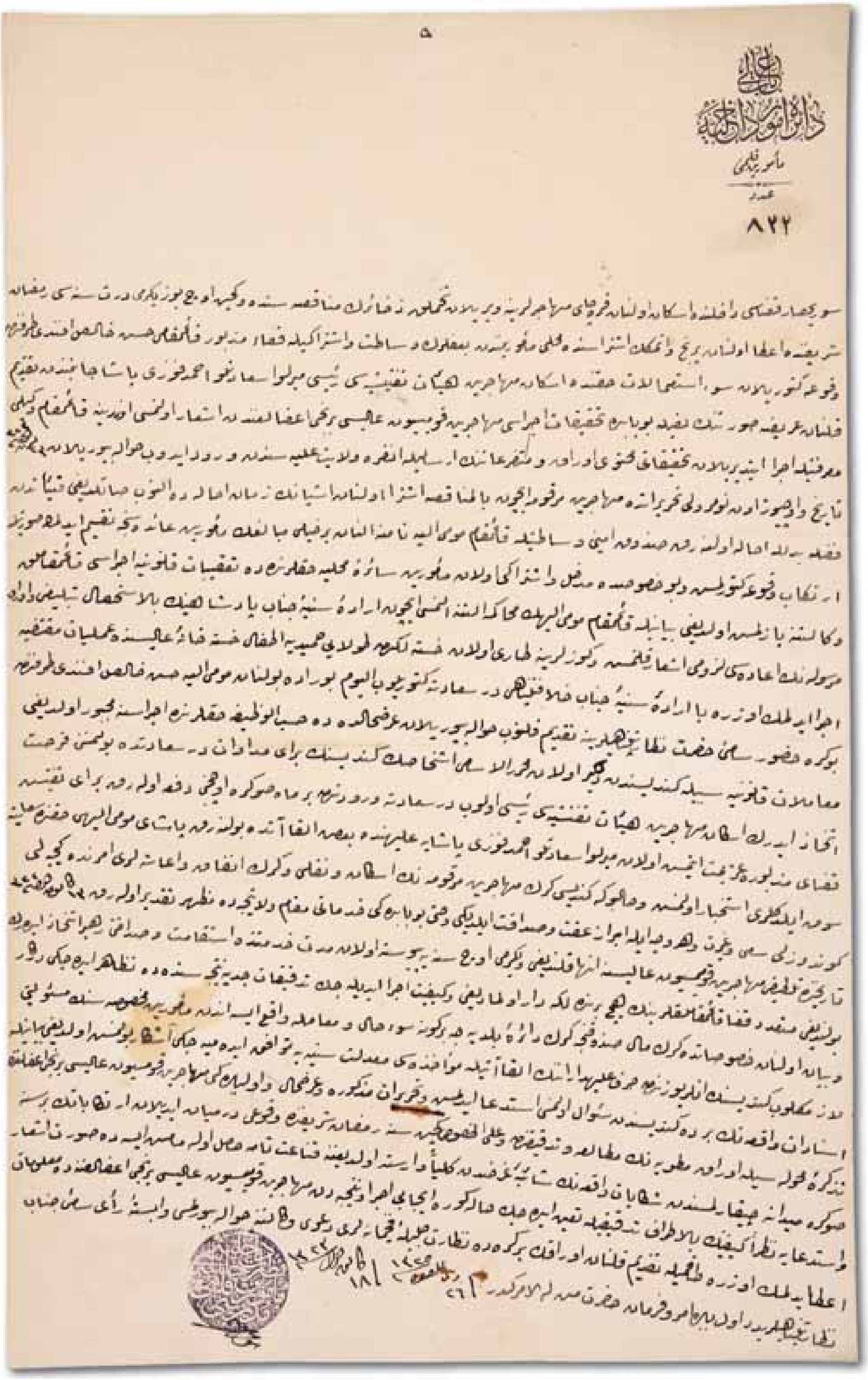

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:11 Page 387

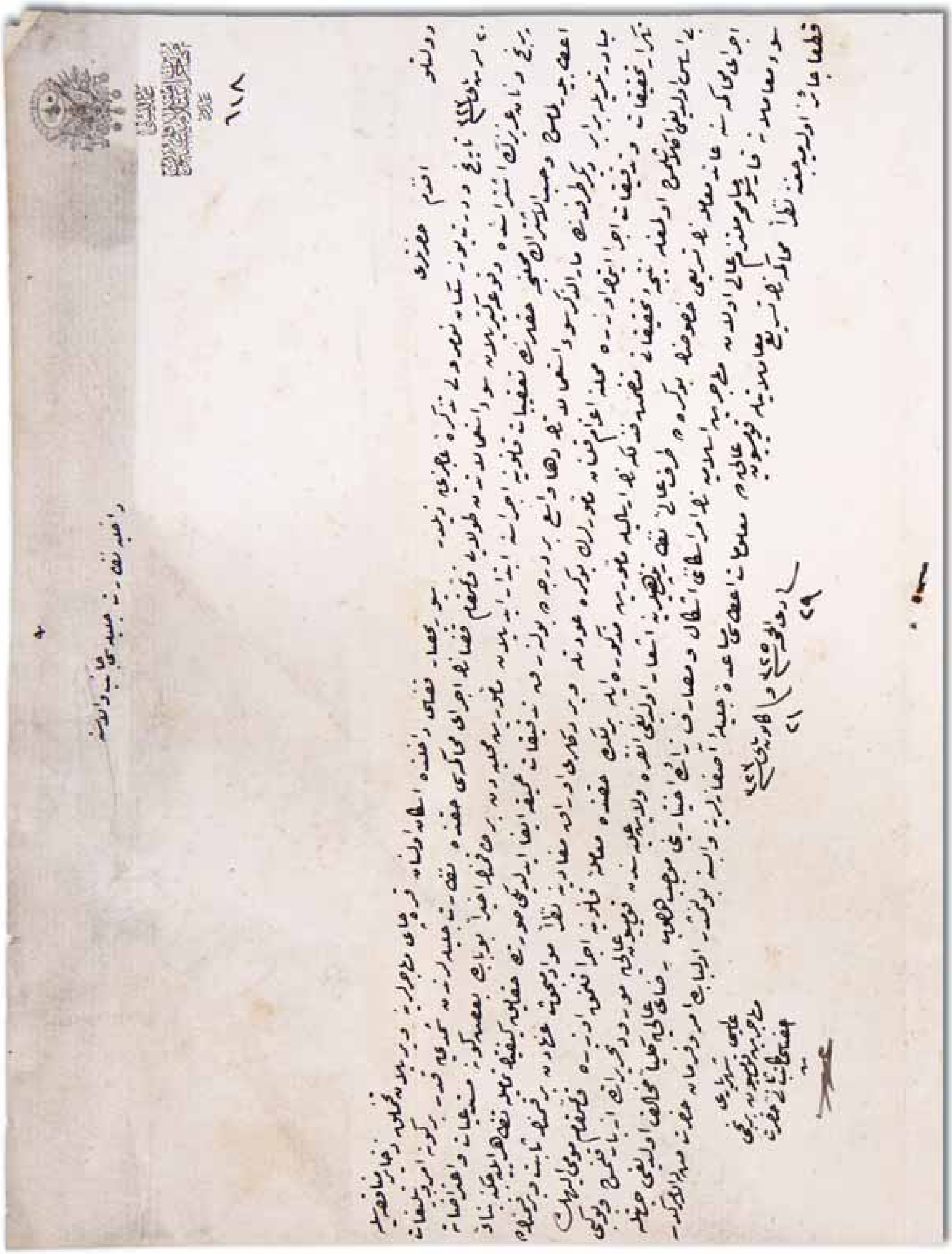

DH. MKT, 1170/94

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:11 Page 388

104

BURSA'DAKİ MUHACİRLERİN ŞEHİR MECLİSLERİNDE ÜYE OLAMAMALARININ SEBEBİNİN BİLDİRİLMESİ

Bursa nüfusunun yarıdan fazlası muhâcir olmasına rağmen şehrin idare, belediye ve adliye meclislerinde görev alamamalarının sebebinin sorulması üzerine muhâcirler arasında istenilen vasıflara sahip olanların bulunmadığı şeklinde izâh edildiği

8 Mart 1908

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne,
Revnakbahş Devletlü Memduh Paşa Hazretleri'ne

Ma'rûz-ı bendeleridir;

Sâye-i ma'delet-vâye-i hazret-i tâcdâr-ı muazzamîde Bursa şehrinin nısfından ziyâdesi muhâcirînden ve kâbil-i mukayese olacak sûretde içlerinde ağniyâ ve hikmet-i hükûmet ve umûr-ı idareye elverişli kanûn-şinâsân bir çok zevâtın mevcud bulunduğu be-dîdâr iken şimdiye kadar icra kılınan intihâbda müsâvât-ı kanûniye gözedilmemesinden dolayı ne mecâlis-i idare ve ne de mehâkim-i adliye ve devâir-i belediyede azâ sıfatıyla hiçbir muhâcir bulunmaması hakk-ı müddeâmıza bürhân-ı kâfî olmağla lutfen ba'demâ makam-ı sâmî-i vilâyet-i celîlece bu cihetin derpîş-i nazar-ı im'âna alınması esbâbının istikmâli menâfi'-i umûmiye nâmına ihbâr-ı keyfiyet eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Şubat sene 1323

Mehmed Sadık

*

Hüdavendigar Vilâyeti
Mektubi Kalemi
Aded: 597

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri,

20 Şubat sene [1]323 tarihli ve dört yüz elli altı numaralı tahrirât-ı aliyye-i nezâret-penâhilerine arîza-i cevabîyedir.

Bursa'da mutavattın muhâcirînden mecâlis ve mehâkim azâlığına kâbil-i intihâb kimselere şimdiye kadar tesadüf edilemeyip mâ hâzâ evsâf-ı matlûbe ile muttasıf ve intihâb salahiyetini hâiz kimseler görülür ise intihâba dahil edilmek tabiî olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 4 Safer sene [1]326 ve fî 23 Şubat sene [1]323 / [8 Mart 1908]

Hüdavendigar Vilâyeti
Valisi
[Mehmed Tevfik]

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:11 Page 390

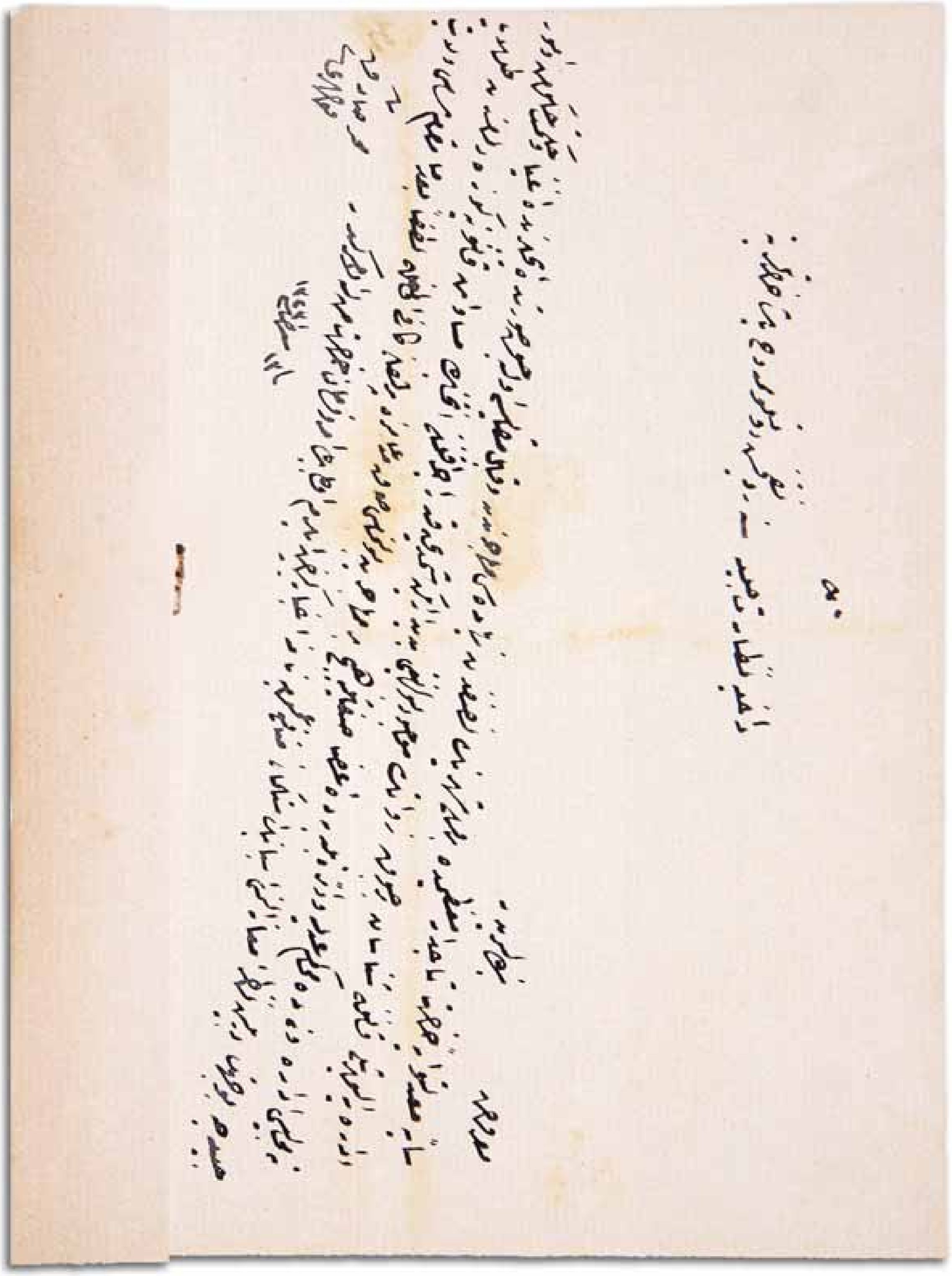

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:12 Page 391

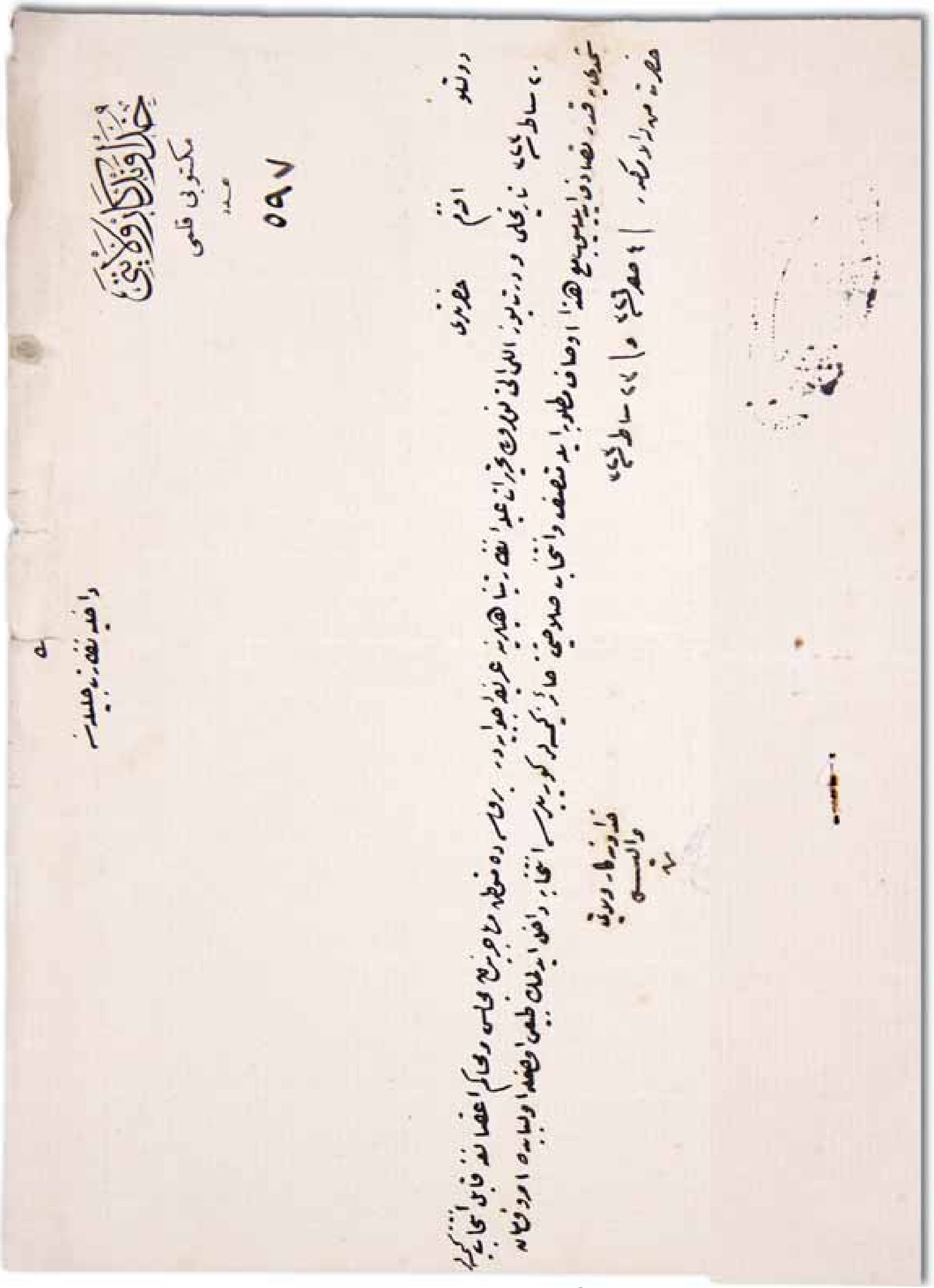

DH. MKT, 1237/60

105

SİVRİHİSAR KAZÂSI'NDAKİ KARAÇAY MUHACİRLERİNİN YERLİ HALK İLE OLAN GEÇİMSİZLİKLERİ

Ankara Sivrihisar'da Erten köyünü, tabiat şartlarıyla uyum sağlayamayarak terk eden ve izin almaksızın Çifteler Çiftliği'ne bağlı Belpınarı adlı yerde yerleşen Karaçay muhâcirleri, kolluk kuvvetiyle çıkarılmazlarsa çevredeki dört köyün otlak ve yaylak mekânı olan bu yerdeki yerli halk ile geçimsizliklerinin devam edeceği

2 Ocak 1909

Bâb-ı Âlî
Daire-i Nezâret-i Dahiliye
Muhâcirîn İdaresi
Aded: 800

Huzur-ı Âlî-i Nezâret-penâhi'ye

Mukaddemâ Sivrihisar Kazâsı'nda Erten karyesinde iskân edilmiş iken vehâmet-i havası bahânesiyle Çifteler Çiftlik-i Hümâyûnu dahilindeki kurânın sulak mahalli olan Belpınar mevki'ine gelerek cebren tavattun etmek isteyen Çeçen muhâcirlerine icra-yı nesâyih ve bu bâbda tahkikât ve tedkikât ifâ eylemek üzere daire-i askeriyeden izâm olunan hey'et tarafından mevrûd mazbata mündericâtından bahs ile muhâcirîn-i merkûmenin bir an evvel mahallerine iâdeleri hakkında mukteză-yı hâlin ifâ ve neticesinin inbâsı Harbiye Nezâreti'nin matviyyen iâde ve takdim kılınan tezkiresinde izbâr olunuyorsa da bu bâbda evvelce de makam-ı Seraskerî'den, mülgâ Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi'ne iş'âr vâki' olarak 28 Haziran sene [1]324 tarih ve iki yüz altmış altı numarasıyla son defa yazılmış olan tezkire-i cevabîyede muhâcirîn-i mezbûrenin mevki'-i mezkûra gidip yerleşmeleri bir tarafdan gördükleri himâyet ve teshilâtdan inbiâs eylediği istidlâl olacağı ve kaldırılmaları mültezem ise Çiftlik-i Hümâyûn İdaresi'nce icabına bakılmak iktizâ edeceği Ankara Vilâyeti'nden bildirildiği ve hükûmet-i seniyyece bir defa iskân olunan muhâcirînin ahali-i kadîme hükmünde tutularak tekrar iskânları cihetine gidilememek umûr-ı tabiiyeden olmakla iskân edildikleri Erten karyesini terkle taraf-ı âhara savuşmuş olan muhâcirîn-i merkûmenin esasen haklarında komisyon-ı

âlîce yapılacak bir muâmele olmayacağı gibi avdet etmedikleri sûretde meskenleriyle levâzım-ı sâiresinin diğer muhâcirîne itâsı vilâyet-i müşârünileyhâya tebliğ edildiği izbâr kılınmış olmasına ve binâberîn idare-i umûmiyece de bu bâbda yapılacak bir şey olmamasına nazaran nezâret-i müşârünileyhâya cevab ısdârı menût-ı müsâade-i celîle-i düstûrîleri olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 20 Kanûn-ı evvel sene [1]324 / [2 Ocak 1909]

Muhâcirîn-i Umûmiye İdaresi

*

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûz-ı kullarıdır,

Üç sene mukaddem Rusya'dan Memâlik-i Osmaniyeye hicretle tâbiyyet-i Devlet-i Aliyye'yi kabul ve münasib bir mahalde de iskânımızı istidâ etmekliğimiz üzerine Ankara'ya sevk ve izâm ve Erten nâm mevki'de de iskân olunmuş isek de oranın gayet vahim olan âb ve havasıyla katiyyen imtizâc edemeyerek birkaç ay zarfında aile ve rüfekâmızdan doksan nüfus telef olduğu gibi bizler dahi hayatımızdan kat'-ı ümid etmiş olduğumuzdan bin müşkilât ve sefâletle Yalova'ya gelmeğe mecbur olduk. Şimdi de orada sefil ve sergerdân, sokak ortalarında kaldık. Lütfen dûçâr olduğumuz bunca mihen ve meşakkate terahhumen Yalova'da Sultaniye nâmındaki arazi-i hâliyede iskânımızla beraber telefden vikâye zımnında tayinât itâ buyurulmasını istidâ eyleriz. Her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Şubat sene 1324

Karaçay muhâcirlerinden
beş hâne nâmına
Yusuf

*

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:12 Page 394

Ankara Vilâyeti
Mektubi Kalemi
Aded: 114

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûz-ı çâkerleridir ki,

3 Mart sene [1]325 tarih ve on iki numaralı tahrirât-ı aliyye-i nezâret-penâhilerine cevabdır.

Evvelce iskân olundukları Sivrihisar'ın Erten karyesini terk ile Çifteler Çiftliği dahilinde Belpınarı nâm mevki'de tavattun etmek isteyen Karaçay muhâcirlerinin mezkûr Belpınar'ında müddet-i vefire kalarak iskânlarına mahsûs bir takım tedârikâtda bulunmuş ve bu hareketleri ise Erten karyesini terk etdikleri esnada mezkûr çiftliğin müdürü tarafından müsâade gösterilmemek lâzım gelirken bilakis müsâmaha ve iğmâz-ı ayn edilmesinden hâsıl eyledikleri cür'etden ileri gelmiş olduğuna ve Sivrihisar'dan evvel ve âhir gönderilen memûrlar vâsıtasıyla Erten karyesine avdetleri için nesâyih-i lâzıme ve vesâyâ-yı muktezîye ifâ edilmiş ise de bir semere iktitâf edilemediği gibi bu bâbda muâmele-i cebriye istimâline de imkân görülemediğine ve mevki'-i mezkûr ise Eskişehir'e tâbi' olarak muhâcirîn-i merkûmenin Sivrihisarca Erten karyesine nakl ve iâdeleri kâbil olamayacağına binâen bunların Eskişehir kaymakamlığı ve çiftlik müdüriyeti tarafından kuvve-i askeriye ile oradan kaldırılarak evvelce meskûn oldukları Erten karyesine iâdeleri esbâbının istikmâli Sivrihisar Kaymakamlığı'ndan cevaben iş'âr kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Cemâziyelevvel sene [1]327 ve fî 11 Mayıs sene [1]325

Ankara Valisi
[Mehmed Tevfik]

*

Çifteler Çiftliği Müdüriyeti'nin fî 13 Mayıs [1]325 tarih ve 87 numaralı tahrirâtı sûretidir.

Sivrihisar Kazâsı'nın Erten mevki'inde iskân edilmiş iken geçen sene bilâ me'zûniyet çiftlik dahilindeki Belpınar mevki'ine gelerek ikâme etmiş olan Karaçay muhâcirlerinin oturdukları mahal civarındaki dört karye hayvanâtının suvâr mahalli olmak hasebiyle orada iskânları gayr-ı câiz bulunduğu makamât-ı âliyeye arz edilerek muhâcirîn-i merkûmenin evvelce iskân edildikleri Erten mevki'ine sevkleri için Ankara ve Sivrihisar'dan mikdâr-ı kâfi jandarma ve memûrîn-i mahsûs geldiği halde sevkleri mümkün olamamış ve ahîren Çiftlikât-ı Askeriye Nezâreti'nden şeref-vârid olan emirnâmede muhâcirîn-i merkûmenin çiftlik dahilindeki karyelere taksimiyle iskânları emir buyurulmağla keyfiyet kendilerine tebliğ kılınmış ise de buna da razı olmayarak her halde oturdukları Belpınar mevki'inde iskânlarının icrasını ifade ile inadlarında ısrar eylemiş oldukları ve mahall-i mezkûr ise sâlifü'l-arz dört karyenin ve ale'l-husûs Kadıkapu karyesinin suvâr ve yayla mahalli olması hasebiyle her vakit münâzaa eksik olmadığı ve birkaç gün akdem mezkûr Kadıkapusu ahalisinden yaylaya çıkan yüz kişiye karşı gelerek çeşmeden hayvanlarını sulatdırmayacaklarını ve oralarda otlatdırmayacaklarını ifade eylediklerinden verilen ma'lûmât üzerine bizzat Belpınar mevki'ine giderek muhâcirîn-i merkûmûna vesâyâ-yı lâzıme icrasıyla mehmâ-emken telif-i beyn edilmiş ise de muhâcirîn-i merkûmûn orada kaldıkca münâzaa ve mudârebe eksik olmayacağı ve hafazanallah başkaca fenalık vuku'u dahi me'mûl bulunduğu cihetle bunlar hakkında ne yapılmak lâzım ise şimdiden icrasıyla âtiyen zuhûr edecek mes'uliyetden vikâye buyurulmaklığımızı temenni eylerim. Ol bâbda.

Aslına Mutâbıkdır.
Eskişehir Kaymakamlığı

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:12 Page 396

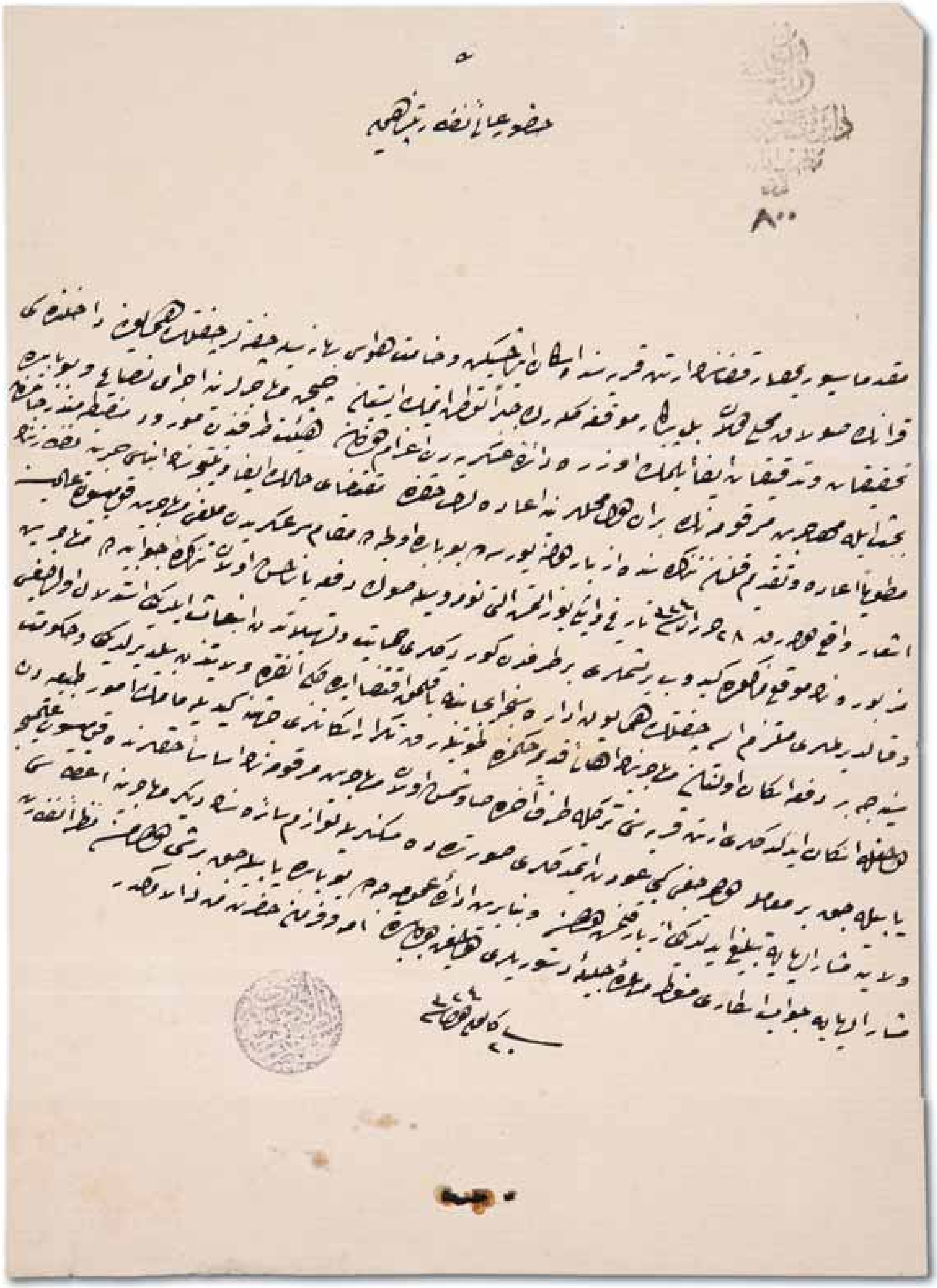

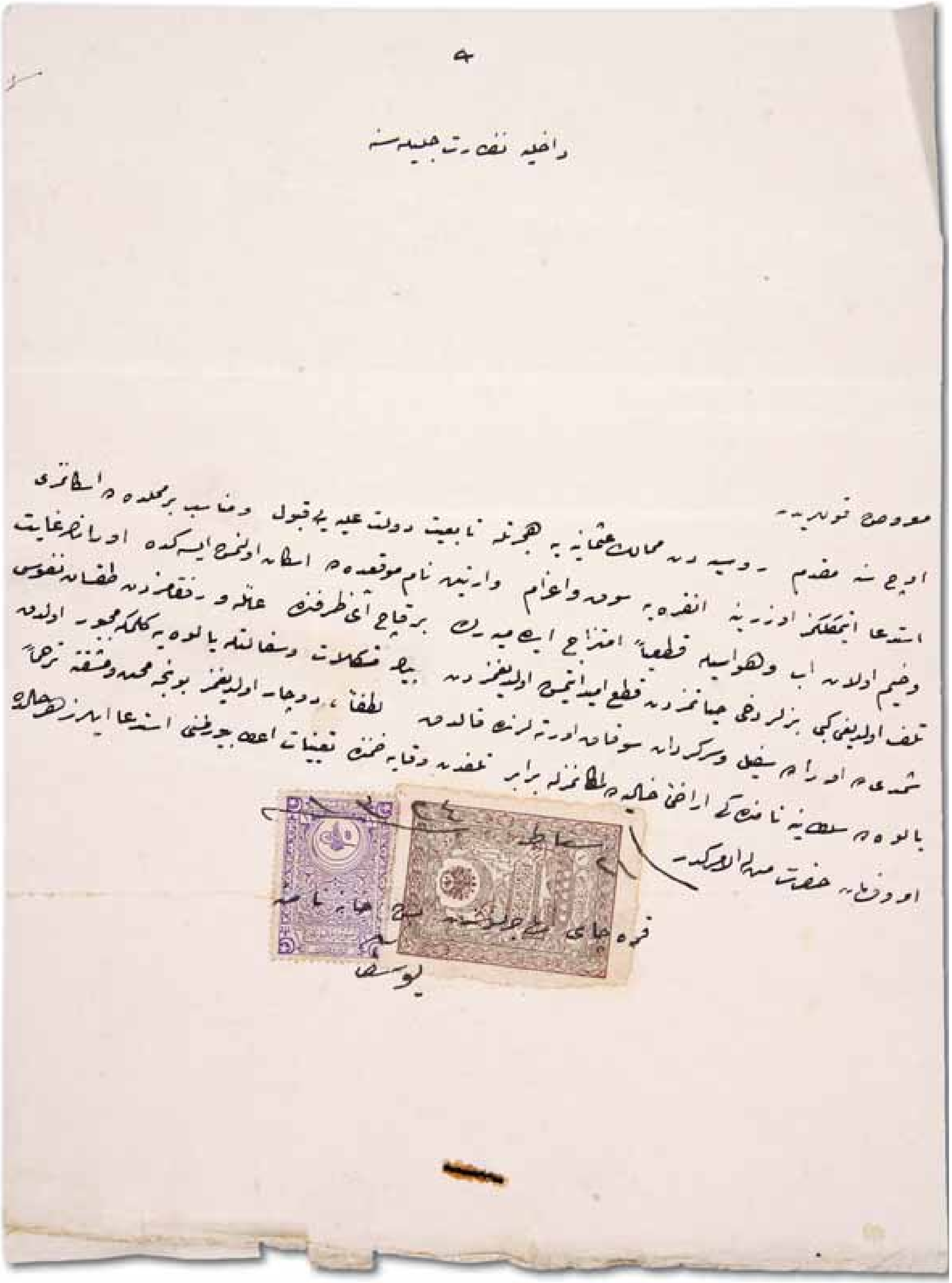

داخلیه نظارت جلیله سنه

معروض چاکرلریدر

اوچ سنه مقدم روسیه دن ممالک عثمانیه یه هجرتله تابعیت دولت علیه یه قبول و مناسب بر محلده اسکانمزی

استدعا ایتدیککمزده [illegible] انقره یه [illegible] نام موقعده اسکان اولنمش ایسه کده اورانک غایت

وخیم اولمسی آب وهواسیله قطعیاً امتزاج ایده میه رک بر چوق آی ظرفنده عائله و رفقالرمزدن [illegible] نفوس

تلف اولدیغی کبی بزلر دخی حیاتمزدن قطع امید ایتمش اولدیغمزدن بیک مشکلات وسفالتله [illegible] اولدق

[illegible] لطفاً [illegible] اولدیغمز [illegible] استدعا ایدرز

[illegible]

[illegible]

[illegible] حضرت [illegible]

یوسف

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:13 Page 398

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:14 Page 399

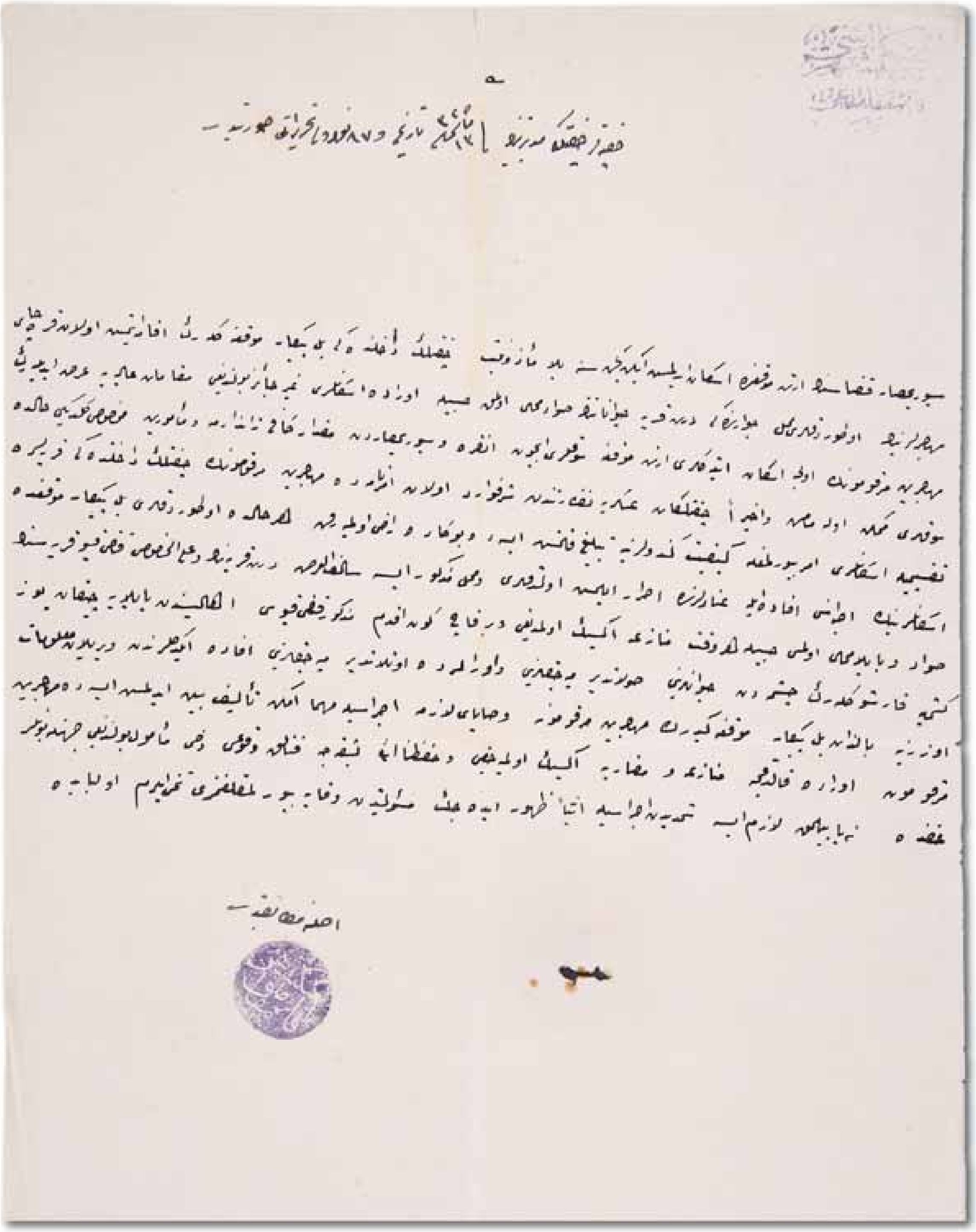

DH. MKT, 1301/2_ 4, 13, 10, 2

106

KARAÇAY MUHACİRLERİNİN TABİAT ŞARTLARINDAN DOLAYI YERLERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Sivrihisar Kazâsı'na yerleştirilen Karaçay muhâcirlerinin, beldenin hava ve suyu ile uyum sağlayamayarak bir çoklarının vefat etmesi üzerine yerlerinin Çifteler Çiftliği olarak değiştirilmesi talepleri

27 Ağustos 1909

Ankara Vilâyeti
Mektubî Kalemi
Aded
308

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri,

Evvelce iskân olundukları Sivrihisar Kazâsı'na tâbi' Erten karyesinin âb u havasıyla imtizâc edemiyerek bir çok vefeyât vermeleri üzerine karye-i mezkûreyi terk ile Çifteler Çiftliği dahilinde vâki' Belpınar mevki'inde tavattun etmek isteyen Karaçay muhâcirleri hakkında vârid olan 29 Temmuz sene [1]325 tarih ve dört yüz otuz dört numaralı tahrirât-ı aliyye-i Nezâret-penâhîleri Sivrihisar ve Mihalıççık kaymakamlıklarına tebliğ edilmişdir. Mezkûr Çifteler Çiftliği Eskişehir kazâsı dahilinde bulunduğundan keyfiyetin kazâ-yı mezkûrun tâbi' olduğu Hüdavendigar Vilâyeti'nde emr u izbârına müsâade buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 10 Şaban sene [1]327 ve fî 13 Ağustos sene [1]325 / [27 Ağustos 1909]

Ankara Vali Vekili
Ferik Hasan Hüsnü

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:14 Page 401

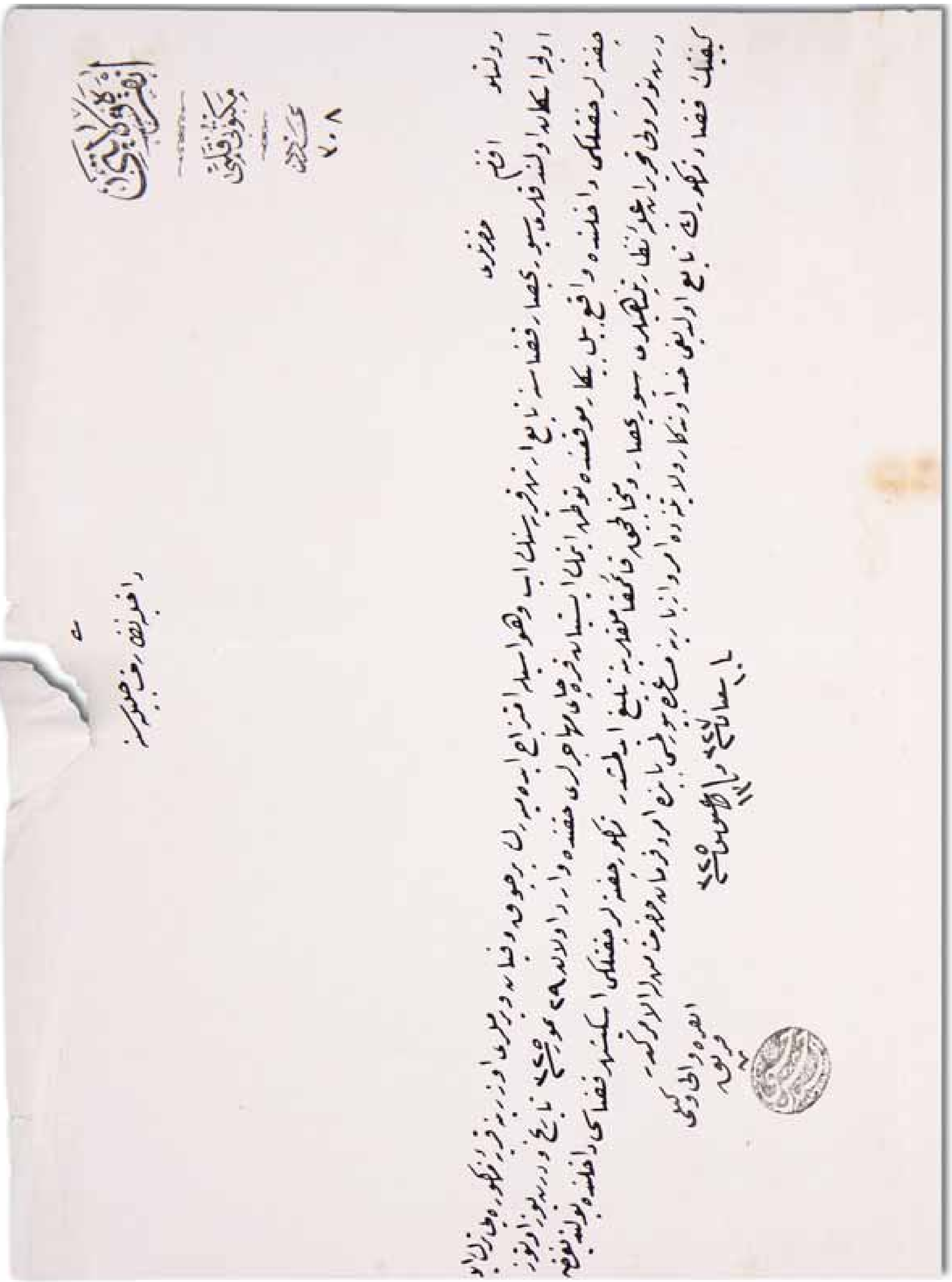

DH. MUİ, 4-1/72

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:14 Page 402

107

SEYAHAT PASAPORTU İLE GELEN KAFKASYA MUHACİRLERİNİN GEÇİCİ OLARAK İSKÂN EDİLMELERİ

İstanbul'a seyahat pasaportuyla geldikleri için haklarında tâbiiyyet işlemleri yapılamayan Kafkasya muhâcirlerinin Karesi mutasarrıflığında geçici olarak iskân edilmeleri

18 Haziran 1914

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
İskân-ı Aşâyir ve Muhâcirîn Müdüriyeti
Umûmî:
Husûsî: İki yüz doksan

Karesi Mutasarrıflığı'na

Şifre

Beş sene şerîta-i ikâmeti ifâ etmeden haklarında tâbiiyyet muâmelelerinin icrası cihetine gidilemeyen kırk hâne kadar Kafkasya muhâcirîni seyahat pasaportuyla Dersaâdet'e gelip perişan bir halde bulunduklarından bir müddet müsâferet sûretiyle dahil-i livâda barındırılmaları mümkün olup olamayacağı hakkındaki mütâlaalarının seri'an inbâsı.

Fî 5 Haziran sene [1]330 / [18 Haziran 1914]

Nâzır vekili nâmına
İmza

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:14 Page 403

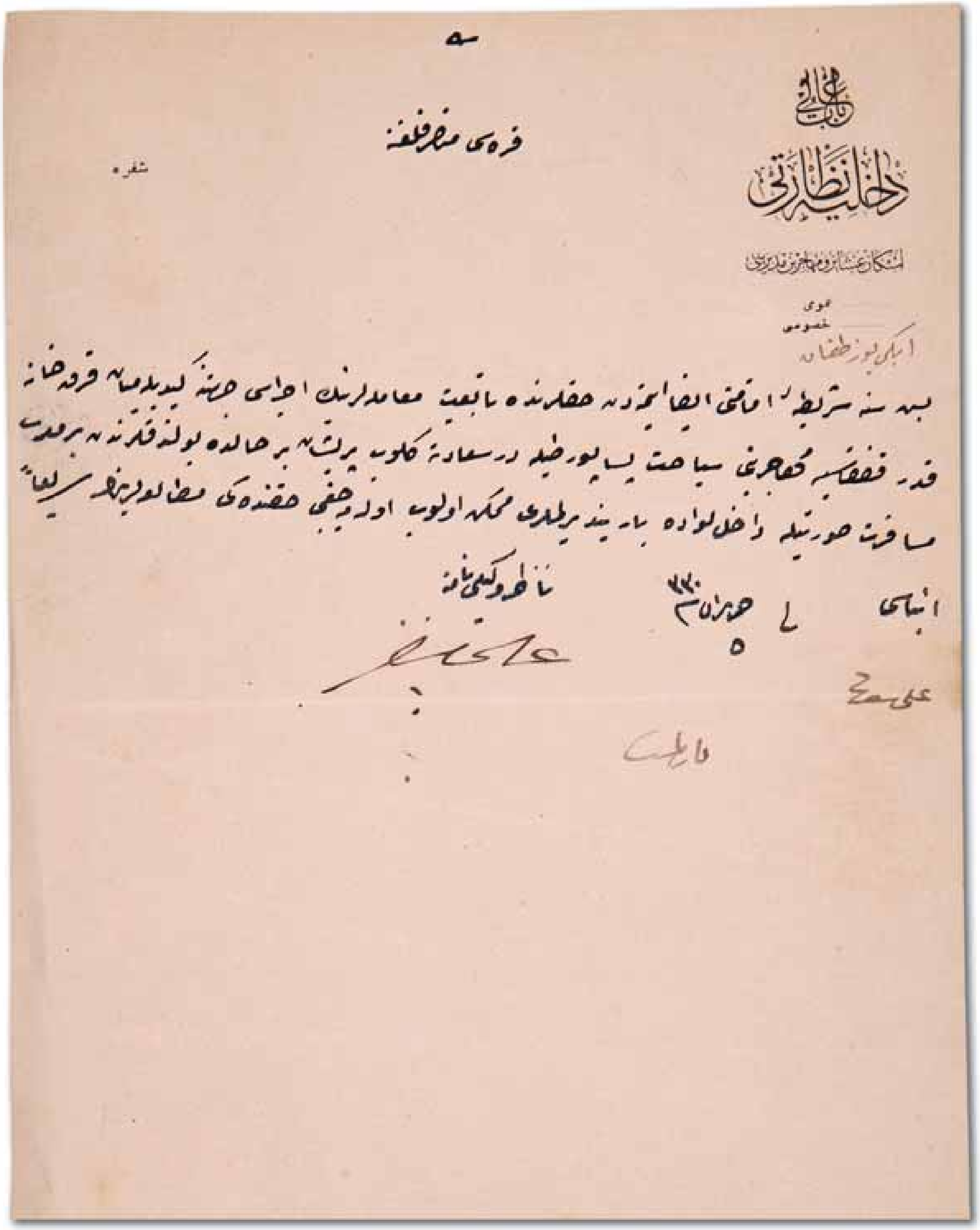
باب عالی
داخلیه نظارتی
اسکان عشائر و مهاجرین مدیریتی
قره‌سی متصرفلغنه
شفره

DH. ŞFR, 42/71

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:14 Page 404

108

RUSYA HÜKUMETİ'NİN KAFKASYA MUHACİRLERİNE PARA YARDIMINDA BULUNDUĞU

Rusya Hükumeti'nin işgal ettikleri vilâyetlerin Müslüman halkına dağıtmak üzere para yardımında bulundukları gibi Müslüman muhâcirlerin ihtiyaçlarına sarfetmek üzere İslami Hayır Cemiyeti'ne ve Kafkas Ordusu Başkumandanı'na para gönderdiği

8 Aralık 1916

Stokholm
Sefâret-i Seniyyesi
Aded
4424
525

Hariciye Nâzırı Devletlü Halil Beyefendi Hazretleri'ne

Kafkas Muhâcirîn-i
İslâmiyesi'ne Rusya Hükûmeti tarafından tevzi‘
olunan iânât hakkında

Devletlü efendim hazretleri,

Rus işgali tahtında bulunan vilâyât ahali-i İslâmiyesi miyânında harbden müteessir olanlara tevzi‘ edilmek üzere Rusya Hükûmeti'nin vilâyât-ı mezkûredeki askerî valilere dört yüz bin ruble göndermiş olduğunu 18 Teşrin-i sâni [1]916 tarihli ve 483 husûsî numaralı telgrafnâmemle arz ve iş‘âr eylemişdim. Ahîren vârid olan Rus gazetelerinde Kafkasya Muhâcirlerine Muâvenet Cemiyeti Reisi'nin Müslüman muhâcirlerin temin i maişet ve tehvîn-i ihtiyacâtına sarf edilmek üzere Cemiyet-i Hayriye-i İslâmiye'ye yüz bin ve Dersim Ekrâdına iâne olarak tevzi‘ kılınmak üzere de Kafkas Ordusu Başkumandanı'na iki yüz bin ruble itâ eylediği gibi diğer cihetden de sâlifü'z-zikr muhâcirîn-i İslâmiye'ye elbise ve çamaşır imali zımnında Moskova fabrikalarına yüz on beş bin metre kumaş sipariş eylemiş olduğu ityân ve tafsil edilmekdedir. İşbu üç yüz bin rublenin telgrafnâme-i mebhûse-i âcizânemde zikr olunan dört yüz bin rubleden haric ve fazla ola[n] rakamı itâ eylediği veya mevzu‘-ı bahs iânenin

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:14 Page 405

mikdârında mı tehalüf vâki‘ olduğu anlaşılamamakda olmağla beraber bu mesele ile Rus gazetelerinin lüzûmundan fazla meşgul olmalarındaki maksad pek zâhirdir. Fi'l-hakika böyle parlak nâmlar altında cemiyetler teşkili ve vâsi‘ propaganda ile Rusya Hükûmeti'nin evvela Müslüman tebeasına karşı ne derece şefîk ve hayrhâh bir hâmi olduğunu anlatarak bunların isticlâb-ı kulûbuna ikdâm ve saniyen harice karşı tebea-i mezkûrenin temin-i hukuk ve esbâb-ı refah-ı hayatiyesiyle alâkadâr olmakdan hâli kalmadığını isbat gibi iki noktayı istihdâf eylediği bî-şübhedir. Keyfiyet berây-ı ma‘lûmât arz olunur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 8 Kanûn-ı evvel sene [1]916 / [8 Aralık 1916]

Cevad

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:15 Page 406

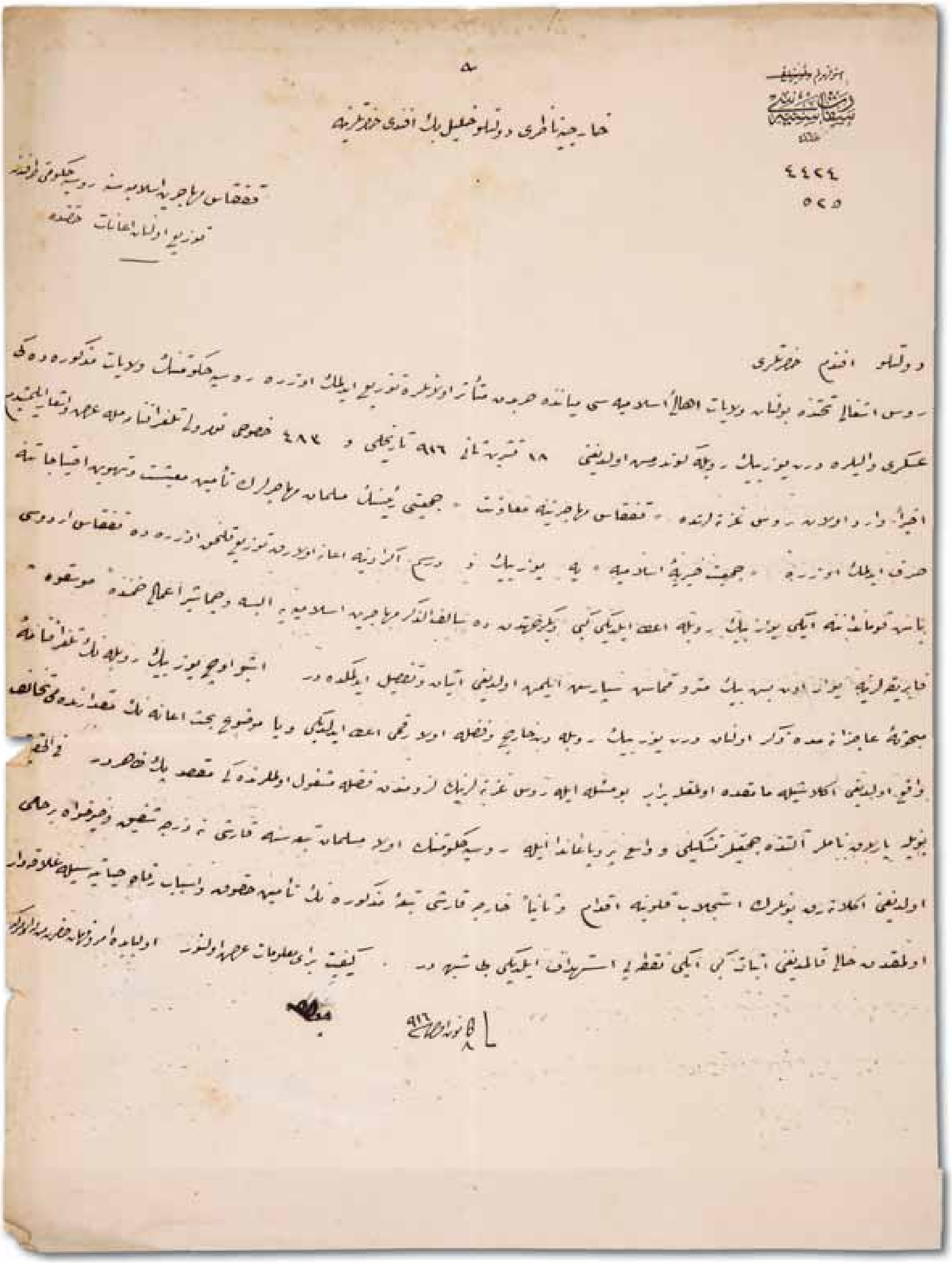
خارجیه ناظری دولتلو خلیل بك افندی حضرتلرینه

قفقاس مهاجرین اسلامیه سنه روسیه حکومتی طرفندن توزیع اولنان اعانات حقنده

HR. SYS, 2377/12

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:15 Page 407

Süvari Yüzbaşısı Çerkes Mehmed
İ.Ü. Nadir Eserler Ktp., 90850-0007

KAFKS 2 CILT.qxp 15.12.2012 08:33 Page 408

KAFKS 2 CILT.qxp 15.12.2012 08:34 Page 409

EKLER

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:17 Page 410

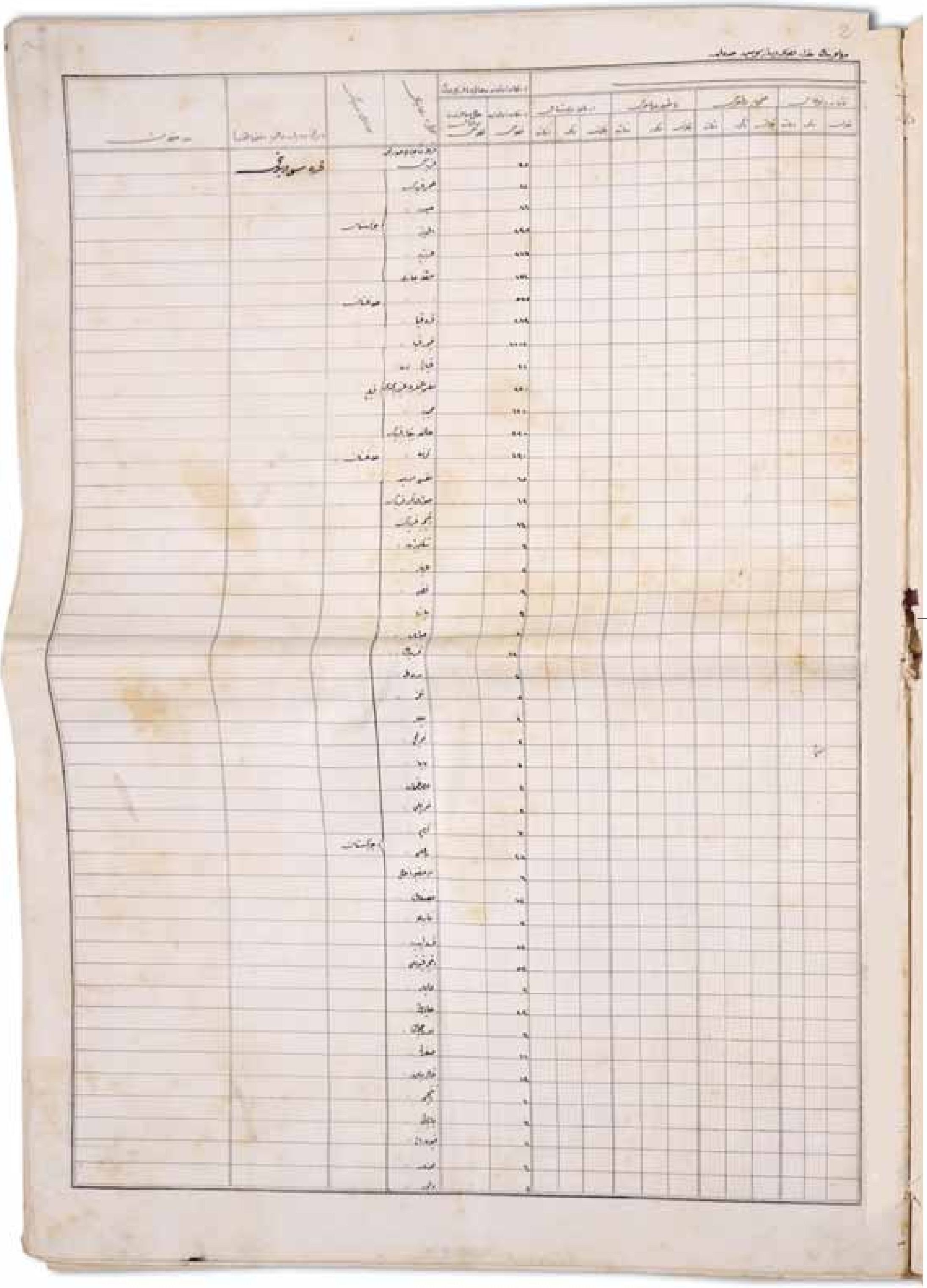

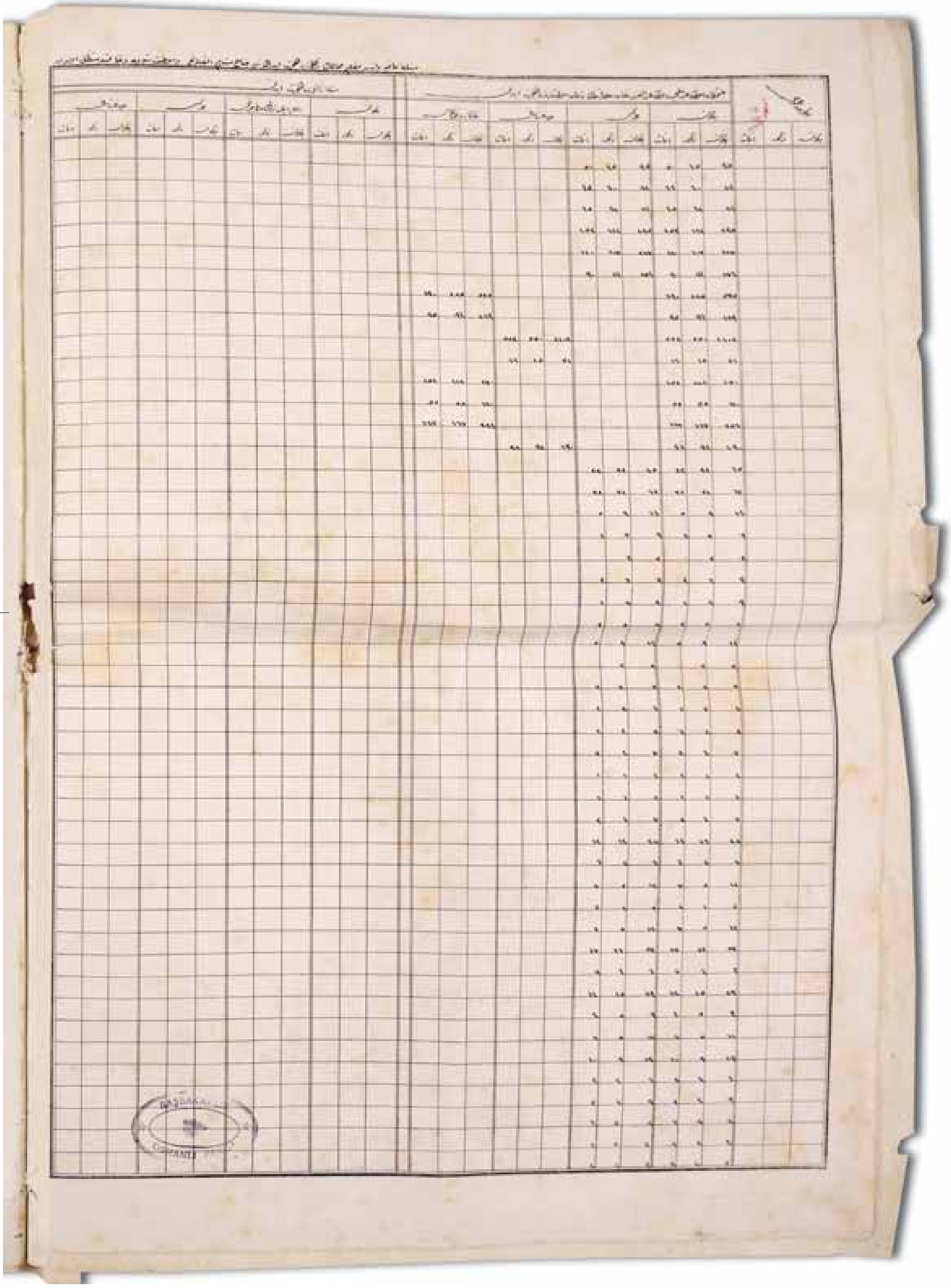

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:18 Page 412

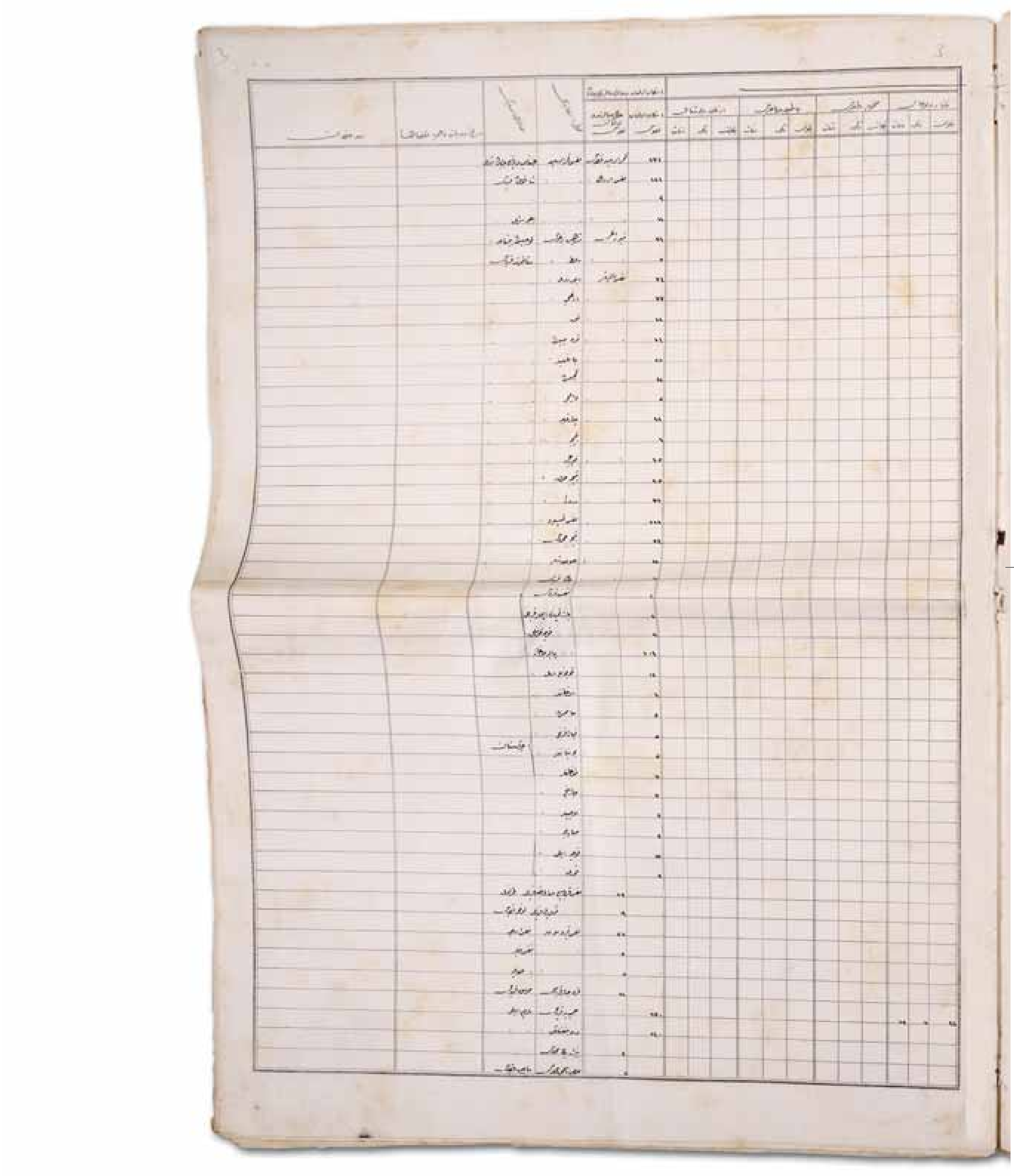

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:19 Page 413

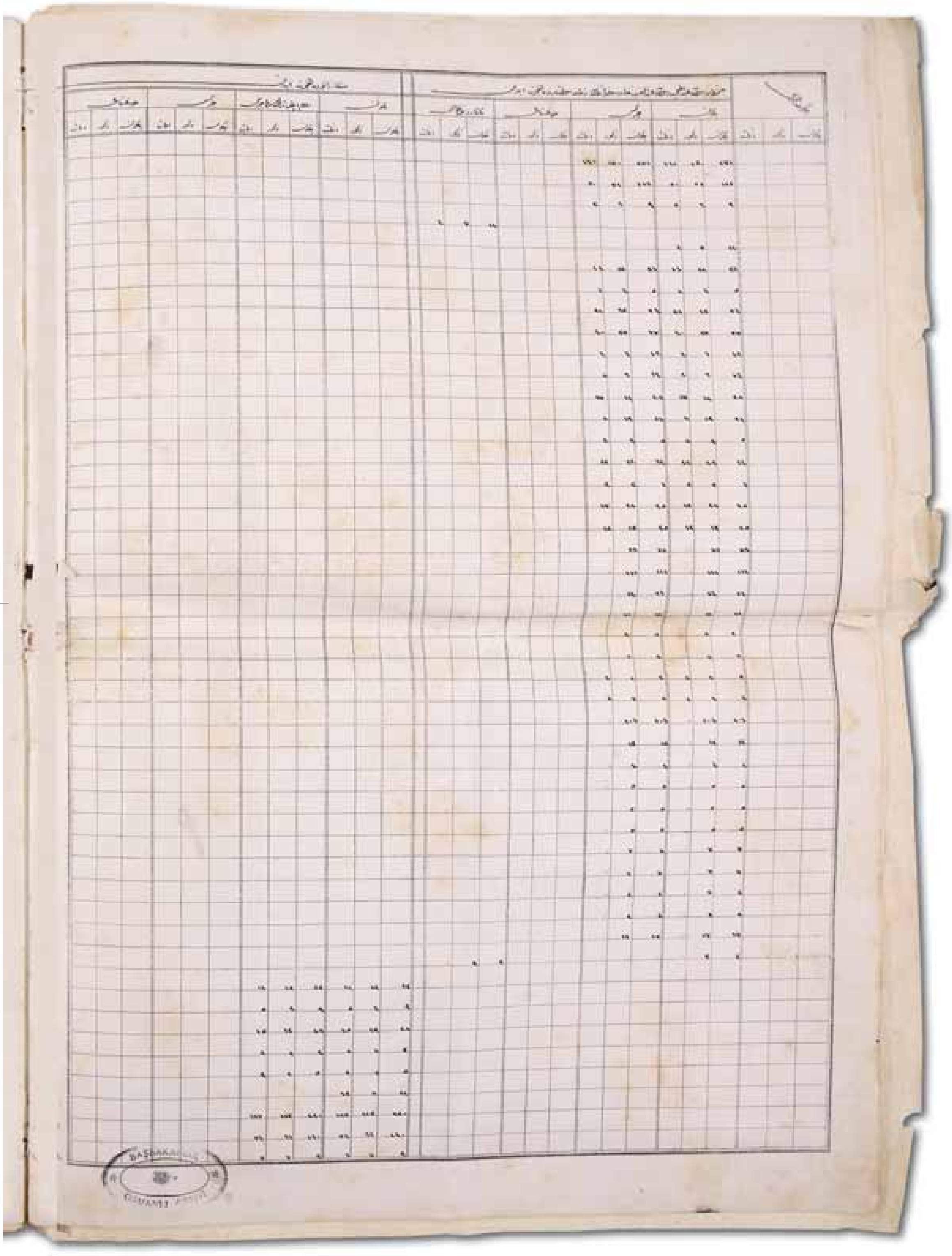

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:19 Page 414

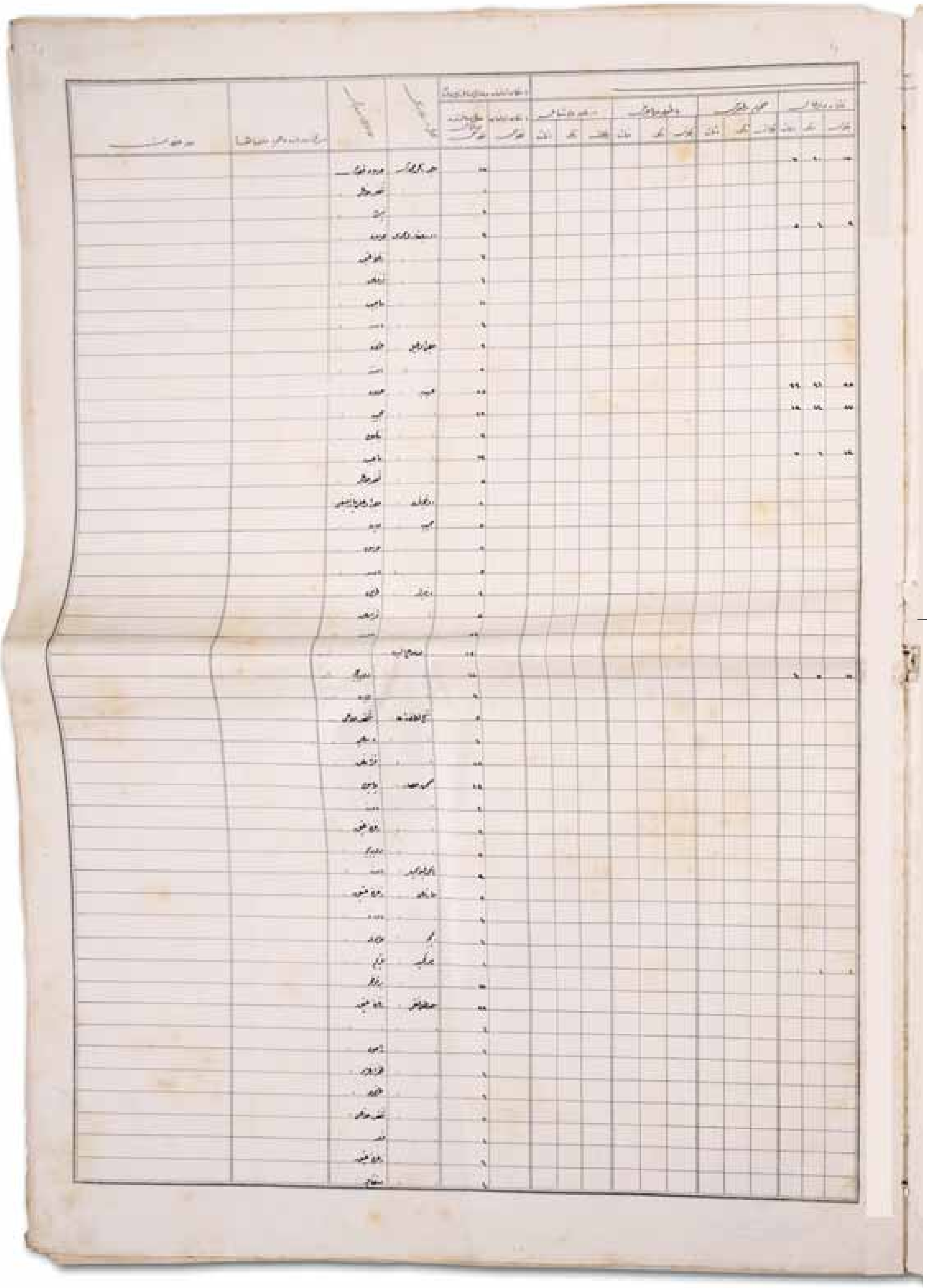

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:20 Page 415

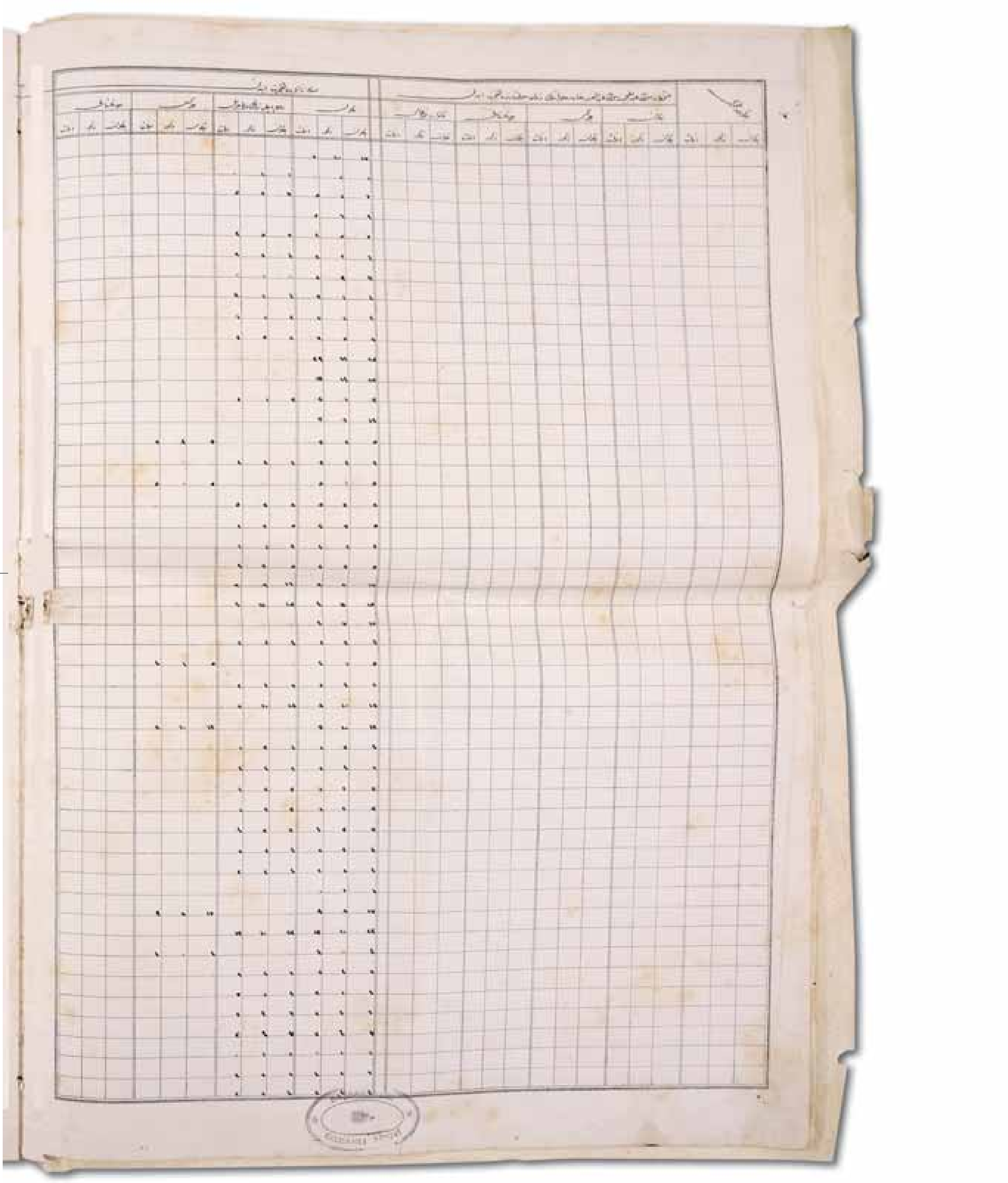

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:20 Page 416

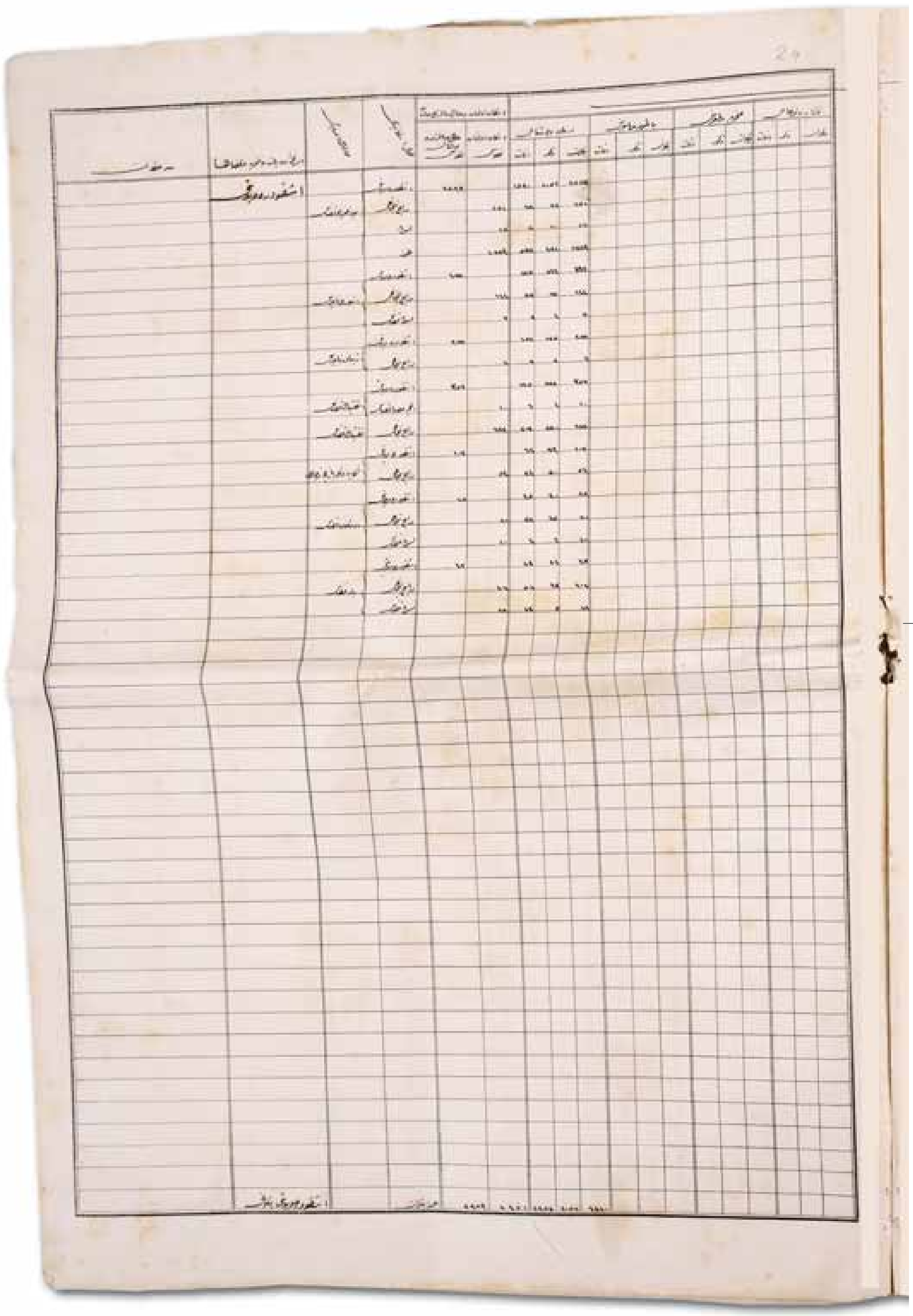

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:09 Page 417

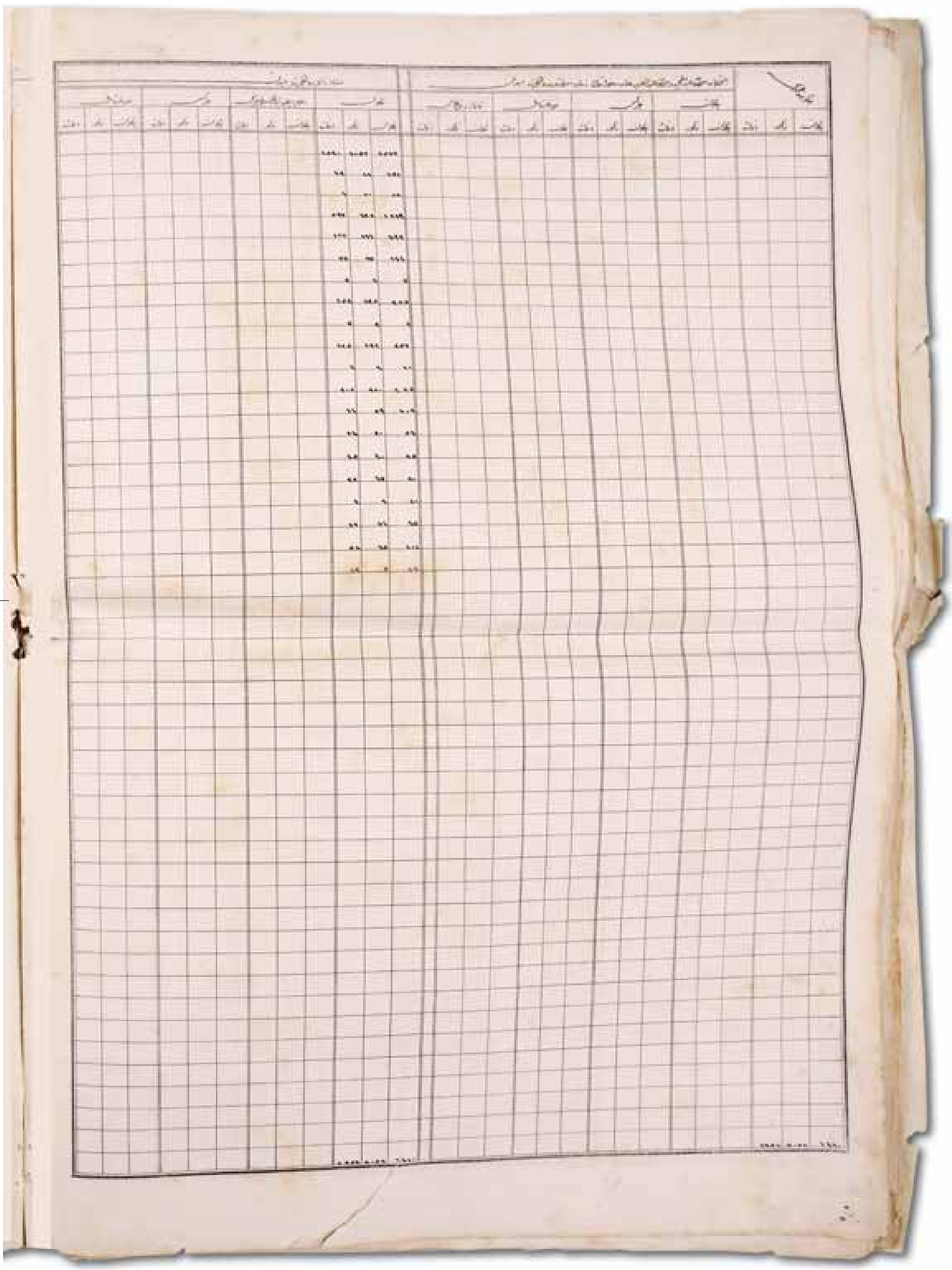

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:10 Page 418

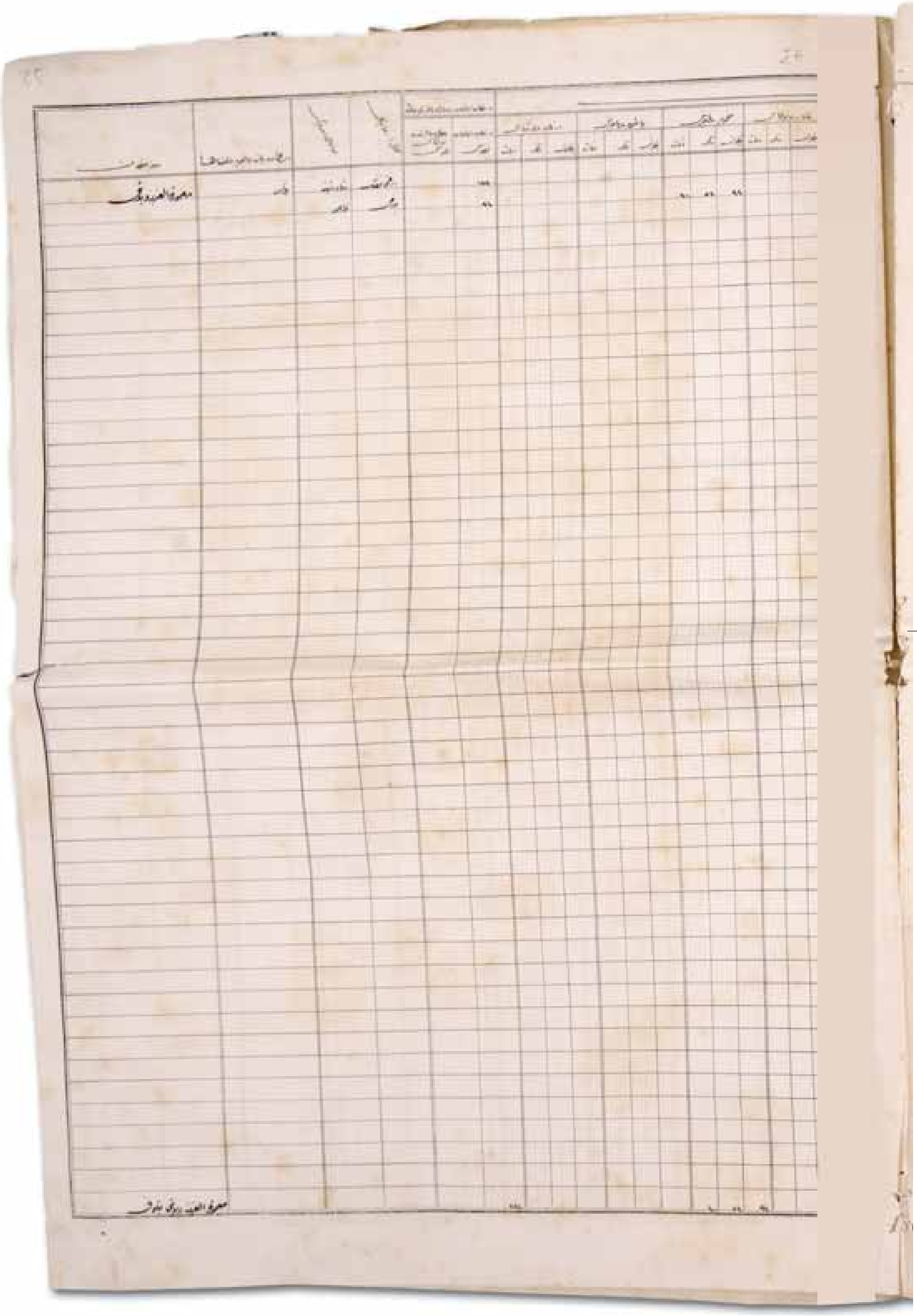

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:10 Page 419

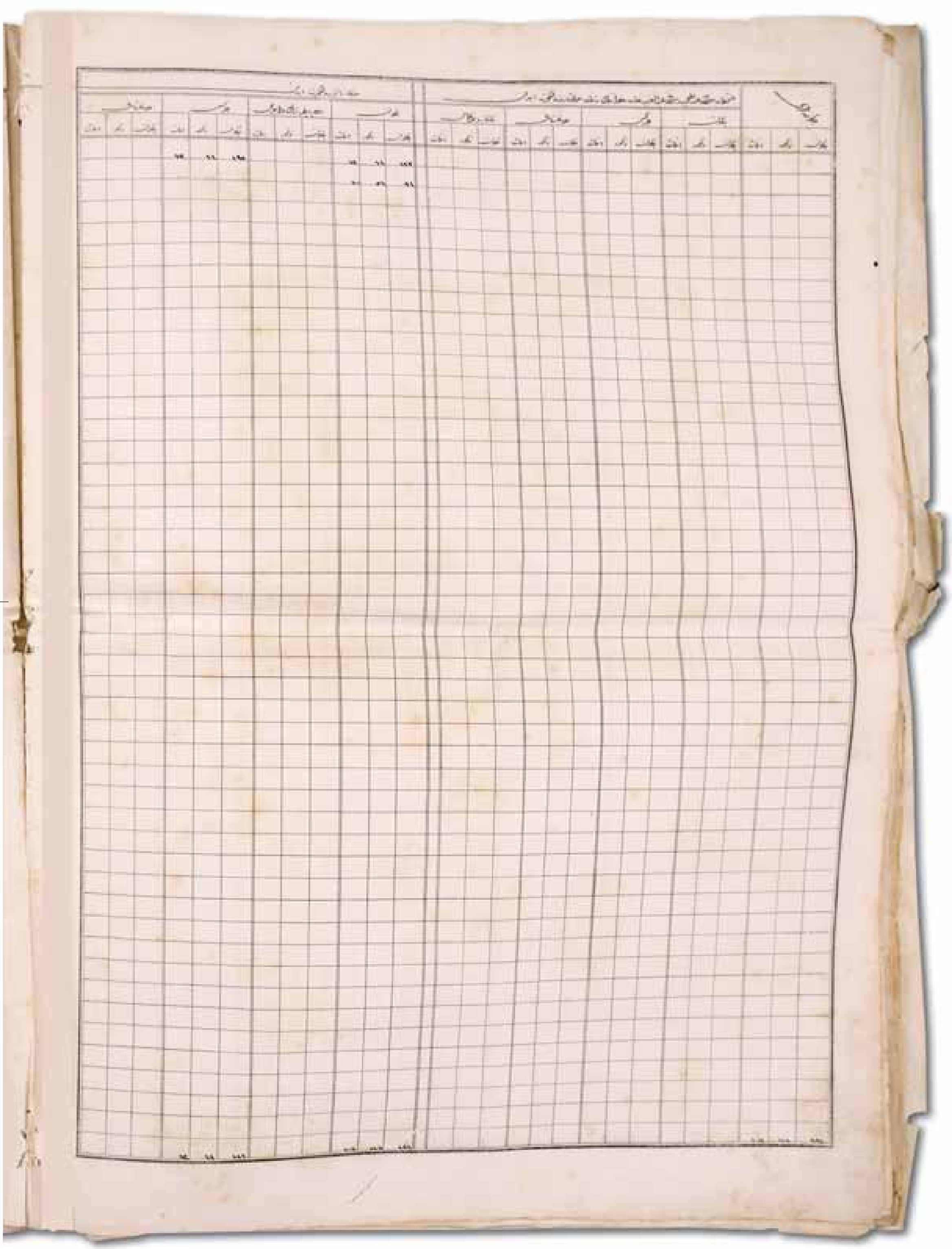

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:11 Page 420

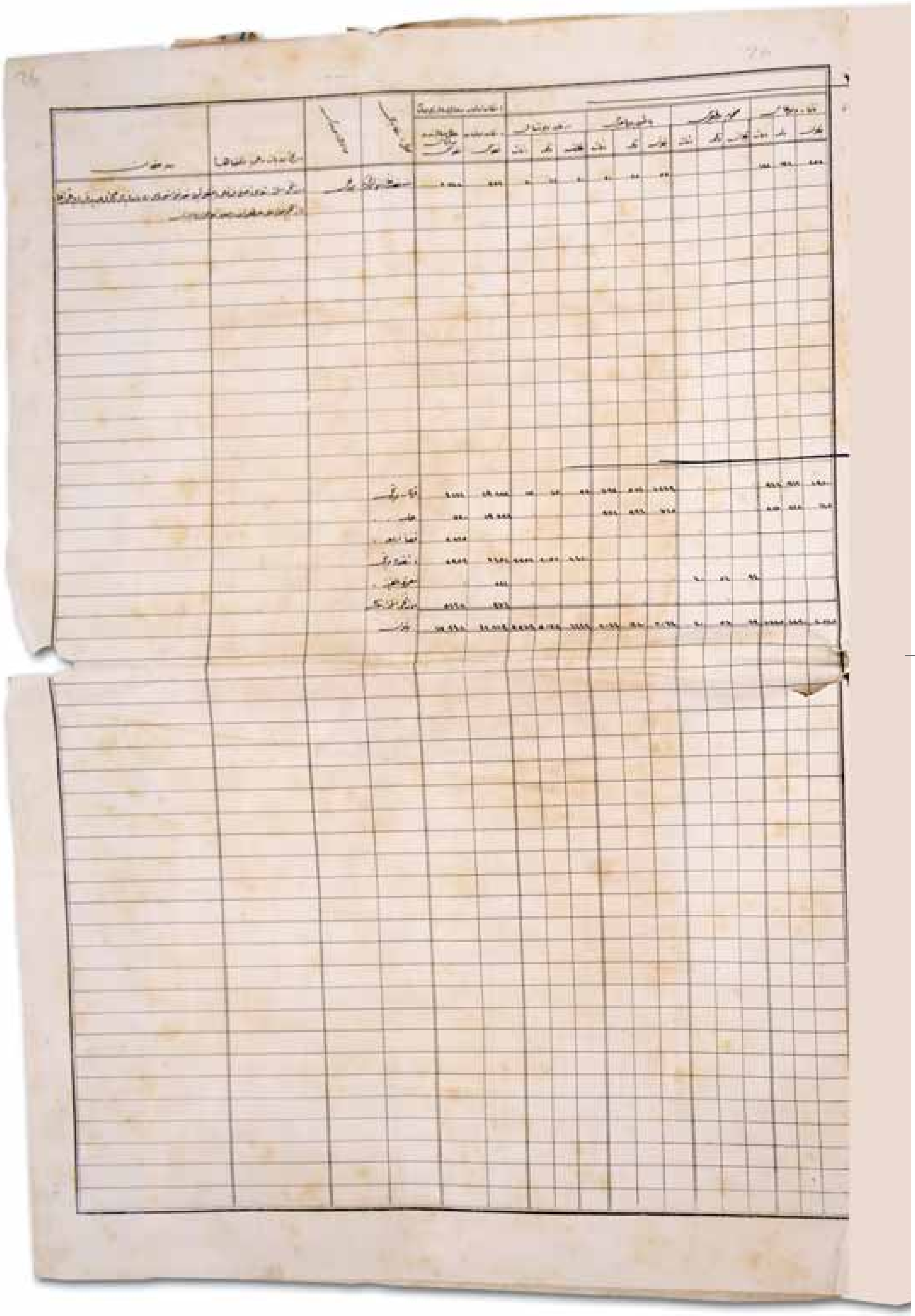

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:12 Page 421

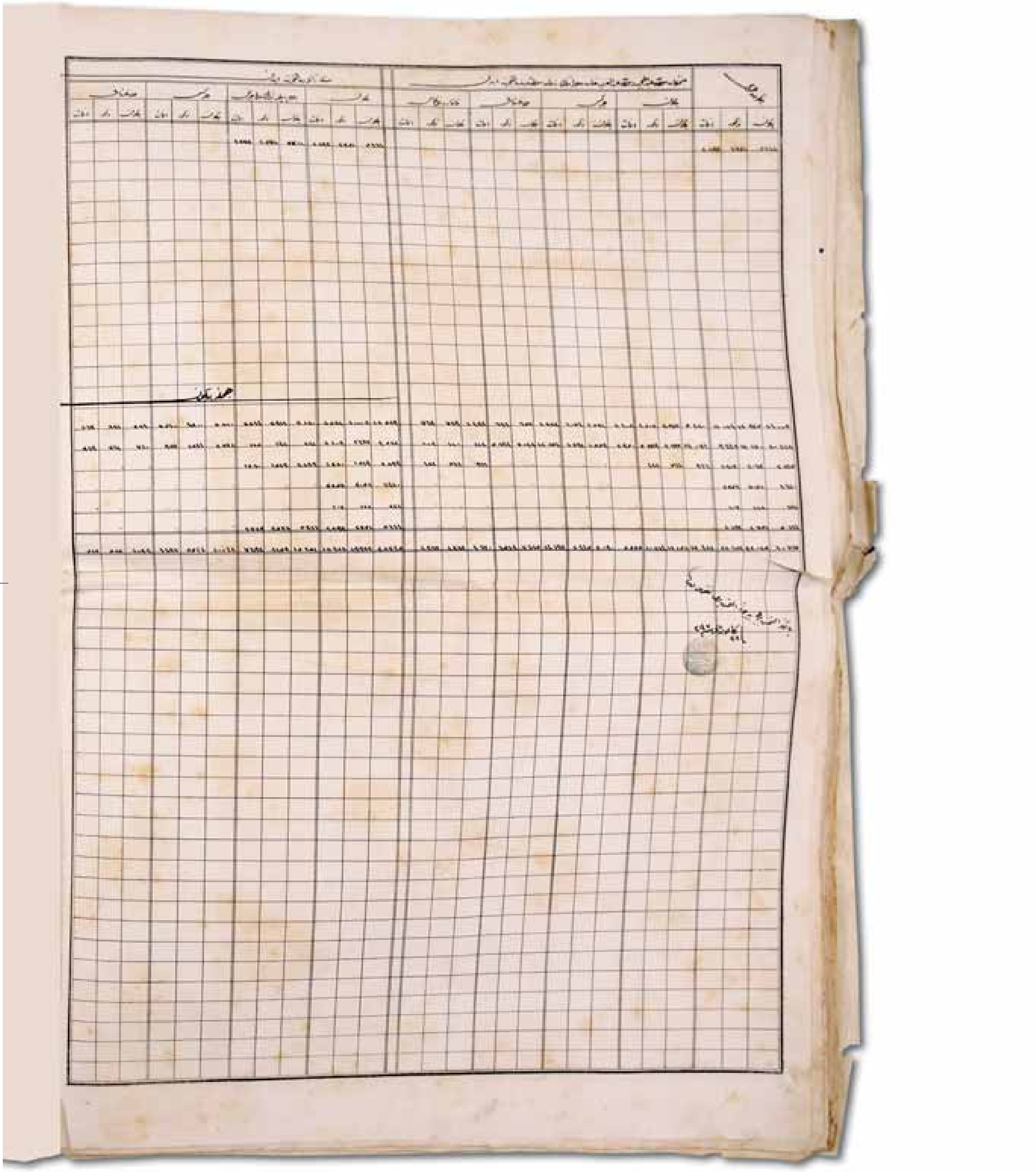

Y. PRK. KOM 3/49

* İskân Komisyonu tarafından hazırlanmış olan ve muhacirlerin iskân bölgeleri ile etnik kimliklerine ait bilgileri içeren örnek görüntüler verilmiş ve defterin daha kolay değerlendirilmesi için veriler grafikler halinde gösterilmiştir.

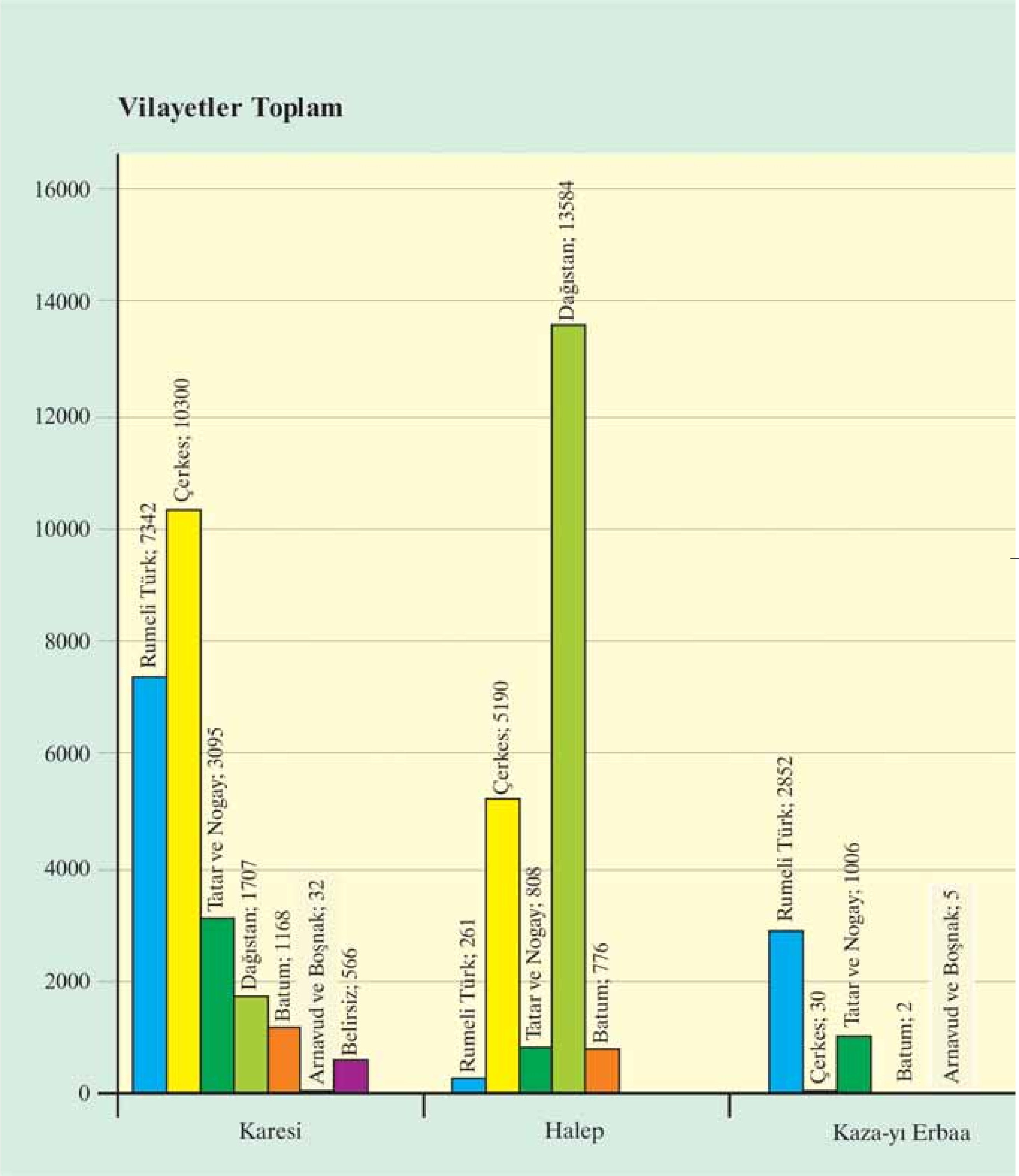
Vilayetler Toplam
16000
14000
12000
10000
8000
6000
4000
2000
0
Rumeli Türk; 7342
Çerkes; 10300
Tatar ve Nogay; 3095
Dağıstan; 1707
Batum; 1168
Arnavud ve Boşnak; 32
Belirsiz; 566
Rumeli Türk; 261
Çerkes; 5190
Tatar ve Nogay; 808
Dağıstan; 13584
Batum; 776
Rumeli Türk; 2852
Çerkes; 30
Tatar ve Nogay; 1006
Batum; 2
Arnavud ve Boşnak; 5
Karesi
Halep
Kaza-yı Erbaa

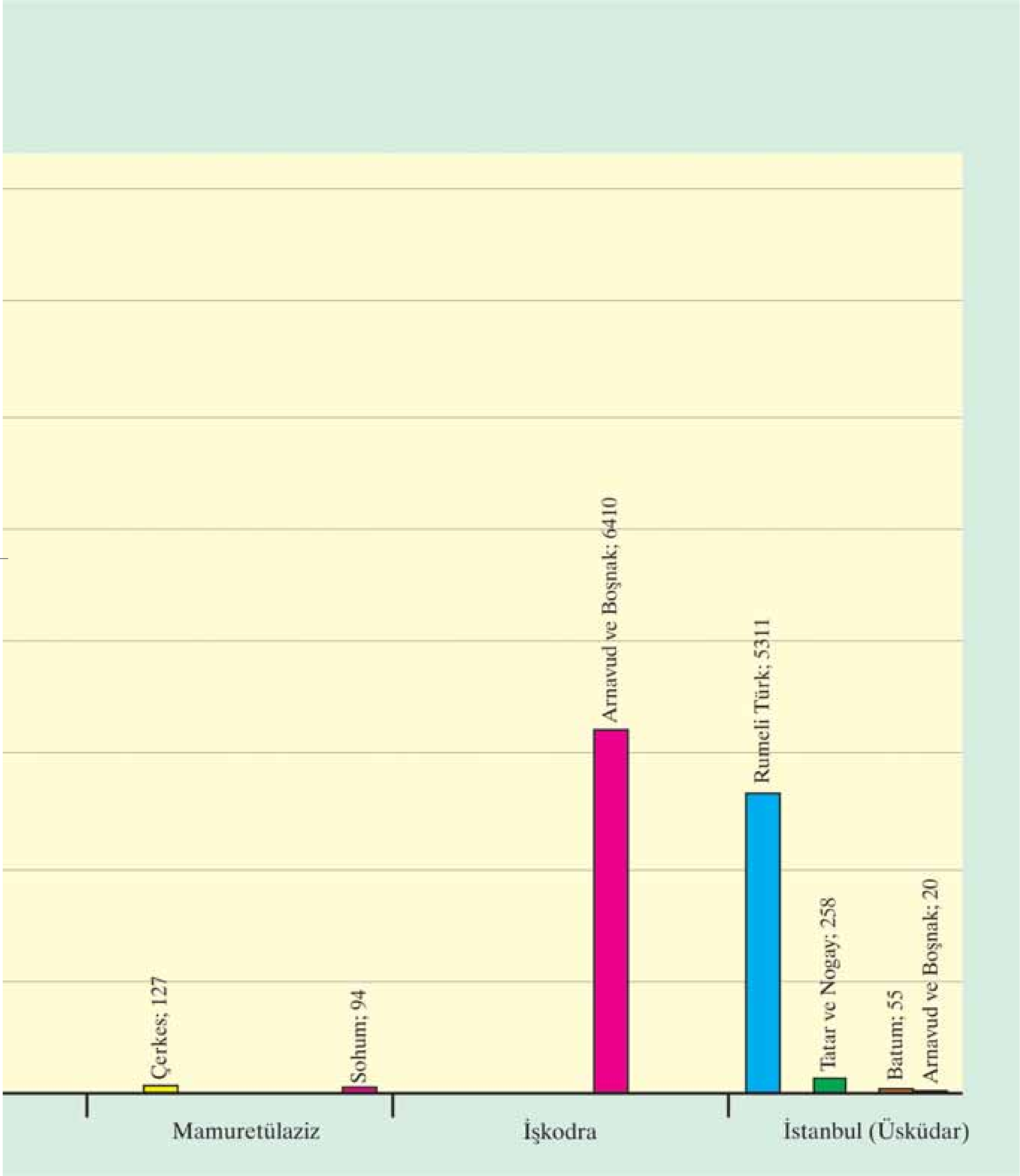
Çerkes; 127
Sohum; 94
Arnavud ve Boşnak; 6410
Rumeli Türk; 5311
Tatar ve Nogay; 258
Batum; 55
Arnavud ve Boşnak; 20
Mamuretülaziz
İşkodra
İstanbul (Üsküdar)

Genel Toplam

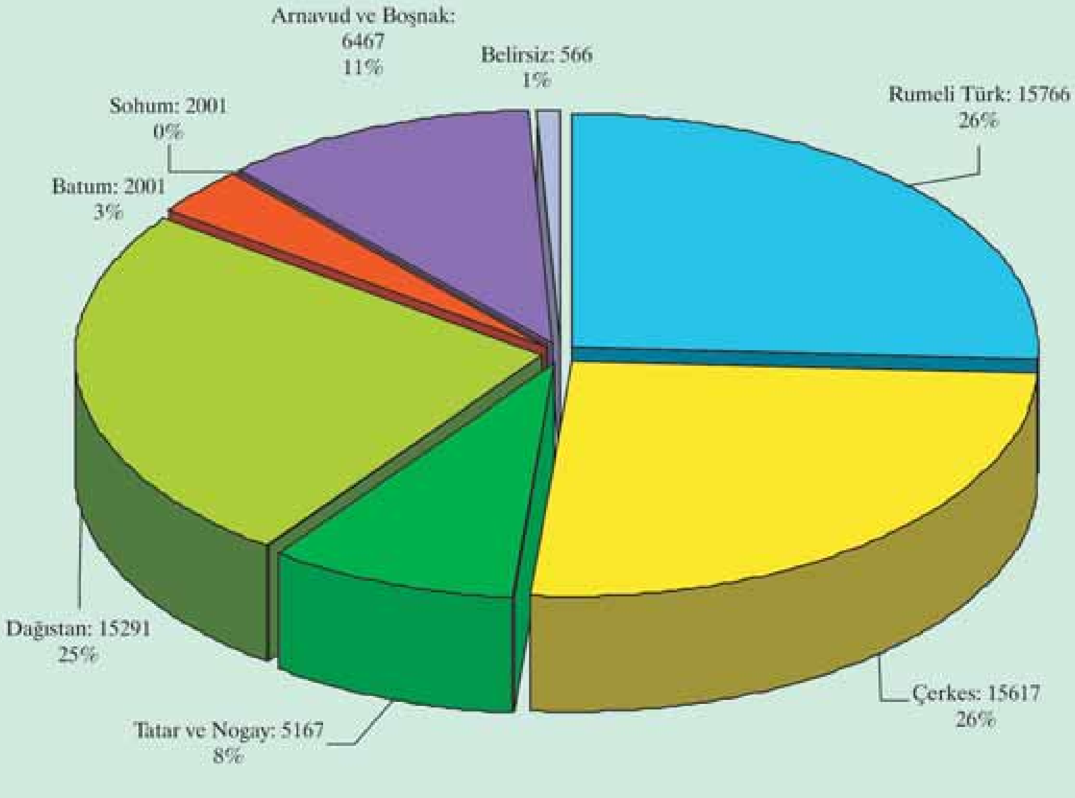

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:14 Page 425

93 Harbi Öncesi Toplam

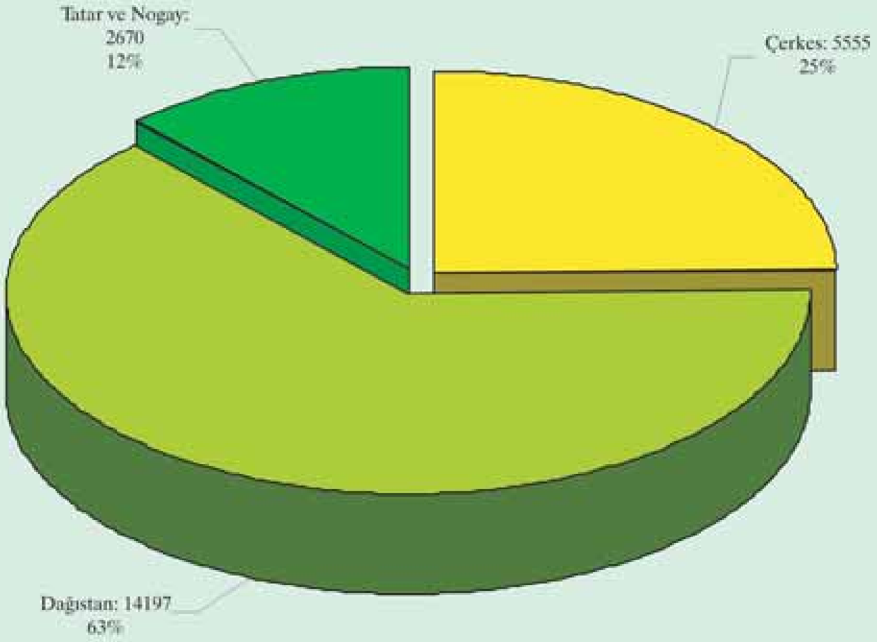

93 Harbi Sonrası Toplam

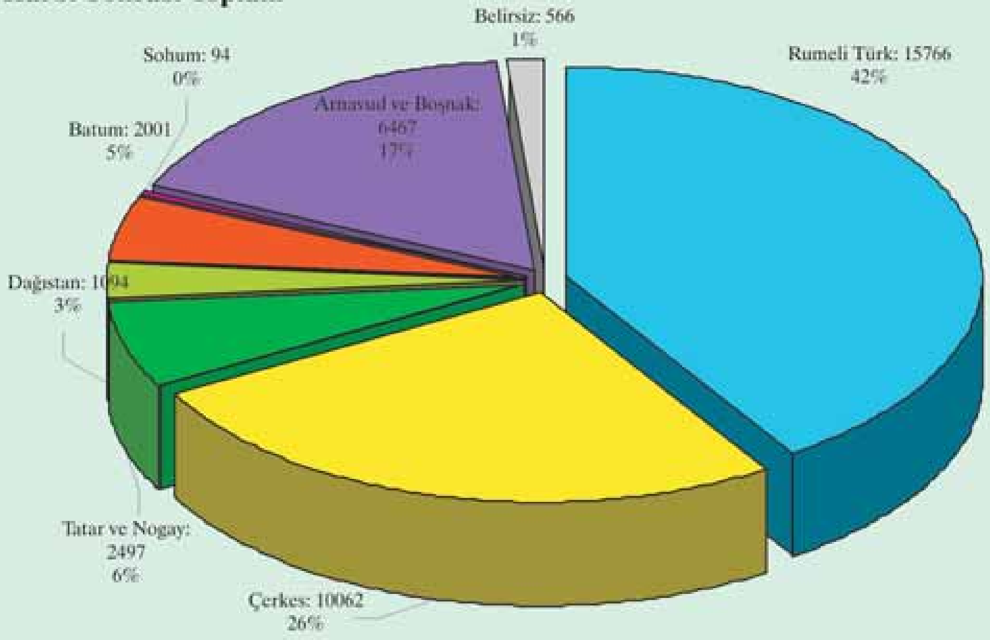

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:14 Page 426

Mamuretülaziz Vilayeti 93 Harbi Sonrası

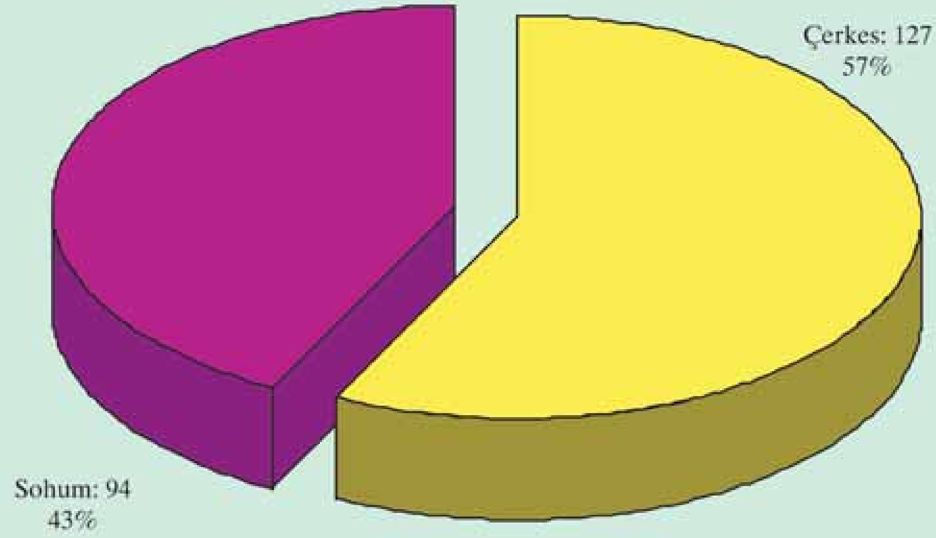

İstanbul (Üsküdar) 93 Harbi Sonrası

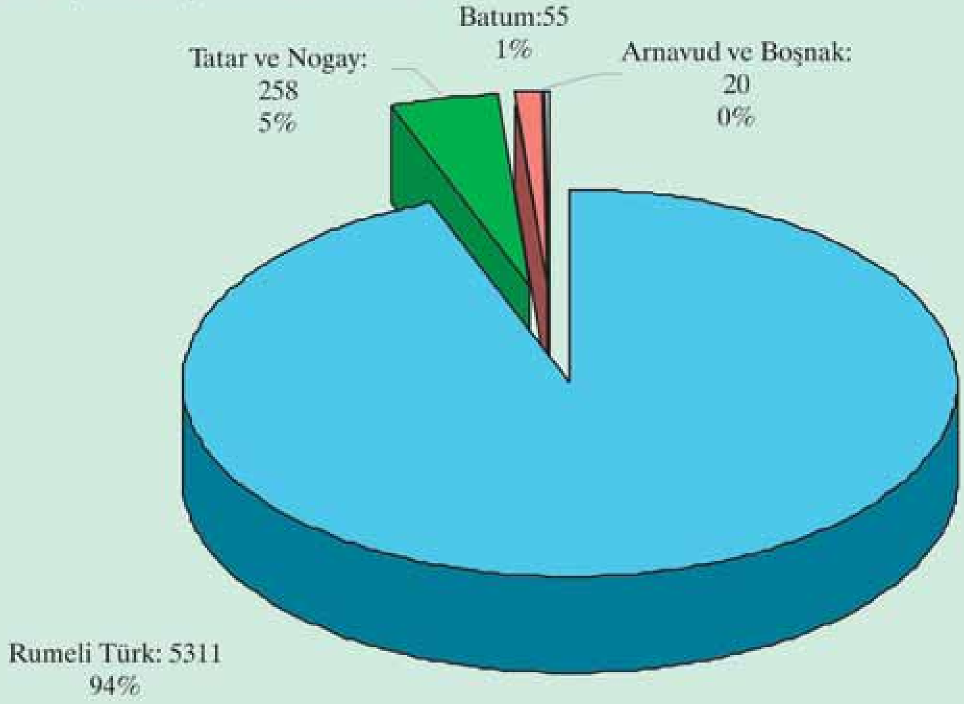

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:15 Page 427

Halep Vilayeti 93 Harbi Öncesi

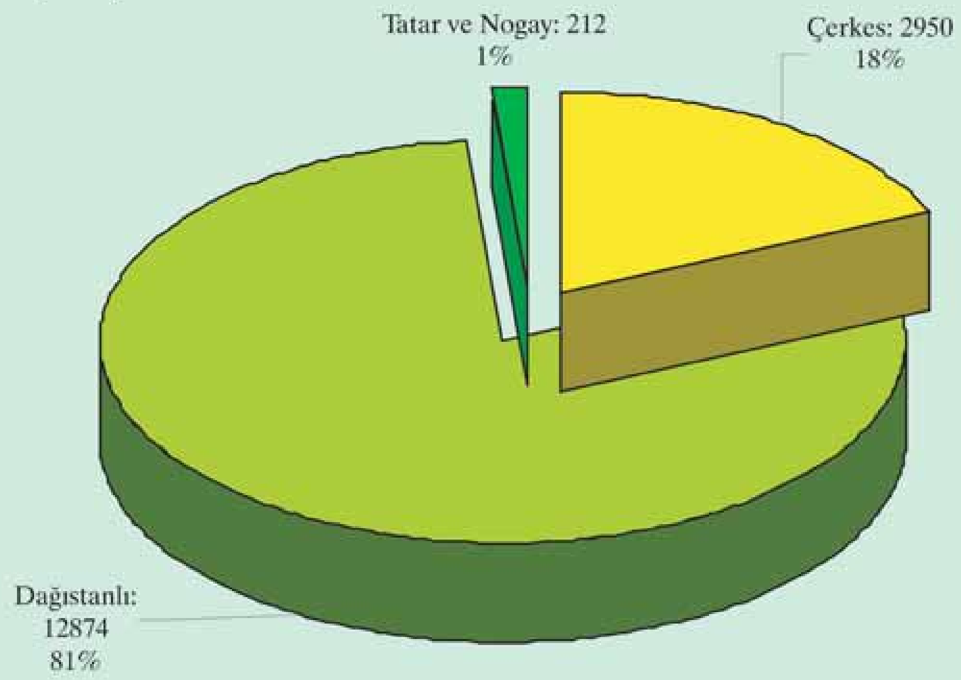

Halep Vilayeti 93 Harbi Sonrası

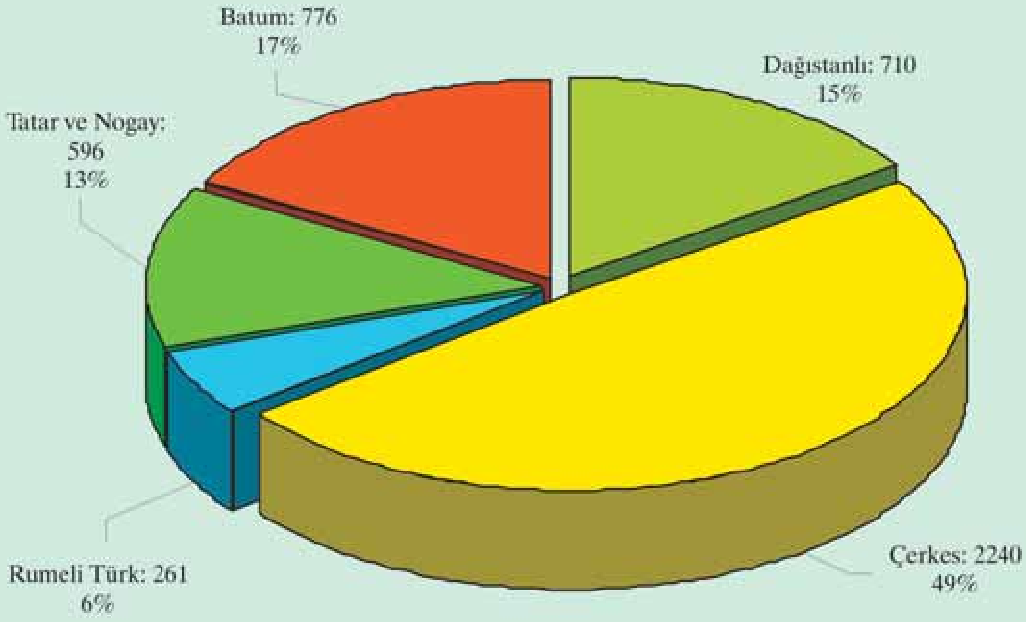

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:16 Page 428

Karesi Vilayeti 93 Harbi Öncesi

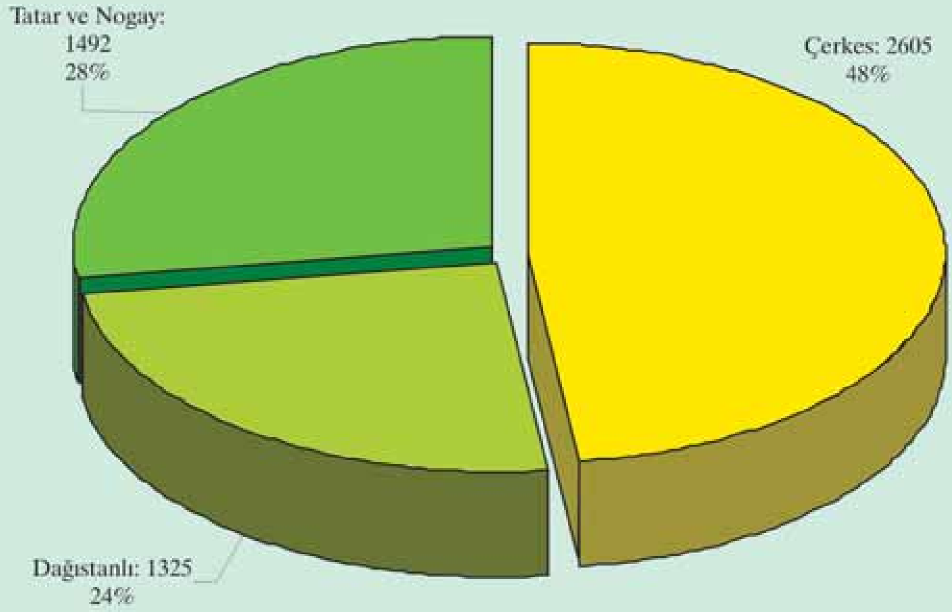

Karesi Vilayeti 93 Harbi Sonrası

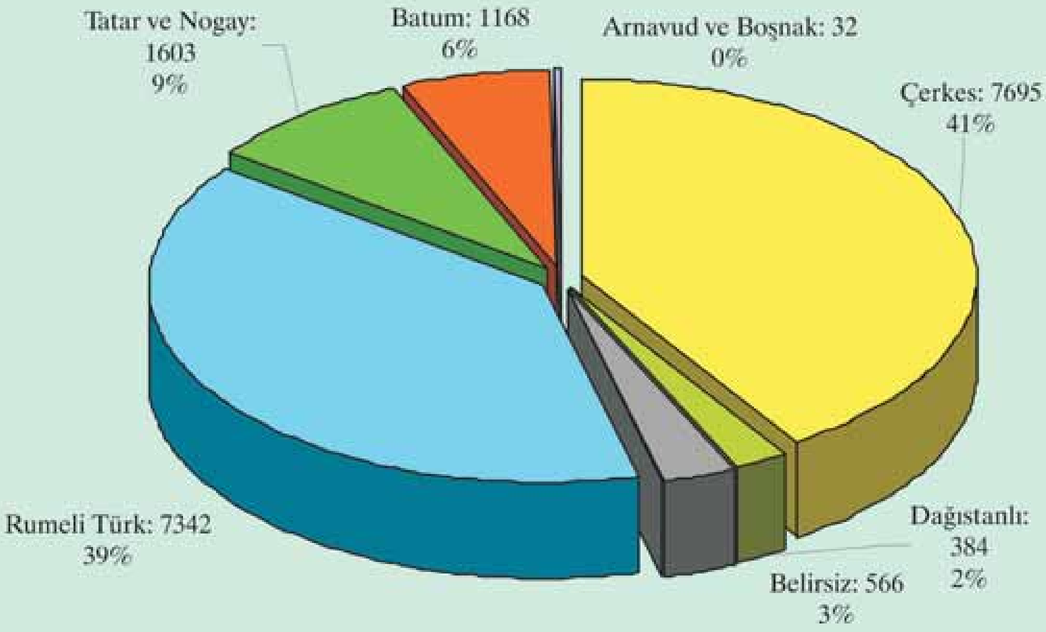

Karesi Vilayeti Toplam

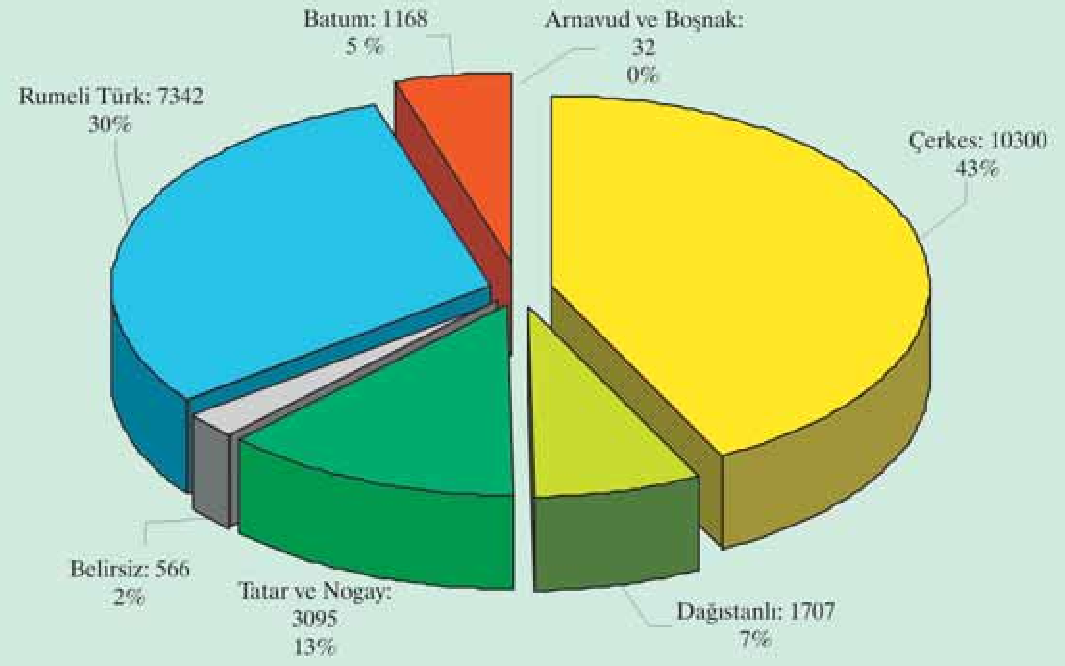

Halep Vilayeti Toplam

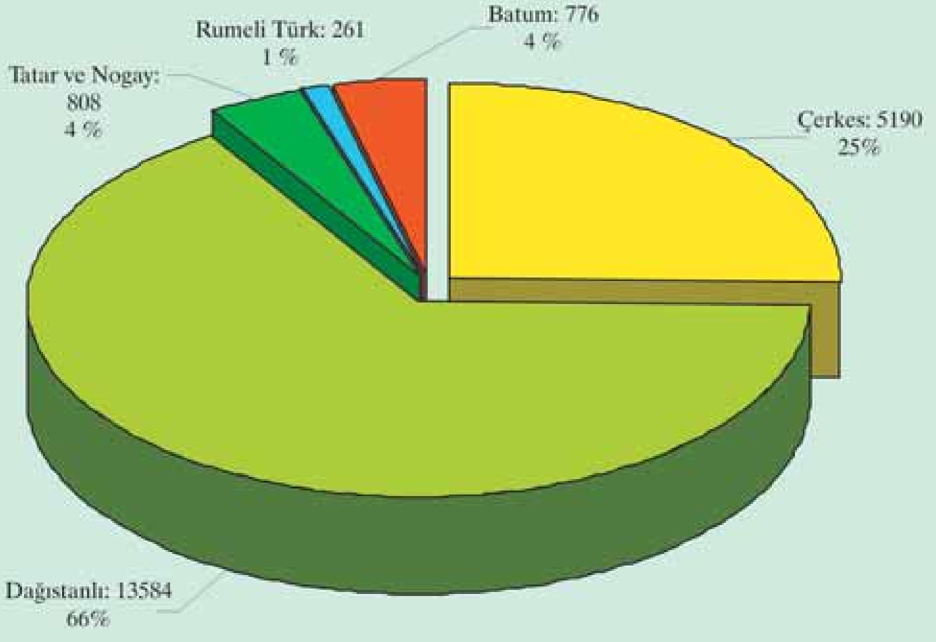

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 430

İşkodra Vilayeti 93 Harbi Öncesi

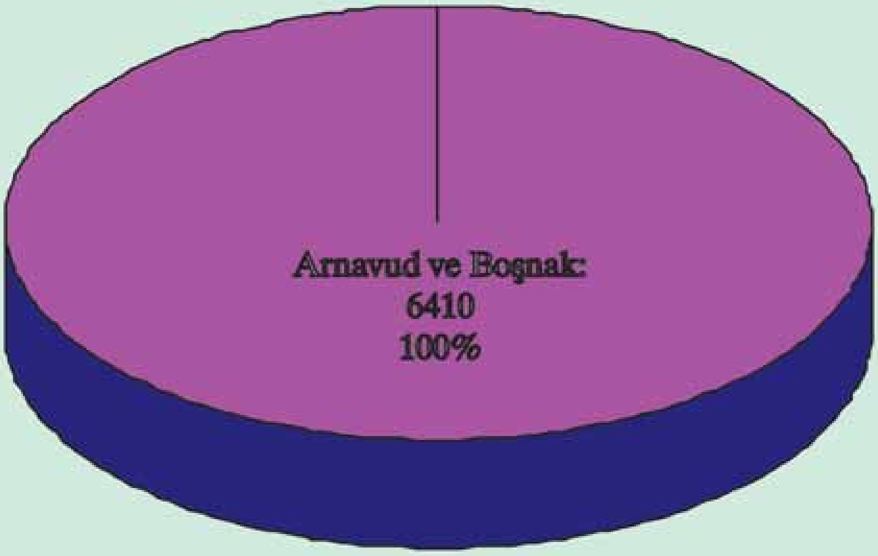

Kaza-yı Erbaa Toplam

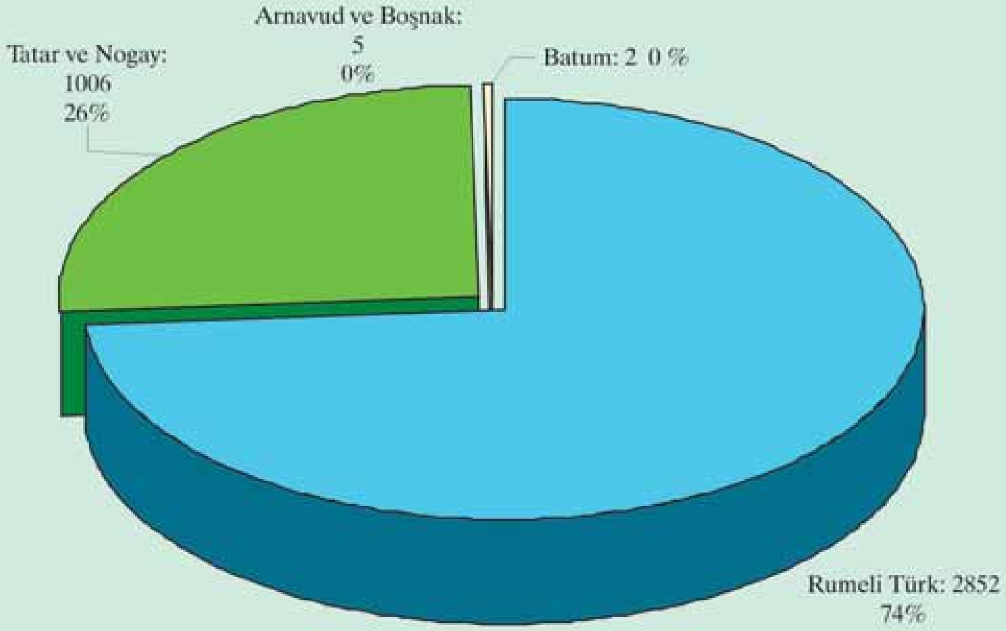

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 431

REFERANSLAR

Sadaret Mektubi Kalemi Deavi Evrakı

A. MKT. DV, 202/41

Sadaret Mektubi Mühimme Kalemi Evrakı

A. MKT. MHM 291/39	A. MKT. MHM, 191/1
A. MKT. MHM, 191/13	A. MKT. MHM, 193/58
A. MKT. MHM, 199/17	A. MKT. MHM, 201/42
A. MKT. MHM, 206/60	A. MKT. MHM, 209/54
A. MKT. MHM, 209/85	A. MKT. MHM, 226/69
A. MKT. MHM, 230/16	A. MKT. MHM, 231/73
A. MKT. MHM, 298/38	A. MKT. MHM, 301/89
A. MKT. MHM, 303/76	A. MKT. MHM, 305/65
A. MKT. MHM, 306/78	A. MKT. MHM, 319/62
A. MKT. MHM, 322/31	A. MKT. MHM, 326/89
A. MKT. MHM, 328/35	A. MKT. MHM, 332/72
A. MKT. MHM, 335/87	A. MKT. MHM, 336/34
A. MKT. MHM, 339/13	A. MKT. MHM, 341/94
A. MKT. MHM, 343/ 50	A. MKT. MHM, 380/57
A. MKT. MHM, 428/78	A. MKT. MHM, 435/43
A. MKT. MHM, 484/25	A. MKT. MHM, 520/8
A. MKT. MHM, 524/29	A. MKT. MHM, 527/6
A. MKT. MHM, 528/1	A. MKT. MHM, 529/75
A. MKT. MHM, 530/40	A. MKT. MHM, 760/109

Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret ve Deva'ir Evrakı

A. MKT. NZD, 308/4	A. MKT. NZD, 326/2
A. MKT. NZD, 327/23	A. MKT. NZD, 329/61
A. MKT. NZD, 345/99	A. MKT. NZD, 353/44
A. MKT. NZD, 355/19	A. MKT. NZD, 355/7
A. MKT. NZD, 361/86	A. MKT. NZD, 369/2
A. MKT. NZD, 371/36	A. MKT. NZD, 372/31
A. MKT. NZD, 389/59	A. MKT. NZD, 393/5
A. MKT. NZD, 396/97	A. MKT. NZD, 398/7

Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayat Evrakı

A. MKT. UM, 363/23	A. MKT. UM, 365/56
A. MKT. UM, 386/8	A. MKT. UM, 395/58
A. MKT. UM, 405/31	A. MKT. UM, 414/24
A. MKT. UM, 432/47	A. MKT. UM, 433/8

A. MKT. UM, 443/28	A. MKT. UM, 450/86
A. MKT. UM, 453/29	A. MKT. UM, 459/3
A. MKT. UM, 483/67	A. MKT. UM, 499/78
A. MKT. UM, 502/60	A. MKT. UM, 515/52
A. MKT. UM, 534/48	

Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemi

DH. MKT, 1162/48	DH. MKT, 1170/94
DH. MKT, 1235/59	DH. MKT, 1237/60
DH. MKT, 1301/2_ 4, 13, 10, 2	DH. MKT, 1371/43
DH. MKT, 1413/33	DH. MKT, 1445/40
DH. MKT, 1464/103	DH. MKT, 1545/4
DH. MKT, 1552/52	DH. MKT, 1559/19
DH. MKT, 1573/17	DH. MKT, 1576/103
DH. MKT, 1576/19	DH. MKT, 1576/61
DH. MKT, 1710/68	DH. MKT, 1778/38
DH. MKT, 1778/59	DH. MKT, 1778/73
DH. MKT, 1809/69	DH. MKT, 1814/86
DH. MKT, 1825/61	DH. MKT, 1833/109
DH. MKT, 1844/10	DH. MKT, 1844/13
DH. MKT, 1905/16	DH. MKT, 1920/106
DH. MKT, 2036/90	DH. MKT, 2059/105
DH. MKT, 2068/105	DH. MKT, 2587/22
DH. MKT, 2611/91	DH. MKT, 2841/97

Dahiliye Muhaberat-ı Umumiye İdaresi Evr.

DH. MUİ, 20-1/73	DH. MUİ, 4-1/72
DH. MUİ, 68-1/35	

Dahiliye Nezareti Şifre Evrakı

DH. ŞFR, 42/71

Dahiliye Nezareti Umur-ı Mahalliye ve Vilayat Müdürlüğü Evrakı

DH. UMVM, 70/40

Hazine-i Hassa Tahrirat Kalemi

HH. THR, 465/19	HH. THR, 465/2
HH. THR, 465/3	HH. THR, 465/74
HH. THR, 465/89_7	HH. THR, 466/75_5, 6
HH. THR, 468/42	HH. THR, 468/52

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 434

HH. THR, 468/42	HH. THR, 468/52
HH. THR, 468/84	HH. THR, 469/56
HH. THR, 472/23	HH. THR, 473/32_27
HH.THR, 470/12	

Hariciye Nezareti Siyasi

HR. SYS, 2377/12

Hariciye Nezareti Tercüme Odası Evrakı

HR. TO, 122/77	HR. TO, 246/3
HR. TO, 387/37	HR. TO, 494/128

İrade Dahiliye

İ. DH, 1043/82014	İ. DH, 1198/93776
İ. DH, 1200/93898	İ. DH, 1205/94350
İ. DH, 1216/95242	İ. DH, 1227/96092
İ. DH, 1244/97479	İ. DH, 1295-3/102163
İ. DH, 1322/1312. Za/17	İ. DH, 1330/1313. B/47
İ. DH, 1374/1318. M/33	İ. DH, 1387/1319. C/20
İ. DH, 1389/1319. B/7	İ. DH, 1440/1323. L/27
İ. DH, 448/29616	İ. DH, 449/29711
İ. DH, 452/29956	İ. DH, 453/29979
İ. DH, 463/30903	İ. DH, 521/35483
İ. DH, 524/36128	İ. DH, 530/36681
İ. DH, 567/39470	İ. DH, 614/42798
İ. DH, 668/46547	İ. DH, 938/74289

İrade Hariciye

İ. HR, 173/9438, 9453	İ. HR, 319/20566

İrade Hususi

İ. HUS, 11/1310. L/56	İ. HUS, 136/1323. L/18
İ. HUS, 136/1323. L/23	İ. HUS, 143/1324. Ca/43
İ. HUS, 146/1324. Ş/18	İ. HUS, 15/1311. S/124
İ. HUS, 42/1313. R/75	İ. HUS, 50/1314. Ca/32

İrade Kanun ve Nizamat

İ. KAN, 3/1325. L/19

İrade Meclis-i Mahsus

İ. MMS, 16/649	İ. MMS, 17/721
İ. MMS, 22/961	İ. MMS, 27/1189
İ. MMS, 28/1220	İ. MMS, 38/1590
İ. MMS, 59/2786	

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 435

İrade Meclis-i Vala

İ. MVL, 577/25919	İ. MVL, 583/26193

İrade Şura-yı Devlet

İ. ŞD, 49/2745	İ. ŞD, 9/455

Maliyeden Müdevver Defterler

MAD. d, 9072, vr. 10	MAD. d. 9072, vr. 11

Maarif Nezâreti Mektubî Kalemi

MF. MKT, 57/57

Meclis-i Vükela Mazbataları

MV, 103/27	MV, 111/71
MV, 115/94	MV, 126/51
MV, 25/29	MV, 27/52
MV, 96/95	

Şura-yı Devlet Evrakı

ŞD, 1334/16

Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı

Y. A. HUS, 169/30	Y. A. HUS, 175/26
Y. A. HUS, 242/6	Y. A. HUS, 266/108
Y. A. HUS, 277/136	Y. A. HUS, 299/40
Y. A. HUS, 411/97	

Yıldız Sadaret Resmi Maruzat Evrakı

Y. A. RES, 114/102_1-2	Y. A. RES, 114/7_1, 2
Y. A. RES, 115/57	Y. A. RES, 121/67
Y. A. RES, 28/35_1, 4, 6	Y. A. RES, 29/27_1, 3
Y. A. RES, 29/41	Y. A. RES, 56/48

Yıldız Esas Evrakı

Y. EE, 34/53	Y. EE, 44/127

Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı

Y. MTV, 128/105	Y. MTV, 235/111_4
Y. MTV, 290/143	Y. MTV, 300/114
Y. MTV, 36/103	Y. MTV, 36/73
Y. MTV, 42/14	

Yıldız Perakende Evrakı Askeri Maruzat

Y. PRK. ASK, 1/54	Y. PRK. ASK, 175/30

Yıldız Perakende Evrakı Arzuhal Jurnal

Y. PRK. AZJ, 48/46

Yıldız Perakende Evrakı Başkitabet Dairesi Maruzatı

Y. PRK. BŞK, 32/18	Y. PRK. BŞK, 81/66

Yıldız Perakende Evrakı Defter-i Hakani Nezareti Maruzatı

Y. PRK. DFE, 1/20

Yıldız Perakende Evrakı Dahiliye Nezareti Maruzatı

Y. PRK. DH, 2/93

Yıldız Perakende Evrakı Komisyanlar Maruzatı

Y. PRK. KOM, 1/26	Y. PRK. KOM, 3/24
Y. PRK. KOM, 3/25	Y. PRK. KOM, 3/26
Y. PRK. KOM, 3/68	Y. PRK. KOM, 3/70
Y. PRK. KOM, 4/24	Y. PRK. KOM, 4/95

Yıldız Perakende Evrakı Evrakı Yaveran ve Maiyyet-i Seniyye Erkan-ı Harbiye Dairesi

Y. PRK. MYD, 1/34	Y. PRK. MYD, 2/77
Y. PRK. MYD, 3/11	

Yıldız Perakende Evrakı Orman, Maadin ve Ziraat Nezareti Maruzatı

Y. PRK. OMZ, 1/40

Yıldız Perakende Evrakı Umumi

Y. PRK. UM, 12/63	Y. PRK. UM, 16/75
Y. PRK. UM, 58/42	Y. PRK. UM, 77/38
Y. PRK. UM, 77/98	

Yıldız Perakende Evrakı Zabtiye Nezareti Maruzatı

Y. PRK. ZB, 1/5

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 437

İNDEKS

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 438

A

[Ahmed] Zühdü
Maliye Nâzırı, 179, 183
Abaza kabilesi, 296
------ lisânı, 122
------ muhâcirleri, 102, 103, 107, 111, 112, 113, 122, 149, 150
Abazıh[Abzeh] kabilesi, 86, 257, 258
Abdülkerim Paşa
Müşîr, 244, 245
Adalar, 340
Adana, 38, 39, 40, 175, 241, 272, 273, 326
------ Vilâyeti, 169, 190, 273
Adapazarı Kazâsı, 149, 150
Afşar Aşireti, 236, 241
Agop Paşa, 156
Ahıska muhâcirleri, 344, 345
Ahlat, 245, 246
Ahmed
Adana Mutasarrıfı, 38
Ahmed Fevzi Paşa
İskân-ı Muhâcirîn Hey'et-i Teftişiyesi Reisi, Mirlivâ, 382
Ahmed Hamdi
Sivas Eyaleti Mutasarrıfı, 46, 237
Ahmed İzzet
Muhacirîn Komisyonu Birinci Azası, 199, 376
Akdeniz, 209, 210
Akka, 174
Akköprü Emlâk-ı Hümâyûn İdaresi, 186
Aksaray Kazâsı, 358, 359
Akşehir, 226, 228
Akyazı Nahiyesi, 149, 150
Ali Rıza
Balaban Çiftliği Memuru, 329
Altıkesek Kabilesi, 90
Altuntaş Nahiyesi, 198
Âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn, 171, 178, 182, 354, 358, 363
Anadolu, 124, 134, 245, 246, 272, 289, 290, 291
------ kavağı, 309
Ankara, 24, 88, 122, 175, 176, 234, 241, 242, 282, 284, 320, 324, 362, 363, 381, 384, 392, 393, 394, 395, 400
------ Vilâyeti, 186, 218, 226, 241, 282, 382
Antalya, 158, 209
Arabacı Köy Çiftliği, 167
Arabistan, 289, 291
Arabsun Kazâsı, 359
Aralık, 222
Arapça, 140
Arnavud, 133
Artin Paşa, 156
Aslangerey Bey
Kanuk Kabilesi Reisi, 176
Aşudu Kazâsı, 46
Avrupa, 287
Aydın, 167, 175
Azak Denizi, 209
Aziziye, 90, 194, 195, 331, 375

B

Babadağı, 223
Bâb-ı Âlî, 73, 141, 155, 164, 171, 174, 178, 182, 188, 272, 287, 289, 290, 296, 302, 303, 310, 326, 327, 354, 355, 358, 362, 363, 366, 376, 378, 382, 392, 402
Bağdad, 160, 161
------ Caddesi, 46
Bahçekapısı, 139
Bahr-ı Siyah Muhâfızlığı, 309
Bahriye Nezâreti, 340
Balaban Çiftlik-i Hümâyûnu, 329
Balat Kazâsı, 94
Balçık, 222, 223
Balıkesri Kasabası, 331
Bandırma, 94, 331
Bank-ı Osmanî, 155, 334

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 14:39 Page 439

Başkitâbet Dairesi
Yıldız Sarayı'nda, 149, 176, 190, 334, 340, 352, 372
Batum, 133
------ ahâli-i İslâmiyesi, 188
Bayezid, 245
------ Muhâcirîn Şubesi, 133
Belpınarı mevkii
Eskişehir'de, 392, 394, 395, 400
Berlin Ahidnâmesi, 327
Besni Kabilesi, 86, 206
Bestan kabilesi, 70
Beyoğlu Muhâcirîn Şubesi, 133
Beyrut, 175
Beytullah, 77
Biga, 175, 308, 309
------ sahilleri, 210
Bilecik Kazâsı, 331
Bingazi Vilâyeti, 308
Birinci Daire-i Belediye Riyâseti, 202
Bitlis Vilâyeti, 183
Bolu, 66, 70, 206, 252, 296
Bolvadin, 194, 195, 375
Borlu sancağı, 228
Boşnak, 133
Bozok kaymakamlığı, 86
Bucura Kazâsı, 86
Bulgar tâifesi, 232
Bulgaristan, 124, 134, 327
Burgaz, 223
Burhaneddin Efendi
Şehzade, 79
Bursa, 296, 331, 344, 388, 389

C-Ç

Canboyluk Kabilesi, 212, 218, 219
Canik, 24
Cebel-i Kozan Mutasarrıflığı, 241
Cemiyet-i Hayriye-i İslâmiye'ye, 404
Cerîde-i Havâdis, 73, 74
Cevad
Sadrazam, 165, 171, 354

Stockholm sefiri, 405
Çanakkale, 308, 309, 340
Çankırı Meclisi, 265
Çatalca, 175
Çeçen, 182, 183, 267, 338
------ muhâcirleri, 66, 160, 161, 234, 239, 392
Çelikanlı Aşiretleri, 236
Çerkes/ler, 24, 57, 122, 133, 140, 155, 156, 232, 250, 261, 267, 276, 277,282, 287, 289, 289, 290, 291, 296, 297, 299, 304, 309, 324, 326, 327, 331, 352
------ köyleri, 355
------ muhâcirleri, 27, 30, 36, 38, 39, 45, 46, 50, 58, 66, 70, 77, 79, 86, 88, 94, 97, 100, 102, 118, 140, 147, 149, 150, 153, 155, 202, 241, 245, 250, 261, 276, 282, 284, 287, 289, 291, 302, 320, 324, 326, 331, 334, 338, 350, 354, 358, 359, 372
------ istan, 276
Çıldır, 245
Çifteler Çiftliği, 392, 394, 395, 400
Çiftlikât-ı Askeriye Nezâreti, 395
Çiftlik-i Hümâyûn İdaresi, 392
Çorlu Kazâsı, 72
Çorum, 320
Çukurova, 241

D

Dağıstan, 77, 133, 316
------ muhâcirleri, 64, 77, 120
Dahiliye Dairesi
Şurâ-yı Devlet'in, 174, 272, 284
Dahiliye Müsteşarı, 326
Dahiliye Nezâreti, 141, 160, 161, 188, 202, 245, 289, 290, 309, 310, 311, 327, 366, 369, 379, 381, 383, 388, 389, 393, 394, 400, 402
Darende, 236
Dârülfünûn, 43

Defterhâne, 175, 283
Defter-i Hakanî İdaresi, 160, 161, 174, 188, 189
Deraliyye, 218, 308
Dersaâdet, 24, 27, 29, 30, 31, 43, 66, 122, 124, 131, 133, 138, 155, 188, 218, 219, 225, 228, 234, 244, 254, 255, 289, 304, 310, 320, 326, 329, 334, 342, 382, 402
------ Komisyonu, 138
------ limanı, 155
Dersim Ekrâdı, 404
Derviş Paşa
Yaver-i ekrem, 331
Devlet-i Aliyye, 45, 88, 138, 232, 245,276, 296, 302, 303, 393
Deylem kazâsı, 160, 161
Dîvân-ı Muhâsebât, 118
Diyarbekir, 175, 267, 268, 269
------ Vilâyeti, 268
Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Müşîrî-yeti, 269
Dürzî/ler, 354, 355
Düvel-i Muazzama, 287
Düzce, 70, 206, 265, 252

E-F

Edirne, 175, 273, 276, 277
Eğinköprü Emlâk-ı Hümâyûnu, 186
El'izze mahalli
Re'sülayn, 338
Emlâk-ı Hümâyûn, 167, 186, 316, 329
Encümen-i Mahsûs-ı Meşveret, 272
Ereğli, 171, 172, 226
Erikli mahalli
İnegöl, 344, 345
Ermeni/ler, 156, 327, 367
------ köyleri, 367
------ stan, 327
Erten mevkisi
Ankara'da, 392, 393, 394, 395, 400
Ertuğrul Sancağı, 164, 331
Erzincan, 244, 245
------ Meclis-i İdaresi, 267
Erzurum, 175, 234, 239, 244, 245, 246, 261, 267, 269, 326, 327, 366, 369
Eshâm-ı Umûmiye Emaneti, 97
Eskişehir, 331, 394, 395, 400
Evkâf Muhâsebeciliği, 165
Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti, 164
Eyüb Muhâcirîn Şubesi, 133
Fatih Muhâcirîn Şubesi, 133
Fener mevkii, 310
Fenerbahçe, 309

G

Galib
Evkâf Nâzırı, 165
Gemlik, 210, 212
------ iskeleleri, 210
Geyve Kaymakamlığı, 329
Gilan, 290
Gorçakof, 287
Gönen, 331
Gözleve sahilleri, 222
Gülhane, 131
Gürcü, 299
------ muhâcirleri, 164, 329
Gürün, 236
Hacı Zekeriya Abayef, 310, 311
Karaçay ümerâsından, 308

H

Hacılar Aşireti, 241
Haçin Kazâsı, 190
Hâfız Paşa
Muhâcirîn Komisyonu Reisi, 228, 237, 241, 242
Hakkâri, 326
Haleb, 175, 236, 308, 352
Halil Bey
Hariciye Nâzırı, 404
Halil Kâmili
Silistre Valisi, 50

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 441

Hamamlı, 246
Hamdi Efendi
Bolu Kaymakamı, 70
Hamid Sancağı, 228
Hamidiye Etfâl Hastahânesi, 382
Han kabilesi, 206
Harbiye Nezâreti, 392
Hariciye Dairesi, 141
Hariciye müsteşarı, 327
Hariciye Nezâreti, 100, 147, 155, 287, 302, 303, 309, 310, 324, 334, 370
Harmantepe, 149, 150
Harput, 241, 242
Hasan Hilmi
Konya Valisi, 172
Hasan Hüsnü
Ankara vali vekili, 400
Hasankalesi, 245
Hatukay kabilesi, 24, 27, 29, 30
Havran Sancağı, 354, 372
Hayâlî Canboyluk Kabilesi, 212
Haydarpaşa, 212, 254, 255
Hayreddin Paşa, 244
Hazine-i Âmire, 39, 40, 96
Hazine-i Celîle, 46, 97, 103, 104, 107, 111, 118, 138, 139, 142, 217, 269
Hazine-i Hâssa, 167, 186, 316, 344, 350
Hendek Nahiyesi, 149, 150
Hezargrad, 232
Hıristiyan, 327
Hocabey, 222
Humbarahâne, 140
Hüdavendigar Vilâyeti, 149, 150, 164, 165, 175, 194, 195, 198, 210, 212, 331, 342, 350, 375, 389, 400
Hüseyin
Şehremini, 202

I-İ

Ilgın Kazâsı, 228
İbrahim Derviş
Müşîr, 268
İbrahim Paşa
Silistre Kaymakamı, 50
İbrahimağa Çayırı, 254, 255
İdâre Komisyonu, 139, 141
İdâre-i Mahsûsa vapurları, 340
İflatar Nahiyesi, 56, 58
İnegöl Kazâsı, 164, 331, 344, 345
İngiliz, 296
İngiltere, 124
------ Devleti, 276
------ memûrları, 296
------ Sefâreti, 326
İran Sefâreti, 141
İsakcı, 223
İskân-ı Aşâyir ve Muhâcirîn Müdüriyeti, 402
İskân-ı Muhâcirîn Hey'et-i Teftişiyesi, 382
İskân-ı Muhâcirîn Talimât-ı Cedîdesi, 378
İspir, 245
İspir Kazâsı, 244
İşkodra, 174, 175
------ Kalesi, 111, 112, 113
İzmid, 24, 38, 39, 40, 149, 150, 210, 212, 296
------ iskeleleri, 210
İzmir, 24, 66, 167, 175, 239, 289, 290
------ Muhâcir Komisyonu, 290
İzzet, 381
Muhacirîn Komisyonu Birinci Azası, 196
İzzet Muhâcirîn Komisyon-ı Âlîsi Birinci Azâsı, 384

K-L

Kabartay [Kabardey] kabilesi, 66
------ muhacirleri, 190
Kadıkapusu ahalisi
Sivrihisar'da, 395
Kadri
Trabzon valisi, 362

Kafkas Muhâcirîn-i İslâmiyesi, 404
Kafkas muhâcirleri, 362, 363
Kafkas Ordusu Başkumandanı, 404
Kafkasya, 100, 155, 188, 308, 310, 311, 318, 334, 340, 370
------ Kaymakamlığı, 100
------ muhacirleri, 158, 169, 171, 178, 179, 182, 183, 186, 198, 299, 402
------ Muhâcirlerine Muâvenet Cemiyeti, 404
Kakun arazisi, 283, 284
Kal'a-yı Sultaniye, 340
Kâmil
Sadrazam, 161
Kâmil Ağa
Giridli, 140
Kandıra Kazâsı, 149, 150
Kangal Kazâsı, 46
Kanuk Kabilesi, 176
Kapamacı Karabet
Tüccar, 29
Karaboyun kavmi
Çeçen, 182, 183
Karaçay ahalisi, 308, 310, 311, 370
Karaçay muhâcirleri, 198, 375, 381, 382, 384, 393, 394, 395, 400
Karahisar Sancağı, 331, 375
Karahisar-ı Sahib, 210, 212, 228
Karamürsel Kaymakamlı, 299
Karesi, 257, 258
------ Mutasarrıflığı, 342, 402
------ Sancağı, 94, 118, 257, 258, 331
------ Vilâyeti, 309
Kars, 244, 245, 246
------ Sancağı, 246, 261
Kastamonu, 86, 88, 175
------ Eyaleti Mutasarrıflığı, 88
Kavak, 310, 340
Kavaklı tarlası
Mihaliç, 350
Kayseri Sancağı, 241
Kebsud Kazâsı, 94
Kengiri Sancağı, 86
Kerç, 147
------ Şehbenderliği, 147, 309
Ketendere, 195
Keyl-i Ilgın, 228
Kıbrıs, 211, 212, 263
Kırım, 223, 250
------ Giray, 72
------ muhâcirleri, 250
------ sahilleri, 209, 222
Kırili kazâsı, 228
Kırşehir Sancağı, 176
Kile Yaylası
Karahisar Sancağı'nda, 375
Kilis Kazâsı, 308
Kirmastı Kazâsı, 198, 331
Kirmasti Kazâsı, 198
Konya, 172, 175, 195, 209, 210, 211, 212, 217, 218, 220, 225, 226, 227, 228, 229, 234, 241, 290, 352, 358, 375
------ Vilâyeti, 158, 171, 194, 195, 198
------ Vilâyeti Meclis-i İdaresi, 352, 359
Kosova, 175, 273, 289, 290
Köni tarlaları
Mihaliç, 350
Köstence, 222, 223, 232
Kuban Muhâcirleri, 50, 58
Kufül Aşireti, 373
Kumuk Muhâcirleri, 66
Kunaytıra, 153, 178, 179, 354, 355, 372, 373
Kürd Aşireti, 241
Kütahya, 68, 210, 212, 234, 331
Laz, 299
Lek Kürdü aşireti, 241
Lofça Kazâsı, 102

M-N

Maârif Nezâreti, 164
Mâbeyn-i Hümâyûn, 140, 141, 370
Maçin ormanları, 223
Mahmud Celâleddin

Hüdavendigar Valisi, 332
Mahmud Nedim Paşa, 141
Mahmud Paşa, 141
Maliye Dairesi, 112
Şurâ-yı Devlet'in, 113
Maliye Hazinesi, 96
Maliye Nezâreti, 39, 40, 107, 112, 113, 118, 120, 153, 155, 178, 179, 182, 183, 194, 195, 196, 269, 310, 321, 358, 359
Mamuretülaziz, 175
Manastır, 175
Manika nehri, 72
Manisa Sancağı, 66
Manyas, 331
Maraş, 236
Marmara sahilleri, 210
Mecidiye, 222
------ Nişanı, 90, 91
Meclis-i Ahkâm-ı Adliye, 241
Meclis-i Âlî-i Tanzimat, 25, 27, 29, 30, 39, 43, 206
Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ, 176, 190, 291, 309
Meclis-i Vükelâ, 107, 192, 193
Medine-i Münevvere, 77
Mehmed Emin Âlî
Meclis-i Tanzimat Reisi, 29
Mehmed Hayreddin
Erzurum Valisi, 246
Mehmed İzzet Ağa
Bucura Kazâsı Kaymakamı, 86
Mehmed Ragıb
Konya Valisi, 220, 229
Mehmed Reşad
Muhacirîn Komisyonu Azası, 199
Mehmed Reşid
Sivas Valisi, 90
Mehmed Şakir
Tekfurdağı Kaymakamı, 73
Mehmed Tevfik
Ankara valisi, 394
Mehmed Tevfik
Hüdavendigar valisi, 389
Mehmed Ziya
Maliye Nâzırı, 194
Mekteb-i Sanayi, 127
Memâlik-i Mahrûse, 88, 100, 107, 111, 112, 138, 147, 302, 232, 250, 303, 308, 310, 311, 367393
Memduh Paşa, 388
Mersin, 38, 326, 340
------ İskelesi, 326
Merzifon, 320, 324
------ Hükûmet Dairesi, 324
Mesudiye, 90, 236
Meşhed
çiftliği, 167
Midhat
Tuna Valisi, 103
Mihalıç Kazâsı, 331
Mihalıçcık, 400
Mihaliç Çiftlikât-ı Hümâyûnu, 350
Moskov, 77
------ fabrikaları, 404
Muhâcirîn hastahânesi, 139
Muhâcirîn İdaresi, 111, 113, 174, 300
Muhâcirîn Komisyonu, 43, 64, 68, 70, 73, 79, 83, 86, 88, 94, 96, 97, 131, 141, 147, 150, 158, 169, 174, 179, 183, 186, 190, 194, 195, 198, 211, 252, 254, 255, 258, 261, 263, 265, 291, 309, 310, 311, 320, 324, 326, 327, 331, 334, 338, 342, 358, 363, 367, 369, 370, 375, 378, 381, 383, 294, 392, 404
Muhâcirîn-i Umûmiye İdaresi, 393
Muhâsebe-i Umûmiye-i Maliye, 179, 183, 194
Murad Efendi
Şehzade, 79
Murtazaâbad Nahiyesi, 282, 284
Musevî, 133

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 444

Mustafa
Şehremaneti Müfettişi, 127
Mustafa
Üsküp Valisi, 250
Mustafa Nâzım
Erzurum valisi, 369
Musul Vilâyeti, 316
Muş Sancağı, 182, 183
Naki kabilesi, 244
Nâzım
Suriye valisi, 373
Nebil Paşa
Kütahya Kaymakamı, 68
Niğbolu kazâları, 102
Niğde Sancağı, 171, 172, 218, 226
Nogay, 24, 133, 222, 232, 250, 267
------ muhâcirleri, 36, 38, 39, 212, 250
Nureddin Efendi
Şehzade, 79
Nusret, 50
Erkân-ı Harbiye Miralayı, 223
Nusret Paşa
Mirlivâ, 142, 282, 283
Mirlivâ, padişah yaveri, 138

O-Ö

Openhaym Kumpanyası, 96, 97
Orkapısı, 222
Orta Hamidiye Mahallesi
İzmir'de, 167
Osman Nuri
Muhacirîn Komisyonu Azası, 199
Osman Paşa, 107
İzmir Valisi, 239
Osman Toğan
Karaçay Türkleri temsilcisi, 370
Oylat Hamamı
İnegöl'de, 164
Ömer Bey
Cebel-i Kozan Kaymakamı, 241
Ömer Tufan
İzmid kaymakamı, 39

P-R

Paşadağı, 227
Petersburg Sefâreti, 155, 287, 302, 303, 334
Plevne Kazâsı, 102
Prizren, 273
Rauf
Suriye valisi, 355
Rauf Bey
Denizli Kaymakamı, 64
Re'sülayn Kazâsı, 316, 338
Receb
Muhacirîn Komisyonu azâsı, 189
Reşad Efendi
Şehzade, 79
Rıfat
Sadrazam, 178, 182, 358, 363
Rıza
Muhâcirîn-i İslâmiye Komisyonu Azâsı, 359
Rıza
Umûm Muhâcirîn Komisyonu Reisi, 139, 327, 334
Rostof, 308, 309
------ Şehbenderi, 308, 310, 311
Rumeli, 124, 133, 289, 290, 296, 299, 327
------ muhâcirleri, 124, 149, 150
Rumeli-i Şarkî Vilâyeti, 124, 134
Rus casusları, 296
Rus gazeteleri, 404, 405
Rus işgali, 404
Rusca, 370
Rusçuk, 232
Rusya, 90, 140, 155, 176, 202, 218, 244, 245, 287, 296, 302, 303, 304, 308, 358, 359, 363, 367, 375, 393
------ Hükûmeti, 304, 370, 404, 405
------ konsolosu, 362, 363
------ kumpanyası, 210
------ Muhârebesi, 297
------ nişanları, 90
------ Sefâreti, 100

KAFKS 2 CILT.qxp 17.12.2012 12:17 Page 445

------ vapuru, 340

S-Ş

Sadâret, 27, 38, 39, 50, 66, 74, 79, 82, 83, 91, 102, 104, 118, 149, 164, 165, 171, 174, 176, 178, 179, 182, 188, 194, 195, 196, 217, 222, 226, 234, 236, 250, 257, 258, 268, 276, 282, 302, 308, 310, 334, 354, 355, 358, 359, 362, 363, 370
Salih Vahid
  Muhacirîn Komisyonu Azası, 199
Saltanat-ı Seniyye, 24, 25, 27, 32, 46, 77, 91, 100, 155, 222, 229, 232, 236, 241, 246, 302
Salur menba'ı
  Re'sülayn'da, 338
Samako muhâcirleri, 141
Samsun, 24, 83, 254, 255, 320, 362, 363
------ İskelesi, 82
Sandison
------ İngiltere tercümanı, 326
Sapanca Müdürlüğü, 329
Saray Kazâsı, 72, 73
  Tekirdağ'ın, 72
Sarıkamış, 246
Sarısu istasyonu, 198
Selanik, 175, 289, 290, 291
  Vilâyeti, 290, 291
Seraskerî, 272, 273, 332, 392
Sevkiyât Komisyonu, 139, 140
Seyyid İsmail Ali
  Hüdâvendigâr Valisi, 151
Seyyid Yusuf
  Tenus Nahiye Müdürü, 45
Sırrı
  Bağdad Valisi, 160
Sicill-i Ahvâl Komisyon-ı Umûmisi, 332
Silifke, 209
------ iskelesi, 218
Silistre, 50, 58, 223, 232
Sinob İskelesi, 82
Sirkeci, 370
Sivas, 24, 45, 46, 90, 91, 175, 234, 237, 241, 242, 244, 245, 267, 268, 269, 272, 318, 320, 321, 324
Sivrihisar, 394, 395, 400
  Kazâsı, 198, 381, 382, 384, 392, 395, 400
Soğanlıdağ, 244, 246
Soğucak İskelesi, 100
Sohum, 133
Söğüd Kazâsı, 331
Stokholm Sefâreti, 404
Sultanahmed Muhâcirîn Şubesi, 133
Sultaniye arazisi
  Yalova'da, 393
Suriye, 175, 289, 291, 354, 355, 372, 373
  Vilâyeti, 153, 178, 179
Surûri
  Sivas Valisi, 318
Sülale-i Cengiziye, 72
Süleyman
  Miralay, 296, 297
Süreyya, 340, 352
Saray Başkâtibi, 149, 161, 335
Şambiyef, 311
  Karaçay ümerâsından, 308
Şehremaneti, 24, 27, 127, 142, 175, 188, 202
Şemaf Beğ
  Kabile reisi, 58
Şevket Paşa, 296
Şeyh Şamil Efendi, 77
Şumnu, 198, 223, 232
Şûrâ-yı Devlet, 112, 113, 174, 272, 284

T

Tahsin
  Saray Başkâtibi, 176, 179, 182, 190, 359
Tahtakale, 202
Takvim-i Vekâyi, 73, 74, 94
Tarsus, 38, 169

Taşoba Kazâsı, 244
Tatar, 133, 167, 222
Tatar muhâcirleri, 102
Tatarlar, 167
Tekay Kabilesi, 261
Teke Sancağı, 228, 352
Tekfurdağı, 72, 73, 209, 210
Tekman Ovası, 245, 246
Tenus kazâsı, 45
Terakki Gazetesi, 141
Tercan, 245, 246
Tersane-i Âmire, 210
------ Sanayi Alayları, 131
Tevfik Mustafa
  Müşîr, 246
Tırnova, 223, 232
Ticaret ve Nâfia Nezâreti, 43, 192
Tokad Mutasarrıflığı, 318
Tolcı, 222, 232
Topcu Nahiyesi, 54, 58
Tophâne-i Âmire, 127, 254, 255
------ Sanayi Alayı, 127, 131
Trabzon, 36, 83, 120, 174, 175, 254, 255, 267, 269, 272, 326, 362, 363
------ İskelesi, 82
------ Vilâyeti, 122, 363
Tulca, 103
Tulum
  çiftliği, 167
Tuna Vilâyeti, 103
Türkçe, 140

U-Ü-V

Urbân reisleri, 372
Uzunyayla, 46, 236
  Sivas'ta, 45
Üserâ-yı Çerâkise, 277
Üsküb 250
Üskübî Kazâsı, 206
Üsküdar Muhâcirîn Şubesi, 133
Van, 326
Varna, 83, 222, 223, 232
Vidin, 222, 223, 232

Y-Z

Yabanabad Kazâsı, 283, 284
Yalı Köşkü, 111
Yalova Nahiyesi, 299, 300, 393
Yayla Yakası Çiftlikât-ı Hümâyûnu, 167
Yedikule, 309, 310
Yemşenli Nahiyesi, 51, 58
Yenibahçe, 43
Yeniköy çiftliği, 167
Yıldız Sarayı, 149, 176, 190, 340
Yozgad Sancağı, 122, 324
Yunan Devleti, 287
Yunan Kral ve Kraliçesi, 287
Zabtiye Müşîriyeti, 254, 255
Zabtiye Nezâreti, 142, 309, 320
Zile, 318
Zir Kazâsı, 282
Ziraat Bankası, 192
Ziştovi, 102
Zor Sancağı Mutasarrıflığı, 338

KAFKS 2 CILT.qxp 14.12.2012 20:27 Page 447